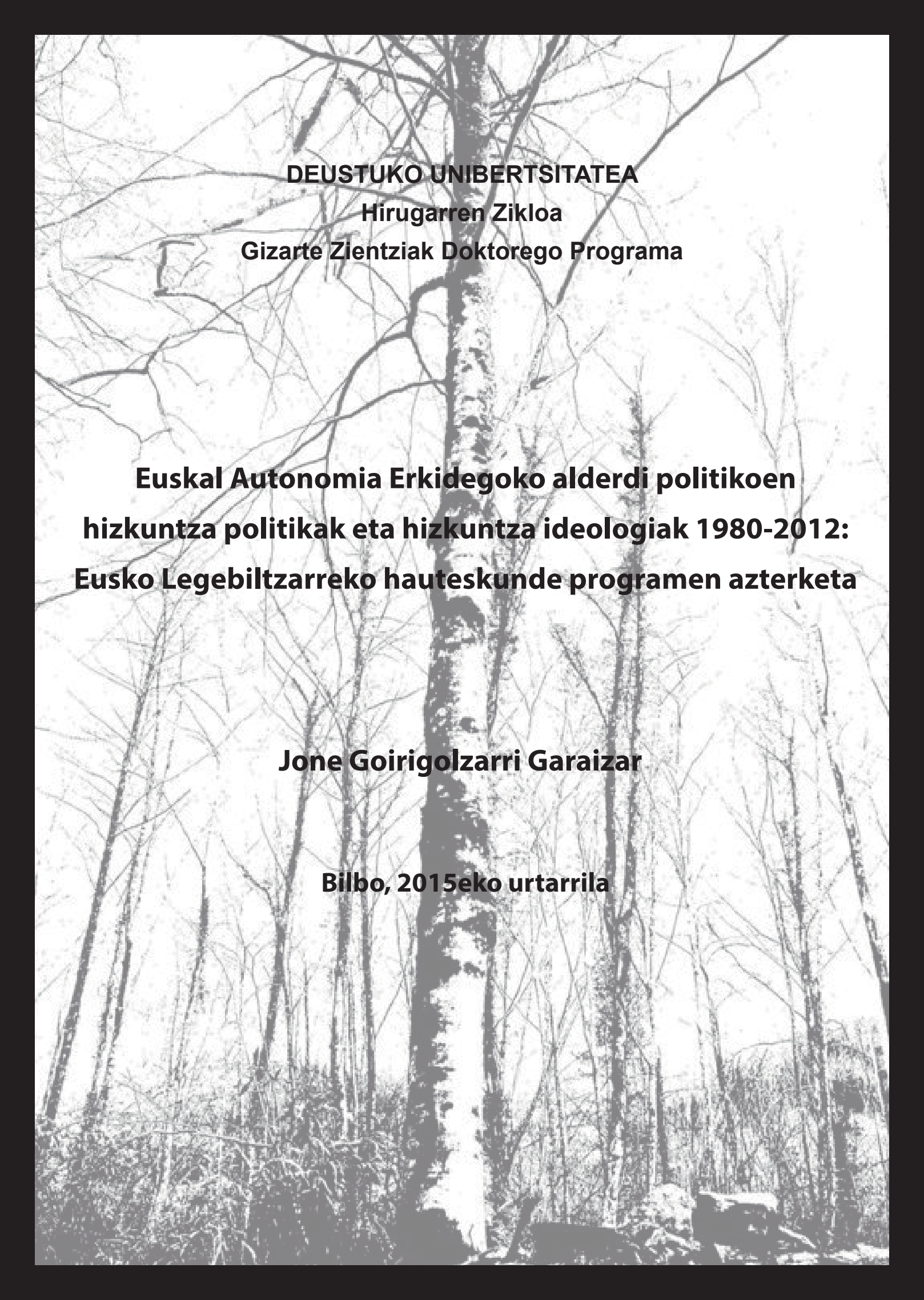

DEUSTUKO UNIBERTSITATEA
Hirugarren Zikloa
Gizarte Zientziak Doktorego Programa

**Euskal Autonomia Erkidegoko alderdi politiko-
en hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak 1980-2012:
Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programen azterketa**

Jone Goirigolzarri Garaizar

Bilbo, 2015eko urtarrila

DEUSTUKO UNIBERTSITATEA

Hirugarren Zikloa

Gizarte Zientziak Doktorego Programa

**Euskal Autonomia Erkidegoko alderdi politikoek
hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak 1980-2012:
Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programen azterketa**

Jone Goirigolzarri Garaizarrek aurkeztutako doktorego tesia.

Francisco Garmendia Agirrezabalaga eta Francisco Juaristi Larrinaga doktoreek zuzendua.

Doktorego tesi zuzendariak

Doktoregaia

Francisco Garmendia Agirrezabalaga

Francisco Juaristi Larrinaga

Jone Goirigolzarri Garaizar

Bilbo, 2015eko urtarrila

ITAKA

*Itakara abiatzerakoan
eskatu bidaiak luze jo dezala,
egon dadila abenturaz josia, bizipenez.
Ez izan beldurrik lestrigoiei, ez eta ziklopeei
zein Poseidon haserregorrituari ere.
Inoiz ez duzu halako izakirik topatuko
garai baduzu gogartea, apartekoa badira
gorputz-gogoak eragiten dizkizuten irrikak.
Ez dituzu ez lestrigoiak ez ziklopeak
ez eta Poseidon basatia ere topatuko,
arimaren barruan ez badaramatzazu,
zure animak berak ez badizkizu aurrean paratzen.*

*Eskatu luze jo dezala bideak
sarriak daitezela aurrerantzean
sekula ikusi gabeko portuetan
-plazer eta poz handiz!- lurreratuko
zaren goizak.
Egin geldialdia Feniziako azoketan
eta bildu merkantzia ederrak;
nakarra, korala, anbar eta ebanoa,
lurrin gustagarriak oro.
Albait gehien, albait oparoen lurrinok.
Joan Egiptoko lurraldetara
eta ikasi, ikasi jakintsuei*

*Izan Itaka gogoan betiere;
hara iristea duzu patua.
Baina ez larritu, ez presatu sekula.
Hobe duzu urteak ematea,
eta lurreratu, adineko dagoeneko, irlan,
bidean irabazitakoak aberastuta,
Itakak aberastu zaitzan itxaron gabe.*

*Itakak bidaia ederra eman dizu.
Hura gabe ez zeniokeen bidaiari ekingo.
Ez du, baina, dagoeneko ezer eskaintzeko.*

*Txiro aurkituagatik, ez zaitu engainatu.
Honela, itzuli zaren bezain jakintsu, eskarmentudun,
ulertu egingo duzu zeri deritzon Itaka.*

Constatino Petro Kavafis

[Itzulpena Eneko Olazabal Arruabarrena]

Eskerrik asko...

Pakori, tesia egitera animatu ninduzulako eta lehenengo momentutik nire proiektua babestu zendualako.

Patxiri, prozesu osoan aurrera jarraitzeko eskaini deustazun indarragaitik eta zure irakurketa patxadatsuekaitik.

Iratxe eta Mariari, Balioen Ikerketa Taldean hartu eta unibertsitateko atea zabaldu zeunstiela.

Renoko Center for Basque Studies-eri, tesi proiektua abian jartzeko aukera ederra eskaini eustalako.

Iñaki eta Gina-ri, tesi proiektua zuenean idazterakoan etxean sentiarazi ninduzuelako.

Iboneri, hirugarren tesi zuzendari, tesi gaiaren definizio une zailetan konplize izan zintudalako eta aholku ezin hobeak eskaini zeunstazalako.

Hauteskunde programak lortzeko laguntza eskaini deustazuen **alderdi politiko, liburutegi eta artxibategietako langileei**.

Irakaskuntzari, tesiaren bide malkartsua hasteko arrazoia izan zinelako; **nire ikasleei**, bidea jarraitzeko motorra izan zarielako.

Unibertsitateko lankide eta lagunei, une oro enpatiaz jokatu dozuelako, tesia aurrera ataratzeko espazioa eskaini deustazuelako, beti aurrera egiten animatu nauzuelako.

Colin-eri zure handitasunean pareko sentiarazi ninduzulako eta Prifysgol Caerdydd-Cardiff University-rako bidea erraztu zeunstalako.

Patrick-eri, zure etxe eta bigarren herriko ateak zabaldu eta nire ikuspegi akademikoa aberastu dozulako.

Nereri, tesia ariketa akademiko bat dala ulertarazi eta azkeneko zoramen aldian laguntza itzela eskaini deustazulako.

Familia eta lagunei, tesiak eskatutako ordu luzeak ulertu dozuezalako. Amaitu dira ez egoteak.

Txabiri, ulertezinak jatzuzan jokabide eta jarrerak ulertu dozuzalako, hurbileko krisiei maisutasunez aurre egin deusezulako, nire potentziala aldarrikatu dozulako.

Amari, Andereri, munduan dagozan ama-ahizta zoragarrienak zarielako, baldintza barik hor zagozelako, betidanik eta betirako. Naizen onena zuei zor deusuet.

Zuentzako...

Ama, amama, aitite. Nirea beste zurea dalako tesia, ama; zure errezu guztiekaitik, amama; aspaldi joan zinan arren nigaz egon zarelako, aitite.

AURKIBIDEA

I. SARRERA	1
1.1. ATARIKO HITZAK: HIZKUNTZAZ ETA BOTEREAZ	1
1.2. IKERKETA OBJEKTUA ETA HELBURU OROKORRAK	2
1.3. AZTERGAIAREN DEFINIZIORAKO IRIZPIDEAK	3
1.4. IKERKETAREN METODOLOGIA: AZTERKETAREN ZER-NOLAKOAZ	5
1.5. LANAREN EGITURA: TESIAREN IBILBIDEAZ	7
II. ABIAPUNTU TEORIKOA: HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIAREN IZAERAZ	11
2.1. HIZKUNTZA POLITIKAK	11
2.1.1. Hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazioa definitzen	11
2.1.2. Hizkuntza politikaren eragileak	14
2.1.3. Hizkuntza politikaren helburuak	15
2.1.4. Hizkuntza politikak hizkuntza eskubideen talaiatik	20
2.1.4.1. <i>Tolerantziara vs. babesera zuzendutako eskubideak</i>	21
2.1.4.2. <i>Arau-egokitzapen vs. ofizialtasun eskubide erregimenak</i>	22
2.1.4.3. <i>Banakakoaren vs. lurraldetasunaren eskubide erregimenak</i>	23
2.1.4.4. <i>Esku-hartze erregimena</i>	26
2.1.5. Ofizialtasun hizkuntza politika erregimenak	27
2.1.6. Hizkuntza normalizazioa	37
2.1.7. Laburbilduz	42
2.2. HIZKUNTZA IDEOLOGIAK	45
2.2.1. Hizkuntza politika hizkuntza ideologiaren eraginpean	45
2.2.2. Ideologiaren zerizatea	47
2.2.3. Hizkuntza ideologia definitzen	52
2.2.4. Hizkuntza ideologia motak	54
2.2.4.1. <i>Barrura begirako hizkuntza ideologiak</i>	56
2.2.4.1.1. <i>Hizkuntza nazio eta estatu eraikuntzan</i>	56
2.2.4.1.1.1. <i>Nazio eta estatu eraikuntzaz zenbait atariko-ohar</i>	56
2.2.4.1.1.2. <i>Hizkuntzaren rola nazio eta estatu eraikuntzan</i>	63
2.2.4.1.2. <i>Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian</i>	71
2.2.4.2. <i>Kanpora begirako hizkuntza ideologiak</i>	83

2.2.4.2.1. <i>Mundu mailako egoera soziolinguistikoaren deskribapen laburra</i>	83
2.2.4.2.2. <i>Lingua franca eta egungo mundu mailako joera linguistikoaren aurrean leku-hartze ideologiko desbardinak</i> ...	86
2.2.5. Laburbilduz	92
III. IKERKETAREN DEFINIZIOA: IKERGAIA, HELBURUAK ETA HIPOTESIAK	95
3.1. IKERGAIAREN DEFINIZIOA	95
3.2. IKERKETAREN HELBURUAK	95
3.3. IKERKETAREN HIPOTESIAK	99
IV. METODOLOGIAREN DISEINUA: HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIEN EDUKI AZTERKETAZ.....	101
4.1. AZTERKETA SUBJEKTUAK: ALDERDI POLITIKOAK EAE-KO ALDERDI-SISTEMAREN BAITAN (1980-2012)	101
4.2. AZTERKETA DOKUMENTUEN AUKERAKETA, BILKETA ETA PRESTAKETA	109
4.2.1. Hauteskunde programak azterketa dokumentu moduan aukeratzea	109
4.2.2. Alderdi politikoen eta hauteskunde programen aukeraketarako irizpideak	110
4.2.3. Hauteskunde programen bilketa	113
4.2.4. Datu baseen prestaketa	115
4.3. EDUKI AZTERKETAREN DISEINUA: ALDAGAI ANITZEKO ETA ALDIBEREKO KODIFIKAZIO EREDUA	116
4.3.1. Aurrekariak: Manifesto Project eta Regional Manifestos Project	117
4.3.2. Kodetzaila: ordenagailua eta pertsona	119
4.3.3. Kodifikazio-unitatea: esaldi-muina	120
4.3.4. Operazionalizazio prozesua	122
4.3.4.1. <i>Lehenengo operazionalizazio prozesua: aldagai teorikoetatik ikerketa aldagaietara</i>	123
4.3.4.1.1. <i>Hizkuntza politika aztertzeko ikerketa aldagaiak</i>	125
4.3.4.1.2. <i>Hizkuntza ideologia aztertzeko ikerketa aldagaiak</i>	127
4.3.4.1.3. <i>Atributuzko aldagaiak</i>	129
4.3.4.2. <i>Bigarren operazionalizazio prozesua: ikerketa aldagaietatik kategoria edo kodeetara</i>	130
4.3.4.2.1. <i>Atributuzko aldagaiak</i>	132

4.3.4.2.1.1 Alderdi politikoa	132
4.3.4.2.1.2 Hauteskunde urtea	132
4.3.4.2.1.3 Koalizioa	132
4.3.4.2.1.4 Hauteskunde ordezkari-tza esparrua	133
4.3.4.2.2. Hizkuntza politikaren azterketarako aldagai zentralak eta esklusiboak	133
4.3.4.2.2.1 Azken helburuak	133
4.3.4.2.2.2 Hizkuntza politika proposamenak	134
4.3.4.2.3. Hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai zentralak eta esklusiboak	140
4.3.4.2.3.1. Estatusa eta alkarketak	140
4.3.4.2.3.2. Balio euskarriak	142
4.3.4.2.4. Hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai lagungarri eta partekatuak	146
4.3.4.2.4.1. Eduki mota	146
4.3.4.2.4.2. Hizkuntza	147
4.3.4.2.4.3. Alorra	150
4.3.4.2.4.4. Aplikazio esparrua	154
4.3.4.2.4.5. Onuradunak	156
4.3.5. Kodifikazioa burutzeko oinarriko irizpideak	158
4.3.5.1. Informazioaren maximizatzea	158
4.3.5.2. Kategoria eta edukien bateragarritasunaren lanketa	159
4.3.5.3. Testuinguruaren funtsezkotasuna	161
4.3.5.4. Esaldi-muinen kodeketaren barne eta kanpo koherentzia	162
4.3.6. Eduki azterketaren balio eta fidagarritasuna	162
4.3.7. Kodifikazioa eta datu basea	164
4.4. LABURBILDUZ	165

V. DATUEN ANALISIA: EAE-KO ALDERDI POLITIKOEN HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIEN ERRETRATATZEA	167

5.1. EUZKO ALDERDI JELTZALEA	167
5.1.1. Hizkuntzen presentzia	167
5.1.2. Eduki mota	169
5.1.3. Hizkuntza jokoa	170
5.1.4. Alorrak	174

5.1.5. Aplikazio esparrua	177
5.1.6. Azken helburuak	180
5.1.7. Hizkuntza politika proposamenak	185
5.1.8. Balio euskarriak	207
5.1.9. Estatusa eta alkarketak	217
5.1.10. Laburbilduz	223
5.2. EZKER ABERTZALEA	225
5.2.1. Hizkuntzen presentzia	225
5.2.2. Eduki mota	226
5.2.3. Hizkuntza jokoa	227
5.2.4. Alorra	230
5.2.5. Aplikazio esparrua	233
5.2.6. Azken helburuak	236
5.2.7. Hizkuntza politika proposamenak	240
5.2.8. Balio euskarriak	266
5.2.9. Estatusa eta alkarketak	278
5.2.10. Laburbilduz	288
5.3. PARTIDO SOCIALISTA DE EUSKADI – EUSKADIKO EZKERRA	289
5.3.1. Hizkuntzen presentzia	289
5.3.2. Eduki mota	290
5.3.3. Hizkuntza jokoa	291
5.3.4. Alorrak	294
5.3.5. Aplikazio esparrua	297
5.3.6. Azken helburuak	299
5.3.7. Hizkuntza politika proposamenak	305
5.3.8. Balio euskarriak	327
5.3.9. Estatusa eta alkarketak	339
5.3.10. Laburbilduz	347
5.4. PARTIDO POPULAR	349
5.4.1. Hizkuntzen presentzia	349
5.4.2. Eduki mota	350
5.4.3. Hizkuntza jokoa	351
5.4.4. Alorra	354
5.4.5. Aplikazio esparrua	358

5.4.6. Azken helburuak	359
5.4.7. Hizkuntza politika proposamenak	361
5.4.8. Balio euskarriak	380
5.4.9. Estatua eta alkarketak	390
5.4.10. Laburbilduz	395
5.5. EZKER ANITZA	397
5.5.1. Hizkuntzen presentzia	397
5.5.2. Eduki mota	398
5.5.3. Hizkuntza jokoak	399
5.5.4. Alorra	402
5.5.5. Aplikazio esparrua	406
5.5.6. Azken helburuak	408
5.5.7. Hizkuntza politika proposamenak	413
5.5.8. Balio euskarriak	434
5.5.9. Estatua eta alkarketak	444
5.5.10. Laburbilduz	450

VI. ONDORIOAK: EAE-KO ALDERDI POLITIKOEN HIZKUNTZA POLITIKA EREDUAK ETA EUREN LEKU-HARTZE IDEOLOGIKOAK	453
6.1. OFIZIALTASUN ERREGIMENA ETA EUSKARA: EZIKUSITIK LEHENESPENERA	454
6.2. EUSKARAREN NORMALIZAZIOA: NORMALIZAZIOAREN BIDEAN EDO BIDETIK KANPO	467
6.3. HIZKUNTZA BIZIKIDETZA EREDUAK: KOMUNITATE LINGUISTIKO BEREIZTUEN ALKARBIZITZA BAKETSUTIK EUREN BAT EGITERA	476
6.4. ETORKINEI ZUZENDUTAKO HIZKUNTZA POLITIKAK: "GURE" DESBARDINAK ETA EURENAK UZTARTUZ	481
6.5. ATZERRIKO HIZKUNTZEI ZUZENDUTAKO HIZKUNTZA POLITIKAK: IKASGAITIK PRESENTZIA OROKORTURA	484
6.6. HIZKUNTZA ESKUBIDEEN ULERMENA ETA EUSKAL HIZTUNEN ESKUBIDEAK HIZKUNTZA GITXITU MODUAN: EUSKARA HIZKUNTZA BAZTERTUTIK EUSKARA HIZKUNTZA BAZTERTZAILERA	487
6.7. EUSKARA, GAZTELANIA ETA FRANTSESAREN ESTATUA: EUSKARAREN ESTATUS BEREZIAREN BAIEZTAPENA ALA UKAPENA	493
6.8. KANPORA BEGIRAKO HIZKUNTZA IDEOLOGIAK: PARADIGMA EKONOMIZISTA ETA EKOLOGISTA BATERATUZ	495
6.9. NAZIO-ESTATU ETA HIZKUNTZA GITXITUEN ESKUBIDEEN IDEOLOGIAK EUSKARARI ZUZENDUTAKO HIZKUNTZA POLITIKETAN: NAZIO-ESTATU PROIEKTU DESBARDINETAN ERPINERATUTAKO HIZKUNTZA ESKUBIDE ETA HIZKUNTZA POLITIKAK	499

6.10. HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIAREN ARTEKO LOTURAREN ZER- NOLAKOAZ: ALKAR AZALTZEN DAGOZAN BI ERREALITATE	505

7. AZKEN HITZA	511

7.1. GOGOETA TEORIKOA: EAE-KO ALDERDI POLITIKOEN LEKU-HARTZE LINGUISTIKOAZ ...	511
7.2. GOGOETA METODOLOGIKOA: BERE AUKERA ETA MUGEZ	513
7.3. IKERKETA ILDO BARRIAK: AZKEN BAKO NORABIDEAK	515

8. BIBLIOGRAFIA	519

8.1. AIPATUTAKO ETA KONTSULTATUTAKO BIBLIOGRAFIA	519
8.2. AZTERKETA CORPUSA: EUSKO LEGEBILTZARRERAKO HAUTESKUNDE PROGRAMAK ...	546
8.3. DOKUMENTAZIO ZUZENA.....	548
8.4. HELBIDE ELEKTRONIKOAK.....	550

9. ERANSKINA	551

9.1. KODIFIKAZIO LIBURUA	551

IRUDIEN, GRAFIKOEN ETA TAULEN AURKIBIDEA

II. KAPITULUA: ABIAPUNTU TEORIKOA	
IRUDIAK	
2.1. irudia. Hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazioa	13
2.2. irudia. Banakakoaren eta lurraldetasunaren eskubide erregimenen egokitasuna hizkuntza komunitateen kontzentrazioa mailaren arabera	24
2.3. irudia. Hizkuntza komunitateen lurralde banaketa desbardinak	25
2.4. irudia. Hizkuntza ofiziala eta komunikazio motak Pool eta Branchadell-en arabera	27
2.5. irudia. Gizarte mailan euskarari zuzendutako diskurtsoak	69
2.6. irudia. Hizkuntzen mundu mailako sistema linguistikoaren eredu grabitazionala.....	86
TAULAK	
2.1. taula. Hizkuntza politikaren eragileak	15
2.2. taula. Hizkuntza politikaren helburu eta bide desbardinak	17
2.3. taula. Hizkuntza ofizial motak Cooper-en arabera	28
2.4. taula. Ofizialtasun erregimenak hizkuntza ofizial kopuruaren eta ofizial ez diren hizkuntzekiko hartutako jarreraren arabera	31
2.5. taula. Zerbitzuen antolaketa zerbitzuetako sarrera erregimenaren arabera	35
2.6. taula. Hertsaduraren arabera politikak publiko motak	36
2.7. taula. Hizkuntza ideologia osogarria vs. hizkuntza ideologia instrumentala	64
2.8. taula. Hizkuntza gitxituen eskubideen aitorpen eta aldeko eta kontrako jarreraren continuum	73
2.9. taula. Euskararen normalizazioarekiko diskurtsoak: legitimatzailea eta onarpenezkoa	83
2.10. taula. Bi hizkuntza politika paradigma	88
2.11. taula. Ingelesaren eta beste hizkuntzen etiketatzea	90
IV. KAPITULUA: METODOLOGIA	
IRUDIAK	
4.1. irudia. Hizkuntza politikaren operazionalizazioa: kodifikazio aldagai anitz eta aldiberekoa	126
4.2. irudia. Datu basea	165

TAULAK

4.1. taula. Erkidegoko hauteskunde deialdi bakoitzean alderdi ala koalizio bakoitzak Eusko Legebiltzarrean lortutako jesarleku kopurua	104
4.2. taula. EAEko alderdi politikoen banaketa alderdi sistemako bi gatazka dimentsio nagusietan	108
4.3. taula. Aztergai izango diran EAEko alderdi politikoak alderdi sistemako bi gatazka dimentsio nagusietan lekututa	111
4.4. taula. Aztergai diran alderdi politikoen bizitako eraldaketak Eusko Legebiltzarreko legegintzaldika	112
4.5. taula. Dokumentazio corpusa: aztergai diran bost alderdi politikoen hauteskunde programa autonomikoen kopurua eta lortutakoen zenbatekoa	115
4.6. taula. Hauteskunde programa testu zati baten banaketa adibidea esaldi-muinetan	122
4.7. taula. Operazionalizazio prozesua	123
4.8. taula. Lehenengo operazionalizazio prozesuaren hurbilketa mota	125
4.9. taula. Hizkuntza politika aldagai teorikoaren operazionalizazioa ikerketa aldagaietan	127
4.10. taula. Hizkuntza ideologia aldagai teorikoaren operazionalizazioa ikerketa aldagaietan	129
4.11. taula. Atributuzko aldagaiak	130
4.12. taula. Bigarren operazionalizazio prozesuaren hurbilketa mota	131
4.13. taula. Hizkuntza politika proposamenak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda	135
4.14. taula. Estatusa eta alkarketak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda	140
4.15. taula. Balio euskarriak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda edukiaren arabera balio-taldeetan antolatuta	143
4.16. taula. Informazio politikoa eta ideologikoa biak biltzen dauzan esaldi-muin adibideak	147
4.17. taula. Hizkuntza aldagaiaren kode zerrenda	148
4.18. taula. Alorra ikerketa aldagaiaren kode zerrenda	151
4.19. taula. Aplikazio esparrua ikerketa aldagaiaren kode zerrenda	154
4.20. taula. Onuradunak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda	156

V. KAPITULUA: DATU ANALISIA

GRAFIKOAK

5.1. grafikoa. Diskurtso linguistikoa EAJren hauteskunde programetan. 1980-2012	168
5.2. grafikoa. EAJren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012	170
5.3. grafikoa. EAJren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka.....	177
5.4. grafikoa. EAJren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka	183
5.5. grafikoa. Diskurtso linguistikoa Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan. 1990-2001, 2012	225
5.6. grafikoa. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	227
5.7. grafikoa. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka	233
5.8. grafikoa. Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka	239
5.9. grafikoa. Diskurtso linguistikoa PSE-EEren hauteskunde programetan. 1980-2012	289
5.10. grafikoa. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012	291
5.11. grafikoa. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka	297
5.12. grafikoa. PSE-EEren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka	302
5.13. grafikoa. Diskurtso linguistikoa PPren hauteskunde programetan. 1984-2012	349
5.14. grafikoa. PPren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1984-2012	351
5.15. grafikoa. PPren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka	357
5.16. grafikoa. PPren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka	361
5.17. grafikoa. Diskurtso linguistikoa Ezker Anitzaren hauteskunde programetan. 1986-2012	397
5.18. grafikoa. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1986-2012	399
5.19. grafikoa. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka	406
5.20. grafikoa. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka ..	411

TAULAK

5.1. taula. EAJren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1980-2012	167
5.2. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak EAJren hauteskunde programen aurkibideetan	169

5.3. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1980-2012	171
5.4. taula. EAJren EAEko hizkuntza ofizial eta nazioarteko hizkuntzen diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012	173
5.5. taula. EAJren euskara eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012	174
5.6. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1980-2012	175
5.7. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1980-2012	176
5.8. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012	178
5.9. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka	179
5.10. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia EAJren diskurtso linguistikoan. 1980-2012	180
5.11. taula. EAJren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1980-2012	181
5.12. taula. EAJren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak	182
5.13. taula. EAJren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1980-2012	186
5.14. taula. EAJk hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1980-2012	187
5.15. taula. EAJk euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	189
5.16. taula. EAJk euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	192
5.17. taula. EAJren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012	203
5.18. taula. EAJren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1980-2012	205
5.19. taula. EAJren diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabean hizkuntzak ..	208
5.20. taula. EAJren diskurtso linguistikoan euskara eta euskara eta gaztelaniari atxikitako balio euskarriak balio-taldeka	210
5.21. taula. EAJren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabean hizkuntzak	218
5.22. taula. EAJren diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka	220

5.23. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	225
5.24. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak Ezker Abertzalearen hauteskunde programen aurkibideetan	226
5.25. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	228
5.26. taula. Ezker Abertzalearen euskara, gaztelania eta frantsesaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	229
5.27. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	230
5.28. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	232
5.29. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	234
5.30. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka	236
5.31. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan. 1990-2001, 2012	237
5.32. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	237
5.33. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak	238
5.34. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	241
5.35. taula. Ezker Abertzaleak hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	242
5.36. taula. Ezker Abertzaleak euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	245
5.37. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	262
5.38. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012	264
5.39. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabean hizkuntzak	266
5.40. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan euskarari atxikitako balio euskarriak balio-taldeka	270

5.41. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabezan hizkuntzak	279
5.42. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka	280
5.43. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1980-2012	289
5.44. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak PSE-EEren hauteskunde programen aurkibideetan	290
5.45. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1980-2012	292
5.46. taula. PSE-EEren euskara eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012	294
5.47. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1980-2012	295
5.48. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1980-2012	296
5.49. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012	298
5.50. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka	299
5.51. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia PSE-EEren diskurtso linguistikoan. 1980-2012	299
5.52. taula. PSE-EEren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1980-2012	300
5.53. taula. PSE-EEren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak	301
5.54. taula. PSE-EEren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1980-2012	306
5.55. taula. PSE-EEK hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1980-2012	307
5.56. taula. PSE-EEK ingelesari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	309
5.57. taula. PSE-EEK euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	311
5.58. taula. PSE-EEK euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	316
5.59. taula. PSE-EEren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012	323
5.60. taula. PSE-EEren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1980-2012	324

5.61. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabazan hizkuntzak	327
5.62. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan hizkuntzei orokorrean, euskara, euskara eta gaztelania eta euskara, gaztelania eta ingelesari atxikitako balio euskarriak balio taldeka	329
5.63. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabazan hizkuntzak	340
5.64. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka	341
5.65. taula. PPren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1984-2012	349
5.66. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak PPren hauteskunde programen aurkibideetan	350
5.67. taula. PPren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1984-2012	352
5.68. taula. PPren EAEko hizkuntza ofizial eta nazioarteko hizkuntzen diskurtso linguistikoaren eduki mota	353
5.69. taula. PPren euskara, gaztelania eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1984-2012	354
5.70. taula. PPren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1984-2012	355
5.71. taula. PPren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1984-2012	356
5.72. taula. PPren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1984-2012	358
5.73. taula. PPren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka	359
5.74. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia PPren diskurtso linguistikoan. 1984-2012	359
5.75. taula. PPren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1984-2012	360
5.76. taula. PPren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak	360
5.77. taula. PPren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1984-2012	362
5.78. taula. PPK hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1984-2012	363
5.79. taula. PPK euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	366
5.80. taula. PPK euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	371

5.81. taula. PPren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1984-2012	377
5.82. taula. PPren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1984-2012	378
5.83. taula PPren diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabean hizkuntzak	380
5.84. taula. PPren diskurtso linguistikoan hizkuntzei orokorrean, euskara eta euskara eta gaztelaniari atxikitako balio euskarriak balio-taldeka	383
5.85. taula. PPren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabean hizkuntzak	391
5. 86. taula. PPren diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka	392
5.87. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1986-2012	397
5.88. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak Ezker Anitzaren hauteskunde programen aurkibideetan	398
5.89. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1986-2012	400
5.90. taula. Ezker Anitzaren EAEko hizkuntza ofizial, Estatuko eskualdeko hizkuntza eta nazioarteko hizkuntzen diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1986-2012	401
5.91. taula. Ezker Anitzaren euskara eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1986-2012	402
5.92. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1986-2012	403
5.93. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1986-2012	404
5.94. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1986-2012	407
5.95. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka	408
5.96. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoan. 1986-2012	409
5.97. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1986-2012	409
5.98. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak	410

5.99. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1986-2012	413
5.100. taula. Ezker Anitzak hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1986-2012	414
5.101. taula. Ezker Anitzak Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzei bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	417
5.102. taula. Ezker Anitzak euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka	419
5.103. taula. Ezker Anitzak euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka .	422
5.104. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1986-2012	430
5.105. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1986-2012	432
5.106. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa balio euskarriak bildu dabezan hizkuntzak	438
5.107. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa euskara, euskara eta gaztelania eta Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzei atxikitako balio euskarriak balio- taldeka	437
5.108. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa estatus eta alkarketak bildu dabezan hizkuntzak	445
5.109. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka	446

VI. KAPITULUA: ONDORIOAK

IRUDIAK

6.1. irudia. Euskararen eta gaztelaniaren ofizialtasun maila herri administrazioan alderdi politikoen arabera	461
6.2. irudia. Euskararen eta gaztelaniaren ofizialtasun maila hezkuntza sisteman eta komunikabide publikoetan alderdi politikoen arabera	466
6.3. irudia. Euskararentzako normalizazio mailak alderdi politikoen hizkuntza politiketan	474
6.4. irudia. Etorkizunerako desiratutako errealitate linguistikoa alderdi politikoen ikuspegian	481
6.5. irudia. Etorkinei zuzendutako hizkuntza politiken erregimena alderdi politikoka	484
6.6. irudia. Atzerriko hizkuntzei eta ingelesari zuzendutako hizkuntza politiken trinkotasun eta barreiadura maila erlatiboa alderdi politikoka	486

6.7. irudia. Nazioarteari begira alderdi politikoek baitan nagusitutako leku-hartze ideologikoa: paradigma ekonomizista vs. ekologista	498

TAULAK

6.1. taula. EAEko errealitate linguistikoaren egoeraren diagnosia: azpimarratutako errealitatea eta bere norabidea	479
6.2. taula. Hizkuntza eskubide aldarriak eta euskararen eskubideak hizkuntza gitxitu moduan alderdi politikoek baitan	492
6.3. taula. Alderdi politikoek euskarari atxikitako estatusaren izaera	495

I. SARRERA

1.1. ATARIKO HITZAK: HIZKUNTZAZ ETA BOTEREAZ

Hizkuntzak gizartekideen mintzoak bizi dauz. Halaber, estatuek maila linguistikoan hartzen dabean erabakiek hizkuntzen gizarte erabilera baldintzatu daikie. Estatuek esparru publikoan erabiliko diren hizkuntzak hautatu ohi dabez -herri administrazioan, hezkuntza sisteman, komunikabide publikoetan, etab.- eta epe ertain luzean esparru pribatuko gizarte zibil antolatuaren eta herritarren jokabide eta ideologia linguistikoetan be eragin daikie.

Euskal Herria banatuta daben Frantziar eta Espainiar Estatuek euren barne-aniztasun linguistikoari modu desbardinean erantzuten deutse, bai lurraldeko hizkuntzen aitortpenari bai erabakimen politikorako botere-gunei dagokionean. Ipar Euskal Herrian lurraldeko hizkuntzen estatusaren gaineko hautapena Estatu Zentralari dagokio eta Frantziar Konstituzioaren 1992ko erreforman ebatzia da frantsesa dala Errepublikako hizkuntza, babes legala dauan bakarra. Horrela, Frantziar Estatuko gainontzeko hizkuntzak, euskara barne, tolerantziaren esparrura zedarritzen dira. Hego Euskal Herrian bi erkidegoena da euskararen gaineko eskuduntza, 1978ko Espainiar Konstituzioak gaztelania ez beste estatuko hizkuntzei autonomia erkidegoetan koofizialtasun aitortza eskaini eutsenetik, lekuan lekuko autonomia estatutuei jarraituz. Hala bada, euskarari atxikitako estatusa desbardina da Nafarroako Foru Erkidegoan (hemendik aurrera NFE) eta Euskal Autonomia Erkidegoan (hemendik aurrera EAE). NFEan euskara erkidegoko zonalde linguistiko euskaldunean bakarrik da ofiziala; EAEn, barriz, euskarak gaztelaniagaz partekatzen dau koofizialtasuna erkidego osoan.

Hizkuntza bateri ofizialtasun estatusa eskaintzeak mintzaira horretako hiltune eskubide linguistiko batzuk aitortzea dakar arlo publikoan. Doktorego tesian aztergai dogun EAEn, euskararen gizarte egoera gitxiuak bere ofizialtasuna zuzenean egikaritzea guztiz zailtzen dau. Horregaitik, 1980 hamarkadan, erkidegoko botere publikoek euskaldunen hizkuntza eskubideak bermatu ahal izateko euskararen normalizazioa, bere ezagutza eta gizarte erabilera handitzeko prozesua abiatzeko hautua egin eben, 10/1982 Euskararen Erabilpena Arautzeko Oinarrizko Legea hitzartuz.

Ordutik, euskara eta gaztelaniaren arteko bizikidetzat linguistikoaren auzia bizi-bizirik dago EAEko eztabaida eta jardun politikoan; alderdi politikoaren arteko jarrera eta ikuspegi politiko-ideologiko desbardinak agerian itziz. Eztabaida-gune zentralak bi dira: batetik, hizkuntzok gizarte mailan izan beharreko tokia eta, bestetik, berau egikaritzeko

modua. Azken aldian gainera, historikoki lurraldeotan berba egin diren mintzairaz aparte, herrialdeen arteko hartu-emonak ugaritu ahala, atzerriko hizkuntzek eurak be goranzko presentzia bereganatu dabe politikoen saio eta mintzoan; bereziki ingelesarenak, bere *lingua franca* estatusak bultzatuta, baina baita etorkin komunitateek eurekaz ekarritako aniztasun linguistikoak be.

Plangintza linguistikoa zehaztu edota bertan eragiteko ahalmena daben alderdi politikoen leku-hartze linguistikoak ezagutzeak berebiziko interesa dauka egungo eta etorkizuneko alkarbizitza linguistikoaren nondik norakoak ezagutu eta, ahal dan neurrian, aurreikusteko. Doktorego tesi honetan leku-hartze horreen gainean galdetu gura da; itaun zentralak honakoak izanik: “zelako hizkuntza politikak hobesten dabez EAEko alderdi politikoek?”, “zeintzuk ikuspuntu ideologiko agertzen dabez hizkuntzen aurrean?”, “zelako lotura dago hobesten dabezan hizkuntza politika eta agertzen dabezan hizkuntza ideologiaren artean?”.

Hurrengo puntuetan, doktorego tesiaren markotzea burutuko da. Lehenengo, ikerketa objektua definitu eta helburu orokorrak zehaztuko dira. Bigarren, aztergaia mugarritzeko irizpideak azalduko dira. Hirugarren, ikerketan jarraitu dan metodologia argituko da. Eta azkenik, doktorego tesiaren kapituluz-kapituluko azalpen laburra burutuko da.

1.2. IKERKETA OBJEKTUA ETA HELBURU OROKORRAK

Atarian esan dan moduan, doktorego tesi honen abiapuntua euskal alderdi politikoen leku-hartze linguistikoen gaineko interesa da. Agente politikoon leku-hartze linguistikoak ezagutzeko, hizkuntzen gaineko alderdien proposamen politikoak eta hizkuntzen inguruko ideia-sistemak zehaztea komeni da. Izan be, alderdi politikoen leku-hartze linguistikoa modu integral eta osoagoan ezagutu ahal izateko funtsezkoa da biei erreparatzea.

Doktorego tesian ikuspegi global hori landu gura da eta, hortaz, bi aldeak izango dira aztergai: hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia. Hizkuntza politikak lurralde bateko hizkuntza bizikidetzan antolatze bideratzen diren mintzairaren gaineko ekimen politikoak dira; hizkuntza ideologiak, barriz, hizkuntzen inguruko sinismen, ideia, jarrera eta balioak. Horrela, ikerketaren lehenengo helburu orokorra zera izango da: EAEko alderdi politikoek proposagai dabezan hizkuntza politika ekimenak eta alderdiek hizkuntzen gainean dabezan sinismen, ideia, balio eta jarrerak aztertzea eta, bertatik, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ereduak identifikatzea, betiere alderdi politikoen arteko ikuspegi konparatiboa aintzat hartuta.

Era berean, alderdi politikoen hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren artean jarraipenik dagoen be aztertu gura da. Hau da, hizkuntza politika eredu baten alde egiteak hizkuntza ideologia ikuspegi bat hobestea dakarren ezagutzea; eta, alderantziz, hizkuntza ideologia eredu bat agertzeak hizkuntza politika jakin bat lehenestea ekarriko dauan. Hortaz, ikerketaren bigarren helburu orokorra EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia planteamenduen arteko lotura eta bere zer-nolakoa aztertzea izango da.

Komeni da argitzea, doktorego tesi honetan hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak bere horretan izango direla aztergai. Hau da, helburua ez da hizkuntzen gaineko politika eta ideologiak alderdien estrategia politiko eta unibertso ideologiko zabalagoen baitan kokatzea eta kokatze hori aztertzea. Egitez, leku-hartze linguistikoa subjektibitate politiko-ideologiko orokorren baitan aztertzea beste ikerketa objektu bat litzateke.

1.3. AZTERGAIAREN DEFINIZIORAKO IRIZPIDEAK

Alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren ikerketa bateratura hurbiltzeko bideak anitzak izan daitezke. Lan honetan aztergaia irizpide honeen arabera zehaztu da:

A. Lurraldea eta alderagarritasuna.

Alderdi politikoen leku-hartze linguistikoaren azterketaren interesa Euskal Herri osora zabaltzen da. Halanda be, Euskal Herria bi estatu eta hiru administrazio-eremutan banatuta egoteak konparaziozko azterketa zailtzen dau. Izan be, batetik, administrazio-eremu bakoitzeko alderdi politikoen erreferentzia eta errealitate sozio-politikoak erabat diferenteak dira. Bestetik, azterketarako dokumentazio alderagarria lortzeko zailtasunak handiak dira oso. Horregaitik, ikerketan EAE modu sakonean aztertzeko hautua egin da, oinarri analitiko bat osatze aldera eta etorkizuneko ikerketetarako itziz Euskal Herri osoaren azterketa alderatua.

B. Hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia modu uztartuan lantzea.

Esana da, ikerketa honen xedea EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak aztertzea dala. Bi dimentsiook uztartuta, teilakatuta landu gura dira. Hau da, alderdi politiko batek aurkeztutako hizkuntza ekimenak (hizkuntza politika) zein sinismen, ideia, jarrera, balio linguistikoz (hizkuntza ideologia)

testuinguratuak, justifikatuak diren ezagutu gura da; eta alderantziz, mintzairen gaineko ikuspegi ideologikoak zelako hizkuntza ekimenez jarraituak diren.

D. Hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren ikuspuntu globala jasotzea.

Doktorego tesi honen nahia EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren ikuspegi globala bi zentzutan eskaintzea da. Lehenengoa, alderdiek hizkuntzez esateko daben guztia batu gura da; eduki, politika alor, mintzaira, etab. aniztasun osoa barnean hartuta. Bigarrena, bildutako proposamen politiko eta adierazpen ideologikoak gorengo administrazio mailarakoak izatea nahi da; alegia, alderdien hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiek bereganatu daikien gehienezko zabalera maila islatzea. Hau da, helmuga EAE bere osotasunean izatea.

E. Alderdi politikoek proposatutako hizkuntza politikak euren gobernu programaren parte izatea.

Doktorego tesiaren ikerketa subjektua alderdi politikoak diren arren, ikerketaren begirada gobernuan jarrita dago. Hortaz, EAEko alderdi politikoek proposatutako hizkuntza politikak gobernu asmoetara edota gobernuko erabakietan eragitera bideratutakoak izatea bilatzen da.

F. EAEko espektro politikoaren zabalera jasotzea.

Alderdi politikoak euren indibidualtasunean dira interesgarriak, baina EAEko esparru politiko instituzionalaren parte izanik, baita haren inguruan eskaintzen daben informazioagaitik. Doktorego tesian, EAEko alderdi-sistemaren espektro politikoa bere aniztasun eta osotasunean jaso gura da. Horretarako, funtsezkoa da aztergai izango diren alderdi politikoek EAEko alderdi-sistemaren zatiketa ideologikoa marrazten daben bi ardatz nagusietan -abertzaletasunaren ardatzean eta ezker-eskuin ardatzean- hautagai diren kokapen guztiak biltzea.

G. Ikuspegi diakronikoa presente egotea.

EAEk 1978ko Espainiar Konstituzioan euskararen gaineko eskuduntza bereganatu ebanetik hogeita hamar urte pasatxo igaro dira. Urteotan hizkuntzen auzia eztabaida eta jardun politikoan indartsu mantendu da. Ikerketa honetan, 80 hamarkadaz geroztik EAEko alderdi politikoetan hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia aldaketarik egon dan ezagutu gura da, eta egotekotan, bilakaera hori zelakoa izan dan jakin. Beraz, denboran zeharreko ikuspuntua aintzat hartuta jardun gura da.

Eusko Legebiltzarrerako hauteskunde programek aztergaiaren definiziorako ezarritako irizpide guztiak egokitasunez betetzen dabez eta horregaitik hautatu dira azterketa dokumentu moduan. Izan be, hauteskunde programok:

- Politika alor desbardineterako ekimenak gaiaren inguruko ikuspegi ideologikoagaz bateratzen dabez.
- Politika alor desbardinaren gaineko alderdiaren planteamendu orokor eta orohartzailea agertzen dabe.
- Eusko Legebiltzarrerako programak izanik, EAErako ikuspuntu globala eskaintzen dabe.
- Gobernu programak dira eta alderdiak gobernura heltzekotan indarrean jartzen saiatuko dira.
- Alderdi politiko guztiek hauteskunde programak aurkeztu ohi dabez eta, beraz, EAEko espektro politiko zabala islatzeko aukera emoten dabe.
- Hauteskundeak aldian-aldian ospatzen dira. Eusko Legebiltzarraren kasuan, hauteskundeak hamar izan dira guztira; 1980an lehenengoa eta 2012an azkena. Hortaz, euren azterketaren bidez ikuspegi diakronikoa lantzea posible da.

Bestalde, aztergaia definitzeko oinarri moduan hartutako irizpideek azterketa subjektu moduan bost alderdi politiko hautatzera eroan gaitue: EAJ, Ezker Abertzalea, PSE-EE, PP eta Ezker Anitza. Bost alderdi politikook:

- Eusko Legebiltzarrean ordezkaritza egonkorra izan dabe, alderdion gobernura heltzeko edota gobernuan eragiteko aukeraren erakusgarri.
- Bostak bilduta EAEko zatiketa ideologikoaren bi ardatz nagusietan kokatze guztiak batzen dabez.
- 80ko hamarkadaz geroztik EAEko alderdi-sistemaren parte izan dira.

Beraz, lan honetako aztergaia modu honetan definituta gelditzen da: EAEko alderdi politiko nagusien hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak 1980 eta 2012. urteen arteko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programetan.

1.4. IKERKETAREN METODOLOGIA: AZTERKETAREN ZER-NOLAKOAZ

Lan honetan ikerketa subjektu diren bost alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak diskurtso mailan landuko dira eduki azterketa teknika erabiliz. Eduki azterketaren xedea testu edo mezuen inferentzia baliozkoak eta errepikagarriak egitea da. Teknika honen barne aniztasuna handia da oso, ikerketaz ikerketa egokitzen

baiza. Hortara, lan honetan erabilitako eduki azterketa proiektu honetarako apropos diseinatu da, *Manifesto Project* eta *Regional Manifestos Project*-en metodologia oinarri hartuta. Zehazki, garatutakoa eduki azterketa kuantitatiboa da, zeinetan hizkuntzei buruz diharduen hauteskunde programen testu osoa esaldi-muin deritzon kodifikazio-unitateetan banatzen dan eta unitateetako bakoitzari aurretiaz diseinatutako kode-sistema bat atxikitzen jakon, kodifikazio prozesuaren amaierarako datu-base bat eraikiz.

Kode-sistema ikerketa objektu diren hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia aldagai teorikoen operazionalizazio prozesuaren fruitu da. Operazionalizazio prozesua bikoitza da. Lehenengo operazionalizazio prozesuan, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia aldagai teorikoak euren ordezkagarri diren ikerketa aldagai sinple eta osagarrietan eraldatu dira. Bigarren operazionalizazio prozesuan, ikerketa aldagaiak kategoria edo kode zerrendetan transformatu dira.

Kode-sistema eraikitzerakoan irizpide moduan ezarri da hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak ikuspuntu globala aintzat hartuta ikertu nahi direla. Hau da, alderdiek hizkuntzez esateko daben guztia batu gura dala; esaldi-muinak hizkuntza politika ekimenaren ala adierazpen ideologikoaren gainean eskaintzen dauan eduki zehatzaz gainera, edukia zuzendua dagoen mintzaira, politika esparrua, onuraduna, etab. be batu nahi dala. Horrek aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazio-sistema eraikitzea exijitu dau. Alegia, esaldi-muin bakoitzak kode gainjarriak bereganatzea. Kodifikazio-sistema honek testu unitate bakoitzak eskaintzeko dauan informazioa modu sakonean biltzea ahalbidetu dau.

Manifesto Project eta *Regional Manifestos Project*-en erara, ikerketa honetan be hauteskunde programen kodifikazio prozesutik datu base bat eraiki da. Datu basearen eraikuntza ikerketaren muina dala esan daiteke; izan be, bere ustiaketa estatistikoa izango da alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren datuen analisi zehatza burutzea baimendu dauana. Nabarmenezkoa da, datuen ustiaketaren oinarria kuantitatiboa izan dan arren, deskribapenari izaera kualitatiboa be gehitu jakola. Hain zuzen, informazio giltzarriak aditzera emoteko hauteskunde programetako aipuak erabiliko dira.

Era berean, esan beharra dago, alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketa ez dala aurkezpen deskriptibo hutsera mugatu. Egitez, aurkezpen deskriptiboan agertutako datuak EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ereduak azalarazi eta kokatzeko erabili dira. Ereduok doktorego

tesiaren abiapuntu teorikoan eta ikerketaren helburu zehatz eta hipotesietan oinarrituak dagoz.

1.5. LANAREN EGITURA: TESIAREN IBILBIDEAZ

Doktorego tesia guztira bederatzi atalez osatua dago. II.etik VII.era doazen atalek kapitulu izaera bereganatzen dabe. Hurrengo lerroetan bakoitzaren aurkezpen laburra burutuko da.

Sarreran, lehenengo atalean, doktorego tesiaren nondik norakoen barri emon da; besteak beste, ikerketa objektua eta doktorego tesiaren helburu orokorrak aurkeztu dira, ikergaiaren interes zientifikoa be justifikatuz. Era berean, aztergaia mugarritu da eta ikerketa helburuei erantzuteko diseinatutako metodologiaren barri emon da. Amaiera, doktorego tesiaren egitura aurkeztuz emongo jako.

Bigarren kapituluan, *Abiapuntu teorikoa: hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren izaeraz* deiturikoa, ikerketa objektura hurbilketa teorikoa burutuko da, ardatzetako bakoitzari azpi-kapitulu bat eskainita. Bi azpi-kapituluetan, hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren izaeraz hausnartuko da. Azpi-kapituluen egitura parekoa izango da. Lehenengo zatian, hizkuntza politika edo hizkuntza ideologia definitzeko eta munarriak ezartzeko ahalegina egingo da, eta hizkuntza ideologiaren atalean bien arteko eragintzaren inguruko zenbait giltzarri aurkeztuko dira. Bigarren zatian, hizkuntza politika erregimenak eta hizkuntza ideologia ereduak izango dira aztergai. Ikerketa eremu hori amaibakoa dala jakinik, erregimen eta ereduak aukeraketa EAEko errealtatera bideratuko da. Horrela, hizkuntza politikaren kasuan, hizkuntza eskubideen ikuskeratik gailentzen diren hizkuntza politika erregimenean aurkezpen laburra egindakoan, ofizialtasun hizkuntza erregimenean eta hizkuntza normalizazioan sakonduko da. Hizkuntza ideologiaren kasuan, barriz, EAEEn presente egotea aurreikusten diren hiru gai zentralen inguruko leku-hartze ideologikoak aztertuko dira: nazio eta estatu eraikuntzaren gaineko ideologiak, hizkuntza gitxituen eskubideen ingurukoak eta *lingua franca* eta mundu mailako joera linguistikoen aurrekoak. Lehenengo biak (lurralde) barrura begirako hizkuntza ideologia moduan sailkatuko dira eta hirugarrena (lurralde) kanpora begirako hizkuntza ideologia gisa.

Hirugarren kapituluan, *Ikerketaren definizioa: ikergaia, helburuak eta hipotesiak* izenekoan, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketa definizioak ekarriko dira gogora. Aldi berean, azterketa helburuak - orokorrak eta zehatzak- eta hipotesiak aurkeztuko dira. Ikerketa helburu zehatzak eta ikerketa hipotesiak abiapuntu teorikoan landutako hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ereduetan errotuta dagoz eta hiru

ataletan banatzen dira: hizkuntza politikari zuzendutako helburu-zehatz eta hipotesiak, hizkuntza ideologiari bideratuak eta hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko loturari eginak.

Laugarren kapituluan, *Metodologiaren diseinua: hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren eduki azterketaz* deiturikoan, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak aztertzeko eraiki dan metodologia deskribatuko da. Halaber, horren aurretik, azterketa subjektuen aurkezpena egite aldera, EAEko alderdi politikoak barnean hartzen dauzan alderdi-sistemara sarreratxoa burutuko da. Behin sarreratxoa eginda, alderdi politikoak eta azterketa dokumentuak aukeratzeko prozedura azalduko da; eta azterketa dokumentuen bilketa eta prestaketa prozesuaren nondik norakoak be esplikatuko dira. Gero, doktorego tesirako diseinatutako eduki azterketa deskribatzeari ekingo jako; hasi bere oinarri diren *Manifestos Project* eta *Regional Manifestos Project*-en inguruan zenbait zertzelada eskaintzetik eta ikerketarako apropos eraikitako aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazio-ereduaren diseinua sakontasunean esplikatzerara arte. Diseinatutako eduki azterketaren baliozkotasuna eta fidagarritasuna bermatzeko hartutako neurrien azalpena be emongo da.

Bosgarren kapituluan, *Datuen analisisa: EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren erretratatzeari* izenekoan, eduki azterketaren baitan eraiki diren ikerketa aldagaiak ardatz hartuta, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketa burutuko da. Azterketa alderdika bideratuko da. Hau da, aztergai dan alderdi politiko bakoitzaren analisisa azpi-kapitulu banatuetan egingo da. Aurretik aipatu legez, analisisiak atal kuantitatiboa eta kualitatiboa uztartuko dauz. Alegia, aldagai barneko kodeen agerpen mailaren azterketa hauteskunde programetako aipu zuzenekaz konbinatuko da.

Seigarren kapituluan, *Ondorioak: EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika ereduak eta euren leku-hartze ideologikoak* deiturikoan, hipotesien balioztatzea burutuko da eta, aldi berean, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika ereduak eta ereduok laguntzen doazen leku-hartze ideologikoak aurkeztuko dira. Kapitulu honetan, alderdi politikoak modu bateratuan landuko dira eta azpi-kapituluak hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia gaika eraikiko dira. Gaiak honakoak izango dira: 1) hizkuntza politikari zuzendutako gaiak: ofizialtasun erregimena, euskararen normalizazioa, hizkuntza bizikidetzaren ereduak, etorkinentzako hizkuntza politikak eta atzerriko hizkuntzei zuzendutako hizkuntza politikak; 2) hizkuntza ideologiari zuzendutako gaiak: hizkuntza eskubideen tratamendua, lurralde baitako hizkuntzen estatusa, nazioartera begirako hizkuntza ideologiak; 3) hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren loturaren

azterketara zuzendutako gaiak: nazio-estatu eta hizkuntza gitxituen eskubideen ideologiak euskarari zuzendutako hizkuntza politiketan eta, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko loturaren zer-nolakoaren azterketa.

Zazpigarren kapitulua, *Azken Hitza*, doktorego tesiaren gaineko azken ohar eta hausnarketak egitera bideratuko da, bai teorikoak baita metodologikoak be. Era berean, doktorego tesiak zabaldutako ikerketa lerroa oinarri hartuta, etorkizunari begira zabaltzen diren azterketa ildo barriak be proposatuko dira.

Zortzigarren atalak *Erreferentzia Bibliografikoei* erantzungo deuto; hain zuzen, ikerketa lan hau burutzeko erabili diren lagungarri bibliografiko guztiei eta doktorego tesian zehar aipatuko direnei.

Azkenik, *Eranskinean*, doktorego tesirako eraiki dan kodifikazio prozedura azaltzeko sortu dan kodifikazio-liburua ageri da.

Doktorego tesi honetan, irakurleak hizkuntza politika aztertzeko bestelako modu bat aurkituko dau, eduki zein metodologia mailan. Egitez, lan honek hizkuntza politikaren ikerketa ikuspegi tradizionalari bigarren dimentsio bat gaineratu gura izan deuto; hizkuntza politiken gaineko azterketetan sarri modu inplizituan ala zeharka landu ohi dan ideologiarena. Halaber, hizkuntza politika inguratzen dauan ideologia talaia linguistikotik aztertu gura izan da. Gainera, hizkuntza politikari eta hizkuntza ideologiari zentralitate berbera atxiki jako, bata eta bestea errealitate berberaren bi dimentsio moduan tratatuz. Ikuspegi hau irakurlearen interesekoa izango dalakoan, irakurraldi probetxugarria opa deusuet.

II. ABIAPUNTU TEORIKOA: HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIAREN IZAERAZ

Doktorego tesiari hasiera emoten deutson kapitulu teoriko honetan, ikerketaren gidarlerro diren hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia izango dira langai; lehenengo, modu zabal batean euren zerizatea hizpide hartuta eta, bigarren, azterketaren lurralde testuinguruan gehiago zentratuz, EAEen indarrean dagozan hizkuntza politika prozesuak eta zeresana izan daikien ikuspegi ideologikoak sakontasunean aztertuz. Era berean, hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren artean nagusitu daiteken eragintza be modu laburrean hizpide izango da.

2.1. HIZKUNTZA POLITIKAK

Azpi-kapitulu honetan, doktorego tesiaren ikerketa objektuaren lehenengo ardatza izango dogu aztergai, hain zuzen, hizkuntza politika. Azpi-kapitulua sei atal teorikoz eta laburpen atal batez osatua dago. Lehenengo laurek hizkuntza politika modu zabalean dabe aztergai eta euren helburua doktorego tesiaren azterketa eremua zehazten laguntzea da. Lehenengo atalean, hizkuntza politika kontzeptua argituko da, hizkuntza plangintzatik desbardinduz. Bigarren, hizkuntza politikaren eragileak, hau da, hizkuntza politika bideratzen daben agente desbardinak identifikatuko dira. Hirugarrenean, hizkuntza politikek izan daikiezan helburu desbardinaren inguruan burutuko da hausnarketa. Laugarren atalean, sistema demokratikoetan eta hizkuntza eskubideen ikuspegia oinarri hartuta nabarmentzen diren hizkuntza politika erregimenak aurkeztuko dira. Bestalde, bostgarren eta seigarren ataletan edukia ikerketa esparrura, hain zuzen, EAEko hizkuntza politikaren errealitatera egokitu da. Horrela, bostgarren atalean ofizialtasun hizkuntza politika erregimena izango da hizpide eta seigarrenean hizkuntza normalizazioa. Bi atalon helburua hizkuntza ofizialtasuna eta hizkuntza normalizazioa zertan datzan azaltzea izango da, bere barne askotasunean eta eleaniztasun testuinguruetan euren aplikazioak bizikidetzatza linguistikoa izan daikezan eraginetan interes berezia jarritz.

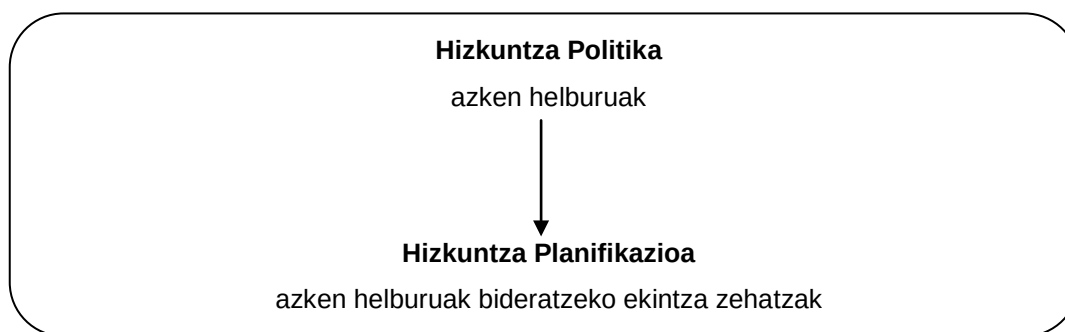
2.1.1. Hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazioa definitzen

Hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazio terminoak eta kontzeptuak zalantza sortzaile dira. Izan ere, kontzeptu berberari erreferentzia egiteko termino desbardinak erabili izan diren era berean, termino bardinaren azpian kontzeptu diferenteek hartu dabe aterpe. Esaterako, Moustouki-k (2007) Herrero Valeioren hitzak bere eginez argitzen deuskun moduan, eskola anglosaxoian hizkuntza planifikazioaren baliokide

izan dira hizkuntza garapena (*language development*), hizkuntza ingeniariatza (*language engineering*), hizkuntza erregulazioa (*linguistic regulation*) edota hizkuntza zuzendaritza (*language management*). Maila zabalago batean, hizkuntza planifikazioaren baliokide dira *aménagement linguistique* dalakoa, Quebec-eko eta Frantziako soziolinguistikan erabilia, zein *hizkuntza normalizazioa*, soziolinguistika katalanean zein euskaldunean erabilia. Hala ere, aipatutako terminoetan erabiliena hizkuntza planifikazioa dala esan daiteke.

Hizkuntza politika hizkuntza planifikazio jokoari dagokionean, linguista batzuek bi terminook trukagarri moduan erabili izan dabez, kontzeptu baliokide gisa. Barriz, beste askok bien arteko bereizketa kontzeptual garbia egin dabe, hizkuntza politikari adiera zabalagoa atxikiz. Horrela, hizkuntza politika litzateke hizkuntza planifikatzaileen ekintza zehatzen azpian dagozan helburu linguistiko, politiko eta sozial (inplizito eta explizitu) orokorrangoak (Cooper, 1989) eta hizkuntza planifikazioa, barriz, hizkuntza politika bat aurrera erodateko beharrezkoak diren neurrien bilaketa eta egikaritzea (Calvet, 1999). Ildo horretan, Adil Moustauoui-k hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazioaren artean bereizketa garbia burutzen dau. Hizkuntza politika da *un conjunto de declaración de intenciones, decisiones e ideas conscientes realizadas en el ámbito de las relaciones de la lengua o lenguas con la vida social y cuyos objetivos serían producir cambios en la situación y los comportamientos lingüísticos de una sociedad o de un grupo social determinado* (Moustauoui, 2007: 72). Hizkuntza planifikazioa, ordea, *uno de los aspectos de la política lingüística que consiste en la puesta en práctica de dichas decisiones a través de distintos procesos de regulación* (Moustauoui, 2007: 72). Hala, Herrero Valeiroren (Herrero-Valeiro in Moustauoui, 2007; 72) arabera, hizkuntza politikak funtzio sinbolikoa betetzen dauan bitartean, hizkuntza planifikazioak funtzio guztiz praktikoa dau, hain zuzen ere, sinbolikoki hizkuntza politikak irudikatutakoa egikaritzea. Dana dala, sarritan hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazioa alkarregaz lantzen dira, bereizketarik egin barik. Horren adibide dira ingelesezko LPLP (Language Policy and Language Planning) eta LPP (Language Policy Planning) akronimoak eurak.

2.1. irudia. Hizkuntza politika eta hizkuntza planifikazioa

ITURRIA: norberak egina.

Hortaz, hizkuntza politikak proposatutako azken helburu makropolitikoak lortze aldera, hizkuntza planifikazioa abiarazten da. Hizkuntza planifikazioak fase desbardinak hartzen dauz beregain. Fishman-ek eta bestek (Fishman, Das Gupta, Jernudd & Rubin, 1971) faseak inplementaziora arte luzatzen dabez, hain zuzen, formulazioa, kodifikazioa, elaborazioa eta inplementazioa bereiztuz. Beste autore askok (Collerette & Delisle, 1988; Calvet, 1997; Boix-Fuster & Vila, 1998) faseok haratago daroez, inplementazioaz gainera, beronen ebaluaketa eta geroko hausnarketa ere planifikazioaren parte bilakatuz. Azken horreek hizkuntza planifikazioan bereizten dabezan faseak honakoak dira:

1. Arazoaren identifikazioa.
2. Arazoaren definizioa.
3. Jarraibidearen formulazioa.
4. Gauzatzea.
5. Jardueraren ebaluaketa.
6. Politika atzera planteatzea.

Collerette eta Delisle-k (1988) dinoen moduan, ebaluaketa diagnosi barri bat litzateke egoeraren irudi barri bat eskaintzen dauan neurrian. Egoeraren dignosi barri horretatik abiatuz burutuko litzateke planifikazio fase barria, hizkuntza politikak ezarritako azken helburuak lortu arte luzatuko litzatekena, teorian behinik behin. Hortaz, Labrie-k (1996) dinoan moduan, hizkuntza politika prozesu moduan ulertu beharra dago, eta ez egite soil moduan.

Bestalde, hizkuntza plangintzaren aplikazioan Markok (1999: 34-35), Kaufman-en ikuspegi sistemikoa aintzat hartuta, lau maila desbardin bereizten dauz: mega, meso, makro eta mikro mailak.

- Mega plangintza maila hizkuntza komunitatearen hedapen sozio-geografikoa bere osotasunean hartuz garatzen dan hizkuntza plangintza da.
- Meso plangintza maila hizkuntzaren jardun-esparru funtzional jakinetan edota berezko izaera daben esparru geografikoetan (herri, eskualde, etab.) garatzen dan hizkuntza plangintza da.
- Makro plangintza maila hizkuntzaren jardun-esparru funtzional desbardinaren baitako organizazio bakoitzean (administrazio, irakaskuntza, zerbitzu-gune, enpresa, elkarte, etab.) garatzen dan hizkuntza plangintza da.
- Mikro plangintza maila erakunde mailako plangintzetan, nagusiki taldeetan edota norbanakoetan eragiteko, garatzen dan azpi-plangintza da.

2.1.2. Hizkuntza politikaren eragileak

Hizkuntza politika, modu zabalean ulertuta, eragile desbardinek bideratu daikie. Boix-Fuster eta Vilak (1998) hizkuntza politika aktoreak hiru taldetan bereizten dabez: botere publikoak (botere legegilea, botere betearazlea eta botere judiziala), gizarte zibila (botere ekonomikoa, botere mediatikoa, sindikatuak, elkarteak, GKEak, etab.) eta biztanleria.

Calvet-ek (1999) *in vivo* eta *in vitro* burututako hizkuntza politiken artean burutzen dau bereizketa. Hizkuntza politika *in vivo* edo *in situ* da, hain zuzen ere, komunitate linguistiko baten parte dan biztanleriak komunikazio beharrazanei erantzuteko euren gizarte praktikaren bidez burutzen dabena; adibidez, lurraldeko komunitate linguistiko nagusiaren mintzaira ikastea. Hizkuntza politika *in vitroa*, ordea, esku-hartze kontziente eta planifikatuaren bidez burututakoa da, hizkuntzen forma ala funtzioetan eraldaketa bat bultzatzeko asmoz. Orokorrean, politika *in vitroa* burutzen dauana hizkuntza politika instituzionala izaten da eta *in vivo* politika, barriz, instituzionalizatu gabeko gizarte dinamikek burutzen dabe.

Hizkuntza politika instituzionalaren barnean instituzio politikoek eta gizarte zibil antolatuak gauzatutako politika bereizi daiteke. Instituzio politikoek esparru publikotik jarduten dabe eta gizarte zibil antolatuak, ordea, esparru pribatutik. Hala ere, erakunde politikoek esparru publikotik jardun arren, bere egitekoa esparru pribatura ere zabaltzen dabe sarritan, gizarte zibil antolatura zein herritarren bizitza pribatura¹. Beraz, esparru jakin bateko eragile linguistikoek bideratutako ekintzek eremu horretatik harago doazen barrutietan eragin daikie.

---

¹ Hizkuntza politika mota hori Branchadell-ek (2005) hizkuntza politika esku-hartzaile moduan definitu izan dau.

2.1. taula. Hizkuntza politikaren eragileak

Hizkuntza politika eragile motak		Hizkuntza politika eragileen ezaugarriak	
Botere publikoak	Eragile publikoa	Eragile instituzionala	
Gizarte zibila	Eragile pribatua		
Biztanleria		Eragile ez instituzionala	

ITURRIA: norberak egina.

Eragin maila aintzat hartuta, Boix-Fuster eta Vila-k (1998) goitik-beherako hizkuntza politika ikuspegia eta behetik-gorakoa bereizten dabez. Gotik-beherako ikuspegiaren defendatzaileen ustetan, hizkuntza politikaren bitartez bideratutako eraldaketa soziolinguistikoa, funtsean, estatu organoetan abiatzen da. Estatu organoek burututako xedapen legegile eta betearazleek komunikazio instituzionalizatu ofizialetan eragiten dabe lehenengo – harreman juridiko-administratiboetan, araututako hezkuntzan, komunikabide publikoetan–, komunikazio instituzionalizatu ez ofizialetan gero – bizitza publikoko harreman ekonomikoetan, komunikabide pribatuetan, elkartegintzan– eta harreman interpersonal ez formaletan, azkenik. Barriz, behetik-gorako ikuspegiaren aldekoek gizarte zibil antolatua egitekoa zentralizat jotzen dabe, onarpen, erresistentzia edota ordezkio neurriak sortzeko dauan indarragaitik. Euren iritziz, gizarte zibilak biztanleriaren ideologia eta jokabide linguistikoan eragiteko ahalmena dauka².

Bestalde, esparru publikotik bideratutako hizkuntza politikak gobernu maila desbardinatetik bideratuak izan daitezke. Pueyo eta Turull-ek (2003) hizkuntza politika bideratzen dan gobernu mailaren arabera hizkuntza politiken sailkapen bat burutzen dabe honakoak bereiztuz: hizkuntza politika supraestatala ala internazionala, hizkuntza politika estatala, hizkuntza politika infraestatala ala autonomiko-eskualdekoa eta hizkuntza politika parapublikoa.

2.1.3. Hizkuntza politikaren helburuak

Munduko herrialde gehienak eleanitzak izanik, hizkuntzen arteko bizikidetzaren ereduak erabakitze beharra nahitaez suertatzen da. Hau da, lurraldean mintzo diren hizkuntzetako bakoitzak gizartearen beteko dauzan funtzioak erabakitzea, betiere, hizkuntzen arteko etengabeko elkarrekaritatea aintzat hartuta. Schiffman-en (1996)

² Boix-Fuster eta Vila-ren (2008) esanetan, hizkuntza politikan behetik-gorako posizioa ordezkapen linguistikoa bizi daben komunitateetan abiatu ohi da; sarritan hausnarketa akademikoa eta ekintza zibiko-politikoa alkatuz.

terminologiari jarraituz, hauxe hizkuntza politika instituzional esplizituz, inplizituz, zein politikon ausentziaz burutu daiteke.

Schiffman-en ustetan, *whether or not there are explicit language policies, there will always be implicit policies, that is, there are cultural assumptions about language, about correctness, about the “best” way to talk or write, and even if there is no explicit policy, these assumptions will constitute the implicit policy* (Schiffman, 1996: 148). Izan ere, Boukous-ek (Boukous in Moustauoui, 2007: 75) dinoan moduan, *la présence d’un corps cohérent d’options et d’orientations linguistiques constitue une politique linguistique au même titre que l’absence de choix clairement énoncés représente une politique linguistique en soi, une politique linguistique au défaut*. Schiffman-en terminologiari jarraiki, beraz, hizkuntza politika esplizitua, agerikoa (*overt*), *de jure*-koa izango da, hizkuntza politika inplizitua, ezkutua (*covert*), barriz, *de facto*-koa. Aldi berean, esan daiteke, hizkuntza politiken ageriko ala ezkutuko izaera hizkuntza politiken helburuetara be hedagarria izan daitekela. Hau da, badirela hizkuntza politikaren helburuen artean helburu esplizituak, baina baita inplizituak be.

Brian Weinstein editore dan *Language Policy and Language Development* (1990) liburuan lurralde desbardinetakoz hizkuntza politikak deskribatzen jakuz. Beraren arabera, hizkuntza politikak hiru xede desbardin izan daikiez: *status quo*a mantentzea, estatua eta/edo gizartea erreformatzea eta estatua eta/edo gizartea eraldatzea. Hortaz, hizkuntza politikek dagoeneko badan egoeraren mantenua bultzatu ala aldaketa bilatu daikie. Era berean, aldaketa xede daben hizkuntza politikek maila desbardinetakoz eraldaketa bultzatu daikie: erreformatzailea ala iraultzailea.

Kaplan eta Baldauf-ek hizkuntza plangintza ezkorren inguruan hitz egiten dabe; hain zuzen, *certain types of language planning [that] are intended not to increase the number of linguistic options, but rather to restrict severely the number of such options* (Kaplan & Baldauf, 1997: 230). Hizkuntza plangintza ezkorren aurkakoa hizkuntza plangintza baikorra izendatu ahal izango litzateke eta bere xedea hizkuntza aukerak handitzea litzateke.

Hizkuntza politikaren helburua aldaketa danean, berau maila desbardinetan burutu daiteke; esaterako: hizkuntza komunitate baten jarrera linguistikoan (Swann, Lillis & Mesthrie, 2004), jokabide linguistikoan (Siguan, 2001), zein hizkuntza ideologian (Spolsky & Shohamy, 2000).

Illo beretik, Kloss-ek (1969) corpus plangintza (*corpus planning*) eta status plangintzaren (*status planning*) artean burutu eban bereizketa hizkuntza plangintzaren

bi alderdi moduan bereiziz. Corpus plangintza hizkuntzaren egiturari dagokiozan neurriak hartzean datza hiru maila desbardinetan: hizkuntzaren grafian, lexikoan eta forma dialektalean; status plangintzak, barriz, hizkuntzaren erabilera eta funtzio atxikipenari erantzuten deuto. Hau da, *decisions about desirable or required functional allocation of languages and decisions about which named language is acceptable or should be used for which domain or function*³ (Spolsky & Shohamy, 2000: 10).

Hizkuntza politikak mintzaira baten heriotza bultzatzen beraren nagusigoa bermatzera joan daitezke. Beheko taulan (2.2. taula) hizkuntza politiken babes mailaren arabera bost helburu desbardindu daitezke:

2.2. taula. Hizkuntza politikaren helburu eta bide desbardinak

Helburua	Bidea
Hizkuntzaren heriotza bultzatzea	Asimilazio ezkorra
Hizkuntza hiltzen iztea	Asimilazio baikorra
Babes bako aldi bereko existentzia onartzea	Babes bako tolerantzia
Zenbait hizkuntza funtzioaren alde bateko babesa bermatzea	Sustapen ahulera zuzendutako aniztasuna
Hizkuntza ofizial izendatzea	Sustapen indartsua ⁴

ITURRIA: norberak egina. Oinarria (Cobarrubias, 1983).

Esan beharra dago, hizkuntza politikak zerizana testuinguru eleanitzetan bereganatzen dauala. Izan ere, testuingurua elebakarra izanik aldaketarako aukerarik egon ez dago. Hala ere, aipatzekoa da munduaren luze zabalean eleaniztasuna dala egoera ohikoena, nahiz eta eleaniztasun horrek forma desbardinak hartzen dauzan⁵.

³ Aipatzekoa da, sarritan hizkuntzaren estatusa langai danean hizkuntzaren barne egitura jotzat emoten dala. Halaber, posible da corpus plangintza eta estatus plangintza aldi berean burutzea; esaterako, hizkuntzaren normalizazio prozesuak abian dagozan testuinguruetan.

⁴ Gradazio honen barnean mintzaira bateri eskainitako babes maila nagusia ofizialtasun estatusa dan arren, esan beharra dago, testuinguru eleanitzaren ezaugarriek eta politiken helburu dan hizkuntzaren bizi-indarrak eragin handia dauala ofizialtasun estatus horren egikaritzean. Izan ere, ofizialtzat jotzen dan hizkuntza gitxitua bada eta lurraldean nagusigoa bigarren hizkuntza ofizial batek badauka, izan daiteke esku-hartzea ofizialtasun erregimenak eskatutako baino handiagoa izatea.

⁵ Herrialde baten elebakartasuna ala eleaniztasuna aztertzerakoan komenigarria da bereizketa bat burutzea. Herrialde batzuk eleanitzak dira berezko hizkuntza bat baino gehiago dabelako. Berezko hizkuntza deritzogu *al idioma de la comunidad históricamente establecida en este espacio* (art. 1.1. Declaración Universal de Derechos Lingüísticos, 1998). Hortaz, lurralde bateko eleaniztasuna berezko hizkuntza diferenteek eraikia bada, lurralde horretan hizkuntza

Elebitasuna aztertzerakoan lau elebitasun mota desbardindu daitezke: elebitasun osoa, pasiboa, diglosikoa eta faltsua. Elebitasun osoa deritzogu, pertsona guztiak bi hizkuntzetan, maila eta arlo orotan, eta harreman guztietan, inongo diferentziarik barik baliatzeari. Elebitasun pasiboa da, talde batek nagusiki hizkuntza bat, eta beste batek beste bat erabiltzen dabenean, baina talde bakoitza gai danean bestearen hizkuntza entzutez eta irakurtzez ulertzeko. Elebitasun diglosikoa nagusi izango da gizarte batean bizi dan jendetza guztia gai danean hizkuntza bat arlo eta maila baliatzeko eta, era berean, diglosia egoeran, herrikide batzuk bigarren hizkuntza bat maila batzuetan ulertzen dabenean, beste batzuk gai direnean bigarren hizkuntza hori maila eta arlo batzuetan erabiltzeko eta beste batzuk bigarren hizkuntza aktiboki darabilenean maila eta arlo guztietan. Bestalde, elebitasun faltsua deritzogu gizartearen parte batek hizkuntza bakarra darabilenean, bestea pasiboki be ulertu barik, eta aldi berean, gizartearen beste parte batek bigarren hizkuntza hori bakarrik darabilenean aurrenekoa ulertu barik (Euskararen Aholku Batzordea, 1983: 17-18). Dana dala, esan beharra dago, elebitasun osoan bizi dan gizarterik ez dagoela. Hau da, kontzeptua izan badan arren, gizartearen benetakotasunean berau erabat gauzatzea ezinezko gertatzen dala.

Testuinguru eleanitz horreetan hizkuntza politikaren helburua, Calvet-en aburuz (2002), bikoitza izan daiteke: batetik, bizikidetza egoeran dagozan hizkuntzen arteko harremana antolatzea eta, bestetik, mintzairen arteko norgehiagokan hizkuntzetako baten sustapena bultzatzea. Ildo horretan eta hizkuntza politikaren helburuei buruz hausnartzerakoan, Morenok (2008: 114-115) bi elebitasun mota desbardintzen dauz hizkuntza nagusi eta gitxitu bat dagozan testuinguruetarako: elebitasun gehigarria eta elebitasun ordezkatzaila. Lehenengoak mintzaira nagusiaren eta gitxituaren bizikidetza bermatzen dauan bitartean; bigarrenak, luzera, mintzaira gitxitua nagusiagaitik ordezkaturia izatea dakar. Halanda be, bilinguismo gehigarriaren barruan hizkuntzen arteko bizikidetza be oso desbardina izan daiteke. Hori kontuan izanda, Mackey-k (1975: 74-75) hiru elebitasun mota desbardintzen dauz: elebitasun abertzalea, elebitasun tradizionala eta elebitasun federala. Elebitasun abertzalea Morenok aipatutako elebitasun ordezkatzailaren ildoan doa. Elebitasun abertzaleak bi hizkuntzak onartzen dauzan arren, epe luzera helburua hizkuntza nazionala hizkuntza

---

komunitate desbardinak lekutuko dira, alegia, *sociedades humanas que, asentadas históricamente en un espacio territorial determinado, reconocido o no, se autoidentifican como pueblo y han desarrollado una lengua común como medio de comunicación natural y de cohesión cultural entre sus miembros*. Ostera, posible da hizkuntza aniztasuna berezko hizkuntza eta etorkinen hizkuntzen konbinaketaren ondorioa izatea. Etorkinak talde bat osatzen badabe, orduan, talde linguistikoko baten aurrean gengokez. Talde linguistikoa da *una colectividad humana que comparte una misma lengua y que está asentada en el espacio territorial de otra comunidad lingüística, pero sin una historicidad equivalente* (art. 1.5. Declaración Universal de Derechos Lingüísticos, 1998).

ofizial bakartzat ezartzea da. Bilinguismo gehigarriaren barruan Mackey-k elebitasun tradizionala eta elebitasun federala desbardintzen dauz. Lehenengoak hizkuntza gitxiengotua onartu arren, ez dau beste hizkuntzekiko bardintasun egoera baterantz zuzentzen; bigarrenak, ordea, bi hizkuntzak ofizialki bardin onartzen dauz eta bere azken helburua bi mintzairek gizartean egoera bardina lortzea da. Mackey-k aurkeztutako mailaketa horretan elebitasun federala litzateke hiztunen hizkuntza eskubideak asetuko leukezan bakarra. Horrela, helburu dan elebitasun motaren arabera bi hizkuntza politika desbardindu daitezke: hizkuntza politika eleanitza eta hizkuntza politika asimilatzailea. Lehenengoak elebitasun gehigarriaren alde egiten dauan bitartean, bigarrenak elebitasun ordezkatzaila dau helburu.

Goian aipatutakoak hizkuntza politikaren azken helburuak dira. Pueyo eta Turull-ek (2003), baina, hizkuntza politikaren aplikazio prozesuan epe luzeko azken helburuak ezeze epe laburreko eta ertaineko helburuak ere badirela azpimarratzen dabe, hain zuzen ere, azken helburuak lortzeko bidean ezarri beharreko erdibideko helburu zehatzak.

Bestalde, hizkuntza politikek herrialde barneko hizkuntzen arteko bizikidetza antolatzeaz gainera, nazioartekotzea helmuga moduan ezarrita, atzerriko hizkuntzei dagokiozan politikak be bideratu daikiez. Atzerriko hizkuntzentzako politika estu lotuta dago hizkuntzaren eskuratze politikekaz. Horrela, Cooper-ek hizkuntza eskuratzearen planifikazioa *organized efforts to promote the learning of a language* moduan definitu izan dau (Cooper, 1989: 157) eta Payne-k atzerriko hizkuntzentzako planifikazio *the policy, planning, organisation and facilitation of foreign and/or second language learning* (Payne, 2007: 237). Hizkuntzaren eskuratze politika edota atzerriko hizkuntzentzako politika corpus eta estatus plangintzari gaineratutako hirugarren hizkuntza planifikazio edo politika adar moduan hartu izan da (Cooper, 1989; Lambert, 2005). Politika adar hau hezkuntza sistemari estu batuta dago. Lambert-ek dinoan moduan, *foreign language policy normally relates only to the educational system* (Lambert, 2005: 32). Besteak beste, atzerriko hizkuntzek curriculumean zenbateko tarte bereganatuko daben, zein atzerriko hizkuntzak irakatsiko diren eta zein lehentasun ordenean, zelako ikasketa metodologia jarraituko dan, etab. dira politika horreen bidez planifikatu beharrekoak.

Aipatzekoa da, gaur egungo globalizazio testuinguruan atzerriko hizkuntzentzako politikek presentzia nabarmena bereganatu dabela mendebaldeko herrialdeetan, behinik behin. Era berean da azpimarragarria herrialde gehientsuenetan ingelesa dala

hezkuntzan gehien aukeratzen dan mintzaira (Bergentoft, 1994), hain zuzen, bere *lingua franca* estatusak bultzatuta ⁶.

2.1.4. Hizkuntza politikak hizkuntza eskubideen talaiatik

Hizkuntza eskubideak definitzea ez da egiteko erraza; egitez, Toscano-Méndez-en hitzak gurera ekarriz, *the concept of language rights has proved elusive and there is no agreement about its meaning and scope*⁷ (Toscano-Méndez, 2012: 111), Mälksöo-ren gogoeta akorduan hartuz, kontzeptua lehenengo garapen fase batean dagoela baieztatzen dau. Horren adierazgarri dira, hain zuzen, hizkuntza eskubideen izenpean nagusitzen diren eskubide mota anitzak; esaterako, hasi epai justua izateko norbanakoaren mintzairan jarduteko eskubideagaz, eta nork bere ama hizkuntzan ikasteko eskubidera arte. Aldi berean, hizkuntza eskubideak kontzeptu dinamikoa dala be kontuan izan beharra dago, pertsonen euren askatasuna murrizten dagoenaren inguruko pertzepzioagaz batera aldatzen dalako, eta nazioarteko komunitateak justizia ezari aurre egiteko dauan beharrari egokitzen jakolako (Phillipson, Rannut & Skutnabb-Kangas, 1994). Halaber, kapitulu honen xedea ez da hizkuntza eskubideen mugak zehaztea, hizkuntza eskubideen talaiatik desbardintzen diren hizkuntza politika erregimen desbardinak aztertzea baino, ikuspegi arauemailea oinarri hartuta.

Hizkuntza politika diziplinaren ikuspegi arauemailea barriki jorratzen hasi da literatura zientifikoan (Kymlicka & Patten, 2003) eta hizkuntza eskubideen gaiak indar handia hartu dau bere baitan (Lewis, 2013b). Izan be, Kymlicka eta Patten-en hitzetan, *the creation of legal rights or entitlements is one of the central ways in which language policy decisions get shaped and implemented in practice* (Kymlicka & Patten, 2003: 26). Are gehiago, *it is an obvious way for governments committed to the recognition of language minorities to bind their own officials and agencies to comply, and to make it difficult for future governments to reverse course in the future* (Kymlicka & Patten, 2003: 26).

---

⁶ Etorkizunean ingelesak mantenduko dauan nagusigo ereduaren inguruan hausnartzerakoan, bi leku-hartze desbardintzen dira. Batzuen aburuz (esaterako, Crystal, 2003a) ingelesak, *lingua franca* global moduan, hedatzen jarraituko dau etorkizunean; izan ere, ingelesaren aginpidea dagoeneko ez da botere politikoagaz harremantzen, bere funtzionaltasunagaz baino. Beste batzuek, osteratzen (esaterako, Graddol, 1998, 2006), ingelesaren erabateko lidergo globala kolokan jartzen dabe, munduko hizkuntza nagusien piramidean beste hizkuntza batzuk be gailenduko direlako, besteak beste, txinera. Etorkizuneko testuinguru barri horretan ingelesak mintzaira guztietan lehenengoa izaten jarraituko dau, baina beste mintzaira batzuek lidergoa partekatuz.

⁷ Kasaresen (2004) esanetan, hizkuntza eskubide kontzeptuaren zehaztapena eskubideok aplikatzen diren lurraldearen botere mailaren arabera da; eta hizkuntza eskubideen egoera hizkuntza komunitateak bereganatzen dauan estatus politikoaren arabera.

Hizkuntza eskubideak irizpide desbardinaren arabera sailkatu daitezke. Kymlicka eta Patten-ek *Language Rights and Political Theory* (2003) erreferentziazko liburuan hizkuntza politika-eskubideak lau irizpideren arabera sailkatzen dabez: banakakoaren vs. taldearen eskubideak, hizkuntzen tolerantziara vs. babesera zuzendutako eskubideak, arau-egokitzapen vs. ofizialtasun eskubide erregimenak, banakakoaren vs. lurraldetasunaren eskubide erregimenak. Hemen ofizialtasun erregimenaz haratago doan bostgarren hizkuntza politika-eskubide erregimen bat gehituko da, hain zuzen, esku-hartze erregimena. Arabere, banakakoaren eta taldearen eskubideak *Hizkuntza ideologiak* azpi-kapituluko *Hizkuntza ideologia motak* atalean izango dira hizpide, zehazki, *Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian* azpi-atalean⁸.

2.1.4.1. Tolerantziara vs. babesera zuzendutako eskubideak

Hizkuntza tolerantziara eta hizkuntza babesera zuzendutako eskubideen arteko bereizketa Heinz Kloss-ek (1971, 1977) proposatu eban 70 hamarkadan. Ordutik oso erabilia izan da sailkapena, bai helburu deskriptiboz bai kritikoz. Tolerantzia erregimenak estatuak gizarte zibilaren hizkuntza aukeraketa errespetatzea dauka helburutzat, aukeraketa horretan esku hartu barik. Horrela, hiztunek askatasun osoa izango dabe euren etxe, elkarte eta gizarte zibileko erakunde desbardinetan euren aukerako hizkuntza erabiltzeko. Barriz, hizkuntza babes erregimenean, estatuak hizkuntza bat ala batzuen babesera zuzendutako neurriak hartuko dauz, erakunde publikoetan behinik-behin. Modu honetan, hiztunek epaitegi, herri administrazio, hezkuntza sistema publikoan, etab. estatuak babestutako mintzaira ala mintzairak erabili ahal izango dauz. Hortara, tolerantzia erregimenak hizkuntzaren babesa arlo pribatuan dau xede, babes erregimenak, barriz, arlo publikoan. Eskubide motei dagokionean, lehenengo kasuan estatuak askatasun linguistiko ezkorra errespetatzea izango leuke xede; bigarrenetan, barriz, estatua hizkuntza eskubide ezkorrak bermatzera mugatu orde, hizkuntza eskubide baikorrak (*positive accommodation*) be bideratuko dauz^{9 10}. Era berean, aipatzekoa da babes erregimenaren kontrara,

---

⁸ Banakakoaren vs. taldearen hizkuntza eskubideak hizkuntza ideologiaren atalean jorratuko dira eskubideei izaera indibiduala edo kolektiboa atxikitzea, hizkuntza politika neurri zehatzez haratago, erabat hautu ideologikoa dalako.

⁹ Eskubide negatiboa da zu ez beste pertsona ala talde baten ekintzaren agindura ez jartzeko eskubidea; eta eskubide positiboa zu ez beste pertsona ala talde baten agindura jartzeko eskubidea. Lehenengoak ekintza eza ahalbidetu edo behartzen dau; eta bigarrenak, ordea, ekintza bat ahalbidetu edo behartzen dau.

¹⁰ Rubio-Marín (2003) tolerantzia vs. babes eskubide-erregimenak lanabes analitiko gisa erabilgarriak ez direla uste dau. Batetik, errealtatean tolerantzia erregimen hutsa egingarria ez dalako. Hau da, estatuak, nahitaez, bere egitekoa burutzeko hizkuntzaren bat aukeratu beharko dau eta, era horretan, hizkuntza neutralitateari huts egingo deutso. Bestetik, sailkapena aintzat hartuta, babes eskubide-erregimenaren egitekoa hizkuntza bat babestea eta bultzatzea da,

tolerantzia erregimenak ez daukala printzipioz hizkuntza araudi espezifikorik eskatzen; izan be, Leslie Green-en hitzak aipatuz, *these rights will be protected by ordinary guarantees of freedom of expression, freedom of association and various provisions for non-discrimination and equality* (Green, 1987: 661).

2.1.4.2. Arau-egokitzapen vs. ofizialtasun eskubide erregimenak

Kymlicka eta Patten-en (2003) aburuz, tolerantzia eskubidea gainditzen daben politika-eskubide erregimenen baitan bereizketa barri bat egitea komeni da: arau-egokitzapen erregimenak¹¹ eta ofizialtasun eskubide erregimenak.

Arau-egokitzapen erregimenetan komunikazio publikorako hizkuntza nagusi bat ezartzen da eta hizkuntza nagusi horretan mintzatzeko arazoak dabezan pertsonentzako egokitzapen berezia burutzen da. Hizkuntza eskubideon hellburua komunikazioa erraztu eta traba linguistikoak gainditzea da, *avoid linguistic obstacles that may curtail the enjoyment of rights, freedoms, and opportunities that rest on the possibility of comprehensible linguistic interactions* (Rubio-Marín, 2003: 68). Hau da, hizkuntza nagusiaren ezagutza mugatuak pertsona ala talde jakinetan eragin daikezan aukera desbardintasunak ekiditzea. Horrela, besteak beste, arau-egokitzapen erregimenaren baitan hizkuntza nagusia ikasteko eskubidea aitortuko da eta estatuak horretarako bideak jarri beharko dauz, adibidez, mintzaira nagusia ikasteko kurtsoak. Era berean, egokitzapen erregimenaren baitan, hizkuntza nagusian mintzatzeko trebezia falta hori aintzat hartuta, zenbaitetan mintzaira nagusiaren ezagutza falta daben pertsona edota taldeei euren ama hizkuntza erabiltzeko eskubidea aitortuko jake; esaterako, epaitegietan. Egokitzapen erregimenari zedarriak ezartzerakoan erabaki beharrekoa ama hizkuntza erabiltzeko eskubidea zenbateraino zabalduko dan erabakitzea litzateke.

Bestalde, ofizialtasun eskubide erregimenetan¹² hizkuntza jakin batzuei ofizial estatusa atxikitzen jake eta ofizialtasun horretan oinarrituta mintzaira horreetako hiltunei eskubide batzuk eskaintzen jakez arlo publikoan¹³. Hortara, ofizialtasun eskubide erregimenetan hizkuntza eskubideen gozamina ez da gizarteko hizkuntza nagusi edo

---

baina errealtatean babesa burutzeko bideak eta mailak oso anitzak izaten dira, mintzairaren benetako babesa zalantzan jarri ahal izateraino.

¹¹ Leslie Green-ek (1987) arau-egokitzapen erregimena Kloss-en hizkuntza tolerantzia erregimenaren baitan egokitzen dau eta ez tolerantzia erregimenaz harago doan erregimen moduan

¹² Ofizialtasun hizkuntza politika erregimenak hurrengo atalean landuko dira modu sakonean.

¹³ Aipatu beharra dago hizkuntza ofizial erregimenak nagusi diren herrialdeetan ofizialtasunik bereganatzen ez daben hizkuntzak be izaten direla askotan eta mintzairon kasuan, ofizialtasunaren faltan, arau-egokitzapen neurriak hartu ohi direla.

ohikoaren ezagutza mugatuan oinarritzen. Hau da, ofizial izendatutako hizkuntza gitxitu bateko hiztuna libre da mintzaira gitxituan ofizialtasunari dagokiozan bere eskubideak erabiltzeko, nahiz eta hizkuntza nagusia ezagutu.

Interesgarria da hizkuntza eskubide erregimenok zein kolektibori atxiki ohi jakezan galdegitea. Gehiengoan, ofizialtasun eskubide erregimenak gitxiengo nazionalei zuzenduak egoten dira; barriz, gitxiengo etorkinei arau-egokitzapen erregimenaren baitako eskubideak bakarrik aitortu ohi jakez.

2.1.4.3. Banakakoaren vs. lurraldetasunaren eskubide erregimenak

Hizkuntza politika bi printzipio idealetan oinarrituta egon daiteke: herritarra abiaburu hartzen dauan banakakoaren printzipioan ala lurraldetasun printzipioan. Lehenengoak, pertsonari, herrialdeko edozein puntutan egonda be, bere hizkuntza erabiltzeko eta beronetan zerbitzuak jasoteko eskubidea eskaintzen deutso: *citizens should enjoy the same set of language rights no matter where they are in the country* (Patten, 2003: 297). Bigarrenak, ordea, pertsonari bere hizkuntza erabiltzeko eta beronetan zerbitzuak jasotzeko eskubidea lurraldearen zonaldearen arabera eskainiko deutso: *language rights should vary from region to region according to local conditions* (Patten, 2003: 297). Hortaz, *this division picks out one particular feature of regimes: whether they regulate language use by territory, requiring people to adapt to the language of the place, or regulate in accordance with the linguistic preferences of speakers, wherever they reside* (Réaume, 2003: 271).

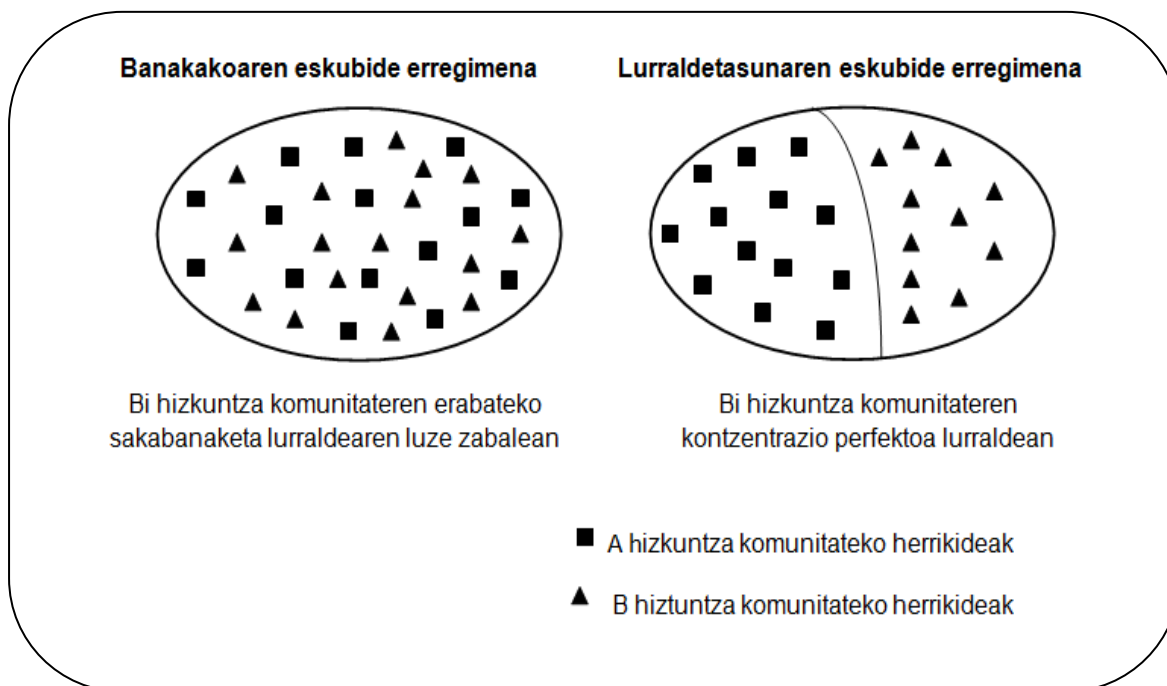
Aipatzekoa da banakako eta lurraldetasun printzipioak orokorrean hizkuntza ofizialtasun eskubideen testuinguruan eztabaidatu ohi direla, hau da, ofizialtasun erregimenari dagokiozan eskubideak ia banakakoaren printzipioaren arabera edota lurraldetasunaren printzipioaren arabera eskainiko diren¹⁴.

Patten-ek (2003) banakako ala lurraldetasun printzipioen egokitasunaren inguruan hausnarketa burutzen dau. Testuinguru linguistikoaren arabera elebitasun mota bat ala beste gailendu daiteke. Esaterako, hizkuntza komunitateak lurraldean modu homogeneoan banatuta badagoz eskualde elebakarrak osatuz, lurraldetasun printzipioa egokia litzateke; osteraz, hizkuntza komunitate desbardinak lurraldearen luze zabalean sakabanaturik badagoz, banakakoaren printzipioa indarrean jartzea egokiagoa litzateke, betiere hiztun kopuruak bideragarri egiten badau (ikus 2.2. irudia).

---

¹⁴ Kymlicka eta Patten-en (2003) ustez, banakakoaren eta lurraldetasunaren printzipiok ofizialtasun erregimenei lotuta aztertu izan ohi diren arren, printzipioen planteamendua nabarmen orokorra izanik arau-egokitzapen ikuspegiari atxikita be aztertzea posiblea litzateke.

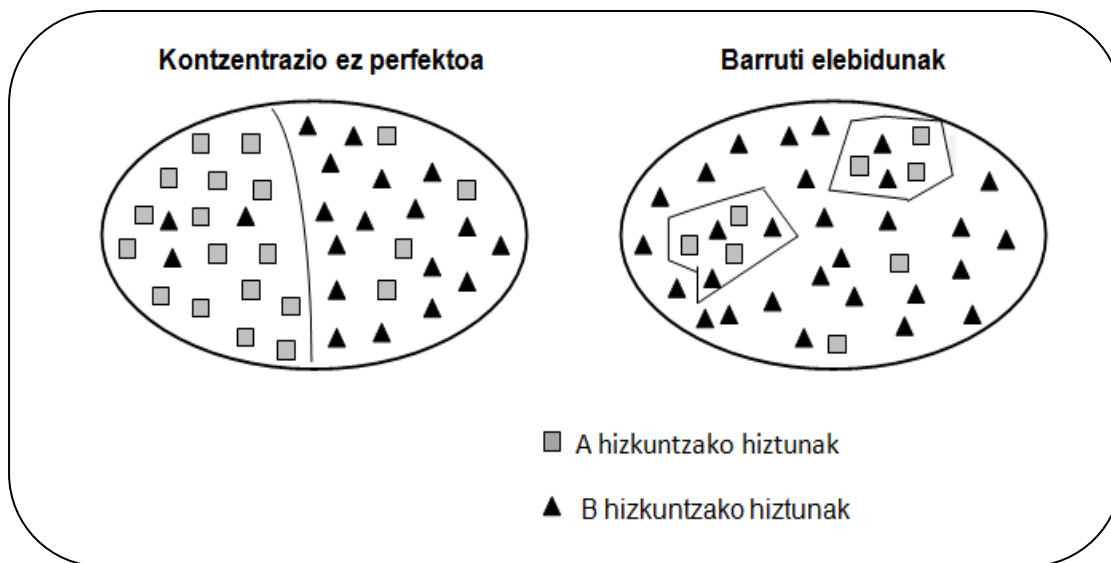
2.2. irudia. Banakakoaren eta lurraldetasunaren eskubide erregimenen egokitasuna hizkuntza komunitateen kontzentrazio mailaren arabera

ITURRIA: norberak moldatua (Patten, 2003).

Halaber, errealitatean holako egoera garbirik ez da emoten orokorrean. Kontzentrazio ez perfektua edota barruti elebidunak ohikoagoak izaten dira. Bi kasuetan lurraldetasun printzipio ezarriko balitz, kontzentrazio ez perfektuaren kasuan bi eskualde elebakar ezarriko litzateke eta eskualdeotako bakoitzean hizkuntza gitxitu egoeran legokezan biztanleak bi aukera izango leukiez: bata, arlo publikoan eskualdeko hizkuntza nagusira egokitzea eta, bestea, euren hizkuntza nagusi dan eskualdera aldatzea; barruti elebidunen kasuan, oster, herrialdearen luze zabalean elebakartasun instituzionala ezarriko litzateke lurraldeko hizkuntza nagusian eta barruti elebidunetan, barriz, elebitasun instituzionala. Hortara, hizkuntza gitxituko hiztunek barruti elebidunean euren mintzairan jarduteko aukera bermatua izango leukie esparru publikoan, baina ez oster herrialdearen gainontzeko zonaldeetan, non hizkuntza nagusira egokitu beharko litzatekezan edota barruti elebidunera aldatu. Hortara, bi egoerotan lurraldetasun printzipioaren ezarpenak hizkuntza gitxituan jarduteko aukerak itzel mugatuko leuskiez mintzaira gitxituko hiztunei.

2.3. irudia. Hizkuntza komunitateen lurralde banaketa desbardinak

ITURRIA: norberak moldatua (Patten, 2003).

Halaber, lurralde jakin batean bilduta dagoen hizkuntza gitxituen ikuspegitik, lurraldetasun printzipioaren baitan barruti elebidunek abantaila handiak ekarri daikioz hizkuntza gitxituari. Izan be, Pattenek dinoan moduan, lurraldetasun printzipioa *may be appropriate (in) cases in which territoriality is necessary to prevent people from being cut off from an adequate context of choice because of a deterioration in their language community* (Patten, 2003: 318)¹⁵.

Hizkuntza eskubideen errespetuaren ikuspegitik, bi printzipioak, banakakoarena eta lurraldekoarena, muturrera eroateak eskubide urraketak ekarri daitezke: lurraldetasunaren printzipioa muturrera eroateak lur zatiaren mugak modu zurrunean zedarrituta limiteetatik kanpo sakabanatuta legokezan hizkuntza komunitateko herrikideen hizkuntza eskubideak zaurtuko leukez; banakakoaren printzipioa muturreratzeak, bere aldetik, herritarren mugikortasuna erraztuko leuken modu berean jarriko leuke kolokan aurretik aipatutako lurraldeko hizkuntza komunitate txikien egonkortasuna. Hori horrela, aipatu beharrekoa da, errealitatean banakakoaren eskubide erregimen eta lurraldetasun eskubide erregimen garbia aurkitzea ez dala erraza: *most regimes of bilingualism include at least some language rights that remain invariant across the territory of the state and at least some that vary from region to region according to local conditions* (Patten, 2009: 297).

¹⁵ Hizkuntzaren balio komunikatibotik, barriz, banakakoaren printzipioa egokiagotzat jotzen dau Patten-ek: *Absent the satisfaction of one of the conditions (identity), the interests in public access, social mobility, and democratic deliberation are all satisfied under the personality principle, or could be made to be satisfied through a programme of second-language education in the majority language* (Patten, 2003: 318).

2.1.4.4. Esku-hartze erregimena

Aurretik aipatu dan moduan, esku-hartze erregimena ofizialtasun erregimenaz haratago doan bostgarren hizkuntza politika-eskubide erregimen moduan jo daiteke, erregulazio linguistikoa sektore publikotik sektore pribatura luzatzea helburu dauana. Hortaz, esku-hartze erregimena da sektore pribatuan hizkuntza baten ala batzuen erabilera arautzeko hartutako neurri multzoa. Halaber, ofizialtasun eta esku-hartze politiken arteko bereizketa burutzea ez da beti egiteko erraza; izan be, batetik, hizkuntza baten babeserako politikak tolerantzia, arau-egokitzen, ofizialtasun eta esku-hartzearen lerroan *continuum* batean kokatzen dira eta, bestetik, publikoaren eta pribatuaren arteko banaketa zehatza burutzea be konplexu gertatzen da sarritan (Mateos, 2000).

Tradizioz, publikoari estatua eta arlo politikoa atxiki izan jakoz; eta pribatuari, barriz, arlo ekonomikoa eta gizarte zibila. Halaber, gizarte industrializatu aurreratuetan publikotasunaren esanahia lausotu egin da. Hau da, estatuaren eta gizarte zibilaren¹⁶ arteko mugak moteldu ahala publikotasunak adiera desbardinak egin dauz bere¹⁷ (Pérez Díaz, 1986). Batzuek aurreko banaketa tradizionalari eutsi deusie: arlo publikoa estatuari lotuz eta pribatua gizarteari orokorrean; beste batzuek, barriz, arlo publikoaren esparrua zabaltu egin dabe, bere baitan estatua ezeze gizarte zibila be kokatuz, eta esparru pribatuari “pribatasun indibidualaren” alorra bakarrik itziz¹⁸. Bigarren ulerkera honen baitan publikotasunaren mugarria komunitate interesaren bukaeran kokatzen da. Hau da, interes publikoa daben zerbitzuak, nahiz eta entitate pribatu batek eskainiak izan, zerbitzu publiko moduan hartuko dira¹⁹.

Aipatzekoa da, Patten-en iritziz (2001) hizkuntza politikaren inguruko eztabaida sektore pribatuko esku-hartzean zentratzen dala nagusiki, beronen legitimitatean ala

¹⁶ Txoli Mateosen hitzetan, *gizarte zibila estatuak arautzen ez duen gizarte harremanez osatutako eremu bat da* (Mateos, 2000: 14). Ginerrek, barriz, definizio osoago bat eskaintzen dau: *la sociedad civil puede definirse como aquella esfera históricamente constituida de derechos individuales, libertades y asociaciones voluntarias, cuya autonomía y competición mutua en la percepción de sus intereses e intenciones privados quedan garantizadas por una institución pública, llamada estado, la cual se abstiene de intervenir políticamente en la vida interna de dicho ámbito de actividades humanas* (Giner, 1987: 56).

¹⁷ Esanguratsua da aipatzea Mateosek publikotasunaren eta pribatutasunaren arteko bereizketa kontzeptuari oinarri ideologikoa atxikitzen deusola. Bere hitzetan, *publikotasunaren eta pribatutasunaren arteko harreman kontzeptualak oinarri ideologikoetan sustaturik daude, teorikoetan baino, zeren eta euren abiapuntua gizaki eta gizartearen izaerari buruzko premisa multzo bat da* (Mateos, 2000: 14).

¹⁸ Mateosek (2000) bi leku-hartzeok ideologia ezkertiarren baitan identifikatu izan dauz, publikotasunaren kontzeptu gogorra moduan identifikatuz lehena eta publikotasunaren kontzeptu biguna moduan bigarrena.

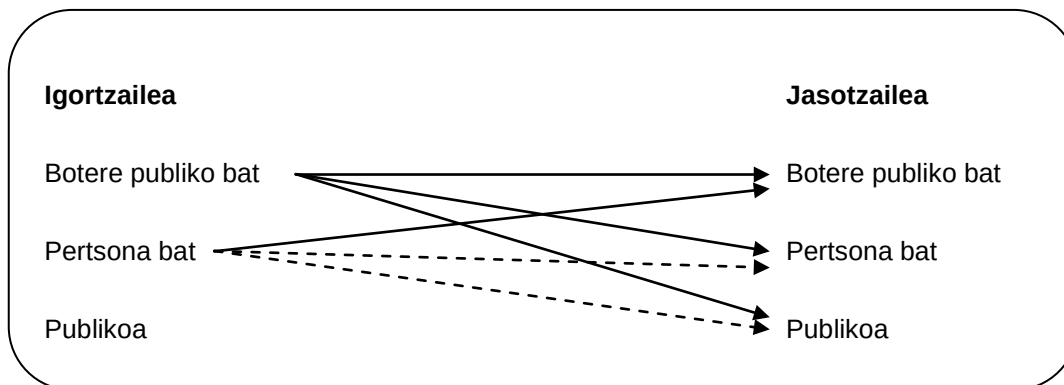
¹⁹ Esan beharra dago, publiko eta pribatuaren artean bereizketa burutzean sortzen dan desadostasuna, zerbitzu publikoen mugak ezartzerakoan be nagusitzen dala.

legitimitate eza eta legitimitatearen mugetan. Ildo horretan, Milian i Massana-k (2000) etorkizun laburrean izaera publiko bako zenbait harremanetan esku-hartze publikoaren legitimitate ala legitimitate ezaren auzia hizkuntza eskubideen gaineko eztabaidaren zentroan kokatuko dala baieztatzen dau. Horren arrazoietako bat esku-hartze erregimena hertsaduragaz lotu izan dala da, hau da, gizarte politika hertsatzaileekaz. Hauxe hurrengo atalean landuko da, *Ofizialtasun hizkuntza politika erregimenak* atalean.

2.1.5. Ofizialtasun hizkuntza politika erregimenak²⁰

Ofizialtasun hizkuntza politika erregimena zehazten hasi aurretik, komenigarria da hizkuntza ofiziala zertan datzan azaltzea. "Hizkuntza ofizial" terminoa ohikotasunez erabilia dan arren, Branchadell-ek (2005, 75) dinoan moduan *no ha esat objecte de gaires definicions serioses*. Hala ere, berau edukiz betetzeko ahaleginak ugariak izan dira, nagusiki ofiziala danaren eta ez danaren artean bereiziz. Egiteko horretan, Pool-ek (1990a) hizkuntza ofiziala definitzeko komunikazio egintzaren nor izatea dau kontuan. Komunikazio egintza guztiek igortzaile eta jasotzaile bat izan ohi dabe eta bai igortzailea eta bai jasotzailea botere publiko bat, pertsona bat edota publiko orokorra izan daitezke (ikusi 2.4. irudia).

2.4. irudia. Hizkuntza ofiziala eta komunikazio motak Pool eta Branchadell-en arabera

** Pool-en arabera gezi zuzen eta etenez adierazitako komunikazio mota guztietan emon daiteke hizkuntzaren ofizializazioa. Branchadell-en iritziz gezi-zuzenez adierazitakoak dira ofizialtasuna erregimenari dagokiozan komunikazio motak.

ITURRIA: norberak moldatua (Pool, 1990a eta Branchadell, 2005).

Pool-en (1990a) arabera, igortzailea botere publiko bat edota pertsona bat danean, hartzailea edozein izanda be, hizkuntzaren ofizializazioa emon daiteke gobernuak baldintza linguistikoak ezarriz gero. Barriz, Branchadell-en ustez (2005: 76), Pool-en komunikazio ofizialaren eskematik sortutako sei komunikazio klaseetatik erregimen ofizialari lau dagokioz: 1. igortzailea eta jasotzailea botere publiko bat direnean, 2.

²⁰ Aipatzekoa da, Mayk (2001) eskainitako datuen arabera, egun munduan hitz egiten diren hizkuntzen %1,5ak bakarrik dauala estatuen aitortpen ofiziala.

igortzailea botere publiko bat eta jasotzailea pertsona bat danean, 3. igortzailea botere publiko bat eta jasotzailea publikoa danean, 4. igortzailea pertsona bat eta jasotzailea botere publiko bat danean. Horrela, Branchadell-en aburuz, Pool-ek ofizialtasunaren baitan kokatutako beste bi komunikazio motak, pertsona biren artean emondakoa eta pertsona bat eta publikoaren artean izandakoa, erregimen esku-hartzailearen kokatu beharra dagoz²¹.

Stewart-ek (1968), bestalde, ofizialtasuna hizkuntzek bete daitezkeen funtzioetako baten moduan definitu eban, hain zuzen be, *function as a legally appropriate language for all politically and culturally representative purposes on a nationwide basis*. Stewart-en hitzetan *in many cases, the official function of a language is specified constitutionally* eta horixe da, izatez, Cooper-ek (1989), Stewart erreferentzia hartuta, hizkuntza ofizial estatutariotzat jotakoa. Egitez, Cooper-ek hiru ofizialtasun mota bereizi ebazan gobernu mailan hizkuntzari emondako eginkizunaren arabera: hizkuntza ofizial estatutarioa, gobernuak hizkuntza ofizial izendatzen dauanean, laneko hizkuntza ofiziala, gobernuak hizkuntza bere eguneroko eginkizunetarako darabilenean, eta hizkuntza ofizial sinbolikoa, gobernuak hizkuntza eginkizun sinbolikoetarako darabilenean.

2.3. taula. Hizkuntza ofizial motak Cooper-en arabera

Hizkuntza ofizial motak
1. Hizkuntza ofizial estatutarioa.
2. Laneko hizkuntza ofiziala.
3. Hizkuntza ofizial sinbolikoa.

ITURRIA: norberak egina.

Horrela, izan daiteke hizkuntza batek hiru ofizialtasun motak beregain hartzea, edota hirutik bat ala bi bakarrik bereganatzea. Adibide gisa, Cooper-ek herrialde desbardinak erreferentzia hartuta bertako hizkuntzen ofizialtasun mota aztertu eban, besteak beste Israelekoa. Israelen hebreerak hiru ofizialtasun motak bereganatzen dauz, arabierak, barriz, estatutarioa eta lanekoa (sinbolikoa ez), eta ingelesak lanekoa bakarrik. Herrialde batean hizkuntzek ofizialtasun mota desbardinak bereganatu daitezkeen era berean, posible da hizkuntza batek ofizialtasun funtziook gradu desbardinean

²¹ Pool-en komunikazio tipologia osatze aldera, Branchadell-ek botere publikoak komunikazio igortzaile ala jasotzaile direnean bigarren azpi-bereizketa bikoitz bat egitea komenigarria dala deritzo: batetik, botere publikoaren gobernu maila (estatuala ala subestatuala) eta, bestetik, botere publikoaren kokapena (gobernu zentratean ala unitate subestatuean).

bereganatzea. Esaterako, Irlandan gaelikoa hiru ofizialtasun moten jabe izan eta ingelesak ofizialtasun sinbolikoa falta arren, laneko hizkuntza ofizial nagusia ingelesa da, gaelikoaren gainetik. Honen jakitun da Branchadell (2005: 78), zeinek honakoa dinoan: *en el sentit legal i en el sentit simbòlic "llengua oficial" és segurament una variable nominal (una llengua és oficial o no ho és), però en el sentit funcional és evidentment una variable contínua.*

Fasold-en (1984:72) ustez, barriz, hizkuntza bat ofizialtzat jotzeko funtsezkoa dau ofizial moduan jokatzeko. Zentzu horretan honakoa dino: *we won't regard a language as official simply because there is a national law or section of a constitution that says it is. Rather, a language will be judged official only if it actually operates as an official language in the country.* Ildo berean, Milian i Massana-k ere honakoa dino: *dar a una lengua el carácter de oficial significa adoptarla como vehículo de comunicación, en sus diversos niveles (intracomunicación, intercomunicación y extracomunicación), de los poderes públicos, y reconocerla, análogamente, como vehículo de relación de los ciudadanos hacia dichos poderes públicos* (Milian i Massana, 1984: 131).

Espainiako Estatuko Konstituzio Auzitegiak be 82/1986 Sententzian (ekainaren 26koan) hizkuntza ofiziala definitu ebanean Milian i Massana-ren ikuspegiaren ildo beretik jo eban: *es oficial una lengua, independientemente de su realidad y peso como fenómeno social, cuando es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos*²².

Hizkuntza bat ofizialtzat jotzeko eginkizun honeetako bat edo beste betetzea funtsezkoa dala deritzo Fasold-ek:

- Funtzionarioek euren eginkizun ofizialetako ahozko hizkuntza moduan erabiltzea.
- Gobernu agentzien arteko idatzizko komunikazio hizkuntza izatea.
- Gobernuaren erregistroak gordetzen diren hizkuntza izatea.
- Lege eta araudien jatorrizko hizkuntza izatea.
- Formularioak, esaterako zerga formularioak, hizkuntza horretan argitaratuak izatea.

---

²² Konstituzio Auzitegiaren 84/1986 Epaia ekainaren 26koak adierazten dauan moduan eta Segurak gogoratzen deuskun lez, *el deure de coneixement d'una llengua oficial diferent del castellà no ve imposat per la Constitució* eta, hortaz, *no és inherent a l'oficialitat* (Segura, 2011: 93).

Horrela, zenbat eta eginkizun gehiago bete orduan eta ofizialagoa izango da hizkuntza bat. Izatez, *it is possible for a language to be official to one degree or another* (Fasold, 1984: 72).

McRae-ren (1975: 42-46) iritziz, gizarte elebidunetan elebitasun instituzional motaren baten aldeko apustua egiten danean zenbait aukera gehigarri egin beharra dagoz, elebitasun instituzional erregimen desbardinei bide emonez. Batetik, ia hizkuntza nagusiari eta gitxituari maila bereko estatusa eta eskubideak aitortuko jakezan ala ez. Bestetik, ia elebitasuna erabilera publikoko esparru guztietan ezarriko dan edota esparru jakin batzuetara bakarrik mugatuko dan (esaterako, hezkuntzara eta epaitegietara). Azkenik, eta sistema federaletan zentratuz, ia elebitasuna gobernu maila desbardinetan izango dan aplikagarria edota bakarren batean bakarrik.

Aurretik aipatu dan moduan, gizarte linguistikoki eleanizetan botere publikoek politika desbardinak bereganatu daikiez lurraldeko hizkuntza bizikidetza antolatzeko. Esman-en (1992) lanean oinarrituz Branchadell-ek tipologia bat dau proposagai. Tipologia horretan bi aldagai hartzen dira kontuan: batetik, ofizialtzat jotzen dan hizkuntza kopurua -bakarra (elebakartasun ofiziala) ala bat baino gehiago (eleaniztasun ofiziala) izatea- bestetik, ofizialak ez diren gainontzeko hizkuntzekaz hartzen dan jarrera – asimilatzailea ala onarpenezkoa. Bi aldagai horreek alkartuz lau aukera desbardineko tipologia nabari da: elebakartasun asimilatzailea, elebakartasun pluralista, eleaniztasun asimilatzailea eta eleaniztasun pluralista. Tipologietako bakoitzaren zerizatea beheko taulan (ikusi 2.4. taula) dago laburbilduta.

2.4. taula. Ofizialtasun erregimenak hizkuntza ofizial kopuruaren eta ofizial ez diren hizkuntzekiko hartutako jarreraren arabera

	Asimilatzailea	Pluralista
Elebakartasun ofiziala	1. <i>Elebakartasun asimilatzailea.</i> Botere publikoek hizkuntza ofizial bakarra aukeratzen dabe eta gainontzeko guztiak gainontzeko desargertarazteko xedea dabe.	2. <i>Elebakartasun pluralista.</i> Botere publikoek hizkuntza ofizial bakarra aukeratzen dabe eta gainontzeko guztien existentzia onartzen dabe.
Eleaniztasun ofiziala	3. <i>Eleaniztasun asimilatzailea.</i> Botere publikoek "n" hizkuntza ofizial aukeratzen dabez eta gainontzeko guztiak gainontzeko desargertarazteko xedea dabe.	4. <i>Eleaniztasun pluralista.</i> Botere publikoek "n" hizkuntza ofizial aukeratzen dabez eta gainontzeko guztien existentzia onartzen dabe.²³

ITURRIA: norberak moldatua (Branchadell, 2005: 72).

Aurretik aipatutakoaren ildora, garrantzitsua da azpimarratzea hizkuntzei ofizialtasun estatusa atxikitzeak ez daukela esan gura hizkuntza ofizial guztiek egoera sozio-juridiko bardina bereganatzen dabenik. Egitez, ofizialtasun erregimen desbardinak ezarri daitezke. Pool-ek (1990a) ofizialtasun erregimena zehazterakoan hiru aldagai funtsezko moduan jotzen dauz: lurraldean ofizial moduan jotzen diren hizkuntza kopurua, ofizialtasunaren lurralde irismena eta hizkuntzari atxikitako ofizialtasun maila. Hiru aldagai horreei Branchadell-ek (2005) esku-hartze erregimena gehitzen deutso, hain zuzen, sektore pribatuan burututako erregulazio linguistikoa.

Estatu federal eleanitzek euren hizkuntzei ofizialtasuna eskaintzerako orduan aukera desbardinak izaten dabez. Aukerok lautan laburbildu daitezke:

1. Elebakartasuna zentruan eta elebakartasuna eskualdean. Bai Estatuan bai eskualdean hizkuntza bakarra jotzen da ofizialtzat eta, hortaz, hizkuntzaren

²³ Branchadell-en iritziz, *la creença convencional diu que le unilingüisme assimilacionista i le multilingüisme pluraliste són les úniques que es realitzen; aquesta creença es podria resumir amb els enunciats "l'unilingüisme oficial sempre és assimilacionista" i "el pluralisme implica necessàriament el multilingüisme oficial". Ara bé, aquesta creença convencional no és correcta. L'unilingüisme oficial sovint és assimilacionista, però no ho és necessàriament (le unilingüisme pluralista és possible). Des de la perspectiva del pluralisme podem arribar a la mateixa conclusió: el pluralisme va associat sovint amb el multilingüisme, però no l'implica necessàriament (le unilingüisme pluralista). (...) Reconèixer n llengües oficials no vol dir necessàriament tolerar totes les llengües que hi ha. (...) Gainera, al nostra parer, les n llengües oficials d'un règim de multilingüisme poder no ser totes les llengües parlades a la comunitat, i sobretot el reconeixement de cadascuna de les n llengües oficials pot diferir en el grau* (Branchadell, 2005: 72-73).

- ofizialtasun maila gehiengoa da. Hauxe da, hain zuzen ere, Estatu espainiarreko eskualde homogeneousen kasua.
2. Elebakartasuna zentruan eta eleaniztasuna (n hizkuntza) eskualdean. Estatuak hizkuntza ofizial bakarra dau eta eskualdean, oster, n hizkuntza dira ofizialak. Eskualdean n hizkuntza ofizial izan arren, posible da bakoitzak ofizialtasun maila desbardina bereganatzea. Branchadell-ek (2005: 85) aditzera emoten dauan lez, ezagutzen diren kasu enpiriko guztietan estatuaren hizkuntza ofiziala eskualdeko n hizkuntzetako bat da. Estatu espainiarreko eskualde heterogeneoetako egoera hau da. Soriano (1999: 118) koofizialtasun desbardin (*cooficialidad desigual*) moduan definitu dau eredu hau.
  3. Eleaniztasuna (n hizkuntza) zentruan eta elebakartasuna eskualdean. Estatuak n hizkuntza hartzen dauz ofizialtzat, barriz, eskualdean hizkuntza bakarra da ofiziala. Hemen ere, eta Branchadell-eri jarraiki (2005: 85), eskualdeko hizkuntza bakarra Estatuko hizkuntza ofizialetako bat da. Soriano (1999: 118) koofizialtasun banatu (*cooficialidad separada*) moduan izendatu dau honako aukera.
  4. Eleaniztasuna (n hizkuntza) zentruan eta eleaniztasuna (n hizkuntza) eskualdean. Bai Estatuak bai eskualdeak n hizkuntza ofizial dabez. Kasu enpirikoek aditzera emoten daben lez, eskualdeko n hizkuntza ofizialak Estatuko n hizkuntzen azpi-talde bat dira (Branchadell, 2005: 86). Kasuotan izan daiteke hizkuntza baten ofizialtasun maila desbardina izatea estatuan eta eskualdean. Soriano (1999: 118) terminologian koofizialtasun osoa (*cooficialidad plena*) litzateke haxe.

Estatu Espainiarerako desiragarria litzateken ofizialtasun erregimenaren gainean Jaume Vernet eta Antoni Milian i Massana-k proposamen desbardinak agertzen dabez. Vernet-ek (1994) Estatuko hizkuntza historikoen (gaztelania, katalana, euskara, galiziera) homologazioa dau proposagai, hau da, estatuko lurralde guztian hizkuntzetako bakoitzaren tratamendu juridiko bertsua: estatus eta aukera bardintasuna. Bere hitzetan: *ha de permeabilizarse las fronteras autonómicas potenciando la extraterritorialidad de las lenguas no castellanas. (...) Se trata de ir creando las condiciones propias para la homologación de todas las lenguas oficiales, de forma que en el futuro se pueda generalizar en todo el Estado la oficialidad ahora reducida a unas comunidades autónomas* (Vernet, 1994: 139). Hau da, erabateko koofizialtasuna dau proposagai.

Milian i Massana-k (1984) lurralde ereduaren aldeko apustua egiten dau, gaztelania ez beste berezko hizkuntzak dabezkan erkidegoetan bertako berezko hizkuntzari eskusibo

izaera emonez; betiere komunitateko hizkuntza ofiziala berba egiten ez dauan gitxiengoaren hizkuntza eskubideak bermatuz. Hortaz, Milian i Massana-k koofizialtasun banatuaren aldeko hautua burutzen dau.

Sorianok (1999) Vernet eta Milian i Massanaren proposamenak ez dauz egokitzen jotzen. Izan be, autorearen iritziz Espainiar Estatuak ez dauz ereduok aurrera eroateko baldintza zentralak betetzen. Vernet-en erabateko eredu koofiziala ezartzeko Estatuak bi baldintza bete beharko leukez: lehenengoa, sakabanaketa linguistikoa Estatu Espainiarreko lurralde osoan zehar emotea eta, bigarrena, hizkuntza bakoitzak Estatuko lurralde guztietan hiztun kopuru esanguratsua izatea. Milian i Massana-ren proposamenari dagokionean, koofizialtasun banatua ezartzeko komunitate bakoitzean elebakarren kopurua handia izatea oinarritzakoa litzateke.

Estatuek egitura federala ala antzekoa dabenean eta hizkuntza eskumenak gobernu maila desbardinetan banatzen direnean, interesgarria da ofizialtasun erregimen kongruentearen eta ofizialtasun erregimen inkongruentearen artean egiten dan bereizketa, Lijphart-en federalismo kongruente eta inkongruentean oinarritzen dana. Lijphart-ek (1991: 194) hitzetan *las federaciones congruentes están compuestas de unidades territoriales que tienen un carácter social y cultural parecido en cada una de ellas y en el conjunto de la federación*. Barriz, *las federaciones incongruentes se componen de unidades que tienen una composición social y cultural que es distinta de una a otra y del país en su conjunto*. Hizkuntza ofizialtasun erregimen kongruentearen kasuan estatuak eta unitate azpi-estatalak hizkuntza ofizial berberak partekatzen dabez eta ofizialtasun maila berbera atxikitzen deutse. Horixe da Estatu espainiarreko eskualde homogeneousen kasua. Hizkuntza ofizialtasun erregimen inkongruentean estatuak eta unitate azpi-estatalek ez dabe hizkuntza ofizial kopuru berbera partekatzen edota ez deutse hizkuntzetako bakoitzari ofizialtasun maila berbera atxikitzen. Egoera hauxe da Euskal Autonomia Erkidegoarena. Estatuaren eta unitate azpi-estatalaren artean inkongruentzia egoteak ez dau esan gura euren artean desadostasunik dagoenik. Desadostasuna egon dagoen kasuetan, hau da, gobernu maila desbardinek helburu desbardinetako hizkuntza politikak burutzen dabezanean *competing language policies*-en aurrean gengokez.

Autore askorentzat ofizialtasun erregimena aztertzerakoan burutu beharreko oinarritzko bereizketa analitikoa hizkuntza politikak eta hizkuntza eskubideak atalean landutako lurraldetasun printzipioa eta pertsonalitate printzipioaren arteko bereizketa da. Lurraldetasun eta pertsonalitate printzipioen arteko banaketa erabilgarria da herritarrei eskainitako hizkuntza eskubideen ikuspuntutik. McRae-k (1975) dinoan moduan

lurraldetasun printzipioak lurraldeko herritar guztiei hizkuntza eskubide berberak atxikiko deusiez, barriz, pertsonalitate printzipioak hizkuntza eskubideak pertsonaren ezaugarri pertsonalen arabera eskainiko dauz.

Lurraldetasun printzipioa eta pertsonalitate printzipioa modu zurrunean ulertu izan dira sarri. McRae-k (1975) zein Branchadell-ek (2005) ulerkera itzi hori zalantzan jartzen dabe. Branchadell-en hitzetan *sota el principi de personalitat, l'exercici de la llibertat d'elecció és mediatitzat per una circumstància prèvia, que és el reconeixement de l'oficialitat de les llengües*. Horrela, *des d'aquest punt de vista, la interpretació que es fa habitualment dels principis de territorialitat i personalitat els fa prescindibles en la descripció dels règims lingüístics dels estats* (2005: 92). Giltzarria, hortaz, erregimen linguistiko motan datza. McRae-k (1975) be lurraldetasun eta pertsonalitate printzipioak praktikara eroaterakoan hizkuntza politikaren beste zenbait dimentsio kontuan hartu beharra azpimarratzen dau; hain zuzen, hizkuntzen arteko bardintasun linguistikoa edota estatus bereizketa -nagusi vs. gitxitu- lehenesten dan, hizkuntza erregimen batek erregulatzen dauzan alor eta funtzio kopurua, zein erabakimen politikoaren zentralizazio maila. Ildo horretan, Branchadell-ek lurraldetasun eta pertsonalitate printzipioen aplikazioaren konplexutasuna azpimarratzen dau. *D'una banda, pel nivell de jurisdicció: pot ser que el principi que s'aplica a escala federal no coincideixi amb el que s'aplica en una o més unitats subestats (és a dir, pot ser que hi hagi règims lingüístics incongruents). De l'altra, per l'àmbit d'ús: pot ser que en alguns àmbits d'ús s'apliqui un principi i en un altre àmbit d'ús de la mateixa jurisdicció s'apliqui un altre principi*. Hortaz, funtsezkoa dirudi bereizketa garbia egitea *entre l'oficialitat de les llengües, el sistema de drets a que l'oficialitat dona lloc i els arranjaments institucionals corresponents a aquests drets* (2005: 93).

Hizkuntza ofizial bi dagozan komunitate politikoetan hizkuntza gitxituen babesa bermatzeko bi sistema desbardintzen dauz Pizzorusso-k (1975)²⁴: elebitasun osoa eta banaketa linguistikoa. Lehenengo kasuan herritar guztiek bi hizkuntza ezagutzeko bidea aukeratzen da, hezkuntzari dagokionez bi hizkuntzak darabilzan eredu bakarra existitzen da eta administrazioan herritarrei harrera emoteko langileria elebiduna ezartzen da eta herriari zuzentzerakoan hizkuntza bat zein beste erabiltzen da. Bigarren kasuan, oster, ez da emontzat hartzen herritarrek elebidunak izango direnik, hizkuntza talde bakoitzarentzako eredu bereizia ezartzen da hezkuntzan eta administrazioak banakako herritarrei bere ama hizkuntzan berba egiten deutse eta

---

²⁴ Gai hau Milian i Massana-k (1992) be landua da. Kotsultatu *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació: Un estudi comparat: Italia, Bèlgica, Suïssa, el Canada y Espanya* liburua.

herriar guztiei zuzendutakoan testu elebidunak darabilz. Branchadell-en aburuz banaketa linguistikoa nagusi dan kasuetan bigarren bereizketa bat burutu beharra dago, hain zuzen be, zehaztu beharra dago ia herriarrek beharrezkoa daben euren hizkuntza taldeari zuzendutako zerbitzuak aukeratzea ala, oster, askatasuna daben hizkuntza bat ala beste aukeratzeko. Azken hau estu lotuta dago aukera askatasunagaz. Aukeraketa askatasunaren ildo jarraituz, interesgarria da ikustea aukeraketa askatasuna bai elebitasun osoaren bai banaketa linguistikoaren kasuan bermatu daitekela zein ez (ikusi 2.5. taula).

2.5. taula. Zerbitzuen antolaketa zerbitzuetako sarrera erregimenaren arabera

	Aukeraketa askatasuna	Aukeraketa askatasun eza
Banaketa linguistikoa	Zerbitzuak elebakarrak dira eta herriarrek zerbitzu bat edo beste aukeratzeko askatasuna dau. (Hezkuntzaren alorrean horixe litzateke EAEko hezkuntza ereduaren kasua. A, B eta C ereduak aukeran egonik herriarrek beroneetako bat aukeratzeko askatasuna dau.)	Zerbitzu elebakar independenteak dagoz, baina herriarrek ezin daikie nahiago daben zerbitzua aukeratu (Esaterako, Quebecen herriar frantsesak eta ingelesak (al·loglots) euren seme alabak eskola frantsesera eta ingelesera bialdu behar dabez, hurrenez hurren.)
Elebitasun/elebitasun osoa	Zerbitzu bakarra existitzen da “n” hizkuntzatan eta herriarrek zerbitzuaren hizkuntza aukeratu daikie. (Esaterako, Cataluniako hezkuntza sisteman katalana hizkuntza nagusia da eta gaztelania bigarren mailakoa. Herriarrek ez dabe eskubiderik seme-alabak euren aukerako hizkuntza ofizialean hezteko, baina bai nominalki lehen irakaskuntzako hizkuntza aukeratzeko, jakinik irakaskuntza hori ezin daitekela zentro eta gela banatuetan emon.)	Zerbitzu bakarra existitzen da “n” hizkuntzatan, baina herriarrek ezin daikie aukeratu zerbitzu horren hizkuntza. (Adibidez, Cataluniako hezkuntza sisteman katalana hizkuntza nagusia da eta gaztelania bigarren mailakoa. Lehen irakaskuntzaz harago herriarrek ez dabe eskubiderik seme-alabak euren aukerako hizkuntza ofizialean hezteko.)

ITURRIA: norberak moldatua (Branchadell, 2005: 94).

Ofizialtasun hizkuntza politika erregimenaren baitan eta zerbitzuen aukera askatasun gaiari estu lotuta, bideratzen diren hizkuntza ekimenen hertsadura maila aintzat hartzea be zentrala da. Lowi eta Salisbury jarraituz, Thoenig eta Mény-k (1992) tipologia bat proposatzen dabe politika publikoen hertsadura parametroa oinarri

hartuta. Hizkuntza politiken hertsadura aztertzerakoan bi aspektu izan behar dira kontuan: batetik, hertsadura zeharka ala modu zuzenean burutzen dan; bestetik, hertsadura subjektuaren jokabidean ala ingurua presionatuz burutzen dan. Hertsaduraren bi aldagai kontuan izanda lau motatako politika publikoak bereiztu daitezke: araubidezko politika, politika distributiboa, politika berbanatzailea eta politika osagarria (ikusi 2.6. taula).

2.6. taula. Hertsaduraren arabera politikak publiko motak

		Hertsadura publikoa burutzen da...	
		Subjektuaren jokabidean zuzenean	Subjektuaren jokabidearen inguruan
Hertsadura publikoa da...	Zeharkakoa, urrunekoa	Politika distributiboa	Politika osagarria
	Zuzena, berehalakoa	Araubidezko politika	Politika berbanatzailea

ITURRIA: norberak moldatua (Thoenig & Mény, 1992: 99).

Araubidezko politiketan menpekoen jokabideari eragiten deuten arau autoritarioak egiten dira. Estatuak betebeharra edo debekua ezartzen dau eta banakakoaren askatasuna mugatzen da. Politika distributiboetan botere publikoek espresuki hautatutako kasu jakinei baimen bat eskaintzen deute, dala baldintza jakin batzuk betetzen dauzalako dala Estatuak eskaintako aldebakarreko mesedea dalako. Politika berbanatzaileek abantaila batzuetara sarrera izateko irizpideak ezartzen dabez, baina abantailok ez dagoz espresuki hautatutako kasu jakinei zuzenduak, subjektu edota kasu motei baino. Politika osagarriek boterearen gaineko arauak definitzen dabez, banakakoari modu ahulean eta zeharka eragingo deutenak. Hertsadura mailarik altuena araubidezko politikei dagokie. Beronen bidez botere publikoek jokabide batzuk behartu ala debekatuko deutesiez subjektuei. Hertsadura maila baxuena, barriz, politika osagarriak burutzen dabe.

Politika publikoen hertsadura parametroa aztertzerakoan hertsadura maila neurtzea be garrantzitsua da, betebeharra (bai, ez) - debekua (bai, ez) joko aztertuz. Era horretan, aukera desbardinak begitaratzen dira: a. erabilera beharrezkoa danean (betebeharra bai, debekua ez): hizkuntza bat erabiltzea betebeharra da, baina beste hizkuntza batzuen erabilera ez da debekatzen; b. erabilera eksklusiboa (betebeharra bai, debekua bai): hizkuntza bat erabiltzea betebeharra da eta gainontzekoen erabilera debekatuta dago; c. betebeharririk ez baina debekua bai: ez da hizkuntza baten erabilera beharrezkotzat jotzen, baina hizkuntzaren baten erabilera bai debekatzen da; d.

betebeharrik eta debekurik eza: betebeharra eta debekua ez dagoenean hertsadurarik bako esku-hartzearen aurrean gengokez.

Bi sailkapen mota horreek aztertuta, agerian gelditzen da badirela hertsadura burutzen ez daben hizkuntza politikak be. Politika ez hertsatzaileak sustapena darabile esku-hartze tresna moduan hertsaduraren ordeiz. Carrascok (1990) sustapena burutzeko modu desbardinak aditzera emoten dauz: ohorezkoa, psikologikoa, juridikoa eta ekonomikoa. Sustapen ekonomikoaren barruan azpibanaketa burutu daiteke abantaila ekonomiko errealean eta abantaila finantzieroen artean. Azken honen barruan bigarren azpibanaketa bat burutu daiteke zeharkako baliabideen (salbuespenak, hobariak, zerga-arintze fiskalak, aduana-babesa) eta baliabide zuzenen artean (kreditu publikoa, bekak, sari ekonomikoak eta, batez ere, diru-laguntzak).

Branchadell-ek hertsadurazko hizkuntza politiken barruan hizkuntza baten erabilera beharrezkoa -beste hizkuntza batzuen erabilera eraberekoagaz lagun dana- eta hizkuntza baten erabilera eskusiboa- beste batzuen erabereko erabilera debekatzen dauana- bereizteaz gainera, erabilera beharrezkoaren baitan lehentasunezko erabilera ezartzen daben politikak be bereizten dauz.

Ikuspuntu juridiko batetik, hizkuntza politikak hertsaduraren erabileraren arabera bereizterakoan, garrantzitsua da ezagutzea ia zigorra ezartzen dan beharrezkotasunaren aurrean kale egiten danean ala ez. Izan ere, *el juristes han observat que una obligació no es converteix en un veritable deure jurídic si no es preveuen sancions pel seu incompliment. En el cas de les mesures coercitives, doncs, es podria fer una distinció ulterrior entre les mesures que preveuen sancions i les mesures que no en preveuen* (Branchadell, 2005: 98).

Orain artekoak laburbilduz eta Branchadell-en (2005) hitzak gogoratzuz, hizkuntza ofizialtasun erregimena honako elementuen konbinaketaren fruitu izango da: ofizial izendatutako hizkuntza kopurua, hiztunen lurralde banaketa, ofizialtasun maila eta ofizialtasunari atxikitako hizkuntza eskubideen sistema.

2.1.6. Hizkuntza normalizazioa

Hizkuntza normalizazio kontzeptua Lluís V. Aracil-ek erabili eban lehenengoz eta kontzeptuaren zabaltzea Francesc Vallverdú-ren eskutik etorri zan. Branchadell-en (2003) aburuz normalizazio linguistikoa da, zalantza barik, soziolinguistika katalanaren ekarpen nagusienetakoa hizkuntza politika disziplinaren ondare kontzeptualera. Kontzeptuaren beraren esanahia eta egokitasuna luze eztabaidatua izan da autore

askoren aldetik²⁵. Egitez, Boix-Fuster eta Vila-ren (1998) iritziz, normalizazioa ez da modu erabatekoan ulertu behar; bada komunitatean eragina izan eta komunitateari ekarpena egingo deutesen helburu multzo moduan baino.

Hizkuntza normalizazioa, modu zabalean adierazita, desabantaila edo gitxitu posizioan dagoen mintzaira ala hizkuntza aldaera baten egoera soziolinguistikoa hobetzeko bideratzen dan prozesua da. Vernet eta bestek horrela definitzen dabe: hizkuntza normalizazioa da *un conjunt de mesures, aplicables en diversos moments temporals, tendents a la potenciació d'una determinada llengua que es considera discriminada i/o necessitada d'especial protecció* (Vernet, Pons, Pou, Solé & Pla, 2003: 124). Baina kontuan izan beharra dago, hizkuntza erabilera handitzeko betekizun moduan, hizkuntza ezagutza handitzea be beharrezkoa izaten dala sarritan. Horrela, Bertile-k (2008), Diegoren definizioa bere eginda, hizkuntza normalizazio prozesua modu honetan definitzen dau: *mesures qui doivent être adoptées pour la généralisation de l'usage et de la connaissance d'une langue qui se trouve dans une situation de diglossie* (Bertile, 2008: 282). Era berean, hizkuntza normalizazioak mintzairaren forma bera ere egokitu daike. Hortara, Boix-Fuster eta Strubell-entzat *in generic terms, this notion refers to a sociocultural process through which a language or a dialect is subject to orthographic, lexical and grammatical regulations (the idea of standardising or normalising a language), and at the same time, it widens its scope of linguistic use to areas where other variants of the language or other languages were previously dominant* (Boix-Fuster & Strubell, 2011: 58).

Vernet eta Pons-entzat hizkuntza normalizazioa ez datza bakarrik mintzairaren egoera soziala konpontzean. Joera aldaketa bat be badakar. Horrela, Vernet eta besteren ustez (Vernet, Pons, Pou, Solé & Pla, 2003), normalizazio prozesua ez datza lekuko hizkuntza baten egoera zuzendu eta berarentzako erabilera sozial eta ofizial batzuk berreskuratzean bakarrik, normalizazioak hizkuntza baten erabilera normalerako kaltegarria dan joera iraultzean eta lortutako aurrerapenak babestean datza.

Hizkuntzaren normalizazio prozesuan desabantaila egoeran dagoen mintzaira sustatzeko neurri legislatibo, politiko zein administratiboak etapaka hartu beharra dagoz (Vernet, Pons, Pou, Solé & Pla, 2003). Sarritan normalizazio prozesuaren lehenengo pausu moduan hizkuntzari estatus barri bat atxikitzen jako eta behin estatus barria ezarritakoan berau bideragarri egiteko planifikazio gehigarria burutzen da.

---

²⁵ Eztabaidaren barri izateko kontsultatu Lamuela-ren (1994) *Estandardització i establiment de les llengües*.

Esaterako, lehenengo unean hizkuntzari ofizial estatusa atxikitzea eta gero ofizialtasun horren egingarritasunerako neurriak hartzea.

Pueyo eta Turull-ek (2003) hizkuntza politiken aplikazio prozesuan epe laburreko, ertaineko eta luzeko helburuak desbardintzen dabez. Ildo horretatik, Boix-Fuster eta Vila-k (1998) hizkuntza normalizazio prozesuan ere helburuak intentsitatearen arabera hiru mailatakoak izan daitezkeela baieztatzen dabe: gitxiengoak, ertainak eta gehienekoak. Era berean, helburuok izaera bikoitza izan daikie: batetik, helburu politiko-juridikoak eta, bestetik, helburu soziolinguistikoak. Helburuen mailaketa eta izaera kontuan izanik, normalizazio prozesuan guztira sei helburu bereizten dira:

Helburu politiko-juridikoak:

- Gitxiengoak: legalki normalizazioaren objektu dan hizkuntza esparru guztietan erabiltzeko aukera izatea, horrela erabakitzen daben herritarren artean.
- Ertainak: gitxiengo helburu politiko-juridikoa gehi normalizazioaren objektu dan hizkuntza instituzio guztietan lan hizkuntza izatea.
- Gehienekoak: normalizazioaren objektu dan hizkuntza lurraldeko hizkuntza ofizial bakar moduan ezartzea.

Helburu soziolinguistikoak:

- Gitxiengoak: normalizazioaren objektu dan hizkuntza erabilera esparru guztietan presente egotea.
- Ertainak: gitxiengo helburu soziolinguistikoa gehi normalizazioaren objektu dan hizkuntza ezagutzen ez daben herritarrek berau ikasi eta erabiltzea.
- Gehienekoak: normalizazioaren objektu dan hizkuntzara berau ezagutzen ez daben herritarrak asimilatzea eta, horrela, hizkuntza erabilera esparruetako hizkuntza bakar bihurtzea.

Hizkuntza normalizazio prozesuaren intentsitatearen arabera helburu hirukoitza beste autore batzuk ere landua izan da. Branchadell-ek (1996), Siguan-en proposamena aintzat hartuta, bi hizkuntza bizikidetzan dagozan lurraldeetan hizkuntza politikak hiru helburu bete daikiezala baieztatzen dau. Hiru helburuok normalizazio maila desbardinei lotuta doaz. Lehenengoa, bi hizkuntzen arteko koofizialtasun osoa litzateke. Katalanaren normalizazioa adibidetzat hartuta, koofizialtasun osoaren ikuspegian, *la normalització lingüística és el procés que ha de concluir d'una situació de doble oficialitat formal a una situació de doble oficialitat real, en la qual els ciutadans estiguin en condicions d'exercitar tots els seus drets i de complir totes les*

seves obligacions, a tot arreu i sense cap inconvenient, en català (Puig eta Branchadell in Branchadell, 1996: 17). Branchadell-ek normalizazio hau "normalitat mínima" moduan definitzen dau.

Bigarren helburua izan daiteke *l'assoliment d'una cooficialitat plena més la preeminència d'una de les llengües, que es considera propia* (Branchadell, 1996: 18). Bigarren helburu hori aintzat hartuta normalizazioa horrelaxe definitu ahal izango litzateke: *la normalització lingüística és el procés que ha de conduir d'una situació de doble oficialitat formal a una situació de doble oficialitat real, en la qual el ciutadans estiguin en condicions d'exercitar tots els seus drets i de complir totes les seves obligacions, a tot arreu i sense cap inconvenient, en català, i a més el català sigui la llengua pròpia de totes les institucions* (Puig eta Branchadell in Branchadell, 1996: 18). Bigarren xede hau helburu dauan normalizazioari "normalitat feble" deituko deuto Branchadell-ek. Azpimarratzekoa da bigarren normalizazio mota honek ez dauala aldaketarik eragiten herritarrengan; bi kasuetan herritarrari katalanez bizitzeko aukera zabaltzen jake, dagokiezan eskubideak eta betebeharrak betez. *Normalitat mínima* eta *normalitat feble*-ren arteko diferentzia, beraz, instituzio mailakoa litzateke.

Normalizazioaren hirugarren helburua normalizazio bidean dagoen hizkuntza biztanleriaren gehiengoaren lehen hizkuntza izatea da eta, hortaz, edozein berezko gizarte ekimenen hizkuntza gogokoa. Honen arabera, *la normalització lingüística és el procés que ha de conduir a una situació en la qual el català sigui la primera llengua de la majoria de la població i per tant la llengua espontàniament preferida en qualsevol activitat social* (Puig eta Branchadell in Branchadell, 1996: 19). Hirugarren normalizazio mota honeri Branchadell-ek "normalitat fort" deituko deuto. Aurreko normalizazio ereduak ez bezala, hirugarren normalizazio mota honek bai eragiten dauz aldaketak biztanleriaren hizkuntza erabileran, egitez, *si abans la normalitat era una situació en la qual els ciutadans podien viure en català, ara la normalitat és una situació en la qual tots els ciutadans viuen en català*. Bestela esanda, *la diferència essencial entre l'objectiu feble i el for és que el feble permet que hi hagi ciutadans que no visquin en català, mentre que el for dóna per fet que no hi ha ciutadans d'aquesta mena, almenys no com a grup socialment significatiu* (Branchadell, 1996: 19-20). Normalizazio indartsu honen azken emaitza, beraz, elebakartasun orokortua da. Normalizazioa indartsu hauxe da, hain zuzen ere, Boix-Fuster eta Vilak helburu politiko-linguistiko eta soziolinguistikoan gehieneko helburu moduan definitutakoa.

Funtsezkoa dirudi katalanaren normalizazio ahulak eta sendoak katalanean eragina izateaz gainera, gaztelanian, ordura arteko hizkuntza nagusian, be badaula

azpimarratzea. Branchadell-en hitzetan *la normalitat (feble o forta) del català pressuposa la anormalitat del castellà*. Horrela, a propòsit del castellà, podríem definir els termes "desnormalització feble" (desaparició del castellà de les institucions) i "desnormalització forta" (substitució lingüística del castellà) (Branchadell, 1996: 20)²⁶. Hortara, hizkuntza gitxitu baten normalizazio prozesua tentsio eta gatazka sortzailea izan daitekela baieztatzea zilegi da; are gehiago normalizazioa gorengo mailara eroan gura bada. Dana dala, hizkuntzen arteko parekotasuna bera be problematikoa izan daiteke. McRae-ren hitzetan, *where two language groups tend to differ as to which of the two models [linguistic minority model edo linguistic equality model] is the appropriate one, the possibilities of generating tension and conflict are high* (McRae, 1975: 43).

Diglosia egoeran dagoen hizkuntza baten normalizazio prozesua bideratzerakoan, izan xedea normalizazio maila gehiengoa edo gitxiengoa, hizkuntza plangintza neurri eginkorrak bideratu beharra dagoz gizarte alor desbardinetan. Egitez, hizkuntza baten biziraupena ziurtatzeko botere publikoetatik eskaini beharreko hizkuntza zerbitzu garrantzitsuenak zeintzuk diren hausnartzerakoan adostasuna handia dala dirudi; behinik-behin, herrialde desbardinetan gaur egun indarrean dagozan mintzaira gitxituen aldeko hizkuntza politiketan jorratzen diren esparruen bat etortzea kontuan hartzen badogu. Hezkuntza eta komunikabideak dira zerbitzuetan funtsezkoenak. Behin bi maila horreek ziurtatuta lehentasunak aldakorragoak bihurtzen dira lurraldearen egoera sozial eta ekonomikoaren arabera. Horregaitik, hizkuntza politika baten aplikazioa zehazterakoan, oinarritzkoa da legegileek ondo ezagutzea gizarteko

---

²⁶ Konstituzio Auzitegiaren 31/2010 Epaia, ekainaren 28koak, katalana hizkuntza preferente moduan ezartzea konstituzioaren kontra joatea zala adierazi eban: *la definición del catalán como "la lengua propia de Cataluña" no puede suponer un desequilibrio del régimen constitucional de la cooficialidad de ambas lenguas en perjuicio del castellano. Si con la expresión "lengua propia" quiere significarse (...) que el catalán es lengua peculiar o privativa de Cataluña, por contraste con el castellano..., la dicción del art. 6.1. EAC es inobjetable. Si de ello, por el contrario, pretende deducirse que únicamente el catalán es lengua de uso normal y preferente del poder público, siquiera sea sólo del poder público autonómico, se estaría contradiciendo una de las características constitucionalmente definidoras de la oficialidad lingüística (ser medio normal de comunicación entre los ciudadanos y los poderes públicos y los poderes públicos entre sí). [...] El concepto de "preferencia", por su propio tenor, trasciende la mera descripción de una realidad lingüística e implica la primacía de una lengua sobre otra en el territorio de la Comunidad Autónoma, imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso prioritario de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del equilibrio inexcusable entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado. La definición del catalán como lengua propia de Cataluña no puede justificar la imposición estatutaria del uso preferente de aquella lengua, en detrimento del castellano..., por las Administraciones Públicas y los medios de comunicación públicos de Cataluña, sin perjuicio, claro está, de la procedencia de que el legislador puede adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales....* Hortaz, katalanaren lehentasunezko erabilera bakarrik izango da justifikagarria bere normalizazio prozesuari begira. Izan ere, hizkuntzetako bateri lehentasuna emotea mintzairen arteko orekaren kontra doa.

hizkuntzetako bakoitzaren egoera zelakoa dan: hizkuntzetako bakoitzak betetzen dauzan funtzioak, baina baita mintzairerako bakoitzaren gizarte estatusa, hiztunen banaketa, dentsitatea, hizkuntzarekiko jarrera, etab. Izan be, ezagutza guzti hori barik hizkuntza politiken eragingarritasuna itzel murriztu daiteke.

Ildo horretan, Isidor Marík (1992) katalanaren normalizazioa lortzeko oinarriak proposatu ebazan. Oinarriok euskarari ere badira aplikagarriak eta honakoak dira:

1. Gizarte eraldaketa nagusiak barne hartuko dauzan gehiengoaren proiektu bat.
2. Printzipio juridiko unibertsalki onargarria: bardintasunezko eleaniztasuna.
3. Normalizazio prozesuaren norabide bateratua, globala eta sistematikoa.
4. Aldeko hizkuntza kontzientzia.
5. Hizkuntza estandarizatua erabilera espezializatu guztietarako egokia.
6. Hizkuntzaren ezagutzaren hedapen orokortua.
7. Sektorekako ikuspegia eta lehentasunen arabera.
8. Hizkuntza katalandun lurralde guztien arteko koordinazio goraldia.
9. Esparru estatalean estatus bardintasuna.
10. Europan eta mundu osoan onartua izango dan hizkuntza komunitatea.

Hizkuntza normalizazioa bideratzerakoan ekintza positiboaren²⁷ printzipioa funtsezkoa gertatzen dala azpimarratu beharra dago. Izan ere, Ariztondok dinoan moduan *gizarte egoera desberdinetan dauden hizkuntzei ezin zaie hizkuntza politika bera aplikatu, desberdintasun hori areagotu nahi ez bada behintzat. Hizkuntza politikak hizkuntza ahulena bultzatzeko bideari ekin behar dio, gure kasuan euskara bultzatzeko bideari, euskara, gaztelaniarekin parekatzen joan dadin eguneroko erabileran* (Aristondo, 1996: 33-34). Halaber, hizkuntza gitxitu baten normalizazio prozesua abiatzea tentsio eta gatazka sortzaile izan daiteken neurri berean, normalizazioa bideratzeko modua bera be problematikoa izan daiteke; besteak beste, ekintza positiboaren zilegitasuna bera zalantzan jarritz. Ildo horretan, McRae-k be honakoa baieztatzen dau: *(language) domains vary in significance and in potential for conflict* (McRae, 1975; 44).

2.1.7. Laburbilduz

Hizkuntza politikari zuzendutako azpi-kapitulu honetan, hizkuntza politika eta hizkuntza plangintzaren arteko bereizketa burutu da. Hizkuntza politika mintzairen eta gizarte bizitzaren arteko harremanaren aurrean agertutako asmo, ideia eta erabaki multzoa

²⁷ Ekintza positiboa deritzogu historikoki baztertu egon diren taldeen desbardintasunak ezabatzeko, hau da, dabezan desabantailak ordetzeko bideratzen diren neurriei. Aipatu beharra dago neurri on izaera aldibaterakoa izaten dala, hain zuzen, taldeen arteko desbardintasunak gainditu artean bideratuko dira.

da, gizarte edo gizarte talde baten egoera eta jokabide linguistikoan eragiteko helburua dauana. Barriz, hizkuntza plangintza hizkuntza politikaren alderdi bat da, erregulazio prozesu desbardinaren bidez hizkuntza politikan hartutako erabakiak bideratzea xede dauana.

Hizkuntza politikaren eragileen baitan, botere publikoak, gizarte zibila eta biztanleria bereiztu doguz. Eragileok hizkuntza politika modu kontziente eta planifikatuan zein eguneroko komunikazio beharrezanean erantzuteko gizarte praktika ez planifikatuen bidez burutu daikiela planteatu da. Hizkuntza politikaren helburuei dagokionean azaldu da, politikok *status quo*a mantentzea, erreformatzea ala eraldatzea izan daikiela xede, hitzunen hizkuntza aukerak handituz zein txikituz. Izan be, hizkuntza politika mintzaira baten heriotza bultzatetik bere ofizialtasuna lortzera joan daiteke. Era berean agertu da, hizkuntza politikek herrialde barneko bizikidetzak linguistikoa antolatzeaz gainera, nazioartekotzea be izan daikela xede. Horrela, lurraldeko berezko hizkuntzak, etorkinen ama hizkuntzak, zein atzerriko hizkuntzak politika linguistikoaren objektu izan daitezke. Bestalde, testuinguru demokratikoetan lekututa, hizkuntza politika erregimen desbardinak identifikatu dira. Eskainitako eskubide linguistiko mailaren arabera – gitxiengo eskubide mailatik gehiengora- continuum batean kokatu daitezke: tolerantzia erregimenak, arau egokitzen erregimenak, ofizialtasun erregimenak eta, azkenik, esku-hartze erregimenak.

Ofizialtasun hizkuntza politika erregimenari tarte handiagoa eskaini deusagu. Bertan, ofizialtasun hizkuntza politika erregimena adiera bakarrakoa ez dala emon da aditzera; ikuspegi funtzionaletik begiratuta aldagai jarraia dala. Hau da, hizkuntza bat maila desbardinetan izan daiteke ofiziala; besteak beste, ofizialtasunak beregain hartzen dauzan funtzio, arlo eta lurralde irismenaren arabera. Bestalde, hizkuntza politika erregimen ofizialaren baitan eztabaida gai zentral dan aukera askatasuna hizpide hartuta, erregimen honetan aukera askatasuna maila eta modu desbardinetan bermatu daitekela emon da aditzera: banaketa linguistikoaren sistema edota elebitasun osoa ezarriz; banaketa linguistikoa emoten dan kasuetan nork bere hizkuntza komunitatean eskaintzen diren zerbitzuak aukeratzea behartuz ala aukeraketa libre itziz. Aukera askatasuna hizkuntza politiken hertsadura mailagaz be alkarlotu da, sustapen eta beharrezkotasun politikak bereiztuz.

Hizkuntza politika azpi-kapitulua hizkuntza normalizazioaren lankeagaz amaitu dogu. Hizkuntza normalizazioa desabantaila edo gitxitu posizioan dagoen mintzaira ala hizkuntza aldaera baten egoera soziolinguistikoa hobetzeko bideratzen dan prozesu moduan definitu da. Ofizialtasun erregimenagaz gertatu dan moduan, normalizazio

prozesuan be normalizazio maila desbardinak dagozala aditzera emon da. Ikuspegi soziolinguistikoa aintzat hartuta, gitxiengo normalizazioa litzateke hizkuntza erabilera esparru guztietan presente egitea; normalizazio ertaina normalizazioaren objektu dan hizkuntza ezagutzen ez daben herritarrek berau ikasi eta erabiltzea; eta normalizazio gehienezkoa normalizazioaren objektu dan hizkuntza erabilera esparruko hizkuntza bakar bihurtzea, gainontzeko hizkuntzak alboratuta.

2.2. HIZKUNTZA IDEOLOGIAK

Bigarren azpi-kapitulu honetan, doktorego tesiaren ikerketa objektuaren bigarren ardatza izango dogu aztergai: hizkuntza ideologia. Azpi-kapitulua bost atalez osotua dago: lehenengo laurak atal teorikoak dira eta azkena landutako eduki nagusien laburpena. Aurreneko atalak lehenengo eta bigarren azpi-kapituluen arteko zubi lana burutzea dau helburutzat; hain zuzen, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko lotura aditzera emotea eta lehenengoa bigarrenaren eraginpean dagoela argudiatzea. Hurrengo bi atalek, ikuspegi orokorra oinarri hartuta, azpi-kapituluaren edukia erdiratzen dabe. Zehazki, bigarren atalean, ideologiaren zerizatearen inguruan hausnartuko dogu, bere ezaugarri nagusiak zeintzuk diren aditzera emonez eta jarrera eta balioekaz agertzen dauan harremana argituz. Hirugarren atalean, hizkuntza ideologiaren adiera desbardinetatik abiatuz, ikerketa honetan langai dan esangura zehaztuko da. Behin aztergaia definituta eta zehaztuta, azpi-kapituluaren atal zentralera joko da: hizkuntza ideologia motei zuzendutako atalera. Bertan, hiru gai zentralen gainean antolatutako hizkuntza ideologiak izango dira aztergai: nazio eta estatu eraikuntzaren ideologiak, hizkuntza gitxituen eskubideen inguruko ideologiak eta *lingua franca* eta mundu mailako joera linguistikoen gaineko ideologiak. Lehenengo biak (lurralde) barrura begirako hizkuntza ideologia moduan sailkatuko doguz eta hirugarrena (lurralde) kanpora begirako hizkuntza ideologia gisa.

2.2.1. Hizkuntza politika hizkuntza ideologiaren eraginpean

Hizkuntzaren gaineko neurriak betidanik hartu izan dira gizarte mailan; halaber, hizkuntza politika diziplina moduan 1950eko hamarkadan hasi zan aztertzen (Ricento, 2006b). Ricento-k *An introduction to Language Policy: Theory and Method* (2006b) liburuan diziplinaren ibilbidea dau aztergai eta hiru aldi bereizten dauz bertan. Garaiotako bakoitzean ikergaiak aldatuz joan diren neurri berean, ikergaiari begiratzeko moduak be asko aldatu dira. Lehenengo fasean hizkuntza politikaren egikaritzea eta azterketa bera neutrala zaneke sinismena egoan. Gaur egun, barriz, bai politika esparru bai diziplina gisa, hizkuntza politika neutraltasunetik urrun dagoela onartzen da gehiengoan, hizkuntza ideologia desbardinek eragindua. Hizkuntza estrategia hizpide hartuta, Williams-ek honakoa adierazten dau: *ideas and ideologies are at the heart of language strategy, no matter how professional or technocratic the policy agenda itself may be framed* (Williams, 2013: 229). Ildo berean, Shohamy-k (2006) hizkuntza politika hizkuntza ideologia eta hizkuntza praktikaren bitartean kokatzen dauz. Ricento-k (2006b), bere aldetik, gizarte egitura eta gizarte prozezuei, linguistikoei barne, ideologietatik berezita begiratzeari ezinezkotzat jotzen dau.

Halaber, hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren arteko lotura argitara emoten daben aipamenak amaiezinak diren arren, bien arteko lotura eta bere zer-nolakotasuna ikergai daben lanak ez dira horren ugariak; nahiz eta azken aldian ugarituz joan diren (Ricento, 2000b, 2006b; Shohamy, 2006; Spolsky & Shohamy, 2000).

Horren adibide argia dogu Tomas Ricento argitaratzailea dan *Ideology, Politics and Language Policies. Focus on English* (2000b) liburua. Honen helburu nagusienetakoa ideologiek hizkuntza politikak zelan tankeratzen dabezan aztertzea da. Sarrera kapitulu Ricentok hizkuntza politikaren zerizatearen inguruan eta hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren arteko harremanaren inguruan hainbat ideia esanguratsu eskaintzen dauz, liburuan aztergai diren kasu azterketetan oinarrituz Hausnarketok horrela laburbildu daitezke:

- Hizkuntza politika hizkuntza erabileraren testuinguru konplexuan bakarrik ulertu daiteke.
- Hizkuntza politikak sozialki lekututa dagoz beti eta garapen etengabea.
- Ideologiek erabaki politikoei forma emoten deutse; hori horrela, formalki prestatutako hizkuntza politikek ez dabez beti, arabere sarritan, bere helburuak lortzen, izan honeek askatzaileak zein zapaltzaileak.
- Ez dago buruz-buruko baliokidetasunik ideologien eta politiken artean:
  - o Hizkuntza politika jakin batek interes politiko desbardinei erantzun leikie era berean.
  - o Nazio-estatu baten baitan hizkuntza politika jakin bat talde desbardinentsako oso helburu desbardinak lortzeko erabili daiteke.
  - o Hizkuntza politika desbardinek ideologia sostenugarri berbera partekatu daikie; zein hizkuntza politika bardintsuek ideologia kontrajarriak izan sostenugarri. Izan be, ideologiak hizkuntza politikei forma emoten deuten arren, ez dabez xedatzen. Eta alderantziz, ezin daiteke politika jakin batetik ideologia aurreikusi. Egitez, politikak gertagarriagoak dira, egoera materialen aldaketetara egokigarriagoak; oster, ideologiak egonkorragoak dira.
- Hizkuntza ideologiak beste ideologia batzuetara lotuta dagoz, eta azken horreek be hizkuntza politikaren garapenean eragin daikie, baita hizkuntza politika behartu be.
- Ideologia ez da beti gizarte talde nagusien boterea legitimatzeko erabiltzen. Izan be, ideologiko jo daitekezan sinismen corpus guztiak ez dagoz botere politiko nagusi bategaz lotuta (Ricento, 2000b: 1-8).

2.2.2. Ideologiaren zerizatea

Ideologiak etimologikoki ideia, irudi mental, sistema ala hitzaldi arrazionala esan gura dau. Van Dijk-ek ideologia *representaciones socialmente compartidas de un tipo general y abstracto* direla dino (Van Dijk, 2006: 164); giza taldeen sinismen multzoa, ezagutzazkoa eta ebaluaziozkoa²⁸ (Van Dijk, 2006: 61). Definizio hori aintzat hartuta, beraz, ideologiak ez dira iritzi sistema hutsak ezta jakintza sistema garbiak ere, bien arteko konbinaketa baino.

Ideologiak osatuta dagozan sinismen sistemek proposizioz osotutako eraikuntza teoriko nabarmen egonkorak eratzen dabez. Proposiziook hierarkia desbardinetaoak izaten dira, orokorrangoak, abstraktoagoak, zein murriztagoak, eta euren arteko lotura koerlaziozkoa zein kausalitatezkoa izan daiteke. Ideologiek osotasun joera dabe. Giner eta Lamo de Espinosaren *Diccionario de Sociología*-n ideologiari dagokion atalean esaten dan lez, *[las ideologías] plantean un sentido global o de totalidad (incluso pretenden cierta universalidad y no evitan el esquematismo) para una esfera amplia de experiencia colectiva* (Giner & Lamo de Espinosa, 1998: 267). Ideologiak sinismen sistema konplexuak izan daitekezan arren, esan beharra dago oinarritzko printzipio batzuen alkarketa soilak be eratu daikela ideologia bat (Van Dijk, 2006).

Ideologien eduki diren sinismen multzoek izaera soziala dabe. Hau da, ideologiak taldeen jabegoa dira, ez banakakoena. Egitez, talde batek partekatu bako sinismen multzoa ez litzateke ideologia. Pertsonak ideologien jabe eta ideologietan parte-hartzaile dira, baina beti talde bateko kide moduan. Horrek ez dau esan gura, giza talde bateko partaide guztiek ideologia bardin-bardina izango dabenik edota gizartekide guztiek bizitzako esparru guztietarako ideologia garatua izango dabenik. Ideologia bateko kide bakoitzak, sinismen sistemaren oinarritzko printzipioak barneratu eta gainontzekoan ideologiaren bertsio pertsonala eratuko dau. Ideologia bateko partaide ez direnek, barriz, gizarte mailan aukerakor diren sinismenak eureganatuko dabez, ideologia batera gehiago ala gitxiago hurbilduz, ideologia desbardinaren elementuak bateratuz, etab.; betiere, euren iritzi eta gizarte praktikak legitimatzeko interesgarri deritzen eran.

Ideologietako parte hartzaileei buruz jardunda, azpimarratu beharra dago ideologiek jarraitzaileak, leialak zein aldakorak, izateaz gainera ideologoak be badabezala; hau da, ideologia egonkortzeko eta moldatzeko ardura hartuko daben lider ala

---

²⁸ Van Dijkentzat sinismena pentsatua izan daiteken edozer gauza da.

intelektualak, ideologia bera modu zehatzagoan eta agerikoagoan partekatuko dabenak²⁹.

Baina sinismen sistema guztiak dira ideologia? Van Dijk-en (2006) aburuz, sinismen sistema bat ideologikoa dala baieztatzeko sistema horretako sinismenak ezin izango dira kultura bateko sinismen orokorrak izan, hau da, kulturako partaide guztiek onartuak izan ordez, kultura bateko azpitalde bateri bakarrik egokituko jakoz. Izatez, sinismen sistemok kultura bateko partaide guztiek bereganatuko balebez euren izaera ideologikoa galduko leukie. *Una vez que ingresan las creencias sociales en el conjunto de las creencias culturales generales, por definición ya no son más ideológicas para esa cultura, sino simplemente conocimiento u opiniones básicos compartidos por todos, que se dan por sentados y son incontestables* (Van Dijk, 2006: 62). Era berean, esan beharra dago kultura batentzako ezagutza ala iritzi alkarbanatua dana, beste kultura batentzako ideologikoa izan daitekela.

Ideologiek errealitatea antzemateko tresnak emoten deutoz pertsonari; bizi dauan errealitateari esanahia ezartzeko baliabideak baita berau eraldatzekoak be. Horrela, Van Dijk-ek (2006) ideologia mundua interpretatzeko eta munduan jokatzeko lanabesa dala baieztatzen dau. Hortan datza, egitez, neurri batean behintzat, bere garrantzia eta indarra. *La importancia de la ideología y del discurso en la percepción y definición de la realidad, así como su capacidad para modificarla* (Erize, 2001: 680).

Ideologiaren osagarri diren sinismenek ezagutzazko izaeraz gainera iritzizko izaera daben arren, behin ideologia barneratutakoan bere parte direnek sinismen guztiak arrazionalizatu edota naturalizatzeko prozesua bideratzen dabe. *A naturalizing move that drains the conceptual of its historical content, making it seem universally and/or timelessly true* (Woolard, Schieffelin, 1994: 58). Gainera, ideologiei dimentsio arauemallea jarie. Hau da, ideologiek onaren eta txarraren artean, egokiaren eta desagokiaren artean bereizketa egitera bultzatzen dabez bere jarraitzaileak, zelan jokatu beharko leukien adieraziz. *Los contenidos de las ideologías de grupo son propios de lo que para cada grupo es el orden moral y social preferido. (...) la mayoría de los grupos implica habitualmente que los grupos desarrollan una ideología que ellos ven como éticamente buena o defendible* (Van Dijk, 2006: 99). Schiffman-ek Flaitz-en hitzak gogora ekarriz honakoa dino, *[ideology] is seen to include a set of beliefs concerning how things are, how they should be, and how to relate both to each other*

---

²⁹ Halanda be, onartu beharra dago ideologiaren zabaltze prozesua norabide bikoitzekoa izaten dala: batetik, liderrek herrira bideratutakoa (goitik-behera) eta, bestetik, herriak liderrei bideratutakoa (behetik-gora). Gainera, esan beharra dago gizarteko iritziak zabaltzen ez dauzan ideologoen sortutako ideologia nekez zabalduko dala gizarte mailan.

and to behavior (Schiffman, 1996: 80). Imaginatzekoa da, hortaz, ideologia bateko eta besteko jarraitzaileen artean maiz-maiz gizarte gatazkak sortzea eta, era berean, ideologiaren egonkortasun maila handia izatea. Hala eta guztiz ere, ideologia desbardinaren jabe diren taldeen arteko gizarte gatazka ez da beti agerikoa izaten eta ideologiaren egonkortasun nabarmenaren barnean aldaketarako bidea be egon badago. Gizarteko egoeretan sorturik, eguneroko alkarreraginaren bidez eta denboraren joanean zabaldurik, egonkortu zein aldatzen dira ideologiak partaideen interesen eta gizarteak ezarritako behar barrien arabera. *Las ideologías se forman y cambian en función de contextos sociales, si bien tales cambios habitualmente son lentos* (Van Dijk, 2006: 79). *Las ideologías son adquiridas, confirmadas y modificadas por los actores sociales como miembros de grupos, y como una función de los objetivos e intereses de ellos* (Van Dijk, 2006: 181). *[Ideologies] tend to alter over time in response to events and changing conditions* (Roberge, 1990: 146).

Ideologiak kulturazio prozesuaren bidez barneratzen dira, kontzientzia maila handiagoz ala txikiagoz, rol aktiboa hartuz (ideologo izanik) ala gizarte testuinguruko eraginak barneratuz. Ideologiaren kulturazio bidezko barneratzea Roberge-k proposatutako ideologiaren definizioan ageri da: *[ideology] set of articulations that derive from system of beliefs and symbols embedded in popular consciousness, reinforced by civil ritual, and codified in the social order* (Roberge, 1990: 135).

Gizarte mailan ideologia asko bereizten dira, izan ere, ideologiak gizarteko esparru jakinei erantzuten deuten sinismen sistemak dira. Esaterako, ideologia ekologistak naturaren zaintzari erantzuten deute, ideologia linguistikoek hizkuntzan inguruko sinismenen ardura hartzen dabe, etab. Hortaz, pertsonak ideologia bat baino gehiago bereganatu daikie. *Los actores sociales individuales pueden ser miembros de varios grupos sociales, cada uno de los cuales puede tener su propia ideología* (Van Dijk, 2006: 192). Horrela, pertsona sinismen sistema anitzen parte izanik, suertatu daiteke eremu konkreturen batean bere sinismen sistema desbardinak bata besteagaz kontraesanean egotea, edota gai ala gai esparruaren arabera sinismen sistemaren baitako ideia batzuk edo bestek gorengo azalpen ahalmena bereganatzea, gaiaren grabitate zentro ideologiko bilakatzea. Aldi berean, orokortze maila desbardinatutako ideologiak badirela kontuan hartzea komenigarria litzateke; hau da, oinarritzko printzipio orokor batzuez osatutako ideologia-makro orobiltzaileak eta esparru jakinei lotutako ideologia-mikroak.

Halanda be, ideologiak ez dira orokorrean barruti itxiak izaten. Hau da, esparru batean ideologia jakin bat nabarmentzerakoan, beste esparru batean be ideologiaren osagai

diren sinismen abstraktu dezente bertsuak izango dira. Esaterako, barruti desbardinetan nagusitzen dan ideologia kontserbadorea. Edota adibidea eskuartean dogun arlora ekarrita, Beacco proposatutako ideologia politikoen eta hizkuntza ideologien artean ezartzen dan lotura. Bere hitzetan, *les principales idéologies linguistiques s'insérant dans des idéologies politiques plus larges* (Beacco, 2001). Egitez, esparru desbardinaren arteko alkarlotura ideologikoak pertsonen edota taldeen sistema kognitiboei eta euren lotutako ekintzei nolabaiteko osotasun koherente bat emoten deute.

Ideologiak harreman estuan dagoz bai gizarte balioekaz baita jarrerakaz be. Van Dijk-en hitzak geurera ekarriz, *las ideologías generalmente organizan actitudes que a su vez controlan aquellas prácticas sociales del grupo y sus miembros que de alguna manera son pertinentes a los intereses o identidades de los grupos* (Van Dijk, 2006: 99). Jarrera da gizabanakoak une zehatz batean jokaera bat izateko dauan gertutasuna edo egoera psikologikoa (Albort in Larrañaga, 1996: 12), objektu nahiz egoera baten alde edo aurka jokatzeko prestaera (Azjen in Larrañaga, 1996: 12)³⁰

Gizarte balioek be funtsezko zeregina dabe ideologietan. Rokeach-en hitzetan *values are guides and determinants of social attitudes and ideologies and of social behavior* (Rokeach, 1973: 25). Balioa *is an enduring belief that a specific mode of conduct or end-state of existence is personally or socially preferable to an opposite or converse mode of conduct or end-state of existence* (Rokeach, 1973: 5) eta balio sistema *an enduring organization of beliefs concerning preferable modes of conducts or end-states of existence along a continuum of relative importance* (Rokeach, 1973: 5). Van Dijk-en ideologien definiziora jotzen badogu ohartuko gara gizarte balioak sinismen sistemaren alderdi ebaluatzaileari egiten deustela erreferentzia.

Taldeek ezeze banakakoek be gizarte balioak bereganatzen dabezan arren, aipatu beharra dago gizarte balioek oinarri kultural zabala dabela. Van Dijk-ek dinoan moduan *conjuntamente con el conocimiento cultural compartido, son parte del territorio común cultural. Cualesquiera que sean las diferencias ideológicas entre grupos, poca gente en la misma cultura tiene sistemas de valores muy diferentes: la verdad, la igualdad, la felicidad, etc., parecen ser generalmente si no universalmente, compartidos como criterios de acción y al menos como objetivos ideales por los que luchar*³¹ (Van Dijk,

³⁰ Jarrerak eta jokaerak alkarreari estu lotuta dagozan arren, ez dira gauza bera. Larrañagaren hitzetan jarrerak gertaera edo objektu batekiko iritzi orokorrak jasotzen dituzte, baina ez digute ekintza zehatz bat aurrezaten, nahiz eta orokorrean jokaerarekin lotura izan (Larrañaga, 1996: 12-13).

³¹ Kultura bateko azpitaldeen eta azpikulturen barnean nagusitzen diren balioak bertsuak diren arren, kultura batetik bestera desbardintasunak handiagoak egiten dira. Litekeena da kultura

2006: 101). Are gehiago, behin oinarrizko balio bat gizartean orokortua eta onartua danean ez da posible balioa aise errefusatzeko. Egite horrek ez leuke gizartean legitimaziorik bereganatzeko, izan ere, Smolicz-ek (1981) dinoan lez, kultura baten biziraupena bermatzeko oinarrizkoa da kulturen funtsezkotzat jotzen diren balioak transmititzea eta mantentzea. Balio horreei *core values* (bihotz balioak) izena emoten deutse Smolicz-ek.

Hala eta guztiz ere, esan beharra dago gizarte batean partekatzen diren balioak bardintzuak diren arren, pertsona zein gizarte talde bakoitzak bere erara egokituko daukala bere balio sistema antolatuan, sistemako gainontzeko balioekiko dauan lehentasunaren arabera kokalekuan ezarritik. Era berean, aipatzekoa da balio zehatz baten edukia eta muga sistemako gainontzeko balioekiko dauan harremanaren arabera izango dala. Horregaitik, litekeena da kultura bateko gizarte balio funtsezko batek eduki ideologiko oso desbardinak bereganatzea.

Ideologiaren antzera, balioak eta balio sistemak denboran zehar dira egonkorak. Hortaz, balio lehentasunetan aldaketarik emotekotan kulturen, gizartean edota bizitzan pertsonalean gertakizun eraldatzaile sakonak bizi direlako izango da. *Radical transformations of belief systems –and a consequent fundamental changes in values. May occur following fundamental dislocations in the knowledge system. The invention of new paradigms, and wholesale discarding of the old, operates as a source of revolutionary change in world views as well as in the value systems of individuals* (Hutcheon, 1972: 13).

Orain arte esandako guztiak aintzat hartuta eta Maio, Olson, Bernard eta Luke-n ideia orriotara ekarritik, ideologia, gizarte balio eta gizarte jarreraren arteko desbardintasuna abstrakzio mailan datzala baieztatu daiteke. *Ideologies, values, and attitudes differ in levels of abstraction* (Maio, Olson, Bernard & Luke, 2006: 284). Jarrerak dira hiruretan abstrakzio maila txikiena dabenak. Balioak egoera zehatzen gainetik kokatzen diren sinismen edo printzipio desiragarriak dira; bizitzako esparru guztietara aplikagarriak direnak eta balio sistemaren egituraren arabera eduki desbardinez jantzi daitezkeanak. Ideologiak, bere aldetik, gizarte balio desbardinek sostengatutako eta gizarte jarreretan gorputzutatako sinismen sistemak dira, zabalagoak ala konkretuagoak izan daitezkeanak beregain hartzen daben esparruaren arabera.

---

batean balio nagusi moduan ezarritik dagoena beste kultura batean existitu be ez egitea edota bere garrantzia nabarmen jeistea.

2.2.3. Hizkuntza ideologia definitzen

Hizkuntza ideologia anitz aztertua izan dan eta dan zientzia esparrua dogu. Gainera, hizkuntza ideologiei buruz diharduen bibliografia aztertuz gero, hizkuntza ideologia zientzia esparru desbardinetatik ikertua izan dala ohartuko gara: linguistikatik, soziolinguistikatik, zientzia politikoetatik, etab. Esparru aniztasun horrek gaia ikuspuntu diferentetatik aztertua izatea ekarri dau, ikergai diren subjektuak be abartuz. Soziolinguistikaren alorrean, adibidez, sakon aztertu da hizkuntza ideologiek mintzairen barne egokitasun linguistikoaren inguruko sinismenetan zein mintzaira desbardinek izan beharreko lekutze sozialaren ingurukoetan daben eragina³². Bigarren alderdi hori da, hain zuzen be, ikerketa honen interesekoa eta ikerketa lan honetan luze landuko dana.

Hizkuntza ideologia anitz ikertutako zientzia esparrua dan arren, bere teorizazio maila ez da handia. Asko dira hizkuntza ideologia aztergai hartuta lurralde eta garai desbardinetak mintzairen inguruko ideiak, sinismenak, diskurtsoak ikertu dabezanak (Moreno, 2000, 2008, 2014; Phillipson, 1997, 2006, 2009; Ricento, 2000b; Wright, 2004; etb.), ez ostera hizkuntza ideologia kontzeptua definitu eta zehazteko zein hizkuntza ideologia tipologiak sortzeko lana hartu dabenak. Hortaz, aditu askok hizkuntza ideologia definitu barik erabili izan dabe euren ikerketetan. Hizkuntza ideologiak, baina, ez dau adiera bakarra, izan ere, kontzeptua edukiz betetzerako orduan ikuspuntu desbardinak gailentzen dira. Woolard-ek (1992) ikuspuntu nagusiak lautan laburbildu dauz. Autore batzuek hizkuntza ideologia sinismen eta ideiekaz harremantzen dabe. Beste batzuek, ostera, hizkuntza ideologia lekutze sozial jakin batek bete-beteko egiaztat jotzen dauzan interesekaz lotzen dabe. Hirugarren batzuek hizkuntza ideologia faltsokeriagaz, mistifikazioagaz batzen dabe eta laugarren batzuek, barriz, gizarte botereagaz eta bere legitimazioagaz. Ideologia kontzeptuaren zehaztasun faltak eta abstrakzio maila altuak, Harold Schiffman ideologia kontzeptua baztertu eta *linguistic culture* (kultura linguistikoa ala hizkuntza kultura) bereganatzera

---

³² Garrantzitsua da azpimarratzea sozilinguistikan hizkuntza ideologiek mintzairen barne egokitasun linguistikoan eta euren lekutze sozialean daben gizarte eragina aztertzen daben adituak eurak be ideologia baten jabe direla, hau da, gaiaren inguruan sinismen sistema garatu bat dabe, bai ezagutzazkoa bai iritzizkoa. *Linguistics itself has been shaped by various ideologies* (Swann, Lillis, Mesthrie, 2004: 171). *Linguistic enquiry is inherently ideological; and the claims of scientific objectivity and autonomy themselves only function as component parts of the linguistic ideology dominant today* (Joseph & Taylor, 1990: sarrera orrialdea). Soziolinguistikaren alorrean horren adibide garbia dana, adibidez, linguistika kritikoaren eskola zein ekolinguismoa. Ricento-k teoriko moduan be horixe onartu izan dau: *epistemologies in the social sciences are not exempt from the ideological formations extant in any system of social signs. Ideologies are part and parcel of academic theories and constructs just as much as they are attributes of the "objects" which academics (including critical scholars) routinely scrutinize in their research* (Ricento, 2006: 46).

eroan dau. Hizkuntza kultura deritzo, *set of behaviors, assumptions, cultural forms, prejudices, folk belief systems, attitudes, stereotypes, ways of thinking about language, and a religio-historical circumstances associated with a particular language* (Schiffman, 1996: 5). Schiffmanen ustetan, hiztunek mintzairen inguruan dabezan ideia, balio, sinismen, jarrera, aurreiritzi, mito, etab. guztiak partaide diren kulturatik jasotzen dabez. Schiffmanek hizkuntzekaz zerikusia dauan kulturaren esparru osoa kultura linguistiko kontzeptuaren barnean egokitzen dau.

Era berean, hizkuntzalari batzuek hizkuntza ideologia (*linguistic ideology*) kontzeptua hizkuntza folk (*linguistic folk*) kontzeptuarengaitik bereizten dabe; hizkuntza ideologia mintzairen inguruan linguistek dabezan ulermen jasoei erreferentzia egiteko erabiliz eta hizkuntza folka mintzairen inguruko herri mailako sinismenak izendatzeko baliatuz.

Ideologia eta hizkuntza ideologia kontzeptuek beregain hartzen dabezan mugak aintzat hartuta be, ikerketa lan honetan Woolard-ek aipatutako ideologiaren lehenengo adiera hartu da oinarri: hizkuntza ideologia mintzairen inguruko ideia ala sinismen multzo moduan ulertzen dauanari, hain zuzen be. *A set of shared attitudes and beliefs about language, underpinned by certain social or cultural values* (Swann, Lillis, Meshrie, 2004: 171), direla sinismenok herritarrenak, direla hizkuntzalarienak edota doktorego tesian aztergai diren alderdi politikoenak.

Gainera, Van Dijk-en ideologia kontzeptua bera ikerketa honetarako erreferentzia moduan hartuta, ideologiaren osagai diren sinismenak ezagutzazkoak (alderdi objektiboa³³) zein ebaluaziozkoak (alderdi subjektiboa) izango dira. Ildo horretatik, José del Valle (2007) ideologiaren dimentsio moduan jotzen dauz irudikapen soziolinguistikoak, arauak, jarrerak, estereotipoak zein iritziak. Hortaz, hizkuntzen inguruko ideia sistema zabalak.

Ideologiak gizarte balio eta jarrerekaz lotura daben era berean, hizkuntza ideologiak be, mintzairei dagokiezan ideologia motak izanik, badabe lotura balio eta jarrerekaz. Beacco, adibidez, hizkuntza ideologiak balio sistemak direla baieztatzen dau. *Les principales idéologies linguistiques en tant que systèmes de valeurs*³⁴ (Beacco, 2001).

---

³³ Objektiboa erabiltzen da gizarte batean egiazkotzat jotzen diren irizpideekaz bat datorrela adierazteko. *Estos criterios (de verdad) establecen que las creencias (para nosotros) son válidas, correctas, certificadas, sostenidas de una manera general, o que reúnen los estándares de verdad socialmente compartidos* (Van Dijk, 2006: 35).

³⁴ Sarritan esaten da azterketa bat egiterakoan oinarritzko dala beronen aztergaiak izango direnak definitzea. Egiteko horretan murgiltzerakoan baina ageriko egiten da maila teorikoan kontzeptu bakarraren inguruan emoten diren definizioak asko direla euskarri dabezan paradigma teorikoen, aztergaiaren, eta abarren arabera. Gainera, maiz kontzeptu desbarden inguruan emondako definizioak aztertzerakoan bata eta besteak gainjarri egiten dira, euren

Hizkuntza ideologia hiztunen ekintzak eta portaerak ulertzeko tresna baliogarri be bada. Hizkuntza ideologiak erabilera, diskurtso edo portaera linguistiko jakinetan adierazten dira; hiztunaren lengoia erabilera, diskurtso edota portaera egingarriak be baldintzatuz. Auñamendi Eusko Entziklopedian hizkuntza ideologiei erreferentzia egiterakoan esaten dan moduan, azken finean, hizkuntza ideologia *hizkuntza-irudikapenen, hizkuntza-jarreraren, hizkuntza-motibazioen eta hizkuntza-portaeren hiperonimo moduan ulertu* daiteke (Auñamendi Euskal Entziklopedia). Era berean, esan beharra dago baina, *linguistic ideology is not a predictable, automatic reflex of the social experience of multilingualism in which it is rooted; it makes its own contribution as an interpretative filter in the relationship of language and society. (...) It can be rationalized in various ways, depending on how speakers conceptualize the links of language, cognition, and social life* (Woolard & Schieffelin, 1994: 62). José del Valle (Valle, 2007) hizkuntza ideologiek funtzio naturalizatzailea dabela baieztatzen dau; sen onean eutsitako hizkuntzaz kanpoko ordenari eragin normalizatzailea eskaintzen deutsona. Horretaz gainera, hizkuntza ideologiaren ezaugarri azpimarragarri dira del Valleren aburuz izaera testuinguratzailea (*contextualidad*), hau da, orden kultural, politiko eta gizarteko jakin bategaz lotura izatea eta instituzionalizatzailea (*institucionalidad*), botere eta autoritate forma zehatzen alde antolatutako praktika instituzionaletan produkzioa eta erreprodukzioa.

2.2.4. Hizkuntza ideologia motak

Hizkuntza ideologiaren unibertsoa zabala da oso, eta ideologia linguistikoaren deskribapen orobiltzaile eta zehatza burutzeak luze eroango leuke. Horregaitik, ikerketa lan honetan testuinguru mendebaldarrean maila praktikoa edota teorikoa gailendu diren zenbait ikuspuntu ideologiko izango dira langai. Ikuspuntu ideologikook hiru gai zentralen inguruan antolatzen dira: nazio eta estatu eraikuntzaren ideologiak, hizkuntza gitxituen eskubideen inguruko ideologiak, eta *lingua franca* eta mundu mailako joera linguistikoaren gaineko ideologiak. Lehenengo biak (lurralde) barrura begirako hizkuntza ideologia moduan sailkatu dira eta hirugarrena (lurralde) kanpora begirako hizkuntza ideologia gisa.

Hiru gai zentralek bideratutako hizkuntza ideologiaren barne aniztasuna handia da eta, hortaz, erduetako bakoitza mintzagai danean, ideologiaz berba egin ordez egokiagoa

---

arteko desbardintasunak difuminatuz baita nahastuz. Ideologiaren kasuan be halaxe gertatzen da. Ideologiaren zerizatea definitu eta esplikatzerako orduan, sinismenak, jarrerak eta balioak beti agertzen dira azalpenaren punturen batean. Arazoa zera da, euren arteko harremana zehazterako orduan autore batzuen eta besteen artean desbardintasun nabarmenak agertzen direla. Ikerketa honetan ideologia, jarrera eta balioak harremantzeko modua aurreko atalean (2.2.2. *Ideologiaren zerizatea*) emon da aditzera (ikusi 47-51. or.).

da ideologiez berba egitea. Barne aniztasuna hizpide hartuta, azpimarragarria da ideologia mota bakoitzean eleaniztasunaren alde agertzen diren ideologiak, ideologia eleanitz moduan izendatu daitekezanak eta eleaniztasunaren kontra agertzen direnak, elebakartasun ideologiak deiturikoak, identifikatu daitekezala. Aldi berean, ideologia mota bakoitza gai desbardin baten inguruan gorpuztuta dagoanez departamendu iragazgaitzak ez direla aipatu beharra dago, euren artean lotura guneak dagozala eta elkar eragiteak ere nabarmenak direla.

Bestalde, argitu beharra dago atal honetan aztergai izango diren eta ikerketa lan honetan hizkuntza ideologia moduan jo direnetako zenbait ez direla hizkuntza ideologia soilak; hau da, euren helmena hizkuntzen alorretik haratago doa, makro-ideologia izaera bereganatuz. Hori horrela izanda be, zilegi da hizkuntza ideologia izendapena atxikitzea, eurak be mintzairen inguruko sinismen sistema osoak agertzen dabezela.

Era berean, interesgarria da aipatzea aztergai dan ideologietako bakoitza bata bestearengandik oso desbardina eta batzuetan kontrajarria izan daiteken arren, garai eta lurralde komunean gertatzen direla. Hori Petrovic eta Kuntz-ek azaldutako markotze kognitibo zabal bat partekatzeari esker gertatu daiteke. Euren hitzetan, *the notion of framing lays claim to an organizational structure that privileges particular interpretations of reality over others. Though framing, individual and cultural perceptions are oriented towards select interpretations –or frames- which, in turn, prevent alternative ways of knowing* (Petrovic & Kuntz, 2013: 129). Petrovic eta Kuntz-ek liberalismo politikoa jotzen dabe mendebaldeko herrialdeetako eztabaida politikoa markotze kognitibo zentraletako bat modura. Honek marko-makro (*macro frame*) moduan jokutzen dau eta beren izenean interpretazio eta agenda politiko erabat desbardinak defendatzea ekartzen dau sarri. Halaber, lurralde batean hizkuntza ideologia anitzak bizikide izan daitekezan arren, sarri aniztasun horren barruan batzuk ideologia nagusi eta legitimaziodunak izango dira, beste batzuk, barriz, hizkuntza ideologia alternatibo ala legitimaziobakoak. Egitez, ideologia baten nagusigo ala bazterreko izaera berau egikaritzen daben pertsona ala taldeen gizarte boterearen arabera izango da, neurri handi batean (Ricento, 2000a).

Amaitzeko, hizkuntza ideologia moten deskribapena burutzerakoan bi alderdi izango dira kontuan; batetik, hizkuntza gaietan adituek gizarte errealitatearen azterketa burutzerakoan gizartean bertan identifikatutako leku-hartze ideologikoak (adituak kanpo begirale) eta, bestetik, adituek eurak agertzen dabezan ikuspegi teorikoak, horreek be hizkuntza ideologia desbardinaren adierazle baitira (adituak ideologia eraikitzaile). Egitez, ezin ahaztu geinke teorikoen lanak neutraltasunetik urrun kokatzen

direla (Ricento, 2000a) eta, bereziki, teorikoek agertzen dabean ikuspuntuak herritarrengan zein eragile politikoengan gorpuzten direla sarri, modu argi ala lausoagoan³⁵.

2.2.4.1. Barrura begirako hizkuntza ideologiak

2.2.4.1.1. Hizkuntza nazio eta estatu eraikuntzan

2.2.4.1.1.1. Nazio eta estatu eraikuntzaz zenbait atariko-ohar

Maila akademikoan, sarri askotan, estatu eta nazio terminoak ia trukagarri moduan erabili izan dira, lurralde batek estatu izaera bereganatzerakoan nazio-estatu izaera bereganatuko baleu moduan. Blommaert-ek (2006) baina, errealitatean nazio-estatu baliokidetzarik emoten ez dala azpimarratzen dau. *Empirically, there are a good number of states where a true nationalist project does not exist, or where, in fact the "nation" is organized around coercion rather than around ideological consent and where, consequently, a term such as "statism" would be more appropriate* (Blommaert, 2006: 239). Aldi berean, nazioak ez dauka estatuaren beharrik existitzeko; egon badira estatu bako nazioak be. Halaber, maiz estatu bako naziook eurak baitan hartzen dauzan estatua zalantzan jartzen dabe, ez deuse legitimaziorik eskaintzen eta, are gehiago, eskualde mailan estatu egituraketak eraiki daikiez, baita estatu barri batean egituratu be. Blommaert-en aburuz, une horretan proiektu nazionalista proiektu estatista (*statism*) bilakatuko litzateke. Hori horrela, *it is advisable to separate "nation" and "state", and consider the "nation-state" as one specific combination of the two, the existence of which needs to be empirically established, not posited a priori* (Blommaert, 2006: 239). Blommaert-en ikuspegiari jarraiki, ikerketa honetan be nazioa eta estatua, nazio-eraikuntza eta estatu-eraikuntza bereiztu egingo dira.

Estatua da gizarte bat erregulatze bidean, arauak ezartzeko autoritate eta boterea dauan erakunde multzoa, lurraldearekiko barne eta kanpo subiranotasuna dauana. Bestalde, nazioak bi adiera izan daitezke: kulturala eta politikoa. Nazio kulturala kontzeptu sozio-ideologikoa da eta ezaugarri kultural komunak partekatzen dauzan giza komunitate moduan definitu daiteke. Nazio-politikoak esparru juridiko-politikoari erantzuten deuse; hau da, nazioa subjektu politikoa da, estatu baten subiranotasuna beregain hartuko dauana edota estatua izan barik horrelaxe autodefinituko dana. Halaber, nazioaren bi adierak bateratu egin daitezke. Modu horretan, nazioa da

---

³⁵ Zentzu honetan oso argigarria da Costak Llei 1/1998 de Política Lingüística-ren erabakitze publikoan erabilitako argudioen ildora adierazitakoa: *I shall show that these arguments are not fundamentally divergent from those used by academic scholars dealing with national and cultural pluralism in Western democratic societies* (Costa, 2003: 414).

ezaugarri kultural batzuk partekatzen dauzan giza komunitatea eta bere burua subjektu politiko moduan definitzen dauana. Ikuspegi horren arabera, nazioa elementu objektiboz eta subjektiboz osatua dagoela esan daiteke. Ezaugarri objektiboak dira, besteak beste, lurralde, erlijio, arraza, hizkuntza, etab. komuna; ezaugarri subjektiboak, barriz, nazio sentimendua, nazio identitate kolektiboa.

Ezaugarri objektiboak aintzat hartuta, nazioa kontzeptu dinamikoa dala baieztatu beharra dago, testuinguru espazial eta historiko jakinei lotua baitago (Zabalo & Mateos, 2005). Ildo horretan, nazio identitatearen osagarri jo daitekezan elementu objektiboak aldakorak dira, euren zentralitatean, behinik behin³⁶. Berez, nazionalismoaren alde politikoari lehentasuna eskaintzen jakonean, nazioaren inguruko diskurtsoan benetan garrantzitsua nazionalismoaren helburuak justifikatzeko erabilgarria izatea eta herritarrarengana heltzea da. Nazionalismoaren arrakasta, hortaz, nazioaren inguruko diskurtso koherente eta eraginkorra eraikitzean datza. Are gehiago, Connor-en hitzetan, *el factor esencial para determinar la existencia de una nación no son las características tangibles de un grupo, sino la imagen que éste se forma de sí mismo* (Connor, 1998: 45).

Aurrekoak kontuan izanda eta modu laburrean adieraziz, nazio eraikuntza deritzogu nazio identitate bat eraiki eta egituratzeko prozesuari; estatu eraikuntza, barriz, subiranotasun politikoa bereganatutakoan estatuaren azpiegitura eta erakundeak sortzeko prozesuari. Esan beharra dago baina, sarritan bi prozesuek nazio-estatu eraikuntza bikoitzaren baitan bat egiten dabela. Ikuspuntu enpiriko eta analitikoak kontuan izanda, nazio-estatu eraikuntzan hiru prozesu desbardin baina alkarlotuk hartzen dabe parte, hain zuzen, identitate eraikuntzak, gizarte integrazioak eta estatu aparatuen eraikuntzak (Hippler, 2002).

Identitate eraikuntza prozesuari dagokionean, Hippler-en ustez nazio eraikuntzak *requires some form of ideology that legitimizes and justifies a "national" self-interpretation of the respective community* (Hippler, 2002). Ideologia integratzaile, bateratzaile (*integrating, unifying ideology*) bat beharrezkoa da, *strong enough to convince the members of the subgroups that they have also something in common, which is meaningful and important, and distinguishes them from other groups* (Hippler, 2002). Hau da, herritarrek identitate bateratu bat bereganatzea funtsezkoa izango da. Bateraketa bideragarri egingo daben elementuak desbardinak izan daitezke, nazioaren

---

³⁶ Euskal nazioa definitzerakoan aldaketa hori nabarmena da. XIX. mendean euskal nazioa arraza komunak eraikia egoala sinisten zan; XX. mendearen erdialdetik aurrera, oster, hizkuntza bilakatu da euskal nazioaren ezaugarri zentrala. Euskara da euskaldun egiten gaituena esapidea da horren adierazpide fina.

elementu osagarri jo daitekezan hizkuntza, lurraldea, etab., zein nazio kulturalagaz zuzenean lotu bako hiritartasuna. Ideologia bateratzailearen arrakasta ala arrakasta ezak xedatuko dau estatuaren legitimazioa³⁷.

Identitate eta ideologia komunaz gainera, nazio eraikuntzak irizpide praktikoak be beharrezko dauz, hau da, gizartearen saretzea, integrazioa burutzea; besteak beste, komunikazio eta alkartruke ekonomikoak indartuz, azpiegituren bateratzea burutuz, etab. Horrela, *the several existing networks of communication and intercourse, both intellectual and material, have to be integrated into a common network, to overcome regional, ethnic or other forms of isolation and self-centeredness* (Hippler, 2002). Urrutia eta besteren (Urrutia, Iñarritu, Nikolas, 2012) ustetan, gizartearen saretzea lurraldetasuna azalerazteko eta bere mugak zehazteko tresna baliogarria be bada³⁸.

Amaitzeko, prozesuaren hirugarren atal moduan estatuaren eraikuntza daukagu, *aginte-eraikuntza* (Zubiaga, 2012) prozesu politikoa eta teknikoa dana era berean. Izan be, estatua eraikitzeak lurraldea entitate politiko subirano moduan ezartzea dakar; baina baita estatuaren erakundetzea eta antolaketa burutzea be; besteak beste, zerga-bilketa sistema, sistema legala, indarraren monopolioa burutzeko erakundeak, funtzionamendu administratiboa burutzeko langileria publikoa, etab.; eta guzti hori lurraldearen luze zabalean.

Hipplerrek proposagai dauan nazio-estatuaren eraikuntza prozesu hirukoitza da, hain zuzen, Zubiagak (2012) nazio-eraikuntza, herri-eraikuntza eta estatu-eraikuntza hirukote moduan aurkeztutakoa. Nazio eraikuntza (*nation building*) litzateke nazio-sentimenduaren eta beronekin lotutako eduki identitarioaren errotzea jendartean; herri-eraikuntza edo herrigintza (*demos building*) gizarte demokratikoaren antolatze-prozesua³⁹ eta estatu eraikuntza (*state building*) lurraldean aginte politikoaren sendotzea eta hedatzea⁴⁰.

---

³⁷ Guibernau-k (1996) legitimitate aldagaia aintzat hartuta estatu legitimoak eta ez legitimoak bereizten dauz, estatu legitimoan estatuak nazioagaz bat egingo dau; estatu ez legitimoan, barriz, estatu baten baitan nazio desbardinak edo beste nazio batzuen atalak bilduko dira.

³⁸ Urrutiak eta bestek (Urrutia, Iñarritu, Nikolas, 2012) adierazten daben moduan, gizartearen saretzeak, gizarte kohesioa indartzeak kontzientzia garatzea be badakar, hortaz, baieztatu daiteke identitate eraikuntzan sakontzea be ahalbidetu daikela.

³⁹ Aurretik aipatutako moduan, gure adieran, nazio-eraikuntza nazio identitatea eraikitzean ezeze berau egituratzean be badatza. Hortaz, Zubiagaren sailkapenean nazio-eraikuntza eta herri-eraikuntzaren batuketa da guk nazio-eraikuntza moduan ulertuko doguna.

⁴⁰ Estatu bako nazioek estatu-eraikuntza ezin burutu daikie horretarako subiranotasun onarturik ez dabelako. Horrela, estatua eraikitzekotan lurraldearen independentzia prozesua abian jarri beharko litzateke. Halaber, estatupeko aginte mailetan estatu aparatuaren antzekotasunak dauzan egituraketa burutzerik be egon daiteke eskualde mailan eskumen bilketa handia dan kasuetan.

Demokrazia liberalen baitan nazio-estatu eraikuntza prozesu hirukoitzaren baitan batasun eta identitate nazionala eraikitzerako orduan bi ikuspegi nagusitu izan dira, aurretik aipatutako nazioaren bi adierekaz estu lotuta dagoenak. Hain zuzen, nazionalismo⁴¹ etniko-kulturala eta nazionalismo zibiko-politiko⁴². Nazionalismo etniko-kulturala herritarrek arbasoengandik jasotako ezaugarri etnikoetan oinarritzen da: hizkuntza, erlijio, ohitura eta tradizio partekatuan; nazionalismo zibiko-politiko, ostera, praktika eta balio politiko partekatueta (Ignatieff, 1993).

Nazionalismo etniko-kulturala modu zurrin eta esentzialistan ulertuta kanpora begira baztertzalea eta barrura begira mugatzalea izan daiteke; nazio kidetza iragan partekatua eta kultura komuna dabenei bakarrik egongo dalako zabalik; eta kultura partekatua aldagaitza eta itxia izango dalako, barne aniztasunari tarte txikia eskainiz. Ikuspegi hori aintzat hartuta, nazionalismo etniko-kulturala ez liberal moduan, hau da, demokrazia liberal batean tarterik izango ez leuken nazionalismo moduan jo izan da sarritan; bereziki nazionalismo zibiko-politikoaren jarraitzaileen artean. Halanda be, nazionalismo etniko-kulturala balio demokratikoekiko adikorra be izan daiteke, eta da testuinguru demokratikoetan⁴³. Kymlicka-k nazionalismo liberalaren eta ez-liberalaren arteko desbaidintasunak modu honetan laburbiltzen dauz (Kymlicka, 2001: 39-41):

- Nazionalismo liberalak ez deutse nazio identitate bera partekatzen ez dabenei berau modu hertsatzailean inposatuko. Nahiz eta erakunde publikoek izaera nazional jakin baten zigilua izan; nazio talde horren parte ez diren herritarrak euren identitate nazionala maitatu eta adierazteko debekurik ez dabe izango. Barriz, nazionalismo ez-liberalak nazio identitate komuna bultzatzeko neurri zapaltzaileak ezarri ahal izango dauz.
- Nazionalismo ez liberalak nazio identitate nagusia zalantzan jarri daiken adierazpen edota mobilizazio politikorik ez dau onartuko; nazionalismo

---

⁴¹ Nazionalismo deritzogu *nazio-eraikuntza helburu dauan ideologiari* (Zubiaga, 2012: 115).

⁴² Martínez de Luna (1998) *gemeinschaft* eta *gesellschaft* ideologia moduan laburbildu dauz. Bi ideologion atzean gizartearen ulerkerak desbaidinak ostentzen dira. Lehenengoak, nazionalismo etniko-kulturean inspiratuak, *gesellschaft* gizarteak dau sinisten, *compuesta por individuos ligados por la convicción de que están ancestralmente relacionados* (Martínez de Luna, 1998: 144). Bigarrenak, nazionalismo zibiko-politikoan oinarrituak, barriz, *gemeinschaft* gizarteak sinisten dau, *compuesta por individuos ligados por la convicción de que sus intereses se verán mejor protegidos y promovidos formando parte como miembros de esa sociedad* (Martínez de Luna, 1998: 145).

⁴³ Nazioa definitzerakoan adierazi dan moduan, nazioaren ezaugarri objektiboen ezarpenak ez dau behin betiko izaerarik; nazio kulturala errealtate dinamikoa da, nazionalismoaren interes eta beharizanen arabera egokituz doana. Era berean, nazioaren iragan komuna baiezatzek ez dau esan gura herritar bat nazioaren partaide izateko iragan horren ondorengo izan behar dauanik. Nazio kulturearen partaidetzak izaera malgua dauka gehiengoan.

liberalak, barriz, nazio adierazpen desbardinei tartea baimenduko deute ekintza politikoetan.

- Nazionalismo liberalak nazio komunitatearen definizio zabalago bat izan ohi dau. Talde nazionalaren parte izatea ez dago arraza, etnia, zein erlijio jakin batek mugatua; edonor bilakatu daiteke nazioaren parte hala gura izatekotan. Nazionalismo ez liberalean, oster, nazio nagusiaren parte bilakatzeko bidea sarratuta dabe ez nazionalak; baina baita euren identitate nazionala adieraztea be.
- Inklusibotasun nahiak bultzatuta, neurri handi batean, nazio liberalek nazio nortasunaren ikuspegi lausoago bat agertzen dabe, hain zuzen, oinarri etnokultural desbardineta pertsonak nazioaren kide oso bilakatzeko aukera izan dagien. Kymlicka-k gizarte-kultura (*societal culture*) komunaz berba egiten dau: *centered on a shared language which is used in a wide range of societal institutions, rather than on common religious beliefs, family customs, or personal lifestyles* (Kymlicka, 2001: 25). Nazionalismo ez liberalean, barriz, integrazio kulturala askoz be sakonagoa izan ohi da, hizkuntza komunaz eta erakunde publikoez gainera erlijio, errito, bizitza estiloa be partekatuz.
- Nazionalismo liberala ez da batukaria, eta estatu barneko gitxiengo nazionalen erakunde propioak desagiteko nahirik be ez dau agertzen. Nazio-estatu homogeneoaren orde, gitxiengo nazionalak onartu eta espazio publikoa eurekin partekatzeko prest agertu daiteke; estatuaren izaera nazio-anitza legitimatuz.

Hala ere, nazionalismo liberal eta ez liberalaren arteko bereizketa trinkorik burutzea ez da posible, bereizketa neurri kontua baita. *We cannot (...) divide real-world nationalist movements into two categories: "liberal" and "illiberal". Rather, nationalist movements will turn out to be more liberal on some scales, and less liberal on others* (Kymlicka, 2001: 41).

Nazionalismo zibiko-politikoak ez dau iragan eta kultura komunik behar identitate nazionala eraikitze; printzipio liberaletan oinarritutako balio politikoei atxikimendua adieraztea eta alkarregaz mantentzeko borondatea agertzea baitira identitate nazional honen gakoak. Horrela, nazioaren parte bilakatzeko nahikoa da balio politikook partekatzea eta nazioaren parte izateko nahia adieraztea, maila teorikoan behinik behin. Era berean, nazionalismo zibiko-politikoaren ikuspegian, estatuaren egitekoa banakakoaren eskubideak babestea da, ez kultura nazional jakin bat babestea (Schlereth, 1977). Aipatzekoa da nazionalismo zibiko-politikoak tradizio liberalean lekutze naturala daua, hain zuzen, liberalismo klasiko bardinzalearen baitan.

Antolaketa politiko moduan estatuak sortu ziranetik, ohikoena estatu barneko nazio aniztasuna izan da. Demokrazia liberaletan aniztasun hori kudeatzeko hiru irtenbide proposatu izan dira: gizartearen izaera plurala desagertaraztea edo nabarmen murriztea asimilazioaren bidez; irtenbide kontsoziazionala, bereizketa anitza erregimen egonkor bat eraikitzeke oinarri moduan hartzea; eta banatzea, estatua atal homogeneotan zatitzea (Lijphart, 1977). Lehenengo neurriak aniztasuna murriztea dau helburu; bigarrenak eta hirugarrenak, barriz, aniztasunari tartea iztea. Ildo berean, Requejok (2010) nazio anitzeko demokrazietan aniztasunari tartea izteko emon izan diren erantzun klasikoak hirutan laburbiltzen dauz: federalismoa zentzu zabalean, direla federazioak, estatu alkartuak, konfederazioak zein estatu erregionalak; neurri kontsozionalak, gehiengo eta gitxiengo nazionalen arteko adostasuna bilatzea helburu dabenak; eta sezesioa.

Historikoki asimilazioa izan da modu esplizitu ala inplizituan gehien erabili izan dan irtenbidea; sarri askotan estatuaren eraikuntza nahitik abiatutako estatu eta nazioaren eraikuntza paralelo moduan burutu izan dana. May-ren ustez homogeneotasun kultural eta linguistikoa *is the "ideal" model to which most nation-states, and nationalist movements, still aspire –albeit in the face of a far more complex and contested multi-ethnic and multilingual reality* (May, 2012: 7).

Egitez, autore askok aditzera emoten daben lez, nazionalismo zibiko-politikoak berak kultura komuna nazioaren oinarritzat jo ez arren, *historically, virtually all liberal democracies have, at one point or another, attempted to diffuse a single societal culture throughout all its territory* (Kymlicka, 2001: 28); nahitaez hizkuntza jakin batean ala batzuetan bideratua izango dana. Gainera, nazionalismo zibikoaren estatu neutraltasun "onberak" gitxiengo nazionalen berezitasunak ez dauz kontuan; eta modu horretan, *by ignoring all differences that arise within the political community, it favours in the long run a homogeneity within the state. So in that sense, it also promotes, albeit in an indirect way, the political model of the nation-state* (Seymour, 1999: 5). Hortara, pentsa daiteke, nazio-etniko kulturalean nazioak estatuari aurrea hartzen deusola; eta nazio zibiko-politikoan, barriz, herritarrek euren buruari estatua eskaintzen deusela eta estatuak nazioa sortzen dauala (Seymour, 1999); nazio zibikoa ezeke kulturala, *societal culture* ikuspegian behinik behin, be bihurtu daitekena.

Era berean, interesgarria da oso nazio aniztasuna nagusi dan estatuetan gehiengoaren eta gitxiengoaren nazionalismo moten inguruan May-k burutzen dauan hausnarketa. Horrelaxe dino: *the ethnic interests of the majority group are legitimated and naturalised as civic ones which, in turn, are equated directly with modernity.*

Concomitantly, the legitimate claims of minorities for similar recognition and inclusion in the public or civic realm are ignored, discounted and/or suppressed on the basis that they are merely "ethnic" (May, 2001: 53).

Ilido berean, Michael Billig-en nazionalismo hutsalaren (*banal nationalism*) ideia be oso argigarria izan daiteke. Billig-en ustez, nazionalismoa periferian kokatzeko joera handia dago. *Those in established nations [states] -at the centre of things - are led to see nationalism as the property of others, not of "us"* (Billig, 1995: 5). Edozelan be, joera horren kontrara, estatu batek babestutako nazio egonkorak be badira nazionalistak. Baina kasuotan, nazionalismo zeinuak eguneroko bizitzan barreiatuta dagoz eta zumaezinak dira. Argigarria da Billig-ek nazionalismo hutsala azaltzeko darabilen irudia. *the metonymic image of banal nationalism is not a flag which is being consciously waved with fervent passion; it is the flag hanging unnoticed on the public building* (Billig, 1995: 8).

Gaur egun ere nazio-estatuaren ideologiak indar handia izaten jarraitzen dauan arren, onartu beharra dago aniztasun etniko zein linguistikoa nazio eta estatu-eraikuntzarako baliabide moduan erabiltzen be hasia dala. *Multilingual language policies, which recognize ethnic and linguistic pluralism as resources for nation-building, are increasingly in evidence. (...) transforming homogenizing and assimilationist policy discourse into discourses about diversity and emancipation* (Hornberger, 2002: 29-30). Tradizio liberalaren baitan liberalismo kulturala dogu aniztasunarekiko zabaltze horren defendatzaile argia. Liberalismo kulturalak estatu barneko gitxiengo nazionalak, historikoki lurralde horretan lekututa egon direnak, estatuaren aldetik babestuak eta bultzatuak izateko nahia agertzen dau⁴⁴; esaterako, euren burua gobernatzeko eskumenak eskainiz. Horrela, liberalismo kulturalak gitxiengo nazionalen nazio-eraikuntza zilegitzen dau estatuaren mugei barnean.

Behin modu orokorrean nazio eta estatuaren zerizatearen eta nazio eta estatu-eraikuntza estrategien inguruan hainbat argitzapen eskaini eta ostean, hizkuntzek nazio eta estatu eraikuntzan bete daben eginkizunaren gainean jardungo dogu, hau

---

⁴⁴ Liberalismo kulturalaren pentsalari nagusienetakoa dan Kymlicka-k gitxiengo nazionalen eta etorkin taldeen artean bereizketa argia burutzen dau, XX. mendean zehar nazio aniztasuna onartu eta babesteko hautua egin daben demokrazia liberaletan ohikotasun handiz jazo izan danagaz bat eginez. Herrialdeotan gitxiengo nazionalei euren nazio-eraikuntza burutzeko zentralak diren eskumenak eskaini izan jakezan bitartean, etorkin taldeen kasuan euren integrazioa espero izan da, egiteko horretarako baliabideak eskainiz. Kymlicka bereizketa horren alde agertzen da modu honetan argudiatuz: Batetik, etorkin taldeek ez dabe euren gizarte-kultura (*societal culture*) bideratzeko aukera errealik; bestetik, etorkin taldeentzako eta gitxiengo nazionalentzako desiragarri danak ez dau gehiengoan bat egiten; etorkin gehienek nahia harrera- herrialdean ahalik eta egokien integratzea baita, nahiz eta bizitza pribatuan euren nazioaren adierazgarri diren adierazpen kulturalak mantendu.

da, nazio eta estatu eraikuntzan hizkuntzek bereganatu dabezan rol eta balio desbardinak izango dira aztergai, nazionalismo etniko-kulturala eta zibiko-politikoa ardatz izanda eta ikuspuntu diakronikoa be kontuan hartuta.

2.2.4.1.1.2. Hizkuntzaren rola nazio eta estatu eraikuntzan

Hizkuntzak nazio eta estatu eraikuntzan, dala nazio eredu etniko-kulturala eraikitzerakoan dala eredu zibiko-politikoa egiterakoan, oinarritzko elementu izan dira. Halaber, nazio mota batean eta bestean mintzairei eskainitako balioa, atxikitako funtzioa erabat desbardina da.

Aurreko atalean aipatu dogun moduan, nazio etniko-kulturalaren oinarrian herritarrek arbasoengandik jasotako eta kultura batean gorpuztutako ezaugarri etnikoak dagoz; eta ezaugarriok dira, hain zuzen, naziokideei identitate partekatua eskaintzen deutesnak. Ezaugarriotako bat, sarritan nagusia, hizkuntza izan ohi da. Horrela, ikuspegi honen baitan hizkuntza identitate nazionalaren zeinu eta berau indartzeko bidea da. Hortik, hain zuzen, hizkuntza nazional terminoa, *lurralde jakin batean bizi diren pertsonen berezko nortasunaren ezaugarri* dan hizkuntza moduan definitua (Zarraga, Coyos, Hernández, Joly, Larrea, 2010: 160). Halaber, hizkuntza identitate nazionalaren parte izateaz gainera, identitate pertsonalaren atal be bada. De Schutterrek hizkuntzaren ikuspegi osagarri (*constitutive view*) moduan definitu dau horixe. Bere hitzetan, *the constitutive view says that language constitutes who I am, that my language and my identity are inextricably intertwined, that I cannot have concepts or views for which I do not have language, and that language allows me to express or articulate things that I could not have without having language* (De Schutter, 2007: 8).

Nazio zibiko-politikoan herritarren lotunea ez da kultura eta iragan partekatua; printzipio liberaletan oinarritutako balio politikoekiko atxikimendua eta alkarregaz mantentzeko borondatea baino. Ikuspegi honen baitan eta nazio zibiko-politikoa eraikitzeko bidean, hizkuntzak balio izanarazlea baino instrumentala bereganatzen dau; hain zuzen, hizkuntzaz haratago doazan helburuak egikaritzeko lanabesa da hizkuntza eta bere tresna izaera dauan balio komunikatiboan oinarritzen da. Azken batean, *language is essentially an arbitrary tool of communication* (De Schutter, 2007: 9). Ikuspegi pertsonaletik begiratuta be, hizkuntza pertsonaren nor izatearen kanpotik dago; hitzartutako lanabesa baita (De Schutter, 2007).

Nazio eta estatu eraikuntzaz jardunda, hizkuntzei atxikitako hirugarren balio zentrala azpimarratzea be garrantzitsua da; hau da, hizkuntzen balio integratzailea. Hizkuntzak

herritarra komunitate baten barnean edota kanpoan kokatzeko ahalmena dauka; muga markatzailea da (Tabouret-Keller, 1997). Zentzu horretan, mintzaira nazio etniko-kultural zein zibiko-politiko batean integratzeko, bere parte bihurtzeko oinarritzeko elementu bilakatu daiteke⁴⁵. Ezagun izan da hori nazio eta estatu eraikuntzan elebakartasuna ezartzerakoan. Patten-ek dinoan moduan, sarritan (*state monolingualism will push speakers of less widely spoken languages to acquire the common language and (eventually) to affirm a common identity associated with the language and other symbols of the political community*) (Patten, 2009: 105). Egitez, nazio etniko-kulturean eta zibiko-politikoan hizkuntzari atxikitako balioa erabat desbardina dan arren, historikoki bi ikusbideen egikaritzeak⁴⁶ jomuga berbera izan dau gehienetan; hain zuzen, nazio-estatuaren elebakartasuna, esparru publikoan behinik behin.

2.7. taula. Hizkuntza ideologia osogarria vs. hizkuntza ideologia instrumentala

	Hizkuntza ideologia osogarria	Hizkuntza ideologia instrumentala
Izantza linguistikoaren azpiko ikuspegia (ontologia linguistikoa)	Hizkuntza nire izatearen berezkoa da (hizkuntzaren bidez gorpuztutako subjektua)	Hizkuntza nire izatearen kanpokoa da (hizkuntza lanabes edo ohitura bat da banakakoarentzat)
Ondorio normatiboa (hizkuntza politika)	Hizkuntzaren identitate interesa emontzat egoteko eran antolatzea hizkuntza	Identitatea ez beste helburu batzuk lortzeko eran antolatzea hizkuntza: 1. Komunikazioa, erabakitze demokratikoa 2. Eraginkortasuna 3. Aukera bardintasun 4. Gizarte mugikortasuna 5. Gizarte kohesioa eta solidaritatea

ITURRIA: norberak moldatua (De Schutter, 2007:11).

Elebakartasunaren ezarpenak, sarri, hizkuntza komunaren legitimazioa (*legitimation*) eta erakundetzea (*institutionalisation*) ekarri ohi dau (Nelde, Strubell & Williams, 1996).

⁴⁵ Hizkuntzen inguruko jarrerak aztertzerakoan, euskal tradizioan jarrera integratzailea balio izanarazleagaz lotu izan da (Amorrortu eta beste, 2009; Larrañaga, 1996; Martí eta beste, 2005; Martínez de Luna, 1996). Azterketa honetan baina balio integratzailea balio izanarazleagaz eta instrumentalagaz, biekaz lotzen da; azken batean, komunitate baten parte bilakatzeko nahiak arrazoi kultural zein politiko hutsak, bi motatakoak izan daitekezelako.

⁴⁶ Onartu beharra dago maila teorikoan nazio etniko-kulturalaren eta politiko-zibikoaren artean, eta euren eraikuntza prozesuen artean bereizketa argia burutzea badagoen arren, errealitatean bereizketa ez dala horren argia izaten. Horregaitik, nazio etniko kulturala eta zibiko-politikoak kontzeptu teoriko moduan landua izango da, eta ez errealitatearen deskripzio moduan.

Legitimazioa deritzogu (to) *the formal recognition accorded to the language by the nation-state –usually via “official” language status* (May, 2012: 6); eta erakundetzea, barriz, (to) *the process by which the language comes to be accepted, or “taken for granted” in a wide range of social, cultural and linguistic domains or contexts, both formal and informal* (May, 2012: 6). Hizkuntza nagusiaren legitimazio eta erakundetzeak lurraldean berba egiten diren mintzairen arteko hierarkizazioa ekarri izan dau; hizkuntza nagusiari berezko nagusitasuna atxikiz eta gainontzeko mintzairak beheko posizio batean kokatuz. Ildo horretan, aro modernoaren loraldian hizkuntza nagusiak modernitateagaz eta txikiak iraganagaz be lotu izan dira, azken horreen desagarpena modernitatea lortzeko ordaindu beharreko prezio moduan be joaz. Ikuspegi horrek hizkuntza-darwinismo planteamendua dau oinarri, hain zuzen, hizkuntzek Darwin-en eboluzio-teorien arabera bilakaera dabela pentsatzen dauen hizkuntza-ideologia (Auñamendi Hiztegi Entziklopedikoa, 2010). Moreno Cabreraren hitzetan, *el nacionalismo lingüístico se basa en la idea fundamental de que la variedad lingüística privilegiada portadora de la unidad nacional es superior intrínsecamente, por sus propiedades características internas, a las demás y, por tanto, está destinada a arrinconar y eliminar a las demás variedades lingüísticas que, en un proceso descrito desde un evidente darwinismo social lingüístico, no están en condiciones de competir con ellas por ser menos aptas*⁴⁷ (Moreno, 2008: 76).

Botereguneetatik burututako hizkuntzon arteko gizarte hierarkizazio eta estatus banaketa horrek hizkuntza txikien komunitateetan eragin handia izan dau historikoki, ideologia diglosikoa, mintzairen arteko deskardintasun hierarkikoan sinistea, bai mintzairen erabilera eta funtzioei dagokionean baita hizkuntzetako bakoitzari eskainitako estatus soziopolitikoari dagokionean, zein ordezkapenaren ideologia, mintzairaren belaunaldiz belaunaldiko transmisioaren etetea orokortaraziz (Martí, Ortega, Idiazabal eta beste, 2005)⁴⁸.

Nazio etniko-kulturalen eta zibiko-politikoan elebakartasunaren beharra aldarrikatzeko erabilitako argudioak desbardinak izan ohi dira oso. Nazio etniko-kulturalen elebakartasuna hizkuntza bat - kultura bat - lurralde bat gizarte antolaketa eredu

---

⁴⁷ Hizkuntza darwinismoak mintzairen dimentsio sozial, politiko eta kulturalak ahaztu edo ostentzen dauz, nagusitasun ekonomiko edo politikoa oinarri daben jardunak legitimatuz. Bide horretan, hizkuntzen barne-ezaugarriak (*corpusa*) eta kanpo-ezaugarriak (*statusa*) nahasten dauz, inposizio eta inperialismoaren emaitzak diren egoerak (*statusa*) barne-ezaugarrien (*corpusa*) ondorio moduan joaz.

⁴⁸ Hizkuntza nagusiak modernitateagaz eta txikiak iraganagaz erlazionatzeko joera gaur egun be badago, baina askoz be izaera inplizituagoagaz. Izan ere, azken hamarkadetan hizkuntza gitxituen aldeko diskurtsoa hasiz joan da itzel, neurri handi batean hizkuntza gitxituen eskubide aldarrikapen forman.

idealaren ezarpen gisa aldarrikatua eta bideratua izan da nagusiki; Blommaert-ek hauxe idealizazio monogloto moduan izendatu izan dau. Bere hitzetan, *the state often appears as the guardian of the monoglot idealization of the link “language-people-country”, and thus offers (and often imposes by coercion) particular ascriptive ethnolinguistic identities for its citizens* (Blommaert, 2006: 244).

Bestalde, nazionalismo zibiko-politikoaren baitan hizkuntza bakarraren ezarpenak ez dau xedetzat proiektu kultural baten indartzea eta babesa. Halere, *a civic nationalist state may support a common language to the degree that this language is instrumental to achieving other justified purposes* (Stilz, 2009: 258). Nagusiki, herritarren arteko komunikazio arrakastatsua –hauxe baita mintzairen lehenbiziko funtzioa eta behinena-; baina baita, eta aurrekoagaz lotuta, herritarrentzako aukera ekonomikoak (Barry, 2001; Laitin & Reich, 2003; Pogge, 2003), herritarren parte hartze demokratikoa (Barry, 2001; Van Parijs, 2011; Weinstock, 2003), gizarte kohesioa (Mill, 1991; Van Parijs, 2000), zein arrazionalizazio ekonomikoa (ikusi Patten, 2009)⁴⁹.

Hizkuntza komuna partekatzeak herritar guztiei lana bilatzeko aukera bardintasuna bermatzea dakar. Ostera, nazio-estatuko hizkuntza nagusiaren ezezagutzak kalte handiak eragin daikez gitxiengo linguistikoengan, euren lan esparrua itzel murritzten dalako, bai maila kuantitatiboan baita kualitatiboan be –lanposturik onenak hizkuntza nagusian izaten dira eskuragarri. Horrek, hizkuntza komunitateon mugikortasun ekonomikoa eta soziala itzel mugatzen dau; ghetifikazio prozesuak emoteko arriskua be agerian itziz⁵⁰.

Bestalde, hizkuntza komunik ez izateak demokrazioari berari be kaltea ekarriko lekiok. Izan be, gehiegizko hizkuntza aniztasunak demokraziaren praktika informalaren loratzea asko mugatuko leuke. *If citizens cannot understand one another, or if they seek to deliberate with co-linguists only, then democratic politics is likely to be compromised* (Patten, 2009: 105)⁵¹. Hortara, estatuaren elebakartasuna eztabaida demokratikoa bultzatzeko lanabes eraginkorra da.

Hizkuntza aniztasunak gizarte kohesioa be kaltetu daike. Azken batean, hizkuntzaren bateratze indarra handia da oso. Mintzairek hizkuntza bereko hiztunen artean

⁴⁹ Argudiook hizkuntza gitxituen eskubideak zalantzan jartzeko erabiliak dira sarri.

⁵⁰ Argumentazio honek ez dau kontuan hartzen askotan gitxiengo linguistikoetako partaideen artean elebitasun pertsonala oso altua izan ohi dala.

⁵¹ *The Justification of Minority Language Rights* (2009) artikuluan Alan Patten-ek estatuaren elebakartasunaren aldeko argudioak aurkezten dauz. Garrantzitsua da adieraztea hurrengo lerroetan erabiliko doguzan aipuak ez dabela zertan autorearen ikuspuntuagaz bat egin. Izan ere, aurkeztgai dauzan ideiak modu argian islatzen dauzalako erabili dira aipuak, ez autorearen ikuspuntuaren erakusgarri direlako.

solidaritate loturak ezartzeko ahalmena dabe; baina aldi berean, aurretik aipatu dan moduan, hiztun komunitatearen muga markatzailea be bada. Horrela, *the worry is that an excess of linguistic diversity may fragment citizens into identity groups that do not share the affective bonds of common citizenship and see cooperation with one another solely as an instrument of mutual advantage* (Patten, 2009: 106). Nabarmendu beharra dago, nazionalismo etniko-kulturaletik hizkuntzen indar solidarioa be asko azpimarratu izan dala. Egitez, Benedict Anderson-ek *Imagined Communities* liburu eragingarrian horrelaxe definitzen dau hizkuntza: (hizkuntza da) *its capacity for generating imagined communities, building in effect particular solidarities* (Anderson, 1991: 133).

Era berean, hizkuntza aniztasuna kostu ekonomikoa be bada estatuarentzat: itzulpenak edota aldibereko interpretazioak dakarren kostua, langileria publiko eleanitzaren beharra, zerbitzuen bikoizketak, etab. Beraz, estatuak hizkuntza bakarrean jardutea eraginkorragoa litzateke; eta, modu horretan, *freed from these costs, public institutions (could) devote more resources and energy to the core purposes for which they were created* (Patten, 2009: 105).

Sarritan hizkuntzaren ikuspegi izanarazlea hizkuntza gitxituei atxikitzeko ohitura dago eta instrumentala, barriz, hizkuntza nagusiei. Modu horretan, nazio txikiak nazionalismo etniko-kulturalagaz eta nazio-estatu handiak nazionalismo zibiko-politikoagaz erlazionatzeko joera be agerian gelditzen da. Halaber, May-k agertzen dauan moduan, *all language(s) embody and accomplish both identity and instrumental functions for those who speak them* (May, 2005: 334)⁵². Egitez, nazio eraikuntzan diharduen eta estatu eraikuntza xede daben hizkuntza komunitate gitxituek ideologia instrumentalari estu lotuta dagozan arrazoitzeak be bere egin daikiez. Horren adibide argia da, esaterako, oraintsu ikuspegi instrumentalagaz estu lotuta dagoen ikuspuntu ekonomizistaren agerpena hizkuntza gitxituen indarberritze estrategiaren baitan.

Aurretik aipatu dan lez, ideologia intrumentaletik eta estatuari dagokionean, hizkuntza aniztasuna kostu moduan identifikatua izan da. Barriz, ikuspuntu ekonomiko zabalagotik hizkuntza aniztasuna irabazia be izan daiteke. Duchêne eta Heller-ek dinoen moduan, *older nationalist ideologies which invest language with the value as a source of pride get bound up with newer neoliberal ideologies which invest language with value as a source of profit* (Duchêne & Heller, 2011). Egitez, kapitalismo berantiarraren ezaugarri dan ekonomia globalizatuaren baitan, *language is involved in*

⁵² Izan ere, hizkuntza partikularren – bereziki hizkuntza nagusi eta gitxiengoan- arteko desbardintasuna betetzen dabazan funtzioetan baino funtzioetako bakoitza zein neurritan betetzen daben da. Neurri hori ez dago hizkuntzen ezaugarri linguistikoek baldintzatua; ostera, egoera sozial eta politikoen menpekoa da.

two major: as a source of symbolic added value, and as a mode of management of global networks. As this first, it is tied to the commodification of national identities, in the form of the marketing of authenticity; in this terrain, the trope of “profit” appropriates the trope of “pride” (Duchêne & Heller, 2011: 10). Diskurtso neoliberal horren agerpenak, baina, ez dau nazio-estatuaren eraikuntzagaz lotutako hizkuntzen diskurtso politikoa eta kulturala alboratu. Berez, Heller eta Duchêne-n hitzetan bi diskurtsoak alkarrereri kateatuta dagoz modu konplexu batean⁵³.

Nazio eta estatuaren eraikuntza elebakartasunagaz estu lotuta egon izan da eta dago egun ere. May-ren ustez, eta dagoeneko aditzera emon dan moduan, homogeneousness, kulturala eta linguistikoa, is the “ideal” model to which most nation-states, and nationalist movements, still aspire –albeit in the face of a far more complex and contested multi-ethnic and multilingual reality (May, 2012: 7)⁵⁴. XX. mendeko azken hamarkadetan, nazio-estatuaren ideal homogeneousnessa zalantzan jarri dabe estatu barruko gitxiengo kultural eta linguistikoek, euren hizkuntzen aitortpen legala eta eskubideen errespetua eskatuz⁵⁵. Aldarrikapenok nazio aldarrapen moduan identifikatu izan dabez Kymlicka eta Patten-ek. Euren hitzetan, debates over the status of a regional language are also debates over nationhood (Kymlicka & Patten, 2003: 4). Izan ere, for the minority language group, recognition of its language is seen as a symbol of recognition of its nationhood (Kymlicka & Patten, 2003: 4). Horrela, for the minority group, official multilingualism is desired in part because it is a symbol of, and a step towards, acceptance that it is a multinational state, a partnership of two or more nations within a single state⁵⁶ (Kymlicka & Patten, 2003: 4). Eta, era berean, this is precisely

---

⁵³ Duchêne eta Heller argitaratzaileak diren *Language in Late Capitalism. Pride and Profit* (2011) liburuan ikergai diren hamar kasu etnografikoetako batean Jacqueline Urla euskararen normalizazio prozesuaren baitako hizkuntza planifikazioan enpresen lehiakortasuna handitzea helburu dauan *Total Quality Management* (TQM) metodoaren barreiadura dau aztergai, diskurtsoan behinik behin. Autorearen aburuz enpresa kapitalistaren balioak euskararen normalizazio prozesuan zabaldu dira: eraginkortasuna, lehiakortasuna, produktibitatea, barrikuntza, etab. Halaber, Urlaren ustez, euskararen kasua Foucault-ek diskurtsoen balioaniztasun taktiko moduan izendatuaren adibidea da. Hau da, *rather than a fateful co-optation of activists unwittingly falling into the flip of neoliberal ideologies, in this case, the move toward Total Quality language revival is better thought of as a strategic –though not uncomplicated- response to particulate political and practical challenges* (Urla, 2011: 85-86).

⁵⁴ Hornberg-ek (2002) argi adierazten dauan moduan, egun, estatuaren homogeneousnessa linguistikoa bi norabidetatik dago auzitan: nazioarte mailan *lingua franca* izaera bereganatua dauan ingeleserengaitik, eta maila lokal eta estatutuan desagertze arriskuan dagozan hizkuntzengaitik, direla indigenen, etorkinen zein gitxiengo etnikoen hizkuntzak.

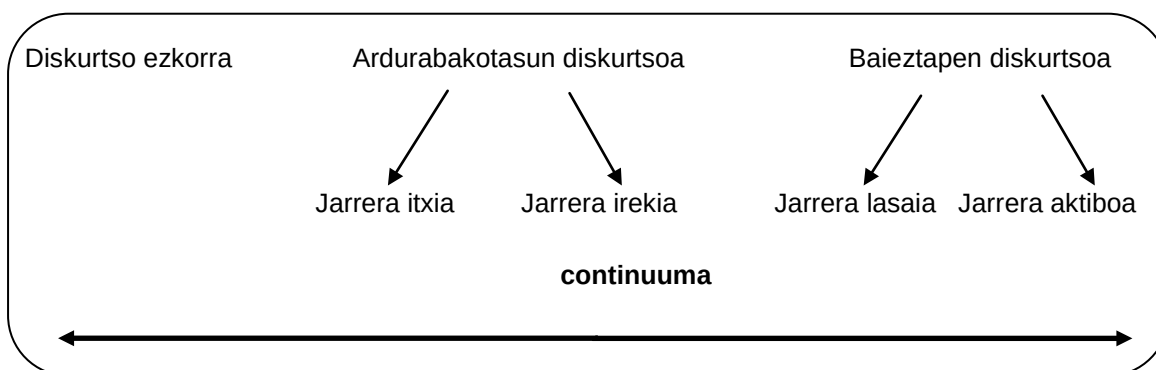
⁵⁵ Elebakartasuna ideal homogeneous hori modu orokortuan partekatua dala eta elebakartasunaren apurketa emon danetan gitxiengo linguistikoaren presioagaitik bakarrik izan dala baieztatzea ez da zilegi; izan ere, azken hamarkadetan estatu eleaniztasunarekiko hautu gogobetekoak gero eta ohikoagoak dira, besteak beste, aurretik aurkeztutako liberalismo kulturalaren zaleen artean.

⁵⁶ Estatuaren eraikitzea jomuga daben hizkuntza partekatudun estatu bako nazioentzat posible da eleaniztasunaren aitortpena osoki atsegingarria ez izatea. Izan ere, baliteke euren nahia estatu

what members of the dominant group typically wish to avoid (Kymlicka & Patten, 2003: 4). Azken batean, *majority support for official monolingualism, as much as minority demands for bilingualism, is typically manifestations of nationalist projects*⁵⁷ (Kymlicka & Patten, 2003: 4).

Jausorok (1996) aditzera emoten deuskun lez, euskal gizartean be hizkuntzarekiko nahietan gorpuztutako norantza biko joko nazionala presente dago; zehazki, euskararen normalizazioarekiko nagusitzen diren diskurtsoetan. Jausorok continuum bat sortzen dabon hiru diskurtso nagusi bereizten dauz: euskararekiko diskurtso ezkorra, ardurabakotasun diskurtsoa – eta honen baitan jarrera itxia eta irekia- eta baieztapen diskurtsoa – eta barruan jarrera lasaia eta aktiboa. Jausororen arabera, diskurtso baikorra euskal nazionalismoagaz lotutako gizarte taldeetan egiten da ageriko; oster, diskurtso ardurabakoa eta ezkorra euskal nazionalismotik kanpora kokatzen diren ideologietan⁵⁸.

2.5. irudia. Gizarte mailan euskarari zuzendutako diskurtsoak

ITURRIA: norberak moldatua (Jausoro, 1996: 201).

Modu laburrean bada be, interesgarria da Jausorok aurkezgai dauzan diskurtsoetako bakoitzaren ideia nagusiak aurkeztea. Baieztapen diskurtsoko jarrera aktiboa motibazio sinbolikoekaz lotuta dago. Euskara, ez oster, gaztelania edo frantsesa, Euskal Herriko nazio hizkuntza moduan jotzen dau; eta hori dala eta, bere normalizazio bideratzeko plana premiazko ikusten dau. Baieztapen diskurtsoko jarrera lasaia euskal komunitate

---

askoren ideal elebarkarra izatea, euren berezko hizkuntzan funtsatuta, jakina. Martínez de Lunaren aburuz, estatu-nazioaren eskema euskarari be atxiki jako, besteak beste, euskara euskal nazioaren hizkuntza bakar moduan joaz.

⁵⁷ Kymlicka eta Patten-en ustetan, estatuko gehiengo kultural eta linguistikoek gitxiengo kultural eta linguistikoek arau eta egokitzapen hizkuntza erregimen bat aitortzeak edota hizkuntzaren ofizialtasuna aitortzeak estatuaren aldetik hautu bat suposatzen dau; hain zuzen, beren burua nazio-estatu tolerantia moduan auto-definitzea edota estatu nazio-anitz moduan aitortzea.

⁵⁸ 2.2.4.1.2 *Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian* atalean (71-83. or.) Jausororen ildo berean doan azterketa baten barri emongo da (Hernández, Olaso & Martínez de Luna, 2006). Hain zuzen, euskararen normalizazioaren legitimazioa eta onarpena bereizten dauzana. Legitimazio eta onarpen jarrerotan nazio atxikimendu eta hizkuntza eskubideekiko jarrera desbardinak begitaratuko dira.

tradizionalarengandik hurbil kokatzen da euskara ama hizkuntza daualako, lurraldean mintzo dan hizkuntza dalako, etab. Hortaz, jarrera hau hizkuntzarekiko sentimendu loturan oinarritzen da, eta euskara ezagutzeko arrazoiak -integrazio pragmatiko-instrumentala edota leialtasunezkoak- banakakoarenak dira. Ardurabakotasun diskurtsoaren baitako jarrera irekiak ikuspuntu formala bereganatzen dau. Hau da, euskara hizkuntza ofiziala da beste hizkuntza bategaz batera, eta gizartean, lan arloan zein arlo kulturean integratzeko tresna. Ardurabakotasun diskurtsoaren jarrera itxiak euskarari folklore eta kultura balioak atxikitzen deitsoz, baina ez dau inola be euskara gaztelaniaren aurretik kokatzen. Era berean, euskara hitz egitea edota ikastea guztiz borondatezkoa izan behar dala aldarrikatzen dau, askatasunean oinarritutako banakakoaren aukera. Amaitzeko, diskurtso ezkorrak euskararen beharrik ez dagoela baieztatzen dau. Euskara hizkuntza gitxitua dan neurrian modernitatearen paradigmaren kanpoaldean kokatzen da. Hori horrela, ez dago euskararen normalizazio prozesurako beharrik. Balio pragmatikoa beste edozein balioren gainetik kokatzen da diskurtso ezkorrean. Hortaz, baieztapen diskurtsoaren jarrera aktibo edota lasaian zein arduragabekotasun diskurtsoaren jarrera irekian euskararen beharrian aldarrikatzen da; ardurabakotasun diskurtsoaren jarrera itxian zein diskurtso ezkorrean, barriz, normalizazio prozesuak dakarren betebeharrak inposaketa⁵⁹.

Amaitzeko, interesgarria da aipatzea, azken hamarkadetan nazio etniko-kulturean errotutako estatu eraikuntza eleaniztasunari zabaldu izan dan era berean, nazio zibiko-politikoaren iritzikoen artean be izan dala aniztasunaren aldeko proposamenik. Horren adibide argia dogu Anna Stilz-en *least cost model*-a (2009). Bere ustetan, *a civic nation should not publicly privilege or endorse a national culture (including its language) if it is to treat citizens who belong to other nations with equal respect* (Stilz, 2009: 260). Estatu barneko nazio desbardinei errespetu berbera agertzeko helburuaz, Stilz hizkuntza komunagaz batera, estatuaren aldetik hizkuntza gitxituak sustatzearen alde agertzen da, maila lokala oinarri hartuta eta, betiere, eskaera nahikoa egotekotan eta kostu ekonomikoa lar handia ez izatekotan⁶⁰.

---

⁵⁹ Jausororen azterketan triangulazio interesgarri bat ageri da; hain zuzen, euskararen normalizaziori begira nagusitzen diren posizioak, posizio horreen atzean ageri diren ideologia nazionalistak, eta posizioon argumentazioan nagusitzen diren euskararekiko identifikazio nazionalak eta hizkuntza eskubideak defendatzeko modu bereiztuak. Jausororen lana aintzat hartuta, euskal testuinguruan, hizkuntza politika, nazioaren ulerkera eta hizkuntza eskubideen kontzeptualizazioa alkarrerri lotuta dagozala pentsatu daiteke.

⁶⁰ Interesgarria da aipatzea, Stilz-ek ez daua hizkuntza moten artean bereizketarik burutzen. Neurria bideragarri egiten dauan eskaera kopuru nahikoa badago, izan estatuko gitxiengo nazional bat izan etorkin talde bat, biak pareko eskubidea izango dabe euren hizkuntzak botere publikoen aldetik babesa jasotzeko.

2.2.4.1.2. *Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian*

Mayk (2003, 2005) aditzera emoten deuskun moduan, 70 hamarkadaz geroztik, hizkuntza eskubideen alorra paradigma akademiko moduan indartu egin da; besteak beste, soziolinguistika, hizkuntzaren soziologia zein hizkuntza politika eta planifikazio diziplinetan; eta nagusiki hiru mogimendu teorikoren eskutik: hizkuntzen ekologia, giza eskubide linguistikoak eta diskurtso akademiko arauemailea. *Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian* atalean, eskubideon gainean nagusitzen diren leku-hartze desbardinak izango dira hizpide. Bereziki, hizkuntza gitxituen eskubideekiko nagusitzen diren aldeko eta kontrako jarrera hartzeak, eta jarrera hartze horreen atzean ostentzen diren argudio desbardinak. Hori hizkuntza ekologia, giza eskubide linguistiko eta diskurtso akademiko arauemaile⁶¹ ikuspuntu teorikoek eskaintzen dabean arrazoiak erabiliz eta diskurtso akademiko arauemailean zimendutako argudio ildo jarraituz burutuko da.

Aurre-ohar moduan, aipatzekoa da gitxiengoaren hizkuntza eskubideen aurreko jarrera hartzeetan eskubideen edukiez gainera gitxiengoaren nor izatea be eztabaida gai garrantzitsua dala. Zenbaiten ustez, hizkuntza eskubideen jasotzaile izateko historikoki lurralde batean ezarritako gitxiengo nazionala izatea funtsezkoa da (jarrera honen defendatzaile nagusietakoa Kymlicka erreferentziazko teorikoa da (Kymlicka, 1995)). Beste batzuen ustez, barriz, eskubideen jasotzaile bihurtzeko irizpide nagusia hitzun komunitatearen neurria, bere kontzentrazio maila, etab. dira, izan komunitatea nazionala zein ez (Carens, 2000; Rubio-Marín, 2003). Orrialdeotan ez da bi irizpideen artean argudio bereizketarik egingo; halaber, aipatu beharra dago, modu zeharkakoan argumentazioaren zentroan gitxiengo nazionalak kokatu direla.

Bigarren aurre-ohar moduan, interesa dauka adierazteak hizkuntza gitxituen eskubideen inguruko eztabaidak nazio eta estatu eraikuntza ideologiagaz lotura estua daukala. Dagoeneko aditzera emon dan moduan, sarritan hizkuntza eskubideen aldeko edota kontrako jarrera nazio eta estatu eraikuntza proiektu baten edo bestearen jarraitzaile izateak baldintzatua egoten da. Era berean, maiz, batean eta bestean erabiltzen diren argudio motak be bat egiten dabe. Dana dala, hizkuntza gitxituen eskubideen alorra nazio eta estatu eraikuntza parametroetatik haratago doala esan beharra dago; horixe da, hain zuzen, hizkuntza ekologiaren kasua, zeinek estatu-

---

⁶¹ Ikuspuntu teoriko arauemailea eta bere argumentazio lerroa tradizio liberalaren baitan kokatu beharra dago; nahiz eta liberalismo anitz batean: liberalismo klasiko bardinzalea, demokratikoa, nazionalista zein libertarioa hartzen dauz bere baitan.

nazioaren eredua gainditzeko nahia agertzen dauan nortasun-dikotomiatik kanpo kokatuz eta mintzaira aniztasuna gizadi osoarentzako dala baliotsua aldarrikatuz.

Hizkuntza gitxituen eskubideen alde edo kontra lekutzeak ekintza ala ekintza eza dakar beragaz. Hain zuzen, eskubideei izaera positiboa ala negatiboa atxikitzea. Eskubide positiboak dira *the rights to the maintenance and development of language*⁶² (Van der Stoal in Skutnabb-Kangas, 2006: 283). Eskubide negatiboak, barriz, *the rights to non-discrimination in the enjoyment of human rights* (Van der Stoal in Skutnabb-Kangas, 2006: 283). Hortaz, hizkuntza eskubide positiboek mintzaira gitxituen babesa eta sustapena burutzeko politikak aldarrikatzen dabekan bitartean; hizkuntza eskubide negatiboek hizkuntza arrazoiekaitik baztertuta ez izatea bakarrik aldarrikatzen dabe.

Hizkuntza eskubide positiboen alde agertzen direnek zera baieztatzen dabe: neurri positibo ezean mintzaira gitxituen hiztunek asimilazio prozesua -kulturala eta linguistikoa- biziko dabela, hain zuzen, *[the] disappearance of distinctive features, that is, objectively the loss of specific elements of material and non-material culture and subjectively the loss of the feeling of belonging to a particular ethnic group and simultaneously, objectively, adoption of traits belonging to another culture, which replace those of the former culture, accompanied by the subjective feeling of belonging to the second culture* (Skutnabb-Kangas, 2006: 282). Halaz be, hizkuntza eskubide positiboen kontra agertzen direnek, hau da, hizkuntza eskubide negatiboak baino defendatzen ez dabekanez, asimilazioa ez dabe arazo moduan bizi; batzuentzat aferra neutroa da (Kukathas, 2003) eta beste batzuentzat, osteraz, baliogarri dan xedea hizkuntzaz haratago dagozan dimentsioetan bardintasuna lortzeko (Barry, 2001; Pogge, 2003; Weinstock, 2003). Gainera, “muturreko” ikuspuntu honen baitan, kultura eta hizkuntza aniztasunari aurre egiteko modua neutralitatea eta bereizketarik eza dira.

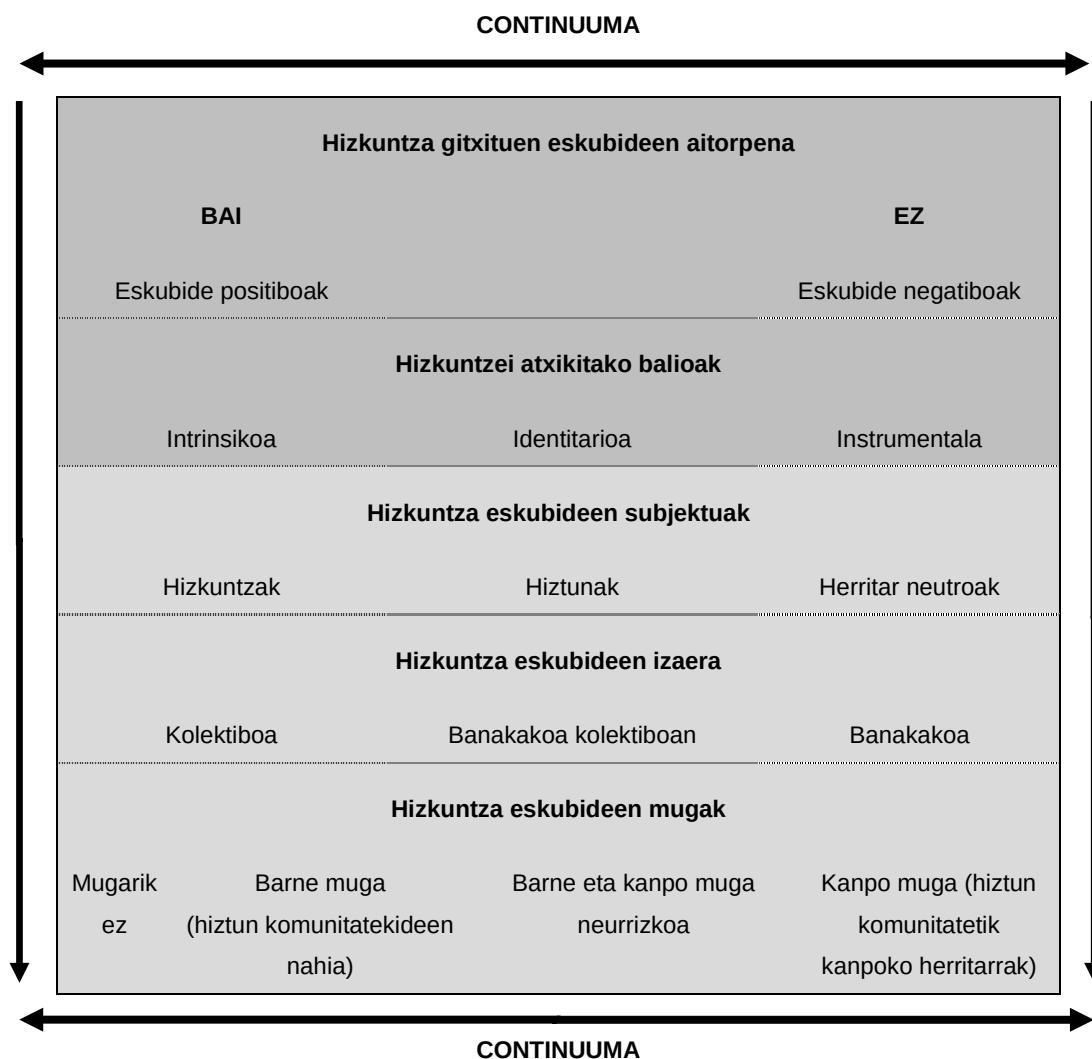
Hizkuntza gitxituen eskubideen aldeko eta kontrako jarrerak continuum batean dagoz eta, beste behin, mintzaireri atxikitzen jakezan balioek zeresan handia dabe jarrerok continuuamean kokatzerako orduan. Schutter-en hitzak aipatuz, *any theory that stipulates the way in which language and linguistic diversity ought to be regulated in a just way, has to be based, to some extent, on the way in which we understand language and membership in a linguistic community* (De Schutter, 2007: 8). Egitez, hizkuntzei balio identitarioa edota instrumentala atxikitzen jakon, zein berezko balioa (*intrinsic value*) egiten jakon ezagutzeak, hizkuntza eskubide positibo edo negatiboak

---

⁶² Definizio osoak holaxe dino: *the rights to the maintenance and development of identity through the freedom to practise or use those special and unique aspects of their minority life – typically culture, religion, and language.*

babestea, balioen subjektutzat nor jotzen dan, eskubidei zelako izaera atxikitzen jaken, eskubideoi mugak ezartzekotan non kokatzen diren, etab. baldintzatuko dau, aldagai desbardinon artean lerrokatze nabarmen argiak eratuz (ikusi 2.8. taula).

2.8. taula. Hizkuntza gitxituen eskubideen aitortpen eta aldeko eta kontrako jarrerren continuuma

ITURRIA: norberak egina.

Musschenga-k (1998) O'Neill-en berezko balioaren adiera desbardinaren sailkapena oinarri hartuta eta lehenengoari atxikiz, modu honetan definitzen dau berezko balioa: *intrinsic value is used as a synonym for non-instrumental value. And object has intrinsic value insofar as it is an end in itself. Intrinsic goods are goods that other goods are good for the sake of. The intrinsic value of non-human entities implies that they have value apart from any instrumental usefulness for human purposes. Their total value exceeds their instrumental value.* (Musschenga, 1998: 2012). Beraz, ikuspuntu honen arabera, mintzairak bere horretan dira baliotsuak, hiztunek atxikitzen deuten balioa

alde batera itxita. Ikuspegi hauxe hizkuntzen ekologiagaz bat dator. Azken honek mintzaira aniztasuna gizadi osoarentzako dala baliotsua uste dau. Izan be, hizkuntzak kultura eroale eta sortzaile dira; kultura jakinen historia, tradizio, arte, ideia, eta abarren biltokia (Crystal, 2000). Gainera, hizkuntza bakoitzak munduaren ikuskera partikularra eskaintzen dau, mundua enkoadratu eta kontzeptualizatzeko modu bereizgarri bat (Réaume, 2000).

Hizkuntzen identitate balioari dagokionean, azpimarratu beharra dago bien arteko lotura ulertzeko modua ez dala laua. Mintzaira banakako eta talde identitatearen ezaugarri dala sinisten dabenen artean, bada batasun horrerik izaera erabagigarria arabere ezinbestekoa esleitzen deutesonik (Musschenga, 1998): hau da, hizkuntzak hitzunaren nor izatea definitzen eta determinatzen dauala baieztatzen dauanik. Halaber, loturari garrantzia zentrala atxiki arren, izaera zabalagoa, anitzagoa eskaintzen deutesonak be ugari dira (Kymlicka, 1995; May, 2012; Réaume, 2000); estatikotasunetik eta zurruntasunetik urrunduz. Aldi berean, hizkuntzaren eta identitate indibidual eta kolektiboaren arteko loturari zentralitatea kentzen deutesonak be badagoz (Barry, 2001; Edwards, 1994; Pogge, 2003; Weinstock, 2003); hizkuntza gehien jota hitzunaren identitatean, dala norbanakoan dala sozialean, faktore ahalgarri bat baino ez dala adierazten dabena, zein lotura modu argian baztertzen dabena. Ikuspegi honetakoak dira, hain zuzen, hizkuntzen balio instrumentala lehenesten dabena.

Dagoeneko *Hizkuntza nazio eta estatu eraikuntza* atalean aztertu dan moduan, hizkuntzari balio instrumentala atxikitzeak bere izaera komunikatiboa eta komunikazio ahalmen horrek beragaz dakarzan gainontzeko ongiak gailentzea dakar⁶³. Halaber, mintzairen izaera komunikatiboa modu orokorrean da onartua eta, hortaz, ikuspuntu honen berezitasuna zera litzateke: hizkuntzei balio instrumentala soilik atxikitzea, edota balio instrumentalagaz haratago identitarioa be egitea, baina beti lehenengoa gainetik ipiniz.

Ikuspegi instrumentalaren baitan dago aukera arrazionalaren ikuspegi indibidualista. Honen arabera, taldeak banakakoaren jarrerez eraikiak dagoz eta aldaketa etengabea da, banakakoek euren baldintzetan izandako aldaketei erantzun deutesie eta. Harreman sozialak be merkatu harreman mota bat dira, non banakakoek euren lerrokatze etnikoa aukeraketa arrazionalak burutuz bereganatu daikiezan irabazi sozial eta materialen arabera burutuko daben (May, 2005).

---

⁶³ Ikusi 2.2.4.1.1.2. *Hizkuntzaren rola nazio eta estatu eraikuntza* atala (63-70. or.).

Hizkuntza eta identitatea lotura zalantzan jartzen dauan beste teoria bat hibridazioaren teoria da. Honek hizkuntza identitateak pluralak, konplexuak eta ahalgarriak direla azpimarratzen dau; eta, hizkuntzaren eta kulturaren izaera eraikitzailea defendatuz, errotze linguistikoaren kontra agertzen da. Ildo berean, hizkuntza eta identitatearen arteko lotura ezartzerakoan, De Schutter-ek (2007) aztergai dauan hibridazioaren ideia be oso interesgarria da. Bere esanetan, askotan gizartea mintzairen arteko muga zehatz, hiztun elebakar eta identitate linguistiko komuna daben hizkuntza komunitate garbidun errealtate moduan irudikatzeko joera dago; baina egiatan, *the cultural world we inhabit is imbued with multiculturalism, multilingualism, and linguistic opacity. It is always characterized by vague boundaries, grey zones, minorities within minorities, bi- and multilingualism, and so on* (De Schutter, 2007: 15). Testuinguru kultura eta hizkuntza anitz eta konplexuek, besteak beste, elebidun “kultura-bikoitzak” (*bicultural bilinguals*) sortzen dabez, *who do not consider themselves to be rooted predominantly in one group or another* (De Schutter, 2007: 15). Hortaz, hizkuntza eta identitatearen artean lotura ezartzerakoan, hizkuntza identitate partekatuak egon badagozela kontuan hartzea be zentrala bilakatzen da.

Hizkuntzek bereganatu daikiezan hiru balio nagusion nondik-norakoak azalduta eta hizkuntza eskubide positibo eta negatiboak barriro eskuratuz, orokorrean, eskubide positiboen alde agertuko direnak mintzairei balio intrinsiko eta identitarioa eskaintzen deutesnak direla baieztatu daiteke. Barriz, hizkuntzei balio nagusiki instrumentala atxikitzen deutesnek eskubide negatiboen aldeko hautua egingo dabe gehiengoan⁶⁴.

Hizkuntzari balio intrinsikoa, identitarioa edota instrumentala lotzerakoan hizkuntza eskubideen subjektu-objektu zentral moduan entitate desbardina kokatzen dala be adierazi beharra dago. Hizkuntzari nagusiki balio intrinsikoa eransterakoan, zentroan hizkuntza bera ezartzen da eta hizkuntza komunitateak, bere osotasunean,

⁶⁴ Zentzu horretan argigarria da oso hizkuntza politikari buruzko kapituluan “hizkuntza politikak hizkuntza eskubideen talaiatik” azpi-atalean konparagai izan diren arau-egokitzapen eta ofizialtasun eskubide erregimenen ildora Ruth Rubio-Marínek proposatutako terminologia alternatiboa: eskubide instrumental vs. ez-instrumentalak. Lehenengoak, instrumentalak, arau-egokitzapen erregimenari alkarlotzen deutoz eta bigarrenak, ez-instrumentalak, barriz, ofizialtasun erregimenari. Zentzu berean, Kymlicka eta Patten-ek ofizialtasun eskubide erregimenaren inguruan esandakoa interesgarria da. Euren aburuz erregimen hori ez da pertsonen arteko komunikazioa erraztera mugatzen; hau da, helburu instrumentalaz harago doa. *There is a further “non-instrumental” or “intrinsic” goal or value that is being defended in the establishment of such a regime. This goal is often connected with a recognition of speakers of a language as constituting a distinct nation or people* (Kymlicka & Patten, 2003: 28). Hortaz, ofizialtasun erregimenak, neurri batean behintzat, mintzairaren dimentsio kulturala azpimarratzen dau; eta xedetzat norbanakoaren identitate linguistikoa eta kulturala babestea dakar. Eta pentsatzekoa da, Green-ek (1987) agertzen dauan moduan, hizkuntza ofizialtasun erregimenaren ezarpenak hizkuntza komunitate baten identitatea eta kultura babesteko nahia agertu daiken neurri berean islatu daikela arau-egokitzapen erregimenak hizkuntza komunitate bat lurraldeko hizkuntza nagusiaren baitan integratzeko xedea.

mintzairaren zerbitzura jokatu beharra agertzen da. Ostera, hizkuntzari balio identitarioa atxikitzerakoan, erdigunean hiztuna ipintzen da. Halaber, hizkuntza eta identitate loturari esleitzen jakon erabakigarritasun maila handia danetan, mintzairari balio intrinsikoa atxikitzean gertatzen dan moduan eta beste behin, hizkuntza komunitatea bere osotasunean bihurtu daiteke eskubideen subjektu. Egitez, hizkuntzaren balio intrinsikoa eta identitarioa desbardinak diren arren, mintzairei nagusiki balio intrinsikoa atxikitzen jakonetan, gehiengoan, identitarioa be egiten jako, azken honeri izaera ezentsialista xamarra atxikiz gainera. Bestalde, nabarmendutakoa hizkuntzaren balio instrumentala danean eta hizkuntza gitxituen eskubideak minimora edo ezerezeroa murriztuak direnean, eskubideen subjektua hiztun eta hiztun komunitatetik kanpo kokatzen da, hain zuzen, herritar neutroan; eta hizkuntza komunitateko kideak eurak be herritar neutro bilakatzen dira, euren kultura eta hizkuntza alde batera itziz. Klasifikazio hauxe talde eta banakako eskubide sailkapen ohikoagoaz estu lotuta dago.

Banakako hizkuntza eskubideak dira banakakoak erabiltzen dauzanak eta banakakoaren interesa babestea helburu dabenak. Banakako eskubideak norbanakoak modu independentean gozatu ahal izan beharko dauz. Izan be, banakako eskubide batek bermatutako ongi eta aukeren gozamena ezin daiteke izan besteen lankidetzarekiko menpeko. Bestalde, talde eskubidea da talde batek talde izanagaitik dauan eskubidea: *a right that is held by a group as a group, rather than by its members individually* (Lewis, 2013b: 92). Lewis-ek, Peter Jones-en hitzak berarenak eginez, honakoa baieztatzen dau: *a right is a group right only if it is a right held by a group rather than by its members severally. If rights are held by individuals separately, their shared rights do not add up to a group right even though their rights relate to a characteristic which marks them off, sociologically, as a group. A right is a group right only if it is a right held by a group qua group* (Lewis, 2013b: 92).

Dana dala eta era berean, talde eskubideak bi ikuspegitatik begitaratu daitekez: ikuspegi korporatibotik (*corporative conception*) eta ikuspegi kolektibotik (*collective conception*). Ikuspegi korporatiboan onartutzat emoten da talde bateri eskubide bat esleitzeak taldea berezko eskubidedun izate moral moduan ulertzea dakarrela. Horrela, taldeak egongune moral bat izan behar dau, bere taldekideen egongunera mugatu ezin daitekena. Ikuspegi korporatiboaren kontrara, ikuspegi kolektiboaren baitan talde eskubideak ez deutso taldeari talde moduan eta bere kideengandik bereizita estatus morala atxikitzen. Ikuspegi kolektiboaren arabera, talde eskubidearen leku-hartze morala bermatzen dauana taldekidea da, baina alkartuta. Izan be, banakakoek ez dabez eskubideok eurek eurretara jasoko. Horrela, baieztatu daiteke

talde eskubideak ez direla taldeko kideek banaka edukitzen dabezan eskubide batuketa hutsa.

Hortara, laburbilduz, sailkapen honen baitan hiru hizkuntza eskubide kategoria bereiztu daitezke: banakakoaren eskubideak, talde eskubide kolektiboak eta talde eskubide korporatiboak. Banakakoaren eskubideak pertsonari esleitzen jakoz, parte dan taldea kontuan hartu barik; barriz, talde eskubide kolektiboak, banakakoaren eskubide kolektibo moduan izendatu daitekezenak, pertsona babesten dabe talde kultural jakin bateko kide dan heinean⁶⁵ (Ninyoles, 1975). Talde eskubide korporatiboek, bere hitzunen gainetik, taldea bera babesten dabe.

Banakakoaren eskubideak modu orokortuan dira onetsiak; talde eskubideak, barriz, eztabaidatuak dira; are indar handiagoz eskubideen ikuspegi korporatiboa. Egitez, talde eskubideen ikuspegi korporatiboak arazo ontologiko eta moralak sortzen dauzala baieztatzen da sarritan. Lewis-en (2013b) ustetan, horren arrazoiak bi dira. Lehenengoa, ikuspegi kolektiboak, korporatiboaren kontrara, ez dau taldea, bere kideak alde batera itxita, osotasun moral moduan hartzera behartzen. Honen kontrara, taldekideak eta euren beharrian edota interes komunak zentralizat jotzen dira. Bigarrena, eta aurrekoaren ondorio modura, neurri handi batean, taldeak ez dau bere taldekideen kontra doan eskubiderik bereganatzen edota taldekideak betebeharrak esanguratsupean kokatzen. Taldekideak eurak dira eskubideen jasotzaileak eta, beraz, taldekideak dira, alkarregaz, eskubidea erabiliko daben ala ez erabakiko dabenak.

Banakakoaren eskubideen eta talde eskubide kolektiboen aitortpenak be badakarz betebeharrak. Halaber, banakakoaren eskubideen kasuan, eskubideok horren dira oinarritzkoak norbanakoaren ongizaterako beste pertsonak aintzat hartu barik bereganatu daitezkezala. Denise Réaume-ren hitzetan, *for an individual to claim a right it must be the case that her well-being is sufficient reason to hold others under certain duties. It must be for her sake that the duty is imposed in the sense that only the good to her be considered* (Réaume, 1994: 120). Talde eskubide kolektiboen kasuan, barriz, oinarritzotasun hori ez da guztiengandik antzemana, ezta justifikagarria, hain zuzen

---

⁶⁵ Ildo honetan, interesgarria da Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsalak, giza eskubide linguistikoen ikuspuntu teorikoaren baitan kokatu daitekenak, eskubide indibidual eta kolektiboak uztartzeko beharrianaren inguruan dinoana: *La Declaración considera inseparables e interdependientes las dimensiones colectiva e individual de los derechos lingüísticos, ya que la lengua se constituye colectivamente en el seno de una comunidad y es también en el seno de esta comunidad que las personas usan la lengua individualmente. De esta manera, el ejercicio de los derechos lingüísticos individuales sólo puede ser efectivo si se respetan los derechos colectivos de todas las comunidades (lingüísticas) y todos los grupos lingüísticos* (Declaración Universal de Derechos Lingüísticos, 1998:12). Horrela, Adierazpen Unibertsalak hizkuntza eskubideen arrakasta talde eskubideen eta banakakoaren eskubideen artean oreka mantentzerakoan lortuko dala aldarrikatzen dau

eta besteak beste, talde eskubideek gainontzeko herritarrengan sortu daiekizan betebeharrekaitik. Pentsatzekoa danez, azken ikuspuntu horretakoak dira hizkuntzari nagusiki balio instrumentala atxikitzen deutenak; honeek hizkuntza eskubideen jasotzaile bakar moduan norbanakoa jotzen dabe. Hizkuntzari balio identitarioa atxikitzen deutenak, ordea, banakakoaren talde eskubideak be defendatuko dabez; eta baliteke identitate linguistikoaren ikuspegi ezentsialista eta hizkuntzaren balio intrinsikoa modu zurrunean ulertzen dabenek talde eskubide korporatiboa be neurri batean behintzat defendatzea.

Hizkuntza eskubideen izaera mintzagai hartuta, interesa dauka giza eskubide linguistikoaren ikuspegi teorikoak gai honen inguruan dauan ikuspuntua aipatzeak. Giza eskubide linguistikoaren ikuspegi teorikoak oinarritzko hizkuntza eskubideak⁶⁶ giza eskubide moduan aldarrikatzen dauz⁶⁷. Gaur egun, giza eskubideen kartan eta doktrinan hizkuntzak modu zuzen ala zeharkakoan dira aipatuak, hizkuntza dala eta bereizketarik ez jasateko eskubidea aitortzen danean, zein adierazpen askatasuna eta defentsa eskubidea egiten danean (Kasares, 2004). Halaber, eskubideok izaera indibiduala eta negatiboa dabe eta euren kopurua mugatua da. Honen aurrean, giza eskubide linguistikoaren ikuspegi teorikoak giza eskubide linguistikoak zabaltzeko⁶⁸ deia egiten dau; eta eskubideoi izaera indibidualaz gainera kolektiboa be eskaintzeko eta, era berean, izaera positiboa atxikitzeko beharra aldarrikatzen dau.

Bestalde, hizkuntza gitxituen eskubideak aldarrikatzerakoan ezartzen diren helburuen eta helburu horreek lortzeko identifikatzen diren aukera eta mugen inguruan jarduteak be badau interesik. De Schutter-en (2007) arabera, testuinguru eleanitzetan justizia linguistikoaren ikuspuntutik helburuak lautan laburbildu daitekez:

---

⁶⁶ Hizkuntza eskubideen baitan bi maila berezi beharra dago: oinarritzko hizkuntza eskubideak, hau da, giza eskubide linguistikoak, edonon edonori babestu beharrekoak; eta hizkuntza eskubide arruntak, eremu geografiko jakin batean hizkuntza zehatz bateko hiztunei aitortu beharrekoak (Iriondo in Kasares, 2004: 22).

⁶⁷ Modu horretan, giza eskubide linguistikoak lirateke *those (and only those) LRs [language rights] that, first, are necessary to fulfill people's basic needs and for them to live a dignified life, and, second, that therefore are so basic, so fundamental, that no state (or individual or group) is supposed to violate them* (Skutnabb-Kangas, 2006: 273).

⁶⁸ Skutnabb-Kangas eta Phillipson-ek (2008) adierazten daben moduan, 1980ko hamarkada hasieratik ahalegin handia egin da hizkuntza eskubideen artean giza hizkuntza eskubideak zeintzuk diren zehazte aldera, besteak beste, izaera bortxaezina dabelako estatuen aldetik, eta gainera euren balioa unibertsala dalako. Halaber, *it is far from clear what should and what should not be considered LHRs (language human right)* (Skutnabb-Kangas, 2006: 274). Esaterako, Skutnabb-Kangas eta Phillipson-ek (2008) giza eskubide linguistiko zentral moduan ondorengoak jotzen dabez: 1) Hizkuntza (gitxituaren) identifikazio baikorra bere hiztunen aldetik eta honen onarpena gainontzekoen aldetik. 2) Hizkuntza (gitxituaren) ikaskuntza hezkuntza formalean, ikasgai moduan ezeze ikasketa hizkuntza moduan bere bai. 3) Hezkuntza elebidun gehigarria, estatuko hizkuntza nagusia edota komunitate nagusiarena ikastea be oinarritzkoa dalako. 4) Zerbitzu publikoak, epaitegietara sarrera barne, hizkuntza gitxituan edota, gitxienez banakakoak ulertzen dauan hizkuntza batean.

1. Hizkuntza guztientzako arrakasta bardina bermatzea.
2. Hizkuntza guztientzako babes bardina bideratzea per-capita proportzionaltasunaren alderantzizkoa ezarriz (hizkuntza txikiak lehenestuko dira).
3. Hizkuntza guztientzako babes bardina bideratzea per-capita proportzionaltasuna ezarriz (hizkuntza nagusiek babes gehiago bereganatuko dabe).
4. Hizkuntza ez beste irizpide batzuk (esaterako sozio-ekonomikoak) kontuan izanda burutzea bardinketa.

Lau helburuon ondorioa hizkuntza gitxituentzako eskubide maila desbardina da; hasi gorengo aitortzatik eta txikiengora arte.

Illo berean, Patten-ek (2009) eskubideon alde egiterakoan bi posizio argi nabarmentzen dauz: “azken egoerarako argudio” (*end state argument*) moduan izendatutakoa eta “argudio bidezkoa” (*fairness argument*) moduan egindakoa. Bere hitzetan, *according to the end-state argument, the mere fact that a particular linguistic community is currently failing to flourish and/or is expected, at some time in the future, to disappear is sufficient to justify a set of protective language rights* (Patten, 2009: 116). Sarritan, azken egoerarako argudioak iraganeko bidegabekerietan bilatzen dau bere aldarrikapenaren legitimazioa⁶⁹ eta etorkizunera begira hizkuntza komunitatearen biziraupena ziurtatua izatea eskatzen dau. Aipatzekoa da ikuspuntu hau sentsibiltate nazionalistagaz estu lotuta ageri dala sarritan. Argudio honen kritikak bi norantzatan joan ohi dira: batetik, hizkuntzaren biziraupena danaren gainetik ziurtatu nahiak mintzaira hiztunen aurretik kokatzea ekarri daikela eta, bestetik, hizkuntza komunitateari begirako barne betebeharez gainera kanpo betebeharrak be gehiegizkoak exijitu daikezala.

Patten-ek bidezko argudio moduan izendatutako bigarren leku-hartzeak hizkuntza eskubideen eskaera hiztunen egungo nahian oinarritzen dau, hau da, ikuspuntu honen defendatzaile dan Réaume-k dinoan moduan, *it is not because their language is “in their blood” that a group’s linguistic heritage deserves recognition, but because the group chooses to maintain its allegiance to that heritage* (Réaume, 2003: 291). Era berean, bigarren ikuspuntu honek historikoki bizitako bidegabekeriei begiratu ordez, hizkuntza komunitateak egun bizi dauzan desabantaila eta diskriminazio egoerak hartzen dauz bere eskaeren legitimazio bide; eta etorkizunari begira hizkuntzaren

---

⁶⁹ May-ren (2003, 2005) ustez, hizkuntza gitxituen eskubideen aurka agertzen direnak kontrako joera hartu ohi dabe; hain zuzen, iraganaren sanitarizazioa burutzea eta orainaldira mugatutako ikuspegia izatea.

biziraupena erreklamatu beharrean, gaur egunerako seguritatea aldarrikatzen dau. Horrela, *the fairness right is violated when the government prohibits the use of a particular minority language in certain contexts or when it fails to make it possible for speakers of that language to use their language when accessing, or participating in, public institutions* (Patten, 2009: 121-122).

Hizkuntza gitxituen eskubideen defentsa burutzerakoan, Kymlicka-ren “aukera testuinguru” (*context of choice*) argudioa, ikusmira instrumentalduna be oso interesgarria da. Kymlicka-k partaidetza kulturala eta linguistikoa norbanakoaren askatasuna edota autonomia bermatzeko oinarritzko elementu moduan jotzen dauz. Bere hitzetan, *one’s culture determines the boundaries of the imaginable, so that if the options available in one’s culture diminish, so too does one’s autonomy* (Kymlicka, 1995: 47). Horregaitik, norbanakoaren gizarte kultura babestea funtsezkoa da; eta berau babestuta legoke herritar batek egunerokoan bere hizkuntzan jarduteko aukera baleuko⁷⁰.

Kymlicka-ren arrazoitzean Patten-ek (2009) muga garrantzitsu bat identifikatzen dau, xedea mintzaira gitxituetako hiztunen hizkuntza eskubideak babestea bada, behinik behin. Hain zuzen, arrazoi desbardinak medio (hiztun kopuru murrizta, lurralde banaketa, estatus sozioekonomiko mugatua, etab.) gizarte kulturaren jabetzarik ez daben hizkuntza komunitate txikien kasua. Patten-en esanetan, egoerotan *the autonomy-based concern for protecting contexts of choice does not recommend minority language rights, since there is no adequate context of choice present to protect. If anything, in these cases, the context-of-choice argument suggests that more should be done to encourage minority language speakers to learn the majority language: it is in the majority language, rather than in their own minority language, that they will find the range of options and opportunities needed to support their autonomy* (Patten, 2009: 114). Begibistakoa danez, Patten-en arrazoitzeak be tresna izaera argia dauka.

Banakakoaren autonomia goraipatzen dauan beste argudio lerro batek, Kymlicka-ren kontrara eta Patten-ek aipatutako azken ideiari lotuta, banakakoaren autonomia hizkuntza nagusiaren ezagutzan oinarritzen dau. Gainera, banakakoaren autonomia horrerik ezin ezarri dakioke mugarik, ez estatuaren aldetik ezta gurasoen aldeti be. Horrela, Laitin eta Reich-en hitzak aipatuz, *we should want to empower states to constrain parents from limiting their children’s language repertoires. We should*

---

⁷⁰ Gogoratu beharra dago, Kymlicka-k gitxiengo nazionalen gizarte kulturaren babesa bakarrik dauala defendagai, ez gitxiengo etorkinena. Honen zergaitia 62. orrialdeko 44. oin-oharrean azaldu da.

demand that parents provide linguistic repertoires to their children that allow them a meaningful range of choices as adults, for which speaking a language that allows a broad range of mobility and vocational opportunities is a sine qua non (Laitin & Riech, 2003: 98). Brian Barry (2001) be ildo bardinean doa, baina oraindino be muturreragoko lekutzea bereganatuz. Bere ustez, hizkuntza gitxituen ikasketa bera aukera galera da, beste mintzaira erabilgarriago batzuk ikasteko denbora murrizten daualako. Begibistakoa danez, ikuspuntu hauxe hizkuntza gitxituen eskubideen kontra agertzen da; hizkuntzen balio komunikatzaileak eskaini daikezan bestelako irabazi batzuk lehenetsiz.

Hizkuntza gitxituen eskubideak inguru eleanitzetan dira testuinguratuak eta eztabaidatuak; eta, hortaz, gehienetan, eskubideon hedapena argudiatzerakoan beste hizkuntzetan izan daikien eragina be kontuan hartzen da. Era berean, testuinguru eleanitzetan hiztunak eurak be asko eleanitzak izaten dira, hiztun komunitate desbardinetakoko kide oso; eta, hortaz, banakakoen hibridotasun linguistikoa aintzat hartuta jarduteko deia be egin izan da. Horren ildora, De Schutter-ek zera dino: *a just theory of language planning will thus try to avoid basing itself on certain forms of linguistic identity, in order to provide ample room for linguistic diversity, with due respect for instances of linguistic hybridity* (De Schutter, 2007: 16). De Schutter-en ustez, egoera gero eta ohikoagoi modu justu batean erantzuteko modua hiztunen autonomia linguistikoa legitimatuko dauan eskubideak bideratzea izango da.

Bestalde, hizkuntza gitxituen eskubideen aplikazioan hizkuntza komunitateen artean sortu daitekezan eraginei dagokionean, Susan Wright-ek dinoana zentrala da: *the right to use one's own language is not simply the right to speak it when and where one wants but also the right to be understood and to understand, and that is a constraint on interlocutors and affects their rights in turn* (Wright, 2004: 184). Hizkuntza gitxituen eskubideak aldarrikatzen direnean, *monolingual majority language speakers are being asked to accommodate to the ongoing presence of a minority language and to recognize its status as an additional language of the state – a process of mutual accommodation* (May, 2005: 336). Halaber, hizkuntza gitxituen eskubideekaz kritiko direnek ez dabe begionez ikusten alkarrenganako egokitzapena eta horrek hizkuntza nagusiaren mintzairadunei dakartzean betebeharrak, bidegabeak direla uste baitabe. Barriz, hizkuntza gitxituen eskubideen aldekoek bata bestearenganako egokitzapenaren alde agertzen dira. Esaterako, hizkuntza ekologiaren paradigma hizkuntza guztiei leku zehatza eskaintzearen alde agertzen da oreka zail eta hauskor baten baitan; eta mintzairaren arteko alkarbizitza bultzatzearen alde, hizkuntzen arteko

harreman gatazkatsuak eta baztertzailleak gaindituz (Martínez de Luna, 2012)⁷¹. Giza hizkuntza eskubideen paradigmatik be hizkuntza gitxituen eskubideen alde egiten dau, asimilazioaren ordeiz, integrazioa bilatuz, hau da, *the formation of a series of common features in the ethnically heterogeneous group* (Skutnabb-Kangas, 2006: 282)^{72 73}.

Hizkuntza gitxituen eskubideen eztabaidagaia gure testuingurura ekarriz, Hernández, Olaso eta Martínez de Lunak Euskal Herrian euskararen inguruan nagusitzen diren leku-hartzeen inguruan burututako azterketa bereziki interesgarria da. Hiru autoreen esanetan, gizartean, eta honek bultzatuta alderdi politikoetan, euskararen inguruko diskurtsoan adostasuna dago oinarritzko ikusmiran, hain zuzen: *to see the relationship between the Basque language and society from the viewpoint of language planning and normalisation* (Hernández, Olaso, Martínez de Luna, 2006: 107). Halaber, normalizazioa abiapuntu moduan jotzen dan arren, oinarritzko gizarte adostasunaren baitan bi jarrera argi bereiztu daitezke, Bourdieu-ren (1985) sailkapena euren eginda: onarpena (*acceptation*) eta legitimazioa (*legitimacy*). Legitimazioa dauana *is considered as something natural, something that has always existed*; onartua dana, oster, *has not always existed, it is changeable* (Hernández, Olaso, Martínez de Luna, 2006: 107). Era berean, *legitimacy needs to have its own symbolic space in order to function; acceptation, in contrast, is a more superficial social mechanism* (Hernández, Olaso, Martínez de Luna, 2006: 107). Autoreon ustez, onarpen eta legitimazio diskurtsook hizkuntza plangintzaren barruan be nagusitu dira⁷⁴. Beheko taulan diskurtso baten eta bestearen printzipio eta helburu nagusiak ageri dira laburbilduta.

---

⁷¹ Xede hori lortzeko, hizkuntza ekologiak errealitate linguistikoa ekosistema baten moduan begitaratzen dau, Hornberger-en hitzetan, hiru alderdi kontuan izanda: lehenengoa, hizkuntzak beste hizkuntza batzuekatz batera bizi eta garatzen direla ekosistema batean (hizkuntza eboluzioa); bigarrena, ingurune soziopolitiko, ekonomiko eta kulturalagaz elkarreragiten dabela (hizkuntza ingurunea) eta, hirugarrena, desagertzeko arriskuan egon daitezkeza ekosistemako gainontzeko hizkuntzekiko babes ingurune desegokia eskaintzen bajake (hizkuntza desagerpena) (2002). Hiru puntuok aintzat hartuta eta eleaniztasuna eta hizkuntzen kontserbazioa jomuga izanda, egoera zailagoan dagozan mintzairei kontrako baldintzak orekatzen lagunduko deuten neurri bereziak hartzea defendagai izango dau.

⁷² Asimilazioak beste talde batera aldatzea ekarri eta, beraz, izaera kenkaria dauan bitartean; integrazioak, talde partaidetza inklusiboa eta gehigarria bultzatzen dau.

⁷³ Aipatzekoa da, giza hizkuntza eskubideen ikuspuntua lurraldeko hizkuntza nagusiaren ikasketaren alde agertzen dala, betiere hizkuntza gitxituaren ikasketa be bermatzen dan neurrian.

⁷⁴ Interes berezia dauka jakiteak autoreon azterketen emaitzen arabera, diskurtso legitimatzailea euskal nazionalismoagaz lotutako alderdietan (Batasuna, EAJ, EA, Aralar) eta euskal nazionalismotik kanpora kokatzen dan EBn nagusitzen dala; eta, barriz, onarpen diskurtsoa espainiar nazionalismoagaz lotutako alderdietan (PP, UPN, UA, PSN, PSE). Era berean, Martínez de Lunak eta Jausorok beste idatzi baten be aurrez aurreko bi leku-hartzeon izateaz zera dinoe: *bi muturreko mundu ezberdin eta kontrajarrien izatea baieztatzen da. Haietako lehena, bere amankomuneko nortasun etniko-politkoa eta unibertso sinbolikoa Espainoltasunaren inguruan osatzen delarik. Beste muturrean, aldiz, euskara eta bere aldeko*

2.9. taula. Euskararen normalizazioarekiko diskurtsoak: legitimatzailea eta onarpenezkoa

Diskurtso Legitimatzailea	Onarpenezko diskurtsoa
	Gorengo printzipioa: autonomia eta banakakoaren askatasuna [Ideologia pragmatiko]
Hizkuntza eskubideak banakakoarenak eta taldearenak dira.	Hizkuntza eskubideak banakakoarenak bakarrik dira.
Euskararen berreskuratzea komunitatearen eskubide moduan jotzen da.	Euskararen berreskuratzea banakakoak hizkuntza aukeratzeko dauan eskubidearen ikuspuntutik justifikatu beharra dago.
Euskararen egoera diglosikoa da.	Euskararen egoera diglosikoa edota euskararen bazterketa ez da diskurtsoan ageri.
Euskararen egoera diglosikoa gainditzeko nahia agertzen da; euskarak funtzio guztiak (publikoak zein pribatuak) bereganatzea bardintasun egoera eleanitzera heltzeko.	Euskara eta gaztelania egoera beretsuan dagoz eta "elebitasuna" (erreala, integratzailea, kooperatiboa, etab. ⁷⁵) da helburua.
Euskararen normalizazioa lortzeko euskararentzako ekintza positiboko neurriak hartzea funtsezkoa da.	Euskarak gehiegizko laguntza jaso dau eta koste-eraginkortasun azterketa sakona beharrezkoa da. Euskararentzako ekintza positiboko neurrien kontra agertzen da. Euskararen beharrezkotasunaren kontra agertzen da herri administrazioan.
	Hizkuntza eskubide desbardinak eskaintzen dira egoera soziolinguistikoaren (lurraldetasun printzipioaren eta zonifikazioaren justifikazioa) eta hitzun motaren arabera (euskara etxean jasotakoak eta euskaldun barriak).

ITURRIA: norberak egina. Oinarria (Hernández, Olaso & Martínez de Luna, 2006).

2.2.4.2. Kanpora begirako hizkuntza ideologiak

2.2.4.2.1. Mundu mailako egoera soziolinguistikoaren deskribapen laburra

Ethnologue. Languages of the World ikerketa lan zabalaren arabera, egun 7106 ahozko hizkuntza bizi dagoz munduan (Lewis, 2009). Hizkuntzalaritza aplikatuko beste iturri askok 6000ren bueltan kokatzen dabe kopurua⁷⁶. Nabarmendu beharrekoa da baina, hizkuntzon artean euren gizarte egoerak oso desbardinak direla. Esaterako,

balioak dira nagusi, amankomuneko nortasuna eta unibertso sinbolikoa Euskal Herri/Euskadi kontzeptuetan oinarritzen diren bitartean (Martínez de Luna & Jausoro, 1998: 89-90).

⁷⁵ Elebitasun erreala, integratzailea, kooperatiboa, etab. dira xedetzat daben elebitasun mota deskribatzeko erabilitako zenbait hitz. Halaber, hitzon definizioa argirik ez dabe inoiz burutu.

⁷⁶ Kopuru zehatza ezagutzea ezinezko bilakatzen da; besteak beste, mintzaren klasifikazio sistematizatua guztiz burutu barik dagoelako, zein hizkuntza eta dialektoaren arteko muga finak bien artean bereizketa argia egitea itzel zailtzen daualako, aditu batzuen eta besteen artean desadostasunak sortuz.

mintzairen bizi-indarrari dagokionean, Ethnologue-k honako datuak eskaintzen dauz: 7106 hizkuntza bizietatik 560 erakundetuta dagoz, 1563 garapen bidean, 2549 indartsu, 1519 arazoekaz eta 915 hiltorian. Mintzairen bizi-indarra euren hiztun kopuruagaz estu lotuta dago. Zentzu horretan, aipagarria da hizkuntzon %94 munduko biztanleriaren %6k bakarrik berba egiten daukela. Egitez, aurreikuspen ezkorrenek XXI. mendearen amaierarako gaur egungo hizkuntzen %90-95 inguru desagertzeko arrisku bizi ala dagoeneko desagertuta egongo direla agertzen dabe (Krauss, Maffi & Yamamoto, 2004); aukera baikorrenak, barriz, egungo hizkuntzen erdiaren desagertzea aurreikusten dabe mende amaierarako (Wurm, 2001). Mundu mailako aniztasun linguistikoaren aurreikuspen horreek gaur egungo globalizazio prozesu sakonak baldintzatuak dagoz.

Steger-ek hizkuntzen globalizazio prozesua modu honetan definitzen dau: *the globalization of languages can be viewed as a process by which some languages are increasingly used in international communication while others lose their prominence and even disappear for lack of speakers* (Steger, 2009: 80). Nazioarteko komunikazioan ingelesa, txinera eta gaztelania dira gero eta gehiago hitz egiten diren hizkuntzak (Garrido, 2010). Halaber, ingelesa da alde handiz *lingua franca*⁷⁷ funtzioa betetzen dauana. Garridoren hitzetan, *la globalización se caracteriza por la hegemonía de la lengua inglesa* (Garrido, 2010: 71). Egitez, ingelesak munduko bost kontinenteetan dau presentzia lehenengo hizkuntza ala bigarren hizkuntza⁷⁸ moduan; baina, Kachru-ren (1985) hiztun tipologia erabiliz, ingelesaren berezitasuna, bere barne zirkuluaren (ingelesa jatorrizko hizkuntza) eta kanpo zirkuluaren (ingelesa bigarren hizkuntza) indarraz aparte, egun bere hedapen zirkuluak (ingelesa atzerriko hizkuntza) bizi dauan hazkundera da. Crystal-ek (2010) eskainitako datuen arabera, ingelesaren barne zirkuluan 400 milioi pertsona inguru dagoz, kanpo zirkuluan 600 milioi inguru eta hedapen zirkuluan, ingelesa erraztasunez hitz egiten daben pertsonak bakarrik zenbatuz, beste 600 milioi. Horrela, zenbateko guztiok batuz eta ingelesa atzerriko hizkuntza moduan maila desbardinetan darabilen pertsonak kontuan izanda, munduan bi bilioi inguru dira ingeles hiztunak.

Ingelesaren nazioarteko hizkuntza estatusa XX. mendeko 70 hamarkadaz geroztik joan da bereziki indarra hartzen eta, egun, ingelesaren lidergoa ukalezina da teknologia eta

---

⁷⁷ *Lingua franca* deritzogu *to any form a language serving as a means of communication between speakers of different languages* (Swann, Lillis & Mesthrie, 2004: 184).

⁷⁸ Ingelesa bigarren hizkuntza moduan jaso dabe Ingalaterraren kolonia izandako herrialde askok, ingelesa herrialdeko hizkuntza ofizial izendatu eta ostean. Egitez, ingelesak bost kontinenteetan barreiatutako 60 herrialde baino gehiagotan dau bigarren hizkuntza estatusa (Hohenthal, 1998).

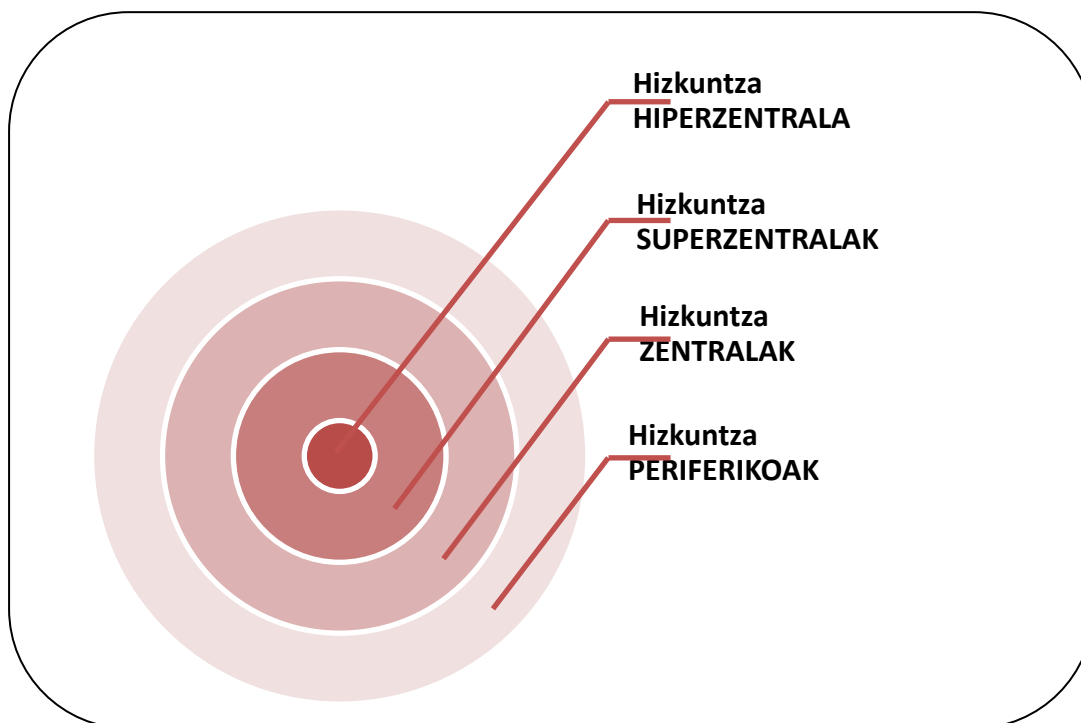
negozio munduan, zein mundu akademikoan edota herri kultura globalizatuan. Estatus altuko eta zabalkunde handiko esparruotan erabilia izateak ingelesaren lekua sendotzea dakar etengabe, bere ezagutza egunean egunean baliogarriagoa bilakatuz. Horrela, *[English] has become one of the most powerful means of inclusion into or exclusion from further education, employment or influential social positions* (May, 2012: 217).

Ingelesaren balio handitze jarraituak gainontzeko hizkuntzekiko bere distantzia areagotzea ekarri dau. Zentzu horretan, benetan interegarria da Stig Hjarvard-ek (2004) burutzen dauan hausnarketa. Bere hitzetan, *as English has moved toward paramountly, the status of the other principal languages has changed. Even though they are spoken by more people today than ever before, they have been demoted, degraded in relation to English. Today, French, Spanish, Arabic, German, Russian, etc., more or less have the status of regional languages, national languages that can be used beyond their national frontiers. But, they are losing their currency as the language of international communication, formal and informal: both in political and commercial contexts and in intercultural exchanges, as bridges between people who cross cultural frontiers or who like to enrich their lives with media products from abroad* (Hjarvard, 2004: 76).

Calvet-ek (2002) proposatutako sistema linguistiko globalaren eredu grabitazionalak gaur egun mintzaira desbardinek daben lekutze hierarkikoa modu argian agertzen dau. Autoreak munduko hizkuntzak hierarkikoki antolatutako lau talde desbardinetan bereizten dauz: hizkuntza hiperzentrala, ingelesa; beraren inguruan grabitatzten hamar bat hizkuntza superzentral: frantsesa, gaztelania, arabiera, txinera, hindia, etab.; euren inguruan hizkuntza zentralak, 100 edo 200 hizkuntza inguru, eta, azkenik, hizkuntza zentralen inguruan hizkuntza periferikoak, 4000 edo 5000 inguru. Calvet-en arabera, mailetako bakoitzean hizkuntzen arteko harremanak ezartzerako orduan, sistemaren oinarria diren bi joera nabarmentzen dira: elebitasun horizontala eta elebitasun bertikala. Lehenengoak maila berean dagoen hizkuntza baten ezagutza lortzea dakar; bigarrenak, ostera, goragoko mailan dagoen hizkuntza bat eskuratzea. Calvet-en aburuz, gaur egun, joera nagusia hizkuntza hiperzentralaren jatorrizko hitzun danak elebakar izateko hautua egitea da; hizkuntza superzentralaren jabe danak hizkuntza hiperzentrala ala beste hizkuntza superzentral bat bereganatzea; eta hizkuntza zentral ala hizkuntza periferikoen jabe direnak elebitasun bertikal baten aldeko aukera egitea, dala hizkuntza hiperzentrala dala hizkuntza superzentrala ikasiz eta, hainbatetan, euren lehen hizkuntza baztertuz. Agerikoa danez, Calvet-ek aztergai dauzan joera

horreek hizkuntza nagusien indartzea dakarre, ingelesarena batik bat, eta gitxituenen ahultzea.

2.6. irudia. Hizkuntzen mundu mailako sistema linguistikoaren eredu grabitazionala

ITURRIA: norberak egina. Oinarria (Calvet, 2002).

2.2.4.2.2. *Lingua franca eta egungo mundu mailako joera linguistikoaren aurrean leku-hartze ideologiko desbardinak*

Aurreko atalean labur labur deskribatutako egoera soziolinguistiko mundialaren - hizkuntza aniztasun galeraren eta ingelesaren nagusigoaren - aurrean kokatze desbardinak nagusitzen dira; baita etorkizunari begira aurreikusi eta lehenesten diren errealitate soziolinguistiko gertagarrien aurrean be. Azpimarratzekoa da eztabaida gaion artean lotura estua dagoela, badala interdependentziarik euren artean, eta ondorioz, arlo batean agertutako leku-hartzeak beste arloetakoa be baldintzatu zein zehaztuko dau gehiengoan.

Hizkuntza aniztasun galeraren zergaitia hizpide hartuta, eta jarrera hartzeak ugariak eta nahaspilatsuak direla onartuz baina konplexutasun hori muturrera sinplifikatuz, bi ikuspegi nagusi bereiztu daitezke, Skutnabb-Kangas-ek (2008) hizkuntza heriotza (*language death*) eta hizkuntza hilketa (*language murder*) paradigma moduan izendatu dauzanak. Hizkuntza heriotza paradigmak mintzairak, bizitza zikloari jarraiki, modu naturalean desagertzen direla baieztatzen dau; eta hiztunak direla euren lehen

hizkuntza borondatez izten dabenak, “euren buruz beste egiten dabenak” arrazoi instrumentalak medio eta euren hobebeharrerako⁷⁹. Hizkuntza hilketa paradigmaren ustez, ordea, hezkuntza sistema, komunikabideak, etab. eta euren atzean ostentzen diren sistema sozial, ekonomiko, teknomilitar eta politikoak dira kultura eta hizkuntza genozidioa bideratzen dabilzan agente zuzenak. Horrela, hizkuntza hilketaren paradigmak hizkuntzen desagertzea arazo moduan bizi dau, hizkuntza heriotza paradigmak, barriz, ez⁸⁰.

Ingelesaren nagusigoa azaltzerakoan ere antzeko leku-hartzeak antzematen dira. Badira ingelesaren *lingua franca* eta hizkuntza global⁸¹ balioa modu baikor eta despolitizatuan begitaratzen dabenak eta ingelesa hizkuntza neutro, askatasunean aukeratu eta guztiontzako onuragarri moduan ulertzen dabenak; baina baita ingelesaren nagusigoaren atzean mintzaira eta mintzairaz haragoko botere harreman bat identifikatzen dabenak. Ildo honetan Crystal-en hitzok argigarriak dira: *there is the closest of links between language dominance and cultural power [...]. Without a strong power-base, whether political, military or economic, no language can make progress as an international medium of communication* (Crystal, 2003a: 7). Phillipson haratago doa, ingelesaren gailentasunaren atzean hizkuntza inperialismoa ostentzen dala baieztatuz. Phillipsonen hitzetan, *linguistic imperialism presupposes an overarching structure of asymmetrical, unequal exchange, where language dominance dovetails with economic, political and other types of dominance. It entails unequal resource allocation and communicative rights between people defined in terms of their competence in specific languages, with unequal benefits as a result, in a system that legitimates and naturalizes such exploitation* (Phillipson, 2009: 2).

Hizkuntza aniztasunaren galera eta ingelesaren nagusigoa teorizatzeko modu desbardinok mintzaira desbardinei atxikitzen jakezan balioak eta, besteak beste, nazioarte mailarako lehenesten diren errealitate soziolinguistiko gertagarriak aurreratzen dabez. Phillipson eta Skutnabb-Kangas-ek bi paradigma argi bereizten dabez: ingelesaren zabalkundearen paradigma eta hizkuntza ekologiaren paradigma. Euren hitzetan, *the diffusion of English paradigm characterized by a monolingual view of modernization and internationalization and the ecology-of-language paradigm which*

---

⁷⁹ Planteamendu hau aukera arrazionalaren teoria indibidualaren baitan kokatu daiteke.

⁸⁰ Ildo horretan, interesgarria da ikuspegi normatibo eta moral batetik Michael Blake-k (2003) agertutakoa. Bere esanetan, hizkuntzen desagertzea bakarrik izango da arazo heriotza dominazio edota diskriminazioaren fruitu danean, hau da, zilegiak ez diren arrazoiekatik gertatzen danean.

⁸¹ Hizkuntza globala modu honetan definitu daiteke: *a universal second language in those countries in which it is not already the native or primary tongue* (Phillipson & Skutnabb-Kangas, 1997: 36).

involves building on linguistic diversity worldwide, promoting multilingualism and foreign language learning, and granting linguistic human rights to speakers of all languages (Phillipson & Skutnabb-Kangas, 1996: 429). Aipatu beharra dago, autoreok bi paradigmak eta euren ezaugarriak continuum bateko mutur moduan identifikatzen dabazala, “tipo ideal” moduan; baina errealitatean aurkako bikotasun zurrunik ez da emoten. *The characteristics listed are not binary oppositions, in which the presence of one excludes a corresponding feature in the other, but rather a bundle of features and tendencies that are manifest in the structures and processes supporting either the diffusion and domination of English or the ecology of language* (Phillipson & Skutnabb-Kangas, 1996: 436).

Aipatu beharra dago ingelesaren zabalkundearen eta hizkuntzen ekologiaren paradigmak hizkuntzaz haratago doazan bi kokatzeren isla be badirela; globalizazio prozesuaren eta errealitatearen aurrean bi mundu-ikuskera desbardinena. Yukio Tsuda-k (1994) ingelesaren zabalkundearen paradigma honako ezaugarriekaz lotzen dau: kapitalismoa, zientzia eta teknologia, modernizazioa, elebakartasuna, globalizazio ideologikoa eta nazioartekotzea, transnazionalizazioa, amerikanizazioa eta mundu-kulturaren homogeneizazioa, eta inperialismo linguistikoa, kulturala eta komunikabideena 2.10. taula).

2.10. taula. Bi hizkuntza politika paradigma⁸²

Ingelesaren zabalkundearen paradigma Ingelesaren inperialismo linguistikoa	Hizkuntzen ekologiaren paradigma Eleaniztasuna eta giza hizkuntza eskubideak
• Kapitalismoa • Zientzia eta teknologia • Modernizazioa • Elebakartasuna • Globalizazio ideologikoa eta nazioartekotzea • Transnazionalizazioa • Amerikanizazioa eta mundu-kulturaren homogeneizazioa • Inperialismo linguistikoa, kulturala eta komunikabideena	• Giza eskubideen ikuspegia • Komunikazio bardintasuna • Eleaniztasuna • Hizkuntza eta kulturen mantenua • Nazio subirautzaren babesa • Atzerriko hizkuntzaren ikasketaren sustapena

ITURRIA: norberak moldatua (Tsuda in Phillipson & Skutnabb-Kangas, 1996: 8).

⁸² Bi paradigmak hizkuntza politikaren inspiratzaile moduan planteatuta dagozan arren, ikerketa honen ikuspuntutik, hizkuntza ideologia trataera ere emon ahal jakie, ezaugarriok hizkuntza jarrera eta balio desbardinena isla be badirelako.

May-k (2012: 211) ingelesaren zabalkundearen alde modu erabatekoan egiteko, bai nazioarte mailan *lingua franca* moduan, baita ingelesak bigarren hizkuntza estatusa dauan estatuetan munduko hizkuntza moduan, erabili ohi diren arrazoiak modu honetan laburbiltzen deuskuz:

- Ingelesa bere balio instrumentalagaitik da goraipatua eta gainontzeko hizkuntza guztiak baino gorago sailkatzen da gizarte mugikortasuna eta gizarte garapena lortze bidean.
- Ingelesa ikasteak banakakoaren aukera ekonomiko eta sozialak handituko dauz, batez ere ingelesa nagusi dan herrialdeetan edota ingelesak menperatutako mundu globalizatuan.
- Beste hizkuntza (gitxitu) batzuk mantentzea garrantzitsua izan daiteke eskaintzen daben kultura jarraikortasuna dala eta; baina, era berean, mantentze horrek banakakoen mugikortasuna mugatu daike, eta egoera latzenetan “ghettifikazioa” gertatu daiteke.
- Aurrekoagaz lotuta, hizkuntza gitxituetako hiztunak “zentzudunak” badira, ingelesa hautatuz mugikortasun eta modernitatearekiko aukera egingo dabe.
- Erabakia edozein izanda be, ingelesaren aldeko aukera eta/edo beste hizkuntza baten aldekoa egitea kontrako zein eskusibo moduan identifikatzen da.

Begibistakoa danez, leku-hartze ekonomizista honek ingelesa eta gainontzeko hizkuntzen artean banaketa hierarkiko argia burutzen dau: ingelesaren balioa goraipatuz eta gorengo lekuan kokatuz, eta gainontzeko mintzairak beheagoko lekuan ezarriz. Ildo horretan, interesgarria da oso Phillipson-ek (1992) harreman hierarkiko horren erakusgarri moduan proposatutako ingelesaren eta gainontzeko hizkuntzen etiketatzea. Hau da, ikuspuntu honetatik zeintzuk etiketa ala balio eskaintzen jakoz ingelesari eta zeintzuk gainontzeko hizkuntzei? Ingelesari munduko hizkuntza, nazioarteko hizkuntza, komunikazio zabalerako hizkuntza, hizkuntza laguntzailea, hizkuntza osagarria, lotura hizkuntza, munduari begirako lehioa dan hizkuntza eta hizkuntza neutral etiketak-balioak atxikitzen jakoz; gainontzeko hizkuntzei, barriz, zedarritutako hizkuntza, nazio barneko hizkuntza, komunikazio urriagorako hizkuntza, alferrikako hizkuntza, hizkuntza osagabea, hizkuntza mugatzailea, hizkuntza itxia eta soslaitutako hizkuntza.

2.11. taula. Ingelesaren eta beste hizkuntzen etiketatzea

Ingelesa laudatzea	Beste hizkuntzen balioa gitxitzea
• Munduko hizkuntza	• Zedarritutako hizkuntza
• Nazioarteko hizkuntza	• Nazio barneko hizkuntza
• Komunikazio zabalerako hizkuntza	• Komunikazio urriagorako hizkuntza
• Hizkuntza laguntzailea	• Alferrikako hizkuntza
• Hizkuntza osagarria	• Hizkuntza osagabea
• Lotura hizkuntza	• Hizkuntza mugatzailea
• Munduari begirako lehioa	• Hizkuntza itxia
• Hizkuntza neutrala	• Soslaitutako hizkuntza

ITURRIA: norberak egina. Oinarria (Phillipson, 1992).

Nazioarterako ingelesaren aldeko apustua ikuspegi kosmopolita batetik be egiten da sarri. Daniele Archibugi da kosmopolitanismoaren teoriko ezagunetakoa. Bere ikuspuntutik, aniztasun linguistikoa sistema demokratikoaren baitako bardintasunerako eta bertan parte hartzeko muga bat da; demokrazia egikaritu daiten gainditu beharreko traba eta eragozpena. Hizkuntza kosmopolitek komunitate global barri baten agertzea imaginatzen dabe, zeinari esker nazio-estatuari lotutako ideologia mugatzaileak gaindituko diren. Archibugiaren ustez, komunitate global hori lortzeko faltan dagoena hizkuntza komuna (*the common language*) da, mundu guztiak bigarren zein hirugarren hizkuntza moduan berba egingo dauana. Bere iritziz, hizkuntza komunak bata besteagaz eta komunitate (global) zabalagoagaz lan egiteko banakako eta komunitateen konpromisoa erakutsi eta handitzen dau. Horrela, *cosmopolitanism seeks to apply democratic procedures, implementing public policies designed to remove linguistic barriers* (Archibugi, 2005: 544). Eta egiteko hori ingelesari dagokio, komunikazio globalerako *lingua franca* gisa⁸³.

Aipatu beharrekoa da, baina, Archibugi ez dala hizkuntza aniztasunaren kontra agertzen. Bere lekuan diglosia egoera dau proposagai, non hiltun elebidun eta eleanitzek euren hizkuntzak erabiltzen jarraituko daben testuinguru lokalean (estatus baxukoetan) eta ingelesa egiteko zabalagoetan, besteak beste, globalizazio prozesuagaz lotutakoetan (estatus altukoetan)⁸⁴. Ildo berean, De Swann-ek (2001) be

⁸³ Aipatzekoa da, Sonntag-ek (2009) aditzera emoten dauan moduan, bere burua kosmopolita moduan dauan banakakoak ingeles globala ezagutzeari balio instrumentala ezeze intrinsikoa be eskaintzen deutsola; halaber, azpimarratutakoa hizkuntza horrek komunikazio globalerako dauan balioa da.

⁸⁴ Pennycook-ek (1994) prozesu hori *linguistic curtailment* moduan deskribatu izan dau; hizkuntza lehiakideak (estatus baxuko) alor jakinetara mugatzea, hain zuzen.

hizkuntza batzuen eta besteen arteko egokitzea aldarrikatzen dau, arloen arteko banaketa sendoa eta oreka egonkorra proposatuz. Hori lortzekotan, hizkuntza superzentrala ez litzateke gainontzeko mintzairentzat mehatxu zuzena izango⁸⁵.

Bestalde, hizkuntza ekologiaren paradigmak⁸⁶ bestelako errealitate global bat irudikatzen dau. Esan daiteke hizkuntza ekologiak ikuspegi altermundialistagaz bat egiten dauala; Steger-en terminologia erabiliz, justizia globalismoagaz (*justice globalism*); hain zuzen, *the building of a truly democratic and egalitarian global order that protects universal human rights without destroying the cultural diversity that is the lifeblood of human evolution* (Steger, 2009: 99). Ildo berean, Yukio Tsuda-k (1994) hizkuntza ekologia globalari honako ezaugarriak atxikitzen deutsoz: giza eskubideen ikuspegia, hizkuntza desbardinaren arteko komunikazio bardintasuna, eleaniztasuna, hizkuntza eta kulturaren mantenua eta nazio subirautzaren babesa.

Tsuda-k aipagai dauzan lehenengo lau ezaugarriak alkarrereri estu lotuta doaz. Hasteko, komunikazio bardintasanak suposatzen dau *that participants in communication should be in a position of equality, irrespective of mother tongue, gender, or other distinctions* (Phillipson & Skutnabb-Kangas, 1996: 443); esaterako, hizkuntza komunitate desbardinetakoa hitzunen artean elkarrekintza emoten danean, zeinu hizkuntza erabiltzaileekaz, informaziora sarreran, adierazpen askatasunean, etab. Horrela, hizkuntzen arteko harreman hierarkikoaren lekuan parekotasuna aldarrikatzen da.

Bestalde, giza eskubideen ikuspegia egoera kaskarrean dagozan hizkuntzei zuzendua dago nagusiki; izan ere, honakoa bilatzen dau: *rectifying some linguistic wrongs and granting to less favored languages some of the support that is the rule for dominant languages* (Phillipson & Skutnabb-Kangas, 1996: 442); modu horretan hizkuntza eta kultura lokalen mantenua sustatzeko. Izan ere, hizkuntza ekologiak mintzaira nagusiek eta, bereziki, ingelesak hizkuntza txikiei eragiten deuten kaltea nabarmentzen dabe. Brenzinger-ek (1997), esaterako, ingelesa hizkuntza ordezkatzaille moduan definitu izan dau (*replacing language*) eta Skutnabb-Kangasek (2008) hizkuntza nagusiak hizkuntza hiltzaile moduan (*killer language*).

---

⁸⁵ Hori horrela, aipatu beharra dago bai Archibugi-k bai De Swaan-ek epe luzeagora begira ingelesa lingua franca global moduan ezartzeak gainontzeko hizkuntzetan eragin ezkorra izan ahalko leukela bai onartzen dabela.

⁸⁶ Hizkuntza ekologiak mintzaira eta mintzaira aniztasunaren aurrean dauan ikuspuntua, hizkuntzei atxikitzen deutsozan balioak zein hizkuntza aniztasuna kudeatzeko proposagai dauan modua, 2.2.4.1.2. *Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian atalean azaldu da zehatz* (ikusi 71-83. or.).

Horren aurrez aurre, hizkuntza ekologiak eleaniztasunaren aldeko hautu argia burutzen dau, eleaniztasun indibiduala ezeze erakundeetakoa (Europar Batasuna, Nazio Batuen Erakundea, etab.) be aldarrikatuz. Horrela, hizkuntzen ekologiak ikuspegi kenkariaren (*subtractive*) lekuan gehigarriaren (*additive*) alde egiten dau; ingelesa alboratu barik, beste atzerriko hizkuntza batzuen ikaskuntza be sustatzea aldarrikatuz hiztunen artean.

2.2.5. Laburbilduz

Hizkuntza ideologiei zuzendutako azpi-kapitulu honetan, hizkuntza politiken izaera neutrala zalantzan jarri da, ekimen politikoak hizkuntza ideologiaz eraginduak dagozala argudiatuz.

Hizkuntza ideologia ideologiaren esparru zabalagoan kokatuta, azken horren izaera hartu da hizpide. Horrela, ideologia giza taldeen ezagutzazko zein ebaluaziozko sinismen multzo moduan definitu da eta gizarte balio desbardinetan sostengatua eta gizarte jarreretan gorpuztua dagoela planteatu da. Halaber, ideologia errealitate konplexu eta anitza dala baieztatu da. Izan be, pertsona eta gizarte agenteen kokapen ideologikoak hierarkia, orokortze eta azalpen maila desbardinetakoa sinismen sistemaz osotuak dagoz; eta gai esparruaren arabera grabitate zentro ideologikoa aldatuz joan daiteke. Hizkuntza ideologia, bere aldetik, mintzairen inguruko ideia, balio eta sinismen multzo moduan definitu da.

Atal zentrala hizkuntza ideologia motak aztertzerantz bideratu da: hizkuntza ideologiaren unibertsoa zabala dala jakitun, ikerketa lan honetan testuinguru mendebalderako demokrazia liberaletan maila praktikoan edota teorikoan gailendu diren ikuspuntu ideologiko nagusiak bakarrik izan dira langai. Ikuspuntu ideologikook hiru gai zentralen inguruan antolatu dira: nazio eta estatu eraikuntzaren ideologiak, hizkuntza gitxituen eskubideen inguruko ideologiak eta *lingua franca* eta mundu mailako joera linguistikoen gaineko ideologiak.

Nazio eta estatu eraikuntzaren ideologiaren baitan, nazio-eredu tipo idealtzat jo izan diren etniko-kultural eta zibiko-politikoan hizkuntzei atxikitzen jakezan funtzioak eta balioak izan dira aztergai, ikuspuntu diakronikoa eta gitxiengo eta gehiengo nazionalen ikuspegia aintzat hartuta. Atal honetan, historikoki, nazio eta estatu eraikuntzan elebakartasunaren aldeko hautua egin izan dala azaldu da, baina nazio-ereduaren arabera elebakartasunaren beharra modu desbardinean argudiatuz. Horrela, nazio etniko-kulturean hizkuntza naziokideei identitate partekatua eskaintzen deuten aldagai zentral moduan jo izan da; hau da, hizkuntza identitate nazionalaren zeinu eta

berau indartzeko bidea. Nazio zibiko-politikoan, barriz, hizkuntzari balio instrumentala atxiki izan jako, hain zuzen, hizkuntzaz haratago doazan helburuak egikaritzeko lanabes moduan jo da. Elebakartasunaren aldeko hautuak ekarritako ondorio ideologikoak be izan dira hizpide; besteak beste, darwinismo linguistikoa, ideologia diglosikoa, ideologia monoglota, etab. Azken hamarkadetan nazio eta estatu eraikuntza estrategia eleanitzek, maila teorikoan behinik behin, agerpena izan dabela be azaldu da.

Hizkuntza gitxituen eskubideen inguruko ideologietan, eskubideon gainean nagusitzen diren leku-hartze desbardinak izan dira langai; bereziki, hizkuntza gitxituen eskubideekiko nagusitzen diren aldeko eta kontrako jarrera hartzeak, eta jarrera hartze horreen atzean ostentzen diren argudio desbardinak. Atal honetan argudiatu da hizkuntzei berezko balioa, identitarioa edota instrumentala atxikitzeak honakoak baldintzatuko dauzala: hizkuntza eskubide positibo ala negatiboen aldeko hautua egitea, eskubideen subjektua definitzea (hizkuntzak, hiltunak edo herritar neutroak), eskubideei izaera kolektiboa ala banakakoa atxikitzea (kolektiboa, banakakoa kolektiboan edo banakakoa), eskubideoi mugak ezartzekotan non kokatzen diren erabakitzea (mugarik eza, barne muga -hiltun komunitatearen nahia-, barne eta kanpo muga neurritzakoa edo kanpo muga -hiltun komunitatetik kanpoko herritarrek). Horrela, aldagai desbardinon artean lerrokatze nabarmen argiak identifikatu dira.

Amaitzeko, *lingua franca* eta mundu mailako joera linguistikoen gaineke ideologietan, nagusitu dan aniztasun linguistikoreen galeraren eta hizkuntza gutxi batzuk, ingelesak bereziki, nazioarte mailan bizi daben nagusitzearen aurrean gailendu diren leku-hartzeak eta baita etorkizunari begira lehenesten diren errealitate soziolinguistiko desbardinak izan dira aztergai. Gai bakoitzaren aurrean bi leku-hartze muturreko identifikatu dira, ingelesaren difusio paradigma eta hizkuntzen ekologia paradigma moduan laburbildu daitekezanak. Lehenengoak nazioarte mailan elebakartasuna (ingelese *lingua franca*) dau defendagai bere balio instrumentala medio. Bigarrenak, oster, argumentazio ekologikoetan oinarrituz, hizkuntza aniztasunari gorengo balioa atxikitzen deuto eta nazioartean berau bultzatzeko hautua egiten dau.

III. IKERKETAREN DEFINIZIOA: IKERGAIA, HELBURUAK ETA HIPOTESIAK

Ikerketaren definizioari eskainitako kapitulu labur honetan, ikerketa objektua ekarriko da gogora eta, era berean, azterketa helburuak eta hipotesiak aurkeztuko dira.

3.1. IKERGAIAREN DEFINIZIOA

Sarreran esana da, doktorego tesi honen ikerketa objektua EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak direla. Lan honetan, hizkuntza politika gizarte edo hizkuntza komunitate baten hizkuntza jarreran eragiteko nahita eta etorkizunari begira bideratzen diren politika ekimenen multzoa da. Hizkuntza ideologia moduan hartuko dogu gizarte eta kultura balio batzuk sostengatutako hizkuntzen gainean konpartitzen diren jarrera eta sinismenak.

3.2. IKERKETAREN HELBURUAK

Ikerketa helburuen baitan ikerketa helburu orokor bi eta bederatzi helburu zehatz biltzen dira:

- **Ikerketaren helburu orokorrak**

1980-2012 aldiko EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak ezagutzea.

Lehen ikerketa helburu orokorraren baitan, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak ikuspegi globala aintzat hartuta aztertuko dira; alderdiek hizpide dabezan hizkuntza guztiak ikertu eta euren gainean eskainitako informazio politiko eta ideologikoa ahalik eta modu zehatzenean landuz. Era berean, denboran zeharreko ikuspuntua be kontuan hartuko da, 1980tik 2012ra bitartean alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologietan aldaketarik egon dan ezagutzeko, eta egotekotan, bilakaera hori zelakoa izan dan jakiteko.

1980-2012 aldiko EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren artean loturarik dagoen ezagutzea.

Bigarren ikerketa helburu orokorraren bidez, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren artean jarraipena dagoen jakin gura da. Hau da, alderdiek hizkuntza politika eredu baten alde egiteak hizkuntza ideologia ikuspegi bat

hobestea dakarren ezagutu gura da; eta alderantziz, hizkuntza ideologia planteamendu jakin bat eukitzeak hizkuntza politika eredu bat lehenestea dakarren.

Bi helburu orokorretara hurbiltzeko ikerketaren helburu zehatzak zehaztu dira:

- **Ikerketaren helburu zehatzak**

Ikerketaren bederatzi helburu zehatzak hiru taldetan sailkatu dira: lehenengo taldean, *hizkuntza politikari* bideratutako helburuak aurkitzen dira; bigarrenean, *hizkuntza ideologiari* egindakoak eta, hirugarrenean, *hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia* uztartzen dabezanak batzen dira.

- *Hizkuntza politikari dagokiozan helburu zehatzak:*

- a. *EAEko alderdi politikoek proposagai dabezan politika ekimenek irudikatzen dabezan euskara eta gaztelaniaren ofizialtasun eta euskararen normalizazio mailak identifikatzea.*

EAEko hizkuntza ofizialak euskara eta gaztelania dira, eta euskararen egoera gitxitua dala eta, bere normalizazio prozesua abian dago. Halaber, abiapuntu teorikoan esana danez, hizkuntza ofizialtasun erregimena eta normalizazio prozesua ez dira adiera bakarreko errealitateak; hizkuntza bat maila desbardinetan izan daiteke ofiziala eta normalizatua. Hortara, helburu zehatz honen bitartez, EAEko alderdi politikoek euskara eta gaztelaniarentzako proposatzen dabene ofizialtasun maila zenbatekoa dan ezagutu nahi da; eta proposatutakoa bi mintzaren arteko ofizialtasun simetrikoa ala asimetrikoa dan argitu. Aldi berean, EAEko alderdi politikoek euskararen normalizazio soziolinguistikoa zenbateraino eta zein baldintzatan luzatzen dabene aztertu gura da.

- b. *EAEko alderdi politikoek euskara eta gaztelaniaren arteko bizikidetza linguistikoa kudeatzeko agertzen dabezan ereduak azalaraztea.*

Hizkuntza polititikaren xedea gizarte edo gizarte talde baten jokabide linguistikoan eraginez bizikidetza linguistiko eredu baten alde egitea da ⁸⁷. Helburu honegaz, EAEko alderdi politikoek etorkizunari begira desiratzen

daben gizarte errealitate linguistikoa ezagutzea bilatzen da, euskarak eta gaztelaniak eraikitako elebitasuna oinarri hartuta.

- d. *EAEko alderdi politikoek etorkinei bideratutako politika ekimenen izaera aintzat hartuta, ekimenok hizkuntza politika erregimen batean lekutzea.*

Azken bi hamarkadetan EAE kanpo-emigrazio jasotzaile bilakatu da eta horrek, lurraldeko aniztasun linguistikoa areagotzeaz gainera, erronka linguistikoko barriak ezarri dauz. Helburu zehatz honen bitartez, EAEko alderdi politikoek erronka linguistikooi zein modutan erantzuten deutsien jakin gura da: tolerantzia hutsez, lurraldeko hizkuntzak ez ezagutzeagaitik jasan daikiezan traba linguistikoak gainditzeko lagunduz, etorkinek euren ama hizkuntzak mantendu dagiezan neurriak hartuz, etab. Ekimen politikook hizkuntza eskubideak oinarri dauzan hizkuntza politika erregimenen continuumean egokituko dira.

- e. *EAEko alderdi politikoek atzerriko hizkuntzei edo ingelesari bideratutako hizkuntza politika ekimenek zenbateko trinkotasun eta barreriadura maila daben identifikatzea.*

Lurralde barneko bizikidetzak linguistikoa kudeatzeko hizkuntza politikez gainera, nazioartekotzeari begira, atzerriko hizkuntzen ikasketa eta erabilerara zuzendutako politikak be proposatu ohi dabez alderdi politikoek. Helburu zehatz honen bitartez, EAEko alderdi politikoek atzerriko hizkuntzei bideratutako politika ekimenen ugaritasuna eta politika esparru desbardinetan - hezkuntza, lan mundua, kulturentzako, etab.- bere hedapen maila zenbatekoa dan ezagutu gura da.

➤ *Hizkuntza ideologiari zuzendutako helburu zehatzak:*

- f. *EAEko alderdi politikoek hizkuntza gitxituen eskubideei eskaintzen deutsien tratamendua aztertzea.*

Abiapuntu teorikoan aditzera emon danez, hizkuntza gitxituen eskubideak ulertu eta argudiatzeko moduak eskubideon aldeko ala kontrako jarrerak baldintzatu ohi dabez. Helburu zehatz honekin, EAEko alderdi politikoek

---

⁸⁷ Hizkuntza bizikidetzak ereduak zertan datzan 2.1.3. *Hizkuntza politikaren helburuak* atalean landu da (ikus 15-20. or.).

hizkuntza gitxituen eskubideekiko erakusten daben jarrera-hartzea ezagutu gura da, baita jarrera-hartze hori justifikatzeko darabilezan argudioak be.

- g. EAEko alderi politikoek historikoki lurraldean hitz egiten diren hizkuntza guztiei estatus berbera ala bereizia atxikitzen deutesen ezagutzea.*

Hizkuntzei balio eta estatus desbardinak atxiki dakiokenez. Esaterako, balio identitarioa, instrumentala, integratzailea, kulturala, etab. Lurralde historikoki eleanizetan ohikoa da hizkuntzetako bakoitzari estatus desbardina ezartzea, zein atxikitako estatusa gizarte taldeen arabera izatea. Helburu zehatz honen xedea horixe da: EAEko alderdi politikoek historikoki lurraldean berba egiten diren mintzaireri atxikitako estatusa zein dan ezagutzea eta hizkuntzen artean estatus bereizketarik egiten daben jakitea.

- h. EAEko alderdi politikoek nazioarterako desiratzen daben errealitate linguistikoa zelakoa dan ikertzea.*

Alderdi politikoek lurralde barnerako bizikidetzat linguistiko eredu ideal bat izateaz gainera, lurralde kanporako, hau da, nazioarterako be errealitate linguistiko desiragarri bat irudikatu daikie. Helburu zehatz honen bitartez, EAEko alderdi politikoak nazioarterako elebakartasunaren aldeko ingelesaren difusio paradigma eta eleaniztasun orekatuaren aldeko hizkuntzen ekologia paradigma continuum-ean kokatu gura dira, paradigma bat ala beste hobesten daben jakiteko.

- *Hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko lotura uztartzen daben helburu zehatzak:*

- i. Nazio-estatu eta hizkuntza gitxituen eskubideen gaineko ideologiek EAEko alderdi politikoen diskurtsoan presentzia daben jakitea eta alderdi politikoen hizkuntza politika aditzeko daben azalpen indarra ezagutzea.*

Abiapuntu teorikoan azaldu dan legez, testuinguru mendebaldarrean maila politiko praktiko zein teorikoan nazio-estatu eta hizkuntza gitxituen eskubideen gaineko ideologiak oso eragingarriak izan dira. Helburu zehatz honen bitartez, bi ideologiok EAEko alderdi politikoetan presente dagozan ezagutu gura da eta, egotekotan, zein ezaugarri eta berezitasunekin. Esaterako, nazio kultural-etniko

forman edota zibiko politikoan, hizkuntza gitxituen eskubideen alde ala kontra kokatuz, etab. Era berean, ikuspegi ideologikook alderdien hizkuntza politika azaltzeko baliogarri diren be jakin nahi da. Hau da, hizkuntza ideologiaren eta hizkuntza politikaren artean jarraipenik dagoen ezagutu gura da.

- j. *EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren arteko loturaren zer-nolakoa aztertzea.*

Abiapuntu teorikoan hausnartu da hizkuntza politika ez dala eginkizun neutrala eta hizkuntza ideologiaren eraginpean egon ohi dala. Helburu zehatz honekin, EAEko alderdi politikoen diskurtsoa oinarri hartuta, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko loturaren zer-nolakoaz teorizatu nahi da; politika eta ideologia alkarlotzeko modua aztertu eta bilduraren zerizatenaz giltzarriak eskaini.

3.3. IKERKETAREN HIPOTESIAK

Ikerketa helburu zehatzak eta hipotesiak zuzenean lotuta dagoz. Horregaitik, ikerketaren hipotesiak be hiru taldetan sailkatzen dira: *hizkuntza politikari* bideratutako hipotesiak, *hizkuntza ideologiari* egindakoak eta *hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia* uztartzen dabenak.

➤ *Hizkuntza politikari dagokiozan hipotesiak:*

- I. *EAEko alderdi politikoen euskara eta gaztelaniaren ofizialtasunaren onarpen formalaren atzean, euskara eta gaztelaniarentzako ofizialtasun maila desbardinak dagoz.*
- II. *Euskararentzako normalizazio maila desbardinak ageri dira EAEko alderdi politikoei proposatutako hizkuntza politiketan.*
- III. *Euskara eta gaztelaniaren arteko bizikidetza lantzeko beharraren atzean, berau egikaritzeko modu desbardinak gailentzen dira EAEko alderdi politikoen artean.*
- IV. *EAEko alderdi politikoei etorkinei zuzendutako hizkuntza politikak arau egokitzapen erregimenaren baitan kokatzen dira.*
- V. *EAEko alderdi politikoei atzerriko hizkuntza eta ingelesari zuzendutako politika ekimenen trinkotasun eta barreiadura mailan desbardintasunak agertzen dira.*

➤ *Hizkuntza ideologiari dagokiozan hipotesiak:*

- VI. *Euskal hiztunei hizkuntza eskubideak aitortu arren, desbardintasunak nabarmentzen dira eskubideok gorpuzteko EAEko alderdi politikoez ezartzen dabezan mugetan.*
- VII. *EAEko alderdi politikoak banatuta dagoz euskarari euskal nortasunarekiko estatus berezia eskaintzen deutesenen eta ez deutesenen artean.*
- VIII. *Nazioarterako errealitate linguistiko desiragarria irudikatzerakoan, EAEko alderdi politikoen artean diferentziak dagoz ingelesari eskainitako estatus eta espazioan.*

➤ *Hizkuntza ideologia eta hizkuntza politikaren arteko lotura uztartzen daben hipotesiak:*

- IX. *EAEko alderdi politikoez euskarari zuzendutako hizkuntza politiken oinarrian nazio-estatu proiektu desbardinak dagoz.*
- X. *EAEko alderdi politikoez hizkuntza eskubideei emondako tratamenduaren atzean nazio-estatu ideologia desbardinak dagoz.*
- XI. *EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika desbardinek hizkuntza ideologia sostenugarri berbera partekatu daikie, zein hizkuntza politika bardintsuek hizkuntza ideologia kontrajarrietan sostengatu daitekez.*
- XII. *EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika ekimenek euren baitan biltzen dabe informazio ideologikoa.*
- XIII. *EAEko alderdi politikoez hizkuntza politika aktiboa bideratzen badabe, grabitate zentro ideologikoa agerian izten dabe; oster, hizkuntza politika aktiborik bideratzen ez badabe, grabitate zentro ideologikoa ezkutuagoan gelditzen da⁸⁸.*

---

⁸⁸ Grabitate zentro ideologikoa zertan datzan 2.2.2. *Ideologiaren zerizatea* atalean landu da (ikus 49-50. or.).

IV. METODOLOGIAREN DISEINUA: HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIEN EDUKI AZTERKETAZ

Kapitulu honen egitekoa EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ikertzeko eraiki dan metodologia aurkeztea da. Metodologiaren diseinua ikuspegi kronologikoan aurkeztuko dogu, hau da, unean-unean hartutako erabakiak izango dira kapituluaren hari eroalea. Lehenengo, ikerketaren azterketa subjektua aurkeztuko da, hain zuzen, 1980 eta 2012 urte bitartean EAEko alderdi-sistema osatu daben alderdi politikoen aurkezpena burutuko da. Bigarren, azterketarako aukeratu diren alderdi eta dokumentuak aurkeztuko dira eta, aldi berean, dokumentuon bilketa eta prestaketa prozesuaren nondik-norakoak deskribatuko dira. Hirugarren, azterketa dokumentuen eduki azterketaren diseinua azalduko da xehetasunez. Kapituluari amaiera emoteko, aurkeztutako ideia nagusien laburbilketa burutuko da.

4.1. AZTERKETA SUBJEKTUAK: ALDERDI POLITIKOAK EAEKO ALDERDI-SISTEMAREN BAITAN (1980-2012)

Alderdi politikoa modu honetan definitu daiteke: *toda asociación voluntaria perdurable en el tiempo, dotada de un programa de gobierno de la sociedad en su conjunto, que canaliza determinados intereses sectoriales y que aspira a ejercer el poder político o a participar en él, mediante su presentación reiterada a los procesos electorales* (Cotarelo, 1985: 14). Bestalde, alderdi-sistema deritzogu, sistema politiko baten baitan nagusitzen diren alderdien egituratze eta harremantzeari.

Alderdi-sistemaren zatiketa eta distantzia ideologikoa oinarri dauzan Sartori-ren (1992) alderdi sistema tipologia jarraituz, EAEn aniztasun polarizatua nagusitu izan dala esan daiteke. Izan ere, EAEko sistema politikoak aniztasun polarizatu moduan jotzeko Sartori-k definitzen dauzan zortzi ezaugarriak betetzen dauz:

1. Hauteskunde garrantzi handia dauan sistemaren kontrako alderdi bat dago.
2. Aurkaritza aldebiakoen existentzia baieztatu daiteke, izan be, ideologikoki antagonikoak diren alderdien arteko elkartasuna pentsaezina da.
3. Alderdi sistema multipolarra eta triangulu itxurako elkarreragiteduna da nagusi. Bi muturrak erdigune metrikoa kritikatu ohi dabe eta ez dabe modu zentripetuan borrokatzeko nahirik agertzen erdigunea beteta baitago. Horrela, muturretako botoemaileak finkatzeko, joera zentrifugoak indartzen dabez.
4. Inork ez dau zalantzan jartzen polarizazio altua eta alderdi sistemako muturreko alderdien arteko distantzia ideologikoa.

5. Bultzada zentrifugoak zentripetuekiko gailentzen dira gehiengoan; nahiz eta noiz edo noiz emon izan dan bultzada zentripeturik, alderdi sistema erdigune metrikoaren mesederako eta, era berean, sistemaren apurketa ekiditzea lortuz.
6. Sortzetiko egitura ideologikoen ondorioz, alderdi politikoen artean desakordio politiko orokorrez gainera, oinarrizko printzipio eta auzietan be desadostasuna nagusitzen da.
7. Alderdi politikoek bete ezin izango dabezan gehiegizko agintzak burutzen dabez sarri.
8. Muturreko aurkaritza "ez-arduratsuak" erdigunean dagoen alderdiaren posizio zentrala betikotzen dau. Muturreko alderdiak boteretik kanpo gelditzen dira eta, modu horretan, aurkaritza "ez-arduratsugaz" jarraitu daikie. Gainontzeko alderdiak txandakatze periferikoan kokatzen dira, erdiguneko alderdiagaz koalizioan joateko aukera izanik. Halaber, gobernua erdiguneko alderdiagaz identifikatu ohi da, eta horrek aurkaritza "ez-arduratsua" burutzeko tartea eskaintzen deutse alderdion.

EAEko alderdi sistemaren bi muturrak Ezker Abertzaleak eta PPK betetzen dauzala esan daiteke eta zentro metrikoa, barriz, gobernuburu dan EAJk. Tradizioz sistema-kontrako alderdia Ezker Abertzalea izan da; halaber, azken urteotan alderdiak estrategia politikoa aldatu dau eta sistemaren baitan jokatzeko hasi da.

EAEko alderdi politikoen zatiketa ideologikoa bi ardatz nagusiren inguruan antolatzen da: abertzaletasun ardatzaren inguruan eta ezker – eskuin ardatzaren gainean.

- I. Abertzaletasun ardatza. Abertzaletasunaren ardatzaren bi muturrek izendapen desbardin asko jaso izan dabez: euskalduntasunaren muturrari nazionalista soilik, euskal nazionalista, independentista, etab. deitu izan jako, eta espainartasunaren muturrari espainiar nazionalista, konstituzionalista, autonomista, estatalista, zentralista, etab. Izenak izen, ardatz honen oinarrian identitate nazionala dago. Hain zuzen, identitate nazional edo aberri desbardinaren aldarrikapena: euskal aberria vs. espainiar aberria.

Asier Blasek (2011) ardatz honen ezaugarri bereizgarri moduan autodeterminazio eskubidea ezartzen dau, hau da, alderdi politikoek autodeterminazio eskubideraren onarpena ala gaitzespena burutzen daben. Horrela, mutur batean legokez euskal estatu independentea sortzeko erabakimena euskaldunei dagokiela defendatzen dabenak, eta beste muturrean erabakimena Espainiar Estatu osoarena dala defendatzen dabenak.

- II. Ezker - eskuin ardatza. Ezkerra eta eskuina terminoak oso erabiliak dira maila akademikoan ezeze maila sozialean bere bai. Erabilera orokortu horrek esanahi aniztasunari bidea zabaltzen deutso eta bere operazionalizazioa zaildu. De la Peñak (2001) Bobbio-ri jarraiki, bien arteko desbardintasun nagusia batzuek eta besteek bardintasun terminoari eskaintzen deuten esanahian datzala baieztatzen dau. Hain zuzen, *la primera de ellas [la izquierda] sostiene que es más lo que une a las personas que lo que les separa y, en consecuencia, estima que la igualdad es un valor a conseguir en mayor o menor grado, mientras que la segunda [la derecha] interpreta como característica intrínseca de los pueblos y los seres humanos entre sí, por lo que no la considera –desde un punto de vista ético- como un valor que pueda orientar la acción política* (De la Peña, 2001: 26)⁸⁹.

EAEko alderdi politiko guztiak bi ardatz inguruan sailkatu daitezke. Baina sailkapenari ekin aurretik, komenigarria da 1980az geroztik EAEko sistema politikoaren parte izan diren alderdien aurkezpen laburra egitea.

Sartori-ren (1992) ustez, alderdi politiko bat alderdi-sistemaren parte izateko prozesu politikoan eragiteko gai izan behar dau; dala gobernu bereganatuz, betoa jartzeko ahalmena izanez, edota koalizioak sortzeko gaitasuna beregain hartuz. Irizpide hori kontuan izanda, zentzuzkoa da EAEko sistema politikoa definitzerakoan zedarri moduan Eusko Legebiltzarrean ordezkaritza lortu daben alderdiak kontuan hartzea. Beheko taulan Eusko Legebiltzarrerako hamar hauteskunde deialdietan (1980-2012) ordezkaritza lortu daben alderdiak eta alderdi koalizioak ageri dira, lortutako jesarleku kopurua barne.

⁸⁹ Balio materialisten eta postmaterlisten artean bereizketa proposatu eban Inglehart (1977, 1997) teorikoaren lanak aditzera emon dau, ezkerra eta eskuinaren arteko bereizketa norabide bardinzalean gizarte aldaketaren aurrean erakusten daben jarreraren oinarritzen bada be, luzera ezker-eskuin ardatzak gainontzeko gizarte gai zentralak be bereganatzen dauzela. Horrela, Blasek balio postmaterialista sozio-kulturalak EAEko alderdi politiko ezkertiarretan integratuz joan direla aditzera emoten dau; besteak beste, askatasun sexuala, ingurugiroa, etab. (Blas, 2011: 432-433).

4.1. taula. Erkidegoko hauteskunde deialdi bakoitzean alderdi ala koalizio bakoitzak Eusko Legebiltzarrean lortutako jesarleku kopurua

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012
EAJ-PNV	25	32	17	22	22	21	26a	22a	30	27
HB, EH, EHAK, EHBildu	11	11	13	13	11	14	7	9	-	21
PSE, PSE-EE	9	19	19	16	12	14	13	18	25	16
AP, PP	2	7	2	6	11	16	18	15	13	10
EPK, EB-IU, Ezker Anitza	1		o.e.	o.e.	6	2	3	3	1	o.e.
EA			13	9	8	6	7a	7a	1	b
Aralar								1	4	b
UPyD									1	1
UA				3	5	2	1	o.e.		
EE	6	6	9	6						
CDS			2	o.e.						
UCD	6									

** Taulan ageri diren zenbakiak alderdiek Eusko Legebiltzarrerako hauteskunde deialdi bakoitzean lortutako jesarleku kopuruari egiten deute erreferentzia.

o.e. Ordezkaritzarik Ez.

a. Koalizioa: Euzko Alderdi Jeltzalea (EAJ) eta Eusko Alkartasuna (EA).

b. EHBildun koalizioan Ezker Abertzalea, EA, Alternatiba eta Aralar

ITURRIA: norberak egina.

Alderdi politiko bakoitzaren aurkezpen labur laburra eginez, honakoak aipatu daitezke:

III. Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco (EAJ - PNV):

EAJ, 1895ean, gerra karlisten ostean sortu eban Sabino Aranak Euzkadiren independentzia lortzeko asmoz. Alderdiaren izaera kontserbadorea eta katolikoa izan zan sorrera garaian. Egun, EAJk bere burua alderdi euskaldun, demokratiko, ez-konfesional eta humanista moduan definitzen dau, garapenari eta gizakiarentzako onuragarri izan daitekezan mogimendu guztien alde agertzen dana. EAJ IX. legegintzaldian salbu (2009- 2012) EAEko gobernuburu izan da, bakarka zein koalizioan.

IV. Euskal Herria Bildu (EHBildu):

EHBildu 2012an sortutako koalizio ezkertiar eta abertzalea da. Bere barnean Alternatiba, Aralar, Eusko Alkartasuna eta Sortu alderdi politikoak biltzen dauz. Egun, X. legegintzaldian, koalizioa Eusko Legebiltzarreko bigarren indarra da.

V. Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra (PSE-EE):

Partido Socialista Obrero Español-a (PSOE) 1879an sortu zan industriako langileak ideologia marxistaren inguruan batzeko asmoz. PSE, barriz, 1977an

sortu zan federazio sozialista euskaldun moduan⁹⁰. 1993an PSE Euskadiko Ezkerragaz (EE) fusionatu zan PSE-EE alderdi federatu barria sortuz. Egungo PSE-EE ideologia sozialdemokrataren baitan kokatu daiteke. Aipatzekoa da PSE-EEK hirutan partekatu izan daukela EAEko gobernuaren EAJgaz eta azken honen gidaritzan (III, IV eta V.en legegintzaldietan); eta beste behin bera izan dala gobernuburua (IX. legegintzaldian)

VI. Partido Popular (PP):

PP Alianza Popularren (AP) ondorengoa da. AP zenbait alderdi politiko nazionalista espainolen eta kontserbadoreen federazio moduan sortu zan 1976an frankismoko sektore eskuindarrenak batzeko helburuagaz. Aipatu beharrekoa da, AP euskal autonomiaren kontrakoa zala. 1989an bere irudi oso eskuindar eta nazionalista espainola aldatzeko PP alderdian birstutu zan, zentro-eskuindar irudia indartuz eta euskal autonomia onartuz.

VII. Ezker Anitza:

Ezker Anitza (2012tik, alderdiak – orduan Ezker Batua-Berdeak deitzen zanak- izan eban banaketaz geroztik, darabilen izen barria) Partido Comunista de España-ren oinordekoa da. Izquierda Unida (Ezker Anitzaren Espainiar Estatuko homologoa) 1986an sortu zan hauteskunde koalizio moduan eta 1989an mugimendu politiko-sozial izatera pasatu zan. 2004az geroztik alderdi autonomo moduan jokatu dau, IUren euskal federazio moduan. Alderdia euskalzale, ezkertiar, errepublikano, ekologista, feminista eta Espainiar Estatuarekiko atxikidura-askearen alde agertzen da (beraz, autodeterminazio eskubidea defendatzen dau). Egun, alderdiak ez dau ordezkariarik Eusko Legebiltzarrean.

VIII. Ezker Abertzalea:

Lehen alderdi ezkertiar eta independentista 1930ean sortutako Eusko Abertzale Ekintza – Acción Nacionalista Vasca (EAE –ANV) izan zan. Halaber, gerra zibilaren ostean ETAK, eta bere inguruan antolatutako mugimendu politiko eta sozialek (Movimiento de Liberación Nacional Vasco), bereganatu eben kokatze ezkertiarren lidergoa. 1977an Francoren heriotzaren testuinguruan MLNVk Altsasuko Mahaia antolatu eban eta hortik sortu zan Herri Batasuna (HB)

---

⁹⁰ Aipatzekoa da, lehenengo unean PSEren baitan Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroako talde-probintzialak batzen zirela eta autodeterminazio eskubidearen alde agertu zirela. 1982an baina Nafarroako talde-probintziala banatu egin zan Partido Socialista de Navarra sortuz. Une horretatik aurrera, PSEk bere leku-hartze politikoa aldatu egin eban, lau lurraldeen bateraketa autonomikoaren kontra kokatuz.

hauteskunde koalizioa. Geroztik, Ezker Abertzaleak izendapen desbardinak bereganatu izan dauz: Euskal Herriarrok, Batasuna, Euskal Herrietako Alderdi Komunista eta egungo Sortu dira nagusiak. Izendapen eraldaketok alderdi politiko barrien sorrera baino, alderdiaren estrategia politikoaren edota legez kanporatzeen erantzuna dira gehiago. Gaur egun Sortu EHBildu koalizio politikoaren baitan kokatuta dago, Eusko Alkartasuna, Aralar eta Alternatibagaz (azken hau Ezker Batua-Berdearen zatiketarik sortua 2009an) batera.

IX. Eusko Alkartasuna (EA):

EA 1986. urtean sortu zan EAJ alderditik banatuta. Banaketaren bultzatzailea EAEko lurralde antolaketaren eztabaida izan zan, Lurralde Historikoen Legeari gauzatu zana. EAK sozialdemokrata, independentista, bakezale eta ez-konfezional moduan definitzen dau bere burua.

X. Aralar:

Aralar 2001. urtean sortu zan alderdi politiko moduan. ETAren su etena amaitzean Euskal Herriarroken sektore nagusiak Batasuna alderdian birsortzea erabaki eban. Alderdiaren baitako Aralar korrontearen ingurukoak alderdiaren sektore ofizialari borroka armatuaren inguruan hausnarketarik ez egitea leporatu eutson eta Batasunaren ildo nagusiagaz ados ez egonik, alderdi politiko independentea eratzeke hautua egin eban. Gaur egun Aralar EHBildu koalizio politikoaren baitan kokatuta dago.

XI. Unión Progreso y Democracia (UPyD):

UPyD 2007an sortutako alderdia da, PSOE eta PPren arteko bipartismoaren hautabidea izateko asmoz. UPyDk bere burua alderdi aurrerakoi eta zeharkako moduan definitzen dau, ez ezkertiar ez eskuindar. Zuzenbide Estatu espainola dau defendagai eta Espainiar Estatu osoarentzako proiektu komuna.

XII. Unidad Alavesa (UA):

PPk errealtate autonomikoa onartu ebanean, alderdiaren Alabako sektore bat kontra agertu zan –aurretik be Alaba EAEn sartzearen kontra lekutu izan zan– eta 1989an PPTik banatzea erabaki eban alderdi barria sortuz. Alderdia 2005ean desagertu zan.

XIII. Euskadiko Ezkerra (EE):

EE ETA politiko-militarraren eta ezkerreko gitxiengo sektore batzuen eskutik sortu zan 1977. urtean, ETA politiko-militarrak borroka militarra alboratzea erabaki ebanean. Hasiera batean izaera independentista eta ezkertiarra eban,

baina gitxika bere jarrera moderatuz joan zan leku-hartze autonomista eta sozialdemokrata bereganatu arte. PSEgaz hoshkidetasuna handia bereganatu eban eta 1993. urtean bi alderdiak fusionatu egin ziran PSE-EE alderdi federatua sortuz.

XIV. Centro Democrático y Social (CDS):

Adolfo Suárezek 1982an UCD alderdia itzitakoan sortutako alderdia zentrista da. 2006an alderdiak bere IX. Kongresu Nazionalean PPn sartzea erabaki eban. Alderdiaren atal batek ez eban erabakia ontzat hartu eta gaur egun alderdiaren siglak erabiltzen jarraitzen dabe.

XV. Unión de Centro Democrático (UCD):

Diktadura gobernuko azken Presidentea (demokratikoki aukeratu bakoa) Adolfo Suárez izan zan eta UCDren sorrera be bere lidergoaren baitan burutu zan. Alderdi baitako buruzagi gehienak diktadurako egituretan parte hartuak ziran. Alderdia zentro-eskuinekoa izan zan. UCDk trantsizio garaiazen lidergoa eroan eban, baina alderdiaren beherakada laster emon zan. Adolfo Suárezek gobernuko presidente kargua izteak alderdiaren amaiera arindu eban, 1983. urtean desagertuz.

1980az geroztik EAEko alderdi sisteman nagusitu diren alderdi politikoen deskribapen laburra eginda eta alderdien baitan emondako banaketak, bersortzeak, koalizioak aintzat hartuta, alderdi politikook modu honetan sailkatu daitezke sistema-politikoaren polarizazioa dakarren bi ardatz ideologikoen baitan:

4.2. taula. EAEko alderdi politikoen banaketa alderdi sistemako bi gatazka dimentsio nagusietan

		Dimentsio sozioekonomikoa	
		Ezkerreko sentsibilizazioa ⁹¹	Eskumako sentsibilizazioa
Dimentsio nazionalista	Autodeterminazio eskubidearen aldeko sentsibilizazioa	Ezker Abertzalea, Ezker Anitza, EA, Aralar, EHBildu, EE	EAJ
	Autodeterminazio eskubidearen kontrako sentsibilizazioa	PSE-EE	AP/PP, UPyD, UA, UCD, CDS

ITURRIA: norberak moldatua (Blas, 2001: 436).

Alderdi politikoei ardatz ideologikoetan emondako kokapenaren inguruan zenbait argitzapen egitea komeni da. Batetik, dimentsio nazionalistaren baitan autodeterminazio eskubidearen gaineko leku-hartzearen ordeztasun nazionala kontuan hartu izan bagendu, Ezker Anitza PSE-EEren kuadrantean kokatuko litzateke. Izan be, Ezker Anitzaren erreferentzia identitarioa Espainiar Estatua da, nahiz eta aniztasunari tarte handia izten deuston. Bestetik, dimentsio sozioekonomikoari dagokionean, badira alderdiak euren burua zentro-eskuindartzat jotzen ez dabenak. Horixe da EAJren eta UPyDren kasua. Blasen ustez, EAJ gainontzeko alderdi abertzaleak baino posizio eskuindarragoan egoteak daroa zentro-eskuinera. Egitez, 2012ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde deialdian aurkeztutako hauteskunde programaren proposamen politikoak aztertuta, 1etik 10erako eskalan - 1 ezker muturra izanik eta 10 eskuin muturra- EAJk 5,9 bereganatu dau (Gómez & Cabeza, 2014). Hortaz, datuon arabera, zentro-eskuina da EAJren kokaleku ideologikoa. UPyDren kasuan, Regional Manifestos Project-en datuen faltan eta CISen 2012ko Barometroko datuak kontuan hartuta, herritarrek alderdia 1etik 10erako eskalan - 1 ezker muturra izanik eta 10 eskuin muturra- 7,01an kokatzen dabe (CIS, 2012b)⁹².

⁹¹ Taula hau Blasen doktorego tesitik atarata dago. Azpimarratzekoa da Blasek sentsibilizazio berba darabilela bi ardatzen muturrak definitzeko. Bere hitzetan, *hablo de sensibilidades por la necesidad de ser cautos en este tema, ya que la praxis a veces supera el origen y el discurso de los partidos haciéndoles moverse de la izquierda a la derecha y de la derecha a la izquierda* (Blas, 2011: 436). Gu ere iritzi berekoak gara, horregaitik, sentsibilizazio hitza mantentzea erabaki dogu.

⁹² 1etik 10erako eskalan herritarrek EAJa 5,67n kokatu dabe; EHBildu 1,74n; Ezker Anitza 2,89n; PSE-EE 4,6n eta PP 8,85en (CIS, 2012b).

4.2. AZTERKETA DOKUMENTUEN AUKERAKETA, BILKETA ETA PRESTAKETA

Metodologia kapituluaren bigarren atal honen helburua azterketa dokumentuen, hau da, hauteskunde programen aukeraketa, bilketa eta prestaketaren barri emotea da; baita ikergai izango diren alderdi politikoen sailkapena egitea be. Hasteko, azterketa dokumentu moduan hauteskunde programa aukeratzearen zergaitiak adieraziko dira, ikerketa objektua aintzat hartuta beronen egokitasuna justifikatuz. Gero, EAEko alderdi politikoen eta hauteskunde programen aukeraketa eta aukeraketaren irizpideak azalduko dira. Behin horixe zehaztuta, hauteskunde programen bilketa prozesuaren barri emongo da. Azkenik, hauteskunde programetatik abiatutako datu baseen prestaketaren nondik norakoak azalduko dira.

4.2.1. Hauteskunde programak azterketa dokumentu moduan aukeratzea

Hauteskunde programa gobernu programa bat da, alderdia gobernuburu izateko hautatua bada indarrean jartzen saiatuko dana.

Alonso eta besteren arabera, hauteskunde programen azterketak berebiziko interesa dauka alderdi politiko eta gobernuen asmo politikoen ikuspuntu bakarra eskaintzen dabelako (Alonso, Volkens & Gómez, 2012). Are gehiago, *Manifesto Project* ikerketa taldearen aburuz, alderdi politikoen lehentasun politikoak aztertzeke modu aproposena hauteskunde programen eduki azterketa burutzea da; lehentasunak modu honetan ulertuta: *las opiniones, positivas o negativas, que mantienen los partidos sobre objetivos, tareas, posicionamientos y temas del debate político en torno a intereses y conflictos materiales e ideológicos* (Alonso, Volkens & Gómez, 2012: 48). Hortaz, hauteskunde programak alderdi politikoen ideologia politikoaren – hizkuntza ideologia barne- adierazle be badirela baieztatu daiteke.

Era berean, esan beharra dago, hauteskunde programa dala alderdi politiko osoaren izenean autoritatez egindako politika aitorpen bakarra; hau da, hauteskunde programak alderdiaren lehentasunen inguruko adierazpen ofizialak dira, alderdi osoa, eta ez alderdiaren zati bat edota alderdiko banakakoak, ordezkatzeko dauzana (Volkens, 2002). Egitez, hauteskunde programak alderdiko elite batzordeak idatziak izaten dira edota alderdiaren kongresuan legalki berretziak.

Gainera, Alonso eta besteren hitzak ahotara ekarriz, hauteskunde programetatik lortutako datuak *representan el universo de casos y no una muestra* (Alonso, Volkens & Gómez, 2012: 49). Hau da, autoreon aburuz hauteskunde programetan *los datos*

recogidos pertenecen a una población, no a una muestra, de documentos oficiales y únicos que representan las preferencias del partido en unas elecciones concretas (Alonso, Volkens & Gómez, 2012: 50). Hortara, hauteskunde programak legeintzaldirako alderdien gobernu programa global moduan ulertu daitezke, politika mailan lantzen diren gai desbardinak bilduko dauzana; besteak beste, hizkuntza politika.

Halaber, aitortu beharra dago badirala hauteskunde programekiko tentuzko jarrera hartzen daben akademikoak be. Hauteskunde programak boto-emaileen babesaren lortzeko norgehiagoka testuinguruan idatziak direnez, alderdiak iritzia dauan gai-eremu guztia besarkatzeko arriskua identifikatzen da; gaiok alderdiaren eguneroko diskurtsoan lehentasunezko izan zein ez (Leonisio, 2013). Ildo berean, kritikoen ustetan, boto-emaileek ez dabez hauteskunde programak irakurtzen eta, horregaitik, alderdien helburua boto-emaileak erakartzeko promesa zerrenda hutsala egitea baino ez da, izaera loteslea eukitzeko zehaztasun nahikorik ez dauana (Hofferbert, Klingemann & Volkens, 1995). Halanda be, zilegi da pentsatzea, boto bilaketan alderdi politikoek hauteskunde programetan euren irizirik baretu, gorde, etab. daikiezan arren, norgehiagoka testuingurua bera alderdi politikoen leku-hartzeak identifikatzeko onuragarria izan daitekela; posizio desbardinduek indarra daben gaietan behinik behin. Aldi berean, hauteskunde programen azterketa kuantitatiboek aditzera emon dabe dokumentuok promesa lausoez gainera promesa zehatz dextente ere biltzen dabezala. Holan be, zenbait lan akademikok (Bara, 2005; Ralling, 1987) ezagutarazi dabe, batzbestez, alderdi politikoek hauteskunde programetan aurkeztzen dabezen promesa zehatzen %70 bete egiten dabezala.

Hauteskunde programen azterketak eskainitako beste abantaila garrantzitsu bat zera da: hauteskundeetara aurkeztzen diren alderdi politiko guztiek hauteskunde programa idatzi ohi dabenez, sistema politiko bereko zein desbardineko alderdien arteko konparaketak egiteko material erkagarri ezin hobe eskaintzen dabela. Gainera, hauteskunde programak aldian-aldian argitaratzen direnez, denboran zeharreko azterketa diakronikoak burutzeko aukera eskaintzen dabe, alderdien lekutze politikoen garapena ezagutzea ahalbidetuz (Volkens, 2002).

4.2.2. Alderdi politikoen eta hauteskunde programen aukeraketarako irizpideak

Alderdi politikoak aukeratzeko jarraitutako irizpideak bi izan dira: alderdi politikoen espektro politiko-ideologikoa eta denboran zeharreko ikuspegia. Hauteskunde

programak aukeratzeko, barriz, irizpide bakarra hartu da kontuan: hauteskunderen irismena, aplikazio esparrua.

Alderdi politikoen aukeraketa egiterakoan, hasierako ideia 1980ko hamarkadaz geroztik Eusko Legebiltzarrean ordezkartza lortu daben alderdi politiko guztien hauteskunde programak aztertzea izan zan. Horrek azterketa nabarmen konplexutuko ebalakoan, EAEko alderdi politikoen artean aukeraketa egitea erabaki zan. Horrela, EAEko sistema-politikoaren espektro ideologikoa beregain hartu eta Autonomia Erkidegoko politikan denboran zehar mantendu diren alderdi nagusien aukeraketa egin da. Alderdiak honakoak dira: EAJ, Ezker Abertzalea, PSE-EE, PP eta Ezker Anitza.

Beheko taulan ikusi daiteken moduan (ikusi 4.3. taula), bost alderdiok EAEko sistema politikoaren zatiketa ideologikoaren bi ardatzetan aukerakor diren kokatze guztiak islatzen dabez.

4.3. taula. Aztergai izango diren EAEko alderdi politikoak alderdi sistemako bi gatazka dimentsio nagusietan lekututa

		Dimentsio sozioekonomikoa	
		Ezkerreko sentsibilizazioa	Eskumako sentsibilizazioa
Dimentsio nazionalista	Autodeterminazio eskubidearen aldeko sentsibilizazioa	Ezker Abertzalea, Ezker Anitza	EAJ
	Autodeterminazio eskubidearen kontrako sentsibilizazioa	PSE, PSE-EE	AP/PP

ITURRIA: norberak moldatua (Blas, 2011: 436).

Esan beharra dago, sistema demokratikoaren ezarpen garaitik hona alderdiok birmoldaketa nabarmen bizi izan dabezala: bateratzeak, banaketak, autodesegiteak, bersortzeak, etab. Hain zuzen:

- EAJk 1986an banaketa bat bizi izan eban alderdiaren sektore batek alderdia itzi eta EA sortu ebanean.
- Ezker abertzalearen baitan HB, EH, EHAK zein EHBildu aztertu daitezke. Lehenengo hiru kasuetan sigla eraldaketok alderdi politiko barrien sorrera baino, alderdiaren estrategia politikoaren edota lege kanporatzeen erantzun moduan jo daitezke; laugarren kasuan, barriz, EHBildu bere baitan alderdi desbardinak biltzen dauzan koalizioa da. Halaber, alderdiotako bat Sortu da eta

koalizioko alderdi guztiek izaera indepentista eta ezkertiarra dabe. Hortaz, Ezker Abertzalearen jarraipen moduan jo daiteke.

- Gaur egungo PSE-EE bi alderdiren baturaren ondorioa da. 1993an PSEri EEko sektore bat gehitu jakon eta, horrelaxe, sortu zan PSE-EE.
- PP 1989an gertatutako APren bersortzetik sortu zan. Hortaz, PP APren ondorengo moduan jo daiteke.
- Ezker Anitza, garaiko Ezker Batua Berdea, PCEn oinordekoa da. 1986an hauteskunde koalizio moduan sortu zan eta 1989an mogimendu politiko-sozial izatera pasatu. Ezker Anitza 2011an EB-Berdeak alderdian bereizten ziran bi sektoreren artean gertatutako banaketatik sortu zan. Ezker Anitza da Espainiar Estatuko IUren EAEko erreferentzia, hau da, IUgaz lotura mantendu dauana.

• **4.4. taula. Aztergai diren alderdi politikoek bizitako eraldaketak Eusko**

Legebiltzarreko legegintzaldika

Alderdi politikoak	Alderdi politikoaren eraldaketak	
	Legegintzaldiak	Izena
1. Euzko Alderdi Jeltzalea	I – X	EAJ: Euzko Alderdi Jeltzalea
2. Ezker Abertzalea	I – V	HB: Herri Batasuna
	VI – VII	EH: Euskal Herritarrok
	VIII	EHAK: Euskal Herrialdeetako Alderdi Komunista
	X	EHBildu
3. Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra	I – IV	PSE-PSOE: Partido Socialista de Euskadi
	V – X	PSE-EE: Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra
4. Partido Popular	I – III	AP: Alianza Popular
	IV – X	PP: Partido Popular
5. Ezker Anitza	I	EPK: Euskadiko Partidu Komunista
	III - IX	EB: Ezker Batua - Berdeak
	X	Ezker Anitza

ITURRIA: norberak egina.

Hori horrela, bost alderdion bateratze, banatze, autodesegite zein bertsortzeak ez dabez alderdi independente edo barri moduan eratu. Beraz, guztiek denboran zeharreko jarraikortasun bat mantendu dabe, ikerketari begira hauteskunde deialdiz-deialdi azterketa jarraitua egitea ahalbidetuz.

Aztergai diren bost alderdi politikoak EAEko alderdi-sistemaren parte dira 80 hamarkadaz geroztik, gitxienez. Beraz, denboran zeharreko ikuspegiak jardutea

posible da, alderdien baitan zein EAEko sistema politikoan egonkor eta igarokor izan diren leku-hartze linguistikoak aztertzea ahalbidetuz.

Bestalde, hauteskunde programen aukeraketari dagokionean, alderdi politikoek gobernu programak hauteskunde maila guztietan aurkeztu ohi dabez -hauteskunde estataletan, autonomikoetan, foraletan zein udalekoetan-. Doktorego tesi honetan EAEko ikuspegi orokor eta osoa jaso nahi da. Horrela, azterketa dokumentu moduan hauteskunde programa autonomikoak aukeratu dira. Ikuspegi diakronikoa aintzat hartzeko, 1980ko lehen legebintzaldiaz geroztik ospatu diren hauteskunde deialdi guztietako programak hautatu dira. Hamar guztira.

4.2.3. Hauteskunde programen bilketa

Hauteskunde programen bilketa eta prestaketa urte eta erdian burututako lana izan da (2011ko maiatza-2012ko urria), bilaketa garai aktiboagoak eta motelagoak tartekatuz.

Hauteskunde programak biltzeko saiakera desbardinak egin dira. Hasiera batean alderdi politikoen hauteskunde programa autonomikoak lortzeko modu egokiena alderdi politikoei eurei eskatzea zala pentsatu zan. Doktoregaia Deustuko Unibertsitateko Balioen Taldeko ikerlaria izanik eta hauteskunde programek taldekide desbardinrentzako daben ikerketa-interesa aintzat hartuta, taldeko ikerlari nagusiaren izenean alderdi politiko bakoitzaren buruari zuzendutako eskutitz formalak bialdu ziran alderdien egoitza nagusietara, ikerketaren barri emonez eta, era berean, hauteskunde programak eskatuz. Baina bide hori ez zan arrakastatsuegia izan, batetik, zenbait alderdik gure eskaerari ez eutselako erantzun eta, bestetik, erantzun ebenek, EAJ-PNVk salbu⁹³, hauteskunde programen artxibatze sistematizaturik ez ebelako. Ondorioz, bide horretatik ez zan hauteskunde programa autonomikorik lortu. Egoera horren aurrean, artxibategi eta liburutegi desbardinetan kontsulta egiteari ekin jakon⁹⁴. Legebiltzarrerako hauteskunde programak honako artxibategi eta liburutegietan aurkitu dira:

- Eusko Legebiltzarreko Liburutegia (Vitoria-Gasteiz).
- Beneditarren Artxibategia (Lazkao)
- Euskal Biblioteka (Labayru ikastegia) (Derio).
- Sancho el Sabio Fundazioa (Vitoria-Gazteiz).

---

⁹³ EAJk EAEko hauteskunde programa autonomiko guztiak bilduta ebezan eta beroneen kopia eskaneatua helarazi euskun.

⁹⁴ Aurretik be zenbait artxibategitan kontsulta eginda geunkan hauteskunde programak artxibatuta ebezan jakiteko eta, era horretan, ikergaiaren bideragarritasuna neurtzeko.

- Sabino Arana Fundazioa (Bilbao).

Hauteskunde programen gehiengoa Eusko Legebiltzarreko Liburutegiaren eskutik jaso da⁹⁵. Alderdi politikoen eta Eusko Legebiltzarreko liburutegian aurkitu ez diren hauteskunde programak gainerako artxibategi eta liburutegietan eskaera eginez batu dira⁹⁶.

lkerketarako dokumentu corpusa 45 hauteskunde programek osatzen dabe. EAJ, PSE-EE eta PPren kasuan legebiltzarrerako hauteskunde programen unibertsoa 10 hauteskunde programak osatzen dabe. Ezker Anitzaren kasuan 9 dira hauteskunde programak -1980, 1986-2012- eta Ezker Abertzalearenean 6 – 1990-2005, 2012.

Ezker Abertzalearen kasuan, aipatu beharrekoa da, 70 hamarkada amaieraz geroztik euskal alderdi-sistemaren parte izan dan arren, bere hauteskunde deialdietako parte hartzeak berezitasunak bildu dauzala. Ezker Abertzaleak ez eban 1988ra arte hauteskundeetara programarik aurkeztu (De la Peña, 2001). 2009an, barriz, ezin izan zan hauteskundeetara aurkeztu Auzitegi Gorenak legez kanporatu ebalako⁹⁷. Ondorioz, beste alderdi politikoez alderatuz hauteskunde programa gitxiago izan dira aztergai.

Hauteskunde programen bilketa prozesua arrakastatsua izan dala baieztatu beharra dago. Izan be, dokumentu corpusaren %91 batzea lortu da; guztira 41 hauteskunde programa. EAJ eta PSE-EEren kasuan hauteskunde programa guztiak lortu dira. PP eta Ezker Abertzalearen kasuan bakarrak huts egin dau eta Ezker Anitzarenean binak (4.5. taula).

---

⁹⁵ Eskaneaketa prozesu guztia liburutegiaren baliabideak erabiliz burutu zan: fotokopiaketa eta PDFra bihurtzea.

⁹⁶ Aurretik aipatu dan moduan, lehenengo asmoa 1980tik 2012rako hauteskunde deialdia artean behin behintzat Eusko Legebiltzarrean ordezkaritza lortutako alderdi politiko guztiak azterketaren parte bilakatzea izan zan. Horregaitik, azterketatik kanpo gelditu diren alderdi politikoen hauteskunde programen bilketa eta prestaketa be burutu zan.

⁹⁷ Auzitegi Gorenak Sententzia emon eban 2003ko martxoaren 28an Batasuna, Herri Batasuna eta Euskal Herritarrok legez kanporatzeko. Legez kanporatze hau 2002ko Alderdien Legea deituriko 6/2002 Lege Organikoan oinarritu zan (PP, PSOE, CIU eta Partido Andalucistaren botoekaz onetsia).

4.5. taula. Dokumentazio corpora: aztergai diren bost alderdi politikoaren hauteskunde programa autonomikoen kopurua eta lortutakoen zenbatekoa

	CORPUS OSOA	LORTUTAKOAK
Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacioanalista Vasco (EAJ-PNV)	10	10
Partido Socialista de Euskadi-Euskadiko Ezkerra (PSE, PSE-EE)	10	10
Alianza Popular (AP), Partido Popular (PP)	10	9
Herri Batasuna (HB), Euskal Herritarrok (EH), Euskal Herriko Alderdi Komunista (EHAK), EHBildu	6	5
Ezker Batua – Berdeak, Ezker Anitza	9	7
GUZTIRA	45	41

ITURRIA: norberak egina.

Argitu beharra dogu, alderdi politiko gehienek 1980ko hamarkadaz geroztik hauteskunde programak elebitan egin dabezan arren, azterketarako gaztelaniazko bertsioa erabiltzea erabaki dala; izan be, euskaraz ez dira gaztelaniaz beste hauteskunde programa lortu eta konparagarritasunari begira egokiagotzat jo da dokumento guztiak ele bakarrean aztertzea⁹⁸.

4.2.4. Datu baseen prestaketa

Gaur egunean, eduki azterketak ordenagailuaren laguntzaz burutzen dira. Eskuz burututako ikerketetan be ordenagailua funtsezkoa da, are eta funtsezkoagoa azterketa corpus handiak erabiltzerakoan edota azterketa kuantitatiboa burutu gura danean. Azkenengo bi legegintzaldietako (2009, 2012) programak salbu, gainontzeko corpus guztia papel formatoan bildu da eta, ondorioz, digitalizazio prozesu osoa burutu behar izan da.

Lehenengo pausua dokumentuak fotokopiatu eta eskaneatzea izan da, irudi moduan PDF formatoan gordez. Irudiak testu arrunt bilakatzeko OCR (*Optical Character Recognition*) prozesua jarraitu da, testu azterketarako ABBY FineReader softwarea erabilia. Dokumentu original askoren antzinakotasun eta kalitate faltak prozesua asko moteldu dau, programak karaktere eta testu zati bat ezin izan dau alako identifikatu, ikerlariaren esku itziz beronen identifikazio eta idazketa⁹⁹. Hortaz, behar-beharrezkoa izan da azterketa modu arretatsuan burutzea.

⁹⁸ Konparagarritasunaren alde, hauteskunde programak gaztelaniaz aztertzea erabaki da eta, zehaztasunaren alde, azterketa atalean alderdi politikoaren berbaz-berbazkoa hizpide izan danetan aipua gaztelaniaz mantentzea.

⁹⁹ Esan beharra dago, zenbaitetan ezinezkoa izan dala hauteskunde programen testu osoa modu egokian identifikatzea. Halanda be, hizkuntzen atala behin bakarrik izan da kaltetua; hain zuzen, Alianza Popularraren 1986ko hauteskunde programan, mintzairak testu atalaren gai zentral izan barik aipatuak izan diren batean.

Bestalde, aztergaia hauteskunde programetako hizkuntzen inguruko hizpidea bakarrik dan arren, nahitaezkoa izan da programak osorik bihurtzea; horixe izan dalako, irudia testu bilakatuta, hizkuntzei buruz diharduen atalen bilaketa egiteko modu bakarra.

Behin bihurteta prozesu osoa burutu eta testuen formatoa egokitutakoan, hizkuntzei buruz diharduen testu zatien bilaketa burutu da. Horretarako, hauteskunde programa bakoitza, osorik eta dokumentu indibidualetan, ATLAS.ti eduki azterketa kualitatiborako softwarean gorde da eta hizkuntzei buruz diharduen testu atalek beregain hartu daikiezan hitz-gakoen zerrenda burutu da. Hauxe da sortutako hiz-gakoen zerrenda:

euskera, euskara, vasco (hizkuntza adieran), vascuence, castellano, español (hizkuntza adieran), inglés, francés (hizkuntza adieran), alemán (hizkuntza adieran), idioma, lengua, lingü[ist], euskalduniz[ación], normaliza[ción] (hizkuntzaren normalizazioari erreferentzia egiterakoan), políglota, parlan[te], euskaldun (hiztuna).

ATLAS.ti programaren bilaketa aplikazioan hitz-gakoak banan-banan sartuz aztergai diren testu zatiak sailkatu dira. Hizkuntzei buruz diharduen testu zatien bilaketa egiterakoan terminoa beregain hartzen dauan esaldia ezeze inguruko testu zatia be irakurri da hizkuntzen gaia non hasi eta non amaitzen dan ezagutzeko. Hasiera eta amaierak identifikatuta, tarteko testu zati osoa aztergai moduan jo eta aparteko dokumentu batean gorde da. Zenbaitetan, hizkuntzei buruz diharduen testu zatiak baino zabalagoak sailkatu dira, esaldiok hizkuntzen inguruko argudioa osatzeko balio izan badabe edota hizkuntzen edukia ulertzeko beharrezkotzat jo badira¹⁰⁰. Hauteskunde programa bakoitzeko dokumentu bat sortu da eta programa guztiekaz eduki azterketan aztergai izango dan azterketa corpora osatu da.

4.3. EDUKI AZTERKETAREN DISEINUA: ALDAGAI ANITZEKO ETA ALDIBEREKO KODIFIKAZIO EREDUA

Kapituluaaren atal honetan EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikara eta hizkuntza ideologiara gerturatzeko diseinatutako metodologia izango da langai. Azterketaren nondik norakoak azaltzen hasi aurretik, komeni da gogoratzea, gure ikerketa objektu diren EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak alderdi politikoon diskurtsoa aztertuz ikertuko direla. Alderdi politikoon diskurtsoak aztertze

---

¹⁰⁰ Testu zatiok azterketa datu baserako sailkatuak izan diren arren, ez dira gero kodifikatu. Hortaz, datu baseen eraikuntzarako aztergaiaren lehenengo aukeraketa bat egin da, eta kodifikazioagaz hasterakoan bigarren aukeraketa bat burutu da, esaldi-muin batzuk aztergai moduan sailkatuz eta, beraz, kodifikatuz, eta beste batzuk hutsik itziz.

eduki azterketa teknika erabili da, hain zuzen, *[una] técnica de investigación para formular inferencias válidas y reproducibles a partir de ciertos textos (u otro material con significado) en los contextos de su uso* (Krippendorf, 2004: 18). Azpimarratu beharra dago, eduki azterketa ez dala metodologia homogeneoa. Egitez, oso gitxitan erabiltzen da modu bardintsuan. Horren kontrara, ikerketa bakoitzak bere eduki azterketa propioa eraiki ohi daua baiezta daiteke (Moreno, 1998); bere ikerketa objektu eta helburuetara egokituz¹⁰¹. Doktorego tesi honen ikergaiagaz zeharkako lotura daben euskararekiko jarrenen gaineko Itziar Basterretxea (1987) eta Nekane Larrañagaren (1996) doktorego tesiak dira horren adibide. Biek eduki azterketa erabili arren, bakoitzak diseinu metodologiko propioa eraiki eban. Orrialdeotan deskribatuko dan eduki azterketa be ikerketa proiektu honetarako apropos eraikitakoa da. Labur esanda, diseinatutako eduki azterketa eskuz burututakoa da, izaera kuantitatiboa dau eta aldagai anitzeko eta albidereko kodifikazio eredua jarraitzen dau.

Hurrengo orrialdeetan hainbat gai landuko dira. Lehenengo, doktorego tesirako diseinatutako eduki azterketak oinarri eta aurrekari dauan *Manifesto Project* eta *Regional Manifestos Project* ikerketa proiektuen eta eurretan erabilia dan eduki azterketaren barri emongo da, proiektuotan erabilitako eduki azterketa doktorego tesiko ikerketa objektura zein neurritan dan aplikagarria azalduz. Kodifikazioa eskuz burutzea eta kodifikazio-unitate moduan esaldi-muina erabiltzea dira, besteak beste, eduki azterketa mota horretatik hartutako elementuak. Horrela, kapituluaren bigarren atalean, eskuzko kodifikazioa zertan datzan azalduko da eta, hirugarrenean, kodifikazio unitate dan esaldi-muinaren nondik norakoak. Laugarren atalean, doktorego tesiko ikergai eta aldagai teoriko diren hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren operazionalizazio prozesu bikoitza azalduko da: aldagai teorikoetatik ikerketa aldagaietara eta ikerketa aldagaietatik kategoria eta kodeetara. Bostgarren atalean, kodifikazioa burutzeko oinarrizko zenbait irizpide eskainiko dira. Seigarren atalean, diseinatutako eduki azterketaren balio eta fidagarritasuna bermatzeko hartuko diren neurriak azalduko dira. Amaitzeko, zazpigarrenean, kodifikazio prozesua eta kodifikazioaren bidez eraikitako datu basea izango dira hizpide.

4.3.1. Aurrekariak: Manifesto Project eta Regional Manifestos Project

Doktorego tesian eduki azterketa burutzeko erabili dan metodologia *Manifesto Project*-ek (70 hamarkadaz geroztik) eta *Regional Manifestos Project*-ek (2010az geroztik)

¹⁰¹ Horrek ez dau esan gura eduki azterketa mota desbardinak bereiztu ezin daitekezanik. Egitez, badira eduki azterketa kualitatiboak eta kuantitatiboak, eskuz burututako eduki azterketak zein ordenagailuz egindakoak, etab.

diseinatutakoan funtsatua dago. Bi proiektu horreen helburua alderdi politikoen lehentasun eta proposamen politikoak aztertzea da, alderdien hauteskunde programak ikerketa dokumento moduan hartuta.

Manifesto Project-ek Estatu mailako hauteskundeak eta, hortaz, programak, aztertzea dau helburu eta *Regional Manifestos Project*-ek, barriz, eskualdetako hauteskundeak eta programak. Biek ikuspuntu konparagarria dabe xede, hau da, eraikitako metodologia herrialde desbardineta alderdien manifestoak erkatzeko prestatua dago.

Proiektuotan baliatutako metodologia kuantitatiboa da, hau da, helburua hauteskunde programetan alderdiek adierazten dabezan proposamen politikoak sailkatu eta kontabilizatzea da. Horretarako, hauteskunde programa osoa esaldi-muin izeneko azterketa unitateetan banatu, eta politika publiko eta lehentasun politikoak modu zehatzean biltzen dauzan klasifikazio eskema bat erabiliz kode bat atxikitzen jako. Behin hauteskunde programa guztia eskuz kodetuta, lehentasun edo proposamen politiko bakoitzak zenbateko presentzia dauan aztertu daiteke, hau da, alderdi bakoitzak gai desbardinei eskaintzen deuten garrantzia neurtu daiteke ehunekoak erabiliz (*saliency score*).

Regional Manifestos Project-ek jatorrizko *Manifesto Project*-en metodologia egokitu dau. Bere azterketa esparrua eskualdetako hauteskundeak izanik eta euretan eskumenen aferak dauan zentralitatea aintzat hartuta, proiektu barriak alderdiek administrazio maila desbardinaren artean eskumenen banaketa zelan burutu nahi dauan aztertzeko bigarren klasifikazio eskema bat eraiki dau. Modu horretan, *Regional Manifestos Project*-ek lehentasun politikoak eta eskumen banaketaren zer-nolakotasuna kuantifikatu eta erkatzen dauz, sistema politiko bereko alderdien artean, zein herrialde desbardinetaoen artean; modu sinkronikoan zein diakronikoan.

Jatorrizko *Manifesto Project*-en metodologia doktorego tesiko azterketa helburuetara oso ondo egokitzen da, bai erabilitako azterketa unitateekaitik (esaldi-muina), bai baliatutako kodifikazio ereduagaitik (aurretiaz eraikitako kategoria-sistemaren bidez burututako eskuzko kodifikazioa). Halanda be, azterketa hau asmo handikoa da, proposamen politikoez gainera ideologia be aztergai dalako, eta aztergai bereiztu gainera. Era berean, ikerketaren asmoa politika publikoak modu orokorrean aztertzea baino, gai konkretu bat -hizkuntzen gaia- modu sakonean egitea da. Bi puntuok kontuan izanda, doktorego tesiaren iker-asmoetara egokituko dan metodologia diseinatu behar izan da, betiere *Manifesto Project*-aren metodologia oinarri hartuta. Hurrengo ataletan, eraikuntza horren nondik-norakoak azalduko dira modu zehatzean.

4.3.2. Kodetzailea: ordenagailua eta pertsona

Kodifikazioa prozesatu bako datuak edukiaren ezaugarri zehatzen deskribapena ahalbidetuko daben unitateetan eraldatzea eta modu sistematikoan biltzea da (Holsti, 1969). Kodifikazioa eskuz zein ordenagailuaren bidez burutu daiteke (edo bien arteko konbinazioaren bidez). Kodifikazio prozesuon arteko desbardintasun nagusia kodifikazio-sistemaren eraikuntzan eta aplikazio moduan datza.

Ordenagailuek, euren kabuz, aurrez definituriko kodeketa sistema bat aplikatu daikie testu batean, eta kodeen agerpen maila modu kuantitatibo batean landu (hitzen maiztasunak eta hitzen arteko hurbiltasun espazialak aztertuz, adibidez). Kodifikazio prozesu guztia ordenagailuaren bidez burutzen danean (*computer-aided text analysis*, CATA), ordenagailua bera izaten da, ikerlariaren gainbegiratzeagaz, kodifikazio-sistema eraiki eta dokumentuari kode zerrenda esleitzen deitsona. Halanda be, beti egongo da kodifikatzaile bat (edo talde bat) kode sistemaren eraikuntzan inplikaturik, prozesuaren faseren batean ez bada bestean. Aipatzekoa da, gainera, ordenagailuek euren kabuz burututako eduki azterketa kuantitatiboa bakarrik izan daitekela.

Pertsonak burututako kodifikazioan, barriz, ikerlariak berak eraikitzen dau kodifikazio-sistema eta berak esleitzen deutso kodifikazio-unitate bakoitzari dagokion kodea (nahiz eta aurrez diseinatutako kodeketa sistema bat modu hertsian aplikatu daiken, kode sistemari aldaketak egin barik, ordenagailu batek egingo leuken moduan). Ikerlariak berak eraikitzen dau kodifikazio-sistema eta berak esleitzen deutso kodifikazio-unitate bakoitzari dagokion kodea.

Gaur egun, hala ere, gehienetan eduki azterketa burutzerakoan eskuzko eta ordenagailuzko kodifikazioak konbinatu egiten dira. Esaterako, posible da kodifikazio-sistema eskuz eraikitzea eta behin eraikitakoan ordenagailuak berak aplikatzea berau dokumentu desbardineari, edota kodifikazio guztia eskuzkoa izan arren, ordenagailuan bertan burutzea azterketa.

Testuaren kodeketa pertsona batek edo ordenagailu batek egiteak abantailak eta desabantailak daukatzak. Egitez, neurri handian, baten abantailak bestearen desabantaila izaten dira, eta alderantziz. Jokoa eduki azterketak bete beharreko baliozkotasun eta fidagarritasun ezaugarrietan datza. Baliozkotasunak kodifikazio-sistemaren baitan eraikitako aldagaiak ikerlariak neurtu gura dauana neurtzeko gai izatea esan gura dau. Hau da, aldagaien eta aldagaiak ordeztzen dauan kontzeptu abstraktuaren artean baliokidetasuna egotea, ordezkagarriak izatea (Krippendorf, 2004). Gure kasuan, hain zuzen be, kodifikazio-sisteman sortutako aldagaiak alderdi politikoen hizkuntza politika

eta hizkuntza ideologiaren ordezkagarri izatea. Bestalde, eduki azterketa fidagarria danean kodifikatzaile desbardinek dokumentu berbera kodifikatzerakoan emaitza bardinak ala antzekoak lortuko dabez behin eta barriro¹⁰². Pertsonen burututako kodifikazioaren indargunea eskaintzen dauan baliozkotasunean datza (Bara, Weale, Bicquelet, 2007), neurri handi batean; ordenagailuarena, barriz, bere fidagarritasunean.

Pertsonen, ordenagailuek edota bien artean egindako kodifikazioen artean aukeratzea azterketa kontzeptuen eta dokumentuen testuinguruaren konplexutasunean datza Alonso eta besteren aburuz (Alonso, Volkens & Gómez, 2012: 22). Doktorego tesi honen konplexutasun maila handia da, azterketa kontzeptuen barne izaera askotarikoa, bi kontzeptuen izaera konpartitu eta sarritan uztartua, eta azterketa dokumentuen gardentasun mugatua dala eta. Horregaitik, bai kodifikazio-sistema eraikitzerakoan, zein kodifikazio-unitateak bereizterakoan eta kodifikazio-sistema kodifikazio-unitateei esleitzerakoan, ordenagailu bidezko autokodifikazioa baino aproposagotzat jo da kodetzaileak eskuz burututakoa, baliozkotasunari dagokionean ezeze fidagarritasunari dagokionean bere bai. Kodetzaileak burututako kodifikazioaren egokitasuna, baliozkotasunari eta fidagarritasunari dagokionean, hurrengo ataletan kodifikazio eredua azaldu ahala esplikatuko da sakontasunez.

4.3.3. Kodifikazio-unitatea: esaldi-muina

Dagoeneko aipatu dan lez, hauteskunde programen eduki azterketa burutzeko erabili dan kodifikazio-unitatea edo erregistro-unitatea esaldi-muina da. Erregistro unitatea da *la mínima porción del contenido, de cada unidad de muestreo*¹⁰³, *que el investigador aísla y separa* (De la Peña, 2001: 106). Esaldi-muina, barriz, argumentu independente bat biltzen dauan hitz-kate moduan definitua izan da. Bere gehieneko luzeera esaldia dan arren, sarritan esaldi baten azpian esaldi-muin desbardinak bereizten dira.

Werner, Lacewell eta Volkens-ek (2011) esaldi-muinak bereizteko oinarritzat argumentazioa hartzen danean, beroneek banatzeko giltza horrela azaltzen dabe: helburua ez da esaldiaren atal edota banakako hitzei aplikagarriak izan dakiozan kategoria edota azpi-kategoria guztiak atxikitzea. Helburua esaldiaren argumentu orokorra identifikatzea da. Hortaz, bakarrik banatuko dira esaldi-muinetan barriak diren argumento bakarrak.

¹⁰² Eduki azterketaren teorizazioan erreferentziazkoa dan Krippendorffek (2004) baliozkotasuna eta fidagarritasun mota desbardinak bereizten dauz. Guk aldagaien baliozkotasuna eta prozeduraren errepikagarritasuna, hau da, fidagarritasuna izan doguz hizpide.

¹⁰³ Ikerketa honetan *unidad de muestreo* edo laginketa unitateak hauteskunde programak dira.

Ikerketa honetan, helburua, esaldien argumentazio orokorrak identifikatu eta esaldi-muinetan bereiztea baino, alderdiaren diskurtsoak euren hizkuntza politikaz eta ideologiaz eskaintzen deuskun informazio guztia ahalik eta modurik oso eta zehatzenean biltzea da. Horregaitik, azterketa honetarako, Werner eta Volkens-en esaldi-muinak bereizteko irizpidea zabalegia da; izan be, esaldi baten argumentu orokorrak hizkuntza politika proposamen bat biltzeaz gainera, sarritan proposamenaren zergaitia, justifikazioa, etab. be beregain hartzen dauz. Guretzako, ekimena eta zergaitia, justifikazioa, etab. alkarregandik bereizi beharreko informazioak dira; ekimena hizkuntza politika proposamena dalako, eta zergaitia edota justifikazioa beronen inguruan biltzen dan adierazpen ideologikoa. Hortaz, ikerketa honetan esaldi-muinak banatzeko jarraitu beharreko lehenengo irizpide nagusia hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia esaldi-muin bereiztuetan banatzea izan da.

Hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko bereizketa egitea oso jarduera labankorra da, neurri handi batean bi errealitateak alkarrereri uztartuta dagozalako, eta proposamen politikoak eurak be ideologiaz kutsatuta dagozalako¹⁰⁴. Horretaz jakitun eta, era berean, gure ikerketaren izateak bien arteko bereizketa argia eskatzen dauala kontuan hartuta, banaketa egiteko honako irizpidea jarraitu da: esaldi batean bildutako ekimen proposamen bakoitzak edota hizkuntza politikagaz lortu gura dan helburuei eskeinitako adierazpide bakoitzak hizkuntza politika izaeradun esaldi-muin bat osatuko dau; eta, aldi berean, ekimentzat jotzen ez dan esaldiaren atalean, hizkuntza ideologia trataera jasoko dauan horretan, berezko funtsa daben argumentazio oso eta partzial guztiek esaldi-muin askeak osatuko dabez. Holan be, Werner, Lacewell eta Volkens-ek (2011) adierazten dabenaren kontrara, ikerketa honetan, esaldi zati batek entitate propioa badau, hau da, hitz-kate bereizgarria bada, eta kategoria edota azpi-kategoria aplikagarriak badauz, esaldi-muin aske moduan identifikatuko da beti. EAJren hauteskunde programa atal bat adibidetzat hartuta, esaldi-muinak modu honetan bereiztuko litzatekez:

¹⁰⁴ Ikusi 2.2.1. *Hizkuntza politikak hizkuntza ideologiaren eraginpean atala* (45-46. or.).

4.6. taula. Hauteskunde programa testu zati baten banaketa adibidea esaldi-muinetan

Hauteskunde programa testu zatia
<i>Realizar una adecuada pedagogía social a favor de considerar la promoción y garantía progresiva del uso del euskera como factor de convivencia y cohesión social, y a favor de una efectiva igualdad de oportunidades de uso lingüístico, incrementando el prestigio social del euskera. Todo ello con el objetivo de avanzar con el mayor consenso social posible hacia un bilingüismo social cada vez más armonioso, equilibrado e igualitario (EAJ, 2012).</i>
Hauteskunde programa testu zatiaren banaketa esaldi-muinetan
1. <i>Realizar una adecuada pedagogía social</i>   2. <i>a favor de considerar la promoción y garantía progresiva del uso del euskera</i>   3. <i>como factor de convivencia</i>   4. <i>y cohesión social,</i>   5. <i>y a favor de una efectiva igualdad de oportunidades de uso lingüístico,</i>   6. <i>incrementando el prestigio social del euskera.</i>   7. <i>Todo ello con el objetivo de avanzar con el mayor consenso social posible</i>   8. <i>hacia un bilingüismo social</i>   9. <i>cada vez más armonioso, equilibrado e igualitario.</i>

ITURRIA: norberak egina.

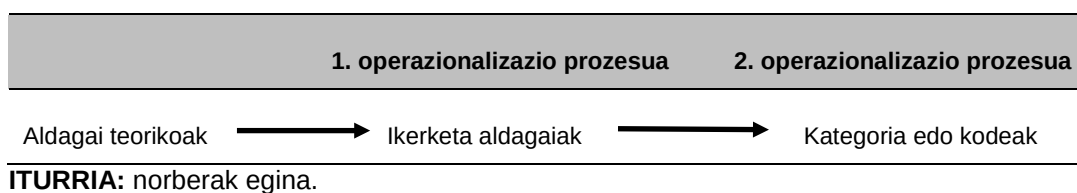
4.3.4. Operazionalizazio prozesua

Operazionalizazioa azterketa kontzeptuak edota aldagaiak azterketa unitateak sailkatzeko kategoria kontzeptual multzo batean eraldatzeko prozesua da (Alonso, Volkens & Gómez, 2012). Operazionalizazio prozesua abiarazteko, Berg-en ustez, bereziki inportantea da lanean zehar definizio eta “irudi mental” bera mantentzeko definizio operazionalizatzaileak erabiltzea (Berg, 2000: 26). Definizio horreek kontzeptu baten ikerketarako esangura zehaztu eta beronen existentzia neurtzeko irizpideak eskaintzen dabez.

Gure esparrura ekarrita, hauteskunde programen eduki azterketaren bidez hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia dira ikertu nahi diren bi errealitateak. Ikerketaren definizioari zuzendutako III. kapituluari aipatu moduan, hizkuntza politika dira *deliberate and future-oriented activities aimed at influencing or modifying the language behaviour of a speech community or society* (Swann, Lillis & Mesthrie, 2004: 173). Hizkuntza ideologia, barriz, *set of shared attitudes and beliefs about language, underpinned by certain social and cultural values* (Swann, Lillis & Mesthrie, 2004: 174). Beraz, definizio honeei jarraituz, hizkuntza politikak ekimen politikoak dira eta hizkuntza ideologiak

hizkuntzen inguruko jarrera, sinismen eta balioak¹⁰⁵. Bi definiziook hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren izatasunera hurbiltzen gaitue. Halanda be, euren ulermen sakonagoa lortzeko informazio lagungarriak beharrezkoak dira. Hortara, ikerketa lan honetan, aztergai diren bi azterketa kontzeptuok modu zabalean landu gura dira, ekintza eta balioak barnean hartuz eta, era berean, gaindituz; hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren ikuspegi ahalik eta osoena begitaratzeko. Horrek, kodifikazio-sistema aldagai anitza eta aldiberekoa eskatzen dau. Aldibereko kodifikazioa deritzogu *(to) the application of two or more different codes to a single qualitative datum, or the overlapped occurrence of two or more codes applied to sequential units of qualitative data* (Saldaña, 2009: 62). Helburua esaldi-muin bakoitzak hizkuntza politikaz edota hizkuntza ideologiaz eskaintzen dauan informazio guztia edo ia aintzat hartuko dauan kodifikazio-sistema eraikitzea da. Baina egiteko horrek azterketa-kontzeptuen operazionalizazio bikoitza eskatzen dau: lehenengoa, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia azterketa kontzeptu edo aldagai teoriko konplexuak euren ordezkagarri izango diren ikerketa aldagai sinple eta osagarrietan eraldatzea; bigarrena, ikerketa aldagai sinpleok kategoria edo kode zerrendetan eraldatzea.

4.7. taula. Operazionalizazio prozesua

Azterketa-kontzeptuak edo aldagai teorikoak ikerketa aldagai bihurtzeko prozesuak eta ikerketa aldagaiok, era berean, kategoria zerrenda bilakatzeak berebiziko garrantzia dau, eduki azterketaren balioa bere egokitasunean oinarrituko dalako, hein handi batean.

4.3.4.1. Lehenengo operazionalizazio prozesua: aldagai teorikoetatik ikerketa aldagaietara

Hurrengo lerroetan operazionalizazio prozesuaren lehenengo fasearen nondik-norakoak azalduko dira, hau da, aztergaira egokitutako ikerketa aldagaien diseinua zelan burutu dan esplikatuko da.

¹⁰⁵ Edukiok dira hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren kategoria zentral eta eskusiboen oinarria. (Ikusi kapitulu honetako 4.3.4.2.2. *Hizkuntza politikaren azterketarako aldagai zentralak eta eskusiboak* (133-139. or.) eta 4.3.4.2.3. *Hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai zentralak eta eskusiboak* atalak. (140-146. or.)).

Azterketarako eraikitako ikerketa aldagai anitzeko kodifikazio-sistemaren nondik-norakoak *eduki mota* izeneko aldagaiaren bidez azaltzen hastea aproposa da, esaldi-muinen banaketa irizpideen eta aldagai anitzeko kodifikazio-sistemaren artean zubi lana burutzen daualako. *Eduki mota* aldagaiaren egitekoa esaldi-muinak hizkuntza politika ala hizkuntza ideologia moduan sailkatzea da. Hizkuntza politika moduan sailkatu dira hizkuntza politika proposamenak eta hizkuntza politikagaz lortu gura diren azken helburuei eskainitako adierazpenak. Bestelako informazioa biltzen daben esaldi-muin guztiak hizkuntza ideologia moduan sailkatu dira. Behin hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia sailkapenaren oinarria zehaztuta, bi aldagai teorikoen lehenengo operazionalizazio prozesua azalduko da. Hasteko, aipatzekoa da, aldagai teoriko bakoitzak tratamendu desbardindua jaso dauala: deduktiboagoa hizkuntza politikak eta induktiboagoa hizkuntza ideologiak.

Eduki azterketaren hurbilketa deduktiboa aurretiaz eraikitako teoria edo eredu batean oinarritzen da ikerketa aldagaiak sortzeko (Burns & Grove, 2005). Barriz, hurbilketa induktiboan ikerlariak azterketa-testuetan oinarrituta eraikitzen dau eredu. Bigarren prozesu honetan ikerlariaren interpretazioa funtsezkoa da (Dey, 1993).

Hizkuntza politikari dagokionean, aldeztu aurretik, hizkuntza politikaren hezurduraren oinarriak definitzen dauzan gitxieneko azterketa-tresna bat eraiki da. Azterketa-tresna eraikitzeko, zenbait teorikok (Branchadell, 1997, 2003, 2005; Boix-Fuster, 2003, 2011; Boix-Fuster & Vila, 1998; Mackey, 1968, 1975; Siguan, 1996, 2001; MacRae, 1975a, 1975b 1994; Cooper, eta beste) planteatutako ideiak izan dira zimendu. Horrela, *theory driven* deituriko azterketa prozesua erabili da (Ponterotto & Grieger, 1999; Proctor & Capaldi, 2006): testuaren kodeketa aurretiaz definituriko ikerketa aldagaien arabera burutuz. Hori horrela, azterketa tresna aztergai diren hauteskunde programek eskainitako informaziora (eta informazio faltara) egokitu behar izan da¹⁰⁶.

Hizkuntza ideologiari dagokionean, ez dago planteatu daiteken aurre-hezurdura teoriko edo eredu hain aplikagarriarik. Hizkuntza ideologia kontzeptua eta bere baitako edukia operazionalizatzea zaila da; izan be, hizkuntzen gaineko sinismen, jarrera eta balioak dira operazionalizatu beharrekoak; zinez oso izaera abstraktuko edukiak. Horregaitik, bere operazionalizazio prozesua, bai ikerketa aldagaiena (lehenengo operazionalizazio prozesua) bai barne kodeena (bigarren operazionalizazio prozesua) induktiboa izan da batez be, azterketa dokumentuek eskainitako edukien interpretaziotik eraikia. Berez, aldagai teorikoa zenbat eta zabalago eta abstraktuagoak izan komenigarria da euren operazionalizazioa azterketa testuetatik ahalik eta hurbilen mantentzea; aldagai

---

¹⁰⁶ Ikusi 108. oin-oharra (126. or.).

teorikoek esanahia testuan bertan hartzen dabelako. Hortaz, hizkuntza ideologiaren lehenengo operazionalizazioa, begirada induktibo batetatik, *data driven* (Proctor & Capaldi, 2006) edo behetik gorako lojika jarraituz, aurretik definitutako ikerketa aldagaiak ordeztu, hauteskunde programen azterketatik abiatutako *a posteriorizko* ikerketa aldagaien eraikuntza eta kategorizazio prozesua burutu da. Halaber, hizkuntza ideologiaren lehenengo operazionalizazio prozesua hizkuntza politikarako sortutako azterketa-tresnan be zimendatu da, neurri handi batean¹⁰⁷.

4.8. taula. Lehenengo operazionalizazio prozesuaren hurbilketa mota

Aldagai teorikoa	Hurbilketa mota
Hizkuntza politika	Deduktiboa, nagusiki
Hizkuntza ideologia	Induktiboa, nagusiki

ITURRIA: norberak egina.

4.3.4.1.1. Hizkuntza politika aztertzeako ikerketa aldagaiak

Aurretik aipatu dan moduan, hizkuntza politikak mintzairaren alorrean burututako ekintza, ekimen moduan definitu daitezke. Esaterako, sentsibilizazio kanpainak, hizkuntza eskolak, hizkuntza legedia, itzulpenak, etab. Baina ekintzak bere kabuz ezer gitxi erakusten dabe alderdi politikoen hizkuntza politikaz. Egitez, ekimenen inguruan informazio gehigarria jasotzea funtsezkoa da. Besteak beste, ekimena zein hizkuntzarentzako dan, zein alorretan ezarri gura dan, nori eskainita dagoen, etab. Era horretako itaunak dira, hain zuzen be, ekimena kontestualizatu eta esanahiez betetzen dabenak. Era berean, hizkuntza politika ingurune jakin batean burutzen da beti eta, honenbestez, testuinguru horretan esanguratsuak diren alderdiak identifikatu beharra be funtsezko bilakatzen da. Beraz, hizkuntza politikaren lehen operazionalizazio fasean, egiteko nagusia EAEko testuinguruan alderdi politikoei proposatutako hizkuntza politika ekimenen ildora nabarmendu beharreko alderdiak identifikatzea eta azterketa aldagai bilakatzea izan da.

Horrela, hizkuntza politikaren baitan ikerketa aldagai zentrala, hizkuntza politikaren zerizateari modu zuzenean erantzuten deitsona, *hizkuntza politika proposamena* da. Izenak berak esaten dauan moduan, aldagai honen helburua alderdiei proposagai dabezan hizkuntza politika proposamenak, hau da, ekimen zehatzak biltzea da. Alderdien hizkuntza politika tipifikatzeko, ekimenok zein mintzairari zuzenduak

¹⁰⁷ Ikusi kapitulu honetako 4.3.4.1.2. *Hizkuntza ideologia aztertzeako ikerketa aldagaiak* azpi-atala (127-129. or.).

dagozan (*hizkuntza*), zein politika esparrutarako (*alorra*), zein eremu geografikorako (*aplikazio esparrua*) eta zein kolektiborentzako (*onuradunak*) ezagutzea be interesgarria da oso. Onartu beharra dago hizkuntza politika proposamenen ikerketa aldagai lagungarriok, hau da, ikerketa aldagai zentralaren edukia osatzea xede dabenok, ez dabela hizkuntza politikaren osotasuna bere egiten eta informazio osagarri gehiago biltzea be posible litzatekela; halanda be, aldagaiok azterketa helburuak betetzeko nahikoa direla esan daiteke¹⁰⁸.

4.1. irudia. Hizkuntza politikaren operazionalizazioa: kodifikazio aldagai anitz eta aldiberekoa

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza politika proposamen zehatzez gainera bada hizkuntza politikaz jarduterakoan izaera abstraktuagoa bereganatzen dauan informazio zutoina, hau be ikerketa aldagai zentral moduan identifikatua: alderdi politikoek hizkuntza politikaren bidez lortu gura daben *azken helburua* edota hizkuntza bizikidetzatza ideala irudikatzerakoan desiatzen daben jomuga. Ikerketa aldagai honen barnean azken helburu orokorrez gainera azken helburu partzialak be gordetzea erabaki da, hau da, alderdi politikoak gizarteko alor jakinetarako bilatzen dabezan azken xedeak.

Beheko taulan (4.9. taula) hizkuntza politika moduan definitutako esaldi-muin batek erantzun beharreko galderak ageri dira; oinarritzko galderotako bakoitza hizkuntza politikaren azterketarako eraikitako aldagai zentral edo lagungarriei erantzuna da.

¹⁰⁸ Hizkuntza politikaren operazionalizazioa borobiltzeko, hizkuntza politika ekimenak esparru publikora ala pribatura zuzenduak dagozan eta eurak bideratzeko arduradun moduan jotzen diren agenteak zeintzuk diren ezagutzea be interesgarria litzateke. Halaber, hauteskunde programetan ez da datuok modu sistematikoan biltzeko informazio nahikorik eskaintzen eta, horregaitik, bi ikerketa-aldagaiok kodifikazioan barneratzea ezinezkoa izan da.

4.9. taula. Hizkuntza politika aldagai teorikoaren operazionalizazioa ikerketa aldagaietan

Aldagaiaren izaera	Aldagaiaren izena	Oinarrizko galdera
Zentrala	1. Hizkuntza politika ekimena	Zein da esaldi-muinak hizpide dauan hizkuntza politika proposamenaren ekimen zehatza?
Zentrala	2. Azken helburua	Zein da/dira alderdiak hizkuntza politikaren bidez lortu nahi dauan/duazan azken helburua/k?
Lagungarria	3. Hizkuntza	Zein hizkuntzari dago zuzendua esaldi-muinak hizpide dauan politika proposamena?
Lagungarria	4. Alorra	Zein alorretara dago zuzendua esaldi-muinak hizpide dauan hizkuntza politika proposamena?
Lagungarria	5. Aplikazio esparrua	Zein da esaldi-muinak hizpide dauan hizkuntza politika proposamenaren aplikazio barruti geografikoa?
Lagungarria	6. Onuraduna	Nori zuzendua dago esaldi-muinak hizpide dauan hizkuntza politika proposamena?

ITURRIA: norberak egina.

4.3.4.1.2. Hizkuntza ideologia aztertzeke ikerketa aldagaiak

Hizkuntza ideologiaren lehen operazionalizazio prozesua azaltzen hasteko, esaldi-muinak hizkuntza politika edo hizkuntza ideologia moduan bereizteko erabilitako irizpidea gogora ekartzea komeni da. Hizkuntza politika moduan jotzen dira *hizkuntza politika proposamenak* eta hizkuntza politikagaz lortu gura diren *azken helburuak*; hizkuntza ideologiatzat, barriz, hori ez beste informazio guztia. Agerikoa danez, hizkuntza ideologiaren barnean aniztasun handiko edukiak batzen dira. Esaterako, hizkuntza politika ekimen baten justifikazioa, politika ekimen bat bideratzeko modua, hizkuntza batekiko alderdiaren lotura, hizkuntza bizikidetzaren inguruko leku-hartzea, etab. Atal honen hasiera aldera, hizkuntza ideologia mintzairen inguruko jarrera eta sinesmen partekatu multzoa, zenbait balio sozial eta kulturaletan babestu moduan definitu da (Swann, Lillis & Mesthrie, 2004). Definizio hori hizkuntza ideologiaren azterketa bideratzeko abiapuntu egokia da. Egitez, hizkuntzekiko jarrera, sinismen eta balioak dira hizkuntza ideologiaren funtsa, eta hizkuntza ideologiaren aldagai zentral moduan egokitu beharrekoak.

Horrela, hizkuntza ideologiaren baitan bi ikerketa aldagai zentral eraiki dira, *estatusa eta alkarketak* eta *balio euskarriak* izenekoak. *Estatusa eta alkarketak* ikerketa

aldagaiaren bidez alderdi politikoek hizkuntzei zein estatus atxikitzen deuten eta alderdiek hizpide dabean hizkuntzak zein errealitateekaz erlazionatzen dabean aztertu gura da. Esaterako, mintzaira bat nazioarteko hizkuntza, edota hizkuntza gitxitu moduan definitzea, edota kulturagaz, nazioartekotzeagaz, identitateagaz, alderdikeriagaz, etab. harremantzea. Bestalde, *balio euskarriak* ikerketa aldagaiaren bidez, alderdi politikoek hizkuntzen inguruko euren diskurtso ideologikoan eta proposagai dabean hizkuntza politiketan zeintzuk balio euskarri hartzen dabean oinarri identifikatu gura da. Adibidez, askatasuna, akordioa, egingarritasuna, progresibitatea, etab. “Bigarren operazionalizazio prozesua” atalean ikusiko dan moduan, hizkuntza ideologiaren bi aldagai zentralok izaera oso irekia dabe, hizkuntza ideologia kontzeptuaren zabalerak berak horixe eskatzen daukalako. Irekiera horren ekarpena da bi ikerketa aldagaiok bere baitan biltzen daben eduki aniztasuna, beti be, alderdi politikoek plazaratutako ideietan oinarritua.

Hizkuntza politikagaz gertatzen dan era berean, hizkuntza ideologiaren oinarri moduan jo daitekezan ikerketa aldagaiok be informazio gehigarria behar izaten dabe sarri osotasunean interpretatuak izateko. Egitez, hizkuntza politika aztertzeko eraikitako ikerketa aldagai lagungarriak hizkuntza ideologiaren azterketarako be badira askotan erabilgarriak, batez be hizkuntza politika proposamenak bideratzeko moduak langai direnean. Horregaitik, alkarketez eta balio euskarriez gainera adierazpen ideologiko bat zein hizkuntzari zuzendua dagoen, zein alorretan kokatzen dan, euskarri dauan esparru geografikoa eta onuradun jakin bateri bideratua dagoen be aditzera emongo da.

Beheko taulan (4.10. taula) hizkuntza ideologia edo adierazpen ideologiko moduan definitutako esaldi-muin batek erantzun daikezan galderak agertzen dira, hau da, hizkuntza ideologiaren azterketarako eraikitako ikerketa aldagai zentral edota lagungarriak.

4.10. taula. Hizkuntza ideologia aldagai teorikoaren operazionalizazioa ikerketa aldagaietan

Aldagaiaren izaera	Aldagaiaren izena	Oinarrizko galdera
Zentrala	1. Estatusa eta alkarketak	Hizkuntzari/ei zein estatus atxikitzen jake/jake edota zein ideiekin, errealitatekin lotzen da/dira?
Zentrala	2. Balio euskarriak	Hizkuntza/k ala hizkuntza politika hizpide danean/diranean zein gizarte balio aipatzen da/dira?
Lagungarria	3. Hizkuntza	Zein hizkuntzari dago zuzendua esaldi-muinak hizpide dauan adierazpen ideologikoa?
Lagungarria	4. Alorra	Zein alorretara dago zuzendua esaldi-muinak hizpide dauan adierazpen ideologikoa?
Lagungarria	5. Aplikazio esparrua	Zein da esaldi-muinak hizpide dauan adierazpen ideologikoaren aplikazio barruti geografikoa?
Lagungarria	6. Onuraduna	Nori zuzendua dago esaldi-muinak hizpide dauan adierazpen ideologikoa?

ITURRIA: norberak egina.

4.3.4.1.3. Atributuzko aldagaiak

Hizkuntza politikari eta hizkuntza ideologiari erantzuten deuten ikerketa aldagaiez gainera, hauteskunde programak eta euren egile diren alderdi politikoak identifikatzeko atributuzko zenbait aldagai be sortu dira. Saldañak (2009: 55) atributuzko kodifikazioa datu-talde baten inguruko oinarrizko informazio deskribatzaile moduan definitzen dau, esaterako, landa-lana burututako lekua eta eguna, parte hartzaileen ezaugarriak edota datu demografikoak, etab. Ikerketa honetan, esaldi-muin bakoitza identifikatzeko bi oinarrizko atributuzko aldagai erabili dira: *alderdi politikoa* eta *hauteskunde urtea*. Hau da, esaldi-muin bakoitza zein alderdi politikok esana dan eta zein hauteskunde deialdiri dagokion gorde da.

Horretaz gainera, atributuzko aldagai gisa beste bi informazio biltzea be interesgarritzat jo da, alderdiak aurkeztutako hizkuntza politikan eta aditzera emondako hizkuntza

ideologian zeresana euki daikielako¹⁰⁹. Batetik, alderdi politikoa hauteskunde deialdira bakarka edota koalizioan aurkeztu dan. Informazio hori garrantzitsua izan daiteke alderdi bat hauteskundeetara bera berataraz ordez *koalizioan* aurkezten danean, politika programa koalizioaren parte diren alderdien artean hitzartua egoten dalako eta, hortaz, aztergai dan alderdiaren oso-osoko nahiak eta pentsaerak, neurri batean behintzat, antzaldatuta agertu daitekezelako. Bestetik, alderdi politikoaren hauteskunde *ordezkaritza esparrua* zein dan, alderdi politikoaren jomugetan zeresana izan daikelako.

4.11. taula. Atributuzko aldagaiak

Aldagaiaren izaera	Aldagaiaren izena	Oinarrizko galdera
Atributuzkoa	1. Alderdi politikoa	Nork esana da esaldi-muina?
	2. Hauteskunde urtea	Noiz esana da esaldi-muina?
	3. Koalizioa	Esaldi-muinaren egile dan alderdi politikoa bakarka ala koalizioan aurkeztu da hauteskundeetara?
	4. Hauteskunde ordezkaritza esparrua	Esaldi-muinaren egile dan alderdi politikoaren hauteskunde ordezkaritza esparrua zein da?

ITURRIA: norberak egina.

4.3.4.2. *Bigarren operazionalizazio prozesua: ikerketa aldagaietatik kategoria edo kodeetara*

Behin lehenengo operazionalizazio prozesua burututa eta azterketa aldagaiak definituta, aldagaiok edukiz bete behar dira, hau da, aldagaion barneko kategoria zerrenda sortu behar da. Egiteko horrerri bigarren operazionalizazioa prozesua deitu jako.

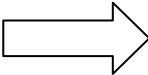
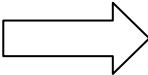
Berelsonen hitzetan, eduki azterketaren arrakasta edo porrota bere kategoria edo kodeetan datza (1952). Izan be, ikerketa aldagaiak bere egiten dauzan esanahi

¹⁰⁹ Zentzu horretan, interesgarria izan daiteke kodifikazioaren bidez lortutako datuak atributuzko aldagaiekaz gurutzatzea; besteak beste, alderdi politikoen artean edota hauteskunde deialdi batetik bestera hizkuntza politikan eta hizkuntza ideologian aldaketarik dagoen ezagutzeko, edota alderdien hauteskunde ordezkaritza esparruak hizkuntza politikan eta hizkuntza ideologian eraginik daukan aztertzeko, zein hauteskundeetara banaka edota koalizioan aurkezteak proposagai dan hizkuntza politikan edo hizpide dan hizkuntza ideologian aldaketarik eragiten daukan jakiteko.

azpimarragarri guztiak biltzeko gai izan behar dau¹¹⁰, horretarako beharrezkoak diren kategoria edo kode guztiak batuz (Alonso, Volkens & Gómez, 2012). Lan honetan ikerketa aldagaien barneko kode-kategorien definizioa, neurri handi batean, joan-etorriko prozesua izan da; Mayring-ek (2000) *feedback loops* moduan izendatua, hau da, testua interpretatuz kode-kategoriak azterketa prozesuan zehar sortu edota berrikusi dira.

Hori horrela, hizkuntza politikaren aldagai zentral eta eskusiboen kasuan, behin-behineko kode-zerrendak diseinatzeko abiapuntu moduan, gaiaren gaineko planteamendu teorikoak eta EAEko hizkuntza legedia¹¹¹ hartu dira. Eta gero, hauteskunde programen irakurketa eta lanketaren bidez, kode-zerrendak egokitu egin dira, behin-betiko lerroakak lortu arte. Hortaz, beste behin, hizkuntza politikari zuzenean lotutako aldagaian, hurbilketa deduktiboa izan da nagusi, nahiz eta hurbilketa induktiboagaz konbinaketan. Gainontzeko ikerketa aldagaien kasuan, hurbilketa induktiboagoa izan da, nahiz eta kasu batzuetan teoriar oinarritutako kodeak be planteatu diren. Esaterako, *estatus eta alkarketak* ikerketa aldagaiko *identitatea* kodea, edota *lehiakortasun tresna* kodea.

4.12. taula. Bigarren operazionalizazio prozesuaren hurbilketa mota

	Ikerketa aldagai zentralak		Hurbilketa mota
Hizkuntza politika	Hizkuntza politika proposamenak		Deduktiboa, nagusiki
	Azken helburuak		
Hizkuntza ideologia	Estatusa eta alkarketak		Induktiboa, nagusiki
	Balio euskarriak		

ITURRIA: norberak egina.

Eduki azterketako kategoriek hiru ezaugarri bete behar dabez: esanguratsuak (*relevant*), zehatzak (*exhaustive*) eta alkar baztertzaileak (*mutually exclusive*) izatea (Bucy & Holbert, 2013: 271). Kategoriak esanguratsuak ikerketa galderarekiko izan beharko dabe; zehatzak azterketa dokumentuetako informazio garrantzitsu guztia bildu beharko dabelako eta alkar-baztertzaileak edukiak kategoria bakarrean izan beharko direlako kodegarri. Aipatzekoa da kategoria eta kategoria-zerrenden izaera zehatza

¹¹⁰ Ikerketa honetan aldagaiek ez dabe eurak-euretaraz azterketa kontzeptua ordezkatzeko, ezpabere alkarregaz konbinatuta.

¹¹¹ Ikerketa honetan alderdi politikoen hizkuntza politikak aztertzerakoan hizkuntza desbardineki zuzendutako politikak azterketa gai diren arren; oinarri moduan hartu dan legedia euskararena izan da, bera dalako EAEko hizkuntza legediaren gehiengoak biltzen dauana.

bermatzeko oinarritzko irizpide moduan, aldagaien barne-aniztasun gertagarri guztia baino, hauteskunde programek eskainitako edukia hartu dala irizpide nagusitzat. Bestalde, kategorien izaera alkar-baztertzailerari be ardura berezia eskaini jako. Hori horrela, esan beharra dago, kategoria batzuen kasuan alkar bazterketa hori ez dala kategorien edukian oinarritu, kodeen zehaztasun mailan baino. Hau da, zenbait kategoria modu zabalean formulatu dira apropos beregain informazio aniztasun handia biltzeko. Esaterako, *hizkuntza politika proposamenen baitan hizkuntza babestu, bultzatu* kodea. Kode zabalok zehaztasun handiagoko kodeak erabili ezin izan direnean baliatu dira nagusiki; betiere, kategoriaren esanahiari fidel mantenduta¹¹².

Bestalde, aipatzekoa da, behin-betiko kode-zerrendak lortzeko bidea luzea izan dala, garaiaren eta alderdien arabera programen edukiak aldatuz joan direlako. Horrela, behin-betiko kode-zerrendak diseinatzeko kontuan hartu diren hauteskunde programak ugariak izan dira.

Hurrengo lerroetan, azterketa-tresnaren parte diren aldagaien kategoria-zerrendak laburbilduko dira, eurretako bakoitzaren eraikuntzan zein kodeketari begirako euren erabileran aintzat hartu beharreko alderdiak azpimarratuz.

4.3.4.2.1. Atributuzko aldagaiak

4.3.4.2.1.1 Alderdi politikoa

Alderdi politikoa aldagaiaren baitan aztergai doguzan bost alderdietako bakoitzak kode berezia jasoko dau: *EAJ* (1. kodea), *Ezker Abertzalea* (2. kodea), *PSE-EE* (3. kodea), *PP* (4. kodea) eta *Ezker Anitza* (5. kodea).

4.3.4.2.1.2 Hauteskunde urtea

Aldagai honen bidez hauteskunde programa zein hauteskunde autonomiko deialdiri dagokion adieraziko da, hauteskunde urtea erreferentzia hartuta. Hamar guztira: 1980, 1984, 1986, 1990, 1994, 1998, 2001, 2005, 2009 eta 2012.

4.3.4.2.1.3 Koalizioa

Koalizioa aldagaiaren bidez alderdi politiko bat hauteskundeetara bakarrik ala koalizioan joan dan adieraziko da. Erantzun aukera dikotomikoa da: *koalizioan ez* (1. kodea) ala *koalizioan ez* (2. kodea).

---

¹¹² Gai hau modu sakonagoan lantzeko, ikusi kapitulu honetako 4.3.4.2.2. *Hizkuntza politika proposamenak* (134-139. or.) eta 4.3.5.1. *Informazioa maximizatzea* azpi-atalak (158. or.).

4.3.4.2.1.4 *Hauteskunde ordezkariak esparrua*

Aldagai honen bidez hauteskunde programaren egile dan alderdi politikoaren hauteskunde ordezkariak esparrua zein dan adieraziko da. Hiru dira erantzun aukerak: *Euskal Autonomia Erkidegoa* (1. kodea), *Euskal Herria* (2. kodea) eta *Estatu Espainola* (3. kodea). *Euskal Autonomia Erkidegoa* kodeak beregain hartuko dauz hauteskunde ordezkariak esparru zentrala erkidegoa daben alderdiak. *Euskal Herria* kodearen baitan joango dira hauteskunde ordezkariak Nafarroako Foru Erkidegora eta Zuberoa, Behe Nafarroa eta Lapurdi barnean hartzen dauzan Pirineo Atlantikoetako Departamentura zabaltzen daben alderdiak. *Estatu Espainola* kodearen baitan hauteskunde ordezkariak esparru zentrala Estatu Espainola izanik, EAEn alderdi nagusiaren eskualdeko ordezkariak daben alderdiak kodetuko dira.

4.3.4.2.2. *Hizkuntza politikaren azterketarako aldagai zentralak eta esklusiboak*

Aurreko atalean aipatu dan moduan, hizkuntza politikaren azterketa burutzeko badira zentral moduan izendatu daitezkean aldagaiak, hain zuzen be, *azken helburuak* eta *hizkuntza politika proposamenak*. Bi aldagaiok hizkuntza politikaren azterketarako dira esklusiboak.

4.3.4.2.2.1 *Azken helburuak*

Azken helburuak kodearen xedea alderdi politikoek hizkuntza politikaren bidez lortu gura daben azken helburua edota hizkuntza bizikidetzak ideala irudikatzerakoan desiatzen daben jomuga kodetzea da. Aldagai honen baitan lau kode bereiztu dira: *elebitasuna* (1. kodea), *eleaniztasuna* (2. kodea), *normalizazioa* (3. kodea), eta *lehentasunezko hizkuntza* (4. kodea).

Elebitasunak bi hizkuntzatan berba egiteko gaitasunari egiten deutso erreferentzia¹¹³ eta *eleaniztasunak* bi hizkuntza baino gehiago egiteari. Gaitasuna banakakoarena dan arren, gizarte elebidunak edo eleanitzak be izan daitezke mintzagai, bertako herritarrak bi edo hizkuntza gehiago hitz egiten dabezanean emongo dana. Esan beharrekoa da, aukeran bi kode horreek gehiago zehaztea aproposagoa litzatekela, gizarte elebiduna edota eleanitzak aipagai danean hizkuntza bizikidetzak simetrikoa edota asimetrikoa dan hizpide zehaztuz. Halaber, hauteskunde programen hizkuntza ilunak banaketa hori xehetasunez burutzea ezinezko bihurtu dau.

¹¹³ EAEko testuinguruan, elebitasuna azken helburu moduan hizpide danean aitatutako bi hizkuntzak euskara eta gaztelania izaten dira; eleaniztasunak be euskara eta gaztelania barnean hartzen dauz, baina beste hizkuntza bat zein gehiago gehituz.

Normalizazioa hizkuntza gitxituen erabateko indarberritzeari, erabateko garapenari erreferentzia egiteko erabiltzen dan terminoa da, eta EAEko testuinguruan euskaragaz lotura zuzena dau. Alderdi politikoek euskararen erabateko indarberritzea, erabateko garapena, eta antzeko esapideak, edota normalizazioa terminoa darabilenean, kode honen azpian kodetuko dira.

Bestalde, *lehentasunezko hizkuntza* kodeak mintzairetako bat gainontzeko hizkuntzen aurretik jartzearen aldeko apustua egiten daben esaldi-muinak kodetzeko erabiliko da.

Azken helburuaren baitan informazio esplizitua bakarrik bilduko da, hau da, alderdi politikoak modu argian elebitasuna, eleaniztasuna, normalizazioa edota hizkuntza bat lehenestearen aldeko deia egiten daben esaldi-muinak, dala teminook erabiliz dala esapide garatuagoen bidez ideia bera adieraziz.

Aipatzekoa da, aldagai honen barnean azken helburu orokorreaz gainera azken helburu partzialak be gordetzea erabaki dala, alderdi politikoak gizarteko alor jakinetarako bilatzen dabezan azken xedeak; esaterako, herri administrazioarako, hezkuntzarako, etab.

4.3.4.2.2 Hizkuntza politika proposamenak

Hizkuntza politika proposamenak aldagaiaren baitan hogeita bederatzi ekimen desbardin bereizten dira. Erreskadan, honek dira sortutako kodeak:

4.13. taula. Hizkuntza politika proposamenak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda¹¹⁴

Kodearen izena	Kode zk.
<i>Ezagutza, euskalduntzea</i>	1
<i>Hizkuntza babestu, bultzatu</i>	2
<i>Corpus plangintza</i>	3
<i>Ikasketa, alfabetatzea</i>	4 ¹¹⁵
<i>Legedia mantendu</i>	6
<i>Legedia aldatu</i>	7
<i>Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea</i>	8
<i>Hizkuntza eskubideak</i>	9
<i>Bateratze linguistikoaren eredua: euskara hizkuntza nagusia</i>	11
<i>Bateratze linguistikoaren eredua: marko bieleiduna ala hirueleduna</i>	12
<i>Aukeraketa banatuaren eredua</i>	13
<i>Hizkuntza didaktika</i>	14
<i>Ikerketa</i>	16
<i>Hizkuntza eskakizunak: baldintza</i>	17
<i>Hizkuntza eskakizunak: meritua</i>	18
<i>Arreta-harreman hizkuntza funtzioa</i>	19
<i>Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa</i>	20
<i>Komunikazio hizkuntza funtzioa</i>	21
<i>Laneko hizkuntza funtzioa</i>	22
<i>Itzulketak, bikoizketak</i>	23
<i>Sorkuntza, ekoizpena eta eskaintza kulturala</i>	24
<i>Baliabideak: giza baliabideak, baliabide teknikoak, baliabide materialak, etab.</i>	25
<i>Hizkuntza paisaia</i>	26
<i>Planifikazioa: soziolinguistikoa, normalizazio planak</i>	28
<i>Ebaluaketak, erreformak</i>	29
<i>Transmisioa</i>	30
<i>Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa</i>	31
<i>Finantzaketa, diru laguntzak eta hitzarmenak</i>	32
<i>Tituluak eta akreditazioak</i>	33

ITURRIA: norberak egina.

Kategorien izenburuek euren edukiaren inguruan oinarritzko informazioa eskaintzen daben arren, kode bakoitzaren zerizatea labur-labur azaltzeko, honakoak aipatu daitezke. *Hizkuntza babestu, bultzatu* mintzaira baten edo gehiagoren sustapenaren aldarria modu orokorrean egiten diren aldarrikapenak kodifikatzeko balio dau. *Ikasketa, alfabetatzeak* hizkuntzen ikasketa bultzatzeko politikak, zein euren hobeto trebatzeko burututakoak hartzen dauz beregain. *Ezagutza, euskalduntzea* kodeak hizkuntza baten ala batzuen – euskalduntzearen kasuan euskararen- ikasketa prozesuaren ondorengo fasea dau xede, behin ezagutza lortuta, ikaskuntza prozesua amaitutzat emoten danekoa¹¹⁶. *Corpus plangintzak* hizkuntzaren corpusari zuzendutako politikak biltzen dauz. *Legedia: mantendu; legedia: aldatu* eta *ofizialtasuna ala estatus juridikoa handiagotzea* kodeek arlo juridikoari egiten deutse erreferentzia: lehenengoak,

¹¹⁴ Kode zenbakiak ez dira jarraiak behin-betiko kode zerrenda eraikitzeke prozesuan kategoria batzuk alkatu eta beste batzuk desagertu egin direlako.

¹¹⁵ Kode liburua hauteskunde programak kodetu ahala eraiki da eta prozesuan zehar zenbait kode desagertu edota fusionatu egin dira. Horregaitik, kode zerrendan hainbat zenbaki hutsik dagoz.

¹¹⁶ Euskalduntzea bi modutan ulertu daiteke: ikasketa prozesuaren azken fase moduan, hau da, euskara ezagutzea lez edota euskararen ikasketa prozesu gisa. Ikerketan, eta kodifikazioari begira, euskalduntzearen lehen adiera lehenestu da, euskalduntzea euskararen ezagutzaren baliokide jotzea (1. kodea) eta ez ikasketa, alfabetatzearen baliokide (4. kodea).

hizkuntza legedia mantentzea dau proposagai; bigarrenak, berau eraldatzea eta, azkenak, hizkuntzaren ofizialtasun ala estatus juridikoan zabalkuntza emotea. *Hizkuntza eskubideak* herritarren edota herritar kolektibo baten hizkuntza eskubideen aldeko aldarria, edota beroneek babesteko nahia eta konpromisoa dau hizpide. Hizkuntza ereduak hiru kode bereganatzen dabez ikasketa hizkuntzei eskainitako lekuaren arabera: *bateratze linguistikoaren eredia*; *euskara hizkuntza nagusia*, ikasketa hizkuntza nagusia euskara izango dauana; *bateratze linguistikoaren eredia: marko bieleeduna ala hirueleduna*, era berean bi edo hiru ikasketa hizkuntza ezarri gura dauzana, eta *aukeraketa banatuaren eredia*, ikasketa hizkuntza aukerako mantendu gura dauana. *Hizkuntza didaktikak*, bestalde, hizkuntzen irakaskuntzan metodologia barriak ezartzeko politikak dauz xede. *Ikerketak* hizkuntzen inguruko ikerketa dau politiken helburu. Hizkuntza eskakizunek, dala *hizkuntza eskakizunak: baldintza* dala *hizkuntza eskakizunak: meritu* langileei edota erakundeei eskatu beharreko hizkuntza ezagutza maila dabe mintzagai.

Bestalde, hizkuntzari atxikitako funtzio desbardinak dabez mintzagai eta helburu: *arreta-harreman hizkuntza funtzioak*, bezeroei arreta zuzena, ahozkoa zein idatzizkoa, hizkuntza jakinean eskaintzea dakarrena; *ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioak*, hizkuntza bat ikasketa eta ikerketa bideratzeko erabiltzea; *komunikazio hizkuntza funtzioak*, modu orokorrean hizkuntza bat testuinguru desbardinetan komunikatzeko hizkuntza moduan ezartzea¹¹⁷, eta *laneko hizkuntza funtzioak*, lan-lekuan hizkuntza bat barne-funtzionamendurako erabiltzea. Barriz, *itzulketa, bikoizketak* jatorrizko hizkuntzan dagoena beste hizkuntza batera itzultzea edota bikoiztea dau proposagai. *Sorkuntza, ekoizpena eta eskaintza kulturalak* jarduera kulturaletan hizkuntza baten erabilera bultzatzeko xedea dau. *Hizkuntza paisaiak* ekipamendu, establezimendu, kale, eta abarretako errotulazio, seinaleztapen eta megafonia, eta abarretan hizkuntza baten erabilera bermatzea dau helburu. *Sentsibilizazio, kanpainak, informazioak* hizkuntzaren egoeraren eta hizkuntza ikastearen garrantziaren inguruko kontzientzia hartzera, zein hizkuntzaren eta hiztunaren izen ona eta prestigioa handitzera zuzendutako ekimenak batzen dauz, baita hizkuntza politikak beragaz dakarzan ondorioen inguruko informazioaren eskaintza be.

Bestalde, *transmisioak* hizkuntzaren transmisioa mantentzeko eta bultzatzeko politikak dauz xede, bai familia barruan bai beste bide batzuk erabiliz. *Tituluak, akreditazioak* pertsona zein erakundeen hizkuntza titulu eta akreditazioen inguruko ekimenak biltzen dauz. *Baliabideak: giza baliabideak, baliabide teknikoak, baliabide materialak* hizkuntza

¹¹⁷ Hizkuntza baten erabilera xede daben esaldi-muin guztiak komunikazio hizkuntza funtzioaren barnean kodetuko dira.

batean burututako ekimenak egingarri bihurtzeko baliabideak eskaini eta bermatu gura dauz. *Finantzaketa, diru laguntzak eta hitzarmenak* hizkuntza politikari zuzendutako edota zuzendu beharreko aurrekontu, diru-laguntzak, salbuespen fiskalak, etab. dauz hizpide. *Planifikazioa: soziolinguistikoa, normalizazio planak*, barriz, hizkuntzen politika edota hizkuntzak tartean hartzen dauzan eginkizunetan planifikazioa burutu zein egikaritu gura dau. Amaitzeko, *ebaluaketak eta erreformak*, hizkuntza alorrean orain arte bideratutako ekintzen ebaluaketa, erreforma edo berrikusketa burutzea dau xede.

Aurretik aipatu dan moduan, kategoria-zerrenda alderdi politikoen hizpidera egokitua dago, alegia, eurak proposagai dabezan ekimenak aintzat hartuta eraiki da lerrokada. Asmoa hizkuntza politika burutzerakoan bideratu daitekezan jardueren aniztasuna ahalik eta modurik zehatzenean biltzea izan da. Hortik, 29 kategoriako kode-zerrenda. Halanda be, onartu beharra dago zenbait kode zabalak direla sano, barnean mota desbardinak edukiak bildu daikiezalako. Horren adibide da *ebaluaketak eta erreformak* kodea, izan be, hizkuntza politikagaz lotutako edozer izan daiteke ebaluaketa edo erreforma xede. *Sorkuntza, ekoizpena eta eskaintza kulturala* kodea be zabala da benetan, maila kulturean burutzen diren jardueren ziklo guztia hartzen daualako beregain: hasi sorkuntzatik, jarraitu ekoizpenagaz eta eskaintza kulturalagaz amaituz. Dana dala, funtsean ideia zentral bat dago kode horren atzean: hizkuntza jakin batean burututako jarduera kulturalak bultzatu eta babesteko deia.

Kodeetako batzuk alkarrerri estu lotuta doaz, errealitate beraren alde desbardinak begitaratzen dabezalako, arabere mailaketa baten parte direlako. Horixe da *legedia mantendu eta legedia aldatu* kodeen kasua, edota *hizkuntza eskakizunak baldintza eta hizkuntza eskakizunak meriturena*. Bi kode pareok gai bardina jorratzen dabe, baina gaiaren aurrean jarrera desbardinak islatzen dabez: hizkuntza legedia mantentzearen aldeko apostua egiten da batean, bestean, barriz, legedia aldatzearen aldekoa, dala bere irismena murrizteko dala handitzeko; batean hizkuntza eskakizunak meritu moduan kontuan hartzea proposatzen da eta, bigarrenean, ordea, eskakizunak betebeharrak, baldintza izatea¹¹⁸. Kodeok kode-zerrendan izaera dikotomikoa bereganatu daben arren, egiatan mailaketa askoz handiagoa da, bai batean eta bai bestean. Alabadere, aniztasun hori modu bikotian laburtzea nahikoa izan da alderdi politikoen posizio desbardinak islatzeko.

¹¹⁸ Era berean, *hizkuntza eskakizunak: baldintza* moduan kodetuko dira dagoeneko legedian ezarrita dagoen hizkuntza eskakizunen plangintza egikaritzea eta erakundeek betebeharreko hizkuntza irizpideak ezartzea; eta *hizkuntza eskakizunak: meritu* moduan indarrean dagozan hizkuntza eskakizunak murrizteko deiak.

Halaber, hezkuntza ereduak buruz diharduen hiru kodeak (*bateratze linguistikoaren ereduak: euskara hizkuntza nagusia, bateratze linguistikoaren ereduak: marko bielekuna ala hiruelekuna eta aukeraketa banatuaren ereduak*) eta hizkuntza funtzioei buruz diharduenek (*ikasketa, ikerketa hizkuntza; arreta, harreman hizkuntza; laneko hizkuntza eta komunikazio hizkuntza*) be badabe zelan edo halan mailaketaren ideia atxikita; lehenengoaren kasuan, mintzaira desbardinei eskolako ikasketa hizkuntza funtzioan presentzia handiagoa ala txikiagoa emotea dakarrelako; eta, bigarrenaren kasuan, hizkuntza bateri arlo jakin batean funtzio bat edo beste eskaintzea protagonismo handiagoaren edo txikiagoaren sinonimo izan daitekelako. Esaterako, EAEko testuinguruan, herri administrazioan euskarari arreta-harreman funtzioa eskaintzeak kanpora begirako harremanetan euskara erabiltzea suposatuko leuke, ostera, euskara lan harreman moduan ezartzeak lehenengoa emontzat jo eta barrura begirako harremanak be euskaraz izatea esan gura leuke.

Mailaketarako edota ekimenaren alde ala kontra lekutzeko aukera kode-zerrendako kategoria guztiei zabalik egon dan arren, gehienetan ez da beharrezkoa izan, alderdiek ekimenak aipagai izan dabezanean beroneek proposatzeko izan dalako. Horixe da, adibidez, *ofizialtasuna ala estatus juridikoa handiagotzea* kodearen kasua, hizkuntza baten ofizialtasuna edo estatus juridikoa ekimen moduan planteatu izan danetan proposamena berau zabaltzea izan da beti, eta inoiz ez murriztea.

Aipatu behar da, *finantzaketa, diru-laguntzak eta hitzarmenak* kodearen kasuan, mailaketa egon egon dala hizkuntzen alorrari eskaini beharreko aurrekontua mintzagai izan danetan. Halaber, hizpidearen hizkuntza ilunak eta zeharkakoak banaketa modu sistematiko eta zorrotzean egiteko zailtasunak ekarri dauz. Hori dala eta, azkenean finantzaketa gaia kode bakarrean laburbiltzea erabaki da.

Era berean, aldagaiaren kategorien eraikuntza eta erabilerari dagokionean, esan beharrezkoa da, alderdi politikoek proposagai dabezanean ekimenak ez direla aurpegi bakarrezkoak izaten sarritan. Esaterako, *sentsibilizazio kanpaina* baten xedea hizkuntza baten *transmisioa* bultzatzea izan daiteke; edota *eskolan bateratze linguistikoaren ereduaren* alde agertzeak mintzaira desbardinei *ikasketa hizkuntza funtzioa* ezartzea dakar. Aurretik aipatu dan moduan, kategoriak alkar baztertzailleak izatea funtsezkoa dan arren, eskusibotasuna mantentzeko irizpideak zertxobait aldatu daitezke. Gehienetan kategorien izaera eskusiboa barne-edukiaren erabateko diferentzian oinarritzen da. Halaber, zenbaitetan edukien alkargurutzaketa emon daiteke; aurretik aipatutako egoeretan, adibidez. Kasutan, kategorien izaera eskusiboa edukietan baino kategorien lehentasun irizpideetan oinarritzen da. Alegia, kategoria-zerrenda

aberatsa eraiki nahiak kodeen arteko interferentziak sorraraztea badakar, zehaztu egin beharko da zein baldintzatan lehenetsiko dan kode bat eta zeinetan bestea. Guzti hori kategoriaz-kategoria kode-liburuan zehaztuta dagoen arren, modu orokortuan jarraitzen dan irizpide nagusia esaldi-muinetik lortu daiteken informazioa maximizatzea da, ahalik eta informaziorik zehatzena biltzea. Horrela, imaginatu alderdi politiko batek euskaltegiei baliabideak eskaintzea dauala hizpide. Kasu horretan esaldi-muina *baliabideak: giza baliabideak, baliabide teknikoak, baliabide materialak* aldagaiaren pean kodetuko litzateke. Ostera, alderdiak euskaltegiak finantzatzea badau hizpide, finantzaketa baliabideak eskaintzeko modu bat dan arren, *finantzaketa, diru laguntzak eta hitzarmenak* kodea lehenestuko litzateke¹¹⁹. Hezkuntza ereduiei zuzendutako hiru kodeen eta ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa kodearen artean emoten dan alkargurutzaketari dagokionean, hezkuntza ereduaren kodeak lehenetsiko *dira ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioaren* aurretik, lehenengo kasuan ikasketa hizkuntzak zeintzuk mintzairak izango diren argitzeaz gainera hizkuntzetako bakoitzak izango dauan posizio erlatiboaren inguruan be informazioa eskaintzen deuskulako.

Hizkuntza eskubideak kodeak aipamen berezia merezi dau. Hizkuntza eskubideek politika proposamen zein adierazpen ideologiko moduan jokatu daikie. Hizkuntza eskubideak bermatzea hizpide bada, politika proposamen moduan jokatzen dabil; barriz, norbaiten hizkuntza eskubideak urratuak izan direla edota nonor hizkuntza arrazoiekaitik baztertua izan dala baieztatzerakoan hizkuntza eskubideek ekimen itxura galdu eta adierazpen ideologiko forma bereganatzen dabe. Dana dala, bi adierazpenek, sakonean - lehenengoak modu zuzenean jarduera lez eta bigarrenak zeharka kritika forman- hizkuntza eskubideen defentsa dabe helburu. Horregaitik, bai bata eta bai bestea hizkuntza eskubideak kategoriaren baitan kodetuko dira. Bestalde, hizkuntza eskubideak hizpide direnean balio euskarri forman egiten dabe askotan: herritarren hizkuntza askatasuna bermatzeko deia eginez, hizkuntza inposaketarik eza aldarrikatuz, etab. Era horretako esaldi-muinek politika-ideologia kode bikoitza jasoko dabe: hizkuntza politika proposamenaren baitan hizkuntza eskubideak kodea jasoz eta balio euskarrien baitan mintzagai dan balioa: askatasuna, bardintasuna, bazterketarik eza edo inposaketarik eza kodea.

¹¹⁹ Aipatzekoa da, eraikitako kodifikazio-sistemaren zehaztasunak azterketari begira aukera handiak eskaintzen dauzala. Izan be, kodeak banan-banan aztertzeaz gainera, kode konbinaketak eta aldagai zabalagoak sortzeko aukerak itzelak dira.

4.3.4.2.3. Hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai zentralak eta eskusiboak

Hizkuntza ideologiaren azterketarako sortutako oinarritzko bi aldagai zentral eta eskusiboak estatusa eta alkarketak eta balio euskarriak dira. Hurrengo lerroetan, aldagaietako bakoitzaren barne kategorizazioaren nondik-norakoak azalduko dira.

4.3.4.2.3.1. Estatusa eta alkarketak

Estatusa eta alkarketak aldagaiaren helburua alderdi politikoek hizpide dabezan hizkuntzei zein estatus eskaintzen deuten eta hizkuntzok zein errealitateaz alkarlotzen dabezan ezagutzea da. Hauxe da ikerketa aldagai honen pean eraikitako kode-zerrenda:

4.14. taula. Estatusa eta alkarketak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda¹²⁰

Kodearen izena	Kode zk.	Atxikimendu mota
<i>Hizkuntza gitxitua</i>	1	Hizkuntzei atxikitako estatusa
<i>Nazioarteko hizkuntza</i>	2	
<i>Hizkuntza ofiziala</i>	3	
<i>Bertoko hizkuntza</i>	4	
<i>Hizkuntza nazionala</i>	5	
<i>Ama hizkuntza</i>	6	Hizkuntzei atxikitako errealitatea
<i>Aberastasuna</i>	7	
<i>Ondarea</i>	8	
<i>Modernitatea</i>	9	
<i>Gatazka</i>	10	
<i>Identitatea</i>	11	
<i>Kultura</i>	12	
<i>Kulturartekotasuna</i>	13	
<i>Integrazioa</i>	14	
<i>Errefus sentimendua</i>	15	
<i>Komunitatearen eraikuntza</i>	16	
<i>Alderdikeria</i>	17	
<i>Komunikazio tresna</i>	19	
<i>Lehiakortasun tresna</i>	20	
<i>Nazioartekotzea</i>	21	

ITURRIA: norberak egin.

Hizkuntza baten estatusa definitzerakoan askotan gitxitu, nazioarteko, ofizial, bertoko, nazional eta ama hizkuntza terminoak zuzenean erabiltzen dira. Hori horrela, batzuetan kategorien izenburuek bildutako terminoak erabili ordez – hizkuntza gitxitu, nazioarteko, ofizial, bertoko eta ama hizkuntza-, pareko esanahia daben adierazpideak erabili daikiez alderdi politikoek. Esaterako, hizkuntza gitxituaren ordez, hizkuntza gitxiagotua edota diglosikoa esatea; edota nazioarteko hizkuntza ordez, *lingua franca*, etab. Era berean, posible da hizkuntzaren estatusa bere egoeraren deskribapena eginez aditzera emotea. Esaterako, hizkuntza gitxitu kategoriaren baitan kodetuko

¹²⁰ Kode zenbakiak ez dira jarraiak behin-betiko kode zerrenda eraikitzeke prozesuan kategoria batzuk alkatu eta beste batzuk desagertu egin direlako.

litzateke euskararen izaera gitxitua aditzera emoteko bere hiztun kopurua urria azaltzen dauan esaldi-muina, edota nazioarteko hizkuntza kategorian nazioarte mailan ingelesa komunikazio hizkuntza nagusi jotzen dauana, etab. Hortaz, kodeok beregain hartzen daben terminoa edota pareko adierazpide bat hizpide danean, zein terminoaren baliokide dan deskribapen argia burutzen danean edukiagaitik jagokon kategoriaren baitan kodetuko da

Aipatzekoa da, hizkuntzen estatus kodeen esanahiak nahiko estandarizatuta dagozan arren, alderdi politikoek kutsu desbardina atxiki dakiekela. Hori kontuan izanda, eta aldagai honen xedea alderdi politikoen diskurtso ideologikoa aztergarri egitea dala jakinez, funtsezkoa da alderdien ikuspegi-linguistikoa erabat errespetatzea eta, hortaz, kodifikazioaren bidez alderdi politikoen hizpidea ahalik eta modurik zehatzenean biltzea, hauteskunde programek eskainitako informazio esplizitua aintzat hartuta.

Bestalde, alderdi politikoen hizkuntza ideologia aztertzeko, alderdiek hizkuntzak zein errealitategaz alkarlotzen dabean aztertzea benetan baliogarria da. Aurretik aipatu dan lez, kategoria-zerrendan bildutako lotura-kode guztiak aztergai diren hauteskunde programak oinarri hartuta eraiki dira. Esaterako, *hizkuntza - aberastasuna* kodea, hizkuntzak edota euren ezagutza zein aniztasuna aberastasunagaz, ezagutzagaz, jakinduriagaz lotzen dabean esaldi-muinak kodetzeko erabili da. *Hizkuntza - ondarea*, barriz, hizkuntzak ondare kultural gisa identifikatzen dabean esaldi-muinetarako. *Hizkuntza - modernitateak* hizkuntzak modernitateagaz, orainagaz eta etorkizunagaz, modu esplizituan identifikatzeari edota identifikatzeko beharra adierazteari erantzuten deutso, baita hizkuntzak gizartearen modernizazio proiektuaren parte bilakatzeari. *Hizkuntza - identitateak*, barriz, hizkuntzak talde edo banakakoaren identitatearen adierazle zein taldearen ezaugarri bereizgarri moduan jotzen daben esaldi-muinen kodifikazioa hartuko dau beregain eta *hizkuntza - kulturak* hizkuntzak kulturari eta kultura politikari atxikitzea, bere atal moduan joaz. *Hizkuntza - kulturartekotasunak*, ordea, hizkuntza desbardinetan bideratzen diren kulturen arteko harremanak lantzea, bultzatzea edota berau balioan jartzea dau proposagai. *Hizkuntza - integrazioak* etorkinak zein gitxiengo etnikoak euskal gizartearen integratzeko hizkuntzen garrantzia azpimarratzen dau. *Hizkuntza - komunitatearen eraikuntzak* hizkuntza komunitatearen eraikuntzarako bitarteko nagusi ala bitartekoetako bat bilakatuz, beronen eraikuntzaren aldeko aldarria egitea eta berau egikaritzeko neurriak hartzea dau xede. Sarritan komunitatearen eraikuntza nazio eraikuntzagaz lotuta joaten da. *Hizkuntza - komunikazio tresnak* hizkuntzak komunikatzeko bide moduan identifikatzen dabean esaldi-muinak bilduko dauz bere baitan. *Hizkuntza - lehiakortasun tresnak*, barriz,

hizkuntzak ezagutzea lehiakorrak izateko bide moduan jotzen dau. Aipatzekoa da, gehienetan, lehiakortasuna maila ekonomikoan dala aipatua.

Orain arte aipatutako alkarlotura guztiek izaera positibo edo neutroa dabela esan daiteke. Ostera, badira hizkuntzak alderdi negatiboak lotzen dabezan kategoriak be; hain zuzen, *hizkuntza - gatazka*, *hizkuntza - errefus sentimendua* eta *hizkuntza - alderdikeria*. *Hizkuntza - gatazkak* gizarte mailan hizkuntzen bizikidetzak edota euskararen normalizazio prozesuak sortarazitako prezio, gatazka ala norgehiagoken begitaratzea zein gatazka hori gainditzeko beharra adierazten dabene esaldi-muinak hartuko dauz beregain. *Hizkuntza - errefus sentimendua*, ordea, hizkuntza batekiko herrikideek sentitzen dabene uxatze sentimendua edota uxatze sentimendua garatzeko arriskua emoten dau aditzera. Bestalde, *hizkuntza - alderdikeria* hizkuntzen alorrean alderdi politikoei agertutako zurigorrikeria edota alderdi batek bere ikusmoldea inposatzeko egindako ahaleginen kritika egiten da. Gehiengoan alderdikeriaren erabiltzaileak alderdi politikoak izango diren arren, posible da kasuren batean ideologia argidun beste talde batzuk be alderdikeriaren sortzaile izatea. Halaber, alderdikeria kodea oso zabala da eta, horregaitik, „x alderdiak“ „y alderdiaren“ kritika burutzen dauanean, sarritan, „y alderdia“ „x alderdiak“ zentralizat jotzen dauan balio baten kontra lerratzen daneko usteagaitik izaten da. Beraz, kasuotan „x alderdiak“, zeharka, balio baten defentsa burutzen dauala baieztatu daiteke. Egoerotan alderdikeria kodearen aurretik „x alderdiak“ defendagai dauan balio kode zehatza lehenestuko da. Esaterako, „x alderdiak“ badino „y alderdiak“ akordioen aurretik euren interes partikularrak lehenesten dabezala, esaldi-muina akordio kategoriapean kodetuko da eta ez alderdikeriarenean.

4.3.4.2.3.2.   *Balio euskarriak*

Balio euskarriak alderdi politikoen hizkuntza ideologia aztertzei eraikitako bigarren aldagai zentrala eta eskusiboa da. Bere bidez alderdi politikoei hizkuntzen inguruko euren diskurtso ideologikoan eta proposatutako hizkuntza politiketan oinarri dabezan balio-euskarriak identifikatuko dira. Honexeei dira bereizitako kategoriak:

**4.15. taula. Balio euskarriak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda edukiaren arabera
balio-taldeetan antolatuta**

Balio euskarri taldeak eta bere edukiak	Kodearen izena	Kode zk.
Hizkuntza eskubideak	<i>Askatasuna</i>	1
	<i>Bardintasuna</i>	2
	<i>Inposaketarik eza</i>	6
	<i>Bazterketarik eza</i>	7
Erritmoa	<i>Moderazioa</i>	29
	<i>Progresibitatea</i>	24
	<i>Egingarritasuna</i>	22
	<i>Errealitate</i>	18
	<i>soziolinguistikoa</i>	
	<i>aintzakotzat hartzea</i>	
Agente parte hartzaileak eta alkarlana	<i>Adostasuna</i>	8
	<i>Akordioa</i>	9
	<i>Alkarlana</i>	15
Ekimenen balio bitartekariak	<i>Ekintza positiboa</i>	20
	<i>Eraginkortasuna</i>	17
	<i>Malgutasuna</i>	31
	<i>Kalitatea</i>	30
Herritarren nahia	<i>Konpromisoa</i>	10
	<i>Borondatea</i>	11
	<i>Erakargarritasuna</i>	33
Botere politikoa	<i>Subiranotasuna</i>	21
	<i>Subsidiaritatea</i>	26
Bizikidetza linguistikoa	<i>Kohesioa</i>	4
	<i>Alkarbizitza</i>	3
	<i>Errespetua, tolerantzia</i>	28
	<i>Aniztasuna</i>	13
	<i>Irekiera</i>	16
	<i>Inklusibitatea</i>	5

ITURRIA: norberak egina.

Kategoria-zerrendan bereizitako kode guztiak balio izanagaitik be, sarritan alderdi politikoek euren balio euskarrien aldarria kontra-balioak kritikatz burutzen dabe; alegia, balioak mintzagai izan ordez kontra-balioak izanik hizpide. Kasuotan kodetzaileak adierazpidearen atzean dagoen balio euskarria identifikatu beharko dau eta esaldi-muina balio horren arabera kodifikatu. Esaterako, alderdi politikoek salatutako askatasun eza askatasun aldarrikapen moduan kodetuz, desadostasunaren begitaratzea adostasunerako dei bilakatzuz, etab.

Balio-euskarri guztiok aztergai diren hauteskunde programak oinarri hartuta eraiki dira, hau da, alderdi politikoen hizpidea aintzat hartuta eta balio moduan funtzionatzea ez beste aurrebaldintzarik ezarri barik. Beraz, hurbilketa induktiboa jarraitu da. Halaber, behin kategoria-zerrenda eraikitakoan, kodeak edukiaren arabera banatzea baegoala eta, taldeetan antolatzea erabaki da. Taldeak honakoak dira: *hizkuntza eskubideak*, *erritmoa*, *agente parte hartzaileak* eta *alkarlana*, *ekimenen balio bitartekariak*, *herritarren nahia*, *botere politikoa* eta *bizikidetzak linguistikoa*.

Hizkuntza eskubideekaz harreman zuzena dauan balio-taldearen baitan *askatasuna*, *bardintasuna*, *inposaketarik eza* eta *bazterketarik eza* balioak bereizten dira. *Askatasuna* kodearen baitan hizkuntza bat ezagutu edota erabiltzeko aukera izateari, zein hizkuntza baten baino gehiagoren artean aukeratzeko modua eukiteari erreferentzia egiten deuten esaldi-muinak biltzen dira. *Bardintasun* kodea zabala da sano, eta hizkuntzen, herritarren, eta abarren orobatasunaren aldarriei erantzuten deute¹²¹. Bestalde, *inposaketarik* ezaren barruan hizkuntza baten ezagutza edota erabilera nahitaezkoa ez egitea, zein hizkuntza bat beste baten aurretik ez inposatzea da bilatutakoa eta *bazterketarik* ezean, barriz, hizkuntza bat ez ezagutzeagaitik edota ez erabiltzeagaitik baztertua ez izatea, zein hizkuntza bat besteategaitik baztertua ez izatea¹²².

Erritmoa balio-taldean hizkuntza politikari ezarri beharreko abiaduraren inguruko kodeak aurkitu daitezke: *moderazioa*, *progresibitatea*, *egingarritasuna* eta *errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea*. *Moderazioak* hizkuntza politiken aplikazio azkarregiaren ordez neurritasuna balioesten dau; *progresibitateak*, barriz, mailaz maila eta modu etengabea neurriak eta politikak bideratu gura dauz, batzuetan neurriak lortzeko epemugak be ezarriz. *Egingarritasunak* errealitatea aintzat hartuta bideragarri diren neurriak, politikak proposatzea dau helburu. Bestalde, *errealitatea aintzakotzat hartzea* kodeak egingarritasun mota bat islatzen dau, hain zuzen be, gizartearen errealitate soziolinguistikoa eta euskalduntze maila aintzat hartuta jarduteak dakarrena.

¹²¹ *Bardintasuna* kodearen baitan bi motatako edukiak bildu daitezke: batetik, hizkuntzak oinarri hartuta mintzairaren arteko bardintasuna aldarrikatzea eta, bestetik, herritarrak oinarri hartuta hizkuntzen auzi-mauziaren aurrean herritarrei tratatu bardintasuna eskaintzea.

¹²² Kodifikazioaren argitzapen moduan, aipatzekoa da, *inposaketarik eza* eta *bazterketarik eza* kodeekaz konbinaketan hizkuntza kategoriaren baitan kodetuko dana bazterketa edo inposaketa eragiten dagoen mintzaira ala mintzairak izango direla. Horrela, euskararen ezagutza ez inposatzea aldarrikatzen bada, euskara izango da inposaketarik ezagaz batera hizkuntza aldagaian kodetuko dana. Ostera, euskara hizkuntza baztertua dala baieztatzen bada, esaldi-muinak aplikazio esparrutzat EAE badau, gaztelania izango da hizkuntza kategorian bazterketarik ezagaz batera kodetuko dana eta aplikazio esparrua Euskal Herria bada, barriz, gaztelania eta frantsesa. Gaztelania eta frantsesa hizpide izan barik kodeketan sartzearen arrazoia zera da: euskal testuinguruan hizkuntza eskubideen mintzoa euskara eta gaztelaniak edo euskara, gaztelania eta frantsesak monopolizatua dagoela guztiz.

Agente parte hartzaileak eta alkarlana izeneko balio-taldeak hizkuntza politika eragileen talde jardunagaz harremandutako balioak hartzen dauz beregain: *adostasuna*, *akordioa* eta *alkarlana*. *Adostasunak* hizkuntza politika bideratzean alderdi, eragile, herritar, eta abarren artean iritzi bat-egitea aldarrikatzen dau eta *akordioak*, barriz, hitzarmenak edota elkarrizketa sustatzeko beharrianaren adierazpena. Hortaz, lehenengoak leku-hartze bateratua aldarrikatzen dauan bitartean, bigarrenak, desbardintasunetik abiatuta, erdibideko postu hitzartua bilatzen dau azkenburuan. Bestalde, *alkarlanak* hizkuntza politika bideratzerakoan agente desbardinaren (publiko zein pribatu) arteko lan batua, koordinatua bultzatzea eskatzen dau.

Ekimenen balio bitartekariak balio-taldeak hizkuntza politiken ekimenek funtsean betebeharreko baldintzak edota izan beharreko ezaugarriak biltzen dauz: *ekintza positiboa*, *eraginkortasuna*, *malgutasuna* eta *kalitatea*. *Ekintza positiboa* hizkuntza bat babesteko ekintza positiboa, hau da, lehentasunezko tratamendua erabiltzeko hautu esplizitua egitea dakar, hizkuntza bateri beste mintzairekiko tratamendu berezia emoteko deia egitea. *Eraginkortasunak*, barriz, hizkuntza politika ekimenen efikazia bilatzen dau eta *malgutasunak* errealitatearen konplexutasuna eta aniztasuna aintzat hartuta modu moldagarrian jokatzeko. *Kalitateak*, bere aldetik, hizkuntza politikaren ekimenen ontasuna bermatzea dau xede.

Herritarren nahia aintzakotzat hartzea helburu dauan balio-taldea be desbardintzen da, *konpromisoa*, *borondatea* eta *erakargarritasuna* baliopetan. *Konpromisoak* hizkuntzekiko edota hizkuntza politikarekiko agente desbardinekin (herritarrek, ordezkari politikoek, enpresek, etab.) daben inplikazioa aditzera emotea edota bultzatzea bilatzen dau eta *borondateak*, ordea, herritarren, ordezkari politiko, eta abarren nahia, beharrianak eta eskaera bera-berataro oinarri hartzea eta hizkuntza politika beronetara egokitzea. *Konpromisoak* herritarren aldetik jarrera aktiboa eskatzen dauan bitartean, *borondateak* izaera pasiboagoa izan daike, herritarren jarrera eragilea balioan jarri edota bultzatu ordez, eurek aurretiaz dakarren jokamoldea errespetatzea bultzatzen daualako. Bestalde, *erakargarritasunak* herritarrentzako hizkuntza baten ala gehiagoren ezagutza eta erabilera atsegingarri bilakatzea dau helburu.

Halaber, hizkuntza politika bideratzerakoan *botere politikoaren* banaketaren zelakotasunari erantzuten deute *subiranotasuna* eta *subsidiaritate* kodeek. Lehenengoak, ahalmen legegilea, autogobernua, autonomia, subiranotasuna, eskumenak modu baikorrean ikusi edota bultzatu gura dauz, hizkuntzen alorrean zein

arlo zabalagoan; bigarrenak, ordea, subsidiaritate printzipioaren aldeko aldarriak biltzen dauz.

Amaitzeko, *bizikidetza linguistikoaren* antolaketak batu beharreko balioak doguz. Balio-talde honen barnean *kohesioa*; *alkarbizitza*; *errespetua*, *tolerantzia*; *aniztasuna*; *irekiera* eta *inklusibitatea* aurkitzen dira. *Kohesioak* hizkuntzak gizartearen integraziorako lanabes moduan jotzea, hizkuntza desbardinetan komunikatzen diren gizartekideen eta euren komunitatearen artean kohesioa bultzatzea bilatzen dau, horretarako espazioak sortuz zein kohesiaren apurtzaile diren politikak ekidinez. *Alkarbizitzak* hizkuntzak bizikidetza baketsurako lanabes moduan jotzen dauz, edota berau lortzea bilatu eta horretarako espaziok sortzeko aldarte goraipatzen dau. *Errespetua*, *tolerantziak* hizkuntza politika bideratzerakoan errespetuzko eta onarpenezko jarrera izatea bultzatzen dau, eta *aniztasunak* askotasun linguistikoa, soziala, kulturala, ideologikoa, etab. aditzera emotea edota aintzat hartzea aldarrikatzen dau. Halaber, *irekierak* jarrera zabala, tolerante, errespetuzko baten aldeko apustua egiten dau eta *inklusibitate* kodeak, diferentziak albo batera itzita, pertsona eta talde desbardinak modu integratzailean barnean hartzea bilatzen dau.

4.3.4.2.4. *Hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai lagungarri eta partekatuak*

Hizkuntza politikari eta hizkuntza ideologiaren aldagai zentral eta eskusiboek eskainitako informazioa osatzeko aldagai lagungarri eta partekatuak doguz. Hain zuzen, *eduki mota*, *hizkuntza*, *alorra*, *aplikazio esparrua* eta *onuradunak*.

4.3.4.2.4.1. *Eduki mota*

Aurretik aipatu dogun moduan, *eduki mota* aldagaiaren baiten bi kategoria desbardintzen dira: *hizkuntza politika proposamena* eta *adierazpen ideologikoa*. *Hizkuntza politika proposamena* kategoriaren baitan kodetuko dira bi ikerketa aldagai propietan egikarituta dagozan alderdi politikoen hizkuntza politika proposamenak, hau da, hizkuntza politika ekintza zehatzak eta hizkuntza politikaren azken helburuak. Bestalde, *adierazpen ideologiko* moduan kodetuko dira hizkuntza politika proposamen edota azken helburu moduan identifikatzen ez diren esaldi-muin guztiak.

Esan beharra dago, zenbaitetan esaldi-muin batek hizkuntza politika kodeari eta adierazpen ideologikoari erantzuten deutson informazioa biltzen dauala era berean. Kasuotan esaldi-muinak eduki mota aldagaiaren baitan jaso beharreko kodifikazioa erabakitzerakoan, oinarritzkoa, informazio zentralaren edukia eta esaldi-muinaren

formulazioa izango da, hain zuzen, proposamen politiko ala adierazpen ideologiko moduan planteatuta dagoan ikustea. Esaterako, hizkuntza eskubideei lotutako adibidea hartuta:

4.16. taula. Informazio politikoa eta ideologikoa biak biltzen dauzan esaldi-muin adibideak

1. adibidea:

(...) *con el objeto de que los ciudadanos y ciudadanas puedan **hacer uso de su opción lingüística** de la manera más (...) **igualitaria** posible.*

- Eduki mota: Hizkuntza politika.
- Hizkuntza politika proposamena: hizkuntza eskubidea.
- Balio euskarria: bardintasuna.

2. adibidea:

*Y por ello, **rechazamos cualquier actitud de exclusión.***

- Eduki mota: Hizkuntza ideologia.
- Hizkuntza politika proposamena: hizkuntza eskubidea.
- Balio euskarria: bazterketarik eza.

ITURRIA: norberak egina.

4.3.4.2.4.2. Hizkuntza

Hizkuntza aldagaiaren bidez esaldi-muin bakoitza zein mintzairei zuzendua dagoen adieraziko da. Esaldi-muinak hizkuntza bakarrari ala gehiagori bideratuak egon daitezke era berean. Aldiberekotasun hori aldagai bakarrean bildu behar denez, sortutako kategoria-zerrenda luzea da. Egitez, alderdi politikoek hizkuntza konbinaketa desbardin asko izan dabez langai eta kode-zerrendan aniztasun guzti hori batu gura izan da, hizpide diren hizkuntzen inguruko ahalik eta informaziorik zehatzena batzeko. Horrela, 19 kodetako lerrakada sortu da:

4.17. taula. Hizkuntza aldagaiaren kode zerrenda

Kodearen izena	Kode zk.
<i>Hizkuntzak orokorrean</i>	1
<i>Euskara</i>	2
<i>Gaztelania</i>	3
<i>Frantsesa</i>	4
<i>Ingelesa</i>	5
<i>Euskara eta gaztelania</i>	6
<i>Euskara eta ingelesa</i>	7
<i>Euskara eta frantsesa</i>	8
<i>Euskara, gaztelania eta ingelesa</i>	9
<i>Euskara, gaztelania eta frantsesa</i>	10
<i>Gaztelania eta frantsesa</i>	11
<i>Atzerriko hizkuntzak</i>	12
<i>Etorkinen ala gitxiengo etnikoen hizkuntzak</i>	13
<i>Estatuko, eskualdeko hizkuntzak</i>	14
<i>Eleaniztasuna</i>	15
<i>Hizkuntza gitxituak</i>	16
<i>Beste</i>	17
<i>Berezko hizkuntza</i>	18
<i>Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania ala frantsesa</i>	19

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza aldagaiaren kategoria askoren kasuan, kodearen izenak berak argitzen dau zein hizkuntzak diren hizpide eta helburu esaldi-muinean¹²³. Esaterako, *euskara* kodea euskara hizpide eta helburu daben esaldi-muinak kodifikatzeko erabiliko da; euskara eta gaztelania kodea euskara eta gaztelania hizpide eta helburu daben esaldi-muinak egiteko, etab. Halaber, aipatu beharra dago, batzuetan hizkuntzak izendatu orde, alderdi politikoei mintzaira jakinei erantzuten deuten hitz edo hitz-joko alternatiboak erabiltzen dabezala. Esaterako, ingelesa aipatu beharrean *lingua franca* esan daikie, edota gaztelania esan orde, Estatu Espainiarreko hizkuntza ofiziala, etab. Kasuotan hitz ala hitz jokoan atzean dagoen hizkuntza zein dan zehazterik badago egin egingo da.

Hizkuntza izena ez daben kodeen kasuan be, askotan, alderdi politikoei kategoriai izenburutzat dabezan terminoak erabiltzen dabez: eleaniztasuna, estatuko hizkuntzak, berezko hizkuntza, hizkuntza gitxitua, etab. Kasu horreetan kodeketa, gehien-gehienetan, modu zuzenean burutzen da, esaldi-muinaren baitako terminoa aintzat hartuta. Zenbaitetan, baina, kodetzaileak berak burutu behar izaten dau testuaren edukiaren eta kodearen arteko egokitza peno, zubi-lan interpretatiboa. Adibidez, alderdi politiko batek alemana, ingelesa eta frantsesa aipatzen badauz, era berean, kodetzaileak esaldi-muina *atzerriko hizkuntzak* moduan kodetuko dau.

Hurrengo lerroetan, hizkuntza izena ez daben kategoriek beregain hartzen daben eduki mota deskribatuko da labur-labur. *Hizkuntzak orokorrean* kodea hizkuntza jakin bat zehaztu barik mintzairak edota hizkuntza politika orokorrean hizpide direnean erabiliko

¹²³ Horixe da 2 eta 11 kodeen artean, eurak biak barne, dagozan kategoria guztien kasua.

da. *Eleaniztasuna*, barriz, alderdi politikoak terminoa bera ala parekoren bat darabilenean (*plurilingüismo*, *multilingüismo*, *pluralidad lingüística*, etab.) edota, terminoak erabili barik, hizkuntza aniztasuna mintzagai danean. *Atzerriko hizkuntzak* alderdi politikoek erreferentziatzen hartzen daben lurraldetik kanpoko hizkuntzak hizpide direnean erabiliko da. Argitu beharra dago, formulazio batzuetan eleaniztasuna eta atzerriko hizkuntzak kodeen artean hurbilketa handia emon daitekela. Bi kodeen artean bereizketa argia burutzeko, eleaniztasuna kodearen muina aniztasuna bera dala aintzat hartu beharko da eta, hortaz, alderdi politikoek berenberegiz aniztasunari erreferentzia egiten duten guztietan eleaniztasuna kodea erabiliko da atzerriko hizkuntzen aurretik¹²⁴. Bestalde, *Estatuko*, *eskualdeko hizkuntzak* kodeak Estatu Espainiarreko eskualdetako hizkuntzei egiten deuten erreferentzia, edota, arabere, Euskal Herria erreferentzia danean, Estatu Frantsesako eskualdeko hizkuntzei be egin daikie aitamena. *Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania ala frantsesa* kodearen baitan, Estatu Espainiarra hizpide danean, estatu horretako bertako eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania batera aipatzen direnean erabiliko da, edota Estatu Frantsesaren kasuan, Frantziar Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta frantsesa batera egiten direnean. *Etorkinen eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak* alderdi politikoek jarduera esparrutzat daben lurraldetik kanpo etorritako herritarren edota, luzarotik lurraldean bizi arren, gitxiengo etniko direnen mintzairak aipagai eta helburu direnetan erabiliko da.

Garrantzitsua da aipatzea, sarritan, esaldi-muinetan hizkuntza desbardinak aipatu arren, esaldi-muinen edukia aipagai izandako hizkuntza batera ala batzuei zuzendua egon daitekela bakarrik. Kasutan, aipatutako mintzairak baino, esaldi-muinaren edukiak azken helburu dauzan hizkuntzak izango dira kodifikatutakoak. Esaterako, euskararen egoera gitxitua deskribagai dauan esaldi-muin batek, gaztelania eta frantsesa be aipatu arren, hizkuntza aldagaiaren baitan euskara kodea jasoko dau.

Era berean, kontuan hartu beharra dago, hainbatetan esaldi-muina zuzendua dagon hizkuntza ez dala azterketa unitatean bertan aipatzen, inguruko testu zatian baino¹²⁵ eta, hortaz, inguruko testua aintzat hartzea funtsezkoa dala esaldi-muina hizkuntza aldagaian kodifikatzeko. Holan be, hainbatetan esplizituki hizpide diren hizkuntza terminoez haratago, esaldi-muinaren testuingurua apur bat gehiago zabalduz, alderdi

¹²⁴ Aipatu beharra dago, alderdi politikoek eleaniztasuna erabili arren eleaniztasun horrek euskara, gaztelania eta ingelesari erantzuten deutenetan, esaldi-muinari *eleaniztasuna* kodea atxiki ordez, *euskara*, *gaztelania* eta *ingelese* atxikiko jakola. Izan be, euskara, gaztelania eta ingelesaren arteko jokoak entitate propioa eta interes analitiko berezia dauka EAEko alderdi politikoetan. Horregaitik, hiruko jokoak eleaniztasunaren aurretik lehenestuko da.

¹²⁵ Esaldi-muinen kodifikazio egokirako testuinguruaren erabileraren oinarritzotasuna atal berezi baten landuko da aurrerago.

politikoek mintzagai dabean hizkuntzak gehiago zehazteko aukera agertzen da. Hizkuntzak zehazteko aukera dagoen guztietan zehaztearen aldeko apustua egingo da. Hortaz, hizkuntza aldagaiaren baitan mintzaira zehaztuta dabene kodeak gainontzekoen aurretik hobestuko dira. Horrela alderdi politikoek *eleaniztasuna* erabili arren eleaniztasun horrek *euskara, gaztelania eta ingelesari* erantzuten badeutso, esaldi-muinari eleaniztasuna kodea atxiki ordez, *euskara, gaztelania eta ingelesa* atxikiko jako. Ildo bardinean doa *hizkuntzak orokorrean* kode zabalaren aurretik kode zehatzagoak lehenestea. Egitez, esaldi-muinak edota esaldi-muina barne hartzen dauan esaldiak hizkuntzak orokorrean aipatu daitez (*las lenguas*), baina aurreko testu zatia irakurrita mintzairak atzerriko hizkuntzei erantzuten deusela argi ikusten bada, *hizkuntzak orokorrean* kodearen ordez, *atzerriko hizkuntzak* kodea lehenestuko da. Hortaz, hizkuntza aldagaiaren erabileran jarraitutako irizpide nagusia honakoa izango da: esaldi-muina edota bere testuinguru hurbila erabilita esaldi-muinaren azken objektibo diren mintzairak ahalik eta gehien zehaztea, termino zehatzen ordez esaldi-muinaren ideia zentrala, edukia hobestuz.

Aurrekoagaz lotuta eta amaitzeko, *euskara eta gaztelania* kodeak, *euskara eta frantsesak, euskara, gaztelania eta frantsesak, estatuko, eskualdeko hizkuntzak, gaztelania eta frantsesak* eta *estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania ala frantsesak* aipamen berezia merezi dabe. Hauteskunde programen zeharkako estilo inplizituak jauzi interpretatiboak burutzeraz behartzen gaitu etengabe. Egoera hori bereziki nabarmengarria da goian aipatutako kodeetan. Alderdi politikoek lurraldeko errealitate soziolinguistikoa, linguistiko-kulturala, etab. izan daikie sarritan hizpide esplizituki inolango mintzairarik aipatu barik. Kasu horreetan guztietan, erreferentzia lurraldea zein dan ezagututa, alderdi politikoak zein hizkuntzei buruz diharduen zehaztuko da. Esaterako, EAEko errealitate soziolinguistikoa hizpide bada, *euskara eta gaztelania* kategoriaren baitan kodetuko da esaldi-muina; barriz, erreferentzia esparrua Ipar Euskal Herria bada *euskara eta frantsesaren* baitan, etab.

Hortaz, argi gelditu danez, hizkuntza aldagaiaren erabileran bi funtsezko elementu kontuan hartzea nahitaezkoa da: esaldi-muinaren testuingurua eta, erabilitako terminoen aurretik, testuaren azken esanahia, ideia zentrala.

4.3.4.2.4.3. Alorra

Alorra aldagaiaren bidez hizkuntza politika proposamena zein esparruri dagokion edota adierazpen ideologikoa zein esparrutan kokatzen dan adieraziko da. Guztira bederatziz esparru orokor bereizten dira; baina esparru orokor horreek, teknologia barriak, lan

mundua eta esparru juridikoa salbu, esparru zehatzagoetan be banatzen dira. Ikusi beheko taula:

4.18. taula. Alorra ikerketa aldagaiaren kode zerrenda¹²⁶

Kodearen izena	Kode zk.
<i>Orokorrean</i>	10
<i>Herri administrazioa</i>	20
<i>Epaitegiak</i>	21
<i>Ertzaintza</i>	22
<i>Osasuna</i>	23
<i>Udal eta foru administrazioa</i>	24
<i>Hizkuntza politika sailburuordetza</i>	25
<i>Estatuko administrazioa</i>	27
<i>Arduradun politikoak</i>	28
<i>Nazioarteko erakundeak</i>	29
<i>Irakaskuntza</i>	30
<i>Eskola</i>	31
<i>Lanbide heziketa</i>	32
<i>Unibertsitatea eta ikerketa zentroak</i>	33
<i>Hizkuntza eskolak, euskaltegiak</i>	34
<i>Helduentzako eskolak</i>	35
<i>Komunikabideak</i>	40
<i>EiTB</i>	41
<i>Prentsa idatzia</i>	42
<i>Irratia</i>	43
<i>Telebista</i>	44
<i>Teknologia barriak</i>	50
<i>Lan mundua</i>	60
<i>Kulturgintza</i>	70
<i>Literatura eta liburugintza</i>	71
<i>Antzerkia</i>	72
<i>Musika eta kantagintza</i>	73
<i>Euskararen normatibizazio-normalizazioaren aldeko erakundeak</i>	74
<i>Zinea</i>	75
<i>Gizarte bizitza</i>	80
<i>Aisia</i>	81
<i>Kirola</i>	82
<i>Familia</i>	83
<i>Eskolaz kanpoko jarduerak</i>	86
<i>Esparru juridikoa</i>	100

ITURRIA: norberak egina.

Hasteko, aipatu beharra dago, hizkuntza aldagaiagaz lez, alorra aldagaiaren kodifikazioa burutzerakoan zehatzasun irizpidea lehenetsiko dala. Horrek, aukera dagoen guztietan kode orokorren aurretik azpi-kodeak hobestea dakar. Esaterako, hezkuntzaren ordezkari eskola lehenestea, edota gizarte bizitzaren ordezkari asia egitea, etab. Halaber, gertatu daiteke mintzagai dan alorra zehatz-zehatza izan arren kode zerrendan kategoria propioa ez izatea. Kasu horreetan esaldi-muinaren edukira ondoen egokitzen dan kode orokorra erabiliko da: herri administrazioa, komunikabideak, etab.

¹²⁶ Kode zenbakiak ez dira jarraiak behin-betiko kode zerrenda eraikitzeke prozesuan kategoria batzuk alkatu eta beste batzuk desagertu egin direlako.

Kategorietan zabalena eta inolango zehaztasunik eskaintzen ez dauana *orokorrean* kategoria (10. kodea) da. Bertan kodetuko dira modu zabalean planteatutako hizkuntza politika ekimenak eta adierazpen ideologikoak edota gainontzeko kategorietan kodetu ezin daitekezanak. Esaterako, kategoria orokorraren baitan kodetu dira honako esaldi-muinok:

- *Propugnamos una Euskadi comprometida con el euskera* (EAJ, 2012);
- *Una política lingüística destinada a normalizar la lengua vasca y a posibilitar su uso por todos los ciudadanos vascos* (PSE-EE, 1986);
- *Negociación de las políticas de normalización lingüística* (Ezker Anitza, 2001); etab.

Bestalde, kategorien lekutze eta edukien inguruan azalpen berezia behar daben kategoriak badira. Esaterako, *herri administrazio* alorraren barnean *osasuna* azpi-kategoria dogu. Osasun sistemak herri administrazioaren mugak gainditzen dauzan arren, alde publikoak indar zentrala beraganatzen dau sistema osoaren baitan. Horregaitik, *osasun* alorra, bere osotasunean, herri administrazioaren barruan kokatzea erabaki da. Bestalde, *hizkuntza politika erakundeak* kategoria hizkuntza politika lan esparru daben entitate publikoetan burutzen dan jarduera biltzeko erabili da; adibidez, Hizkuntza Politika Sailburuordetza edota Euskararen Aholku Batzordea. Barriz, euskararen normatibizazio-normalizazioaren alde lanean diharduen erakundeen lan esparrua, hau da, euskalgintzarena, kultura eta kulturgintza kode-zabalaren baitan ezarri da (*euskararen normatibizazio-normalizazioaren aldeko erakundeak*); eta bertan batuko da, esaterako, Euskaltzaindiaren lana.

Estatuko administrazioak estatua eskuduna dan administrazioarako proposatutako politika ekintzak eta adierazpen ideologikoak bilduko dauz; *udal eta foru administrazioak*, barriz, udalak eta probintziak eskudunak diren administrazioarako ekintzak eta adierazpenak; eta *nazioarteko erakundeak* nazioarte mailako instituzioak eta euren lan esparrua, besteak beste, Europar Batasunekoak. Ostera, aipatu beharrekoa da, estatuko administrazioaren parte izan arren, *epaitegiek* kode bereiztua dabela. Horren arrazoia, alderdi politikoen diskurtsoan epaitegiek hizkuntza politika esparru propio bereganatzen dabela da. Gainera, pentsatzekoa da epaitegiak eta estatuko administrazioa modu banatuan aztertzeak analisi datu gehigarriak eskainiko dauzala. Bestalde, ordezkari politikoak kodean alderdi politikoen jarduera ezeze legebiltzarraren eta gobernuen baitan burutzen dana be beregain hartuko dira.

Irakaskuntza alorrari dagokionean, kategorien izenburuak eurak kodeen edukia biltzen daben arren (*eskola; lanbide heziketa; unibertsitatea eta ikerketa zentruak; hizkuntza eskolak, euskaltegiak; helduentzako eskolak*), adierazpideari dagokionean argitzapen bat egitea komeni da. Alderdi politikoek irakaskuntzaz diharduenetan hizkuntza formulazio orokorra erabiltzen dabe askotan; halaber, formulazio orokor horreen azpian irakaskuntza-sistema osoa baino eskola izaten da sarritan helburu. Esaldi-muinaren sakoneko gaia eskola dala ikusten dan esaldi-muinetan eskola moduan kodetuko da.

Holan be, argitu beharrekoa da *hizkuntza eskolak, euskaltegiak eta helduentzako eskola* kodeen arteko desbardintasuna. Lehenengoak beregain hizkuntzak ikasteko eskolak hartzen dauz eta bigarrenak, barriz, hizkuntzak ez beste eduki desbardin guztiak.

Komunikabideak alorraren baitan *EiTBk* (Euskal Irrati Telebistak) kode banatua bereganatu dau, nahiz eta irratia eta telebistari zuzendutako kategoria bereziak be egon. Horren arrazoia, epaitegien antzera, *EiTBk* berak-beratara alderdi politikoen diskurtsoan politika esparru propio bereganatzen dauala da.

Bestalde, *kultura eta kulturgintza* alor orokorrak be azalpen berezia behar dau. Izan be, *kultura eta kulturgintza* kategoriak *kultura* esparruari zuzendutako esaldi-muin orokorrak edota azpi-kode zehatzago batean bildu bako azpi-esparruak biltzeaz gainera, ondare eta identitatearen inguruko esaldi-muinak be beregain hartuko dauz. Holan be, *gizarte esparru orokorra* gizartea eta gizarte bizitza modu orokorrean hizpide dabezan esaldi-muinak kodifikatzeko erabiliko da, eta hizkuntzen egoera soziolinguistikoaren, bizikidetzatza linguistikoaren inguruko adierazpenak, etab. ere bai. Era berean, aipatzekoa da *gizarte esparruaren azpi-kode moduan eskolaz kanpoko jarduerak* bildu direla. Eskolaz kanpoko jarduerak *gizarte* alorrean ezeze irakaskuntza alorrean be kokatzerik baegoan; izan be, kodeak eskola orduetatik kanpo baina eskola testuinguruan ume eta gazteentzako burutzen diren ekimenak hartzen dauz beregain. Halaber, kategoriari kokapen hori atxikitzea ekintzak eskola ordutegietatik kanpo burutzea izan da; hau da, ume eta gazteen aisia denboran burutzeak ekarri dau hezkuntza alorraren aurretik, *gizarte alorra* hobestea.

Amaiatzeko, *esparru juridikoak* arlo juridiko-legegileratza zuzendutako esaldi-muinak kodetzeko balio dauan arren, legedia edota adierazpen juridikoa esparru jakin batera zuzendua dagoanean esparru zehatza juridikoaren aurretik hobestuko da. Esaterako, unibertsitate arloan lege aldaketa proposagai bada, alor gisa unibertsitatea aukeratuko da. Holan be, esparru juridikoaren baitan kodetuko dira hizkuntza ofizialtasunaren

inguruko aldarrien gaineko esaldi-muinak, baita estatuaren egituraren inguruko politika proposamenak eta aldarriak.

4.3.4.2.4.4. Aplikazio esparrua

Aplikazio esparrua aldagaiak politika ekimena edota adierazpen ideologikoa zein eremu geografikora dagoen bideratua emoten dau aditzera. Bere barnean bereizitako kategoriak beheko taulan ageri dira:

4.19. taula. Aplikazio esparrua ikerketa aldagaiaren kode zerrenda

Kodearen izena	Kode zk.
<i>Lokala</i>	1
<i>Eremu estrategikoak</i>	2
<i>Euskal autonomia erkidegoa</i>	3
<i>Euskal herria</i>	4
<i>Espainiar Estatu edo Espainiar Estatuko Autonomia Erkidegoak</i>	5
<i>Europar batasuna</i>	6
<i>Nazioartea orokorrean</i>	7
<i>Diaspora</i>	8
<i>Iparraldea</i>	9
<i>Nafarroako foru erkidegoa</i>	10
<i>Estatu Frantsesa</i>	11
<i>Hego euskal herria</i>	12
<i>Nafarroako zonalde euskalduna</i>	13
<i>Nafarroako zonalde mixtoa</i>	14
<i>Nafarroako zonalde erdalduna</i>	15
<i>Nafarroa eta Iparraldea</i>	16
<i>Euskal Herri indefinitua</i>	17

ITURRIA: norberak egina.

Aplikazio esparruaren kodifikazioa burutzeko, kontuan hartzekoa da alderdi politikoei sarritan ez dabela modu esplizituan agertzen zein eremu geografikora diren aplikagarriak proposagai dabezan ekimenak ala hizpide dabezan adierazpen ideologikoak. Aztergai doguzan hauteskunde programak EAE osoa beregain hartzen dauan Eusko Jaurilaritzarakoak izanik, pentsatzekoa da aplikazio esparrua argitzen ez danetan, *Euskal Autonomia Erkidegoa* kodea erabiltzea zilegi izatea. Hortaz, esaldi-muinean edota bere testuinguruan esparru jakin bateri erreferentziarik egiten ez bajako, politika ekimena edota adierazpen ideologikoa Euskal Autonomia Erkidegora zuzendua dagoela kontu egingo da. Era berean, *Euskal Autonomia Erkidegoa* kategoriaren baitan sartuko doguz modu esplizituan erkidegoa ezarpen eremu jotzen daben esaldi-muinak.

Halaber, posible da ekimenak Euskal Autonomia Erkidegoaren esparrua gaintitzea (Euskal Herria, Europar Batasuna, etab.) zein berau baino txikiagoa izatea (lokala, eremu estrategikoak). *Lokala* kategoriak udal eta foru erkidego mailan burututako ekimen zein adierazpen ideologikoak hartzen dauz beregain eta *eremu estrategikoak*,

barriz, ikuspuntu soziolinguistikotik interes berezia daben eremuak, adibidez, ehuneko euskaldun handia daben herriak, hiriburuak, etab.

Euskal Autonomia Erkidegoa esparrua gainditzen daben kodeen artean Euskal Herri mailakoak, estatu mailakoak eta nazioarte mailakoak doguz. Euskal Herria erreferentzia moduan daben kategorien artean, Euskal Herria orotara beregain hartzen dauan *Euskal Herria* kategoriaz aparte, Euskal Herriaren lurralde desbardinak ezarpen eremu dabezan kategoriak be badira: *Iparraldea*, Frantziar Estatuan kokatuta dagozan Euskal Herriko lurraldeak batzen dauzana; *Nafarroako Foru Erkidegoa*, Nafarroako lurraldea ezarpen esparru dauana; *Hego Euskal Herria*, Euskal Autonomia Erkidegoa eta Nafarroako Foru Erkidegoa biltzen dauzana; *Nafarroa eta Iparralde*, Euskal Autonomia Erkidegoa ez beste Euskal Herriaren lurralde osoa biltzen dauana; eta 1986ko Euskararen Nafarroako Legeak bereizitako hiru gune linguistikoak: euskalduna (*Nafarroako zonalde euskalduna*), mixtoa (*Nafarroako Zonalde mixtoa*), eta erdalduna (*Nafarroako zonalde erdalduna*).

Estatu mailako kategorien artean Espainiar Estatuari erreferentzia egiten deutson *Espainiar Estatua* edo *Espainiar Estatuko Autonomia Erkidegoak* eta Frantsesari egiten deutson *Estatu Frantsesa* eta *Estatu Frantseseko eskualdeak, departamentuak* kategoriak dagoz, Estatua orotara zein Estatuko unitate administratibo txikiagoak barnean hartzen dabezanak.

Nazioarte mailari dagokionean, *Europar Batasuna*, *nazioartea* orokorrean eta *diaspora* kategoriak doguz. Lehenengoak, Europar Batasunean burutzeko ekimenak edota Europar Batasunari zuzendutako adierazpen ideologikoak biltzen dauz; bigarrena, ezarpen esparrua orokorrean nazioartea danean erabiliko da; eta, hirugarrenak, euskal lurraldetik kanpora dagoen komunitate euskaldunera zuzendutako politikak eta adierazpen ideologikoak batuko dauz.

Euren bikoiztasuna dala eta aplikazio esparrua aldagaiaren kodifikaziorako arazo sortzaile diren esaldi-muinak be izan badira. Sarritan alderdi politikoek Pueblo Vasco, País Vasco, vasco, eta abarlako terminoak erabiltzen dabez. Terminoen atzean zein lurralde errealitate dagoen identifikatzea ez da beti posible izaten. Egitez, batzuentzat País Vasco Euskal Autonomia Erkidegoa izan daiteke eta beste batzuentzat, barriz, zazpi herrialdeez osatutako Euskal Herria. Esaldi-muinak eta bere testuinguruan eskainitako informazioa aintzat hartuta alderdiak hizpide dauan ezarpen eremua argi ez badago *Euskal Herria indefinitua* kategoriaren barnean kodetuko da. Barriz,

terminoak ala antzekoak erabili arren testuinguruak mintzagai dan lurraldea identifikatzeko aukera eskaintzen badau kode zehatzen aldeko apustua egingo da.

4.3.4.2.4.5. Onuradunak

Onuradunak aldagaiak esaldi-muin ideologikoak eta politikoak zein kolektibo edo erakunderi zuzenduak dagozan emoten deusku aditzera. Bere baitan honako kategoriak bereiztu daitezke:

4.20. taula. Onuradunak ikerketa aldagaiaren kode zerrenda

Kodearen izena	Kode zk.
<i>Herritarrak, gizartea orokorrean</i>	1
<i>Gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea</i>	2
<i>Euskaldunen hizkuntza komunitatea</i>	3
<i>Hizkuntza komunitateak</i>	4
<i>Langileria</i>	5
<i>Irakasleak eta ikerlariak</i>	6
<i>Hizkuntza ikasleak</i>	7
<i>Umeak eta gazteak</i>	8
<i>Familiak, gurasoak</i>	9
<i>Etorkinak eta gitxiengo etnikoak</i>	10
<i>Kontsumitzaileak</i>	11
<i>Ordezkaritza politikoa</i>	12
<i>Kulturgileak</i>	13
<i>Euskaletza</i>	14
<i>Erakundeak</i>	15
<i>Herri administrazioa</i>	16
<i>Diaspora</i>	17

ITURRIA: norberak egina.

Kategorietan orobiltzaileena *herritarrak, gizartea orokorrean* da. Katetoria hori gizaritari edota herritarrei orokorrean zuzendutako esaldi-muinak kodifikatzeko erabiliko da, baita herritarrak eta gizartea modu esplizituan aipatu barik modu zabalean planteatutako adierazpen ideologiko eta hizkuntza politikak kodifikatzeko. Halaber, aukera dagoen guztietan onuraduna gehiago zehaztuko da kode berariazkoak erabiliz.

Zerrendan ikusi daiteken lez, hizkuntza komunitatea hizpide daben hiru katetoria bereiztu daitezke. *Gaztelaniadunen hizkuntza komunitateak* euskara ezagutzen ez daben gaztelaniadunei modu esplizituan bideratutako esaldi-muinak biltzen dauz; *euskaldunen hizkuntza komunitateak*, euskal hiztunen komunitateari egindakoak; eta *hizkuntza komunitateak*, hizkuntza komunitateei orokorrean, gaztelaniadunak ez euskaldunak diren beste hizkuntza komunitate zehatzei, edota gaztelaniadun eta euskaldun kolektiboetara bateratutakoak biltzen dauz. Halaber, hizkuntza kolektibo desbardinaren arteko harremanak ordez, hizkuntzen artekoak badira hizpide, esaterako, euskara eta gaztelaniaren artekoak, *herritarrak, gizartea orokorrean* kodearen baitan kodetuko dira, komunitatearen ideia lausotua gelditu dalako.

Bestalde, *langileriak* langileei zuzendutako esaldi-muinak hartzen dauz beregain; *irakasleak eta ikerlariak* hezkuntza-sistemako irakasleak zein unibertsitate barruko zein kanpoko ikerlariak, *hizkuntza ikasleak* mintzaira bat, edozein dala, ikasten diharduenak, *umeak eta gazteak* eskola adineko umeetatik hasi eta unibertsitate adineko gazteetara¹²⁷; *familia, gurasoak* familia edota familia kide zehatzak; *etorkinak eta gitxiengo etnikoak*, EAE edota Euskal Herria ez beste lurraldeetatik datozen herritar barriak edota lurraldean lekututa dagozan talde etniko minoritarioak, esaterako, ijitoak; *diaspora*, diasporaren parte direan pertsonak; *kontsumitzaileak*, mota guztietakoak; *ordezkari politikoak*, herritarren ordezeko diharduenak, dala alderdi politiko moduan, dala parlamentuan, dala gobernuan; *kulturgileak*, modu zabalean ulertuta: idazleak, musikariak, zinemagileak, etab. Aipatu beharrekoa da kulturgileak zuzenean aipatu ez arren, adierazpen kulturalarekiko konpromisoa, babesa, nazioartekotzea, etab. aditzera emoten bada esaldi-muinean onuradun gisara *kulturgileak* kodea hautatuko dala; bestalde, helburua adierazpen kulturalen kontsumoa, eskaintza bada, onuraduna *herritarrak, gizartea orokorrean* bilduko da.

Onuradunen artean banakakoez osatutako kolektiboak ezeze erakunde izaerakoak be bereizten dira. Horixe da *euskalgintza, herri administrazioa eta erakundeak* kodeen kasua. *Euskalgintza* kategoriaren barnean euskalgintzari, euskararen normalizazioa lortzeko lan egiten daben erakundeei, elkarteei, gizarte mogimenduei, etab. zuzendutako esaldi-muinak bilduko dira. Esaterako, euskaltegiak, euskara hutsezko komunikabide ez publikoak, hizkuntza politika erakunde ez publikoak, etab. Holan be, *herri administrazioaren* barruan herri administrazioari orokorrean, epaitegiei, ertzaintzari, osasun sistemari, udal administrazioari, Foru Aldundiei, estatuko administrazioari, hizkuntza politika erakunde publikoei eta, halaber, EITB, eskola eta unibertsitate publikoei zuzendutako esaldi-muinak batuko dira. *Erakundeak* kodearen baitan, barriz, euskalgintzaren lan esparrutik kanpo dagozan erakunde, elkarte, enpresa, eta abarrei bideratutako esaldi-muinak batuko dira.

Kulturgileak kategoriagaz gertatzen dan era berean, esaldi-muina euskalgintzari, herri administrazioari eta erakundeei zuzendua dagoela onartzeko, hau da, onuradun gisa kodifikatuak izateko, politika ekimenek edo adierazpen ideologikoen entitateon barrura begirakoak izan beharko dabe. Euskaltegi-sarea indartzeko ekimena da horren adibide. Barriz, ekintza ala adierazpen ideologikoa barrura begira egoteaz gainera kanpora begira be badago, esaterako herritarrei, kanpora begira onuradun dauanaren

¹²⁷ Izan daiteke ume eta gazteak hizkuntza ikasle be izatea, kasu horreetan ume eta gazte kategoria lehenestuko da.

kodea lehenestuko da. Era berean be, entitate barrura begira egon arren ekimenen onuradunak langileak eurak badira *langileria* kodea hobestuko da.

4.3.5. Kodifikazioa burutzeko oinarrizko irizpideak

Doktorego tesi honetarako diseinatutako eduki azterketa ulertzeko, aldagai teorikoen operazionalizazio prozesuaz gainera, badira beste zenbait aspektu kodifikazioaren arrakasta bermatzeko kontuan hartu beharrekoak. Aspektuok kodifikazioa burutzeko oinarrizko irizpide moduan definitu dira eta honakoak dira: informazioaren maximizatzea, kategori eta edukien bateragarritasunaren lanketa, testuinguruaren funtsezkotasuna eta esaldi-muinen kodeketaren barne eta kanpo koherentzia.

4.3.5.1. Informazioaren maximizatzea

Ikerketa honen xedea alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia modu sakon eta zehatzean aztertzea da. Horretarako, kodifikazioa, kategorien eraikuntza eta erabilera funtsezkoak dira. Egitez, helburua hauteskunde programek eskainitako informazioa maximizatzea izanik, kategorien zehaztasuna oinarrizkoa da. Kategorien zehaztasunaz gainera, euren erabilera be zehaztasunera bideratu beharra dago. Hau da, kategorien artean orokortasun eta zehaztasun maila desbardinatuko kategoriak izanik, ahal dan guztietan kode zehatzen aldeko apustua egingo da. Are gehiago, esaldi-muin batek hizkuntza politikari atxikitako edukia eta adierazpen ideologikoari egina, biak biltzen badauz, aukera dagoen guztietan, bi informazioak kodetuko dira. Hau da, nahiz eta informazio zentrala politikoa ala ideologikoa izan, eta hortaz, eduki mota aldagaian hizkuntza politika ala adierazpen ideologiko moduan kategorizatuta egon, esaldi-muinaren barne-koherentziari¹²⁸ kalterik egiten ez deutson bitartean, kodifikazioan bi informazioak bilduko dira. Zentzu berean, hauteskunde programetan alderdi politikoei “apropos” igorritako informazio zentraz gainera, bigarren mailako informazioak be kodifikatuko dira, hizkuntza politika proposamenen, hizkuntzei atxikitako alkarketen eta balio euskarrien inguruan datu gehigarriak eskaintzen dabekan neurrian.

Era berean, aipatzekoa da kategoria-sistemaren zurruntasunak berak informazioaren maximizatzeari mugak ezartzen deutozala. Izan be, nahiz eta eraikitako kategoria-zerrendak nabarmen zehatzak izan, ez dauz alderdi politikoei hizpide dabekan aukeraketa guztiak ehuneko ehunetan biltzen, kode zabalen aldeko hautua nahitaezko bihurtuz batzuetan.

---

¹²⁸ Esaldi-muinaren barne-koherentzia zertan datzan ezagutzeko, kontsultatu 4.3.5.4. *Esaldi-muinen kodeketaren barne eta kanpo koherentzia* atala (162. or.).

4.3.5.2. **Kategoria eta edukien bateragarritasunaren lanketa**

Hauteskunde programak alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia aztertzeko lanabes aproposa diren arren, ez dagoz ikerlariaren azterketa helburuetara egokituta; are gitxiago ikerketerako eraikitako aldagai-sistema konplexu eta aldiberekoari zuzenean erantzuteko. Horregaitik, ikertzaileak estrategia desbardinak bilatu behar dauz esaldi-muinean oinarritutako aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazioaren eta hauteskunde programen edukiaren artean bateragarritasuna lantzeko, besteak beste, gure kodeketari erantzuten ez deuson edukia alboratzea, informazioa maximizatzeko esaldi-muina gainditzen dauan testuingurua aintzat hartzea, edota esaldien formulazioa bigarren plano batean itzita edukien sakoneko mezua identifikatzea eta horixe kodifikatzea¹²⁹.

Kodifikazio sisteman hiru dira hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren oinarrizko edukiei erantzuten deuson aldagaiak eta, era berean, hauteskunde programen eduki zentrala be biltzen dabenak: *hizkuntza politika proposamenak*, *estatusa eta alkarketak* eta *balio euskarriak*. Askotan kategoriek esaldi-muinen edukia modu zuzenean laburbiltzen dabe, hau da, bien arteko baliokidetasuna erabatekoa izaten da eta, beraz, kategoriak artezean izaten dira aplikagarriak testura. Adibidez, *el sistema educativo debe contribuir a la plena integración y actuar como un elemento vertebrador* (Ezker Anitza, 1998) esaldi-muinak kohesioaren aldarrikapena burutzen dau modu argian; hortara, balio euskarri aldagaiaren baitan kohesioa kodea bereganatuko dau. Baina beste hainbatetan, edukia kodifikagarri bihurtzeko esaldi-muinaren edukiaren eta kodifikazioaren arteko bateragarritasuna landu behar izaten da. Esaterako, kontra-balio baten kritika burutuz balio baten aldarria egiten danean¹³⁰.

Hauteskunde programek alderdi politikoen gobernu programa aurkeztea dabe xede. Egiteko horretarako, politika proposamen zerrenda bat iradokitzen dabe eta adierazpen ideologikoen bidez berau justifikatu. Halaber, alderdi politikoen hauteskunde

¹²⁹ Egiteko horren konplexutasun maila nabarmen handia da eta, horregaitik, ikerketaren baliozkotasuna bermatzeko, kodifikatzaileak eskuz burututako kodifikazioaren egokitasuna barriro be berresten da. Alonso eta besteren hitzetan, *solo las personas son capaces de interpretar el significado de un argumento y decidir si una forma específica de abordar un problema político se refiere al concepto que el investigador tiene en mente* (Alonso, Volkens, Gómez: 2012: 22). Ildo berean, Krippendorff-ek (2004) be azpimarratzen dau ordenagailuek ez dakiela nortzuk diren bere erabiltzaileak, ikerlariarentzako prozesatutako karaktere-kateen esanahia zein dan edota testua lan-gai eta uler-gai dan pertsonen testuinguru kultural aldakorren aurrean be ez direla sentikorrak. Egitez, berba edo adierazpide gitxigaz irudikatzen gai diren kontzeptuak ordenagailu bidez modu zehatzean identifikatu daitekez; barriz, berba zehatzen bidez antzeman ezin daitekezan kontzeptu konplexuak aztertzeko ordenagailuak zailtasunak izaten dauz.

¹³⁰ Ikusi kapitulu honetako 4.3.4.2.3.2. *Balio euskarriak* azpi-atala (142-146. or.).

programek euren proposamenak eta ideak modu zuzenean aditzera emoteaz gainera, gainontzeko alderdi politikoen ikuspegia, zein aurreko gobernuaren lana, egoeraren deskribapena, etab. kritikatzuz eta aditzera emonaz be, modu zeharkakoan, euren leku-hartzea adierazten dabe. Kasu horreetan, kodifikatzailearen lana kritika, deskribapen eta zeharkakotasunen atzean ostontzen diren zeharkako proposamenak eta ikuspuntu ideologikoak identifikatzea izango da, zuzenekoak balira moduan kodifikatzuz. Adibidez, demaguzan ondorengo bi esaldiak: *el actual sistema educativo imperante en Euskadi, además, está lejos de contar con los recursos suficientes para hacer frente a su labor educadora. Las aulas masificadas en la Universidad, la falta de docentes en euskera o la pésima dotación de los centros de enseñanzas medias son buena prueba de ello* (Ezker Batua, 2001). Gure ikergaia hizkuntzak izanik, bi esaldietatik bigarreneko atal bat bakarrik joko dogu kodifikagarri, hain zuzen be, esaldi-muin bakarrean bilduta joango dan: *la falta de docentes en euskera*. Bi esaldiak irakurrita argi gelditzen da Ezker Batuak unibertsitateetan dagozan baliabide eskasak dauzala kritikagai, eta modu zeharkakoan baliabideen handiagotzearen beharra somatzen dauala. Moldaketa hori onartuta, *la falta de docentes en euskera* esaldi-muina hizkuntza politika ekimenaren baitan eta *baliabideak: giza baliabideak, baliabide teknikoak, baliabide materialak, etab.* (25. kodea) kategoria erabiliz kodifikatuko da¹³¹.

Ikerketa kategorien eta hauteskunde edukien bateragarritasuna bilatzeko burututako egokitzapen prozesuak alderdi politikoen diskurtsoa neurri batean itxuraldatu egiten dauala esan daiteke, lehenengo irakurketa batean ikustezin diren edukiak argitara emonaz, kritikak proposamen bilakatuz, etab. Egia da, kodifikazio estrategia honek edukien tankera neurri handi batean baztertu egiten dauala, baina ezin geinke ahaztu azterketa honen xedea alderdi politikoen leku-hartzeak identifikatzea dala, batzuen eta besteen arteko desbardintasunak be identifikatzuz. Zentzu horretan, leku-hartzea zein formula erabiliz burutzen dan, alegia, proposamen zuzen moduan, edota kritika legez, zein egoeraren deskribapena burutuz, etab. ez da horren garrantzitsua. Gainera, kodifikazio estrategia honek alderdi politikoek eskainitako informazioa maximizatu egiten dau, modu zuzenean eskainitako informazioaz gainera modu zeharkakoan egindakoa be begitaratuz.

---

¹³¹ Adibide honek edukiaren bateragarritasun prozesua zelan burutzen dan aditzera emoteaz gainera, hurrengo atalean (4.3.5.3. *Testuinguruaren funtsezkotasuna* (161-162. or.) landuko dan esaldi-muinaren testuingurua aintzakotzat hartzearen oinarritzotasuna be aditzera emoten dau. Izan be, esaldi-muinaren edukia ulergarri izateko berau barnean hartzen dauan esaldia ezeze aurreko esaldia be aintzat hartu behar izan da, hau da, esaldi-muinaren testuinguru hurbila.

4.3.5.3. Testuinguruaren funtsezkotasuna

Kodifikazio-unitate diren esaldi-muinak kodetzerakoan euren testuingurua, hau da, esaldi-muinaren bueltan biltzen dan testua, funtsezko elementua da kodifikazioa egokitasunez burutzeko (Berelson, 1952). Izan be, testuinguru unitateak *are units of textual matter that set limits on the information to be considered in the description of recording units* (Krippendorff, 2004: 101).

Testuinguru unitateen zentraltasuna ikerketa honetara ekarriz, esaldi-muinek hizkuntza politika edo hizkuntza ideologiari dagokiozen argumentuak biltzen dabezan arren, sarritan, argumentua ondo ulertzeko inguruko testua irakurtzea be nahitaezkoa izaten da. Ezin ahaztu geinke esaldi-muin baten gehienezko luzeera esaldia dala eta askotan esaldi baten barnean esaldi-muin desbardinak biltzen direla, informazioa erabat zatikatuz. Horrela, sarritan gertatuko da, galdegai garrantzitsuak aurreko zein atzeko esaldi-muinari atxikita gelditzea; esaterako, nor, non, norentzako, etab. galdegaiak. Are gehiago, askotan, esaldi-muinetik kanpora gelditzen diren informazioak datu-kodifikagarriak izaten dira: hizkuntza, aplikazio esparrua, onuraduna, etab. Sarritan, esaldi-muinaren kodifikazio osoa burutzeko kontuan hartu beharreko testu zatia, bera barnean hartzen dauan esaldia izango da. Halaber, beste askotan esaldia bera gainditzea ezinbestekoa izango da kodifikaziorako beharrezkoa dan informazioa biltzeko. Esaterako, baliteke alderdi politiko batek paragrafo bateko esaldi bakarrean aipatzea zein hizkuntzaz diharduen eta behin aipatuta informazio hori emontzat jotzea gainontzeko esaldi guztietan.

Halanda be, esaldi-muin guztiak ez dira beti kategoria-sistemaren baitako aldagai guztien arabera kodetuak izango, esaldi-muinaren edukira aplikagarriak ez direlako edota informazioa faltan dagoelako. Egitez, kodeketa esaldi-muinak edo esaldi-muinaren inguruko testuak eskaintzen deuskun informazio esplizituaren araberakoa izango da gehiengoan. Era berean, baina, baliteke zenbait informazio kodetzeko testuinguru maila zabalenera jo behar izatea, hain zuzen be, dokumentua eraikia izan dan gizarte testuingurura. Zenbaitetan alderdi politikoek hainbat informazio ezagutzat jotzen dabez eta, hortaz, euren adierazpena ez dabe esplizitatzen. Hizkuntzaren kasuan egoera hori ohikoa izaten da. Adibidez, “gure hizkuntzak” esatea euskara eta gaztelania aipatu orde, etab. Kasu horreetan kodetzaileak bere testuinguru sozialaren ezagutza erabiltzea funtsezkoa izango da kodifikazioa egokitasunez burutzeko, hau da, informazio inplizitu ezaguna esplizitatzeko.

Egitez, azterketa dokumentuak aukeratzekoan garrantzitsua da benetan beroneek zein testuingurutan eta zein testuingurutarako sortuak izan diren jakitea, izan ere, Alonso eta bestek (Alonso, Volkens & Gómez, 2012: 18) dinoen moduan *el contexto del texto afecta al contenido del texto*. Horrela, ikerketa honetako dokumentuei erreparatuz, garrantzitsua da aintzat hartzea alderdi politikoei plazaratzen dabean hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak hauteskunde testuinguru batean burutuak dagozala, hau da, norgehiagoka politikoa gori-gorian dagoen egoera batean.

4.3.5.4. Esaldi-muinen kodeketaren barne eta kanpo koherentzia

Hauteskunde programek informazio anitza, konplexua, gainjarria eta korapilatsua darabile, eta informazio hori kodifikazioaren bidez sinplifikatzea ez da beti egiteko erraza izaten. Kodifikazioaren nahia alderdi politikoen diskurtsoa islatzea da aldagai batzuk oinarri hartuta. Hori horrela, hauteskunde programa baten kodifikazioak bere diskurtsoa laburbiltzeko gai izan beharko dau; hau da, kanpo koherentea. Bestalde, kodifikazioak barne-koherentea be izan beharko dau, alegia, koherentzia unitate moduan hauteskunde programa ordeztu esaldi-muina hartuta, bere kodifikazioak esaldi-muinen eduki zentrala laburbildu beharko dau. Hori lortzeko, kasuan-kasu hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren oinarritzko edukiari erantzuten deitson aldagaia (*hizkuntza politika proposamenak, estatusa eta alkarketak eta balio euskarriak*) esaldi-muinen zentro bilakatuz, gainontzeko aldagaiak berarekiko koherenteak izan beharko dabe; zenbaitetan esaldi-muinean hizpide diren zenbait eduki alboratuz. Esaterako, posible da esaldi-muin batean gaztelania eta euskara aipatzea, baina politika proposamena euskarari bakarrik zuzentzea. Kasu horretan hizkuntza aldagaiaren baitan euskara kodea hobetsiko da, gaztelania baztertuz.

4.3.6. Eduki azterketaren balio eta fidagarritasuna

Eduki azterketa bat ontzat jotzeko oinarritzko bi baldintza bete behar dauz nahitahiezt: baliozkotasuna eta fidagarritasuna. Aurretik aipatu dan moduan, baliozkotasuna deritzogu kodifikazio-sistemaren baitan eraikitako aldagaiek ikerlariak neurtu gura dauana neurtzeko gai izateari, eta fidagarritasuna kodifikatzaile desbardinekin dokumentu berbera kodifikatzekoan behin eta berriz emaitza berrak ala antzekoak lortzeko. Eduki azterketaren baliozkotasuna eta fidagarritasuna bermatzeko, doktoregaiak gizarte-zientzien eta eduki azterketaren metodologian adituak diren hainbat ikerlariren aholkularitza jaso dau eduki azterketaren diseinu prozesu osoan. Era berean, bi kodeketa-berrikusleren laguntza jarraitua be izan dau, bai hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia aldagai teorikoen operazionalizazio

prozesua burutzeko (baliozkotasuna segurtatzeko), bai diseinatutako kodifikazio-sistema hauteskunde programen kodeketan proban jartzerako (fidagarritasuna ziurtatzeko). Beraz, kodifikazio prozesuaren fase desbardinetan aldizkako batzarrak burutu dira.

Eduki azterketaren fidagarritasuna bermatzeko, kodifikazio gida bat eraiki da (begiratu eranskina), kodifikazio-liburua deritzoguna. Izan be, eskuzko kodifikazioa fidagarria izateko funtsezkoak dira, batetik, kodifikatzailearen trebetasuna, intuizioa eta esperientzia eta, bestetik, kategorien eta kodifikazio arauen argitasuna (Holsti, 1969: 135). Kodifikazio-liburuaren egitekoa bigarren horixe izan da: kodetzaileei kodifikazio-sistema hauteskunde programetara era beretsuan aplikatzeko jarraibideak eskaintzea. Bertan, kodifikazioaren nondik-norako orokorrak, esaldi-muinen banaketa irizpideak, aldagai eta kategorien banakako deskribapenak, kodeen arteko lehentasun irizpideak eta aldagaien arteko konbinaketa aurrez-ezarriak bildu dira.

Kodifikazio-liburuaren baliogarritasuna neurtzeko, kodeketa-berrikusleek pretest eran hauteskunde programa zati desbardinak kodetu dabez kodifikazio-liburua erabiliz. Pretestetan sortutako zalantzak, desadostasunak, etab. kodifikazio-liburua osatzeko, zuzentzeko, etab. erabili dira. Guztira 4 pretest saio burutu dira: 2013ko martxoan bat, apirilean bi eta maiatzetan azkena. Kodifikazio-liburua saiorik saio egokituz joan da. Bilera bakoitzean adostutako egokitzapenak gidan barneratu dira. Azken saioan kode-liburuaren behin-betiko egitura hitzartu da.

Kodifikazio-liburuak beti izten dau zabalik interpretazio desbardineterako tartea. Horregaitik, etorkizunean kodetzaile barriek doktorego tesirako eraikitako kodifikazio-sistema erabiliko balebe, kodifikazio-liburua ezagutzeaz gainera prestakuntza saioak egitea gomendagarria litzateke. Horretarako, *Manifesto Project* eta *Regional Manifesto Project*-en esperientzia baliatu ahal izango litzateke. Egitez, proiektuotako kodetzaile bihurtzeko, prestaketa jaso beharra dago eta, prestakuntza osteko ikasketa aldi baten ondoren, fidagarritasun testa gainditu. Proban kanpoko-kodetzaileek testu-eredu bat kodifikatu beharra dabe. Gero, emaitzak test-estandarragaz erkatzen dira. Examina gainditzeko 0,8ko fidagarritasun maila atara beharra dago¹³².

¹³² Gai honetan sakontzeko kontsultatu Budgeren (2001) *Validating Party Policy Placements*.

Aipatzeko da, doktoregaia *Regional Manifestos Project*-eko kodifikatzailea dala. Kodifikatzaile izateko ikerketa taldeak antolatutako formakuntza ikastaroa eta fiabilitate azterketa burutu ebazan, proban 0,85eko fiabilitate maila lortuz¹³³.

Fidagarritasuna kodifikazio prozesuan ezeze kodifikazioaren bidez sortutako datuen erabileran be zentrala da. Kasu honetan fidagarritasuna ordenagailuaren erabilerak ziurtatu deusku, hau da, kodifikazioaren bidez eraikitako datu basearen ordenagailu bidezko ustiaketa estadistikoak.

4.3.7. Kodifikazioa eta datu basea

Kodifikazio eredua diseinatu eta kodifikazio-liburua eraikitakoan, kodifikazio prozesuari hasiera emon jako. Kodifikazio prozesua bi fasetan burutu da. Lehenengoan, hizkuntzei buruz dihardueen hauteskunde programen atalak, hau da, azterketa dokumentuak, esaldi-muinetan banatu dira. Prozesu hau Word testu prozesatzailean burutu da. Hain zuzen, azterketa dokumentua irakurri ahala, esaldi-muinen banaketa burutu da, bakoitza aparteko lerro batean kokatuz. Behin azterketa dokumentu osoa – aztergai diren 5 alderdi politikoen 10 hauteskunde programetako hizkuntzen inguruko edukia- esaldi-muinetan bereiztuta, testua zutabe bakarreko taula bihurtu da. Esaldi-muin bakoitzak taulako laukitxo bat bereganatu dau.

Honen ostean, bigarren kodifikazio-faseari hasiera emon jako: esaldi-muinen aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazioari, hain zuzen. Bigarren fase hau Excelen burutu da. Horretarako, Word testu prozesatzailean eraikitako kuadroa Excelera pasatu da. Esaldi-muin bakoitzari kodifikazioa aldagaika, banan-banan atxiki jako. Hau da, esaldi-muinen errenkada osoak irakurketa jarraituak jaso dauz eta horreetako irakurketa bakoitzean esaldi-muinek ikerketa-aldagai baten araberrako kodifikazioa jaso dabe. Prozesu honen emaitza datu base bat izan da (4.2. irudia), azterketa estadistikoetarako prestatua. Egitez, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren analisisia (ikusit V. kapituluak) datu basearen ustiaketa estadistikoak burutuz bideratu da, Excelen baitako XLStat programa informatikoa erabiliz¹³⁴.

---

¹³³ Egitez, *Regional Manifestos Project*-eko metodologia lehen eskutik ezagututakoan eta doktorego tesiko ikergaira oso ondo egokitzen zala ikusitakoan erabaki genduan tesi azterketan pareko metodologia erabiltzea. Kodifikatzaile prestakuntza doktorego tesiko eduki azterketaren diseinua hasi aurreko hilabeteetan burutu eban doktoregaia: 2012ko abendua eta 2013ko otsaila bitartean.

¹³⁴ Aipatzekoa da, behin datu basea eraikitakoan bere ustiapena ordenagailuz burutu dala eta horrek eduki azterketatik lortutako datuen esplotazioari fidagarritasun handia eskaintzen deusola.

4.2. irudia. Datu basea

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
	N	QF	A.P	U	K	H.O.E.	H	AL	E.M	A.H.	H.P	LOTURAK	BALIOAK	A.E	ON
1	1	PROPUGNAMOS UNA EUSKADI COMPROMETIDA CON EL EUSKERA	1	2012	1	2	2	10	2				10	3	1
2	2	PROPUGNAMOS UNA EUSKADI COMPROMETIDA CON (...) LA CONVIVENCIA LINGÜÍSTICA.	1	2012	1	2	6	80	2				3	3	1
3	3	EAJ-PNV va a situar la política lingüística en la centralidad de la actuación del gobierno.	1	2012	1	2	1	28	1		2			3	12
4	4	Siendo la convivencia lingüística uno de los pilares de la propia convivencia social en Euskadi,	1	2012	1	2	6	80	2				3	3	1
5	5	vamos a promover un bilingüismo	1	2012	1	2	6	80	1	1	1			3	1
6	6	lo más igualitario y equilibrado posible,	1	2012	1	2	6	80	2		9		2	3	1
7	7	que garantice de manera efectiva la igualdad de oportunidades	1	2012	1	2	6	10	1		9		2	3	1
8	8	y la libertad lingüística de los ciudadanos.	1	2012	1	2	6	80	1		9		1	3	1
9	9	Atendiendo a la actual situación social de las dos lenguas oficiales,	1	2012	1	2	6	80	2				18	3	1
10	10	desarrollaremos una política lingüística proactiva y efectiva,	1	2012	1	2	2	10	2				17	3	1
11	11	que nos acerque a la plena normalidad del euskera.	1	2012	1	2	2	10	1	3	2			3	1
12	12	Por ello, recuperando el lugar central que corresponde a la política lingüística en la agenda política,	1	2012	1	2	1	28	2				10	3	12
13	13	impulsaremos en la totalidad de los departamentos y áreas del gobierno un uso de las dos lenguas oficiales	1	2012	1	2	6	20	1		21			3	16
14	14	que coadyuve a la sostenibilidad de nuestra pluralidad lingüística.	1	2012	1	2	6	20	1		2			3	16
15	15	Por tanto, la política lingüística será una de las líneas de actuación transversales de nuestra acción de gobierno.	1	2012	1	2	1	10	2				10	3	12
16	16														

ITURRIA: norberak egina.

4.4. LABURBILDUZ

Kapitulu honetan, EAEko alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak ikertzeko doktorego tesian erabili dan metodologia aurkeztu dogu. Hasteko ikerketa subjektuen aurkezpena burutu da, alderdi politiko eta azterketa dokumentuen aukeraketa irizpideak zehaztu dira, hauteskunde programen bilketa eta prestaketa prozesua azaldu da eta dokumentuon analisia burutzeko diseinatu dan eduki azterketaren nondik-norakoak esplikatu dira.

Azterketa subjektuen eta dokumentuen aukeraketaren eta geroko dokumentuon prestaketa eta bilketaren gainean, honakok laburbildu daitekez. Lehenengo, azterketa dokumentu moduan EAEko legebiltzarrerako hauteskunde programak aukeratu dira; dokumentuok ikerketa subjektu diren alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren erakusle baitira. Bigarren, azterketa subjektuak aukeratzerakoan, EAEko espektro politikoa bere aniztasunean biltzea eta ikuspuntu diakronikoa (1980-2012) lantzeko aukera eskaintzea baloratu dira. Modu horretan, EAJ, Ezker Abertzalea, PSE-EE, PP eta Ezker Anitza izan dira aukeratutako alderdiak. Hirugarren, hauteskunde programen corpusaren zati handiena Eusko Legebiltzarreko Liburutegian batu da papel formatoan. Prestaketa prozesuak dokumentuen eskaneatzea eta OCR prozesuaren bidez testu arrunt bilakatzea eskatu dau; eta, aztergaia hizkuntzen alorra izanik, hauteskunde programa osoetatik mintzairaren gaineko hizpidea sailkatzea eta datu baseak sortzea.

Hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketarako eraikitako eduki azterketaren diseinua *Manifesto Project* eta *Regional Manifesto Project*-ean oinarritu da; baina ikerketa objektura egokitzeko beharrak, bide bereiztu eta propioa garatzea exigitu dau. Azterketaren erronka nagusienetakoa mintzairei buruz diharduen hauteskunde programen edukia hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren artean modu zorrotzean banatzea izan da. Kodifikazio-unitate moduan esaldi-muina aukeratzeak egiteko hori ahalbidetu dau. Bestalde, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia azterketa kontzeptu edo aldagai teorikoak aztergarri bihurtzeko operazionalizazio prozesu bikoitza burutu da: aldagai teorikoak ikerketa aldagai bihurtuz lehenengo operazioanalizazio prozesuan, eta ikerketa aldagaiak kategoria edo kode bilakatuz bigarren operazionalizazio prozesuan. Era berean, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia modu osoan aztertzeko, beharrezkotzat jo da azterketa kontzeptuok ikerketa aldagai anitzetan operazionalizatzea (lehenengo operazionalizazioa). Ikerketa aldagaiotako batzuk, hizkuntza politikaren edo hizkuntza ideologiaren definitzaile izanda, aldagai zentral eta eskusibo moduan jo dira; eta beste batzuk, helburutzat aldagai zentral eta eskusiboek eskainitako informazioa osatzea izanik, aldagai laguntzaile moduan hartu dira. Aipatzekoa da, hizkuntza politikaren operazionalizazio prozesua nagusiki deduktiboa izan dala eta hizkuntza ideologiarena, barriz, induktiboa.

Diseinatutako eduki azterketaren fidagarritasuna bermatzeko kodifikazio gida bat sortu da eta bere balioa eta errepikagarritasuna ziurtatzeko kodeketa-berrikusleen laguntza jaso da.

Amaitzeko, hauteskunde programen kodifikazioa burutu da – Word-en esaldi-muinen banaketa eta Excel-en esaldi-muinen aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazioa-. Kodifikazioaren bidez datu base bat eraiki da. Datu basearen ustiaketa estadistikoa Excel-en bideratu da, XLStat programa informatikoa erabiliz.

V. DATUEN ANALISIA: EAE-KO ALDERDI POLITIKOEN HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIEN ERRETRATATZEA

Kapitulu honetan, aztergai diren EAEko bost alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren analisia burutuko dogu, doktorego tesirako beren-beregi diseinatutako ikerketa aldagaiak ardatz hartuta. Alderdi politiko bakoitza azpi-kapitulu banatan landuko da. Analisisian datu kuantitatiboak eta kualitatiboak uztartuko dira. Hau da, batetik, aldagai barneko kodeen agerpen maila aztertuko da eta, bestetik, edukiak modu sakonagoan eta adibide zehatzekaz lantzeko, hauteskunde programetako aipu zuzenak erabiliko dira. Datuen aurkezpen kualitatiboa *azken helburuak*, *hizkuntza politika proposamenak*, *balio euskarriak* eta *estatus eta alkarketak* ikerketa aldagaiekaz burutuko da nagusiki. Azpi-kapitulu bakoitzaren amaieran, kasuan kasu landutako alderdiaren datu esanguratsuenen laburpena egingo da¹³⁵.

5.1. EUZKO ALDERDI JELTZALEA

5.1.1. Hizkuntzen presentzia

Atal honen helburua EAJk Eusko Legebiltzarrerako hauteskunde programetan hizkuntzen gaiari zenbateko eta zelako tartea egiten deitson ezagutzea da. EAJren hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketarako dokumentu corpusa 1204 esaldi-muinekoa da. Hauteskunde deialdiaren arabera esaldi-muin kopurua nabarmen aldatzen da. 1980 eta 1984ko hauteskunde programak dira hizkuntzei zuzendutako esaldi-muin kopuru txikiena bildu dabenak, 21 eta 28 hurrenez hurren; 2012koa kopuru handiena dauana, 328 esaldi-muin guztira (ikusi 5.1. taula).

5.1. taula. EAJren diskurtso linguistikoa hauteskunde programak. 1980-2012 (esaldi-muin kopurua)

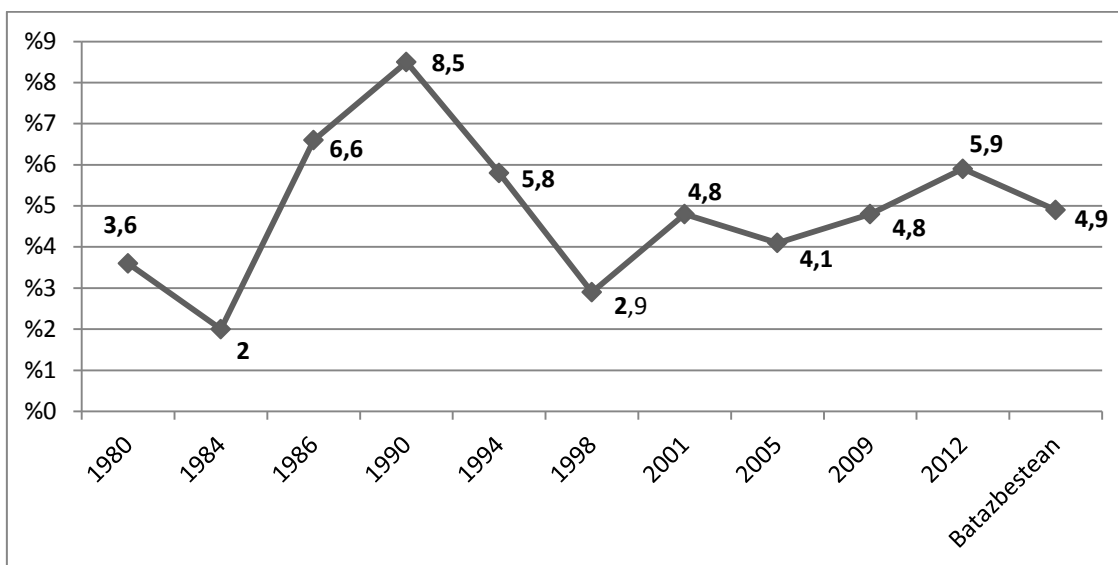
	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Guztira
Esaldi-muin kopurua	21	28	154	189	141	50	107	72	114	328	1204

ITURRIA: norberak egina.

¹³⁵ Alderdi politikoen deskribapena burutzeko jarraituko dan aurkezpen ordena honakoa izango da: EAJ, Ezker Abertzalea, PSE-EE, PP eta Ezker Anitza. Segida hau aukeratzearen arrazoia 2012ko Eusko Legebiltzarrerako azken hauteskunde deialdian alderdietako bakoitzak lortutako ordezkartza maila izan da, EAJ izanik ordezkartza handiena lortu eban alderdia eta Ezker Anitza txikiena, Eusko Legebiltzarrean ordezkartza izateko gitxiengo boto kopurua ez eban eta lortu.

Bataz bestean, EAJk hizkuntzen alorrari hauteskunde programen %4,9 zuzendu deutso (ikusi 5.1. grafikoa). Datuak hauteskunde programaka begiratuta, EAJk 1984ko hauteskunde programan zuzendu deutso hizkuntzei tarterik txikiena (%2) eta handiena 1990ean (%8,5). 1990eko hauteskunde deialdiaren inguruko gora-beheren ostean, 2001. urteaz geroztik ehunekoak nahiko egonkor mantendu direla baieztatu daiteke.

5.1. grafikoa. Diskurtso linguistikoa EAJren hauteskunde programetan. 1980-2012 (%-ak hauteskunde programaka)

** Ehunekoak lortzeko hauteskunde programa bakoitzaren hitz-kopuru osoa eta hizkuntzei buruz diharduen esaldi-muinen hitz-kopurua hartu dira kontuan.

ITURRIA: norberak egina.

EAJk hizkuntzen alorra politika esparru zabalagoen pean landu dau gehiengoan; sarri kulturaren azpi-atal moduan (%28,13) eta, neurri txikiagoan, hezkuntza (%12,5) eta herrigintza (%3,13) alorren baitan. Bestalde, aurkibidean hizkuntzen alorarentzako izenburua barneratu dauanetan, euskarari eskaini deutso erabateko nagusigoa (%28,13); nahiz eta noiz edo noiz hizkuntza politika terminoa be erabili dauan (%3,13) (ikusi 5.2. taula).

5.2. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak EAJren hauteskunde programen aurkibideetan (% ponderatuak**)

Hitz-gakoak	EAJ
Kultura	28,13
Hezkuntza	12,50
Herrigintza	3,13
Justizia administrazioa	0
Hizkuntza alkarbizitza ¹³⁶	3,13
Hizkuntza politika	3,13
Euskara	28,13
Normalizazio linguistikoa	0
Elebitasuna	0
Eleaniztasuna	3,13
Hizkuntzak	0
Aurkibidean ez	18,75
Guztira	% 100

** Ehunekoak lortzeko jarraitu dan prozedura honakoa izan da: hauteskunde programetako izenburu nagusietan hizkuntzak aipagai izan direnetan, izenburuan agertutako hitz-gako bakoitzari bi puntu eskaini jakoz. Hizkuntzak hizpide izan dabezan azpi-izenburuetan agertutako hitz-gakoei puntu bakarra eskaini jake. Puntu guztiek batuta %100 ordezkatu dabe.

ITURRIA: norberak egina.

5.1.2. Eduki mota

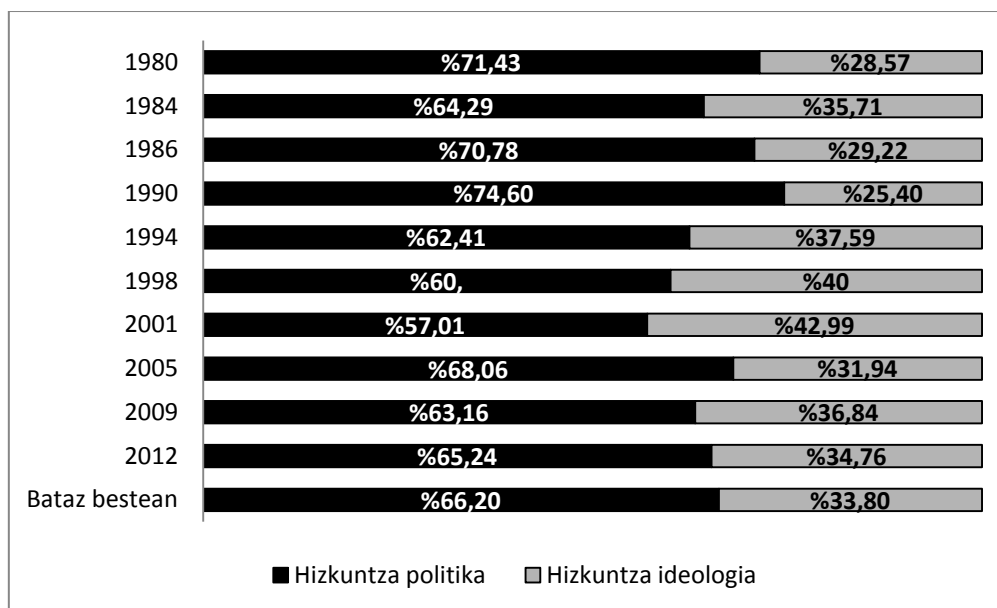
Atal honetan, EAJren hauteskunde programetako hizkuntzen gaineko diskurtsoaren izaera aztertuko da, alderdiaren diskurtsoa hizkuntza politika ekimenei ala hizkuntzen gaineko adierazpen ideologikoei zuzenduago dagoen ezagutzeko.

EAJk hizkuntza politika ekimenei adierazpen ideologikoen tarte bikoitza eskaini deutse, %66,2 eta %33,8, hurrenez hurren (5.2. grafikoa). Hizkuntza politika ekimenen nagusigoa egonkor mantendu da hauteskunde programa guztietan, nahiz eta programa batzuetan gailentzea nabarmenagoa izan dan. Hauteskunde programa ekimen zaleenak 1990, 1986 eta 1980koa izan dira. Hiruretan hizkuntza politika ekimenek aztergaiaren %70 baino tarte handiagoa bereganatu dabe, zehatz esanda, %74,6, %72,78 eta %71,43, hurrenez hurren. Hizkuntza politika ekimenen eta adierazpen ideologikoen arteko tarte 2001eko hauteskunde programan izan da murriztena; proposamen politikoek %57,01 bilduta.

¹³⁶ Aztergai diren alderdi politiko batzuen kasuan hizkuntza bizikidetzak hizkuntzen alorra beregain hartuko dauan atal zabalago moduan funtzionatzen dau. EAJren kasuan hizkuntza bizikidetz 2012ko hauteskunde programan da hizpide, baina euskeragaz parekatuta, biak azpi-atl moduan. Horrelaxe dino: *comprometida con el euskera y la convivencia lingüística*.

5.2. grafikoa. EAJren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012 (% horizontalak)

ITURRIA: norberak eginda.

5.1.3. Hizkuntza jokoa

Atal honetan, EAJk bere legebiltzarreko hauteskunde programetako diskurtso linguistikoa zein hizkuntzei bideratzen deuteson aztertuko da. Horrela, EAJren hizkuntzen jarduna euskarari zuzendua dago gehiengo nagusian; hain zuzen, hamar hauteskunde programen batazbestekoa aintzat hartuta, hizkuntzen gaineko jardunaren %91,2; %75,98 modu esklusiboan eta %15,22 beste hizkuntza batzuekatz batera, gaztelaniagaz bereziki (%12,97) (ikusi 5.3. taula).

Urtean urteko hizpideak begiratuta eta lehenengo urteetako hauteskunde programak erreferentziazat harturik, euskararen esklusibotasunak beherakada bat izan daukela baieztatu daiteke. Egitez, 1980ko hauteskunde programan euskararen bakartasuna erabatekoa da (%100); 2012ko hauteskunde programan, oster, %68,81koa. Bi hauteskunde programen tartean gora beherak nabarmenak izan dira, 1998 eta 2001eko hauteskunde programak izanik euskararen nagusigoa kolokan gehien jarri dabenak, %58 eta %50,47 bakarrik zuzenduta euskarari modu esklusiboan (ikusi 5.3. taula).

5.3. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzateskoa
Hizkuntzak orokorrean	0	3,57	5,19	0	0,71	12	2,80	0	0,88	4,89	2,99
Euskara	100	92,86	78,57	94,18	78,01	58	50,47	84,72	78,07	68,81	75,98
Gaztelania	0	0	0,65	0	0	0	0	0	0	0	0,08
Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	2,78	6,14	1,22	1,08
Euskara & gaztelania	0	3,57	14,29	4,76	19,15	10	23,36	5,56	7,89	16,51	12,97
Euskara & ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,61	0,17
Euskara & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0,88	0	0,08
Euskara & gaztelania & ingelesa	0	0	0	0	0	0	1,87	2,78	1,75	3,67	1,50
Euskara & gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	4,67	0	0,88	0	0,50
Gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,31	0,08
Atzerriko hizkuntzak	0	0	1,30	0,53	0,71	0	2,80	0	0	0,61	0,75
Etorkinen hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,61	0,17
Estatu hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eleaniztasuna	0	0	0	0,53	0,71	14	12,15	4,17	3,51	2,14	2,99
Hizkuntza gixituak	0	0	0	0	0,71	0	1,87	0	0	0,61	0,42
Berezko hizkuntza	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0,25
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania, frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	21	28	154	189	141	50	107	72	114	328
											1204

ITURRIA: norberak egina.

Gehienetan, euskarak banaka galdutako espazioa euskara eta gaztelaniak bereganatu dau; 1998ko hauteskunde programan izan ezik, zeinetan eleaniztasuna (%14), hizkuntzak orokorrean (%12) eta berezko hizkuntza (%6) kodeak bigarren postuagaitik euskara eta gaztelaniagaz (%10) lehian agertu diren¹³⁷. Euskara eta gaztelania kodeak presentzia mailan aldaketa nabarmenak izan dauz hauteskunde programa batetik bestera. Tarte handiena 2001 (%23,36), 1994 (%19,14) eta 2012an (%16,51) lortu dau. Bestalde, azpimarratzekoa da, gaztelaniak berak beratar aipamen bakarra bereganatu dauela EAJren hauteskunde programetan; hain zuzen, 1986an gaztelania

¹³⁷ Garrantzitsua da aipatzea 1998ko hauteskunde programan hizkuntzen inguruko edukia oso murrizta dala: hauteskunde programaren %2,9, guztira 50 esaldi-muin (ikusi 5.1. grafikoa). Horrek hizpide izan diren hizkuntzek aipamen gixigaz ehuneko esanguratsuak lortzea ahalbidetu dau. Esaterako, eleaniztasun kodeak 7 aipamenegaz %14 bereganatu dau.

nazioarteko hizkuntza indartsu moduan deskribatzerakoan: *el castellano, uno de los idiomas más potentes del mundo* (EAJ, 1986).

Frantsesari tarte berezia eskaintzea komeni da. Frantsesa zazpi esaldi-muinetan (%0,66) bakarrik izan dau hizpide EAJk, baten hizkuntza politika ekimen forman gaztelaniagaz batera – eskolan Iparraldean gaztelania eta Hegoaldean frantsesa ikasteko neurriak hartzea proposatuz (EAJ, 2009)-, eta beste seitan euskara eta gaztelaniagaz alkartuta (ikusi 5.3. taula). Sei aipamenon atzean erreferentzia lurraldea Euskal Herria da, eta transmititutako ideia euskaldunon hizkuntzak euskara, gaztelania eta frantsesa direla. Horren adibide honako aipua: *la sociedad vasca es plurilingüe, ya que el castellano y el francés son también nuestras lenguas* (EAJ, 2009). Aipatzekoa da, ideia hau bere egiten daben sei esaldi-muinetatik bost 2001eko hauteskunde programari dagokiozala eta bat 2009koari.

Bestalde, EAJren hauteskunde programetan atzerriko hizkuntzak, modu orokorrean, 1986an izan dira lehenengoz hizpide; ingelesa, barriz, 2001ean, 14 urte beranduago. Halaber, 2001eko ingelesaren lehenengo agerraldiaz geroztik bere presentzia etenbakoa izan dan bitartean, atzerriko hizkuntzen agerpena etenduna izan da. Are gehiago, neurri handi batean 2001etik aurrera nazioarteko hizkuntzen hizpideaz ingelesa jabetu dala baieztatu daiteke (ikusi 5.3. taula).

Hamar hauteskunde programetako batzbesteko datuak aintzat hartuz gero, nazioarteko hizkuntzek EAJren hauteskunde programetan indar handirik ez dabela dirudi. Baina baieztapen hori egin aurretik, nazioarteko hizkuntzei lotuta eleaniztasun kodea be aintzat hartzea komeni da; eleaniztasunak, EAEko hizkuntza ofizialek eratutako elebitasuna gainditutata, nazioarteko hizkuntzak barnean hartzen baitauz. Eleaniztasuna 1990ean izan eban hizpide lehenengoz EAJk eta, orduetik, bere presentzia etenik bakoa izan da. Horrela, atzerriko hizkuntzak, ingelesa eta eleaniztasuna alkarrerik batuta hasierako baieztapena nabarmen aldatzen da. 1998ko hauteskunde deialditik aurrera, hizkuntza aniztasunak EAJren diskurtsoan indar esanguratsua hartu dau, euskara eta euskara eta gaztelaniaren atzetik hirugarren indarra bilakatuz (ikusi 5.3. taula).

Gainontzeko hizkuntza guztiek presentzia murrizta bereganatu dabe. Batzbestekoak kontuan izanda, hizkuntzek orokorrean %2,99, hizkuntza gitxituek %0,42, berezko hizkuntzek %0,25 eta etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak %0,17 (ikusi 5.3. taula). Estatuko hizkuntzak, hau da Espainiar Estatuko zein Frantziar Estatuko mintzaira desbardinak ez dira izan hizpide EAJren hauteskunde programetan.

Eduki mota atalean EAJren diskurtso linguistikoaren izaera politiko-ideologikoa izan da hizpide. Hizkuntzen jokoan murgilduta, interes berezia dauka izaera politiko-ideologikoa EAEko hizkuntza ofizialez jardutean eta nazioarteko hizkuntzez¹³⁸ egitean bardin mantentzen dan ikusteak. EAJren batazbesteko datuak begiratuta, hizkuntza ofizialen diskurtsoa nazioarteko hizkuntzena baino ideologizatuago dagoela esan daiteke, nahiz eta aldea oso handia ez izan (%5,48koa) (ikusi 5.4. taula).

Datuok ikuspuntu diakronikotik begiratuta, gora beherak gora behera, bai hizkuntza ofizialen bai nazioarteko hizkuntzen kasuan joera denboran zehar egonkor mantendu dala baieztatu daiteke (ikusi 5.4. taula).

5.4. taula. EAJren EAEko hizkuntza ofizial eta nazioarteko hizkuntzen diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012 (% horizontalak hizkuntza kategoriaka. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza ofizialak (euskara & gaztelania)		Nazioarteko hizkuntzak (ingelesa & atzerriko hizkuntzak)	
	Hizkuntza politika	Hizkuntza ideologia	Hizkuntza politika	Hizkuntza ideologia
1980	71,43	28,57	0	0
1984	66,67	33,33	0	0
1986	71,53	28,47	50	50
1990	74,33	25,67	100	0
1994	62,04	37,96	100	0
1998	61,76	38,24	0	0
2001	63,95	36,05	60	40
2005	70,15	29,85	75	25
2009	59,80	40,20	88,89	11,11
2012	66,67	33,33	70	30
Urteen batzbestekoa	67,33	32,67	73,81	26,19
% N =	740	359	31	11

** Hizkuntzak ofizialak aldagaia kalkulatzeko euskara eta gaztelania, eurak euratar edota alkarregaz, barnean hartzen dabezan kode guztiak hartu dira aintzakotzat. Atzerriko hizkuntzak aldagaia kalkulatzeko, barriz, ingelesa eta/edo atzerriko hizkuntzak barnean hartzen dabezan kode guztiak izan dira kontuan.

Taula irakurterrezagoa izateko, hauteskunde programako hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak biak lortutako ehunekoak agertu beharrean, hizkuntza politikak bereganatutako ehunekoak bakarrik aurkezten dira. %100era heltzeko kuadro bakoitzean faltan dan portzentaia da adierazpen ideologikoari dagokiona.

ITURRIA: norberak egina.

EAJren diskurtso linguistikoaren izaera politiko-ideologikoa aztertzerakoan interesgarria da jakitea euskarari bera beratara ala euskara eta gaztelaniari modu bateratuan zuzendutako hizpidea maila berean dagoen politika ekimenei edota adierazpen ideologikoei bideratua. Batazbesteko datuak aintzat hartzen badira, bardintasuna ia erabatekoa dala ikusiko da: bi kasuetan %67 hizkuntza politikari

¹³⁸ Frantsesa ez da nazioarteko hizkuntzak kategoriaren baitan sartu alderdi politiko batzuek nazioarteko hizkuntza moduan jotzen daben arren, beste alderdi politiko batzuek, Euskal Herria erreferentziatzat hartuta, gaztelaniaren pareko estatusa atxikitzen deuselako.

zuzenduz eta %32 hizkuntza ideologiari. Halaber, datuak hauteskunde urteka aztertuz gero, antzekotasuna hutsaldu egiten da, neurri batean behintzat; desbardintasun handiena 34 puntu portzentualetan kokatuz 1984an eta txikiena 2001ean 1,33 puntutan (ikusi 5.5. taula).

5.5. taula. EAJren euskara eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012 (% horizontalak hizkuntza kategoriaka. N = esaldi-muin kopurua)

	Euskara		Euskara & Gaztelania	
	HP	HI	HP	HI
1980	71,43	28,57	0	0
1984	65,38	34,62	100	0
1986	70,25	29,75	81,82	18,18
1990	73,03	26,97	100	0
1994	63,64	36,36	55,56	44,44
1998	62,07	37,93	60	40
2001	66,67	33,33	68	32
2005	70,49	29,51	50	50
2009	57,30	42,70	77,78	22,22
2012	67,26	32,74	61,11	38,89
Urteen %	67,43	32,57	67,31	32,69
batazbestekoa N =	617	298	105	51

ITURRIA: norberak egina.

5.1.4. Alorrak

Atal honetan, EAJk hizkuntza politika ekimenak eta adierazpen ideologikoak zein alorretara bideratzen dauzan ezagutuko da. EAJk alor diferenteak landu dauz, nahiz eta neurri desbardinean. Politika alor orokorrak aintzat hartuta, hezkuntza da EAJren hauteskunde programetan presentzia handiena bildu dauana; hain zuzen, hizpidearen %24,67. Atzetik datoz gizarte bizitza (%18,19), hizkuntza politikaren esparru orokorra (%16,86), herri administrazioa (%13,87) eta kulturgintza (%13,29). Komunikabideak erdibideko posizioan kokatu dira, hizpidearen %5,81 bereganatuz. Barriz, alorrik ahulenak esparru juridikoa, lan mundua eta teknologia barriak izan dira; hurrenez hurren, %2,57, %2,49 eta %2,24 bere eginez (ikusi 5.6. taula).

Datuak hauteskunde urteka aztertuta, gorabeherak handiak direla baieztatu daiteke hizkuntza politika alor guztietan. Gorabeherak-gorabehera, zenbait alor hauteskunde deialdi guztietan izan dira hizpide; zehazki, herri administrazioa, hezkuntza, kultura, gizarte eta hizkuntza politikaren alor orokorra. Barriz, komunikabideak, teknologia barriak, lan mundua eta esparru juridikoaren agerpena ez da horren egonkorra izan.

Komunikabideak behin (2001ean) ez dira hizpide izan, teknologia barriak bost alditan (1980tik 1994ra), lan mundua birritan (1984, 1998) eta esparru juridikoa hirutan (1980, 1994, 1998). Azpimarratzekoa da, teknologia barriak 1998ko hauteskunde programara arte mintzagai izan ez diren arren, bere lehenengo agerpenaz geroztik presentzia etengabea izan dabela (5.6. taula).

5.6. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programak. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen bataz- bestekoa
Herri											
administrazioa	9,52	17,86	24,68	13,23	7,80	6,00	11,21	22,22	9,65	13,41	13,87
Irakaskuntza	14,29	32,14	32,47	34,39	28,37	20,00	29,91	19,44	19,30	15,85	24,67
Komunikabideak	23,81	3,57	7,14	15,87	4,96	2,00	0	1,39	1,75	3,66	5,81
Teknologia											
barriak	0	0	0	0	0	6	3,74	2,78	4,39	3,96	2,24
Lan mundua	4,76	0	0,65	0,53	1,42	0	4,67	1,39	5,26	3,96	2,49
Kulturgintza	28,57	17,86	9,74	7,94	18,44	24,00	8,41	18,06	21,93	10,37	13,29
Gizarte bizitza	9,52	7,14	11,69	9,52	17,02	34,00	19,63	4,17	23,68	26,52	18,19
Esparru											
juridikoa	0	7,14	5,84	3,17	0	0	0,93	4,17	2,63	2,13	2,57
Orokorrean	9,52	14,29	7,79	15,34	21,99	8,00	21,50	26,39	11,40	20,12	16,86
Guztira											
%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	21	28	154	189	141	50	107	72	114	328	1204

ITURRIA: norberak egina.

Alor orokorrez gainera euren baitako azpi-alorrak be kontuan hartuta, alderdieran adierazpen gehienetan alor orokorrek azpi-alorrekiko nagusitasuna mantentzen dabela ikusiko da, hezkuntza alorrean salbu. Hezkuntzan eskolak bereganatu dau ehunekorik handiena, EAJren hizpide osoaren %14,71, hain zuzen be. Hurrengo azpi-alor aipatuena unibertsitate eta ikerketa zentroak (%4,99) eta hizkuntza eskolak (%2,99) izan dira (ikusi 5.7. taula). Herri administrazioaren barruan aipagarria da epaitegiek lortutako %4,07 eta hizkuntza politika sailburuordetzak egindako %1,5. Komunikabideetan EiTbK bereganatutako %2,24 da azpimarratzekoa. Bestelakoan, bai herri administrazioa bai komunikabideetako gainontzeko azpi-alorrak bazterreko presentzia bildu dabe. Adierazpen orokorzaleenak kulturgintzan, bereziki, eta gizarte bizitzan nabarmendu dira. Izan be, kulturaren baitako azpi-alor batek be ez dau hizpidearen %1 bereganatzea lortu, eta gizartearen kasuan familia eta aisia izan dira %1 hori gaingitu daben azpi-alor bakarrak, %1,83 eta %1,16 bilduta, hurrenez hurren.

5.7. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

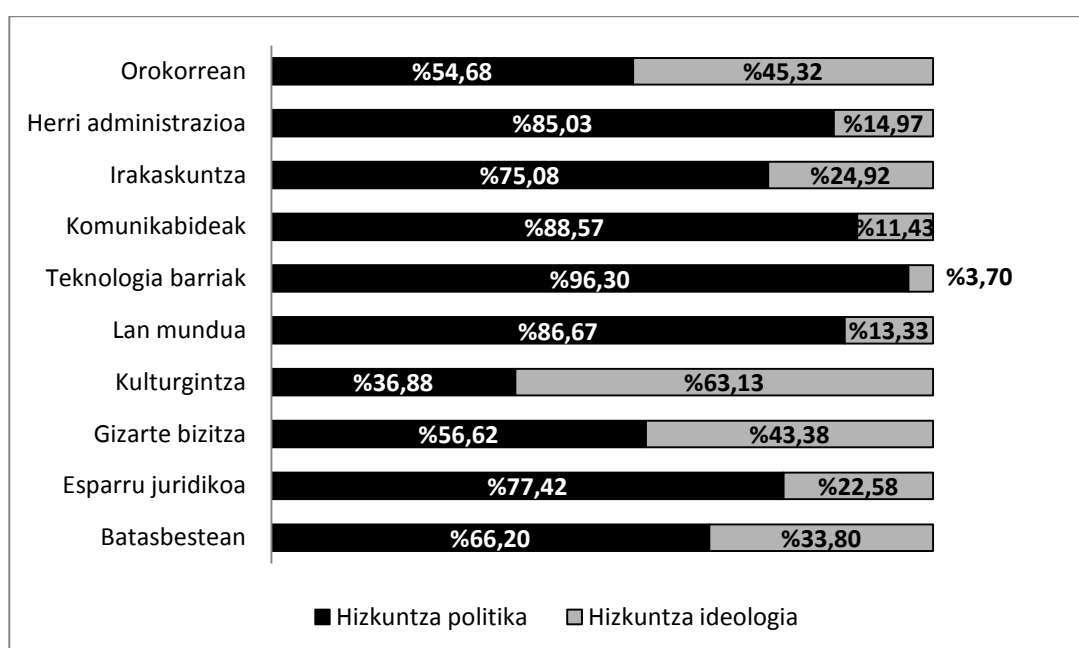
	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Orokorrean	9,52	14,29	7,79	15,34	21,99	8	21,50	26,39	11,40	20,18	16,87
Herri administrazioa	0	0	9,74	5,82	5,67	2	2,80	6,94	0,88	4,59	4,90
Epaitegiak	9,52	17,86	2,60	1,59	0,71	4	2,80	11,11	6,14	4,28	4,07
Ertzaintza	0	0	1,30	0,53	0	0	0	0	0	2,14	0,83
Osasuna	0	0	0	0	0	0	1,87	4,17	0	1,53	0,83
Udal eta Foru administrazioak	0	0	0,65	0,53	0	0	0	0	0	0	0,17
Hizkuntza politika sailburuordetzak	0	0	8,44	2,65	0	0	0	0	0	0	1,50
Estatuko administrazioa	0	0	0	1,06	0	0	0	0	0	0	0,17
Ordezkar politikoak	0	0	1,95	1,06	0	0	1,87	0	1,75	0,61	0,91
Nazioarteko erakundeak	0	0	0	0	1,42	0	1,87	0	1,75	0,31	0,58
Irakaskuntza	9,52	0	3,25	0	0,71	0	0,93	1,39	1,75	0,61	1,16
Eskola	4,76	28,57	21,43	21,16	16,31	14	17,76	11,11	10,53	7,95	14,71
Lanbide heziketa	0	0	0	0	0	0	0	4,17	0	0,61	0,42
Unibertsitate & ikerketak zentroak	0	3,57	3,25	10,05	10,64	4	8,41	1,39	0	2,45	4,99
Hizkuntza eskolak	0	0	4,55	3,17	0,71	2	0	1,39	7,02	3,67	2,99
Helduentzako eskolak	0	0	0	0	0	0	4,67	0	0	0,61	0,58
Komunikabideak	9,52	0	3,25	4,76	3,55	2	0	1,39	0,88	3,06	2,83
EiTB	9,52	3,57	3,90	7,41	1,42	0	0	0	0	0,61	2,24
Prentsa idatzia	4,76	0	0	3,70	0	0	0	0	0	0	0,67
Telebista	0	0	0	0	0	0	0	0	0,88	0	0,08
Irratia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zinea	4,76	0	0	0	0	0	0	0	1,75	0,31	0,33
Teknologia barriak	0	0	0	0	0	6	3,74	2,78	4,39	3,98	2,24
Lan mundua	4,76	0	0,65	0,53	1,42	0	4,67	1,39	5,26	3,67	2,41
Kulturgintza	14,29	17,86	6,49	4,23	14,89	22	7,48	18,06	18,42	9,17	10,81
Liburugintza	0	0	0	0	0	0	0	0	0,88	0	0,08
Antzerkia	0	0	0	0	0	0	0	0	0,88	0	0,08
Musika & kantagintza	4,76	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,08
Euskararen normatibizazio- normalizazio erakundeak	4,76	0	3,25	3,70	3,55	2	0,93	0	0	1,22	2
Gizarte bitzitza	9,52	7,14	10,39	7,41	9,22	32	14,95	2,78	20,18	19,88	14,05
Aisia	0	0	0	0,53	0,71	0	0,93	0	1,75	2,75	1,16
Kirola	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,22	0,33
Familia	0	0	0,65	1,59	6,38	2	1,87	1,39	0,88	1,22	1,83
Eskolaz kanpoko jarduerak	0	0	0,65	0	0,71	0	0	0	0	1,22	0,50
Esparru juridikoa	0	7,14	5,84	3,17	0	0	0,93	4,17	2,63	2,14	2,58
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	21	28	154	189	141	50	107	72	114	328

ITURRIA: norberak egina.

Politika alor bakoitzean hizpide dan edukiak zelako izaera dauan aztertzeak badau interesik. EAJren kasuan politika alor guztietan hizkuntza politika ekimenek adierazpen

ideologikoek baino ehuneko handiagoak bereganatu dabez. Halaber, desbardintasunak nabarmenak dira alor batetik bestera. Lan mundu eta teknologia barrien alorrean politika ekimenen nagusitasuna ia erabatekoa izan da hizpidearen %86,67 eta %96,3 euri zuzenduz (ikusi 5.3. grafikoa). Herri administrazio eta komunikabide alorretan be politika ekimenak gehiengo argia izan dira, %85,03 eta %88,57gaz; baita esparru juridiko eta irakaskuntza alorretan be, nahiz eta neurri txikiagoan: %77,42n eta %75,08n, ondoz ondoan. Barriz, hizkuntza politika ekimenen indarra txikiagoa izan da arlo kulturean (%36,88), gizarte bizitzan (%56,62) eta hizkuntza politikaren arlo orokorrean (%54,68).

5.3. grafikoa. EAJren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.1.5. Aplikazio esparrua

Atal honetan, EAJk hauteskunde programetan proposagai dauzan hizkuntza politikak eta adierazpen ideologikoak zein esparru geografikotara bideratzen dauzan aztertuko da. Hamar hauteskunde programetako batzbesteko datuak aintzat hartuz gero, EAJk bere hizpidearen gehiengo nagusia, %83,21, EAera bideratu dauala baieztatu daiteke (ikusi 5.8. taula). EAJren bigarren aplikazio esparru nagusia, nahiz eta askoz neurri txikiagoan, Euskal Herria izan da hizpidearen %7,23 bere eginez. Aipatzekoa da Euskal Herriko zazpi probintziak mintzagai esanguratsu izan diren arren, NFEak eta Iparraldeak banatuta esaldi-muin bakarra lortu dabela eta alkatuta bi esaldi-muin. Aipamenok 2012ko hauteskunde programan egin dira. Bestalde, Euskal Herria indefinitua kodeak, EAera edo Euskal Herrira zuzenduak dagozan jakin ezin

daitekezan esaldi-muinak kodifikatzeko erabiliak, batzbesteko hizpidearen %2,66 bildu dau.

5.8. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Lokala	0	0	0,65	1,06	1,42	0	0	0	0,88	0,30	0,58
Eremu estrategikoak	4,76	0	0	3,70	0	0	0	0	1,75	0,91	1,08
EAE	85,71	85,71	90,26	87,83	93,62	52	80,37	78,87	73,68	82,32	83,21
Euskal Herria	0	0	6,49	3,17	1,42	18	14,95	12,68	4,39	9,15	7,23
Espainiar Estatua	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Europar Batasuna	0	0	0	0	2,13	0	0	1,41	1,75	0,30	0,58
Nazioartea	0	0	1,30	1,06	0	18	3,74	4,23	7,02	5,18	3,74
Diaspora	0	0	0	1,06	0	2	0,93	0	0,88	0,30	0,50
Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,30	0,08
NFE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,30	0,08
Estatu Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,30	0,08
Hego Euskal Herria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde euskalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde mixtoa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde erdalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroa & Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,61	0,17
Euskal Herria indefinitua	9,52	14,29	1,30	2,12	1,42	10	0	2,82	9,65	0	2,66
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	21	28	154	189	141	50	107	72	114	328
											1204

ITURRIA: norberak egina.

Bestalde, esparru lokalaren eta eremu estrategikoen indarra mugatua izan da oso EAJren hauteskunde programetan; lehenengoak hizpidearen %0,58 hartu dau beregain, eta bigarrenak %1,08¹³⁹ (ikusi 5.8. taula).

Nazioarte mailari lotutako aplikazio esparruak aztertuz gero, Europar Batasunak mintzagaiaren %0,58 baino ez dau bereganatu; nazioarte esparru orokorrakoak, oster, %3,74 egin dau bere. Nazioartean diaspora be aipatu izan dau alderdiak, nahiz eta bere presentzia txikia izan dan, hizpidearen %0,50, hain zuzen be (ikusi 5.8. taula).

Batzbesteko datuak urtez urteka aztertuz gero, hizpidearen gehiengoa bereganatu daben esparruek presentzia nahiko egonkor mantendu dabela baieztatu daiteke: EAE hauteskunde deialdi guztietan izan da langai, Euskal Herria eta Euskal Herri indefinitua

¹³⁹ Datuok interpretatzerakoan ezin ahaztu daikegu aztergai doguzan hauteskunde programak Eusko Legebiltzarrerakoak direla eta, berez, lan eremua ez dala lokala.

zortzitan (1986-2012) eta nazioartea zazpitan (1986, 1990, 1998-2012). Gainontzeko aplikazio esparru geografikoen agerpena askoz be gorabeheratuagoa izan da.

Aplikazio esparru geografiko baten barnean batzen diren edukien izaera zelakoa dan aztertzeak be badau interesa. Esaterako, interesgarria da ikustea EAEra zuzendutako esaldi-muinen %71,53 hizkuntza politika ekimenei zuzendua dagoen bitartean, Euskal Herriari zuzendutakoetan hizkuntza ideologia dala nagusi, %68,97 batuta; eta are gehiago, Euskal Herri indefinituaren kasuan, non hizpidearen %90,63 dagoen adierazpen ideologikoei zuzendua (5.9. taula). Iparraldea eta Nafarroa aplikazio esparru moduan aipatuak banaka izan direnetan be adierazpen ideologiko moduan egin dabe eta biak alkarregaz aipatu izan direnetan, batean hizkuntza politika moduan eta bestean hizkuntza ideologia lez.

5.9. taula. EAJren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza Politika	Hizkuntza Ideologia	Guztira
Lokala	85,71	14,29	%100 (N = 7)
Eremu estrategikoak	92,31	7,69	%100 (N = 13)
EAE	71,53	28,47	%100 (N = 998)
Euskal Herria	31,03	68,97	%100 (N = 88)
Europar Batasuna	42,86	57,14	%100 (N = 9)
Nazioartea	55,56	44,44	%100 (N = 44)
Diaspora	100	0	%100 (N = 6)
Iparraldea	0	100	%100 (N = 1)
NFE	0	100	%100 (N = 1)
Estatu Frantsesa & Estatu Frantseseko eskualdeak	100	0	%100 (N = 1)
Nafarroa & Iparraldea	50	50	%100 (N = 2)
Euskal Herria indefinitua	9,38	90,63	%100 (N = 31)
Batazbestekoa	66,50	33,50	%100 (N = 1204)

ITURRIA: norberak egina.

Eremu estrategikoaren eta esparru lokalaren kasuan, hizkuntza politika ekimenen nagusigoa erabatekoa izan da, %92,31koa lehenengoaren kasuan eta %85,71koa bigarrenarenean.

Euskal lurretatik haratago dagoen Estatu Frantsesari zuzendutako esaldi-muina politikoa izan da, baita diasporari zuzendutakoak be. Europar Batasunaren eta nazioartearen kasuan, barriz, ehunekoak nahiko parekatuta agertu dira, lehenengoaren kasuan hizkuntza ideologiaren (%57,14) eta bigarrenaren kasuan hizkuntza politikaren (%55,56) alderago kokatuz (ikusi 5.9. taula).

5.1.6. Azken helburuak

Atal honen xedea, EAJk hizkuntza politikaren bidez lortu gura dauan azken helburua edota hizkuntza bizikidetzatze ideala irudikatzerakoan desiatzen dauan jomuga zein diren aztertzea da; baita hizkuntzei buruz jarduterakoan azken helburua irudikatzeari zenbateko tartea eskaintzen deitson.

EAJk bere hizkuntzen inguruko hizpidearen %12,87 bideratu deutse hizkuntza politikaren azken helburu moduan definitu diren elebitasun, eleaniztasun, hizkuntza normalizazio eta lehentasunezko hizkuntza kodeei (ikusi 5.10. taula). Halaber, datuak hauteskunde deialdiz deialdi aztertuta, desbardintasun garrantzitsuak somatzen dira. Esaterako, 1980ko aurreneko hauteskunde programan EAJk ez eutson hizkuntza politikaren bidez lortzeko azken helburuei erreferentziarik egin; eta 1984ko programan helburuok hizpidearen %3,57 baino ez eben bereganatu. Geroztik, ehunekoak nabarmen igo dira, hauteskunde deialdiaren arabera gora behera esanguratsuekaz. 90 hamarkadako hauteskunde programetan eskaini izan deutsoz EAJk azken helburuei ehunekorik handienak, hizkuntzen inguruko hizpidean: %16,93 1990ean, %24,11 1994an eta %20 1998an. 2001eta 2005eko ehunekoak be nabarmen handiak izan dira, %13,08 eta %15,28, hurrenez hurren. Bestalde, azken bi deialdietan ehunekoak beherakadaxoa jasan dabe: %10,53ra 2009an eta %8,23ra 2012an.

5.10. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia EAJren diskurtso linguistikoa. 1980-2012 (%-ak hauteskunde programaka. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Azken											
helburuen	0	3,57	9,09	16,93	24,11	20	13,08	15,28	10,53	8,23	12,87
ehunekoa											
N =	21	28	154	189	141	50	107	72	114	328	1204

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuek hauteskundeetan daben indar orokorra alde batera itzita eta aldagaiaren barneko kodeen presentzia eta bilakaera aztertzeari ekinez, euskararen normalizazioa da EAJren diskurtsoan gehiengo handiena bereganatu dauan azken helburua; hain zuzen, %65,81. Atzetik dator elebitasuna azken helburuen %21,94gaz, eleaniztasuna %10,32gaz eta, azkenik, lehentasunezko hizkuntza euskara %1,94gaz (ikusi 5.11. taula).

5.11. taula. EAJren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka.
1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Elebitasuna	0	0	50	6,25	26,47	10	28,57	0	33,33	25,93	21,94
Eleaniztasuna	0	0	0	0	2,94	40	21,43	27,27	0	18,52	10,32
Normalizazioa	0	100	50	87,50	67,65	50	50	72,73	66,67	55,56	65,81
Lehentasunezko hizkuntza	0	0	0	6,25	2,94	0	0	0	0	0	1,94
Guztira %	0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	0	1	14	32	34	10	14	11	12	27	155

ITURRIA: norberak egina.

Aipatzekoa da normalizazioaren nagusitasuna hauteskunde programa guztietan izan dala konstantea, nahiz eta gehiengo hori maila handiagoan ala txikiagoan elebitasun eta eleaniztasunagaz partekatu (ikusi 5.11. taula). 1994. urtera arte elebitasuna izan da normalizazioagaz espazioa partekatu dauana; 1994az geroztik, barriz, elebitasunak eta eleaniztasunak, biak partekatu dabe, hauteskunde deialdiaren arabera bat edo beste nagusituz. Bestalde, euskara lehentasunezko hizkuntzak hiru esaldi-muin bakarrik bereganatu dauz, 1990ean bi eta 1994an bat. Gerora, euskara modu esplizituan lehenesteko deiak ez dau izan agerpenik.

EAJk azken helburuak politika alor guztietara zuzendu dauz, nahiko modu orekatuan gainera (ikusi 5.12. taula). Irakaskuntza esparrua izan da azken helburu aipamen gehien bildu dauzana (%20), baina atzetik gertu kokatu dira gizarte bizitza (%17,74), hizkuntza politikaren esparru orokorra (%16,13), herri administrazioa (%16,13) eta komunikabideak (%10,32). Kulturgintza, lan mundua, esparru juridikoa eta teknologia barriak be izan dira azken helburuen xede, baina askoz be aipamen gitxiago bilduta; hurrenez hurren, %3,87, %3,23, %1,29 eta %1,29.

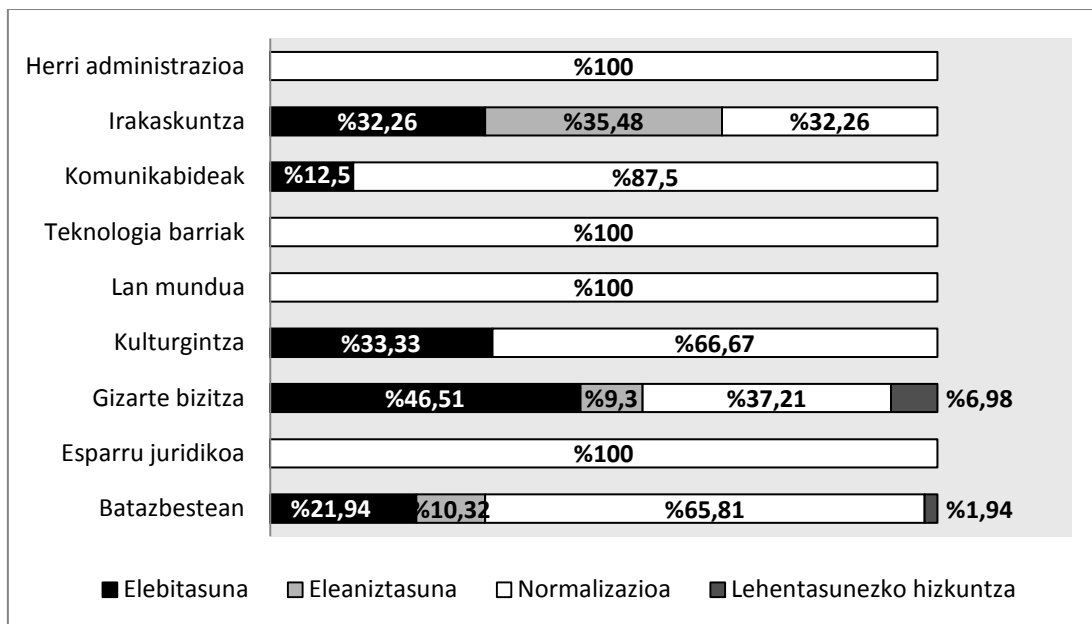
5.12. taula. EAJren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	16,13
Herri administrazioa	16,13
Irakaskuntza	20
Komunikabideak	10,32
Teknologia barriak	1,29
Lan mundua	3,23
Kulturgintza	3,87
Gizarte bizitza	17,74
Esparru juridikoa	1,29
Guztira	% 100
	N = 155

ITURRIA: norberak egina.

Esparru bakoitzean nagusitu dan azken helburua aztertuz gero, gizarte bizitzan eta irakaskuntzan salbu, gainontzeko alor guztietan euskararen normalizazioa izan da gailendu dan azken helburua. Egitez, herri administrazioan, esparru juridikoan, lan munduan eta teknologia barrietan horixe izan da aipatutako azken xede bakarra (%100) (5.4. grafikoa). Komunikabideetan eta kulturgintzan be euskararen normalizazioa izan da indar handiena bereganatu dauan azken helburua aipamenen %87,5 eta %66,67 bilduta, hurrenez hurren. Halaber, azken bi eremuotan elebitasuna nagusitzea be ezarri dau xedetzat EAJk, kulturgintzan helburuetara zuzendutako aipamenen %33,33 batuta eta komunikabideetan %12,5 eginda. Bestalde, gizarte bizitzan elebitasunak euskararen normalizazioari aurea hartu deutso aipamenen %46,51 batuta eta eleaniztasuna be ezarri da noiz edo noiz helburutzat (%9,3). Irakaskuntzan, barriz, eleaniztasuna izan da elebitasun eta euskararen normalizazioaren gainetik kokatu dana. Dana dala, hezkuntzan hiru helburuek antzeko presentzia bereganatu dabe: esparrura bideratutako azken helburuen %35,48 eleaniztasunak eta %32,26 bana elebitasun eta euskararen normalizazioak.

5.4. grafikoa. EAJren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburu orokorren datuak modu kuantitatiboan aztertzeak besteko interesa dauka zenbateko eta ehuneko horreen atzean ostentzen diren edukiak kualitatiboki aztertzeak. Normalizazioa, elebitasuna, eleaniztasuna eta lehentasunezko hizkuntza segida honetan aztertuz gero, hurrengoak aipatu daitezke:

EAJk euskararen normalizazioaren aldeko leku-hartze argia bereganatzen dau: *independientemente de que la política lingüística se plasme en ritmos y procesos diferentes, lo sustancial es que se avance de modo progresivo, en el camino de la normalización* (EAJ, 1994). Alderdiaren hitzak kontuan izanda, euskara hizkuntza normalizatua izango da egunerokoan komunikazio tresna ohiko bilakatzen danean. Horretarako, mintzaira normalizatu bateri dagokiozan funtzio desbardinak bereganatu beharko dauz eta bere erabilera gizarteko esparru guztietan berreskuratu ala ezarri beharko da. Beraz, azken xedea eta erronka honakoa da: *la consecución de una normalización real que garantice una presencia dinámica del euskera en el entramado de toda la vida social como instrumento operativo* (EAJ, 1990); *su normalización, la extensión generalizada del conocimiento, el paso del conocimiento al uso y la ocupación de espacios y funciones dependientes hasta el momento de otras lenguas* (EAJ, 1994). EAJk normalizazioa erreala (*real*), benetakoa (*efectivo*) eta erabatekoa (*plena*) izatea gura dau. Hortara, 2005eko aipamena hona ekarriz: *planteamos la normalización del euskera en el trabajo, en la educación, la administración, los medios de comunicación, la familia, el deporte y el ocio* (EAJ, 2005). Eta lanean, hezkuntzan,

herri administrazioan, komunikabideetan, familian, kiroletan zein aisian normalizazio prozesua bideratzeko normalizazio neurriak (programak, planak, esaterako) dauz proposagai alderdiak.

Aurretik aipatu dan moduan euskararen normalizazioa herri administrazioan izan dau aipatuena EAJk. Zentzu honetan, interesgarria da alderdiak herri administrazioaren baitan euskararen normalizaziorari erreferentzia egiten deutesonean darabiltzan aditz moten gainbegirada egitea; izan be, maila orokorrean euskararen normalizazio erreala, benetakoa eta erabatekoa aipu dauzan arren, herri administrazioan normalizazio erabatekoa baino bere prozesua dau mahaigaineratzen: *procurar la normalización* (1984), *profundizar en el proceso de normalización* (1990, 1994), *medidas tendentes a la progresiva normalización* (1990), *esfuerzo de normalización* (1990, 1994), *incentivar aplicación de planes* (1998), *implantar medidas* (2005), *impulsar la normalización* (2012). Hortara, esan daiteke herri administrazioaren baitan aipamenik sendoena 1994an langileria publikoaren normalizazio linguistikoa funtsezko betekizun moduan aurkezteka izan dala.

Hezkuntzan eta komunikabideetan normalizazioaren aipamenak horren ugariak izan ez diren arren, aipatzekoa da EAJk hezkuntza euskararen normalizaziorako alor zentral moduan agertu dauala (1990, 1994), baita komunikabideak be (1986, 1990): *importancia decisiva que tienen los medios de comunicación de cara a la normalización del uso del euskera, y todas sus consecuencias* (EAJ, 1990). Aldi berean, azpimarragarria da euskararen normalizazioa EAEn lortzeko nahiaz haratago, euskal lurralde osoan ezartzeko gogoia be adierazi dauala EAJk 2012an.

Bestalde, elebitasuna azken xede moduan gizartean izan dau nagusiki hizpide EAJk. Alderdiak behin eta barriro egin dauan aldarrikapena egoera elebidun erreal eta zinezkorako bidea egitea eta egoera hori eskuratzea izan da: *alcanzar una situación de bilingüismo real y efectivo* (EAJ, 1986). Elebitasuna parekidea, orekatua izateko nahia be adierazi dau EAJk sarri: *un bilingüismo social cada vez más armonioso equilibrado e igualitario* (EAJ, 2012), *la paridad social de ambas lenguas* (EAJ, 2012). Aipatu beharrekoa da, EAJk 1986az geroztik elebitasuna azken helburu moduan ezarri arren, helburu hori aurkezteko moduan formulazio aldaketa esanguratsua gertatu dala: 2001era arte elebitasuna helmugan kokatu da, 2009tik aurrera, barriz, prozesuan. Horren adierazgarri honako bi aipuak: *para alcanzar una situación de bilingüismo real* (1986, 1990, 2001) edo *hacia un bilingüismo real/social* (2009, 2012). Ildo honetan, interes berezia dauka 2012ko hautekunde programan EAJk egindako proposamen

barria, hain zuzen, elebitasun pasiboa sustatu eta prestigiatzearena: *promover y prestigiar el bilingüismo pasivo* (EAJ, 2012).

Hezkuntza alorrean unibertsitatea izan da elebitasuna xede moduan ezarrita aipamen gehien jaso dauzana, hain zuzen, unibertsitate elebiduna lortzea. Halaber, aipatu beharra dago, aldarrikapen hau 1990 eta 1998ko hauteskunde deialdien tartean burutu dauala alderdiak. Bestalde, komunikabideetan euskara eta gaztelaniaren parekatze progresiboa 1986an izan da aipatua eta politika kulturalen elebitasuna 1994an.

Eleaniztasuna hezkuntza alorrean lortu beharreko azken xede moduan planteatu dau gehiengoan EAJk. Hain zuzen, ikasleen eleaniztasuna bermatzea da bilatutakoa, modu horretan, gizarte eleanitzean be sakontzeko: *para avanzar de este modo en el objetivo de conseguir una sociedad vasca cada vez más multicultural, más multilingüe* (EAJ, 2001). Izan ere, alderdiak gizartean eleaniztasunerako bidea jorratu gura dau, beti be elebitasunetik abiatuta: *avanzar decididamente hacia el plurilingüismo desde un bilingüismo efectivo y real* (EAJ, 2012).

Euskara lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzea 1990 eta 1994ko hauteskunde deialdietan izan da proposatua bakarrik; zehazki, euskararen normalizazio bidean, komunitate euskaldunaren baitan euskara funtzio guztietan lehenengo hizkuntza moduan ezartzea proposatuz: *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco considera que caminar hacia la normalización del euskera requiere, en lo referente a la comunidad euskaldun, priorizar la identificación y potenciación del euskera como primera lengua en todas sus funciones, posibilitando a los euskaldunes su práctica cotidiana* (EAJ, 1994); eta herri euskaldunetan euskararen erabileraren nagusigoa lortzea proposatuz: *con el objetivo de incrementar la presencia y el uso del euskera en los municipios, en especial el de los mayoritariamente vascófonos, y conseguir el predominio de la práctica del euskera en todos los ámbitos sociales* (EAJ, 1990).

5.1.7. Hizkuntza politika proposamenak

Atal honen bidez, EAJk mintzaira desbardinei bideratutako hizkuntza politika ekimen zehatzak zeintzuk diren aztertuko dira. Aurretik aipatu dogun moduan, EAJren hizkuntzen inguruko diskurtsoa hizkuntza politikei adierazpen ideologikoei baino zuzenduago dago; zehazki, batazbesteko datuak aintzat hartuta, hizpidearen %33,8 gehiago dira politika ekimenak (ikusi 5.13. taula). Hori horrela izanik be, hauteskunde deialdi batetik bestera ekimen moten aniztasuna nabarmen aldatu da. 2012ko hauteskunde programa da dibertsitate handiena erakutsi dauana, guztira 25 ekimen-mota desbardin proposatuz. Atzetik datoz 1990eko hauteskunde programa 23 ekimen-

motagaz, 2009koa 20gaz, 1986 eta 1994koa 19gaz, 2001ekoa 18gaz, 2005ekoa 16gaz; eta, azkenengo postuetan, 1984 eta 1998koak 10egaz eta 1980koa 8gaz (ikusi 5.13. taula). Aipatzekoa da ekimen-moten aniztasuna hauteskunde bakoitzean hizkuntzei eskainitako esaldi-muin kopuruagaz batera doala. Hau da, zenbat eta tarte handiagoa eskaini hizkuntzei -esaldi-muin gehiago- orduan eta ekimen-mota desbardin gehiago izango dira proposagai. Era berean, nabarmendu beharra dago EAJk hizkuntza politika ekimenak aldagaiaren baitan bereiztutako ekimen-mota guztiak (29 kategoria) izan dauzala proposagai hauteskunde programa batean edo bestean.

5.13. taula. EAJren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1980-2012

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa ala guztira
Hizkuntzen gaiari hauteskunde programetan eskainitako ehunekoa	3.6	2	6.6	8.5	5.8	2.9	4.8	4.1	4.8	5.9	4,9
Hizkuntza politika eduki motara zuzendutako esaldi- muin kopurua	15	18	109	141	88	30	61	49	72	214	797
Hizkuntzen diskurtsoan hizkuntza politika eduki motak bildutako ehunekoa	71,43	64,29	70,78	74,60	62,41	60	57,01	68,06	63,16	65,24	66,20
Hizkuntza politika ekimen mota kopurua	8	10	19	23	19	10	18	16	20	25	29

ITURRIA: norberak egina.

EAJk hizkuntza politika ekimenak hizkuntza desbardinei zuzendu deutoz 1980az geroztik: euskarari (%92,47¹⁴⁰), gaztelaniri (%14,81), frantsesari (%0,13), ingelesari (%3,26), atzerriko hizkuntzei (%0,75), etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzei (%0,13), hizkuntza gitxituei (%0,63), berezko hizkuntzei (%0,13), eleaniztasunari (%2,13) eta mintzairei modu orokor eta zabalean (%2,38) (ikusi 5.14. taula).

¹⁴⁰ Zerrenda honetan ageri diren ehunekoak hizkuntzetako bakoitza beregain hartzen dabene kode guztien batuketara dira. Esaterako, euskararen kasuan *euskara, euskara eta gaztelania, euskara eta ingelesa eta euskara, gaztelania eta ingelesa* kodeen batuketa.

5.14. taula. EAJk hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Hizkuntzak	0	0	7,34	0	1,14	6,67	4,92	0	0	2,34	2,38
Euskara	100	94,44	76,15	92,20	78,41	60	59,02	87,76	75	71,50	77,54
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	2,04	8,33	1,40	1,25
Euskara & Gaztelania	0	5,56	15,60	6,38	17,05	10	24,59	4,08	11,11	15,42	12,92
Euskara & Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,93	0,25
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0	0	0	0	0	0	3,28	4,08	2,78	3,74	1,76
Gaztelania & Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,47	0,13
Atzerriko hizkuntzak	0	0	0,92	0,71	1,14	0	1,64	0	1,39	0,47	0,75
Etorkinen & Gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,47	0,13
Eleaniztasuna	0	0	0	0,71	1,14	20	3,28	2,04	1,39	2,34	2,13
Hizkuntza gitxituak	0	0	0	0	1,14	0	3,28	0	0	0,93	0,63
Berezko hizkuntzak	0	0	0	0	0	3,33	0	0	0	0	0,13
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	15	18	109	141	88	30	61	49	72	214
		15	18	109	141	88	30	61	49	72	214

ITURRIA: norberak egina.

Goiko ehunekoek aditzera emoten daben moduan, hizkuntza ala hizkuntza kategoria gehienek leku-hartze oso marginala izan dabe hizkuntza politika ekimenen baitan. Esaterako, frantsesak, gaztelaniagaz konbinazioan, etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak eta berezko hizkuntzak ekimen bakarra bereganatu dabe. Frantsesa eta gaztelaniaren konbinaketaren kasuan, 2012ko hauteskunde programan Iparraldean gaztelania eta Hegoaldean frantsesaren ikasketa hobetzeko neurriak izan dauz proposagai alderdiak. Etorkinen hizkuntzak be 2012ko hauteskunde programan aipatu dira bakarrik, euskara edo gaztelania ezagutzen ez daben heldu barriei lehen tramiteak euren hizkuntzan burutzeko interkomunikazio eta itzulpen mekanismoak bultzatzeko konpromisoa hartuz. Bestalde, berezko hizkuntzak 1998ko hauteskunde programan aipatu dira, esanez botere publikoek herriko berezko mintzairak teknologia berrietan erabiltzeko lanabesak eskaini beharko leukiezala.

Bestalde, hizkuntza gitxituek, maila orokorrean, bost ekimen egin dabez bere. Ekimenok nazioarte mailan kokatzen dira nagusiki: Europa mailan hizkuntza gitxituen alde burutzen diren ekimen eta erakundeei jarraipena egin eta eurretan parte hartzeko konpromisoa hartuz (2001, 1994) eta Estatu Frantsesari *Erregio edo Gutxiengoan Hizkuntzen Europako Karta* sinatzea eskatuz (2012). Bestalde, teknologia barriak

hizkuntza ez hegemonikoak bultzatzeko bide moduan erabiltzea be izan dau proposagai EAJk.

Nazioarteko hizkuntzei dagokionean, atzerriko hizkuntzak, orokorrean, 5 ekimenetan izan dira hizpide; ingelesa, barriz, bera-beratar 10 ekimenetan eta euskara eta euskara eta gaztelaniagaz batera 17tan. Atzerriko hizkuntzen kasuan ekimenak hezkuntza alorrera zuzenduak dagoz, bi ekimen mota proposatuz: atzerriko hizkuntzen ikasketa bultzatzea (1986, 1990, 2012) eta, pausu bat harago joanda, eskolan (1994) eta unibertsitatean (2001) ikasketa hizkuntza moduan ezartzea. Helburuok ingelesaren kasuan be errepikatu dira. Gainera, ingelesaren ikasketa fasea gaindituta, euskara eta gaztelaniagaz batera, gazteengan beronen ezagutza orokortzea be izan dau xede EAJk (2012). Azken helburu hori lortzeko, eskoletan hizkuntza didaktikara zuzendutako ekimenak (2012), baliabideen eskaintza (2012), hezkuntza sistemaren funtzionamenduaren ebaluaketa eta erreforma, besteak beste, hezkuntza ereduen (2001, 2009, 2012), eta sistemaren planifikazio beharra (2012) begitaratu dauz alderdiak.

Hezkuntza ereduaren ildora, aipatzekoa da EAJk ez daukala ingelesa hezkuntza ereduaren baitan kokatu. Hau da, EAJk hezkuntza eredu baten aldeko apustu argia egin barik – noiz edo noiz hizpide eta jarraibide bai izan dauzan arren- izten deutse tartea euskara, gaztelania eta ingelesari hezkuntza sisteman.

Halaber, hezkuntza alorraz haratago, ingelesaren inguruko ekimenak beste politika alor batzuetan be izan dauz proposagai. Besteak beste, ingelesa, euskara eta gaztelaniagaz batera eskolaz kanpoko jardueratan komunikazio hizkuntza moduan ezartzea (2012); edota komunikabideen alorrean ume eta gaztetxoentzako euskara-ingelesa azpitoludun zinema bultzatzea (2012). Bestalde, aisia eta turismoari lotuta be ingelesaren erabilera normalizatzea izan dau proposagai alderdiak (2012).

Hizkuntzek orokorrean eta eleaniztasunak batuta ekimenen %4,51 bereganatu dabe. Hizkuntzen kode orokorraren baitan hizkuntza politikaren inguruko ekimen orokorrak eta hizkuntzei modu zabalean zuzendutakoak bildu dira; eleaniztasunaren baitan modu esplizituan eleaniztasuna mintzagai eta xede izan dabenak. Eleaniztasuna helburu daben ekimenak hezkuntza eta gizarte alorrera zuzendu dauz EAJk, ikasle gazteen zein herritarren gaitasun eleanitza bultzatu eta eskuratzea bilatuz, eta horretarako ikasketa eleanitza bideratuz. Bestalde, hizkuntzak modu orokor eta indefinituan edota hizkuntza politika forman aipatuak izan direnean proposatu diren ekimen motak anitzagoak izan dira: hizkuntza politika gobernuaren jardunaren espazio zentrolean

kokatzea, hau da, hizkuntza politika kemenez bultzatzea eta horretarako baliabideak eskaintzea (2001, 2012), hizkuntza politikaren ebaluaketa bideratzea (1986), hizkuntzen gaiaren inguruan ikerketak burutzea (1986), hizkuntza didaktikan hobekuntzak bultzatzea (2012), hizkuntzak aintzat dauzan hezkuntza sistemaren erreforma bideratzea (1998), irakasle eta ikasleengan hizkuntzen ikaskuntza bultzatzea (1994, 1998, 2001, 2012), eta turismo arloan gidarientzako hizkuntzen ezagutza egiaztatagiriak inplementatzea (2012).

EAJk proposagai dauzan hizkuntza politika ekimenetatik %12,92 euskara eta gaztelaniari zuzendu deitsoz era berean. Ekimenok politika alor orokor guztietan izan dabe ordezkartza; halanda be, irakaskuntza eta herri administrazio alorrak izan dira mintzagaiaren gehiengo bereganatu dabenak (ikusi 5.15. taula).

5.15. taula. EAJk euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Herri Adm.	Irakas.	Kom.	Tek. barri	Lan	Kul.	Giz.	Jurid.	Batazbestekoa
Hizkuntza eskubideak	80	35	2,86	0	0	80	0	70	75	32,97
Komunikazio hizkuntza funtzioa	0	15	14,29	100	100	0	0	20	0	16,48
Ezagutza, euskalduntze	0	0	28,57	0	0	0	0	10	0	12,09
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	35	0	0	0	0	0	0	0	7,69
Ikasketa. Ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	14,29	0	0	0	0	0	0	5,49
Planifikazio soziolinguistikoa	10	5	2,86	0	0	0	0	0	0	3,30
Baliabide tekniko, giza, material	0	0	5,71	0	0	0	50	0	0	3,30
H. babestu, bultzatu	10	10	0	0	0	0	0	0	0	3,30
Ebaluaketa, erreforma	0	0	5,71	0	0	0	0	0	0	2,20
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	0	0	5,71	0	0	0	0	0	0	2,20
Aukera banatuaren eredu	0	0	5,71	0	0	0	0	0	0	2,20
Legedia: aldatu	0	0	2,86	0	0	0	0	0	25	2,20
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmen	0	0	0	0	0	20	0	0	0	1,10
Sorkuntza, ekoizpen, eskaintza kulturala	0	0	0	0	0	0	50	0	0	1,10
Hizkuntza eskakizunak: meritu	0	0	2,86	0	0	0	0	0	0	1,10
Hizkuntza didaktika	0	0	2,86	0	0	0	0	0	0	1,10
Ikasketa, alfabetatze	0	0	5,71	0	0	0	0	0	0	2,20
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	10	20	35	4	1	5	2	10	4
										91

ITURRIA: norberak egina.

Ekimenok politika arloka aztertuta, herri administrazioaren baitan, hizkuntza eskubideen bermakuntzaren aldeko aldarriak eta euskara eta gaztelania arreta-harreman hizkuntza moduan ezartzeak bereganatu dabe gehiengo handia; batean eta bestean hizpidearen %35 batuta (ikusi 5.15. taula). Herritarrei administrazioagaz euskaraz zein gaztelaniaz jarduteko eskubidea aitortu deitso EAJk modu

errepikakorrean 2012ko hauteskunde programan: *garantía de que los ciudadanos y ciudadanas puedan relacionarse con la Administración en el idioma oficial (euskara o castellano) de su elección* (PSE-EE, 2012). Aipatzekoa da erabakimen hori bi hizkuntzen ofizialtasunean oinarritu dauela alderdiak. Eskubide aitoren horregaz estu lotuta dago euskara eta gaztelaniari arreta-harreman hizkuntza funtzioa atxikitzea herri administrazio orokorrean zein epaitegietan, bai idatziz bai ahoz (1986, 1994, 1998, 2001, 2009, 2012). Herri administrazio barnean euskara, gaztelaniaren moduan, komunikazio hizkuntza bilakatzea be izan dau hizpide, nahiz eta modu bazterrekoan 2012ko hauteskunde programan alderdiak. Azken finean, EAJk herri administrazioan pluraltasun linguistikoa (*pluralidad lingüística*) babesteko nahia agertu dau (2012).

Bestalde, irakaskuntza alorrean ikasle zein irakasleen artean bi hizkuntzen ezagutza bermatzea izan da modu argian gailendu dan proposamena (%28,57) (ikusi 5.15. taula). Ikasleei zuzenduta horrela dino alderdiak: *garantizar (...) que todos los alumnos y alumnas adquieran la competencia lingüística suficiente en las dos lenguas oficiales, al finalizar el periodo de enseñanza obligatoria* (EAJ, 2001). Halaber, modu bazterrekoan beste hainbat ekimen be proposatu izan dauz EAJk euskara eta gaztelaniarentzako irakaskuntza alorrean: unibertsitate mailan bi hizkuntzen erabilera indartzea (1990, 1994), hezkuntza ereduak ebaluatzea (1986) zein hobetzea (1986) eta egokitzea (2001, 2005), barrikuntza pedagogikoa burutzea (1994), irakasleen elebitasuna bermatzea (1990, 2001) eta salbuespen egoerak be aintzat hartzea (1990), hezkuntza elebiduna indartzea (1986, 1994), eskola materialak eskaintzea (2001).

Komunikabideetan eta teknologia barrietan euskara eta gaztelania komunikazio hizkuntza bihurtzea izan da helburu (%100) (ikusi 5.15. taula). EiTbN bi hizkuntzen parekatzea izan dau hizpide (1986, 2012) eta komunikabideetan, orokorrean, *la equiparación progresiva en el uso de ambas lenguas oficiales* (EAJ, 1986). Bestalde, lan munduan, esparru juridikoan eta gizarte mailan hizkuntza eskubideak errespetatzea izan da nagusiki bilatutakoa. Lan munduan herritarrak kontsumitzaile bihurturik izan dira hizkuntza eskubideen subjektu (2009, 2012); hain zuzen, *fomentar e impulsar los derechos lingüísticos de los ciudadanos, usuarios y consumidores* (EAJ, 2012). Eskubide hori bideratzeko enpresa eta saltokietan diru laguntzak eskaintzea be izan dau proposagai 2009an alderdiak.

Esparru juridikoan euskara eta gaztelaniaren izaera ofiziala izan da gogoratua, izaera hori bihurtuta hizkuntza eskubideen justifikagarri. Aldi berean, aipatzekoa da 2009ko hauteskunde programan egindako eskumen eskaera hizkuntza eskubideei lotua:

planteamos un nuevo marco de relación política en el que se garantice la exclusividad a las instituciones vascas para fijar las políticas de los derechos y deberes de los ciudadanos y ciudadanas vascas respecto al uso de las lenguas oficiales (EAJ, 2009). Gizarte bizitzan herritarren askatasun eta bardintasun linguistikoa aldarrikatu dauz alderdiak (2001, 2012). EAJren hitzetan, *queremos que la igualdad de oportunidades sea la piedra angular de la convivencia lingüística, con el objeto de que los ciudadanos y ciudadanas puedan hacer uso de su opción lingüística de la manera más real, efectiva e igualitaria posible* (EAJ, 2012). Hau da, bi hizkuntzak eguneroko komunikazio tresna bilakatu daitezela gizartean.

Halaber, aurretik aipatu dogun moduan, EAJren hizkuntza politikaren jardun handiena euskarari zuzendua dago. Egitez, euskarak berak berataraz hizkuntza politika ekimenen %77,54 bereganatu dau, 26 ekimen mota desbardinetan egituratuta (ikusi 5.14. taula). Euskararentzako ekimen kopuru handiena bildu dauan alorra irakaskuntza izan da. Halaber, herri administrazioak, hizkuntza politikaren arlo orokorrak, gizarte bizitzak eta, neurri txikiagoan, komunikabideek eta kulturgintzak be hainbat ekimen batu dabez. Ostera, teknologia barrien, lan munduaren eta esparru juridikoaren tartea murriztagoa izan da.

5.16. taula. EAJk euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Herri Adm.	Irakas.	Kom.	Tek. barri	Lan	Kul.	Giz.	Jurid.	Batazbesteko
Komunikazio hizkuntza funtzioa	10,64	8,41	5,11	35,19	60,87	9,52	0	50	0	17,56
H. Babestu, bultzatu	46,81	7,48	2,92	9,26	4,35	4,76	27,78	6,82	5	14,21
Baliabideak: tekniko, gisa, material	3,19	2,80	8,76	11,11	26,09	4,76	16,67	2,27	0	7,02
Ezagutza, euskalduntzea	6,38	13,08	11,68	0	0	9,52	0	3,41	0	6,86
Plangintza soziolinguistikoa	12,77	14,02	3,65	0	0	19,05	0	0	0	6,02
Ikasketa, alfabetatzea	0	3,74	20,44	1,85	0	0	0	0	0	5,52
Sorkuntza, ekoizpen, eskaintza kulturala	0	0	0	14,81	0	9,52	18,52	5,68	0	4,18
Corpus plangintza	1,06	1,87	0	7,41	8,70	0	27,78	0	0	4,01
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	0	9,35	8,03	5,56	0	0	0	0	0	4,01
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	11,70	0,93	1,46	1,85	0	0	3,70	6,82	0	3,85
Transmisioa	0	0	0	0	0	0	0	23,86	0	3,51
Finantzaketa, diru laguntzak, hitzarmenak	0	2,80	7,30	3,70	0	0	0	0	0	2,51
Ebaluaketa, erreforma	1,06	2,80	6,57	0	0	4,76	0	0	0	2,34
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	8,76	0	0	4,76	0	0	0	2,17
Legedia: mantendu	1,06	0,93	0	0	0	0	0	0	50	2,01
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	11,21	0	0	0	0	0	0	0	2,01
Hizkuntza eskubideak	1,06	6,54	0,73	1,85	0	0	0	0	0	1,67
Ikerketa	0	0	7,30	0	0	0	0	0	0	1,67
Ofizialtasuna, estatus juridikoa	0	0	0	0	0	0	0	0	40	1,34
Hizkuntza didaktika	0	0	5,84	0	0	0	0	0	0	1,34
Laneko hizkuntza funtzioa	1,06	6,54	0	0	0	0	0	0	0	1,34
Itzulketak, bikoizketak	0	2,80	0	1,85	0	0	5,56	0	0	1,17
Tituluak akreditazioak	0	0,93	0,73	0	0	23,81	0	0	0	1,17
Legedia: aldatu	0	1,87	0	5,56	0	0	0	0	5	1
Hizkuntza paisaia	3,19	0	0	0	0	9,52	0	1,14	0	1
Hizkuntza eskakizunak: meritua	0	1,87	0,73	0	0	0	0	0	0	0,50
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	94	107	137	54	23	21	54	88	20
										598

ITURRIA: norberak egina.

Irakaskuntzaren baitan eskola izan da euskararentzako politika ekimen gehien bildu dauzan esparrua. Hori horrela, aipatzekoa da ekimen gehienak 1998 eta aurreko hauteskunde urteetakoak direla. Hau da, 1998az geroztik, euskarari modu indibidualean zuzendutako proposamen politikoak oso urriak izan dira eskola esparruan.

EAJk eskolari euskara komunikazio hizkuntza moduan normalizatzeko balioa aitortu izan deutso (1994). Horretarako, baina, hezkuntza sistemaren euskalduntze beharra aldarrikatu dau EAJk, irakasleak izanik beronen giltzarri. Horrela, 1994ko hauteskunde

programara arte irakasleen euskalduntzera bideratu izan dau ahalegina alderdiak, irakasleen birziklatze planen baitan euskalduntzea lehentasunezko helburu moduan joaz (1990) eta euskalduntze prozesu trinkoak bideratuz (1990). Hala, EAJk irakasleen euskalduntze prozesuaren une zentraletan irakasleek euskara ikastea gizartearen aldetik exijitu daiteken eskaera moduan jo izan dau: *el esfuerzo de reciclaje individual que la sociedad puede exigir a los docentes* (EAJ, 1990) eta, horrela, EAJk irakasleei hizkuntza eskakizunak ezartzeko hautua egin izan dau. *A todas las plazas docentes, sean públicas o privadas, se les deberá adjudicar un perfil lingüístico* (EAJ, 1990). Halaber, EAJk adinagaitik edota beste arrazoi batzuek aitik ezin euskaldundu daitekezan irakasleak kontuan izan dauz eta eurak ez baztertzeko konpromisoa be hartu izan dau. *La Administración debe catalogar a este colectivo, con el fin de darle seguridades en su trabajo docente o en otros trabajos alternativos* (EAJ, 1990). Irakasleen euskalduntze prozesura zuzendutako ekimenez gainera bestelako ekimenak be proposatu izan dauz EAJk, danak euskararen ikasketara eta bere hobekuntzara modu zuzen ala zeharkakoan bideratuak: D eta B ereduaren zabalkundea (1990), euskarazko materialen produkzioa (1984, 1986), irakaskuntza metodologietan (1994) eta sistema didaktikoen hobekuntza (1984), Iraleren egokitzapena eta berdefinizioa (2005), euskararen erabilera handitzea (2012), etab. Aipatzekoa da EAJk ume etorkinak euskara ikasteko agertu dauan nahia be: *potenciar el conocimiento del euskera por los inmigrantes, mediante su aprendizaje en el sistema educativo* (EAJ, 2005).

Unibertsitatera begirako euskara ekimenak be ugariak izan dira eta, eskolan ez bezala, bere presentzia egonkor eta indartsu mantendu da 1984az geroztik. EAJk unibertsitatearen euskalduntze progresiboa ezarri dau xedetzat. 1986ko alderdiaren hitzak aipatuz, *la progresiva euskaldunización de la universidad vasca es premisa imprescindible para que nuestro idioma llegue a su mayoría de edad y logre su perfecta adecuación a la cultura superior contemporánea* (EAJ, 1986). Hau da, EAJk euskarak unibertsitatean ikasketa funtzioa bereganatzea gura dau eta horretarako euskalduntze planak (1990, 1994, 1998) eta euren finantzaketa (1994) izan dauz proposagai. Aipatzekoa da, unibertsitate mailan hizkuntza eskakizunak bi hauteskunde deialditan bakarrik izan dauzala mintzagai EAJk, 1990ean eta 1994an. Bere hitzetan, *al igual que en la enseñanza no universitaria, a cada plaza docente de la Universidad debe asignarse un perfil lingüístico distinto del perfil cero* (EAJ, 1990). Azpimarragarria da euskararen presentzia nazioarteko esparru unibertsitariora zabaltzeko nahia be agertu dauala EAJk 2012an: *promover en el ámbito académico internacional la enseñanza, el estudio y el uso del euskera, a través de los programas de lectorado*

(EAJ, 2012). Era berean, unibertsitate mailan burutu beharreko euskararen inguruko ikerketa soziolinguistikoak behin baino gehiagotan izan dauz mintzagai alderdiak (1990, 1994, 2012).

Euskaltegi eta hizkuntza eskolen presentzia be handia izan da, eskolaren erdia inguru eta unibertsitatearen parekoa. Helburua: *impulsar el conocimiento del euskera para seguir aumentando el número de hablantes en euskera* (EAJ, 2012). Bertan, euskaltegientzako baliabide eskaintzak, diruzkoak barne, bereganatu dau presentzia nabarmena azken bi hauteskunde deialdietan (2009, 2012); barriz, 1986an eta 1994an euskaltegi eta hizkuntza sarearen funtzionamenduaren ebaluaketa beharrak. Aipatu beharrekoa etorkinen euskalduntzea be izan dauala helburu EAJk (2005, 2009): *promover cursos iniciales (Aisa) para inmigrantes, así como su continuidad con cursos de aprendizaje general* (EAJ, 2009); eta, era berean, atzerriko euskal kolektibitateetan euskararen eskaintza handitzea be proposatu dau 2009an alderdiak: *ampliar la oferta de euskera en las colectividades vascas* (EAJ, 2009).

Herri administrazioari dagokionean, aipatzekoa da bere baitan justizia administrazioa izan dala ekimen gehien bildu dauzan esparrua; herri administrazio orokorrak baino are ekimen gehiago. Hizkuntza politika sailburuordetzak, zein osasun sistemak be ehuneko esanguratsuak bildu dabez, ez ostera gainontzeko azpi-alorrek.

EAJk herri administrazio orokorra, administrazio lokala, ertzaintza, osasuna eta epaitegiak euskalduntzeko nahia behin baino gehiagotan agertu dau (1986-1994, 2001, 2009, 2012), baita herri administrazioan euskararen normalizazioa lortzekoa (1986, 1994, 2009, 2012) eta bere erabilera indartzekoa (1980, 1984, 1990, 1998, 2005-2012). Era berean, euskara arreta-harreman hizkuntza moduan ezartzeari be aditasuna eskaini deutso alderdiak (1986, 1990, 2001-2012), herritarren eskubidea baita. Horrela dino: *siempre defenderemos y trataremos de que sea efectivo el derecho de todo ciudadano vasco a relacionarse en euskera, oralmente o por escrito, con la Administración* (EAJ, 1986); Euskadin lekutua dagoen herri administrazio guztian (1990). Halaber, arreta-harreman hizkuntzaz gainera, euskara administrazioan lan hizkuntza izatea proposatu dau (1986-1994, 2005, 2012), 2012ko hauteskunde programan hori bideragarri egiteko neurriak hartzea planteatuz: *establecer canales para que los trabajadores públicos con capacidad para desarrollar su trabajo en euskera puedan ir adoptando de manera progresiva el idioma en su tarea diaria* (EAJ, 2012).

Hizkuntza eskakizunek be izan dabe tartea herri administrazioaren baitan bi denbora tartetan bilduta: 1984-1990 eta 2005-2009. EAJk hizkuntza eskakizunen ezarpena eta egikaritzeko nahia hizpide izan dauz. Halanda be, hizkuntza eskakizunen exigentzia mailaren eta konplimendu beharrezkotasunaren inguruko adierazpen zehatz eta argigarriak ez dau burutu sarri. 1990eko hauteskunde programan, behin perfilak ezarrita, eurak egikaritzeko neurriak hartuko zirala baieztatu eban, baina zehaztapen gehiagorik emon barik. Esan beharra dago, hizkuntza eskakizunen alorrean justizia administrazioak protagonismo berezia jaso dauala, 2012an euskara ezagutzari lotutako gaia zehazteko Botere Judizialaren Lege Organikoa aldatzea proposatzera arte. Bestalde, hizkuntza eskakizunei lotuta, euskararen ikaskuntza neurriak be aipatu izan dauz EAJk (1990, 1994, 2005, 2009). Izan ere, *la formaciòn requerida de los Perfiles Lingüísticos ha de ser una parte consustancial de la actividad formativa que posibilite un funcionariado bilingüe capaz de atender en el idioma demandado por sus interlocutores* (EAJ, 1990). Ildo horretan, 2005ean alderdiak langileria publikoa euskararekiko sentsibilizatu nahia agertu izan dau. Era berean, aipatzekoa da, arreta euskaraz jasoteko herritarren eskubidea sarri aldarrikatu izan dauan arren, 2005ean eta osasun esparruan lekututa, EAJk herritarren hizkuntza eskubideak langileriaren hizkuntza eskubideekaz orekatu beharra agertu ebala: *garantizando el ejercicio de los derechos lingüísticos de todos los ciudadanos vascos y su equilibrio con los derechos de los profesionales sanitarios* (EAJ, 2005).

Herri administrazioaren baitan, normalizazio planek presentzia handia bereganatu dabe 1986ko hauteskunde programaz geroztik eta herri administraziooko esparru desbardineterako: Osakidetza, Ertzaintza, justizia administrazioa, zein herri administrazio orokorra. Urteak pasatu ahala planen barriztapena baten baino gehiagotan planteatu izan dau alderdiak; azkena 2012an herri administrazio orokorrerako: *aprobación de un Plan de Normalización Lingüística de la Administración* (EAJ, 2012).

Hizkuntza politika sailburuordetza kodearen baitan Sailburuordetza bera eta Euskararen Aholku Batzordea izan dira hizpide. Lehenengoari dagokionean, EAJk Sailburuordetzarekiko apustu argia burutu izan dau, beraren bideragarritasunerako finantzaketa sendoa burutzeko konpromisoa hartuz. Bere hitzetan, *para que la política lingüística sea una acción conjuntada y estructura, se dotará a la Secretaría General de Política Lingüística de los medios humanos legales y presupuestarios necesarios para afrontar eficazmente la acción de gobierno en torno a la planificación, coordinación y control* (EAJ, 1990). Garai berean, 1990ean, Euskararen Aholku

Batzordearen aldeko apustua burutu eban alderdiak, bere eginkizuna burutzeko baliabideak eskainiz (1986, 1990).

Bestalde, EAJk euskararen corpus planifikazioa eta euskarazko hizkuntza juridikoa bateratzea (1986) be izan dauz hizpide, baita legediaren itzulpena euskarara (2005, 2009), edota herri administrazioan aitortuak izango diren euskara ezagutza agiriak ezartzea (2012).

Euskararen hizkuntza politika orokorrari zuzendutako ekimenen erdia inguru (%46,81) eta euskara normalizatzeko nahian, berau babestu eta sustatzera zuzendua dago (ikusi 5.16. taula); hau da, euskararen indartzea ekarriko dauan politika baten aldeko EAJren apustura. Izan be, euskara normalizatuko bada, beharrezkoa izango da *una política decidida de defensa y promoción del euskera* (EAJ, 1990). Esan beharra dago gainera, EAJk euskararen babes eta sustapenarekiko konpromisoa ez daukela EAEra mugatu; Euskal Herri osora zabaltzeko beharrezana be aldarrikatu dau (1986, 1990, 2001, 2005, 2012), eta 2012an nazioarte mailan euskara bultzatzeko nahia be agertu dau: *promoción internacional del euskera* (EAJ, 2012).

EAJk euskararen ezagutza handitu gura dau; euskararentzako espazio barriak irabazi, *la ocupación de espacios y funciones dependientes hasta el momento de otras lenguas* (EAJ, 1990); eta egiteko hori hizkuntza politikari dagokio: *la política lingüística debe procurar oportunidades de uso del euskera y garantizar su uso efectivo* (EAJ, 2012). Planifikazio linguistikoa da horretarako bide garrantzitsua. Planifikazioa EAJk bere hauteskunde programetan oso presente izan dauan hizkuntza politika neurria izan da (1986, 1990, 1998, 2001, 2009, 2012); euskararen sustapen eta erabilera planen eraikuntza, garapena eta eguneratzea. Aipatzekoa da aztergai dan azken hauteskunde programan, 2012koan, EAJk Euskara 21 dokumentua jo izan daukela bere hizkuntza politikaren oinarri: *adoptaremos como eje de nuestra política lingüística el documento Euskara 21, elaborado y acordado por el consejo Asesor del Euskera en el periodo 2008-2009, documento que hacemos enteramente nuestro* (EAJ, 2012).

EAJk herritarren euskararekiko sentsibilizazio beharra agertu dau, hori bideratzeko neurriak hartzea proposatuz. *Trabajar de manera continuada la sensibilización social para prestigiar y valorizar el aprendizaje y uso del euskera* (EAJ, 2012); *promover la atraktividad de los mundos del euskera y fortalecer su prestigio e imagen social* (EAJ, 2012). Aipatzekoa da sentsibilizazioaren aldeko hautua 2012ko hauteskunde programan egin daukela nagusiki alderdiak; eta bigarren maila batean 1990ekoan.

Beste ekimen batzuk be aipatu izan dauz EAJk euskararen hizkuntza politika orokorrerako, baina oso presentzia bazterrekoagaz; besteak beste, paisaia linguistikoan euskararen presentzia bermatzea, bereziki zonalde euskaldunetan, hiriburuetan eta biztanleria dentsitate handiko guneetan (2001, 2012), erakunde publikoetatik euskararen corpus plangintzarako neurriak bideratzea (1990), baliabideen eskaintza (2005, 2009).

Gizarte alorrean euskararen erabilera sustatzeak bereganatu dau ekimenen erdia (%50) (ikusi 5.16. taula). 1980an dagoeneko agertu eban moduan, helburua xera da: *la recuperación del euskera como medio habitual de expresión de nuestro pueblo* (EAJ, 1980), *normalizar el euskera como un instrumento de comunicación en la vida cotidiana de todos los vascos* (EAJ, 1998). Horrek gizarteko alor desbardinetan (aisialdian, kiroleetan) hizkuntzaren erabilera aukerak indartzea eskatzen dau: *aumentar las opciones sociales de uso del euskera* (EAJ, 2012), herritarren artean eta, are indartsuago, gazteen artean eta zonalde euskaldunetan. Alderdiak interes berezia jarri dau gazteen euskara erabilera aukerak handitzeko, euren aisialdian batez ere: *promoción del euskera en las actividades que las instituciones ofertan a la juventud* (EAJ, 2001); eta herri euskaldunetan euskararen erabilera esparruetan berau errotzeko eta hizkuntza nagusi izateko: *promover que el euskera sea la primera lengua funcional en aquellos ámbitos geográficos en los que la población bilingüe se claramente mayoritaria* (EAJ, 2012). Izan ere, komunitate euskaldunetan euskara ez bada babesten eta sustatzen gaztelanizatzea jarraitua abian jarriko leuke eta *tendría como resultado, en el mejor de los casos, una sociedad con el euskera como segunda lengua y, en el peor, una completa marginación del euskera* (EAJ, 1990). Hori horrela, EAJ bi hizkuntza komunitateen betikotzearen kontra agertzen da; bere ordezkari euskararen ezagutza orokortzea dau amets; eta gizarte mailan euskara herritarren lehen hizkuntza, hizkuntza naturala izateko neurriak bideratzea be proposatu izan dau (2012). Egunokotasunean euskararentzako erabilera esparruak bermatzearen garrantzia modu honetan adierazi dau EAJk: *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco considera que deben asegurarse los ámbitos de utilización tradicionales, ya que la cotidianeidad representa la garantía más segura para la supervivencia del euskera* (EAJ, 1994). Horixe da EAJk xede dauan euskararen erabateko suspertzerako (*plena revitalización*) bidea.

Egunerokotasunean euskararen erabilera eta erabilera esparruak babesteko neurriez gainera, hizkuntzaren transmisioak be indar handia bereganatu dau gizarte arloko EAJren diskurtsoan; ekimenen %23,86, hain zuzen (ikusi 5.16. taula). EAJrentzako

belaunaldien arteko euskararen transmisioa funtsezkoa da; izan ere, *la supervivencia de las lenguas minorizadas está intimamente relacionada con su espacio natural, es decir, con la transmisión familiar* (EAJ, 1994). Horregaitik, *carecería de sentido dirigir la normalización lingüística hacia nuevos ámbitos, si al mismo tiempo, o incluso antes, no se reforzara debidamente dicho mecanismo natural de transmisión lingüística familiar* (EAJ, 1994). EAJren ustetan transmisio familiarraren garrantzia zentrala da ikuspegi desbardinetatik: lehenengoa, *la familia es el medio de transmisión lingüística intergeneracional más importante, sencillo, económico y efectivo*; bigarrena; *la lengua familiar es la lengua de los sentimientos y del mundo simbólico interiorizado por cada uno de nosotros*; hirugarrena, *los hablantes que más conocen y utilizan una lengua minorizada son aquellos que lo han aprendido en el entorno familiar* (EAJ, 1994). Horregaitik guztiagaitik, EAJk funtsezkotzat jo dau euskara lehen hizkuntza moduan mantentzeko oinarritzko diren mekanismoak identifikatzea, baita sustatzea be (1986, 1990). Ildo horretan, alderdiak sentsibilizazio ekimenak burutzea proposatu izan dau, jatorrizko bikote euskaldunetan ezeze bikote euskaldunbarrietan zein bikote mixtoetan (2009, 2012).

Transmisioan eragiteko sentsibilizazio kanpainez gainera, euskarekiko jarrera baikorretan eragitekoak be proposatu dauz EAJk, nagusiki 2012ko hauteskunde programan: *favorecer permanentemente el ambiente en favor del uso del euskera y su aceptación social* (EAJ, 2012); *conseguir que el euskera sea considerada una lengua atractiva y útil en las relaciones juveniles* (EAJ, 2012); etab.

Gizarte mailako euskararen sustapena bultzatzeko baliabideen eskaintza be adierazi dau alderdiak, ekimen desbardinaren antolaketan ezeze dagoeneko martxan dagozanen sostenguan (1986, 1990, 2009, 2012): *el Gobierno Vasco promoverá y apoyará cuantas acciones positivas de carácter ciudadano han surgido y surjan en el futuro* (EAJ, 1990). Era berean, hizkuntza paisaia euskalduntzera be bideratu dau alderdiak ekimen bat 1990ean.

EAJk gizarte komunikabideak euskal kulturaren eta euskararen biziraupenerako daben garrantzia azpimarratu izan dau: *los medios de comunicación social propios (...), tan esenciales hoy en día en toda sociedad moderna, y de especial transcendencia para la conservación de la cultura vasca y de nuestra lengua: el euskera* (EAJ, 1990).

Lehenengo hauteskunde deialdietan komunikabideetan euskara bultzatzeko hainbat adierazpen askonahikoak izan dira. Honako esaldiak dira horren adierazle: *utilización masiva [del euskera] en los Medios de comunicación social* (EAJ, 1980),

promoveremos el empleo preferente del euskera en los medios de comunicación de la Comunidad Autónoma, a fin de garantizar la equiparación de ambas lenguas (EAJ, 1986). Urteak pasa ahala baieztapenak neurtuagoak egin dira; helburua komunikabideetan euskararen presentzia indartzea dala adieraziz (1998, 2005, 2012), bai komunikabide idatzietan baita ikusentzunezkoetan be: *promover medidas en favor de una mayor presencia del euskera en los medios de comunicación escritos, audiovisuales y virtuales* (EAJ, 2012). 80 hamarkadan, besteak beste, euskarazko komunikabide publikoen sorkuntza izan eban hizpide EAJk: *creación de una TV Vasca, cuya programación esté presidida por un riguroso criterio cultural vasco, con su correspondiente Centro Emisor y de Programas con personal propio con conocimiento de la cultura e idioma vascos* (EAJ, 1980). Hori horrela, EAEko komunikabide publikoetan euskarari tarte eskaintzeaz gainera, Estatu mailakoetan be bere presentzia bermatzeko nahia agertu izan dau alderdiak, Euskararen Legeak horrela ezartzen dauala agertuz: *la obligatoriedad y la necesidad que los medios de comunicación del Estado en la Comunidad Autónoma Vasca tienen para con el uso del euskera, conforme a lo establecido por la Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera, el Gobierno Vasco reclamará del Estado la incorporación del euskera a dichos medios* (EAJ, 1990, 1994).

Komunikabide publikoez haratago be euskararen presentzia indartzeko beharra agertu dau alderdiak, ekimen desbardinaren bultzatzaile edo laguntzaile moduan kokatuz Eusko Jaurlaritzaren jarduna. Esaterako, euskarazko egunkari baten sorkuntza bultzatzea (1990), irrati eta telebista lokalentzako emisio baimenak eskaintzerakoan eta euskararen presentzia bermatzeko hizkuntza irizpideak ezartzea (2009, 2012), gazteei zuzendutako produkzioak sustatzea (2012), zein euskal zinema bultzatzeko plan bat bideratzea (2009) eta bikoizketen etorkizuna bermatzea (2009, 2012). Euskarazko komunikabideei laguntzeko baliabideen eskaintza (1990, 1994, 2009, 2012) eta euren finantzaketa be (1980, 1990) izan dauz aipagai alderdiak. Era berean, azpimarratzekoa da 1986 eta 1990eko hauteskunde deialdietan euskaraz bideratutako irrati saioak euskara darabilen lurralde guztietan hartua izateko proposamena egin ebala EAJk.

Oso modu bazterrekoan bada be sentsibilizazio neurriak, zehazki, euskarazko komunikabideen kontsumoa bultzatzeko neurriak (2012); euskal publizitatean sorkuntza bultzatzea (2012); edota komunikabideetan euskararen kalitatea babestea, horrek dakarren normatibizazio prozesua aintzat hartuta (1990, 1994) be izan dauz proposagai alderdiak.

Kulturaren arloan proposamen gehientsuen bildu dauzan politika ekimena euskararen eta euskal kulturaren babesa izan da, hain zuzen, ekimenen %27,78 (ikusi 5.16. taula). Azpimarratzekoa da, kulturaren baitan euskararen babesa euskal kulturaren babesagaz batera aldarrikatu dala. Egitez, alderdiaren nahia honakoa da: *preservar y renovar su propia especificidad cultural y lingüística* (EAJ, 1990). Egitez, alderdiak bere sorrera garaitik euskal identitate zeinuak defendatzeagaz eta garatzeagaz konprometituta egon dala agertu izan dau: *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco está comprometido desde su nacimiento con la defensa y desarrollo de los signos de identidad* (EAJ, 1998); tradizioa, hizkuntza, kultura, etab.

Kultura eskaintzaren baitan, EAJk euskaraz egiten dan produkzio kulturala eta bere kontsumoa bultzatzeko eta anizteko nahia agertu dau; euskara komunikazio eta sorkuntza kulturalako hizkuntza bilakatuz (1980, 1994, 1998, 2001, 2009, 2012). Esparru kulturalaren baitan euskararen corpus plangintzak presentzia indartsua bereganatu dau (%27,78) (5.16. taula). Corpus plangintzara bideratutako ekintzak 1980 eta 1994 hauteskunde deialdi bitartean proposatu izan dauz alderdiak, 2012ko ekimen bakar bat kenduta non proposatutakoa *desarrollar, completar y renovar el corpus del euskera* dan (EAJ, 2012).

Euskararekiko eta euskal kulturarekiko, bere sorkuntza eta eskaintzarekiko konpromisoa agertzeaz gainera, euskaraz burutzen diren ekintza kulturalak babesteko baliabideak be proposatu izan dauz EAJk (1986, 1990, 1998, 2001, 2005, 2009): *se establecerán las oportunas vías de apoyo a las actividades que, al amparo de ese acuerdo marco, desarrollen diversos entes* (EAJ, 1986). Baliabideetako bat 2005 eta 2009ko hauteskunde programetan agertutako Arte eta Industria Kulturalen Euskal Institutuaren sorkuntza izan da, *como órgano impulsor de la industria cultural, de las artes visuales y escénicas, así como del euskera* (EAJ, 2005); beste bat, euskararen eguneratzea eta modernizazioa burutzeko, Euskaltzaindia eta egiteko horretaz arduratzen diren bestelako erakundeak babestea (2005).

Aipatu beharra dago, kultura alorrean EAEra bideratutako ekimenez gainera euskal diasporara zein nazioartera egindakoak be izan dauzala EAJk proposagai. Horrela, alderdiak *impulsará la promoción de la cultura vasca y del euskera en las colectividades vascas en el exterior, prestando especial atención a la dotación de infraestructuras telemáticas* (EAJ, 1998). Aipatzekoa da 2001ean eta 2005ean EAJk nazioarte mailako izendun Institutu bat eraikitzeke nahia agertu izan daukela, hain zuzen, *para promocionar el euskera y la cultura vasca, informar acerca de la realidad de nuestro país y estrechar lazos con las colectividades de habla vasca en todo el*

mundo (EAJ, 2001); eta 2009an, Etxepare Euskal Institutua eraikita, bera erabilera izan daukela hizpide: *impulsar el "Instituto Vasco Etxepare Euskal institutua" en su misión de extender el interés por la cultura y la lengua vascas a través de la promoción, difusión y proyección del euskera y la cultura vasca* (EAJ, 2012).

Teknologia barriei dagokionean, alorra 1998an izan dau EAJk lehenengoz hizpide eta ordutik modu jarraituan izan da langai. Helburu nagusia teknologia barrietan euskararen erabilera indartzea izan dalarik: *la promoción del uso del euskera en la utilización de las nuevas tecnologías de la información* (EAJ, 1998), neurri desbardinak erabiliz interneten bere presentzia handitzea, baliabide teknikoak eta aplikazioak sortzea, esaterako, itzultzaile automatikoak, softwarea euskaraz, etab.

Lan munduan be egin deutso tarte EAJk euskarari. Alderdiaren hitzetan, *la euskaldunización del sistema educativo, por sí sola, es insuficiente para la normalización lingüística, ya que debe tener continuidad en el mundo laboral al que se irán incorporando los jóvenes, mediante la adecuada adaptación lingüística* (EAJ, 1994). Hortara, lan munduan euskara normalizatzea be garrantzitsua da. Azken helburu horren eskizari neurri desbardinak proposatu izan dauz alderdiak. Normalizazio planak izan dira neurrietako bat, hain zuzen, *impulsar los planes de euskera de las empresas y organizaciones públicas y privadas* (EAJ, 2001); *incentivar la implantación del euskera en el ámbito socioeconómico mediante la elaboración de planes de normalización lingüística específicos y sectoriales* (EAJ, 2005). Aipatzekoa da, 2001ean lehen plana proposagai izan ebanetik hauteskunde deialdi guztietan izan daukela lan munduan plan bat bideratzeko. Normalizazio planez gainera, euskararen ezagutza aditzera emoten daben egiaztagiriek be baten baino gehiagotan izan dauz proposagai EAJk (1986, 2001, 2009, 2012); baldintzak betetzen dabezan enpresetan egiaztagiriak eskaintzea zein egiaztagiria daben enpresen kopurua hastea. Irakaskuntza eta lan munduaren arteko zubilana burutzeko plan bat be izan dau proposagai EAJk 2012ko hauteskunde programan; zehazki: *construir puentes entre el mundo educativo y el mundo laboral, al objeto de garantizar la presencia del euskera en los programas de prácticas y formación* (EAJ, 2012). Bestalde, produktuen etiketatzea euskaraz burutzea hauteskunde deialdi batean izan dau mintzagai alderdiak, 2001ean, hain zuzen.

Esparru juridikoaren baitako ekimenak bi inizatiba moten bueltan zentratu dira: euskararen legediaren mantentze eta garapenean (%50), eta euskararen estatus juridiko eta ofizialtasunaren aldarrikapena (%40) (5.16. taula). Lehenengoari dagokionean, azpimarratu beharrekoa da EAJk legedia mantendu vs. legedia aldatu

kode jokoan lehenengoaren alde egin dauala, hau da, indarrean dagoen legedia mantendu eta garatzearen alde - legedia aldatzeak aipamen bakarra berganatu dau. Izan be, EAJk euskararen garapena bultzatzeko EAEko egungo marko juridikoa egokitzen jotzen dau. Horren adierazle honako esaldia: *El marco jurídico normativo del euskera en la CAV, si bien requiere aún de desarrollo en ciertos aspectos, constituye, en la actualidad, el mejor referente para intensificar las medidas de promoción del uso del euskera* (EAJ 2001). Aipatzekoa da legedia mantendu kodea 1986tik 2001era bitarteko hauteskunde programetan izan dala hizpide.

Barriz, euskararen ofizialtasun eta estatus juridikoaren handitzeari erantzuten deutson kodea, 1986ko hauteskunde programako esaldi-muin batean salbu, 2005etik aurrera izan da aipatua, dala Europar Batasunean beronen ofizialtasuna eskatzeko (2005, 2009, 2012) - *euskera como lengua oficial europea* (EAJ, 2012)- edota maila internazionallean onarpen handiagoa eskatzeko - *potenciar el reconocimiento internacional del euskera* (EAJ, 2012)-, zein Iparralde eta Nafarroan bere ofizialtasuna aldarrikatzeko - *seguiremos trabajando para lograr la plena oficialización y la promoción real el euskera tanto en Navarra como en Iparralde* (EAJ, 2012).

Bestalde, EAJren hizkuntza politika proposamenen aplikazio esparruari dagokionean, alderdiaren hizkuntza politika proposamen gehienek EAE dabe aplikazio oinarri; hain zuzen, batazbesteko datuak aintzat hartuta, %89,07k (ikusi 5.17. taula). Esan beharra dago gainera, EAEren nagusigoa egonkor mantendu dala hamar hauteskunde deialdietan. EAEren ostean ehuneko handiena bereganatu dauan aplikazio esparrua Euskal Herria izan da, nahiz eta distantzia erraldoira. Egitez, Euskal Herria hizkuntza politika proposamenen %3,27k bakarrik izan dabe aplikazio esparru gisa. Hirugarren nazioartea lekutu da, ekimenen %2,76 bertara bideratuz. Gainontzeko aplikazio esparruak oso tarte txikia bereganatu dabe; zonalde euskaldunei zuzendua dagoen eremu estrategikoa izanik gainontzeko aplikazio esparruetatik ehuneko bata gainditu dauan bakarra (%1,51). Europar Batasunak hizpidearen %0,88 batu dau, diasporak %0,75, Euskal Herri indefinituak %0,38 eta Nafarroa eta Iparralde %0,13 (ikusi 5.17. taula).

5.17. taula. EAJren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Lokala	0	0	0,92	1,42	1,14	0	0	0	1,39	0,47	0,75
Eremu estrategikoak	0	0	0	4,96	0	0	0	0	2,78	1,40	1,51
EAE	100	100	88,99	87,94	96,59	73,33	88,52	93,75	87,50	86,92	89,07
Euskal Herria	0	0	7,34	2,13	0	6,67	3,28	2,08	0	4,67	3,27
Espainiar Estatua	0	0	0,92	0,71	1,14	0	0	0	0	0	0,38
Europar Batasuna	0	0	0	0	1,14	0	3,28	2,08	2,78	0,47	0,88
Nazioartea	0	0	0,92	1,42	0	10	3,28	2,08	4,17	4,67	2,76
Diaspora	0	0	0	1,42	0	3,33	1,64	0	1,39	0,47	0,75
Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako Foru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erkidegoa											
Estatu Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,47	0,13
Hego Euskal Herria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde euskalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde mixtoa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde erdalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroa & Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,47	0,13
Euskal Herri indefinitua	0	0	0,92	0	0	6,67	0	0	0	0	0,38
Guztira %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	15	18	109	141	88	30	61	49	72	214	797

ITURRIA: norberak egina.

Aplikazio esparru bakoitzak bildu dauzan ekimen motak hizpide hartuta, Nafarroa eta Iparraldeak bildu dabenean ekimen bakarrean lurraldeotan euskararen ofizialtasuna lortzeko lanean jardungo dabela baieztatu dau EAJk. Bestalde, diasporara zuzendutako ekimen gehienek helburua euskara babestea izan da; baita Euskal Herrira zuzendutako ekimenena bere bai. Barriz, Euskal Herri indefinitu moduan kodetu diren ekimenak euskararen erabilera sustatzera bideratuak egon dira euren osotasunean. 2005az geroztik modu egonkorrean langai izan dan Europar Batasunean euskararen ofizialtasun aldarria izan da xede. Nazioartera orokorrean zuzendutako ekimenetan, beste behin, euskara babestera bideratutako ekimenek bildu dabe gehiengoa eta babesa egikaritzeko Insitutu baten sortzea eta beraren bideratzea. Aipatu beharra dago nazioarte mailako unibertsitate sareak be presentzia bereganatu dauala EAJren 1990 eta 2012ko hauteskunde deialdietan, helburua nazioartean euskarazko ikasketak bultzatzea eta euskararen inguruko ikerketa burutzea izanik. Bestalde, eremu lokalean funtzio lokalaren euskalduntzea eta euskaraz bideratzen

diren edo bideratu gura daben komunikabide lokalei laguntza eskaintzea izan da bilatutakoa. Eremu estrategikoaren baitan, komunitate euskaldunak, kapitalak eta biztanleria handiko eremuak bereiztu dauz EAJk eta helburua euskararen erabilera indartzea izan da, horretarako beharrezko planifikazioa, finantzaketa, etab. bideratuz.

Halaber, aurretik aipatu dan moduan, EAE izan da alderdiaren hizkuntza politika proposamenen aplikazio esparru zentrala eta, hortaz, hizkuntza ugarirentzako eta ekimen mota anitzetako proposamenak bideratu dira bertara; guztira 12 hizkuntza, hizkuntza konbinaketa ala hizkuntza kategoria desbardin eta 26 politika ekimen mota diferente. Hori horrela, ekimen nagusia euskara eta bere erabilera suspertzera bideratua egon dala baieztatu daiteke.

EAJk hizkuntza politika proposamenak zein kolektibori zuzentzen deitsozan galdeginda, herritar kode orokorrak bereganatu dau gehiengoa, batzbesteko datuak aintzat hartuta %40,15 (ikusi 5.18. taula). Hurrengo kokatu dira, erakundeak (%13,17) eta herri administrazioa (%11,17). Entitateez haratago, banakako kolektibo onuradunenak ume eta gazteak (%8,53), irakasle eta ikerlariak (%6,27) eta langileria izan dira (%5,02). Euskaingintzak be onuradun gisa ehuneko adierazgarria batu dau, hain zuzen, %4,52. Orain arte aipatutako onuradunek hauteskunde programa desbardinetan agerpen nahiko egonkorra izan dabe, nahiz eta indar handiagoagaz batzutan eta txikiagoagaz besteetan. Familia eta gurasoak (%2,26), etorkin eta gitxiengo etnikoak (%1,88), euskaldunen hizkuntza komunitatea (%1,76), hizkuntza ikasleak (%1,63), kontsumitzaileak (%1,13), ordezkari politikoak (%0,63), kulturgileak (%0,63), diaspora (%0,63) eta gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea (%0,38) be izan dira ekimenen onuradun, baina askoz be modu apalagoan eta egonkortasun txikiagoaz (ikusi 5.18. taula).

5.18. taula. EAJren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka.
1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Herritarrak	66,67	33,33	36,70	33,33	36,36	60	40,98	36,73	45,83	42,52	40,15
Erakundeak	13,33	27,78	13,76	14,18	20,45	13,33	16,39	10,20	8,33	9,35	13,17
Herri administrazioa	6,67	16,67	18,35	11,35	9,09	3,33	6,56	16,33	5,56	11,21	11,17
Umeak, gazteak	0	0	10,09	4,26	9,09	10	11,48	10,20	8,33	10,28	8,53
Irakasle, ikerlari	0	11,11	7,34	16,31	3,41	3,33	8,20	2,04	6,94	0,93	6,27
Langileria	6,67	11,11	4,59	4,96	3,41	0	0	14,29	2,78	6,07	5,02
Euskalgintza	6,67	0	3,67	6,38	3,41	3,33	3,28	2,04	5,56	5,14	4,52
Familiak, gurasoak	0	0	0	0,71	10,23	0	3,28	2,04	1,39	1,87	2,26
Etorkinak, gitxiengo etnikoak	0	0	0	0	0	0	1,64	6,12	6,94	2,80	1,88
Euskaldunen hizkuntza komunitatea	0	0	0,92	4,26	1,14	0	0	0	1,39	2,34	1,76
Hizkuntza ikasle	0	0	2,75	0,71	1,14	0	1,64	0	2,78	2,34	1,63
Kontsumitzaileak	0	0	0	0	0	0	3,28	0	1,39	2,80	1,13
Ordezkaritza politikoak	0	0	0	1,42	0	0	0	0	0	1,40	0,63
Kulturgileak	0	0	0	0	0	3,33	1,64	0	1,39	0,93	0,63
Diaspora	0	0	0	1,42	0	3,33	1,64	0	1,39	0	0,63
Gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea	0	0	0,92	0,71	1,14	0	0	0	0	0	0,38
Hizkuntza komunitatea	0	0	0,92	0	1,14	0	0	0	0	0	0,25
Guztira %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	15	18	109	141	88	30	61	49	72	214	797

ITURRIA: norberak egina.

Ekimenen onuradun mota bakoitzari bideratu jakozan hizkuntza politika ekimenak nahiko zehaztuta dagoz, arabere, onuradunak oso indartsuak ez direnean. Gaztelaniadunen hizkuntza komunitatearen kasuan beronen euskalduntzea izan da proposaga); euskaldunen hizkuntza komunitatean, barriz, euskararen erabilera eta transmisioa bermatzea. Diasporara zuzendutako hizkuntza politika ekimenen gehiengo nagusiak euskara bultzatze orokorra izan dau xede, nahiz eta euskararen ikasketa bideratzeak be bildu dauan aipamenik. Kulturgileak onuradun izan direnetan ekimenak euren euskarazko sorkuntza babestera zuzenduak egon dira. Ordezkaritza politikoak ekimenen onuradun hartuta euskara eskakizunak eta bere ikaskuntza izan dira aipagai; eta baita ordezkaritza politikoaren aldetik burutu beharreko euskararen babesa be. Kontsumitzaileak helburu izan direnean, euskaldun eta gaztelaniadunen hizkuntza eskubideak izan dira aldarrikatuak nagusiki; baina baita hizkuntza paisaiaren esparruan komertzio, zerbitzu eta produktuetan euskararen presentzia indartzea, zein turismoari begira ingelesa arreta-harreman hizkuntza moduan normalizatzea be. Etorkinen kasuan xedea kolektiboaren euskara ikasketa bultzatzea eta bere ezagutza indartzea izan dira nagusiki, horretarako baliabideak eta finantzaketa eskainiz. Era berean, euskararekiko sentsibilizazioa burutzea be aintzakotzat jo dau EAJk. Hizkuntza ikasleak hezkuntza alorrari eta euskarari lotuta agertu dira; euren euskara ikasketa eta ezagutzu indartzea izanik proposatutakoa. Bestalde, familiei zuzendutako ekimenak

euskararen transmisioa indartzera zuzendu dauz gehiengo nagusian EAJk, eta horrerik estu lotuta euskararekiko sentsibilizazioa bultzatzea be izan dau xede alderdiak.

Irakasleen kasuan, euskararen eta gaztelaniaren ezagutza lortzea izan dau helburu alderdiak, baita euskararen eta ingelesaren ikasketa bultzatzea be. Era berean, irakasleentzako hizkuntza eskakizunak izan dauz hizpide EAJk, nahiz eta ikasketaren dezente atzetik.

Bestalde, EAJk langileriarik zuzendutako ekimenen gehiengo nagusia herri administrazio alorraren baita kokatu dauala azpimarratu beharrekoa da. Honek zera emoten deusku aditzera, EAJk langileria publikoa izan dauala bere ekimenen helburua gehiengo argian. Egitez, lan esparru pribatuko langileek ez dabe ia politika proposamenik bereganatu. Aldi berean, esan beharra dago, langileriarik zuzendutako ekimen ia guztiek euskara izan dabela ipar. Langileria publikoaren kasuan, hizkuntza eskakizunak izan dira lehenengo ekimen. Hizkuntza eskakizunok baldintza moduan ezarriak izan dira gehiengoan. Interesgarria da jakitea langileriaren kasuan euskararen ikasketara bideratutako ekimenen presentzia irakasleen kasuan baino askoz murriztagoa izan dala, nahiz eta egon dan mota honetako proposamenik. Era berean, euskarari komunikazio funtzioa atxikitzei nahiak eta berau lan hizkuntza bilakatzekoak be bereganatu dabe alderdiaren adierazpidea.

Ume eta gazteak onuradun gisa hezkuntza alorrari estu lotuta agertu dira, hizkuntza desbardinaren ikasketa eta ezagutza izanik ekimen nagusienetakoa; euskararena ezei gaztelaniarena, ingelesarena, atzerriko hizkuntzena eta frantsesarena bere bai. Hizkuntzen erabilerak, nagusiki euskararenak eta euskara, gaztelania eta ingelesarenak be bereganatu dau presentzia. Aldi berean, ume eta gazteei zuzendutako euskarazko eta neurri txikiagoan ingelesezko eskaintza kulturalak agerpen nabarmengarria batu dau.

Herritarrek modu orokorrean proposamenen onuradun izan direnetan ekimen gehien hizkuntza erabilerara, ezagutzara eta hizkuntza eskubideetara zuzendua egon da. Erabilerari dagokionean, euskara izan da gehiengo ia erabatekoan komunikazio hizkuntza moduan indartu gura izan dan mintzaira; ezagutzaren kasuan, barriz, euskararen, euskara eta gaztelaniaren eta, eleaniztasunaren) izenpean, aldibereko hizkuntza anitzen ezagutza hartu dau xedetzat alderdiak; hizkuntza eskubideak euskaradun eta gaztelaniadunei zuzendu deitsoz EAJk, hizkuntza aukera askatasuna eta bardintausna bultzatzea izanik bi komunitate linguistikoetan xedea.

Bestalde, ekimenen onuradunak banakakoez osatutako kolektibo izateaz gainera, entitate desbardinak be izan dira, dala herri administrazioa, direla hezkuntza, komunikabide, eta abarretako erakundeak edota euskalgintza baitakoak. Herri administrazioa zuzendutako hizkuntza politika proposamenetan nabarmendu direnak euskara bera berataraz edota gaztelaniagaz batera bultzatzea, babestea; euskalduntzea; euskararen edota euskara eta gaztelaniaren erabilera indartzea, hau da, komunikazio hizkuntza moduan funtzionaraztea, herri administrazioan euskararen ofizialtasuna indarrean jartzea eta hizkuntza politika osoaren planifikazioa bideratzea izan dira.

Bestalde, hezkuntza, komunikabide, eta abarretako erakundeetan be plangintza soziolinguistikoak eta erreformek izan dabe zerezana, baita baliabide eskaintzak be. Erakundeetan baita hezkuntza arlokoen indarra nagusitutako kodeetan nabarmendu da; hizkuntzen ikasketak, hizkuntza didaktikak eta euskararen inguruko ikerketak lortu daben presentzia da horren adierazle. Aldi berean, erakundeetan euskararen edota euskara eta gaztelaniaren erabilerak be bildu dau proposamenik. Amaitzeko, euskalgintza baitako erakundeetan proposamenen erdia inguru euren jarduna bideratzeko baliabideak eskaintzera zuzendua egon da. Gainontzeko ekimenak ugariak baina indar murriztekoak izan dira.

5.1.8. Balio euskarriak

Atal honetan, EAJk hizkuntzen inguruko diskurtso ideologikoan eta proposatutako hizkuntza politiketan oinarri dauzan balio euskarriak identifikatuko dira. Aztergai doguzan EAJren hauteskunde programetan, balio euskarriak aldagaiaren pean 307 esaldi-muin kodetu dira. Horreetatik %67,43 euskarari zuzenduak dagoz, %23,78 euskara eta gaztelaniari batera, %3,58 hizkuntzei orokorrean, %2,61 eleantitasunari, %1,3 euskara, gaztelania eta ingelesari alkarregaz, %0,65 euskara, gaztelania eta frantsesari eta %0,33, aipamen bakarraren baliokide dana, atzerriko hizkuntzei eta hizkuntza gitxituei (ikusi 5.19. taula).

5.19. taula. EAJren diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabezan hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	3,58
Euskara	67,43
Euskara & Gaztelania	23,78
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	1,30
Euskara & Gaztelania & Frantsesa	0,65
Atzerriko hizkuntzak	0,33
Eleaniztasuna	2,61
Hizkuntza gitxituak	0,33
Guztira	% 100
	N = 307

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza gitxituen kasuan, mintzairon alde bideratzen diren Europar Batasuneko ekimenetan eta erakundeetan parte hartzeko eskaera izan da proposatutakoa (1994). Bestalde, atzerriko hizkuntzei malgutasun balioa atxiki deutse EAJk, hain zuzen, eskolan atzerriko hizkuntzen ikaskuntza burutzean pertsonari egokitutako ibilbide linguistikoaren eskaintza mesedetzea (2012). Euskara, gaztelania eta frantsesa hirukoteari Euskal Herria erreferentzia izan dauanetan atxiki deutsoz balioak; hain zuzen, lurraldearen aniztasun linguistikoa eta errealitate soziolinguistikoa kontuan hartzekoa deia eginez (2001). Euskara, gaztelania eta ingelesari hezkuntza alorrean atxiki deutsoz balioak; hiru mintzairok hezkuntzan bete beharreko espazioa hizpide izan danetan. Horrela, EAJk hizkuntza bakoitzaren espazioa errealitate soziolinguistikoa, hezkuntze zentroen autonomia eta gurasoen borondatea aintzat hartuta burutzea izan dau proposagai. Bestalde, eskolaz kanpoko jardueretan eta hiru hizkuntzetan gaitasun komunikatiboa garatzeko xedeaz, agente eta erakunde desbarden alkarlana indartzea be proposatu dau alderdiak (2012). Eleaniztasuna, barriz, aniztasunagaz lotu dau behin baino gehiagotan (2001, 2009) eta gizartean kohesioa indartzeko bide moduan jo dau (2001). Hezkuntza alorrean kokatuta, EAJk hezkuntza eleanitza, kalitatezkoa eta ikasleei aukera bordinak eskainiko deutsozana irudikatu dau (2001).

Hizkuntzak edo hizkuntza politika orokorrean hizpide hartuta, EAJk politika linguistikoarekiko konpromisoa agertu dau 2012ko hauteskunde programan, modu horretan, *recuperando el lugar central que corresponde a la política lingüística en la agenda política* (EAJ, 2012). Xede horrek agente guztien alkarlana eskatzen dau alderdiaren aburuz. Bestalde, hizkuntzen irakaskuntza mintzagai hartuta, EAJk irakaskuntza kalitatezkoa izatea dau helburu eta, horretarako, eraginkortasuna handitu beharra dago, lorgarriak diren helburu linguistikoak ezarri (2012) eta modu progresiboan helburuok handituz joan (2009, 2012). Aldi berean, alderdiak hizkuntzen

aurrean ikuspegi irekia mantendu nahia agertu dau (1984) eta euskararen normalizazio prozesua euskaldunek darabilezan gainontzeko hizkuntzekaz alkarbizitza naturala eta bakezalean bideratu (1998).

Euskara eta gaztelaniari alkartuta balio askoz gehiago atxiki deutsoz alderdiak. Hori horrela, arlo metodologikoan aurkeztutako balio-taldeak aintzat hartuta burutuko da euren aurkezpena. Euskara eta gaztelaniari indar handienaz atxiki jakozan bi balio taldeak hizkuntza eskubideak (%31,51) eta bizikidetza linguistikoa (%26,03) izan dira (ikusi 5.20. taula). Neurri txikiagoan izan dira langai hizkuntza politikaren erritmoari lotutako balio-taldea (%16,44), herritarren nahia aintzat hartzen dauana (%12,33), zein hizkuntza politikaren balio bitartekariei zuzendutakoa (%8,22). Agente parte-hartzaileek eta alkarlanak oraindik presentzia murriztagoa bereganatu dau (%4,11) eta botere politikoari erantzuten deuten balioek bazterreko lekua izan dabe (%1,37) (ikusi 5.20. taula).

Euskara eta gaztelania mintzagai hartuta, hizkuntza eskubideen baitan askatasuna izan da diferentzia handiz indar handiena bereganatu dauan balioa (%19,18). Bardintasuna bigarren lekuan gelditu da (%10,96). Bestela, bazterketarik ezak presentzia marjinala bildu dau (%1,37) eta inposaketarik eza ez dau hizpide izan alderdiak (ikusi 5.20. taula). Hizkuntza askatasunak presentzia handia bildu dauan arren, aipamen gehienak 2012ko hauteskunde programari dagokiozala esan beharra dago.

EAJren ustetan, hizkuntza askatasunak eraginkorrak izan behar dau eta ez eslogan hutsak. Horrela, helburua zera da: *que los ciudadanos y ciudadanas puedan hacer uso de su opción lingüística de la manera más real, efectiva e igualitaria posible* (EAJ, 2012). Herri administrazioaren baitan hizkuntza askatasuna bermatu beharra dago euskara eta gaztelania hizkuntza ofizialak baitira. Ildo horretan, EAJk, justizia administrazioa hizpide hartuta, aukera linguistikora egokitu beharrekoa herri administrazioa dala gogoratzen dau: *es a la Administración de Justicia a quien corresponde adecuarse a la opción lingüística de cada persona, y no al revés* (EAJ, 2012). Bestalde, herritarrak kontsumitzaile bihurtuta be badira hizkuntza eskubideen jasotzaile EAJren diskurtsoan. Zentzu horretan, alderdiak esparru horretan legedia garatzeko nahia agertu izan dau: *desarrollar la normativa que garantice los derechos lingüísticos de las personas consumidoras en el espacio público, tanto en el ámbito público como en el privado* (EAJ, 2012).

5.20. taula. EAJren diskurtso linguistikoan euskara eta euskara eta gaztelaniari atxikitako balio euskarriak balio-taldeka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		Euskara	Euskara & Gaztelania
I.	Hizkuntza eskubideak		
	Askatasuna	1,93	19,18
	Bardintasuna	0	10,96
	Inposaketarik eza	0,48	0
	Bazterketarik eza	1,45	1,37
	Guztira I	3,86	31,51
II.	Erritmoa		
	Moderazioa	0	0
	Progresibitatea	6,76	8,22
	Egingarritasuna	1,93	0
	Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea	2,42	8,22
	Guztira II	11,11	16,44
III.	Agente part-hartzaileak eta alkarlana		
	Adostasuna	2,42	1,37
	Akordioa	0,48	0
	Alkarlana	25,12	2,74
	Guztira III	28,02	4,11
IV.	Ekimenen balio bitartekariak		
	Ekintza positiboa	4,35	0
	Eraginkortasuna	4,83	1,37
	Malgutasuna	2,42	1,37
	Kalitatea	3,38	5,48
	Guztira IV	14,98	8,22
V.	Herritarren nahia		
	Konpromisoa	17,87	4,11
	Borondatea	7,73	8,22
	Erakargarritasuna	1,93	0
	Guztira V	27,54	12,33
VI.	Botere politikoa		
	Subiranotasuna	2,90	1,37
	Subsidiaritatea	0,97	0
	Guztira VI	4,30	1,37
VII.	Bizikidetza linguistikoa		
	Kohesioa	1,93	1,37
	Alkarbizitza	2,90	13,70
	Errespetua, tolerantzia	0,48	1,37
	Aniztasuna	1,93	6,85
	Irekiera	1,93	0
	Inklusibitatea	1,45	2,74
	Guztira VII	10,63	26,03
GUZTIRA		100	100
%			
N =		207	73

ITURRIA: norberak egin.

Aukera bardintasuna be bermatu gura dau euskara eta gaztelania hiztunen artean alderdiak. Horrela, EAJ [está] a favor de una efectiva igualdad de oportunidades de uso lingüístico (EAJ, 2012). Egitez, aukera bardintasuna kokatzen dau alderdiak bizikidetza linguistikoaren oinarrian: *queremos que la igualdad de oportunidades sea la piedra angular de la convivencia lingüística* (EAJ, 2012). Era berean, alderdiak

hizkuntza bazterketa jarrera guztiak gaitzesten dauzala agertu dau behin euskara eta gaztelania hizpide izanda: *rechazamos cualquier actitud de exclusión* (EAJ, 2012).

Bizikidetza linguistikoari erantzuten deutesen balioen artean alkarbizitza nabarmendu da modu argian (%13,7) eta bigarren lekuan kokatu da aniztasuna (%6,85). Inklusibitateak (%2,74), kohesioak (%1,37) eta errespetu eta tolerantziak (%1,37) batutako tartea askoz murritzagoa izan da. Irekiera, barriz, ez da izan mintzagai (ikusi 5.20. taula). Hizkuntza eskubideekaz lotutako askatasun eta bardintasun balioekaz gertatu dan moduan, alkarbizitza be 2012ko hauteskunde programan izan da hizpide gehiengoan. Bertan, alderdiak hizkuntzen alkarbizitza gizarte alkarbizitzarako oinarri moduan jo dau behin baino gehiagotan: *las lenguas constituyen una base fundamental en la construcción de nuestra convivencia social* (EAJ, 2012). Esan beharra dago, gainera, EAJk alkarbizitza helburutzat jo dauala: *la convivencia es, en definitiva, nuestro objetivo. Pero no una convivencia cualquiera. Deseamos construir una convivencia lo más armoniosa posible* (EAJ, 2012).

Aldi berean, euskara eta gaztelania beragaz dakarren aniztasuna begionez ikusten dau EAJk eta aniztasun horretan oinarritutako Euskal Herria eraiki gura dau, *sin perder la riqueza representada por la pluralidad de lenguas* (EAJ, 1994); batzuk eta besteak proiektu komunean bat eginez, modu inklusiboan, *avanzando así (...) hacia una herencia común plural* (EAJ, 1994) eta integratua. Horrela, bi hizkuntza ofizialen errespetua be baliotzat jo izan dau alderdiak (2012).

Hizkuntza politikaren erritmoari erantzuten deutesen balioen artean progresibitatea (%8,22) eta errealtate soziolinguistikoa aintzat hartzea (%8,22) izan dira hizpide; ez ostera moderazioa eta egingarritasuna (ikusi 5.20. taula). Euskara eta gaztelaniaz jardutean, progresibitatea hiru testuinguru desbardinetan izan dau hizpide EAJk: komunikabideetan, bi hizkuntza ofizialen erabileraren bardintze progresiboa proposatuz (1986); herri administrazioan, modu progresiboan euskaraz zein gaztelaniaz jarduteko eskubidea bermatuz joatea planteatuz (1986); eta eskolan, progresiboki irakasle guztien elebitasuna lortzeko nahia agertuz (1990, 1994). Errealtate soziolinguistikoa aintzat izatea EAJren hizkuntza politikaren jarduteko modu orokorra izan dala baieztatu daiteke: *la Coalición EAJ/EA apuesta por una política lingüística adecuada a la realidad sociolingüística* (2001).

Herritarren nahiaren baitako balioen artean borondatea izan da gailendutakoa (%8,22); halaber, konpromisoak be bereganatu dau presentzia (%4,11); ez ostara erakargarritasunak (ikusi 5.20. taula). EAJk euskara eta gaztelaniari zuzendutako

hizkuntza politika neurriak herritarren borondatea aintzat hartuta burutzeko nahia agertu dau: *de acuerdo con la sociedad y atendiendo a la voluntad de la ciudadanía* (EAJ, 2012); *flexible en sus ritmos a la voluntad mayoritaria de la sociedad* (EAJ, 2001). Hezkuntza alorrean, eskolan zein unibertsitatean, ikasleen hizkuntza eskaerara egokitu beharra be agertu dau behin baino gehiagotan (1986, 1994, 2001). Konpromisoari dagokionean, EAJk hizkuntza ofizialekiko herri administrazioaren eta unibertsitateen inplikazio beharra agertu dau (1994); eta herritarrek dagoeneko erakutsi dabena goraipatu (2012).

Euskara eta gaztelaniari bideratutako hizkuntza politikaren balio bitartekarien artean kalitatea (%5,48), eraginkortasuna (%1,37) eta malgutasuna (%1,37) izan dira aipagai; ez osteran ekintza positiboa (ikusi 5.20. taula). Halaber, mintzagai izan diren hiru balioek presentzia nahiko bazterrekoa izan dabe. Kalitatea hezkuntza alorrean izan dau hizpide EAJk, hain zuzen, euskara eta gaztelaniazko hezkuntzak eta irakaskuntzak kalitatezkoak izan behar dabela baieztatu dau alderdiak (1994, 2001). Bestalde, malgutasunak aipamen bakarra bereganatu dau, hezkuntza proiektuak zentruka eraikitzea proposatu dauanean (1994). Eraginkortasuna be beste behin bakarrik izan dau hizpide alderdiak, gizarte mailan elebitasun eraginkorra lortzearen alde agertzerakoan (2009).

Agente parte hartzaile eta alkarlanagaz lotutako balioak oso presentzia txikia bereganatu dabe euskara eta gaztelania alkarregaz hizpide izan direnetan. Gainera, aipatutako balio bakarrak alkarlana (%2,74) eta adostasuna (%1,39) izan dira aipatutako balio bakarrak; akordioak ez dau aipamenik jaso (ikusi 5.20. taula). Euskara eta gaztelania tartean hartzen dabezan politiketan gizarte agente nagusiekaz alkarlanean jardutearen alde agertu da EAJ (2012) eta hizkuntza eskumenak justizia administrazioako Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiagaz kolaborazioan erabiltzea (2012). Bestalde, gizarte mailan euskara eta gaztelaniaren erabilerarako aukera bardintasuna bultzatzean, aurrera ahalik eta gizarte adostasun handienaz egiteko nahia agertu dau EAJk (2012).

Amaitzeko, botere politikoaren baitan subiranotasunak aipamen bat bereganatu dau (%1,37) (ikusi 5.20. taula); hain zuzen, honakoa proposatzerakoan: *plantaremos un nuevo marco de relación política en el que se garantice la exclusividad a las instituciones vascas para fijar las políticas de los derechos y deberes de los ciudadanos y ciudadanas vascas, respecto al uso de las lenguas oficiales* (EAJ, 2009).

Dana dala, aurretik aipatu dan moduan, EAJk euskarari bera beratarra atxiki deutsoz balio euskarri gehien. Euskararen kasuan agente parte-hartzaileak eta alkarlana balio taldea izan da danen aurretik gailendu dana (%28,02), nahiz eta herritarren nahiri erantzuten deutsona ia parekatuta agertu dan (%27,54). Hirugarren balio talde indartsuena balio bitartekariena izan da (%14,98); hurrengo, hizkuntza politikaren erritmoari erantzuten deusena (%11,11) eta gero bizikidetza linguistikoari egiten deusena (%10,63). Hizkuntza eskubideei lotutako balioek (%4,86) eta botere politikoari egiten deusenek (%4,3) bereganatu dabe danetan ehunekorik txikiena (ikusi 5.20. taula).

Agente parte hartzaileak eta alkarlana balio taldearen baitan alkarlanak bereganatu dau ia hizpide osoa (%25,12). Are gehiago, balio guztietan aipatuena bera izan da. Barriz, balio taldeko adostasunak (%2,42) eta akordioak (%0,48) oso bazterreko lekua bildu dabe (ikusi 5.20. taula). Alkarlana hauteskunde deialdiz deialdi izan da aipatua eta esparru juridikoan ez beste alor guztietan bultzatua. Izan be, EAJk agente eta esparru desbarden arteko alkarlanari garrantzia handia eskaini deutso; dala herri administrazioko departamentuen baitan (1990, 1994, 2001), zein departamentu desbarden artean (1990, 1994, 2005), edota administrazio maila desbarden artean -Espainiar Estatu, Eusko Jaurilaritza, Foru Aldundi eta Udalerriak (1986, 1990, 1990, 2001, 2012). Era berean, euskararen hizkuntza politika egokitasunez bideratzeko, aholkulari eta gaian adituak direnen laguntza behin baino gehiagotan izan dau proposagai, hausnarketa eta topaketa espazioak sortzeko nahia be agertuz (1986, 1990, 2012). Herri administrazioaz haratago dagozan erakunde eta agente euskara bultzatzaileekaz lanean jardutea be bilatu dau alderdiak (1986, 1990, 1994), esaterako Euskaltzaindiagaz: *colaboración y establecimiento de acuerdos con aquellas entidades de reconocida solvencia que trabajan a favor del euskera* (EAJ, 1994); baita euskara bultzatzea helburu izan ez arren gizarte mailan giltzarri diren aktoreekaz (2012); hau da, *con los principales actores sociales (asociaciones de empresarios, sindicatos, medios de comunicación, partidos políticos, asociaciones y demás)* (EAJ, 2012), edota *los ámbitos familiar, escolar y comunitario* (EAJ, 2012).

EAE ez beste lurralde euskaldunekaz alkarlanean izatea hauteskunde deialdiz deialdi bilatu dau EAJk (1986, 1990, 1994, 1998, 2005, 2009, 2012): *impulsar proyectos que estructuran la cooperación transfronteriza en áreas prioritarias como el euskera* (EAJ, 2005); *establecer un marco de actuación entre el Gobierno Vasco, el Gobierno de Nafarroa y la Oficina Pública de la Lengua Vasca en Iparralde para la defensa, promoción y asistencia mutua del euskera* (EAJ, 2012). Aipatzekoa da EAJk harremanok erakundetzeko nahia agertu dauala: *la institucionalización de las*

relaciones sobre la base del “territorio euskara” (EAJ, 2012); betiere lurraldeetako bakoitzaren eskumenak eta erakundeak errespetatuz: *colaborar, desde el respeto a los respectivos ámbitos territoriales y competencias, con las instituciones del resto de los territorios del euskera* (Nafarroa e Iparralde) (EAJ, 2012).

Nazioarte mailan be bilatu dau alkarlana EAJk, Europar Batasunean hizkuntza gitxituak babestea helburu daben erakundeetan alkarlanean jarduteko agente aktibo moduan (1994), zein atzerriko euskal komunitatearen baitan, euskararen eta euskal kulturaren alde burutzen diren ekimenetan (1986).

Bestalde, adostasuna 2012ko hauteskunde deialdian izan da aipatuena. Bertan, helburua honakoa izan da: *impulsar y fortalecer un consenso social y político lo más amplio posible en torno al euskera* (EAJ, 2012). 1986ko hauteskunde programan be izan zan behin adostasuna hizpide, kasu haretan Euskararen Legearen inguruan alderdi politikoen artean sortutako adostasun maila handia gogoratzuz: *la promulgación de la Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera, aprobada con un importante grado de consenso entre las diferentes formaciones políticas presentes en el Parlamento Vasco* (EAJ, 1986). Akordioa behin bakarrik izan dau hizpide EAJk euskararen hizkuntza politika hizpide izaterakoan; zehazki, euskal kulturaren barrikuntza bideratzea akordio handi batean oinarrituz (1990).

Herritarren nahiari erantzuten deuten balioen artean konpromisoa nagusitu da modu argian (%17,87); nahiz eta borondateak be bereganatu dauan ehuneko esanguratsua (%7,37). Erakargarritasunak, ostera, oso leku marjinala batu dau (%1,93) (ikusi 5.20. taula). Garrantzitsua da aipatzea, alkarlanaren ostean, konpromisoa izan dala euskara eta euskarari zuzendutako hizkuntza politika mintzagai hartuta bigarren balio aipatuena. EAJren ustetan, euskal gizarteak euskaragaz konpromisoa erakutsi izan dau eta erakusten dau egun ere: *la sociedad vasca está mostrando permanentemente su voluntad y adhesión hacia el euskera* (EAJ, 2012). Eta konpromiso hori funtsezkoa da alderdiaren ustetan. *El euskera necesita de la respuesta positiva de todos/as, como de actitudes comprometidas con su recuperación* (EAJ, 1990). Gizarte zibila da euskarari begira erantzun baikorra eskaini behar dauana, taldean zein banaka. Alderdiak banakakoen konpromiso beharra be behin baino gehiagotan izan dau hizpide; besteak beste, erdaldunen konpromiso indibiduala: *en lo referente a la comunidad erdaldun, requiere intensificar el compromiso individual* (EAJ, 1994). Halaber, gizarte zibilaz gainera botere publikoen, botere publikoetako karguen eta sektore desbardinaren konpromisoa eta kontzientziazioa be funtsezkoak dira. Aldi berean, aipatzekoa da EAJk euskararekiko konpromisoa desbardintasun ideologikoen

gainetik lortu gura daua. *El euskera (...) debe ser asumido e impulsado sin ningún exclusivismo ni afán monopolizador por todos y cada uno de los vascos* (EAJ, 1990).

Borondetari dagokionean, EAJk euskararentzako hizkuntza politika herritarren borondatera egokituta bideratzea izan dau xede modu errepikakorrean, batez ere, hezkuntza alorrean, eskolan zein unibertsitatean. Horrela, hezkuntza zentroek eta irakaslegoak herritarren euskara eskaerara egokitzen joan beharko dabe modu etengabea. Era berean, azpimarratzekoa da euskararen normalizazio bidean herritarren borondatezko gain hartzea funtsezkotzat jo daua alderdiak: *la verdadera normalización social del euskera vendrá de la mano de la asunción libre y voluntaria del euskera por parte de la mayoría de los ciudadanos vascos* (EAJ, 1994). Prozesu honetan euskara hizkuntza erakargarri moduan sentitzea giltzarria da eta, horregaitik, helburua zera litzateke: *conseguir que el euskera sea considerada una lengua atractiva y útil en las relaciones juveniles* (EAJ, 2012); baita gizarte osoarentzako be, *independientemente del grado de conocimiento que se tenga de él* (EAJ, 1998).

Hizkuntza politikaren balio bitartekarien artean ez da balio bat be modu erabakigarrian gailendu, danak batu dabez ehuneko antzekoak: eraginkortasunak %4,83, ekintza positiboak %4,35, kalitateak %3,38 eta malgutasunak %2,42 (5.20. taula). EAJk euskararentzako hizkuntza politika eraginkorra eraiki gura dau. *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco se compromete a desarrollar un esfuerzo por coordinar y optimizar los recursos destinados al fomento del euskera* (EAJ, 1994). Euskara hizkuntza ahulena izanda, EAJk bere alde ekintza positiboa defendatu dau. 1998an euskararekiko burututako ekintza positiboak lehen fruituak eskaini dauzala be agertu izan dau eta, beraz, bide berean jarraitzeko nahia adierazi dau: *las instituciones vascas han venido desarrollando a lo largo de los últimos años una serie de acciones positivas a favor de la normalización del uso del euskera que, poco a poco, van dando sus frutos y que por tanto deberán seguir llevándose a cabo* (EAJ, 1998). Halaber, onartu behar da ekintza positiboaren aldeko aipamen esplizitu askorik ez daua burutu alderdiak aztergai doguzan EAJren 10 hauteskunde programetan.

Kalitatea eta malgutasuna hezkuntza alorrean izan dauz hizpide gehiengoan. Kalitateari dagokionean, hezkuntza ereduen, irakasleen, materialen zein irakaskuntza moduen hobekuntza izan dauz hizpide alderdiak (1986, 1990, 1994, 1998). Malgutasuna euskara irakasterakoan ahal dan neurrian ikasleengana egokitzea (2001, 2012) eta irakasleen egoera profesional desbardinak aintzat hartuta jardutea (2005) proposatuz bideratu da. Era berean, hizkuntza politika bera malgutasunez bideratu beharra agertu dau behin EAJk: *para Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista*

Vasco, la política lingüística debe aplicarse de modo flexible, conforme a las peculiaridades de las diferentes situaciones (EAJ, 1994).

Hizkuntza politikaren erritmoari erantzuten deuten balioen artean progresibitatea gailendu da (%6,76); moderazioa ez da izan hizpide eta errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzeak (%2,42) eta egingarritasunak (%1,93) ehuneko txikia batu dabe (5.20. taula). Euskara eta bere hizkuntza politika hizpide izan direnetan, progresibitatea EAJren hirugarren balio aipatuena izan dala aipatu beharra dago. Alderdia euskarari zuzendutako hizkuntza politikek izaera progresiboa izan behar dabela sarritan aipatu dau. *Independientemente de que la política lingüística se plasme en ritmos y procesos diferentes, lo sustancial es que se avance de modo progresivo en el camino de la normalización del euskera* (EAJ, 1994). Halaber, aipatu beharra dago progresibitatearen aldeko adierazpenak 1986tik 1994era bitartean burutu dauzala alderdiak. Aldi berean, azpimarratzekoa da progresibitatea epe zehatzetan gorpuztu dan esparru bakarra irakaskuntza alorra izan dala; hain zuzen, irakasleen euskalduntzea eskatzerakoan. Euskararen hizkuntza politika euskal gizartearen errealitatera eta beronen aldaketara egokitze beharra be agertu dau noiz edo noiz EAJk (1990, 2012); eta bideratutako ekimenak egingarriak izatea bere bai; esaterako, irakaslearen euskalduntzea aukera errealek egokitzea (1990), edota herri administrazioan euskara lan hizkuntza moduan ezartzea baldintzak egokiak direnean (1994).

Bizikidetzaren linguistikoaren baitan balio guztiak izan dira mintzagai euskarari bera berataraz zuzendutako diskurtsoan, baina noizik noizeko moduan bakarrik. Egitez, balio guztiak oso ehuneko txikia batu dabe: alkarbizitzak %2,9, kohesioak, aniztasunak eta irekierak %1,93, inklusibitateak %1,45 eta errespetu, tolerantziak %0,48 (ikusi 5.20. taula). EAJk euskara alkarbizitzaren oinarrian kokatu dau: *el euskera es la base sobre la que construir la convivencia* (EAJ, 2009), *factor de convivencia y cohesión social* (EAJ, 2012), baita biztanleria etorkinarentzako be. Bide horretan, euskararen ezagutzaren zabalkundea laguntzako dala uste dau alderdiak: *la extensión a todos los ciudadanos de la lengua y cultura propia [es] medio fundamental que conduzca a la pacificación e integración mayor de los vascos* (EAJ, 1986).

Era berean, euskara aniztasunagaz alkarlotzeko nahia eta beharra be agertu dau EAJk: *vincular en el discurso político el euskera con la diversidad* (EAJ, 2012). Euskarak gai izan behar dau *de servir para la articulación de una identidad integradora de todos los sentimientos de pertenencia existentes en la sociedad vasca* (EAJ, 2009). Horrela, euskararen sustraitutako euskal identitatearen eraikuntza *debe constituirse*

como un proceso abierto y continuado en el tiempo. Izan be, en un entorno global, dicho proceso nos obliga a articular una identidad nacional vasca permeable y dinámica, con una clara vocación de proyección interna e internacional (EAJ, 2009). Bestalde, tolerantzia eta errespetua aipamen bakarrean izan da hizpide eta aurreko lerroetan deskribatutako testuingurutik urrunduta; 1986ko hauteskunde programan historikoki Gobernadore Zibilak euskararekiko agertutako jarrera ez tolerantea, epaitegietako sententziak medio, jarrera toleranteagoekaitik aldatu dabela adierazteko izan da.

Hizkuntza eskubideei lotutako balioetan askatasuna (%1,93), bazterketarik eza (%1,94) eta inposaketarik eza (%0,49) izan dira hizpide diskurtsoaren une bakanen batean. Bardintasuna, ostera, alderdiak ez dau izan mintzagai (ikusi 5.20. taula). EAJk euskal hiztunen hizkuntza aukeraketa askatasuna bermatzeko nahia agertu dau: *hacer efectivo el derecho de la población vasca a ser atendida en euskera* (EAJ, 2012). 1986 eta 1990eko hauteskunde programetan, langileria publikoak eta irakasleek euskararen ezagutza ezagaitik bazterketarik ez jasatea izan dau xede EAJk. Bestalde, inposaketarik ezak aipamen bakarra bereganatu dau euskara bera beratara hizpide izan danean, zehazki, euskararen normalizazioa neurri inposatzaile bakoak izan behar dauala adieraziz: *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco está convencido de que cualquier proyecto político normalizador para este País debe incluir un proyecto claro, rico y atractivo para el euskera, alejado de toda medida impositiva* (EAJ, 1994).

Botere politikoagaz lotutako subiranotasuna (%2,91) eta subsidiaritatea (%1,39), biak izan dauz hizpide EAJk noiz edo noiz (ikusi 5.20. taula). Subiranotasuna hizpide izan danetan EAJk autogobernu indartsua hartu dau hizpide gehiengoan, euskal herriaren eskubide historikoan oinarrituta; autogobernua dalako euskal komunitatea eraikitzeo bidea (1984, 1998, 2005, 2012). Bestalde, subsidiaritatea birritan izan dau hizpide alderdiak euskara mintzagai hartuta, zehazki, planifikazio linguistikoa burutzean aukera dagoen guztietan zerbitzuak eskualdeka antolatzea proposatuz (1994) eta euskarazko egunkari bat sortzea eta modu subsidiarioan egitea (1990).

5.1.9. Estatusa eta alkarketak

Atal honetan, EAJk hizpide dauzan hizkuntza desbardinak zein errealitategaz lotzen dauzan eta zein estatus atxikitzen deuten aztertuko da. Estatusa eta alkarketak aldagaiak guztira 181 esaldi-muin bildu dauz. Horreetatik %76,8 euskarari modu eskusiboan zuzenduak dagoz, %6,08 eleaniztasunari, %5,52 euskara eta gaztelaniari, %3,87 hizkuntzei orokorrean, %2,21 euskara, gaztelania eta frantsesari, ingelesari eta

atzerriko hizkuntzei %1,66, berezko hizkuntzei %1,1 eta gaztelania eta etorkinen ala gitxiengo etnikoen hizkuntzei %0,55 (ikusi 5.21. taula).

5.21. taula. EAJren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabezan hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	3,87	
Euskara	76,80	
Gaztelania	0,55	
Ingelesa	1,66	
Euskara & Gaztelania	5,52	
Euskara & gaztelania & frantsesa	2,21	
Atzerriko hizkuntzak	1,66	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,55	
Eleaniztasuna	6,08	
Berezko hizkuntza	1,10	
Guztira	%	100
	N =	181

ITURRIA: norberak egina.

Etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek aipamen bakarra jaso dabe 2012ko hauteskunde programan. Bertan, kulturartekotasuna izan da alderdiak landu gura izan dauana: *establecer medios para el intercambio cultural y de conocimiento mediante el reforzamiento de las bases y tendencias favorables a la aproximación a la cultura e idioma ajenos* (EAJ, 2012).

Gaztelaniak be aipamen bakarra bildu dau. 1986ko hauteskunde programako aipamen horretan, EAJk nazioarteko hizkuntza estatusa atxiki deutso alderdiari: *[castellano] uno de los idiomas más potentes del mundo* (EAJ, 1986).

Euskara, gaztelania eta frantsesa alkarregaz hizpide izan direnetan, EAJk euskal lurretako bertako hizkuntza izaera atxiki deutse (2001, 2009). Alderdiaren hitzetan, *la sociedad vasca es plurilingüe, ya que el castellano y el francés son también nuestras lenguas* (EAJ, 2009). Aldi berean, euskara gaztelania eta frantsesarekiko gitxiengo egoeran daua be azpimarratu dau birritan: *el euskera no ésta en plano de igualdad con las otras dos lenguas* (EAJ, 2001).

Euskara erreferentzia hartuta eta berezko hizkuntzetara translazioa eginda, EAJk herri eta herrialdeetako berezko hizkuntzek etorkizunean bete beharreko zeregina dau hausnarketa gai. Bere deia unibertsaltasunerako bidea norberaren identitatean oinarrituta burutzea da, eta norbanakoaren identitatetik gainontzeko kulturetara zabaltzea: *acercarse a lo universal desde la identidad propia de cada uno y llevar a cabo un mestizaje cultural fructífero y creativo* (EAJ, 1998).

Atzerriko hizkuntzak lehiakortasunagaz alkarlotu dauz alderdiak (1986, 2001). EAJren ustetan atzerriko hizkuntzak ezagutzeak aukerak zabaltzen deusiez egungo gazteei: *es preciso reconocer, que las personas jóvenes tienen también unas oportunidades mayores que en otras épocas: (...) mayor posibilidad de comunicación intercultural y lingüística* (EAJ, 2001).

EAJk ingelesari be atxiki deutso lehiakortasun balioa (2005). Formakuntza, eta bere baitan ingelesaren ezagutza, egungo ume eta gazteen etorkizunaren oinarria da. Era berean, ingelesa nazioarteko hizkuntza moduan be definitu izan dau (2009, 2012). Bera da *[la] lengua dominante en el contexto global* (EAJ, 2009), *el idioma por excelencia para cuestiones turísticas* (EAJ, 2012).

Hizkuntzak orokorrean mintzagai izan direnean, komunikazio tresna funtzioa atxiki jake (1998), identitate adierazle (1998, 2001, 2012) zein kulturaren zeinu eta kulturartekotasunerako bide (1998, 2012). Hizkuntzen eta identitatearen artean lotura ezartzerakoan, interes berezia dauka alderdiak darabilen esamoldeak: zenbait hizkuntza *lenguas identitarias de cada pueblo* (2001) dira.

Euskara eta gaztelania batera hizpide izanda, alkarketa ugari atxiki deutsoz EAJk, nahiz eta alkarketetako bakoitzak aipamen bakarra ala bina aipamen bakarrik lortu dabezan. Alderdiak euskara eta gaztelania biak EAEko hizkuntza ofizialak direla baieztatu izan dau (1986, 2005), nahiz eta euskara gaztelaniarekiko gainditu beharreko diglosia egoeran dagoan (1986). EAJren ustetan, elebitasuna euskal kulturaren parte da, errealtatearen atal (1994) eta kultura aberastasuna (2001); baita euskal identitatearen parte be (1998). Euskarak eta gaztelaniak sortutako aniztasunean oinarrituta eraiki gura dau Euskal Herria alderdiak: *creemos en la pluralidad de la sociedad vasca y queremos construir Euskal herria en la pluralidad* (EAJ, 2012).

Aldi berean, EAJ elebitasun errealtatearen alde kokatuz, euskara eta gaztelaniaren inguruan nagusitzen dan alderdikeriagaz be kritiko agertu da 2001eko hauteskunde programan: *para alcanzar una situación de bilingüismo real, lo que nos diferencia claramente de las actitudes extremas, tanto de quienes dicen apostar por el bilingüismo sin proponer medida alguna que lo haga efectivo y rechazan toda medida de acción positiva a favor del euskera, como de quienes reclaman la plena normalidad del euskera sin tener en cuenta nuestra realidad sociolingüística y rechazando el bilingüismo* (EAJ, 2001). Bestalde, etorkinen integrazioa hezkuntza sistemaren bidez euskara eta gaztelania ikasiz erraztu daitekela be izan dau hizpide behin EAJk (2005).

Eleaniztasunari indar handienaz lotu izan jakon lehenengo ideia lehiakortasuna izan da (%36,36) eta bigarrena modernitatea (%27,27) (ikusi 5.22. taula). EAJk ume eta gazteak gizartean modu aktiboan eta ahalmen guztiak garatuz jardutea gura dabe eta, egiteko horretan, eleanitz izateak badau zeresana. Eleaniztasuna modernitateagaz lotuta dago gainera. EAJren ustetan, *estamos (...) inmersos en un contexto multilingüístico que va asociado al más amplio proceso de la globalización y la modernidad* (EAJ, 2009). Horregaz lotuta, eleaniztasuna nazioarteari zabaltzeko bidea da alderdiarentzat (2012). Aldi berean, eleaniztasuna kulturagaz, kulturartekotasunagaz eta aberastasunagaz be lotu dauz EAJk. Alderdiak eleaniztasunean garatutako kultura sendo bat eraiki gura dau (2005), kulturartekotasunari zabalik egongo dana (2012). Izan be, alderdiaren iritziz, egungo globalizazio interkultural eleanitza aukera zabaltzailea da (2001).

5.22. taula. EAJren diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizk.	Eusk.	Gazt.	Ingl.	Eusk. & Gazt.	Eusk. & Gazt. & Fran.	Atzerriko H	Etorkinen & gitxiengo etnikoen H	Eleaniz.	Berezko H
H. Gitxitu	0	7,91	0	0	10	50	0	0	0	0
Nazioarteko H.	0	0	100	66,67	0	0	0	0	0	0
H. Ofiziala	0	0,72	0	0	20	0	0	0	0	0
Bertoko H.	0	10,79	0	0	0	50	0	0	0	0
H. Nazionala	0	1,44	0	0	0	0	0	0	0	0
Aberastasuna	0	0	0	0	10	0	0	0	9,09	0
Ondarea	0	10,07	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernitatea	0	3,60	0	0	0	0	0	0	27,27	50
Gatazka	0	1,44	0	0	0	0	0	0	0	0
Identitatea	42,86	20,14	0	0	10	0	0	0	0	0
Kultura	14,29	11,51	0	0	20	0	0	0	9,09	0
Kulturartekotasuna	28,57	0	0	0	0	0	0	100	9,09	50
Integrazioa	0	1,44	0	0	10	0	0	0	0	0
Komunitatearen eraikuntza	0	15,83	0	0	10	0	0	0	0	0
Alderdikeria	0	4,32	0	0	10	0	0	0	0	0
Komunikazio tresna	14,29	1,44	0	0	0	0	0	0	0	0
Lehiakortasun tresna	0	0,72	0	33,33	0	0	100	0	36,36	0
Nazioartekotzea	0	8,63	0	0	0	0	0	0	9,09	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	7	139	1	3	10	4	3	1	11

ITURRIA: norberak egina.

Euskara hizpide hartuta, identitatea izan da EAJk indar handienaz ezarri dauan lotura, alkarketan %20,14 bere eginda (ikusi 5.22. taula). Esan beharra dago, gainera, 1980 eta 2001eko hauteskunde programetan salbu, gainontzeko programan guztietan ezarri dauala lotura euskara eta identitatearen artean alderdiak, deialdiko aipamen bat baino gehiago eskainiz gehiengoan. EAJren hitzetan, *el elemento esencial de nuestras*

raíces es el euskera (EAJ, 1984), *la expresión lingüística de nuestra identidad como pueblo* (EAJ, 1984). Herri horrek EAEz haratago dau agerpena gainera, besteak beste, hizkuntza bat bera partekatzen dabelako. *Por razones de lengua, cultura y costumbres y relaciones económico-sociales los territorios de Araba, Bizkaia, Gipuzkoa, Nafarroa, Lapurdi y Zuberoa forman parte de una realidad compartida reconocida como Pueblo Vasco a lo largo de la historia* (EAJ, 2012). Hori horrela, euskara Euskal Herriaren ondare komun be bada alderdiaren ustetan (%10,07), *nuestro gran patrimonio cultural* (EAJ, 2005), *cimiento y base de todo el ser cultural vasco* (EAJ, 1980), *uno de los signos fundamentales de la Cultura Vasca* (EAJ, 1986)¹⁴¹. Baina euskararen ondare kultural izaera Euskal Herriaz haratago doa; izan be, euskara gizadiaren ondare be bada alderdiarentzako (EAJ, 2012).

EAJk euskara Euskal Herriagaz errotuta identifikatzen dau eta, horrela, euskaldunen berezko hizkuntza moduan be sarri askotan definitu dau (%10,79) (ikusi 5.22. taula): *el euskera, lengua propia del Pueblo Vasco* (EAJ, 2009). Gainera, euskarak bakartasun izaera be badau alderdiarentzat; izan be, *es la única lengua hablada en el conjunto de Euskadi y una lengua utilizada únicamente en nuestro país* (EAJ, 2001). EAJk euskarari berezko hizkuntza izaera sarri askotan atxiki deutson arren, izaera nazionala birritan baino ez deutso atxiki (%1,44); biak 80 hamarkadako hauteskunde programa berean, hain zuzen, 1984koan. Bertan, euskara *nuestra lengua nacional* (EAJ, 1984) moduan da definitua.

Interesa dauka aipatzeak, EAJk euskara eta identitatearen arteko lotura modu egonkor samarrean ezarri dauan arren, azken hauteskunde programetan harremana inguruko testuingurua barnean hartuz burutu dauala sarri. Esaterako, esanez euskara gainontzeko hizkuntza guztien moduan dala identitate faktorea: *como todas las lenguas, el euskera es, a un tiempo, factor de identidad* (EAJ, 2012); edota euskara testuinguru eleanitzean dala identitate euskaldunaren adierazlea: *el euskera como instrumento de comunicación de la identidad vasca en un contexto Plurilingüe* (EAJ, 2009); baita testuinguru kultural unibertsalean be: *[euskara] constituye el elemento más distintivo y sobresaliente de la identidad vasca en el concierto cultural mundial* (EAJ, 2009). Halaber, euskara identitate hizkuntza izateaz gainera, komunikazio hizkuntza, komunikazio tresna eta bide moduan be jo dau alderdiak (1990, 2012).

¹⁴¹ Aipatzekoa da, euskara eta euskal kulturaren arteko lotura horren dala estua, euskarari zuzendutako politika alorra politika kulturalaren atal moduan jo izan dauala EAJk. Bere hitzetan, *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco entiende la Cultura como un fenómeno de comprensión global que abarca, además de los dominios tradicionales de la Cultura, como son la recuperación de la memoria cultural, su difusión y la recreación de la misma a través de las políticas de apoyo de la creación cultural, otros fenómenos como (...) el proceso de normalización lingüística que está llevando a cabo nuestra sociedad* (EAJ, 1994).

Euskarari atxikitako bigarren lotura indartsuena komunitatearen eraikuntza izan da (%15,83) (ikusio 5.22. taula). Komunitatearen eraikuntza euskal identitatearen indartzetik ulertu dau gehiengoan EAJk. 1980ko lehen hauteskunde deialdian salbamendu nazionalerako beharra identifikatu eban: *Euzkadi necesita con carácter de urgencia un plan de salvación nacional* (EAJ, 1980). Egiteko horretan, euskara, herriaren identitatearen erdigune dana, elementu funtsezkoa da. Horren erakusgarri da hezkuntza sisteman hizkuntzari eskaini gura deutson lekua: *creemos que la conservación y potenciación de nuestra cultura pasa por una educación en la que el euskera, núcleo de nuestra identidad como pueblo, debe constituir un ingrediente esencial de nuestra educación* (EAJ, 1986). Alderdiaren ustetan, *la conciencia de identidad es motor clave para el desarrollo de una comunidad* (EAJ, 2009); horrela, *para responder al riesgo de uniformización cultural debemos trabajar en la construcción de la identidad vasca; betiere, desde lo que nos une, desde el respeto a la diferencia y desde nuestro patrimonio y memoria colectiva* (EAJ, 2009). Egiteko horretan, testuinguru globalizatuan mulgilduta egotea aintzat hartu beharra dago; izan be, *nos obliga a articular una identidad nacional vasca permeable y dinámica, con una clara vocación de proyección interna e internacional* (EAJ, 2009).

Komunitatearen eraikuntza erakundeetatik bideratzea be izan dau noiz edo noiz hizpide EAJk. Egitez, alderdiak autogobernu sistema bat gura dau, *que permita el desarrollo de una comunidad vasca* (EAJ, 2012). Ildo horretan, azken hauteskunde deialdian Euskal Herriari begira marko juridiko konfederal bat izan dau proposagai: *un marco jurídico confederal que parta del reconocimiento y respeto a lo que se acuerde en cada uno de los tres ámbitos de decisión* (EAJ, 2012). Halaber, proiektu politikoa edozein izanda be, *debe incluir un proyecto claro para su lengua* (EAJ, 1986).

Bestalde, euskararen gitxitu egoera be izan dau hizpide EAJk (%7,91) (ikusi 5.22. taula). Gitxitu egoera deskribatzerakoan 80 hamarkadan iraganean jarri izan dau begirada alderdiak, historikoki euskarak bizitzako zokoratze eta arretarik ezan; gerora, ostera, euskararen gitxitu egoera orainaldian lekutu dau: *el euskera está todavía lejos de una situación de plena normalidad, lejos de vivir en igualdad social con el castellano* (EAJ, 2012).

Euskara modernitateagaz, etorkizunagaz lotzeko nahia be 80 hamarkadatik erakutsi dau EAJk (%3,6) (ikusi 5.22. taula). 2012ko hauteskunde programan argi azaldu dauan moduan, xedea honakoa da: *desarrollar acciones encaminadas a relacionar el euskera con valores positivos y con la moderniad* (EAJ, 2012). Modernitateari eta etorkizunari begira, euskararen eta euskal kulturaren nazioartekotzea be oso presente izan dauz

EAJk 2001az geroztik (%8,63). Euskara eta euskal kultura barrura begira zabaltzeaz gainera kanpora begira zabaltzeko nahia agertu dau alderdiak. *Nuestro compromiso es proyectar la identidad y la cultura vasca en el mundo* (EAJ, 2009), *promocionar, difundir y proyectar el euskera y la cultura vasca en el exterior* (EAJ, 2005). Egiteko horregaz lotuta dago euskarak merkatu globalean dauan ahultasunari modu eraginkor batean erantzuteko adierazitako nahia: *EAJ-PNV cree que el impulso de la cultura creada en euskera requiere de un esfuerzo especial para hacer frente eficazmente a la debilidad que sufre [el euskera] en el mercado global* (EAJ, 2012).

2012ko hauteskunde programan euskara etorkinentzako euskal gizartean integratzeko bide moduan be jo dau EAJk, *recurso de socialización de la población inmigrante* (EAJ, 2012).

Amaitzeko, aipatu beharra dago EAJk euskara gatazka (%1,44) eta alderdikeriagaz (%4,32) be lotu dauzala (ikusi 5.22. taula), nahiz eta berebiziko presentzia atxiki barik. Alderdiak euskararen inguruan nagusitzen diren norgehiagokak gainditu beharra agertu dau: *superar ficticios enfrentamientos* (EAJ, 1998); euskara desbardintasun ideologikoen gainetik kokatu beharra, *sin ningún exclusivismo ni afán monopolizador por todos y cada uno de los vascos* (EAJ, 1994). Horrela, EAJk honakoa dau proposagai: *impulsar una acción permanente para dejar el euskera a salvo de cualquier utilización partidista o identificación exclusiva o excluyente* (EAJ, 2009).

5.1.10. Laburbilduz

Legebiltzarrerako hauteskunde programetako EAJren hizkuntzen inguruko diskurtsoa oso politika ekimen zalea da. Diskurtsoa EAEra zuzendua dago, batik bat, eta euskara da hizkuntza nagusia, gehiengoan bakarka eta noizean behin gaztelaniagaz batera. EAJren azken helburu errepikatuena euskararen normalizazioa izan da, nahiz eta elebitasunari be tarte esanguratsua eskaini deuteson. Azpimarratzekoa da, alderdiak euskararen normalizazioa politika alor guztietan izan dauala hizpide. Gainera, EAJk hizkuntza politika ekimen gehienak euskarari zuzendu deutoz. Neurrian xedea euskararen babesa eta erabilera indartzea izan da eta hori lortzeko alderdiak neurri zuzen eta zeharkakoak proposatu dauz hauteskunde deialdiz deialdi; besteak beste honakoak proposatuz: euskararen ikasketa eta herritarren euskalduntzea, plangintza soziolinguistikoa, hizkuntza eskakizunak, baliabideen eskaintza, e.a. Gainera, sustapen ekimenok politika alor guztietarako proposatu dauz alderdiak, nahiz eta hezkuntza eta herri administrazioa izan diren gailendutako esparruak. Euskararen hizkuntza politika bideratzerakoan, agente desbardinaren arteko alkarlanari, herritarren

konpromisoari eta progresibitateari eskaini deuto garrantzia EAJk. Barriz, euskara eta gaztelaniari bideratutako ekimenen xede nagusiak euskaldun eta gaztelaniadunen hizkuntza eskubideak bermatzea eta bien ezagutza, erabilera eta arreta-harreman funtzioa garatzea izan dira. Atzerriko hizkuntzen eta 2001etik aurrera ingelesaren ikasketara zuzendutako politikak be izan dauz proposagai EAJk. Era berean, etorkin heldubarrientzako euren ama hizkuntzan abegi zerbitzuen eskaintza eta euskara ikasteko ekimenak aurkeztu dauz.

Mintzairei atxikitako loturen baitan, euskarak bera beratar batutako bertako hizkuntza izaera, euskaldunen identitate zeinu eta ondare kultural estatusa azpimarratu beharra dagoz. Aldi berean da nabarmentzekoa EAJk eleaniztasunari atxiki deutozan nazioartekotze, lehiakortasun, modernitate, kulturartekotasun eta aberastasun balioak.

5.2 EZKER ABERTZALEA

5.2.1. Hizkuntzen presentzia

Atal honetan, Ezker Abertzaleak legebiltzarrerako hauteskunde programetan hizkuntzen gaiari zenbateko eta zelako tarteak eskaintzen deuteson aztertuko da. Ezker Abertzalearen corpus dokumentaleko sei hauteskunde programetatik bost lortu dira¹⁴²: 1990koa, 1994koa, 1998koa, 2001koa eta 2012koa. Bost programak batuta hizkuntzei buruz diharduen 1495 esaldi-muineko corpus dokumentala bildu da (ikusi 5.23. taula).

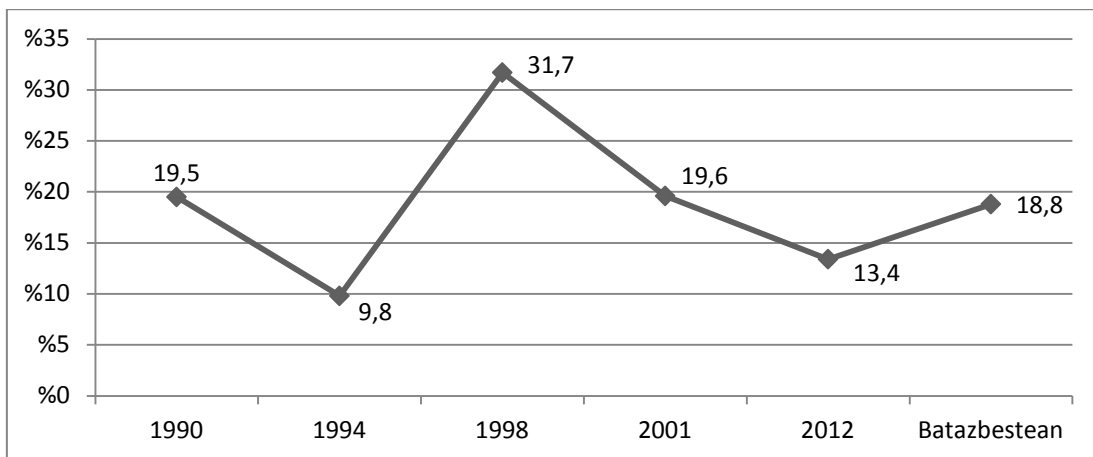
5.23. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoa hauteskunde programak. 1990-2001, 2012 (esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Guztira
Esaldi-muin kopurua	151	189	415	218	522	1495

ITURRIA: norberak egina.

Esaldi-muinok bost hauteskunde programa osoen %18,8 egiten dabe. Aipatzekoa da ehunekoak hauteskunde programak aztertuz gero, batetik bestera diferentziak nabarmenak direla: 1998an hizkuntzen gaiak hauteskunde programa osoaren %31,7 bereganatu dauan bitartean; 1994an %9,8 egin dau (ikusi 5.5. grafikoa).

5.5. grafikoa. Diskurtso linguistikoa Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan. 1990-2001, 2012 (%-ak hauteskunde programak)

** Ehunekoak lortzeko hauteskunde programa bakoitzaren hitz-kopuru osoa eta hizkuntzei buruz diharduen esaldi-muinen hitz-kopurua hartu dira kontuan.

ITURRIA: norberak egina.

¹⁴² Metodologiaren kapituluaz azaldu dan moduan, Ezker Abertzaleak ez eban 1988ra arte hauteskunde programarik idatzi eta 2009an ezin izan zan hauteskundeetara aurkeztu Auzitegi Gorenak legez kanporatu ebalako. Hortik legebiltzarrerako hauteskunde programak guztira sei bakarrik izatea.

Ezker Abertzalearen hauteskunde programen aurkibideetan hizkuntzak beti izan dau tarte. Sarritan herrigintza atal nagusiaren baitan (%20,9) kokatu dau alderdiak eta, neurri txikiagoan bada be, hezkuntzarenean (%16,67) eta kulturarenean (%8,33) be txertatu dau (ikusi 5.24. taula).

Bestalde, hizkuntzei sarrera egiteko izenburuetan erabilitako terminoak hizpide hartuta, aipatzekoa da euskararen presentzia indartsua, dala euskara terminoaren pean (%37,5) dala normalizazio linguistikoarenean (%8,3). Hizkuntza politika esapide orokorra be badarabil Ezker Abertzaleak, nahiz eta euskara baino askoz neurri txikiagoan (%8,3).

5.24. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak Ezker Abertzalearen hauteskunde programen aurkibideetan (% ponderatuak**)

	Ezker Abertzalea
Kultura	8,33
Hezkuntza	16,67
Herrigintza	20,90
Justizia administrazioa	0
Hizkuntza alkarbizitza	0
Hizkuntza politika	8,30
Euskara	37,50
Normalizazio linguistikoa	8,30
Elebitasuna	0
Eleaniztasuna	0
Hizkuntzak	0
Aurkibidean ez	0
Guztira	% 100

** Ehunekoak lortzeko jarraitu dan prozedura honakoa izan da: hauteskunde programetako izenburu nagusietan hizkuntzak aipagai izan direnetan, izenburuan agertutako hitz-gako bakoitzari bi puntu eskaini jakoz. Hizkuntzak hizpide izan dabezan azpi-izenburuetan agertutako hitz-gakoei puntu bakarra eskaini jake. Puntu guztiek batuta %100 ordezkatu dabe.

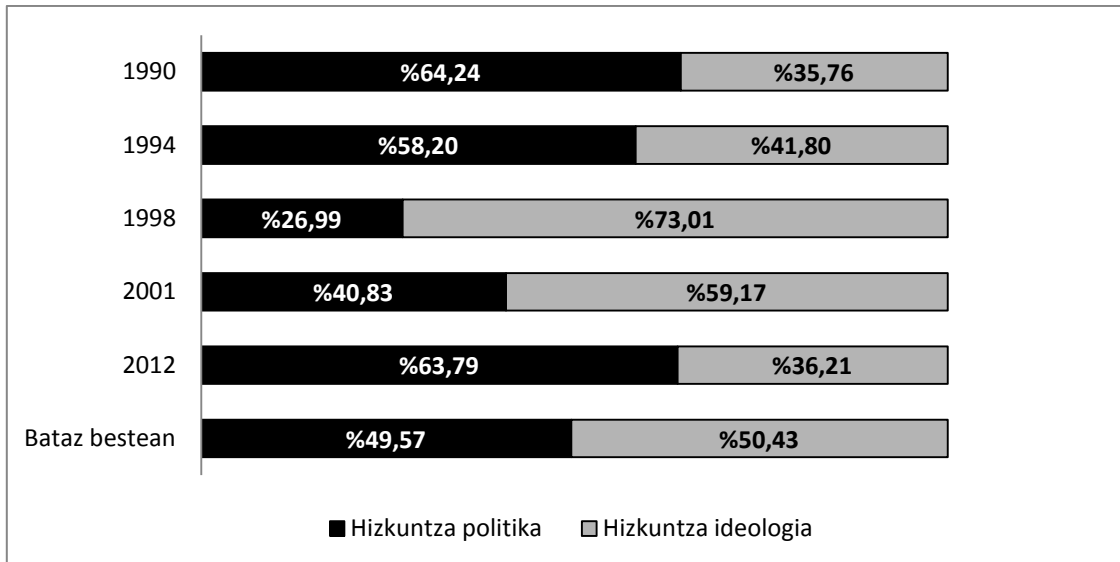
ITURRIA: norberak egina.

5.2.2. Eduki mota

Atal honetan, Ezker Abertzalearen hauteskunde programetako hizkuntzan gainera diskurtsoaren izaera politiko-ideologikoa aztertu gura da. Ezker Abertzalearen hauteskunde programetako batzbesteko datuak aintzat hartuz gero, hizkuntza politika proposamenak eta adierazpen ideologikoak bardindu xamar dagozala baieztatu daiteke; izan be, proposamen politikoek hizpidearen %49,63 batu dabe eta adierazpen ideologikoek, barriz, %50, (ikusi 5.6. grafikoa). Ostera, azterketa hauteskunde programaz programa burutzen bada, bardintasun hori desagertu egiten da. Badira

izaera nagusiki politikoa bereganatu daben hauteskunde programak – 1990, 1994 eta 2012koa- eta izaera nagusiki ideologikoa egin dabenak -1998, 2001eko¹⁴³.

5.6. grafikoa. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.2.4. Hizkuntza jokoa

Ezker Abertzalearen hauteskunde programetako diskurtso linguistikoan hizpide diren mintzairak aztergai hartuta, alderdiaren hizkuntzen jarduna, nagusiki, euskarari zuzendua dagoela baieztatu daiteke. Egitez, batazbesteko datuak kontuan hartuz gero, esaldi-muinen %80,87 da euskarak bera beratara batu dauana eta %92,24 euskarak beste hizkuntza batzuekaz bilduta jaso dauana (ikusi 5.25. taula). Euskarak berak bakarrik bereganatu dauan ehuneko handia nabarmendu beharreko datua da; baita euskara eta gaztelania konbinaketak izan dauan tarte txikia be; nahiz eta kode zerrendan bigarren indartsuena izan. Euskarak eta gaztelaniak batera mintzagaiaren %6,29 egin dabe bere. Gaztelania beregain hartzen daben hizkuntza konbinaketa guztiak aintzat hartuta, Ezker Abertzaleak mintzaira honeri itzitako batazbesteko tarte %13,24koa izan da. Era berean, azpimarratzekoa da alderdiaren hauteskunde programetan frantsesak izan dauan presentzia, bera beratara baino, beste hizkuntza batzuekaz konbinaketan; dala gaztelaniagaz, gaztelania eta espaniar edota frantziar estatuetako eskualdeko hizkuntzekaz, zein euskaragaz. Orotara, frantsesak mintzagaiaren %15 bildu dau. Halaber, aipatzekoa da, presentziarik handiena

¹⁴³ Aurrerago sakontasunean aztertuko dogun arren, aipatzekoa da izaera ideologikoagoa bereganatu daben hauteskunde programek berezitasun bat dabela: euskararen egoera gitxituaren diagnosi sakona burutu dabe maila juridiko eta soziolinguistikoan.

diferentzia handiz 1998 eta 2001eko hauteskunde programetan izan daukela, hurrenez hurren, mintzagaiaren %8,67 eta %6,42 bere eginez. Gaztelaniak be presentzia handiena 1998ko hauteskunde programan batu dau, hizpidearen %26,51n agerrera eginez¹⁴⁴.

5.25. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programak. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batazbestekoa
Hizkuntzak orokorrean	0,66	1,06	0,48	0	3,45	1,54
Euskara	86,09	87,83	65,78	85,32	86,97	80,87
Gaztelania	5,96	1,06	4,82	0,46	0,38	2,27
Frantsesa	0	0	1,45	0,46	0,19	0,54
Ingelesa	0	0	0	0	0	0
Euskara & gaztelania	3,31	6,35	11,33	5,96	3,26	6,29
Euskara & ingelesa	0	0	0	0	0	0
Euskara & frantsesa	0	0	0,24	0,92	0	0,20
Euskara & gaztelania & ingelesa	0	0	0	0	0,77	0,27
Euskara & gaztelania & frantsesa	0	0	3,13	1,38	0,96	1,40
Gaztelania & frantsesa	1,32	1,06	0	3,67	0,19	0,87
Atzerriko hizkuntzak	0	0	0	0	0,38	0,13
Etorkinen hizkuntzak	0	0	0	0	1,34	0,47
Estatuko hizkuntzak	0	0,53	0,48	0	0	0,20
Eleaniztasuna	2,65	2,12	0,72	1,83	1,34	1,47
Hizkuntza gitxituak	0	0	0	0	0,38	0,13
Berezko hizkuntza	0	0	0,48	0	0	0,13
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania, frantsesa ¹⁴⁵	0	0	11,08	0	0,38	3,21
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	151	189	415	218	1495

ITURRIA: norberak egina.

Aztergai doguzan Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan euskara, gaztelania eta frantsesa mintzaira nagusi izan dira hauteskunde urterik urtera. Hiru hizkuntzok euskal herritarren ohiko mintzaira izanik, alderdiak batzuei zein besteei emoten deuten trataeran sakontzea interesgarria da, besteak beste, hizkuntzetako bakoitzak beregain biltzen dauan eduki mota aztertuz. Beheko taulan (5.26. taula) argi azaltzen dan moduan, euskararen kasuan ekimen politikoak eta adierazpen ideologikoak nahiko bardinduta dagoz, nahiz eta lehenengoak bigarrenari aurrea hartu deutson, %51,77 et %48,23 bilduta hurrenez hurren. Barriz, gaztelaniaren eta frantsesaren kasuan

¹⁴⁴ 1998 eta 2001eko hauteskunde programetan euskararen egoera gitxituaren diagnosia burutzerakoan gaztelania eta frantsesa be hizpide dauz Ezker Abertzaleak, euskararen egoera gitxitua gaztelania eta frantsesaren nagusigoagaz erlazionatzen dauzalako. Hortik, beraz, gaztelania eta frantsesaren presentzia nabarmena hauteskunde programotan. Eta hortik, era berean, hauteskundeon izaera ideologiko garbia.

¹⁴⁵ Ezker Abertzalearen kasuan estatuko eskualdeko hizkuntzek eta gaztelania edo frantsesa kodeak presentzia nabarmena bereganatu dabe, bai Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelaniari dagokionean, baita Frantziar Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta frantsesari dagokionean be. Hori dala eta, Espainiar eta Frantziar Estatua banaketa irizpide moduan hartuta, interesgarria iruditu jaku kodea bitan banatzea azterketa zehatzagoak burutu ahal izateko.

adierazpen ideologikoak izan dira modu argian garaile; are garbiago frantsesaren kasuan. Batazbesteko ehunekotan, gaztelaniaren esaldi-muinen %71,96 adierazpen ideologikoei zuzendua dago eta frantsesaren kasuan %81,72¹⁴⁶.

5.26. taula. Ezker Abertzalearen euskara, gaztelania eta frantsesaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% horizontalak hizkuntza. N = esaldi-muin kopurua)

	Euskara		Gaztelania		Frantsesa	
	HP	HI	HP	HI	HP	HI
1990	63,70	36,30	68,75	31,25	0	%100
1994	57,30	42,70	68,75	31,25	%100	0
1998	32,34	67,66	15,45	84,55	33,33	66,67
2001	41,18	58,82	24	76	7,14	92,86
2012	64,38	35,63	48,39	51,61	12,5	87,5
Guztira %	51,77	48,23	28,04	71,96	18,28	81,72
N =	689	642	60	138	16	46

** Euskara, gaztelania edota frantsesari zuzendutako esaldi-muin kopurua kalkulatzeko hizkuntzok eurak euratara edota beste hizkuntza batzuekatz konbinatuta beregain hartzen dabezan kode guztiak hartu dira aintzakotzat. Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania edo frantsesa kodearen kasuan banaketa burutu dogu: gaztelania eta Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak hizpide dabezan esaldi-muinak gaztelaniari atxiki jakoz eta frantsesa eta Frantziar Estatuko eskualdeko hizkuntzak mintzagai dabezan esaldi-muinak, barriz, frantsesari atxiki jakoz.

ITURRIA: norberak egina.

Euskara, gaztelania eta frantsesaz gainera beste hizkuntza ala hizkuntza konbinaketa batzuk be izan dauz langai Ezker Abertzaleak, nahiz eta nahiko modu marginalean: hizkuntzak orokorrean (%1,54), ingelesa euskara eta gaztelaniagaz konbinaketan (%0,27), atzerriko hizkuntzak (%0,13), etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak (%0,47), estatuetoako hizkuntzak (%0,2), eleaniztasuna (%1,47), hizkuntza gitxituak (%0,13) edota berezko hizkuntza (%0,13) (ikusi 5.25. taula). Aipatzekoa da, hizkuntzak orokorrean eta eleaniztasuna modu egonkorrean landuak izan diren arren, gainontzeko mintzaira ala mintzaira kategoriak behin ala birritan bakarrik izan dauzala mintzagai alderdiak. Aldi berean, agerpen bakar horreek 2012ko hauteskunde programan bildu direla azpimarratu beharra dago. Hortara, Ezker Abertzaleak ingelesa, atzerriko hizkuntzak eta etorkinen hizkuntzak 2012ko hauteskunde programan bakarrik izan dauz hizpide.

¹⁴⁶ Halaber, esan beharra dago hiru hizkuntzen kasuan eduki motaren ehunekoak nabarmen aldatzen direla hauteskunde programa batetik bestera. Esaterako, euskararen kasuan 1998 eta 2001eko programak izaera politikoa baino ideologikoa izan dabe gehiago; eta 1990, 1994 eta 2012koak, barriz, politikoagoa. Gaztelaniari 1990 eta 1994ko hauteskunde programetan hizkuntza politika lotu jako bereziki, 1998, 2001 eta 2012an, ostera, hizkuntza ideologia. Frantsesaren kasuan 1994ko hauteskunde programan bakarrik nagusitu da hizkuntza politika, gainontzeko hauteskunde programetan ideologiaren nagusigoa argia izan da.

5.2.4. Alorra

Ezker Abertzaleak hizkuntza politika proposamenak eta adierazpen ideologikoak zein alorretara bideratzen dauzan izango da aztergai atal honetan. Alderdiak hizkuntzen inguruko diskurtsoa alor desbardineta zuzendu dau. Hizpidearen ehuneko handiena hezkuntza alorrari bideratu deutso; hain zuzen, batzbestekoaren %24,88. Bigarren esparru nagusia ehunekoari dagokionean juridikoa izan da, mintzagaiaren %20 batuta. Hirugarrena hizkuntza politikaren arlo orokorra izan da %13,51gaz eta gizartea laugarrena %11,77 bereganatuz. Herri administrazioak be ehuneko esanguratsua batu dau, %11,1, hain zuzen. Arlo kulturalak eta komunikabideek %9,77 eta %5,82 batu dabe, hurrenez hurren. Bestalde, lan mundua eta teknologia barrien alorra be hartu dau langai Ezker Abertzaleak, nahiz eta askoz modu murrizagoan. Lan munduak mintzagaiaren %2,61 batu dau eta teknologia barriek, ordea, %0,54 baino ez (ikusi 5.27. taula).

5.27. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programak. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batazbestekoa
Herri administrazioa	17,22	18,52	14,22	2,29	7,85	11,10
Irakaskuntza	33,77	23,28	24,82	29,82	20,88	24,88
Komunikabideak	4,64	14,81	4,10	0,92	6,32	5,82
Teknologia barriak	0	0	0	0	1,53	0,54
Lan mundua	2,65	4,23	0	0	5,17	2,61
Kulturgintza	13,91	8,47	0,72	10,09	16,09	9,77
Gizarte bizitza	11,26	13,23	5,30	20,18	13,03	11,77
Esparru juridikoa	7,28	11,64	39,52	32,11	6,13	20
Orokorrean	9,27	5,82	11,33	4,59	22,99	13,51
Guztira	%	100	100	100	100	100
N =	151	189	415	218	522	1495

ITURRIA: norberak egina.

Teknologia barrien baitako aipamen guztiak 2012ko hauteskunde deialdian kokatu dira. Lan munduari dagokiozanak, barriz, 1990, 1994 eta 2012ko hauteskunde programetan izan dabe tartea. Gainontzeko politika alor guztiak aztergai doguzan bost programetan izan dira langai, neurri handiagoan ala txikiagoan. Hezkuntza alorraren presentzia handia izan da hauteskunde deialdi guztietan; gainontzeko alorren, gailentzea, barriz, nozbehinkakoagoa. Era berean, aipatzekoa da 1990, 1994 eta 2012ko hauteskunde programak izan direla alorrei dagokionean aniztasun handiena erakutsi dabenak, hau da, langai hartutako alorren artean agertze oreka handiena agertu dabenak. 1998ko hauteskunde programa, oster, esparru juridiko eta hezkuntza alorren inguruan

itzulikatu da; eta 2001ekoa be aurreko bietan gehi gizarte alorrean zentratu da bereziki (ikusi 5.27. taula).

Alorrek modu orokorrean aztertu ordeztu azpi alorrek bereganatu daben presentzia ikertuz gero, kode orokorrak azpi-alor zehatzen aurretik kokatu direla esan beharra dago hezkuntza esparruan salbu, non eskola eta unibertsitate eta ikerketa zentroak irakaskuntza kode zabalaren aurretik kokatu diren, hurrenez hurren, hizpidearen %17,12 eta %4,75 bilduta (ikusi 5.28. taula). Gainontzeko azpi-alorrek oso presentzia txikia batu dabe. Asko eta asko ez dira %1era be heldu. Halaber, ehuneko hori gainditu dabenak be badira. Herri administrazioaren baitan epaitegiek %1,67 batu dabe; osasunak %1,74 eta ordezkari politikoei %1,34. Komunikabideen baitan EITBk mintzagaiaren %2,54 batu dau eta kulturgintzan euskararen normatibizazio-normalizazio erakundeek %2,14 eta liburugintzak %1,14. Era berean, aipatzekoa da aztergai doguzan Ezker Abertzalearen 5 hauteskunde programetan helduentzako eskolak eta irratia ez direla langai izan.

Hauteskunde deialdi batetik bestera Ezker Abertzaleak langai izan dauzan alor eta azpi-alor kopurua itzel aldatu dala be azpimarratu beharra dago. Interesgarria da aipatzea alorren baitan aniztasun txikiena erakutsi daben hauteskunde programak izan direla orokorrean adierazpen ideologikoei espazio handiena eskaini deutsena, 1998 eta 2001ekoak zehazki, eta aniztasun handiena agertu dabenak, barriz, ekimen politikoei egin deutsela tarte handiagoa, 1994 eta 2012ko programak, hain zuzen.

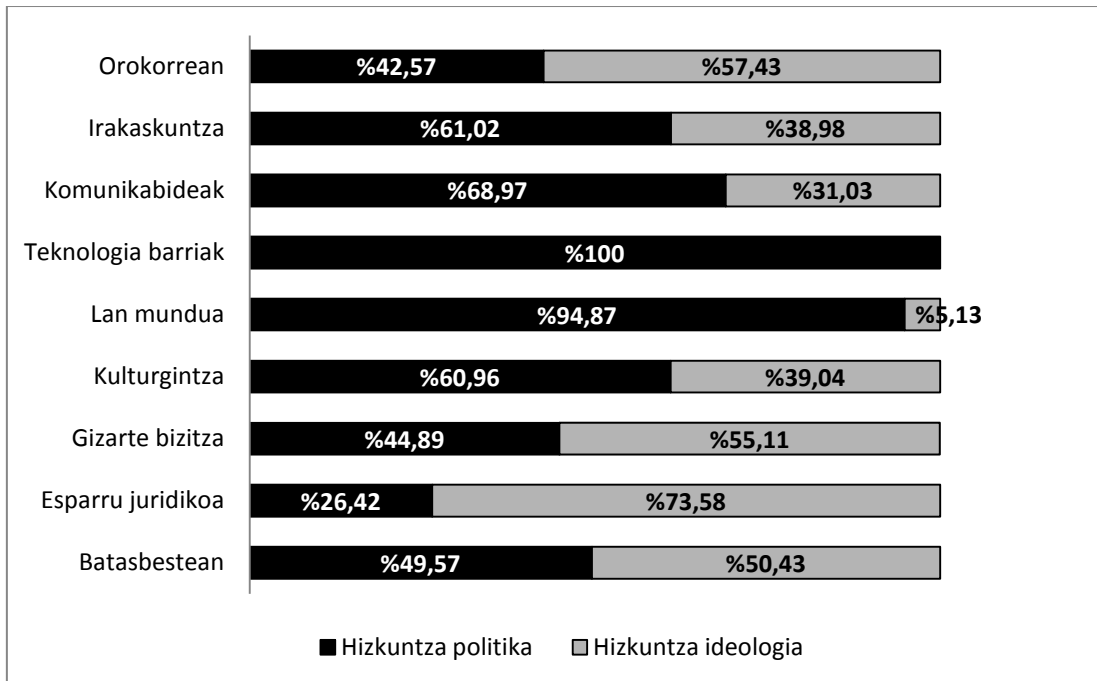
5.28. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batzbestekoa
Orokorrean	9,27	5,82	11,33	5,50	22,99	13,65
Herri administrazioa	8,61	5,29	6,51	0	3,64	4,62
Epaitegiak	0	0	5,78	0	0,19	1,67
Ertzaintza	0	0	0	0	0,19	0,07
Osasuna	7,28	2,12	0	0	2,11	1,74
Udal eta Foru administrazioak	0	0,53	0	0	0,19	0,13
Hizkuntza politika sailburuordetzak	0	3,70	0	0	0,57	0,67
Estatuko administrazioa	0	1,06	0	0	0,38	0,27
Ordezkaritza politikoak	1,32	3,70	1,69	0,92	0,38	1,34
Nazioarteko erakundeak	0	2,65	0,24	1,38	0,19	0,67
Irakaskuntza	1,99	1,59	0	3,21	2,68	1,81
Eskola	28,48	20,11	19,52	21,10	9,20	17,12
Lanbide heziketa	0	0	0	0,46	0,96	0,40
Unibertsitate & ikerketa zentroak	1,99	1,06	5,30	5,05	6,32	4,75
Hizkuntza eskolak	1,32	0,53	0	0	1,53	0,74
Helduentzako eskolak	0	0	0	0	0	0
Komunikabideak	2,65	4,23	3,86	0,92	2,87	3,01
EiTB	0,66	9,52	0,24	0	3,45	2,54
Prentsa idatzia	1,32	0,53	0	0	0	0,20
Telebista	0	0,53	0	0	0	0,07
Irratia	0	0	0	0	0	0
Zinea	0	0	0	0,92	0,77	0,40
Teknologia barriak	0	0	0	0	1,53	0,54
Lan mundua	2,65	4,23	0	0	5,17	2,61
Kulturgintza	9,93	5,29	0,72	5,05	8,24	5,48
Liburugintza	0	0,53	0	1,83	2,30	1,14
Antzerkia	0	0	0	2,29	0,19	0,40
Musika & kantagintza	0	0,53	0	0	0,38	0,20
Euskararen normatibizazio-normalizazio erakundeak	3,97	2,12	0	0	4,21	2,14
Gizartea	10,60	12,17	5,30	17,43	9,77	10,03
Aisia	1,32	0	0	0	0,96	0,47
Kirola	0	0	0	2,75	1,53	0,94
Familia	0	0	0	0	0,77	0,27
Eskolaz kanpoko jarduerak	0	1,06	0	0	0,19	0,20
Esparru juridikoa	6,62	11,11	39,52	31,19	6,13	19,73
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	151	189	415	522	1495

ITURRIA: norberak egina.

Bestalde, interesgarria da ezagutzea ia politika alorren arabera edukien izaera politiko-ideologikoa aldatuz doan ala ez. Erantzuna baiezkoa da. Teknologia barrietan (%100), lan munduan (%94,87), komunikabideetan (%68,97), irakaskuntzan (%61,02), eta kulturgintzan (%60,97) politika ekimenak gailendu dira; esparru juridikoan (%73,58), hizkuntza politikaren arlo orokorrean (%57,43), gizarte bizitzan (%55,11) eta herri administrazioan (%54,22), barriz, adierazpen ideologikoak izan dira nagusi (ikusi 5.7. grafikoa).

5.7. grafikoa. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.2.5. Aplikazio esparrua

Ezker Abertzalearen politika ekimen eta adierazpen ideologikoen aplikazio esparrua aztergai hartuta, hausnarketa estra bat egitea garrantzitsua da. Ezker Abertzalearen hauteskunde programak aztertuta alderdiaren erreferentzia esparrua Euskal Herria dala argi eta garbi ageri da. Alde batetik, sarritan Euskal Herria bera dalako adierazpen ideologiko zein politika proposamenen aplikazio esparrua. Are gehiago, Euskal Herriaz osterantzean, berau osatzen dabene eskualdeetako bakoitzera zuzendutako adierazpenak be ugariak dira alderdiaren hauteskunde programetan: EAE, NFE eta bere zonalde linguistikoak, Iparraldea; zein eskualdeon arteko konbinaketa desbardinak: EAEz eta NFEaz osatutako Hego Euskal Herria, Nafarroak eta Iparraldeak osatutako zonaldea. Bestalde, Espainiar Estatuaz gainera, Frantziar Estatuak be badarabil alderdiak diskurtsoan, biei tratamendu berbera emonez: Euskal Herria beregain hartuta dabene Estatuak dira biak. Hori horrela, orain arte aipatutako aplikazio esparru guztiak orotara hartuta, batasbestean, hizpidearen %94,04gaino bere egiten dabela ikusiko da (ikusi 5.29. taula). Gainontzeko %5,94 hizkuntza politikaren aplikaziorako eremu estrategikoaren (%2,54), eremu lokalaren (%0,6), Europar Batasunaren (%0,54), nazioartearen (%1,94) eta diasporaren (%0,33) artean partekatu da.

5.29. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batzbestekoa
Lokala	0	0,53	0,49	2,75	0,19	0,60
Eremu estrategikoak	1,99	0,53	1,71	5,05	3,05	2,54
EAE	47,02	44,97	31,95	19,27	64,57	44,28
Euskal Herria	30,46	46,03	29,27	54,13	23,62	33,11
Espainiar Estatua	0	1,06	8,78	4,13	0,57	3,61
Europar Batasuna	0	0	0,73	1,38	0,38	0,54
Nazioartea	1,99	3,17	0	0	3,81	1,94
Diaspora	0	0	0	0	0,95	0,33
Iparraldea	0	0,53	4,15	1,38	0	1,40
NFE	0	0	10,73	1,83	0	3,21
Estatu Frantsesa	0	0	4,39	5,05	0,19	2,01
Hego Euskal Herria	14,57	1,06	0,73	2,29	0,38	2,27
Nafarroako zonalde euskalduna	0	0	2,44	0	0	0,67
Nafarroako zonalde mixtoa	0	0	2,93	0	0	0,80
Nafarroako zonalde erdalduna	0	0	1,46	0,46	0	0,47
Nafarroa eta Iparraldea	0	0	0	0,46	0	0,07
Euskal Herri indefinitua	3,97	2,12	1,46	1,83	2,29	2,14
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	151	189	415	522	1495

ITURRIA: norberak egina.

Euskal Herriaren erreferentzia esparruaren baitan kokatzen dan aplikazio esparru bakoitzaren presentzia zenbatekoa dan zehaztasunez aztertzerakoan zailtasunak agertzen direla onartu beharra dago. Kopuruak justutasun nahiko garbiaz mugatu daitekez Nafarroako Foru Erkidegoa edota bere zonalde linguistikoak, Iparraldea, bien arteko batura, Hego Euskal Herria, Espainiar Estatua zein Frantziar Estatua aplikazio esparru direnean. Batzbesteko datuak aintzat hartuta NFEa adierazpenen %3,21n izan da aplikazio esparrua, Nafarroako zonalde euskalduna %0,67n, Nafarroako zonalde mixtoa %0,8n, Nafarroako zonalde erdalduna %0,47n, Iparraldea %1,4n, Nafarroa eta Iparraldea %0,07n, Hego Euskal Herria %2,27n, Espainiar Estatua edo estatuko autonomia erkidegoak %3,61en eta Estatu Frantsesa edo estatuko eskualdeak %2,01en (ikusi 5.29. taula). Barriz, EAE eta Euskal Herriaren kasuan ehunekoak ezin daitekez horren argitasun handiagaz zehaztu. Horren arrazoia alderdiaren adierazpenen garbitasun faltan datza. Aitortu beharra dago argitasun falta hori gainontzeko alderdi politikoetan be ageriko egin dala; sarritan informazioa ez esplizitatzearen ondorioz. Halaber, Ezker Abertzalearen kasuan egoera bestelakoa da.

Aurretik aipatu dogun moduan, Ezker Abertzalearen erreferentzia esparrua Euskal Herria da, hizkuntzen alorrean zein bere leku-hartze politiko orokorrean be; eta horrek alderdiaren adierazpen ideologikoetan ezeze politika ekimenetan be eragiten dau. Izan be, hauteskundeak EAerako diren arren eta, hortaz, jokoan dagoen gobernuaren eskumen eremua autonomia erkidegoa dan arren, alderdiak bere eskumenen gainetik

dagozan politika proposamenak egiten dauz sarri, bereziki Euskal Herrirako ekimenak. Baina era berean, kontuan izan behar da, sarritan, alderdiak darabilen hizkuntzak, terminologiak, eta proposatutako ekimenen aplikazio esparruak ez dabela bat egiten. Esaterako, hainbatetan alderdiak Euskal Herria edota nazionala terminoak erabili daitez Euskal Herri osoan aplikatuko ez diren politika ekimenetarako. Horrek guztiak kodifikazioa nabarmen konplexutu dau. Hori horrela eta kodifikaziorako zailtasunak zailtasun, Euskal Herria indefinitua kodea ahalik eta gitxien erabiltzeko hautua egin da, bere gehiegizko erabilerak informazio galera garrantzitsua ekarriko ebala irizita. Hortaz, hurrengo tauletan ageri diren ehunekoen errore-marjina gainontzekoetan baino zertxobait handiagoa izatea posible da.

Ezker Abertzalearen politika ekimen eta adierazpen ideologikoen aplikazio esparru nagusia EAE da. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, aipamenen %44,28 zuzendu deuto Ezker Abertzaleak autonomia erkidegoari (ikusi 5.29. taula). Bestalde, Euskal Herriak hizpidearen %33,11 bereganatu dau. Bi lurralde horreek dira, hortaz, aplikazio eremu indartsuenak alderdiaren hizkuntzen inguruko diskurtsoan. Hauteskunde deialdirik deialdi bi aplikazio esparruon presentzia aldatuz joan da: 1994 (%46,03) eta 2001ean (%54,13) Euskal Herria izan da EAEn aurrea hartu deitona; eta 1990 (%47,02), 1998 (%31,95) eta 2012an (%64,57), ostera, EAE kokatu da lehenengo lekuan. Hauteskunde programa bakoitzean bi aplikazio esparruon gehiketarik lortutako ehunekoak oso desbardinak dira; halaber, bi aplikazio esparruez gainera Euskal Herria erreferentziazat daben gainontzeko eskualdeak be kontuan hartzen badoguz ehunekoak parekatu egiten dira, %60 inguruan kokatuz. Hori horrela, interesgarria da begitaratzea, 2012ko hauteskundera arte Euskal Herriak –dala berak bere osotasunean dala zonaldeka– aipamenen erdia inguru bereganatu izan daukela: %49 1990ean, %49,74 1994an, %53,17 1998an eta %62,38 2001ean; baina ostera, 2012ko hauteskunde programan ehuneko hori itzel jeitsi da; zehazki, aipamenen %26,29ra. Datu hori esanguratsua da oso alderdiaren estrategia aldaketa baten erakusgarri izan daitekelako¹⁴⁷.

Interes berezia dauka ikusteak Euskal Herria erreferentziazat daben aplikazio esparruek zein motatako eduki mota bereganatzen daben (ikusi 5.30. taula). EAEn politika ekimenak izan dira gehiengoa (%69,18); ostera, Euskal Herriaren gainontzeko lurraldeetan aipamen ideologikoei hartu dabe aurrea, nahiz eta zonaldearen arabera erabakikortasun maila desbardinez. Esaterako, Euskal Herria bere osotasunean aplikazio esparru izan danetan eduki ideologikoak mintzagaiaren %62,63 batu dau.

¹⁴⁷ Estrategia aldaketaren nondik norakoak aplikazio esparrua eduki motagaz gurutzatzerakoan azalduko dogu. Hurrengo paragrafoaren ostean.

Bestalde, eremu estrategikoetan – herri euskaldun edota hiriburuetan- ekimen politikoak izan dira nagusitutakoak (%65,79); ostera, eremu lokalean edota diasporan adierazpen ideologikoek aurrea hartu deutse ekimen politikoei; %55,56 eta %60 batuta hurrenez hurren.

5.30. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza Politika	Hizkuntza Ideologia	Guztira
Lokala	44,44	55,56	%100 (N = 9)
Eremu estrategikoak	65,79	34,21	%100 (N = 38)
EAE	69,18	30,82	%100 (N = 662)
Euskal Herria	37,37	62,63	%100 (N = 495)
Espainiar Estatua edo Espainiar Estatuko Autonomia Erkidegoak	12,96	87,04	%100 (N = 54)
Europar Batasuna	75	25	%100 (N = 8)
Nazioartea	62,07	37,93	%100 (N = 29)
Diaspora	40	60	%100 (N = 5)
Iparraldea	4,76	95,24	%100 (N = 21)
NFE	18,75	81,25	%100 (N = 48)
Estatu Frantsesa edo Estatu Frantseseko eskualdeak	0	100	%100 (N = 30)
Hego Euskal Herria	41,18	58,82	%100 (N = 34)
Nafarroako zonalde euskalduna	0	100	%100 (N = 10)
Nafarroako zonalde mixtoa	0	100	%100 (N = 12)
Nafarroako zonalde erdalduna	0	100	%100 (N = 7)
Nafarroa eta Iparraldea	100	0	%100 (N = 1)
Euskal Herri indefinitua	34,38	65,63	%100 (N = 32)
Batazbestekoa	49,57	50,43	%100 (N = 1495)

ITURRIA: norberak egina.

Bestalde, Euskal Herria erreferentziazat ez dauan nazioartean hizkuntza politika ekimenak nagusitu dira, nazioarte orokorrean hizpiderearen %62,07 batuta eta Europar Batasunean %75 eginda (ikusi 5.30. taula).

5.2.6. Azken helburuak

Atal honetan, Ezker Abertzaleak hizkuntza politikaren bidez lortu gura dauan azken helburua edota hizkuntza bizikidetzat ideala irudikatzerakoan desiatzen dauan jomuga zein dan aztertu gura da. Lehenengo eta behin, Ezker Abertzaleak bere hizkuntza politikaren azken helburuak proposatzeari tarte nabarmena eskaini deusola baieztatu beharra dago; zehazki, batazbesteko datuak aintzat hartuta, hizkuntzen inguruko diskurtsoaren %12,58 (ikusi 5.31. taula). Urtez urteko ehunekoak aztertuz gero, gora beherak badirela esan daiteke. 1990 eta 2012ko hauteskunde programak izan dira azken helburuak proposatzeari tarte handiena eskaini deusena, %16,56 eta %15,71, hurrenez hurren; 1994koa, barriz, tarte txikiena eskaini deusona, %5,85; eta 1998 eta 2001ekoa erdibidean kokatu direnak, %11,08 eta %11,01 bilduz.

5.31. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan. 1990-2001, 2012 (%-ak hauteskunde programaka. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batazbestekoa
Azken helburuen ehunekoa	16,56	5,85	11,08	11,01	15,71	12,58
N	151	189	415	218	522	1495

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuen artean Ezker Abertzaleak gehien aipatu dauana euskararen normalizazioa izan da, aipameneren %65,43 bere eginez (ikusi 5.32. taula). Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)). Halaber, euskara lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzeak be tarte garrantzitsua bildu dau, hain zuzen, %25,53. Egitez, 1990 eta 1994ko hauteskunde programetan euskara lehentasunezko hizkuntza moduan bultzatzea izan da azken helburu aipatuena, %60 batuta 1990ean eta %45,45 1994an. Era berean, aipatu beharra dago bi urte horreetako nagusigoaren ostean, euskara lehenesteko proposamenak beherakada nabarmena jaso dauala (%13,04 batuz 1998an eta %4,17 2001ean), 2012ko hauteskunde programan barriro be goranzko joera berreskuratuz, nahiz eta askoz neurri txikiagoan (%25,61).

5.32. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batazbestekoa
Elebitasuna	0	9,09	0	4,17	0	1,06
Eleaniztasuna	0	18,18	26,09	0	1,20	7,94
Normalizazioa	40	27,27	60,87	91,67	73,49	65,61
Lehentasunezko hizkuntza	60	45,45	13,04	4,17	25,30	25,40
Guztira	%	100	100	100	100	100
N =	25	11	46	24	83	189

ITURRIA: norberak egina.

Bestalde, elebitasuna eta eleaniztasuna be aipatuak izan diren arren, eurei eskainitako tarte askoz txikiagoa izan da. Elebitasunak azken helburu moduan kodetutako aipameneren %1,06 baino ez dau batu eta 1994an eta 2001ean bakarrik izan da aipatua hauteskunde deialdiko aipamen bakarra bereganatuz. Eleaniztasuna, euskara, gaztelania eta frantsesak eraikitakoa, gehiagotan izan dau helmuga Ezker Abertzaleak, azken helburuen %7,98 batzera arte. 1994 eta 1998ko hauteskunde programetan bildu dau tarte esanguratsuena: %18,18 1994an eta %26,09 1998an. 2012an be izan dau hizpide eleaniztasuna xede moduan, nahiz eta askoz modu murriztagoan (%1,22).

1990 eta 2001ean, ostera, ez da azken helburu moduan aipatua izan (ikusi 5.32. taula).

Ezker Abertzaleak hizkuntza politikaren bidez lortu beharreko azken helburuak maila orokorretara zuzendu dauz gehiengoan. Egitez, azken helburu moduan kodetutako aipamenen %29,1 gizartera bideratu dau eta %28,04 hizkuntza politikaren esparru orokorrera (ikusi 5.33. taula). Gainontzeko politika esparruetarako be, teknologia barrietarako salbu, proposatu dauz azken helburuak. Horrela, irakaskuntzak azken helburu moduan kodetutako proposamenen %15,34 bildu dau, esparru juridikoak %8,99, herri administrazioak %6,88, kulturgintzak %4,23 eta komunikabide eta lan munduak %3,7 bana.

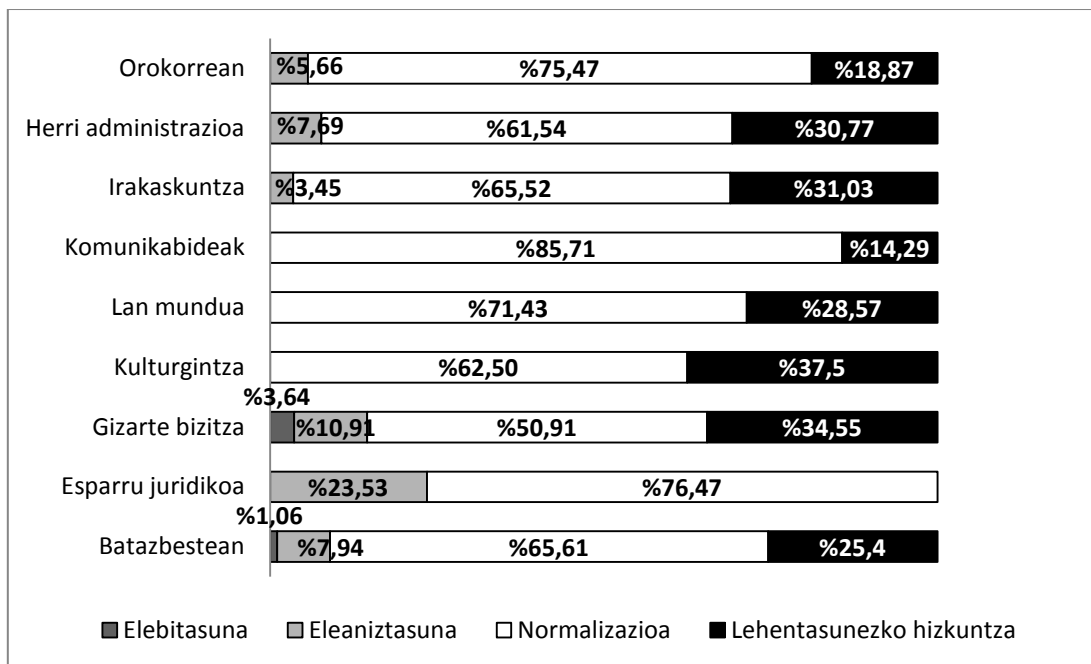
5.33. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	28,04
Herri administrazioa	6,88
Irakaskuntza	15,34
Komunikabideak	3,7
Teknologia barriak	0
Lan mundua	3,7
Kulturgintza	4,23
Gizarte bizitza	29,1
Esparru juridikoa	8,99
Guztira	% 100
	N = 189

ITURRIA: norberak egina.

Politika esparru guztietan euskararen normalizazioa izan da Ezker Abertzalearen azken xede nagusia aipamenen erdia baino gehiago bilduta eta gizarte bizitzan salbu neurri hori askogaitik gaindituz (ikusi 5.8. grafikoa). Euskararen normalizazioari euskarari lehentasuna eskaintzeak jarraitu deutso; esparru juridikoan izan ezik, alor guztietan bigarren postua batuta. Esparru juridikoan eleaniztasuna izan da euskara lehenesteari aurrea hartu deutsona (%23,53), azken hori hirugarren lekuan kokatuz. Aipatzekoa da eleaniztasuna hizkuntza politikaren arlo orokorrean, herri administrazioan, irakaskuntzan eta gizarte bizitzan be hartu dauala azken helburutzat Ezker Abertzaleak. Elebitasuna, barriz, gizarte bizitzan baino ez dau ezarri xedetzat eta, gainera, oso modu bazterrekoan (%3,64).

5.8. grafikoa. Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuei erreferentzia egiten deuten aipuak ikuspuntu kualitatibo batetik aztertuz gero, honakoak aipatu daitezke. Ezker Abertzalea euskararen normalizazioaren alde agertzen da bai EAEn baita Euskal Herrian be. Helburua zera litzateke: *crear las condiciones para que los euskaldunes puedan vivir socialmente en euskara* (Ezker Abertzalea, 1990); *recuperar la plena utilización del euskara en la sociedad* (Ezker Abertzalea, 1998). Horrela, euskararen normalizazioa sustatzeko aldarri asko burutu dauz Ezker Abertzaleak. Aldarri horreen baitan interes berezia dauka euskararen normalizazio benetako eta eraginkorra bideratzeko egungo hizkuntza legediari eta politikari aurkitzen deutozan mugak aipatzea, bai EAEn bai Euskal Herrian: *el elemento simétrico del bilingüismo es lo que pretende la Ley del Euskara y lo que limita avanzar en el camino hacia la normalización* (Ezker Abertzalea, 1998), *los modelos de normalización de las políticas lingüísticas desarrolladas en el ámbito del actual marco juridicopolítico son insuficientes para constituir una Euskal Herria euskaldun* (Ezker Abertzalea, 2001), *con las políticas lingüísticas desarrolladas hasta ahora el euskera no se normalizará* (Ezker Abertzalea, 2012). Modu horretan, Ezker Abertzaleak normalizazio marko desbardin bat dau proposagai eta helburu bere hauteskunde programetan: *construir un nuevo marco normalizado para el euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Norabide horretan zentrala da aipatzea Ezker Abertzalearentzako euskararen normalizazioa zertan datzan. 2012ko hauteskunde programan alderdiak honakoa dino: *entendemos por normalización del euskera el que*

sea el idioma habitual y prioritaria de la ciudadanía vasca en todos los ámbitos cotidianos (Ezker Abertzalea, 2012). Hortaz, alderdiarentzako euskararen normalizazioa eta euskara lehentasunezko hizkuntza bilakatzea ildo beretik doaz.

Egitez, alderdiak hauteskunde urterik urte bere azken helburua modu argian esplizitatu izan dau. *Nuestro objetivo es construir una Euskal Herria euskaldun compuesta por individuos plurilingües* (Ezker Abertzalea, 1994, 1998). Herritar eleanizdunen herri euskalduna. Eta azken helburu horretara heltze aldera, euskara lehenesteko neurri ugari izan dauz proposagai alderdiak. Maila orokorrean, ekologia linguistikoaren teorizazioari jarraiki, euskarari funtzio eskusiboak eskaintzeko beharrezana antzeman dau: *son necesarias funciones exclusivas para las lenguas de origen o propias* (Ezker Abertzalea, 2012) eta euskararen aldeko diglosia funtzionala bultzatzearen alde agertu da: *se impulsará la diglosia funcional a favor del euskara* (Ezker Abertzalea, 1998). Arlo jakinetan be egin dau euskara lehenesteko hautua. Esaterako, herri administrazioan euskara lehentasunezko zerbitzu zein lan hizkuntza moduan ezartzea (1990), enpresa publikoetan zein herri administrazioagaz hitzarmenak dabezanetan euskara lehenestea (2012), gazteei zuzendutako aisia ekintzetan bere bai (2012), edota euskararen arnaguneetan (2012), etorkinei harrera egiterakoan (2012), ETBn ETB2 gitxika gitxika elebidun bihurtuz (1994), etab.

Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan euskara lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzeak eta bilakatzeko nahiak presentzia nabarmena bereganatu dauan arren, eleaniztasun bardinzealea aldarrikagai daben aipuak be izan dira, bereziki 1998ko hauteskunde programan. Euskal Herriari begira euskara, gaztelania eta frantsesaren arteko eleaniztasun bardinzealea aldarrikatu da: *Euskal Herria ha de tener un plurilingüismo igualitario* (Ezker Abertzalea, 1998) eta Europar Batasunari begira lurraldeko berezko hizkuntzen arteko bardintasuna: *plurilingüismo igualitario en la unidad Europea* (Ezker Abertzalea, 1998).

Elebitasunak bereganatutako bi aipuetan herritarren integrazio linguistikoa izan da bilatua: *la integración lingüística de la población vasca* (Ezker Abertzalea, 1994, 2001); hau da, herritarren euskara eta gaztelania bi hizkuntzak ezagutzea.

5.2.7. Hizkuntza politika proposamenak

Atal honen xedea Ezker Abertzaleak proposagai dauzan hizkuntza politika ekimen zehatzak aztertzea da. Aurretik aipatu dan moduan, Ezker Abertzaleak hizkuntza politika ekimenei adierazpen ideologikoei baino tarte handiagoa eskaini deutse 1990, 1994 eta 2012ko hauteskunde programetan. 1998 eta 2001ean, barriz, adierazpen

ideologikoek aurea hartu deutse, ekimenei hizpidearen %26,99 eta %40,83 baino ez eskainiz (ikusi 5.34. taula). Hizkuntza politika ekimen motei dagokionean, bost hauteskunde programetan zehar, aukerako 29tik 26 izan dauz proposagai Ezker Abertzaleak: 19 1990ean eta 1994an, 15 1998an, 17 2001ean eta 25 2012an (ikusi 5.34. taula). Aipatzekoa da, hizkuntza politika ekimenei tarte handiena egin deutesen hauteskunde programak izan direla, era berean, ekimen mota gehien agertu dabezanak.

5.34. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batazbestekoa ala guztira
Hizkuntzen gaiari hauteskunde programetan eskainitako ehunekoa	19,5	9,8	31,7	19,6	13,4	18,8
Hizkuntza politika eduki motara zuzendutako esaldi-muin kopurua	97	110	112	89	333	741
Hizkuntzen diskurtsoan hizkuntza politika eduki motak bildutako ehunekoa	64,24	58,2	26,99	40,83	63,79	49,57
Hizkuntza politika ekimen mota kopurua	19	19	15	17	25	26

ITURRIA: norberak egina.

Ezker Abertzaleak hizkuntza politika ekimen gehien gehienak euskarari zuzendu deutsoz zehazki, proposamenen %92,84: %6,34 beste hizkuntza batzuekatz konbinaketan eta %86,5en bera beratara (ikusi 5.35. taula). Euskarak bera beratara lortutako presentzia eztaba daezin horrek gainontzeko mintzairentzako tarte txikia itzi dau. Aipamen berezia merezi dabe gaztelaniak, euskaragaz batera EAEko hizkuntza ofiziala dalako, eta frantsesak, Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan gaztelaniaren trataera berbera jaso daualako. Gaztelaniak, orotara, politika ekimenen %8,1 bildu dau eta frantsesak %2,29. Era berean, azpimarratzekoa da Ezker Abertzalearen hizkuntza politika proposamenetan atzerriko hizkuntzek bildutako ehuneko murrizta, %0,27, hain zuzen; baita ingelesari bera beratara proposamenik ez zuzendu izana eta euskara eta gaztelaniagaz batera %0,27 baino ez egitea. Etorkinen eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak be izan dira proposagai nahiz eta %0,4 bakarrik batu. Bestalde, estatuko eskualdeko hizkuntzak eurak eurretara politika ekimenen %0,13n izan dira helburu, hizkuntzak orokorrean %1,75en, eleaniztasuna %2,16n, hizkuntza gitxituek eta berezko hizkuntzak %0,27n. Nabarmentzekoa da hauteskunde programa guztietan politika proposamenak bereganatu dabezan bakarrak euskara, euskara eta gaztelania eta euskara, gaztelania eta frantsesak eratutako eleaniztasuna izan direla.

5.35. taula. Ezker Abertzaleak hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programak. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batzbestekoa
Hizkuntzak	1,03	0,91	0	0	3,30	1,75
Euskara	85,57	86,36	81,25	87,64	88,29	86,50
Gaztelania	8,25	1,82	0	0	0	1,35
Euskara & Gaztelania	3,09	6,36	4,46	5,62	3,60	4,32
Euskara & Frantsesa	0	0	0,89	0	0	0,13
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0	0	0	0	0,60	0,27
Euskara & Gaztelania & Frantsesa	0	0	9,82	0	0,30	1,62
Gaztelania & Frantsesa	0	1,82	0	2,25	0	0,54
Atzerriko hizkuntzak	0	0	0	0	0,60	0,27
Etorkinen ala gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0	0	0	0	0,90	0,40
Estatuko, eskualdeko hizkuntzak	0	0,91	0	0	0	0,13
Eleaniztasuna	2,06	1,82	1,79	4,49	1,80	2,16
Hizkuntza gitxituak	0	0	0	0	0,60	0,27
Berezko hizkuntzak	0	0	1,79	0	0	0,27
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania ala frantsesa	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	97	110	89	333	741

ITURRIA: norberak egina.

Mintzaira, mintzaira konbinaketa edota mintzaira kategoria bakoitzak bereganatu dauzan ekimen zehatzak aztergai hartuta, hurrengoak aipatu daitezke. Berezko hizkuntzei dagokionean, Ezker Abertzaleak bertako hizkuntzen artean estatus bardintasuna aldarrikatu izan dau: *el único punto de partida democrático es que todas las lenguas tengan el mismo estatus en su territorio* (Ezker Abertzalea, 1998), baita Eukal Herrian euskarak be. Hizkuntza gitxituen kasuan euren normalizazio prozesua eskatu dau alderdiak, euskararentzako egiten dauan era berean, eta egiteko horretarako ikerketa bideratzea proposatu: *investigación y aplicación para la normalización del euskera y las lenguas minorizadas* (Ezker Abertzalea, 2012).

Etorkinen ala gitxiengo etnikoen hizkuntzei lotuta, Ezker Abertzaleak bi ekimen mota proposatu dauz: batetik, sentsibilizazio dinamikak burutzea etorkinak ez beste euskal herritarrentzako etorkinen kultura eta hizkuntzak ezagun egin daitezcan, besteak beste, eskoletan: *pondremos en marcha dinámicas de sensibilización y formación en los centros escolares, para que las lenguas de procedencia de esas familias tengan un espacio y reconocimiento en nuestro sistema educativo* (Ezker Abertzalea, 2012); bestetik, herri administrazioan etorkinentzako itzulpen zerbitzuak indartzea, bereziki, euskara eta etorkinen jatorrizko hizkuntzen artean.

Atzerriko hizkuntzen kasuan euren ikaskuntza eta ikaskuntza horren zer-nolakotasuna izan dauz hizpide alderdiak, hizkuntzon ikaskuntza goiztiarra bultzatzea proposatuz, esaterako. Euskara, gaztelania eta atzerriko hizkuntza bat, arruntean ingelesa izan ohi dana, batera mintzagai izan direnetan helburua be mintzairon ikaskuntza eta ezagutza izan da, azken xedetzat honakoa ezarritz: *la meta debe ser al terminar la educación obligatoria dominar bien al menos dos de las tres lenguas oficiales (euskera y castellano), y una lengua extranjera o la tercera lengua oficial de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2012).

Estatuko eskualdeko hizkuntzak ekimen orokor bakar bat jaso dabe; Espainiar Estatuari zuzendua hain zuzen, lurraldearen izaera eleanitza onartzeko eskatuz: *exigencia al Estado de que acepte su carácter plurilingüe* (Ezker Abertzalea, 1994).

Gaztelaniak eta frantsesak jasotako proposamen politikoak bi norabidetakoak izan dira: batetik, 2001ean gaztelaniaz ala frantsesez burututako kultura nazionala kontuan harzeko konpromisoa: *se tendrá en cuenta la cultura nacional que se desarrolle en castellano y francés* (Ezker Abertzalea, 2001); eta, bestetik, gaztelania eta frantsesaren nagusigoak euskararentzako dakarren bazterketa gainditzea: *superación de la división y arbitrariedad que supone la existencia, hoy día, de estas cinco situaciones lingüísticas diferentes, todas ellas discriminatorias para el euskera* (Ezker Abertzalea, 1994). Gaztelania bera berataraz hizpide izan danetan euskararekiko bere izaera baztertzalea be gaitzestu izan dau alderdiak arlo desbardinetan; hain zuzen, hezkuntzan, estatuko eta pribatuak diren komunikabideetan edota herri administrazioan; eta berau gainditzeko beharra adierazi. Esaterako, *superar la actual discriminación de nuestra lengua nacional en la inmensa mayoría de la estructura docente* (Ezker Abertzalea, 1990). Hizkuntza politikaren azken helburuetan islatu dogun moduan, Ezker Abertzaleak euskara ezarri gura dau lehentasunezko hizkuntza eta nagusi moduan Euskal Herrian, gaztelania edota frantsesaren aurretik. Hori holan izanda, gaztelaniak batutako politika ekimenak nagusigoa lagatze horren ildotik doaz; gaztelaniaren erabateko alboratzea bultzatu ez arren, bigarren mailakotzea bilatuz. Horrela, gaztelaniaren erabilera egoerak horrela eskatzen dauanean onartuko da (1990), errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuta harremanerako hizkuntza moduan erabiltzea zuzenetsiko da, estatuko edota pribatuak diren komunikabideei gaztelaniaz emititu edota Euskal Herrian jasotzea itziko jake (1990), ikasleak gaztelania maila betegarrian ezagutzea bilatuko da (1990), esaterako, gaztelania eskolan nahitaezko ikasgai moduan ezarrita (1990). Esan beharra dago, gaztelaniaren bigarren mailakotzea dakarren proposamen guztiak 1990eko hauteskunde programan burutu ebazala Ezker Abertzaleak.

Euskara eta frantsesa alkarregaz politika ekimen bakarrean izan dira xede; hain zuzen, Iparraldean euskara eta frantsesa hizkuntza koofizialak izango direla aldarrikatzeko. Euskara, gaztelania eta frantsesa, barriz, gehigotxotan izan dira politiken helmuga, baina beti ideia bakarraren bueltan proposamena eginez, hain zuzen, hiruren arteko bardintasuna. *Proclamamos un bilingüismo igualitario* (Ezker Abertzalea, 1998), *el euskera ha de tener en todo Euskal Herria la misma función que el castellano tiene en Hego Euskal Herria y el francés tiene en Ipar Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1998), *alcanzar la igualdad real con las otras lenguas* (Ezker Abertzalea, 2012). Azpimarratu beharra dago hiru hizkuntzak bat egiten dabena politika proposamen guztiak bat izan ezik 1998ko hauteskunde programakoak direla.

Behin politika ekimen benetako batzuk bereganatu dabezan mintzaireren errepasoa burututa, proposamen gehien bereganatu dauzan euskarara joko dogu. Euskararentzako politika ekimen gehien jaso dauzan esparrua diferentzia handiz irakaskuntza izan da. Halaber, kultugintzak, esparru juridikoak, herri administrazioak, hizkuntza politikaren arlo orokorrak, komunikabideek eta gizarte bizitzak be ekimen ugari bildu dabez. Nabarmen tarte murriztagoa jaso dau lan munduak eta are murriztagoa teknologia barriek (ikusi 5.36. taula).

5.36. taula. Ezker Abertzaleak euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenen ehunekoak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Adm.	Irakas.	Kom.	Tekn.	Lan	Kult.	Giz.	Jurid.	Batazbestekoa
Ezagutza, euskalduntzea	6,90	4,62	15,68	3,85	12,50	10,34	0	25,49	1,49	9,38
H. babestu, bultzatu	31,03	4,62	3,24	5,77	0	17,24	4,88	11,76	5,97	8,21
Corpus plangintza	0	0	1,08	5,77	0	0	12,20	1,96	0	2,68
Ikasketa, alfabetatzea	0	1,54	7,03	0	0	0	0	0	0	2,35
Legedia: aldatu	1,72	10,77	0,54	0	0	0	1,22	0	37,31	5,86
Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea	0	0	0,54	0	0	0	0	0	46,27	5,36
Hizkuntza eskubideak	15,52	9,23	9,73	3,85	0	10,34	0	1,96	7,46	7,37
Bateratze linguistikoaren eredua: euskara nagusi	0	0	10,81	0	0	0	0	0	0	3,35
Hizkuntza didaktika	0	0	0,54	0	0	0	0	0	0	0,17
Ikerketa	0	0	9,19	0	0	0	0	0	0	2,85
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	10,34	16,92	5,41	13,46	0	10,34	1,22	0	0	6,37
Hizkuntza eskakizunak: meritu	0	0	0	1,92	0	0	0	0	0	0,17
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	18,46	0	0	0	0	0	0	0	2,01
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	15,14	0	0	3,45	0	0	0	4,86
Komunikazio hizkuntza funtzioa	8,62	4,62	3,24	19,23	50	6,90	0	33,33	0	7,87
Laneko hizkuntza funtzioa	0	10,77	0,54	1,92	0	0	0	0	0	1,51
Itzulketa, bikoizketa	0	0	0	3,85	0	0	3,66	0	0	0,84
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	1,72	0	0	15,38	25	0	40,24	9,80	0	8,21
Baliabide tekniko, giza, materialak	3,45	0	5,41	9,62	12,50	0	14,63	1,96	0	5,19
Hizkuntza paisaia	0	0	0	1,92	0	3,45	0	0	0	0,34
Planifikazio										
soziolinguistikoa	12,07	9,23	5,41	0	0	17,24	0	1,96	0	4,86
Ebaluaketak, erreformak	1,72	4,62	2,70	0	0	0	0	0	1,49	1,68
Transmisioa	0	0	0	0	0	0	0	5,88	0	0,50
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	3,45	3,08	0,54	1,92	0	6,90	13,41	5,88	0	3,69
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	3,45	1,54	3,24	11,54	0	0	8,54	0	0	3,69
Tituluak, akreditazioak	0	0	0	0	0	13,79	0	0	0	0,67
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	58	65	185	52	8	29	82	51	597

ITURRIA: norberak egina.

Irakaskuntza alorraren baitan euskarak ekimen aniztasun handia bereganatu dau, guztira 20 ekimen mota diferente irakaskuntza azpi-alor desbardinetan zehar banatuta. Hauteskunde urterik urtera, Ezker Abertzaleak irakaskuntza maila guztietan euskaraz ikasteko eskubidea aldarrikatu izan dau: *todos los ciudadanos vascos tienen derecho a cursar sus estudios en euskera empezando desde la guardería hasta llegar a la universidad* (Ezker Abertzalea, 2001); *tomaremos las medidas adecuadas para facilitar que se garantice en todos los niveles el derecho a estudiar en euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Eskubideaz haratago, 2012ko hauteskunde programan Ezker Abertzaleak euskararen ikasketa unibertsalizatzeko nahia adierazi dau: *universalizar el aprendizaje del euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Hezkuntza maila guztietan euskara lan hizkuntza bilakatzea be ezarri izan dau helburutzat alderdiak, hori bideragarri

egiteko beharrezko dan hizkuntza eskakizunen dekretua berrikusiz (1994). Ezker Abertzaleak euskara ikasteko aukera etorkin guztiei be ziurtatu gura deutse: *este gobierno trabajará para que las personas que han venido a Euskal Herria tengan la oportunidad de aprender euskera* (Ezker Abertzalea, 2012); esaterako, Aisa programa indartuz eta zabalduz. Era berean, euskararen ikaskuntza nazioartera zabaltzeko hautua be egin dau alderdiak: *impulsaremos la enseñanza, el aprendizaje y la utilización del euskera en todo el mundo* (Ezker Abertzalea, 2012). Azken hori bideragarri egiteko lekuan lekuko irakaslegoa prestatzeko programak edota atzerrian euskara ikasten dabiltzazan ikasleak euskal familietan egonaldiak burutzeko ekimenak izan dauz proposagai Ezker Abertzaleak (2012).

Eskolari dagokionean, 1998ko hauteskunde programan atzerabegirakoa eginez, Ezker Abertzaleak alor horretan euskararen babeserako burututako lana eta aurrerapenak izan dauz hizpide –*avance innegable en la enseñanza pública respecto a la educación en euskera* (Ezker Abertzalea, 1998)-; baita 2012an euskararen berreskuratze prozesuari begira oraindino agertzen dauzan erronkak be. Egitez, euskalduntzea Ezker Abertzaleak aldarrikatzen dauan eskola nazionalaren eginkizun funtsezkoa da alderdiarentzat: *la Euskaldunización será un objetivo primordial de la Escuela Nacional Vasca* (Ezker Abertzalea, 1990). Alderdiaren iritziz, eskolak ikasleak euskaraz ikasteko aukera: *garantizar una enseñanza en euskera en todos los niveles a las nuevas generaciones* (Ezker Abertzalea, 1994) eta euskara ezagutzea bermatu behar dauz: *garantizar la plena euskaldunización de las nuevas generaciones en toda Euskal Herria* (Ezker Abertzalea); modu horretan ikasleek euskara komunikazio hizkuntza moduan erabiltzeko aukera izan dagien: *se trata de adquirir suficiente conocimiento del euskera para que l@s alumn@s de enseñanzas no universitarias puedan vivir en euskera* (Ezker Abertzalea, 2001).

Euskara ezagutzea mintzagai izanda, aipatu beharra dago 2012ko hauteskunde programan familia etorkinen umeak euskara ikastea be hartu dauala helburutzat Ezker Abertzaleak, horretarako euskarazko murgiltze ereduetan izen-ematea bultzatzeko neurriak bideratzea proposatuz: *tomaremos medidas para fomentar que los alumnos de familias migrantes se matriculen en el modelo de inmersión en euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Garrantzitsua da oso 1994az geroztik eta euskalduntzea bermatze bidean, Ezker Abertzaleak xede hori betetzea lortzen ez daben hezkuntza ereduak bertan behera iztea proposatu dauala: *será imprescindible efectuar un cambio radical en los modelos lingüísticos, suprimiendo los modelos que no garantizan los objetivos de euskaldunización* (Ezker Abertzalea, 1994). Garrantzitsua da azpimarratzea,

2001era arte proposamena A ereduaz baztertu eta B eta D ereduak indartzea izan dan bitartean, 2012an euskarazko murgiltze eredu bakarraren aldeko apustua egin dauala indartsu alderdiak: *es necesario superar el actual esquema de modelos, y encaminarse hacia un único modelo de inmersión* (Ezker Abertzalea, 2012). Euskarazko murgiltze ereduak izaera malgua eukiko dau, eta lehenengo pausu moduan eskolaurrean ezarriko da. Egoera barri horretan, gaztelaniak ikasgai funtzioa beteko dau. Esan beharra dago, Ezker Abertzaleak proposamen hau EAEn hasteko helburua dauan arren, azken xedea Euskal Herri osorako proiektu izatea dala: *debe ser un proyecto para toda Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2012). Honek guztiak, beraz, hezkuntzaren erreforma dakar.

Aipatu beharra dago, Ezker Abertzaleak ikasleen euskalduntzea eskubide moduan begitaratzen dauala Euskal Autonomia Erkidegoan ezeze Nafarroako Foru Erkidegoan bere bai. Izan be, *tod@ ciudadanía vasc@ tiene derecho a realizar todos los estudios en euskera* (Ezker Abertzalea, 1998), nafarrek bere bai. Hizkuntza eskubideak hizpide hartuta, aipatzekoa da 2001eko hauteskunde programan irakasleak elebidunak izateko beharrak irakasle elebakarren zeozelango alboratzea dakarrela Ezker Abertzalearen proposamenetan: aurretiko erretiroak, hezkuntza sistemaz kanpoko ordezkio lanpostuak, soldatapeko bajak bideratzea proposatuz. Izan be, eskolak, ikasleen euskara ikaskuntza eta ezagutza bermatzeaz gainera, irakasleen euskalduntzea be bermatu behar dau. Ezker Abertzalearentzat euskara ezagutzen ez daben irakasle guztiek nahitaez ikasi beharko dabe euskara: *los enseñantes que en la actualidad ejerzan en nuestro país y desconozcan total o parcialmente el euskera deberán llevar a cabo obligatoriamente un aprendizaje profundo del idioma nacional vasco* (Ezker Abertzalea, 1990). Horretarako, Ezker Abertzaleak zenbait neurri dauz proposagai: irakasleentzako birziklapen eta prestakuntza neurriak (1998, 2001), irakasle euskaldunen kontratazioa (2001), etab.

Aurreko guztiaren ildotik, eskolan normalizazio linguistikorako planak bultzatzea be hauteskunde urterik urtera izan dau proposagai Ezker Abertzaleak: *promover planes de normalización lingüística en la comunidad educativa* (Ezker Abertzalea, 2012); *promover proyectos de normalización lingüística y hacerlos extensivos a todos los centros, para euskaldunizar la actividad diaria de los mismos* (Ezker Abertzalea, 2001), etab. Egiteko guzti horreetarako baliabideen eskaintza be izan dau aipagai Ezker Abertzaleak: baliabide ekonomikoak (1990), giza baliabideak (1994, 1998); baita sentsibilizazio eta motibazio kanpainak be (1990).

Bestalde, Nafarroako Foru Erkidegoan zonakatzean oinarritutako hizkuntza politika eta zonalde batzuetan euskararen ofizialtasun faltak hezkuntza euskaraz burutzea galarazo dauala gaitzestu dau Ezker Abertzaleak egoera normalizatzeko neurriak hartu beharra adieraziz: *la falta de oficialidad y la política lingüística zonal han impedido la difusión de la enseñanza en euskera en Nafarroa; consideramos primordial activar la iniciativa de normalizar la situación de este País* (Ezker Abertzalea: 1998).

Lanbide heziketak be jaso dau ekimen bat edo beste Ezker Abertzaleak euskara hizpide izan dauanetan. 2001ean batxilergoa eta lanbide heziketa euskaraz ikasteko ikasleen eskubidea bermatu beharra izan dau hizpide alderdiak: *las instituciones han de respaldar especialmente el derecho a estudiar en euskera los Bachilleratos y Ciclos Formativos de FP* (Ezker Abertzalea, 2001) eta 2012an lanbide heziketan hezkuntza euskaraz eskaintzeko pausuak emon beharra, euskara komunikazio eta lan hizkuntza bihurtzeko nahia, baita irakasleen prestakuntza zein euskarazko materialen prestaketa izan dauz proposagai: *en educación profesional, en el campo de la formación continua y para el empleo, se darán los pasos necesarios para garantizar la oferta educativa en euskera* (Ezker Abertzalea, 2012).

Euskara mintzagai hartuta unibertsitatea be agertu dau politika ekimenen xede Ezker Abertzaleak. Alderdiaren ustetan unibertsitateari be badagokio euskara bultzatzea. Egitez, unibertsitate publikoaren euskalduntzeko nahia baten baino gehiagotan aipatu dau Ezker Abertzaleak: *una universidad pública, nacional y euskaldun* (Ezker Abertzalea, 1990); *se impulsará la total euskaldunización de la UPV* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, unibertsitatearen erabateko euskalduntzeaz gainera euskara indartzeko nahia be agertu dau alderdiak 2012ko hauteskunde programan: *reforzaremos el euskera en la universidad* (Ezker Abertzalea, 2012); *promoveremos que en la universidad y en la investigación se utilice el euskera y estén al servicio del euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Besteak beste, ikasleen euskaraz ikasteko eskubidea bermatu ahal izateko (2012). Modu horretan, ikasleei unibertsitateko ikasketak euskaraz ikasteko aukera ziurtatu gura jake: *garantizar la posibilidad de realizar todos los estudios universitarios en euskera* (Ezker Abertzalea, 1994), *euskaldunizando las carreras universitarias* (Ezker Abertzalea, 2012). Baina euskarari ikasketa funtzioa atxikitzeaz gainera, 2012ko hauteskunde programan ikerketa funtzioa atxikitzea be proposatu dau Ezker Abertzaleak: *daremos pasos para lograr que en la investigación superior, en las publicaciones y en las divulgaciones se utilice el euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Baina unibertsitatean euskararen normalizazioa bermatzeko beharrezkoa izango da planifikazio bat burutzea eta baliabide ekonomikoak be

bideratzea: *respecto a los recursos para su desarrollo, principalmente económicos, deberá cumplir unos objetivos y plazos concretos* (Ezker Abertzalea, 1998). Esandako guztiak esanda, onartu beharra dago ekimen gehien bildu dauzena euskararen inguruko ikerketa bultzatzea izan dala: hizkuntzen teknologien inguruko ikerketak, euskararen egoera aztergai daben ikerketa soziolinguistikoak, ahozko euskal tradizioaren bilketa, euskararen historia, iraganeko euskararen ikerketa, etab. Argitu beharra dago, proposamen gehien gehienak 2012ko hauteskunde programan burututakoak direla. Era berean, esateko dago 2012ko hauteskunde programan nazioartean euskarazko unibertsitateko irakurletzak martxan jartzea be izan daukela proposagai Ezker Abertzaleak.

Euskaltegiek eta hizkuntza eskolek be bereganatu dabez zenbait aipamen; gehienak finantzaketa edota baliabide eskaintzara zuzenduak: *la Administración Autónoma apoyará a todos aquellos organismos, instituciones y asociaciones sin ánimo de lucro que trabajen en el campo de la Euskaldunización y Alfabetización de adultos, distribuyendo cuantitativamente entre todos ellos las partidas presupuestarias que el Parlamento asigne al efecto* (Ezker Abertzalea, 1990). 2012ko hauteskunde programan helduen euskalduntzeak euskararen unibertsalizazioari begira dauan funtzio zentrala azpimarratu dau eta, horregaitik, jendearentzako bere ikasketak dohanekoa eta sektorearen finantzaketak etengabea izan beharko dau: *la euskaldunización y alfabetización de adultos contribuirá a la universalización del euskera. Para ello, se encaminará hacia la gratuidad, en función de la asistencia y el aprovechamiento. Se garantizará la financiación permanente del sector* (Ezker Abertzalea, 2012).

Hezkuntzaren ostean kultura alorrerako proposatu dauz Ezker Abertzaleak euskararentzako ekimen gehien. Alderdia euskararen eta euskal kulturaren alde agertzen da: *apostamos por fomentar nuestra identidad, lengua y cultura* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, 1990eko hauteskunde programan adierazi eban lez, *no estamos en contra de otras lenguas y culturas, sino a favor de la nuestra* (Ezker Abertzalea, 1990).

Kultura babesteko bidea euskaraz burututako sorkuntza, ekoizpena eta eskaintza kulturala bultzatzea da, eta horretara bideratu dauz Ezker Abertzaleak hainbat eta hainbat ekimen, bereziki 2012ko hauteskunde programan, baina baita 1994 eta 2001ean be. 1994an, esaterako, Ezker Abertzaleak kultura arloan euskararen presentzia indartzeko enpresa kulturalakaz akordioak sinatzeko proposamena bideratzeko konpromisoa adierazi eban: *trabajar acuerdos con las empresas que*

trabajan en la producción cultural y el ocio para que en su labor fortalezcan la presencia del euskera, sobre todo cuando estas actividades se dirigan a la juventud (Ezker Abertzalea, 1994). 2001ean be gazteentzako kultura bultzatzeko beharra adierazi eban: *habrá que garantizar a los estudiantes y jóvenes en general, que pueden disfrutar en euskera de un ambiente sociocultural de calidad* (Ezker Abertzalea, 2001). 2012an Ezker Abertzaleak mogimendu kultural euskalduna bere eginkizun zentral dala baieztatu eban: *EH Bildu afirma la centralidad del movimiento cultural vasco y, en especial, de la creación cultural en euskera como uno de sus ejes primordiales* (Ezker Abertzalea, 2012). Horrela, euskal kultura indartzeko konpromisoa hartzen dau, Euskal Herrian ezeze nazioartean bere bai, diasporan besteak beste: *difusión de actividades culturales vascas de y hacia la diáspora* (Ezker Abertzalea, 2012), *fomentaremos la creación, consumo e internacionalización de cultura euskaldun* (Ezker Abertzalea, 2012). 2012ko hauteskunde programan euskara nazioartean zabaltzeko bideen berrikusketa konpromisoa be adierazi dau Ezker Abertzaleak: *revisaremos las estructuras que existen actualmente para difundir el euskera y la cultura euskaldun en el mundo* (Ezker Abertzalea, 2012).

Euskal literatura eta liburugintza bultzatzeko nahia be adierazi dau alderdiak: *creación literaria, producción de libros, fomento del comic*, etab. (Ezker Abertzalea, 2012); eta haxe be Euskal Herrian zein nazioartean edo diasporan; baita antzerkia indartzekoa be euskarazko obrak bultzatuz: *impulso de obras teatrales en euskera* (Ezker Abertzalea, 2012), zein, bereziki, euren lana euskaraz burutzen daben antzerki talde amateurs-ak zein profesionalak bultzatuz: *priorizar el objetivo de aumentar el número de grupos amateurs y profesionales, dando siempre prioridad a las actividades que se desarrollen en euskera* (Ezker Abertzalea, 2001). Euskal musika indartzeko nahia be agertu izan dau Ezker Abertzaleak (1994, 2012), talde musikalak, bakarkako lanak, Djak, zein produkzio diskografikoa orokorrean. 2012ko hauteskunde programan euskarazko sorkuntza kulturala burutzen daben elkarteak diruz laguntzeko konpromisoa be agertu dau alderdiak.

Ezker Abertzaleak euskararekiko sentsibilizazio estrategiak be izan dauz proposagai. Sentsibilizazio neurriok 1990 eta 2012ko hauteskunde programetan izan dabe agerpena, baina oso modu desbardinean. 1990ean sentsibilizazioa euskaldun kontzientzia eta euskararekiko harrotasuna berreskuratzerantz zuzendu dau Ezker Abertzaleak: *Herri Batasuna dará, pues, prioridad al establecimiento del sentimiento de orgullo por el uso y la vida en euskera, eliminando complejos de inferioridad y autoadversión* (Ezker Abertzalea, 1990). 2012ko hauteskunde programan, barriz,

sentsibilizazioa etorkinei eta ijitoei begirakoa da, hain zuzen, poblazio horreengan euskararekiko eta Euskal Herriarekiko sentsibilizazioa bultzatzea: *tomando en consideración las culturas y las lenguas de los inmigrantes, promoveremos un acercamiento al euskera y a la cultura vasca* (Ezker Abertzalea, 2012); *el objetivo sería (...) dar a conocer Euskal Herria como nación a quienes vienen de fuera o tienen otra procedencia* (Ezker Abertzalea, 2012).

Herri administrazioa izan da, esparru juridikoagaz batera, euskarari zuzendutako ekimenetan hirugarren postua bete dauana. Herri administrazioaren baitan azpi esparru desbardineterako proposatu dauz alderdiak ekimenak: osasuna, epaitegiak, udal eta foru administrazioa, hizkuntza politika erakundeak, estatuko administrazioa, ordezkari politikoak, nazioarteko erakundeak, zein herri administrazioarako modu orokorrean.

Herri administrazioa orokorrean langai izan dauanetan presentzia handiena hizkuntza eskakizuna baldintza moduan ezartzeak egin dau. Hauxe 1990ean, 1994an eta, indar handiagoz, 2012an proposatua izan da. 1990an zonalde euskaldunetan zenbait lanpostutan euskararen ezagutza hasiera unetik nahitaezko bilakatzea proposatu dau; eta euskara gitxiengoa dan zonaldeetan, barriz, betebeharra epe ertain edo luzera ezartzea. Ildo berean, 1994ko hauteskunde programan etorkizunean herri administrazioak kontratatu beharreko langileak euskaldunak izatea proposatu dau: *que las y los trabajadores que contrate en el futuro la Administración, sean euskaldunes* (Ezker Abertzalea, 1994). 2012ko hauteskunde programan, oster, momentu horretantxerako bertantxerako ezarri dau baldintza: *en adelante, para trabajar en la administración pública de la CAV obligatoriamente se deberá poseer como mínimo el 2º perfil lingüístico o equivalente* (Ezker Abertzalea, 2012).

Interes berezia dau Ezker Abertzaleak hizkuntza eskakizunak herri administrazioaz haratago herri administrazioaren erakunde autonomia eta soziedade publikoetan be ezarri dauzala: *en las administraciones, sus organismos autónomos y en todas las sociedades públicas, se pondrán en vigor sus criterios lingüísticos* (Ezker Abertzalea, 2012). Are gehiago, administrazioak, erakunde autonomo eta erakunde emakidedunak euren publizitatea argitaltzerakoan euskarazko komunikabideei emon beharko deutse lehentasuna; edota komunikabide eledunak izanda argitalpenaren %33 baino gehiago euskaraz egiten dabenei: *la administración, sus organismos autónomos y todas las sociedades públicas y sus entidades concesionarias, cuando publiquen su publicidad, darán prioridad a los medios de comunicación en euskera y entre los medios de*

comunicación bilingües, a aquella cuya publicación en euskera sea superior al 33% (Ezker Abertzalea, 2012).

Epaitegiak behin bakarrik izan dauz hizpide Ezker Abertzaleak euskara politiken esparru jasotzaile moduan, hain zuzen, 2012ko hauteskunde programan; eta ekimen horretan proposatutakoa epaile, magistratu, fiskal zein zerbitzu langileak izendatzerakoan euskararen ezagutza nahitaezko baldintza moduan ezartzea izan da: *para el nombramiento de jueces, magistrados, fiscales, además del personal de servicio, estimamos necesario el conocimiento del idioma cooficial y del Decreto Propio – Derecho Civil y Derecho Autonómico- debe ser un requisito y no un mérito* (Ezker Abertzalea, 2012).

Euskara herri administrazioiko lehentasunezko zerbitzu eta lan hizkuntza bilakatzeko konpromisoa be agertu dau Ezker Abertzaleak 1990 eta 2012an. *La Administración Pública, sea municipal, provincial, nacional o periférica del Estado, asumirá el deber inexcusable de normalizar y fomentar el uso del euskara como lengua prioritaria de servicio y de trabajo* (Ezker Abertzalea, 1990); eta hori egingarri egiteko zenbait neurri be proposatu izan dauz: langileriaren berregituraketa, lanpostu barrien sorkuntza. 16 urte baino gitxiagoko gazteen kasuan herri administrazioak, bere erakunde autonomoek edota erakunde publikoek bideratutako zerbitzuak euskaraz burutuko direla proposatu dau Ezker Abertzaleak (2012).

Era berean, aipatu beharra dago Ezker Abertzaleak herri administrazioiko esparru desbardinetan euskalduntze planak egitea be proposatu dauela 1990 eta 1994an: *el Euskararen Erabilpena Normaltzeko Emergentzi Plana incluirá un plan específico de euskaldunización para el funcionamiento actual* (Ezker Abertzalea, 1990); *realizar planes de euskaldunización para Osakidetza, Justicia, Ertzantza* (Ezker Abertzalea, 1994). Baita herri administrazioaren euskalduntzea lortzeko Funtzio Publikoaren Legea, zein Hizkuntza Eskakizunen Dekretua berrikustea (1994).

Euskara herri administrazio orokorreko politiken xede izan danetan, Ezker Abertzaleak behin baino ez dauz izan hizpide hizkuntza eskubideak; hain zuzen, koofizialtasunak banakako hizkuntza eskubideak dakarzala esateko: *la cooficialidad del euskera implica derechos lingüísticos individuales* (Ezker Abertzalea, 1998). Azpimarragarria da eskubide hori gauzatua izateko herritarrentzako sentsibilizazio kanpainak burutzea be izan dauela proposagai Ezker Abertzaleak 1990ean: *a través de constantes campañas de sensibilización y concienciación en todos los medios, se animará a la población a ejercer a ser atendidos en euskera por la Administración* (Ezker Abertzalea, 1990).

Bestalde, osasun sistemara zuzendutako politika motak herri administrazioa zuzendutakoen oso antzekoak izan dira; hau da, herritarren hizkuntza eskubideak bermatzea: *tomar medidas necesarias para posibilitar el derecho de todos los usuarios de Osakidetza a ser atendidos en euskera en todos los niveles asistenciales* (Ezker Abertzalea, 2012) eta arreta euskaraz eskaintzea: *garantizar la relación y comunicación en euskera entre las/los profesionales sanitarios y las usuarias/os* (Ezker Abertzalea, 1994). Horretarako, langileak euskalduntzea: *garantizar de forma real la euskaldunización y alfabetización del conjunto de los trabajadores y trabajadoras* (Ezker Abertzalea, 1990), zein langileei hizkuntza eskakizunak eskatzea: *la adjudicación de plazas al personal médico, no permitiendo bajo ningún concepto que sea destinatario a poblaciones mayoritariamente euskaldunes ningún profesional que desconozca la lengua vasca* (Ezker Abertzalea, 1990) funtsezkoa izango da. Era berean, eginkizun guztiok bideragarri egiteko euskalduntze planak burutzea be funtsezkoa izango da. Norabide honetako ekimenak 1990, 1994 eta 2012ko hauteskunde programetan proposatu dira. 2012ko hauteskunde programan, aurreko proposamenez gainera, euskararen erabilera klinikoa indartzeko zein medikuntza arloko ikerketa proiektuak euskaraz burutzeko neurriak be aipatu dauz Ezker Abertzaleak, besteak beste, neurri ekonomikoak.

Udal eta Foru administrazioari dagokionean, Ezker Abertzaleak UEMA bultzatzeko eta indartzeko nahia adierazi dau, bai 1994ko hauteskunde programan baita 2012koan be. Hauteskunde deialdian Estatuko administrazioak be bi aipamen jaso dauz Ezker Abertzalearen aldetik, eta bien xedea euskararen presentzia indartzeko planifikazio burutzea izan da.

Ezker Abertzaleak hizkuntza politika sailburuordetza 1994 eta 2012ko hauteskunde programetan izan dau langai. 1994an sailburuordetzaren egituratzea eta funtzionamendua berrikustea eta Euskara Zerbitzua sortzea izan dira proposatutakoak; 2012an, ordea, sailburuordetzaren baitan euskararen normalizazio prozesuari jarraipena emotea edota Euskal Herri osoan eragingo dauan hizkuntza politika sortzea izan dira proposatutakoak.

Bestalde, nazioarteko erakundeetan baitan hizkuntza politika koherente eta unifikatua bultzatzea (1994) eta Europar Batasunak Euskal Herriaren hizkuntza eskubideak babesteko beharra (2001) agertu dauz.

Arduradun politikoak hizpide hartuta, euskararen normalizazioarekiko konpromisoa adieraziz berau bultzatzeko nahia (2001) eta arduradun politiko guztiak elebidunak izateko pausuak emoteko gogoa eta ardura adierazi dauz Ezker Abertzaleak (2012).

Esparru juridikoan euskarari zuzendutako hizkuntza politikak oso izaera zehaztua dabe. Hain zuzen, hizkuntza legediaren aldaketa proposamena, euskararen ofizialtasun deia eta hizkuntza eskubideen inguruko proposamenak. Halaber, euskararen babesera zuzendutako ekimen bat edo beste, zein hizkuntza politikaren ebaluaketari lotutakoak be agertu dira. Azken horren ildora, Ezker Abertzaleak 2012an erakunde publiko zein pribatuek bideratutako proiektuek zenbateko eragin soziolinguistiko kaltegarria daben neurtzea proposatu dau: *medir las consecuencias sociolingüísticas perjudiciales de los proyectos de las instituciones y de las iniciativas privadas* (Ezker Abertzalea, 2012).

Esparru juridikoan euskararen auzian aurrerapenak egiteko beharra be agertu izan dau alderdiak: *dando nuevos hacia adelante consigamos fortalecer el proceso* (Ezker Abertzalea, 1998), *pasos hacia adelante en el ámbito del euskera* (Ezker Abertzalea, 2001), *proponer posibles medidas correctoras* (Ezker Abertzalea, 2012). Besteak beste, hizkuntza eskubideen kasuan, 2001ean Ezker Abertzaleak Euskal Herri osorako hizkuntza eskubide bardinen aldarrikapena egin dau: *los mismos derechos lingüísticos para toda Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2001); izan be, Euskal Herriko herritar guztiak dabe eskubidea euskara gorde eta garatzeko: *tod@s l@s ciudadan@s de Euskal Herria tienen derecho a conservar y desarrollar el euskera* (Ezker Abertzalea, 2001).

Aztergai doguzan Ezker Abertzalearen hauteskunde deialdi guztietan alderdiak Euskal Herrirako, hau da, EAEz haratago, NFE osorako zein Iparralderako euskararen ofizialtasuna aldarrikatu dau: *Herri Batasuna no cejará hasta que nuestra lengua, el Euskara, sea la lengua oficial de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1990), *garantizar la oficialidad de la lengua en toda Euskal Herria es una reivindicación ineludible* (Ezker Abertzalea, 1998), etab. Azpimarratu beharra dago 2012ko hauteskunde programan Ezker Abertzaleak bere hizkuntza zertxobait moldatu daua eta ofizialtasun osoaz hitz egitetik *oficialidad suficiente, estatus jurídico adecuado*-ri buruz berba egitera pasatu dala: *para que el euskera tenga oficialidad suficiente y adecuada en toda Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2012); *es imprescindible dotar al euskera de un estatus adecuado* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, estatus jurídico adecuado horrek honakoa ekarriko leuke: *dotar al euskera de un estatus adecuado, para que sea una lengua propia, normalizada, oficial, prioritaria y que se deba conocer* (Ezker Abertzakea, 2012). Era

berean, Europar Batasunean be aldarrikatu dau alderdiak euskararen ofizialtasuna (1998, 2012): *en la Europa plurilingüe el euskera ha de tener el mismo estatus que el resto de las lenguas oficiales* (Ezker Abertzalea, 1998); *reivindicación y trabajo para el reconocimiento de la oficialidad del euskera en el marco de la UE* (Ezker Abertzalea, 2012).

Hizkuntza politika barri bateri bidea zabaltzeko legedia aldatzeko deia be 1994, 1998, 2001 eta 2012ko hauteskunde programetan alderdiak indartsu aldarrikatu dauan ekimena dogu: *crear una nueva legislación que posibilite e impulse una nueva política lingüística* (Ezker Abertzalea, 1998). Izan be, gaur egungo marko juridikoa ez da nahikoa Euskal Herri euskalduna eraikitzeko: *los modelos de las políticas lingüísticas desarrolladas en el ámbito del actual marco juridicopolítico son insuficientes para constituir una Euskal Herria euskaldun* (Ezker Abertzalea, 2001); zein euskara normalizatzeke: *nos encontramos en una encrucijada: o seguimos con la frágil política y estructura jurídica actual del euskara, o cambiamos la política del euskera y construimos un nuevo marco normalizador* (Ezker Abertzalea, 2012).

Aldi berean, azpimarratu beharra dago legedia aldatzeko nahia Euskal Herria euskalduntzetik haratago nazio eraikuntzaren ikuspuntutik be aldarrikatu dauala alderdiak: *se hace pues evidente que para dar respuesta a las aspiraciones políticas y conquistar los derechos democráticos y el poder político que como Pueblo y nación diferenciada nos corresponde se ha de recorrer un camino diferente al actual, que no es otro que la conquista de un nuevo marco jurídico-político concretado en un Estatuto Nacional de Autonomía para Hegoalde* (Ezker Abertzalea, 1994). Egitez, euskararen hizkuntza politika legedia aldatzeko proposamena egiterakoan, Ezker Abertzaleak Euskal Herria hartu dau gehiengoan erreferentziazko lurralde. 2001ko hauteskunde programan argi adierazten dauan lez nahia politika eta zuzendaritza linguistiko bakarra ezartzea da Euskal Herrian: *única Política y Dirección Lingüística para Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2001). Halaber, esan beharra dago 2012ko hauteskunde deialdian legediaren aldaketa, beraren aplikazioa, EAEn kokatzen dauala eta espezifikoki zonalde sozial eta herri euskaldunak babesteko legedia barri bat be proposatu dauala: *impulsaremos una ley para proteger los espacios sociales y los pueblos euskaldunes* (Ezker Abertzalea, 2012).

Esparru zehatz batera be atxikita ez dagozan ekimenak, hau da, hizkuntza politika orokorrera zuzenduta dagozanak be izan dauz proposagai Ezker Abertzaleak. Esan beharra dago gainera, esparru orokor horretan ekimen mota desbardin asko bildu dauzala alderdiak. Esaterako, euskara babestu eta bultzatzeko dei orokorra, besteak

beste, euskararen normalizazioa lortze aldera hizkuntza politika barria sortuz: *proclamaremos la centralidad de la normalización del euskera y la llevaremos a la práctica* (Ezker Abertzalea, 2012). Bide horretan, euskararentzako marko normalizatu bat eraikitzeko asmoa agertu dau alderdiak: *EHBildu quiere salir cuanto antes de ese ámbito, y pretende construir un nuevo marco normalizado para el euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, euskararen normalizazioa bideratzeko 2012an euskararen egoeraren diagnostiko zehatza egiteko beharra be adierazi dau alderdiak.

Euskalduntzea be izan dau proposagai Ezker Abertzaleak. Hizkuntza politikaren bidez herritarren euskalduntze prozesu etenbakoa burutu beharra dago alderdiaren ustetan; 2012ko hauteskunde programan adierazten dauan moduan, herritar guztiak euskara ezagutzea bermatu arte, kanpotik etorritakoak barne: *garantizar que todas y todos los ciudadanos sepan y conozcan el euskera, independientemente de su procedencia* (Ezker Abertzalea, 2012). Era berean, maila orokorrean euskararen erabilera handitzeko beharra be adierazi dau alderdiak, bereziki 2012ko hauteskunde programan: *fomentaremos el afianzamiento del ámbito comunicativo en euskera y contribuiremos a su transformación* (Ezker Abertzalea, 2012). Interesgarria da euskararen erabilera indartzeko Ezker Abertzaleak ekologia linguistikoko teoria aplikatzeko asmoa agertu dauala: *funciones exclusivas para las lenguas de origen o propias* (Ezker Abertzalea, 2012).

Hauteskunde urterik urtera euskararen normalizazioa lortzeko hizkuntza plan orokorrak bideratzeko proposamena egin dau Ezker Abertzaleak: *Plan de emergencia para la normalización del uso del Euskera* (1990), *Plan General de Normalización del Euskera* (1998), *Plan Estratégico de Normalización del Euskera* (2012); edota plan orokorrak baino zonaldez zonalde burutzekoak: *Planes de pueblo a pueblo, comarca a comarca y herrialde a herrialde* (2001).

Aldi berean, euskararen normalizazioari zentralitatea eskainiko bajako, egiteko horretara baliabideak bideratzea beharrezkoa dala azaldu dau Ezker Abertzaleak, bai baliabide pertsonalak baita ekonomikoak be. Ildo horretan, 1998an euskararen hizkuntza politika barria bideratzeko mugaz gaindiko erakunde publiko bat sortzea proposatu eban: *la constitución de un ente público transfronterizo que tendrá una determinada formulación jurídica, para poder materializar desde Euskal Herria la nueva política lingüística* (Ezker Abertzalea, 1998).

Euskararekiko sentsibilizazio neurriak be izan dira aipagai Ezker Abertzalearen proposamenetan, dala euskal gizartea sentsibilizatzeko (1994) dala ijitoak euskarara

hurbiltzeko (2012); eta, aldi berean, euskal errealitatea euskaraz mintzo diren mundu osoko kolektibitateetara eta herri anitzetara hurbiltzeko (2012): *acercaremos la realidad de nuestro país a las colectividades que hablan euskera de todo el mundo y a numerosos pueblos* (Ezker Abertzalea, 2012).

Bestalde, hizkuntza eskubideak modu orokorrean eta Euskal Herrian be izan dauz hizpide Ezker Abertzaleak. Euskaradunen hizkuntza eskubideak errespetatu beharra adierazi dau alderdiak, baita errespetatuak ez izatea kritikatu be: *los informes anuales de Behatokia muestran que se siguen vulnerando los derechos lingüísticos de los euskaldunes en toda Euskal Herria y que las administraciones los incumplen cada día* (Ezker Abertzalea, 2012). Alderdiak hizkuntza eskubideak bardintasunetik pentsatu izan dauz, hain zuzen, euskarak gaztelania eta frantsesarekiko bardintasuna lortzea: *lograr para el euskera en todo Euskal Herria el estatus de igualdad y la situación de equiparación que tienen el español y el francés en sus respectivos estados en el campo político, jurídico y sociolingüístico* (Ezker Abertzalea, 2012). Estatus bardintasuna eta egoera bardintasuna da Ezker Abertzaleak eskatutakoa. Era berean, interesgarria da oso hizkuntza eskubideen izaera banakakoaren ala kolektiboaren inguruan Ezker Abertzaleak egiten dauan analisisia: *el euskera es un derecho que le corresponde a cada ciudadano porque es de tod@s, pero la garantía y materialización de ese derecho tiene carácter colectivo y tiene lugar en un determinado territorio, pues además de ser de tod@s, es para tod@s* (Ezker Abertzalea, 1998).

Euskararentzako politikek komunikabideetan be izan dabe tartea; EiTbK, prentsa idatziak, irratiak, zinemak zein komunikabideek orokorrean.

Ezker Abertzalearentzako komunikabideak normalizazio linguistikorako lanabes zentrala dira. Horregaitik, euskararen presentzia komunikabideetan indartzea funtsezkoa da, bai komunikabide publikoetan baita pribatuetan be. EiTbri dagokionean, Ezker Abertzaleak honakoa dino: *el eje de los medios de comunicación del grupo EiTb debe ser el euskera y su normalización* (Ezker Abertzalea, 2012), eta horrela katea euskararen normalizazioaren zerbitzura jartzeko konpromisoa adierazi dau: *pondremos a EiTb al servicio de la normalización del euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Egiteko horren lorpenerako ekimen desbardinak dauz proposagai alderdiak. Esaterako, euskaraz sortzen dan produkzioa indartzea (1994), euskara kanal guztietan presente egitea: *no existirá una televisión o una radio que emita íntegramente en español; esto es, se garantizará la presencia y se impulsará el uso del euskera en todos los canales televisivos y emisoras de radio de EiTb* (Ezker Abertzalea, 2012). Ildo horretan, 1994an be ETB2 elebidun bihurtzeko asmoa agertu eban, gitxika gitxika ETB1en kanal

subsidiario bilakatzeko: *bilingüizar ETB2 y convertirla progresivamente en canal subsidiario de ETB1* (Ezker Abertzalea, 1994).

Aldi berean, euskarazko komunikabideen esparrua sendotzeko euren arteko kooperazioa bultzatuko da: *se crearán una coordinación, un intercambio de contenidos y unas vías de difusión compartidas con los restantes medios de comunicación en euskera no públicos, para lograr un ámbito de comunicación del euskera sólido y estable* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, EITBk herritarren euskarazko gaitasun eta adierazkortasuna indartzeko bikoizketak lehenestuko dauz: *con el fin de aumentar la capacidad lingüística y expresiva de los euskaldunes, se priorizará el doblaje en las cadenas en euskera* (Ezker Abertzalea, 2012) eta eskainiko dan programazioa be normalizatua egongo da, danatariko programak eskainiz. Garrantzitsua da baita EITB Euskal Herri osoan hartzea gura dauala alderdiak; euskal komunitate osoari zerbitzua emoteko bokazioa izanik erakunde supraautonomiko moduan definitzea: *definición de EITB como ente supraautonómico, por cuanto su vocación es servir de vínculo de comunicación a toda la comunidad euskaldun* (Ezker Abertzalea, 1994).

Euskararen presentzia handituko dauan komunikabide batean langileen euskara ezagutza be funtsezkotzat jotzen da. Horrela, Ezker Abertzaleak langile guztiei euskara ezagutzeko beharra ezartzen deutse: *todos los trabajadores de EITB deberá tener la capacidad de desenvolverse en euskera, y se establecerán perfiles lingüísticos preceptivos, en función de la responsabilidad del puesto de trabajo* (Ezker Abertzalea, 2012). Baina langileak euskara ezagutzeaz haratago, langileen lan hizkuntza euskara izateko beharra be adierazi dau alderdiak: *la lengua de trabajo de EITB deberá ser el euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Bestalde, EITBn adierazpenak egiten dabekan euskaldunen kasuan adierazpen bardina euskaraz eta beste hizkuntzetan egitea ekidingo dau alderdiak.

Era berean, aipatzekoa da Ezker Abertzaleak euskararen kalitateari garrantzia berezia eskaini deustola, 1994ko hauteskunde programan Euskarazko Zerbitzu Teknikoa sortzea proposatuz.

Esan beharra dago, EITBri zuzendutako ekimenak ia modu erabatekoan 1994 eta 2012ko hauteskunde programetan bildu direla. Barriz, prentsa idatzia 1990 eta 1994an izan da aipagai bi ekimen proposatuz: batetik, euskaraz bideratzen dan prentsa idatzia %100ean diruz laguntzea eta prentsa elebidunean euskararen erabilera saritzea (1994); eta, bestetik, Euskarazko Prentsaren Legea sortzea komunikabide lokalak,

eskualdekoak zein nazionalak, egunkariak, aldizkariak zein astekariak indartzeko (1994). Irratigintza indartzeko nahia be 1994an agertu eban Ezker Abertzaleak.

Euskal zinemari dagokionean iradokitakoak honakoak izan dira: atzerriko pelikulen euskarazko bikoizketak edota azpтитuluak handitzea (2001, 2012), euskal zinema eta bideogintza indartzea (2001, 2012) eta zinema emanaldietan euskarazko kuota bat ezartzea (2012).

Komunikabideek orokorrean ekimen andana jaso dabez Ezker Abertzalearen eskutik. Ezker Abertzaleak herritarrek komunikabide propioak izateko daben eskubidea aldarrikatu izan dau 1994an. 1990ean EiTBrn kanal desbardineterako proposatutakoaren erara, Ezker Abertzaleak EAEko komunikabide guztietan euskararen gitxieneko presentzia ziurtatzea proposatu dau (1990, 2012), baita Euskararen Erabilpena Normaltzeko Emergentzi Planean komunikabideen euskalduntzeari erabateko lehentasuna eskaintzea be (1990). Ildo horretan, 1994an komunikabide lokal eta estatalekaz akordioak bultzatzea proposatu dau euskarari tarte itzi deioen, edota 2012an Estatuko komunikabide publikoei euskararen legea betetzeko deia egingo jakela emisioak euskaraz egin dagiezan, zein komunikabideetako editore eta enpresak eskarazko produktuak egitera animatuko dabezala. Azken sentsibilizazio ekimen horreek herritarrentzako be proposatu dauz Ezker Abertzaleak, hain zuzen, herritarrak euskarazko komunikabideak kontsumitu dagiezan: *las instituciones y los medios de comunicación públicos canalizarán para que la ciudadanía consume medios de comunicación en euskera, con el fin de convertir a los usuarios potenciales en reales* (Ezker Abertzalea, 2012).

Era berean, 2012ko hauteskunde programan euskarazko komunikabideak bultzatzeko emisio lizentzia guztiek gitxienez 50eko euskarazko emisioa izatea exigituko dabe¹⁴⁸ eta gainera barruti bakoitzean euskarazko komunikabideentzako lizentzia bat gordeko da. Halaber, 1994ko hauteskunde programan euskaraz burututako produkzioarentzako aurrekontuak bideratzea proposatu zan eta 2012an euskarazko komunikabideen egonkortasuna bermatzeko diru laguntzen politiketatik akordio eta hitzarmen bidez kora saltoa egitea: *para garantizar la sostenibilidad económica, la estabilidad y la transformación de los medios de comunicación en euskera, pasaremos de la política de subvenciones a la política de convenios o concertaciones* (Ezker Abertzalea, 2012). Gainera, euskarazko komunikabide multimedien sorrera be bultzatu eta lehenetsiko

---

¹⁴⁸ Esan beharra dago etorri barriak diren komunitate linguistikoen kasuan betebeharrak honetatik salbuetsiko direla.

dabela baieztatu dau alderdiak; eta Euskararen Bikoizketa Agentzia sortzeko nahia be adierazi dau 2012an.

Gizarte bizitza alorrean barneratuz, Ezker Abertzaleak euskara indartzeko konpromisoa hartu dau gizarte mailan be: *el euskara ha de impulsarse y utilizarse sin límites en los seis herrialdes de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1998), errealitate soziolinguistiko desbardinek ezarritako mugak gaindituz (1998), zein gizarte alor guztietan bere erabilera eta normalizazioa bultzatuz. Ezker Abertzalearen nahia euskal herritarren euskarazko integrazio linguistikoa (1994, 1998, 2001) lortzea da, Euskal Herriaren euskalduntzea sustatzea euskaraz bizi ahal izateko eta bizitzeko (1998). 2012an alderdiak aipatzen dauan moduan, *potenciar un modo de vida euskaldun y fomentar el uso social y público en la vida social* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, aipatzekoa da 2012an Ezker Abertzaleak arnasguneak be hartu dauzala eginkizun horren bidean xede, gizarte espazio euskaldunak bultzatzea euskara hizkuntza nagusi moduan ezarriz, baita zerbitzu kultural eta abarretan be.

Gizartera begirako hizkuntza eskubideei dagokionean, 1990eko hauteskunde programan adierazten dauan lez, Ezker Abertzalearentzat ez dauka zentzurik teorikoki herritar banakakoari hizkuntza bat erabiltzeko eskubidea aitortzeak eta, aldi berean, bere balio soziala ezeztatzeak; izan be, horrek normalizazio prozesu erreala ezinezko bihurtuko leuke. Halanda be, aipatzekoa da 2012ko hauteskunde programan Ezker Abertzalea herritarren euskaraz bizitzeko aukera bermatzeaz haratago doala, herritarrak sentibilizatu nahia adieraziz euskaraz bizi gura dagien: *encaminaremos iniciativas y campañas, para impulsar que la ciudadanía vasca viva en euskera, estable* (Ezker Abertzalea, 2012); *alimentaremos la conciencia de ser euskaldun, el deseo de vivir en euskera y el espíritu de pueblo* (2012).

Aisialdira orokorrean bideratutako ekimenak 1990 eta 2012ko hauteskunde programetan izan dabe agerpena. Aisiaren euskalduntzea bultzatzeko hautua egin dau alderdiak, euskaraz eskaintzen diren ekimenak indartuz, bereziki gazteei zuzendutakoak. Ildo berean, eskolaz kanpoko jardueretan euskararen erabilera bultzatzea proposatu dau Ezker Abertzaleak 1994 eta 2012ko programetan: *abordar planes para la realización de actividades extraescolares dirigidas a niños/as y jóvenes en euskara, para determinar la oferta global de espacios euskaldunes* (Ezker Abertzalea, 1994). Era berean, espresuki kirolera bideratutako ekintzak be izan dauz proposagai alderdiak 2012ko hauteskunde programan: euskararen erabilera bultzatzea eta bere normalizazioa sustatzea, jarduera publikoetan bere erabilera indartzea, diruz

lagundutako elkarteetan euskararen erabilera bermatzea, euskarazko hiztegia eta materialak sortzea.

Euskararen erabilera etxe barruan indartzeko ekimenak be proposagai izan dauz Ezker Abertzaleak 2012an: *trabajaremos políticas y estrategias para fomentar el uso del euskera de padres y madres, y para euskaldunizar a las familias* (Ezker Abertzalea, 2012). Aipatzekoa da, euskararen transmisioaz haratago familia barneko euskararekiko jarrera proaktiboak indartzeko nahia be adierazi dauala alderdiak.

Lan mundua 1990, 1994 eta 2012an izan dau langai Ezker Abertzaleak eta bertan euskara sustatzeko eta bere normalizazioa bideratzeko konpromisoa hartu dau. Langileriaren zein enpresa, komertzio edo barrikuntza sistemen euskalduntzea gura dau bultzatu alderdiak. Euskalduntzeari begira aurkeztutako neurri zehatz bat publikoari begira dagozan lau langile baino gehiagoko komertzio edo enpresetan langileek euskara jakin dagien laguntza eskaintzeko konpromisoa hartu dau alderdiak. Enpresa publikoen kasuan lehentasunezko hizkuntza euskara izatea proposatu dau alderdiak 2012an: *las empresas públicas utilizarán prioritariamente el euskera en sus actividades* (Ezker Abertzalea, 2012), baita administrazio publikoagaz kontratuak sinatzerakoan euskaraz jarduteko gaitasuna nahitaezko baldintza moduan ezartzea: *en los contratos de la administración pública se establecerá la capacidad de desenvolverse en euskera como condición obligatoria* (Ezker Abertzalea, 2012) eta herri administrazioaren eskutik diru laguntzak jasoten dabezan enpresek administrazioak ezarritako irizpide linguistikoak betetzea: *las empresas que consigan subvenciones deberán cumplir los criterios lingüísticos propuestos por las instituciones* (Ezker Abertzalea, 2012). Egitez, Ezker Abertzaleak lan munduan be euskara lehenetsi gura dau, behinik behin, zerbitzu publiko bat edota admistrazioagaz kontratu bat daben enpresetan: *el criterio principal será que todo lo que se pueda hacerse en euskera se haga en euskera, y únicamente cuando no se pueda hacer en euskera se hará en bilingüe* (Ezker Abertzalea, 2012).

Bikain eta Bai Euskarari moduko ziurtagiriak bateratzeko nahia adierazi dau alderdiak 2012an, baita ziurtagirien jabe izatea baliostea be. Enpresa pribatueta profesionalen bideratutako formakuntza ikastaroak euskaraz eskaintzea be proposatu izan dau alderdiak (1990). Era berean, lehenengo eta bigarren sektoreetan hizkuntza paisaia euskalduntzeko proposamena egin dau Ezker Abertzaleak 1990ean: rotulazioa, etiketak ipintzea, produktuen komertzializazioa, publizitatea, etab. Lan munduaren arlo pribatuan agenteen inplikazioa eta sentsibilizazioa bultzatzea proposatu dau alderdiak bai 1994an bai 2012an, lan munduko agenteek problematika linguistikoa ezagutu

dagien (1994) zein euskararen normalizazioagaz inplikatu daitezen (2012), besteak beste, euskara planak bideratuz.

Teknologia barriak 2012ko hauteskunde programan izan dira hizpide eta proposatuak euskarazko eduki multimediak sustatzea, euren produkzioa zein kontsumoa, softwarea euskaraz eskaintzea, euskera dominioa lortzeko laguntza bideratzea izan dira.

Ezker Abertzaleak proposagai dauzan hizkuntza politika ekimenek aplikazio esparru desbardinak dabez (ikusi 5.37. taula). Batazbesteko datuak aintzat hartuta, ekimenen gehiengoa, %61,84, hain zuzen, EAEra bideratua dago. Politika ekimenen bigarren aplikazio esparru nagusia Euskal Herria da ekimenen %24,9 bereganatuta. Aipatu beharra dago, batazbesteko datuetan EAE Euskal Herriari tarte handiz nagusitzen jakon arren, 1998 eta 2001eko hauteskunde programetan Euskal Herria izan dala politika ekimenen gehiengoa bereganatu dauana, %48,18 eta %52,81 batuta, hurrenez hurren. EAEz eta Euskal Herriaz aparte, beste aplikazio esparru batzuetara zuzendutako politika ekimenak be izan dauz proposagai Ezker Abertzaleak, nahiz eta askoz be neurri txikiagoan. Euskal Herriaren erreferentzia esparruaren baitako Euskal Herri indefinitua (ekimenen %1,49 bilduta), Iparraldea (%0,14gaz), NFEa (%1,22gaz), Nafarroa eta Iparraldea batuta (%0,14gaz) eta Hego Euskal Herria (%1,89gaz) be izan dira zenbait politika ekimenen aplikazio esparru; baita Espainiar Estatua eta bere autonomia erkidegoak be (%0,95egaz). Bestalde, eremu lokalera (%0,54) eta estrategikoetara (%3,38) bideratutako politikak, zein nazioartera (%2,44), Europar Batasunera (%0,81) eta diasporara (%0,27) egindakoak be bildu dauz Ezker Abertzaleak.

5.37. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batzbestekoa
Lokala	0	0	0,91	2,25	0,30	0,54
Eremu estrategikoak	3,09	0,91	0	8,99	3,90	3,38
EAE	59,79	63,64	39,09	30,34	77,78	61,84
Euskal Herria	19,59	27,27	48,18	52,81	10,51	24,90
Espainiar Estatua	2,06	3,64	0	0	0,30	0,95
Europar Batasuna	0	0	2,73	1,12	0,60	0,81
Nazioartea	0	2,73	0	0	4,50	2,44
Diaspora	0	0	0	0	0,60	0,27
Iparraldea	0	0	0,91	0	0	0,14
NFE	0	0	6,36	2,25	0	1,22
Hego Euskal Herria	11,34	1,82	0,91	0	0	1,89
Nafarroa eta Iparraldea	0	0	0	1,12	0	0,14
Euskal Herri indefinitua	4,12	0	0,91	1,12	1,50	1,49
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	97	110	110	89	333
					333	739

ITURRIA: norberak egina.

EAE eta Euskal Herria aplikazio esparru daben politika ekimenen aniztasuna handia da Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan. Aztergai doguzan bost hauteskunde deialdiak orotara kontuan izanda, EAERako 26 ekimen mota desbardin proposatu dauz alderdiak; eta Euskal Herrirako, barriz, 18. Esan beharra dago, EAEra zuzendutako ekimenen artean indarrak nahiko banatuta agertu direla, hau da, ez dala izan ekimenik gainontzekoen aurretik modu oso argian nabarmendu danik. Hori horrela izanik be, presentzia handiena bereganatu daben ekimenak euskalduntzea, euskararen erabilera, hizkuntza eskubideak eta hizkuntza eskakizunak baldintza moduan izan dira. Bestalde, Euskal Herrirako ekimenetan hizkuntza eskubideei lotutako ekimenak gailendu dira gehien; eta, neurri txikiagoan baina hizkuntza eskubideekaz estu lotuta, euskararen ofizialtasun eta hizkuntza legediaren aldaketa eskaerak, zein euskalduntzea eta euskara indartzeko neurri orokorrak. Esan beharra dago Euskal Herriaren eskualde desbardinetan be hizkuntza eskubideak, ofizialtasuna edota hizkuntza legediaren aldaketa egin direla presente. Espainiar Estatuan bere eleaniztasuna aintzat hartzea eta Estatuaren komunikabide publikoetan euskararen erabilera bultzatzea izan dira proposatuak.

Esparru lokalean hizkuntza planak bideratzea proposatu izan da, komunikabide lokaletan euskararen erabilera indartzea zein hizkuntza zerbitzuak eta euskarazko kultura sorkuntza bultzatzea. Bestalde, eremu estrategikoak herri euskaldunak izanik, eurretan euskara babestea eta bere erabilera bultzatzea izan da bilatutakoa, espaziook legez babesteko proposamena eginez zein erakundeetatik edota ekintza sozialetik bideratzen diren neurrien ondorio soziolinguistikoak neurtuz.

Era berean, Euskal Herria eta Euskal Herria beregain hartzen daben bi Estatuetatik haratago, Europar Batasuna, nazioartea zein diaspora doguz. Europar Batasunean Euskal Herriaren hizkuntza eskubideen errespetua eta euskararen ofizialtasuna aldarrikatu dauz alderdiak; nazioartean, orokorrean, euskararen babesa eta ikaskuntza, euskal produkzioaren difusioa, literatura arloan itzulpenak eta, horrenbestez, egiteko guzti horretarako baliabideak; diasporan, ordea, produkzio kulturalaren hedatzea.

Bestalde, Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen onuradun nagusiak modu orokorrean herritarrak izan dira, ekimenen %45,33 bereganatuz (ikusi 5.38. taula). Bigarren lekuan erakundeak kokatu dira proposamenen %16,64 batuta; hirugarren ume eta gazteak ekimenen %12,04gaz eta laugarren herri administrazioa %7,85egaz. Ehuneko aipagarria lortu dabe irakasle eta ikerlariek (%5,28), euskalgintzak (%3,92) eta langileriak (%3,25). Hori horrela, gainontzeko onuradunen indarra askoz

murritzagoa izan da: etorkin eta gitxiengo etnikoek ekimenen %1,62 batu dabe, kulturgileek %1,35. Gainontzeko guztiak proposamenen ehuneko bata bereganatzera be ez dira heldu. Hain zuzen, kontsumitzaileak %0,68, hizkuntza ikasleak %0,54, ordezkari politikoak %0,41, euskaldunen hizkuntza komunitatea %0,27 eta hizkuntza komunitatea eta diaspora, biak, %0,14. Hauteskunde urterik urtera modu egonkorrean politika ekimenak jaso dabezan onuradunak herritarrak, erakundeak, herri administrazioa, ume eta gazteak eta irakasle eta ikerlariak izan dira; eta euskagintza 1998an salbu gainontzeko hauteskunde programetan izan da helburu. Barriz, gainontzeko onuradunen presentzia etenduna izan da. Aipatzekoa da, era berean, 2012ko hauteskunde programa izan dala politika ekimenen onuradun aniztasun handiena erakutsi dauana, alde handiaz gainera.

5.38. taula. Ezker Abertzalearen hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1990-2001, 2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		1990	1994	1998	2001	2012	Urteen batzbestekoa
Herritarrak		36,08	36,36	60	47,19	45,65	45,33
Euskaldunen hizkuntza komunitatea		1,03	0	0	1,12	0,00	0,27
Hizkuntza komunitatea		0	0	0	0	0,30	0,14
Langileria		9,28	3,64	0	0	3,30	3,25
Irakasle, ikerlari		9,28	4,55	7,27	11,24	2,10	5,28
Hizkuntza ikasle		0	0	0	0	1,20	0,54
Umeak, gazteak		20,62	12,73	13,64	13,48	8,41	12,04
Familiak, gurasoak		0	0	0	0	1,20	0,54
Etorkinak, gitxiengo etnikoak		0	0	0	0	3,60	1,62
Kontsumitzaileak		1,03	1,82	0	0	0,60	0,68
Ordezkarari politikoak		0	0	0	1,12	0,60	0,41
Kulturgileak		0	0	0,91	2,25	2,10	1,35
Euskalgintza		7,22	4,55	0	1,12	4,80	3,92
Erakundeak		7,22	21,82	9,09	14,61	20,72	16,64
Herri administrazioa		8,25	14,55	9,09	7,87	5,11	7,85
Diaspora		0	0	0	0	0,30	0,14
Guztira	%	100	100	100	100	100	100
	N =	97	110	110	89	333	739

ITURRIA: norberak egina.

Labur labur onuradun mota bakoitzak bereganatu dauzan hizkuntza politika ekimen motei arreta eskainiz, hurrengoak aipatu daitezke. Hizkuntza komunitatea politika ekimenaren onuradun zuzena behin izan da eta aldarrikatua hizkuntza komunitate guztiak euren lurraldean hizkuntza eskubide berberak izatea izan da. Euskaldunen hizkuntza komunitatea zehazki hizpide izan danetan be euskaraz jarduteko eskubidea eta euskararen normalizazioa bideratzea izan dira aipatuak. Diasporaren kasuan, ekintza kulturalak diasporatik Euskal Herrira eta Euskal Herritik diasporara zabaltzea izan da proposatutakoa. Ordezkarari politikoentzako euskararen normalizazioarekiko euren konpromisoa bultzatzea, gorengo arduradun politikoek euskara eta gaztelania

ezagutzeko neurriak hartzea eta Gobernu Sailen berregituratzea izan dira proposatutakoak. Kontsumitzaileen kasuan euren hizkuntza eskubideak, euskarazkoak zein gaztelaniazkoak, eta, horregaz estu estu lotuta, arreta harreman hizkuntza aukeratzeko posibilitatea eskaintzea, zein hizkuntza paisaian euskara barneratzea izan dira proposatutakoak.

Hizkuntza ikasleak euskara ikasle izan dira Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan eta egitekoa ikasleok euskara ikastea eta euskaraz ikasteko laguntza ekonomikoa eskaintzea. Kulturgileen kasuan euren sorkuntza indartzeko edo bideragarri egiteko lagungarri diren neurriak proposatu dauz Ezker Abertzaleak. Etorkin eta gitxiengo etnikoei zuzendutako politika ekimenetan euskararekiko sentsibilizatzea eta euskara ikastea izan dira indar handiena bereganatu daben ekimenak; halaber, herri administrazioan eurei zuzendutako itzulpen zerbitzuak indartzea be proposatu izan da. Ekimen guztiok 2012an izan dauz proposagai Ezker Abertzaleak.

Langileen kasuan indar handiena hizkuntza eskakizunek izan dabe, hain zuzen, hizkuntza eskakizunak baldintza moduan ezartzeak. Halaber, langileen lan hizkuntza euskara bihurtzea be proposatu dau Ezker Abertzaleak indartsu 2012an; eta hori guztia bideragarri egiteko langileriaren euskara ikasketa eta euskalduntzea be izan dira aipagai. Euskalgintza onuradun izan danetan indar handiena baliabideen eskaintzak bereganatu dau, baliabide ekonomikoek barne. Halaber, kultura arloko euskaraz burututako sorkuntza kulturala indartzeko neurriak be izan dauz langai . Irakasleei eta ikerlariei zuzendutako politika ekimenen xedea, nagusiki, langileriari zuzendutakoen antzera, euren euskalduntzea izan da, ikaskuntzarako politika zehatzak proposatuz, baliabideak eskainiz eta planifikazioa burutuz. Bestalde, hizkuntza eskakizunak baldintza moduan ezartzeko beharra be identifikatu dau alderdiak. Ume eta gazteen kasuan euren euskalduntzea, euskaraz ikasteko eskubidea eta, ildo horretan, euskara ikasketa eta komunikazio mintzaira bilakatzea izan dira indar handienaz bilatutako helburuak.

Onuradun nagusiak izanik, herritarrei, erakundeei eta herri administrazioari zuzendutako hizkuntza politika ekimenen aniztasuna handia izan da oso. Halaber, ekimen batzuk beste batzuk baino indartsuagoak izan dira. Hirurek bat egin dabe euskalduntzeari garrantzia eskaintzean; eta erakunde eta herri administrazioaren baitan planifikazio soziolinguistikoak bereganatu dau garrantzia nabarmena. Herri administrazioaren baitan baliabideen eskaintzak, legediaren aldaketak eta hizkuntza eskakizunek bereganatu dabe ehuneko handiena; erakundeen baitan eskolarako euskara lehenesten dauan hezkuntza eredua gailendu da gehien. Dana dala, ikerketak

be presentzia handia bereganatu dau, baita euskara babestearen aldeko ekimen orokorrak be. Modu berean, herritarrei edo gizarteari orokorrean zuzendutako ekimenen artean euskara babesteko deia gailendu da eta, are gehiago, hizkuntza eskubideak. Bestalde, herritarren artean euskararen erabilera indartzeak presentzia handia bereganatu dau, baita sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturalak be.

5.2.8. Balio euskarriak

Atal honen bidez, Ezker Abertzaleak bere diskurtso linguistikoan hizpide dauzan balioak izango dira aztergai. Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan balio euskarri moduan kodetutako esaldi-muin kopurua 392koa izan da. Balioen gehiengoa euskarari atxiki deitsoz alderdiak, hain zuzen, %83,42. Halaber, beste hizkuntza, hizkuntza konbinaketa eta hizkuntza kategoria batzuk be bereganatu dabez zenbait balio euskarri. Zehazki, euskarak eta gaztelania batzura balio euskarrien %6,12 batu dabe; gaztelania bera berataraz, barriz, %3,32; euskarak, gaztelania eta frantsesak %1,79; gaztelania eta frantsesak, ordea, %1,53. Bestalde, hizkuntzek orokorrean balioen %1,53 batu dabe; etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek %0,77; euskarak, gaztelania eta ingelesak %0,51; berezko hizkuntzek %0,51 eta, azkenik, eleaniztasunak %0,51 (ikusi 5.39. taula).

5.39. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabean hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	1,53	
Euskara	83,42	
Gaztelania	3,32	
Euskara & Gaztelania	6,12	
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0,51	
Euskara & gaztelania & frantsesa	1,79	
Gaztelania & frantsesa	1,53	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,77	
Eleaniztasuna	0,51	
Berezko hizkuntza	0,51	
Guztira	%	100
	N =	392

ITURRIA: norberak eginda.

Euskal Herriaren orbitatik kanpo kokatu eta balio euskarriren bat edo beste bereganatu daben hizkuntza konbinaketa eta hizkuntza kategoriei arreta jarritz gero, honakoak aipatu daitezke. Eleaniztasuna aniztasunagaz eta bardintasunagaz alkarlotu dauz Ezker Abertzaleak (1998). Espainiar Estatuan kultura aniztasunaren errespetua aldarrikatu dau alderdiak eta Europa mailan eleaniztasun bardinzalea.

Barriz, euskara, gaztelania eta ingelesak osatutako konbinaketa irakaskuntza arloan izan dau hizpide Ezker Abertzaleak 2012ko hauteskunde programan, zehazki hiru hizkuntzak hezkuntza sisteman barneratzeko prozesua modu progresibo eta malgutan bideratu beharra izan dau mintzagai: *adecuando los recursos y metodologías y conduciendo los esfuerzos a diferentes objetivos en cada etapa* eta, era berean, *siguiendo los proyectos lingüísticos definidos por las escuelas* (Ezker Abertzalea, 2012).

Etorkinen eta gitxiengo etnikoen hizkuntzei inklusibitate, aniztasun eta alkarlan balioak lotu deusiez Ezker Abertzaleak 2012ko hauteskunde programan. Ezker Abertzaleak etorkinak euren hizkuntza eta guzti euskal herrian barneratzeko nahia adierazi dau: *ningún ciudadano vasco debería tener que rechazar su identidad, cultura o idioma, para ser ciudadano de pleno derecho en nuestro pueblo* (Ezker Abertzalea, 2012). Kultura desbardinaren jabe diren etorkinak eurekazarren aniztasuna begionez ikusten dau Ezker Abertzaleak. Era berean, ikuspegi praktikoago batetik, etorkinei harrera burutzerakoan administrazio desbardinaren arteko alkarlana bultzatuko dau Ezker Abertzaleak. Bestalde, lurraldeko berezko hizkuntza kategoria hizpide izan dauan bi aldietan, 1998ko hauteskunde programan kokatuak biak, aldarrikatutakoa bardina izan da, hain zuzen, lurralde bateko berezko hizkuntzen arteko bardintasuna: *el único punto de partida democrático es que todas las lenguas tengan el mismo estatus en su territorio* (Ezker Abertzalea, 1998). Hizkuntzei orokorrean bardintasan, aniztasun, alkarlan, errealtatea aintzakotzat hartzea eta malgutasuna atxiki deusoz Ezker Abertzaleak. Bardintasanari dagokionean, alderdiak hizkuntza guztien bardintasuna aldarrikatu dau, bai duintasunean bai eskubideetan, eta hizkuntza aniztasuna begionez ikusi dau. Bestalde, ikuspegi praktikoago batetik alkarlanaren alde agertu da hizkuntza eta kultura aniztetako herrialdeen artean harremanak indartzeko proposamena eginez Atzerriko Harremanen Komisio bat sortuta (1994); eta malgutasuna adierazi dau hezkuntza mailan hizkuntza proiektua garatzerako orduan ikasleen familia hizkuntza kontuan hartzeko nahia adieraziz (2012).

Euskal Herriaren orbitan kokatutako hizkuntzekaz jarraituz, Ezker Abertzaleak euskara eta gaztelania alkarregaz mintzagai izan dauzanetan balio euskarri desbardinak atxiki deusiez; hain zuzen: askatasuna, bardintasuna, akordioak, konpromisoa, borondatea, errealtate soziolinguistikoa, ekintza positiboa, malgutasuna.

2012ko hauteskunde programan Ezker Abertzalea, lan mundu esparrua hartuta, herritar eta bezeroen lekuan kokatu da eta euren hizkuntza eskubideak aukera askatasunetik bultzatzeko nahia adierazi dau. Hau da, enpresek herritar eta bezeroen

hizkuntza eskubideak bermatzea dau xede alderdiak, zerbitzu publiko bat eskaini edota administrazioagaz kontratua daben enpresen kasuan hizkuntza eskubideen bermakuntza betebeharrak moduan ezarriz, eta enpresa pribatuan berau bultzatuz. Ildo beretik, euskaradun zein gaztelaniadunentzat hizkuntza eskubide bordinak be aldarrikatu dauz Ezker Abertzaleak (1998).

1998ko hauteskunde programan Ezker Abertzaleak burututako hizkuntza legediaren azterketa zehatzean euskara eta gaztelaniaren artean ezarritako harreman teorikoki parekidea dau kritikagai. Bere ustetan Euskararen Legeak bilatutako elebitasun simetrikoa da euskararen normalizazioari muga ezartzen deustona, azken neurrian gaztelaniarentzako ekintza positiboa burutuz: *aunque el objetivo de la Ley del Euskara sea la normalización del euskara, refuerza la utilización del castellano, pues no prevé ningún acotamiento a la normal utilización del castellano. Por tanto, el euskara no encontrará nunca la vía para poder ser utilizado con normalidad en ningún espacio* (Ezker Abertzalea, 1998).

Akordioak 1994ko hauteskunde programan izan dauz langai Ezker Abertzaleak. Estatuaren titulartasuneko komunikabide publikoetan zein Euskal Herrian emititzen daben komunikabide pribatuetan elebitasuna errespetatua izan daiten akordioak hartzea izan da proposatutakoa. Elebitasuna xede hartuta, unibertsitate elebiduna eraikitzeke konpromisoaren garrantzia azpimarratu dau alderdiak (1998) eta osasun sistemaren baitan herritarren eskaera eta beharizanei erantzuteke borondate beharra (1990).

Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat izanda jarduteak aipamen bakarra bereganatu dau euskara eta gaztelania helmuga izanda. Aipamen horretan Ezker Abertzaleak aldarrikatutakoa ikusentzunezko sektorea erregulatzeke legedia sortzerakoan errealitate elebiduna, edota bereziki, euskararen existentzia kontuan hartzea izan da.

Malgutasuna 1994ko hauteskunde programan izan dau aipagai Ezker Abertzaleak, nagusiki, hezkuntza alorrean eredu linguistikoak malgutzearen alde agertuz eta eskola bakoitzari ereduok ezartzeko autonomia eskainiz.

Gaztelania bazterketa ezagaz lotu dau Ezker Abertzaleak, eta behin inposaketarik ezagaz. Alkarketa 1990, 1994 eta 1998ko hauteskunde programetan burutu dau alderdiak, baina 1998ko hauteskunde programan agerpen bereziki handia izanda. Gaztelania nagusigoa dala eta kaltetutako hizkuntza euskara da Ezker Abertzalearen ustetan, eta bazterketa hori arlo desbordinetan egiten da ageriko: herri administrazioan, epaitegietan, irakaskuntzan, komunikabideetan. Aipatu beharra dago,

bazterketarik eza kodea euskara hizkuntza gitxitu ala gitxiagotuagaz estu lotuta dagoela, baina hizkuntza eskubideen ikuspuntutik begiratuta. Adibide jakinak emonda, azken finean Ezker Abertzaleak salatzen dauana euskaldunen hizkuntza eskubideak formalki aitortuak bakarrik dagozela da, ez errealitatean errespetatuak. Alderdiaren hitzetan, *los derechos de l@s ciudadan@s sólo son reconocidos formalmente. (..) en la práctica quedan sin efecto todos los derechos reconocidos en las diferentes leyes a l@s ciudadan@s vasc@s* (Ezker Abertzalea, 1998).

Gaztelaniari bera berataraz atxikitako balio berberak atxiki deitsoz Ezker Abertzaleak gaztelania eta frantsesari alkarregaz, hain zuzen, bazterketarik eza nagusiki eta behin inposaketarik eza. Alkarketa horren presentzia bereziki sendoa izan ez dan arren, hauteskunde deialdirik deialdi agerpen nahiko iraunkorra izan dau: 1990, 1994, 2001 eta 2012an. Adierazpenotan, gaztelania eta frantsesaren nagusigoa dala eta, baztertutako hizkuntza euskara izan da; bai maila orokorrean zein maila juridikoan, komunikabideetan, arduradun politikoen artean.

Ezker Abertzaleak euskara, gaztelania eta frantsesa alkarregaz hizpide izan dauzanetan bardintasun balioa aldarrikatu dau: *el euskara ha de tener en toda Euskal Herria la misma función que el castellano tiene en Hego Euskal Herria y el francés tiene en Ipar Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1998); *ambos estados han de admitir que al euskara le corresponde en Euskal Herria el mismo nivel de reconocimiento que tienen el castellano y el francés en el Estado español y francés respectivamente* (Ezker Abertzalea, 1998). Aipatzekoa da hiru hizkuntzon bardintasun aldarrikapen guztiak bat salbu, 2012koa dana, 1998ko hauteskunde programan burutu izan dauzala alderdiak.

Balio euskarri gehienak bildu dauzan euskaraz arreta jarritz gero, indar handienaz atxiki jakon balio taldea agente parte hartzaileak eta alkarlana izan da, balio euskarrian baitan kodetutako esaldi-muinen %33,64 bera baitan bilduta (ikusi 5.40. taula). Barriz, bigarren balio talde indartsuena botere politikoari erantzuten deitsona izan da, aipamenen %16,8gaz; hirugarren postua, ordea, ekimenen balio bitartekariak bildu dabe, %14,68gaz. Horren atzetik, herritarren nahiagaz lotutako balioak kokatu dira, aipamenen %11,01 bere eginda eta, hurrengo, hizkuntza eskubideak %10,7gaz. Bestalde, erritmoari erantzuten deitzen balioek %8,87 batu dabe eta, aipamen kopururik txikiena bizikidetza linguistikoagaz lotutako balioek egin dabe bere, %4,28, hain zuzen.

5.40. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoa euskarari atxikitako balio euskarriak balio-taldeka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

			Eusk.
I.	Hizkuntza eskubideak	Askatasuna	7,03
		Bardintasuna	2,75
		Inposaketarik eza	0
		Bazterkeria eza	0,92
		Guztira I	10,70
II.	Erritmoa	Moderazioa	0
		Progresibitatea	5,50
		Egingarritasuna	0,31
		Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea	3,06
		Guztira II	8,87
III.	Agente parte hartzaileak eta alkarlana	Adostasuna	1,53
		Akordioa	8,26
		Alkarlana	23,85
		Guztira III	33,64
IV.	Ekimenen balio bitartekariak	Ekintza positiboa	8,26
		Eraginkortasuna	3,36
		Malgutasuna	1,53
		Kalitatea	1,53
		Guztira IV	14,68
V.	Herritarren nahia	Konpromisoa	10,09
		Borondatea	0,92
		Erakargarritasuna	0
		Guztira V	11,01
VI.	Botere politikoa	Subiranotasuna	16,21
		Subsidiaritatea	0,61
		Guztira VI	16,82
VII.	Bizikidetzatza linguistikoa	Kohesioa	3,06
		Alkarbizitza	0,31
		Errespetua, tolerantzia	0
		Aniztasuna	0,31
		Irekiera	0,61
		Inklusibitatea	0
		Guztira VII	4,28
GUZTIRA		%	100
		N =	327

ITURRIA: norberak egina.

Agente parte hartzaileak eta alkarlana balio taldearen baitan, alkarlana izan da modu argian gailendu dana, izan be, balio euskarri moduan kodetutako esaldi-muinen %23,85 berak batu dau. Akordioak, barriz, %8,26 batu dau eta adostasunak %1,53ko presentzia baino ez dau bereganatu (ikusi 5.40. taula).

Alkarlanak aztergai doguzan Ezker Abertzalearen hauteskunde deialdi guztietan izan dau presentzia. Halaber, 2012ko programan bereziki indar handia bereganatu dau %40 aipamen jasota. 1994 eta 1998ko hauteskunde programetan be presentzia nabarmena bereganatu dau, ez ostera 1990 eta 2001ekoan non presentzia bazterrekoagoa izan dan. 2012an euskararen normalizazioa lortzeko bidean eskaini deutso alkarlanari garrantzia handia; Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan hizkuntza politika bateratua bideratzeko eta Nafarroa Garaia eta Iparraldeagaz koordinatuta jarduteko; zein Diasporagaz lankidetzaz burutzeko. Alkarlana erakunde publikoekaz, Estatukoekaz barne, zein euskararen erakunde sozialekaz bideratu gura dau alderdiak: *el Gobierno Vasco trabajará en común con los agentes sociales del ámbito del euskera en las políticas que desarrollan la normalización del euskera* (Ezker Abertzalea, 2012): komunikabide, kirol talde, corpusean lanean diharduen erakundeekaz, etab. Egitez, euskararen aldeko jarduna modu parte hartzaile eta bateratuan burutu gura dau alderdiak: *la pauta principal será el trabajo en común, la promoción del proceso partiendo desde la base y la dirección compartida* (Ezker Abertzalea, 2012). Normalizazio prozesuaren jarraipena egiteko batzordea sortzeko asmoa be agertu dau Ezker Abertzaleak, hain zuzen, euskararen normalizazioa modu koordinatuan egikaritu daiten. Hortara, Ezker Abertzaleak bilatu eta bultzatutakoa honakoak izango dira: *trabajo colectivo, liderazgo compartido, transversalidad, estrecha colaboración de todas las fuerzas, complementariedad, un liderazgo y una estrategia compartida en todos los ámbitos* (Ezker Abertzalea, 2012). Aipatzekoa da, euskalduntze sektorearen baitan osagarritasuna be bultzatu gura dauala Ezker Abertzaleak.

Alkarlana hizpide izan dan gainontzeko hauteskunde deialdietan be adierazpenak antzekoak izan dira. Batetik, Euskal Herri mailako alkarlanak argitasun handia bereganatu dau, hizkuntza politika bateratua bideratzeko neurriak proposatuz; esaterako, 1998ko hauteskunde programan mugaz gaindiko erakunde publiko bat sortzea proposatu dau alderdiak, formulazio politikoa dauan akordiorako espazio egonkor bat indartzeko; edota 1994an administrazio desbardinez osatutako Euskara Batzordea eraikitzeke nahia adierazi dau. Bestetik, agente sozialen lana balioan jartzeak eta eurekaz alkarlanean jarduteak be garrantzia berezia bildu dau hauteskunde deialdietan: *manteniendo nuestra colaboración con dichos movimientos sociales* (Ezker Abertzalea, 1990), *optimizar las relaciones entre la dinámica social y el trabajo institucional* (Ezker Abertzalea, 1994), *buscando la interrelación de la vida parlamentaria con la iniciativa popular* (Ezker Abertzalea, 1994), *reconocimiento de los agentes sociales inmersos en la normalización; y (...) se ha de determinar el funcionamiento y la colaboración de dichos agentes* (Ezker Abertzalea, 1998), etab.

Halaber, esan beharra dago, hauteskunde deialdiotan be alkarlanak forma desbardin asko bereganatu dauzala: herri administrazio maila desbardinaren artean, esku-hartze arlo desbardinaren artean: euskalduntze, hezkuntza, lan mundu, etab.

Bestalde, alkarlanaren ildo berean, 1994ko eta 1998ko hauteskunde programetan indar handia bereganatu dabe Euskal Herriko eremu administratibo desbardinaren artean bideratu beharreko akordioek, hau da, Hegoalde eta Iparraldearen artean; EAE, NFEa eta Iparraldearen artean. Akordioekin Euskal Herri osoan hizkuntza politika komun bat bultzatu gura dau alderdiak: *para que las Políticas Lingüísticas que se desarrollen en los próximos años en Iparralde, Nafarroa y la Comunidad Autónoma vayan en la misma dirección, con el objetivo de conseguir un acuerdo en torno a una sola Política Lingüística para toda Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1994); *para que el euskera sea la lengua oficial de los seis herrialdes es necesaria impulsar el acuerdo y la afinidad de ideas en el ámbito social, político e institucional* (Ezker Abertzalea, 1998).

Eremu administratibo desbardinaren arteko akordioez gainera, gizarte sektore desbardinetan be bultzatu nahi dauz hitzarmenak alderdiak, betiere, euskararen erabilera, indartze aldera. Esaterako, *trabajar acuerdos con las empresas que trabajan en la producción de cultura y el ocio para que en su labor fortalezcan la presencia del euskara* (Ezker Abertzalea, 1994); *impulsar una política de acuerdos con los medios locales o estatales para que en sus secciones locales y regionales den cabida al euskara* (Ezker Abertzalea, 1994); *conseguir un amplio Acuerdo Escolar entre instituciones y organizaciones educativas* (Ezker Abertzalea, 2001).

Interes berezia dau Ezker Abertzaleak akordioen erdikide ezartzen dauzan agente, sektore, eta abarren aniztasunak. Izan be, alderdiak akordioen parte bilakatzen dauz gizarte sektorea, alderdi politikoak, sindikatuak, enpresa elkarte, kultura sektore, hezkuntza erakunde, komunikabide, eta abarrek.

Alkarlanaren eta akordioaren presentzia nabarmengarriaren kontrara, adostasuna, birritan baino ez dau izan hizpide Ezker Abertzaleak, hain zuzen, 1990eko eta 2012ko hauteskunde programetan esaldi sendo biren baitan. Bi esaldiotan Ezker Abertzaleak euskararen politika bideratzerakoan agente desbardinaren artean ahalik eta adostasunik handiena lortzeko nahia adierazi dau: *la propuesta de Herri Batasuna no debe ser la última palabra sino un punto de partida a desarrollar con las distintas aportaciones y con el afán de alcanzar el máximo de consenso nacional y popular sobre los ejes básicos* (Ezker Abertzalea, 1990). Bereziki aipagarria da 2012ko proposamena adostasunaren lorpen bidean inplikatzeko dauzan agente desbardin guztiekaitik:

promoveremos la consecución del mayor consenso: interinstitucional (entre Udalbiltza, Diputaciones y Gobierno), intersectorial (cultura, educación, socioeconomía, medios de comunicación, tiempo libre, deporte...), interterritorial (barrios, pueblos, comarcas, territorios y Euskal Herria) y entre agentes (agentes del mundo del euskera, agentes sociales y políticos) (Ezker Abertzalea, 2012).

Aurretik aipatu dogun moduan, Ezker Abertzalearen bigarren balio talde indartsuena botere politikoari erantzuten deusona izan da; halaber, balio taldearen indarra subiranotasuna kodearen nagusitasunean oinarritzen dala esan beharra dago; izan be, balio taldeko subsidiaritateak %0,61eko presentzia baino ez dau lortu, eta subiranotasunak, ordea, %16,12 (5.40. taula).

Subsidiaritatea eta euskara 2001eko hauteskunde programan alkarlotu dauz Ezker Abertzaleak. Alderdiaren ustetan herri txikietatik sortzen dan kapital guztia eskualdeko herri handien mesedetan galtzen iztea atzerabueltabako galera litzateke, horregaitik, besteak beste, zerbitzu linguistikoak etenbarik herri txikietan ezartzearen alde agertu da.

Euskara eta subiranotasunaren arteko lotura aztergai doguzan hauteskunde deialdi guztietan ezarri dau Ezker Abertzaleak. Alderdiak subiranotasun falta dau kritikagai eta aldarrikapen iturri. Alderdiak Euskal Herriaren subiranotasun falta euskararen egoera hiltamuaren jatorri moduan ezartzen dau: *el sometimiento político de nuestro Pueblo es el factor clave de la agonía del Euskara* (Ezker Abertzalea). Alderdiarentzat *soberanía vasca significa reconocer que la lengua nacional de nuestro Pueblo es el Euskara, (...) soberanía significa capacidad y poder político para garantizar la recuperación económica, cultural, lingüística y política de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1994). Modu horretan, *queremos intensificar la lucha en todos los campos de acción social, tanto en la calle como en las instituciones, para abrir cauces políticos de resolución que se encaminen decididamente a superar los marcos impuestos* (Ezker Abertzalea, 1994). Hizkuntza alorrean kanpoko esku-hartze barik erabakiak hartzeko boterea izan gura dau Ezker Abertzaleak: *las decisiones que la sociedad vasca debe tomar en torno a la euskaldunización de Euskal Herria no deben estar limitadas previamente en manera alguna. Sólo compete a la sociedad vasca, sin que medie interferencia alguna, definir su política lingüística. Ella tiene la palabra y a nosotras nos corresponde garantizar la materialización de la decisión que tome* (Ezker Abertzalea, 1998).

Ezker Abertzaleak gaur egungo banaketa politiko administratiboa gaindituz ulertzen dau subiranotasuna: *no planteamos pues una política de acuerdo institucional para “no perder” lo que tenemos en tres provincias sino para garantizar nuestros derechos civiles, sociales, lingüísticos, educativos y políticos en el conjunto de nuestro pueblo* (Ezker Abertzalea, 2001). Horrek guztiak, hizkuntza politika barri bat eskatzen dau: *la apuesta a favor de la soberanía ha de fijar los ejes de la Nueva Política Lingüística para Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2001). Interesgarria da aipatzea 2012ko hauteskunde programan alderdiak indarrean jarri gura dauan hizkuntza politika barria aurkezterakoan subiranotasun kontzeptuagaz bat egin izan dauala behin eta barriro: *una nueva política lingüística eficaz y soberana, la nueva política lingüística prioritaria y soberana, una política lingüística soberana*, etab. Halaber, pentsatzekoa da alderdiak 2012an proposatutako hizkuntza politika subirano barriaren aplikazio esparrua, eta ez erreferentzia esparrua, Euskal Herriaren ordeztu EAE dala. Era berean, aipatu beharrekoa da, Ezker Abertzaleak subiranotasuna esparru desbardinetan jarri dauala abian, besteak beste, hezkuntza sistema propioaren, euskal botere judizialaren, eta abarren proposamenetan.

Ekimenen balio bitartekariak hirugarren balio talde indartsuena izan da. Bere baitan bildutako balioen artean errepikatuena ekintza positiboa izan da (%8,26), gero eraginkortasuna (%3,36) eta hirugarren lekuan parekatuta malgutasuna eta kalitatea (%1,53) (ikusi 5.40. taula).

Ekintza positiboari dagokionean, Ezker Abertzaleak sarri askotan adierazi izan dau orain arte bideratutako hizkuntza politikak ez direla nahikoak euskararen normalizazioa, garapena bultzatzeko. 2012ko hauteskunde programan bertan honakoak adierazi ebazan: *el euskera no se normalizará con las políticas lingüísticas desarrolladas durante las tres últimas décadas* (Ezker Abertzalea, 2012), *en el mejor de los casos, son políticas de baja intensidad, por debajo de los mínimos que necesita el desarrollo del euskera* (Ezker Abertzalea, 2012), *si la botella del euskera no se llena a un ritmo mayor se vaciará* (Ezker Abertzalea, 2012). Ildo horretan, interesgarria da 1998ko hauteskunde programan progresibitatearen harira Ezker Abertzaleak burututako hausnarketa hona ekartzea. Bere ustetan, 1998an dagoeneko progresibitatea ez da Euskararen Legeak ezarritakoak lortzeko bidea: *cuando van a cumplirse dieciséis años desde que se publicó esa ley* (Euskararen Legea), *el elemento de progresividad ha perdido todo su sentido como factor de normalización* (Ezker Abertzalea, 1998). Are gehiago, 1990an elebitasuna bera euskararen heriotzarako zurigarri ikusi eban Ezker Abertzaleak: *el “bilingüismo” es una simple*

coartada para la muerte “dulce” del Euskara (Ezker Abertzalea, 1990). Horrela, alderdia euskararen normalizazioa eta garapenerako ekintza positiboaren aldeko agertzen da: *un idioma no normalizado necesita un tratamiento especial* (Ezker Abertzalea, 1998), politika alor esparru desbardinetan: osasunean, hezkuntzan, komunikabideetan, kultura alorrean, etab.

Eraginkortasunak 2012ko hauteskunde programan bereganatu dau presentzia handiena; hain zuzen, euskararentzako bideratutako politikak eraginkorrak izateak: *poner en marcha un política eficaz* (Ezker Abertzalea, 2012). Hizkuntza politikak kalitatezkoak izateko nahia be esplizitatu dau Ezker Abertzaleak noiz edo noiz. Barriz, malgutasuna 2012ko hauteskunde programan izan dau hizpide alderdiak eskola alorrean hezkuntza ereduei lotuta. Hain zuzen, euskara nagusi dauan bateratze linguistikoaren eredu malgua ezartzea dau proposagai alderdiak; eskolaren autonomia, eskolen baldintza desbardinak, hezkuntza proiektu eta proiektu linguistikoak, etab. aintzakotzat hartuko dauzana.

Euskararentzako politikak bideratzerako orduan politikok izan beharreko erritmoari dagokionean, Ezker Abertzaleak progresibitateari eskaini deutso tarte handiena, %5,5, eta errealtate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzeari gero, %3,06. Egingarritasunak, ostera, %0,31ko presentzia baino ez dau lortu eta moderazioa ez dau behin be hizpide izan.

Ezker Abertzalearen ustez euskararentzako hizkuntza politikak modu aurrerakor batean bideratu beharra dagoz, izan be, aurrera ez egitea atzera egitea baita alderdiaren ustetan: *no avanzar supone retroceder* (Ezker Abertzalea, 2012). Zentzu horretan, epemugen bidezko progresibitatea izan dau proposagai alderdiak behin eta barriro. Horrela, politika ekimenak eta neurriak bideratzerakoan epemuga finkoak, segidukoak, zehatzak, etab. ezartzeko hautua egin dau Ezker Abertzaleak: *plazos fijos* (1990), *plazo inmediato, concreto y detallado* (1990), *plazos concretos* (1998), *sujetas a plazos* (2012), etab.

Era berean, euskararentzako hizkuntza politikak bideratzerakoan lekuan lekuko errealtate soziolinguistikoa aintzakotzat hartuta jardutea be proposatu dau alderdiak: *capaz de adaptarse a las diferentes situaciones sociolingüísticas* (Ezker Abertzalea, 1994), *una única política que se adecuará a las diferentes situaciones sociolingüísticas de los pueblos, comarcas, territorios y sectores de la sociedad* (Ezker Abertzalea, 1998), *teniendo en cuenta el punto de partida, las condiciones y el ritmo real de cada lugar* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, esan beharra dago, errealtate

soziolinguistikoa aintzakotzat izanda jarduteak 2012ko hauteskunde programan izan daua presentzia handiena. Egitez, 2012ko hauteskunde programan proposagai dauan hizkuntza politika barriak abiapuntua egungo errealtatean izatea iradoki dau: *la propuesta de la nueva política lingüística de EHBildu tendrá como punto de partida la realidad actual* (Ezker Abertzalea), herri euskaldun, hiriburu eta eskualde buruak hizkuntza politika barriaren lekutze intentsibo moduan ezarriz. Interesgarria da, 1994ko hauteskunde programan euskararentzako hizkuntza politika bat batean baino progresiboki ezartzearen arrazoi moduan lekuan lekuko egoera soziolinguistiko anitzez gainera herritarren kontzientzia maila desbardinak be agertu dauzala arrazoi moduan Ezker Abertzaleak: *dado que se dan niveles de conciencia distintos y situaciones sociolingüísticas muy diferenciadas, el proceso de recuperación del euskara debe darse, necesariamente, de forma escalonada, actuando progresivamente* (Ezker Abertzalea, 1994).

Egingarritasunak aipamen bakarra lortu dau Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan. Aipamen hori 2012ko hauteskunde programari dagokio eta bertan planteatutakoa euren hizkuntza politika barria egingarria, bideragarria eta pragmatikoa izango dala da.

Bestalde, euskararen hizkuntza politika bideratzerakoan herritarren nahia xede dauan balio taldearen baitan konpromisoa izan da, modu argian, Ezker Abertzaleak bere egin dauan balioa, %10,09ko presentzia bereganatuz. Borondatea be izan dau hizpide, nahiz eta oso modu bazterrekoan, %0,92gaz; erakargarritasuna, barriz, ez dau izan mintzagai.

Ezker Abertzaleak, batetik, herritarren euskararekiko konpromisoa goraipatu; eta, bestetik, euskararekiko konpromisoa bultzatzeko nahia agertu dau. Herritarren euskararekiko konpromisoa eskola alorrean egin da agerikoena; irakasleak euskara ikasiz zein guraso erdaldunak euren seme-alabak euskarazko hezkuntza ereduetan matrikulatuz. Aipatzekoa da hezkuntza alorrean nagusitu dan konpromisoa hauteskunde deialdiz deialdi izan daua hizpide Ezker Abertzaleak (1994, 1998, 2001, 2012). Bestalde, Ezker Abertzaleak euskararekiko konpromisoa indartzeari garrantzia handia eskaini deuto: *se promoverá la tan necesaria implicación social* (Ezker Abertzalea, 1998). Hori horrela, konpromisoaren indartzea gizarteko sektore guztietan barreiatzeko beharra agertu dau Ezker Abertzaleak; hasi alderdi politikoetatik eta eskola profesional, sindikatu, itunpeko eskola, unibertsitate zein gizarte osoaren konpromisora. Izan be, *si no existe un compromiso activo de todos los agentes, no se logrará la normalización* (Ezker Abertzalea, 2012). Aipatu beharrekoa da, Ezker

Abertzaleak alderdi politikoei orain artekoa baino borondate eta adore handiagoa eskatu izan deutsela; izan be, *estas instituciones, si tuvieran voluntad y valentía política para impulsar los mecanismos que exige un proceso de normalización lingüística, podrían hacer mucho más de lo que hacen en la actualidad* (Ezker Abertzalea, 1998). Era berean, euskararen aldeko herritarrak aktibatzea helburu daben ekimen eta elkarteei babesa eskainiko deutsela be adierazi dau 2012ko hauteskunde programan: *apoyaremos las iniciativas y asociaciones que alimentan una ciudadanía activa a favor del euskera y una conciencia activa de identidad vasca* (Ezker Abertzalea, 2012).

Borondatea 1998ko hauteskunde programan baino ez dau izan xede Ezker Abertzaleak. Irakaskuntza alorrean kokatuta, euskaraz ikasteko ikasleen borondateari erantzuteko beharra adierazi dau bertan, borondate horren gehiagotzea kontuan hartuz.

Euskara eta hizkuntza eskubideen arteko lotura askatasun balioaren pean burutu dau nagusiki Ezker Abertzaleak; %7,03 bereganatu baitau askatasun balioak. Bardintasunak, oster, %2,75 bildu dau eta bazterketarik ezak %0,92. Inposaketarik eza, barriz, ez dau izan hizpide alderdiak (ikusi 5.40. taula).

Ezker Abertzaleak euskal hiltunei euskaraz jarduteko aukera eskaini gura deutse, modu horretan euren hizkuntza askatasuna bermatuz: osasun arreta euskaraz jasoteko eskubidea (1990, 2012), komunikabideak euskaraz izatearena (1994, 1998), hezkuntza euskaraz jasotearena, lanbide heziketa eta unibertsitateko ikasketak barne (1998, 2001, 2012), eskaintza kulturala izatekoa eta, azken helmugan, euskaraz bizitzeko eskubidea (2012). Bardintasuna be aldarrikatu dau Ezker Abertzaleak euskal hiltunentzat: bardintasuna gaztelania eta frantsesarekiko (2012) eta bardintasuna Europar Batasunean gainontzeko hizkuntza ofizialekiko (1998). Bestalde, euskara dala eta bazterketarik ez burutzea eskola mailan izan dau hizpide alderdiak; hain zuzen, euskara ez dakien irakasleei, klaseak ezin emotekotan eta baztertuak ez izateko, ordezeko aukerak planteatuz.

Bizikidetzeta linguistikoki erantzuten deuten balioen presentzia euskara hizpide hartuta murrizta izan da. Halaber, balioen artean kohesioa izan da Ezker Abertzaleak indar handienaz aipatu dauana %3,06 batuz. Irekiera (%0,61), alkarbizitza (%0,31) eta aniztasuna (%0,31) be inoiz aipatu dauz Ezker Abertzaleak; errespetua eta tolerantzia eta inklusibitatea ez oster (ikusi 5.40. taula).

Ezker Abertzaleak euskararen bitartez gizarte kohesioan sakontzeko nahia agertu dau. Egitez, alderdiaren hitzetan, *la euskaldunización constituye el principal elemento cultural integrador de la población* (Ezker Abertzalea, 1994), *la cultura y el euskera son dos de los principales elementos de unión de la ciudadanía vasca* (Ezker Abertzalea, 2012), *[el euskera] como elemento común para la cohesión y la construcción social* (Ezker Abertzalea, 2012). Aipatutako horregaz lotura dau alkarbizitzaren baitan kodetutako aipuak, hain zuzen, euskara bultzatzeko politiken bidez, era berean, alkarbizitza sustatzea, jatorri aniztasunera zabalik dagozan politika alkarbanatuak eta parte hartzaileak bilatuz. Amaitzeko, irekiera eta aniztasun balioak hezkuntza proiektuari atxiki deituz Ezker Abertzaleak 1994an, hezkuntza proiektu irekia eta anitza proposatuz.

5.2.9. Estatusa eta alkarketak

Atal honen bidez, Ezker Abertzaleak mintzagai dauzan hizkuntzei zein estatus atxikitzen deuten eta alderdiak zein errealitatez alkarkotzen dauzan aztertuko da. Hasteko, aztergai doguzan Ezker Abertzalearen bost hauteskunde programetan estatusa eta alkarketak aldagaiak kategoriapean 476 esaldi-muin kodetu dirala esan beharra dago. Alkarketa gehien bereganatu dauzan hizkuntza euskara izan da, hain zuzen, batazbesteko alkarketen %69,12 (ikusi 5.41. taula). Askoz neurri txikiagoan izan arren, estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania ala frantsesa kodepean bildutako esaldi-muinak be askotxo izan dira, zehazki, %10,23; baita euskara eta gaztelania kodepean egindakoak be, %9,38. Beste hizkuntza ala hizkuntza konbinaketa batzuei be atxiki jakiez ideiak, baina askoz modu bazterrekoagoan: gaztelaniak alkarketen %3,36 bildu dau; euskarak, gaztelaniak eta frantsesak %1,89; frantsesak eta frantsesak eta gaztelaniak konbinaketan %1,68; eleaniztasunak %1,05; hizkuntzek orokorrean %0,63 eta euskarak eta frantsesak, etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek eta estatuko eskualdeko hizkuntzek %0,42.

5.41. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabezan hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	0,63	
Euskara	69,12	
Gaztelania	3,36	
Frantsesa	1,68	
Euskara & Gaztelania	9,24	
Euskara & Frantsesa	0,42	
Euskara & gaztelania & frantsesa	1,89	
Gaztelania & frantsesa	1,68	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,42	
Eleaniztasuna	1,05	
Estatuko eskualdeko hizkuntzak	0,42	
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania ala frantsesa	10,08	
Guztira	%	100
	N =	476

ITURRIA: norberak egina.

Interes berezia dauka Ezker Abertzaleak ideia diferenteak atxiki deitsozan hizkuntza ala hizkuntza konbinaketen gehiengoa Euskal Herriaren orbitan kokatzen diren mintzairek bereganatu dabela: euskarak, gaztelaniak, frantsesak, estatuko eskualdeko hizkuntzek zein euren arteko konbinaketa desberdinek. Eta aipatu beharra dago euren artean diskurtso bateratze bat dagoela. Halaber, horretan sartu aurretik, labur labur, orbita horretatik kanpo kokatzen diren hizkuntza ala hizkuntza kategoria desbardinek eurenganatutako alkarketak izango doguz aztergai: eleaniztasuna, etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak eta hizkuntzak orokorrean.

Eleaniztasuna aberastasunagaz (%40), nazioartekotzeagaz (%40) eta komunitatearen eraikuntzagaz (%20) lotu dau Ezker Abertzaleak (ikusi 5.42. taula). Aberastasunari dagokionean, alderdiak honakoa dino: *es deseable y a su vez expresión de conocimiento cultural que el ciudadano y ciudadana vasco domine una o más lenguas* (Ezker Abertzalea, 1990). Nazioartekotzea hizpide hartuta, barriz, Ezker Abertzaleak euskal gizarteak barne integrazioa lortzeaz gainera munduari begira jardun behar dauala adierazi izan dau, kultura aniztasunari bidea zabalduz (1994). Komunitatearen eraikuntzari begira, Ezker Abertzaleak euskal eleaniztasun bat bultzatzeko nahia adierazi dau: *promover un multilingüismo vasco* (Ezker Abertzalea, 2012), euskal identitatea indartzeagaz lotuta joango dana.

5.42. taula. Ezker Abertzalearen diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizk.	Eusk	Gazt.	Frant.	Eusk. & Gazt.	Eusk. & Frant.	Eusk. & Gazt. & Frant.	Gazt. & Frant.	Etork. & gitxiengo etnikoen H.	Es. Eskual. H.	Eleaniz	Es. Eskual. H. & Gazt. Ala Frant.
H. gitxitu	0	57,14	81,25	100	97,73	100	88,89	62,50	0	100	0	100
Nazioarteko H.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H. ofiziala	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bertoko H.	0	2,74	0	0	0	0	0	12,50	0	0	0	0
H. nazionala	0	3,34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ama H.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aberastasuna	0	0,61	6,25	0	0	0	11,11	0	0	0	40	0
Ondarea	0	3,34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Modernitate	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gatazka	0	0,30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Identitatea	0	3,65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kultura	0	1,22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kulturartekotasuna	30,23	0,30	0	0	0	0	0	0	100	0	0	0
Integrazioa	32,56	0,30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Errefus sentimendua	0	0,61	6,25	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Komunitatearen eraikuntza	37,21	22,19	0	0	2,27	0	0	25	0	0	20	0
Alderdikeria	0	1,82	6,25	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lehiakortasuna	0	0,30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nazioartekotzea	0	2,13	0	0	0	0	0	0	0	0	40	0
Guztira %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	3	329	16	8	44	2	9	8	2	2	5	48

ITURRIA: norberak egina.

Etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak kulturartekotasunagaz lotu dauz Ezker Abertzaleak 2012an, hain zuzen, etorkinen komunitateen inguruko ezagutza kulturala, politikoa, etab. ezagutarazteari bidea zabalduz, baita etorkinen jatorrizko kulturak zein hizkuntzak aintzat hartzeko konpromisoa hartuz.

Hizkuntzak orokorrean be komunitatearen eraikuntzagaz, kulturartekotasunagaz eta integrazioagaz harremandu dauz Ezker Abertzaleak aldi banatan. Hizkuntzak etorkinen harrera prozesuan elementu zentral direla baieztatu dau alderdiak: *en una sociedad receptora de inmigración, la lengua es uno de los elementos principales del proceso de acogida* (Ezker Abertzalea, 2012). Bestalde, alderdiak kulturartekotasuna eta hizkuntzak nazioarte mailan bultzatu gura dauz, hain zuzen, nazioarteko testuinguru eleanitza lekuan lekuko gizartearen errealitate soziolinguistiko eta soziokulturalagaz uztartzeko nahia adieraziz (2012). Bestalde, euskal nazioaren eraikuntza bidean Ezker

Abertzaleak lekuko balio linguistiko, historiko eta kulturalen ezagutza bultzatu beharra adierazi izan dau (1994).

Euskal Herriaren orbitan kokatzen diren mintzairetan arreta jarritz, hizkuntza gitxitua kodeak bereganatu dauan presentzia handia azpimarratu beharra dago; kasu batzuetan ia erabatekoa. Egitez, hizkuntza gitxitua kodea zentrala izan da Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan, baina batez ere, 1998, 2001 eta 2012an. 1990 eta 1994ko hauteskunde programetan, barriz, bere presentzia askoz murriztagoa izan da. Esan beharra dago, gainera, bere lekuan komunitatearen eraikuntzak bereganatu dauala protagonismoa, bai 1990ean bai 1994an. Halaber, 2001ean komunitatearen eraikuntzak alkarketen ehuneko esanguratsua bildu dauala be esan beharra dago. Izatez, deialdi batzuetan hizkuntza gitxitu eta komunitatearen eraikuntza kodeek bilduta alkarketen ia osotasuna batu dabe. Horixe da 1998 eta 2001eko programen kasua, behinik behin. 1990eko hauteskunde programan hizkuntza nazionala kodeak be presentzia azpimarragarria batu dau.

Baina zelako edukia biltzen dabe hizkuntza gitxitu eta komunitatearen eraikuntza kodeek? Hizkuntza gitxitu kodearen baitan euskararen egoera gitxitu edo gitxiagotua dau mintzagai Ezker Abertzaleak oso modu anitzean: euskara jarraibide zuzen hartuta; euskara zentro hartzen dauan egoera juridikoa zein soziolinguistikoa deskribatuz; Euskal Herriko txoko desbardenen kondizioa aditzera emonez: EAE zein Hego Euskal Herria, Nafarroa, Nafarroako hizkuntza zonalde desbardinak, Iparraldea, Euskal Herria bere osotasunean, etab.

Aurretik aipatu dogun moduan, 1990 eta 1994ko hauteskunde programetan Ezker Abertzaleak euskararen egoera gitxitua ala gitxiagotua deskribatzeari tarte txikia eskaini deutso; halaber, bi programetan alderdiak atzerabegirakoa burutzen dau egungo euskararen egoera gitxituari izaera historikoa gaineratzeko: *la opresión extranjera de tantos siglos y la traición de los jauntxos han llevado a la agonía al Euskara* (Ezker Abertzalea, 1990); *la situación de postergación y minorización a la que se le ha venido sometiendo en largos años de historia y en la actualidad* (Ezker Abertzalea, 1994). Barriz, euskararen egoera gitxiagotua aztertzeari tarte handiena itzi deutson 1998ko hauteskunde programan arlo juridikoa dau oso modu zehatzean aztergai alderdiak; eta 2001ean eta 2012an esparru juridikoaz gainera arlo soziolinguistikoa be izan dau langai euskararen egoera gitxituaren adierazgarri. Aipatzekoa da, gainera, 2012an deskribapen soziolinguistikoari garrantzia erlatibo nabarmena eskaini deusola alderdiak.

Esparru juridikoari dagokionez, Ezker Abertzaleak gaur egungo Euskal Herriaren banaketa juridiko politikoak euskararen berreskuratzea baldintzatzen dauela uste dau; izan be, euskarak bost erregimen juridiko desbardin daukaz, ofizialtasunetik tolerantzia hutsera doazenak, tarteko egoerak barne hartuta eta hizkuntza eskubide desbardinetan gauzatzen dana. Alderdiaren hitzetan: *en la actualidad, el euskera no es oficial en todo el territorio de Euskal Herria, y el estatus del euskera, dividido entre dos estados, está regulado por cinco regímenes distintos. En consecuencia, el euskaldun tiene diferentes derechos según dónde viva o dónde esté, y en los lugares en los que el euskera no es oficial, no tiene derechos lingüísticos* (Ezker Abertzalea, 2012).

Espainiar eta Frantziar Konstituzioek alderdiak atzerriko hizkuntza moduan definitu izan dauzan gaztelania eta frantsesaren nagusigoa eta euskararen menpekotasuna ezartzen dabez: *las Constituciones de España y de Francia otorgan al español y al francés un valor jerárquico, y someten a las restantes comunidades lingüísticas que viven en dichos estados, relegando a los hablantes de dichas lenguas a un segundo plano. El Estado francés no reconoce los derechos lingüísticos de la comunidad lingüística vasca, y el español, a pesar de aceptar algunos derechos, no reconoce la igualdad de derechos de las comunidades lingüísticas y establece la supremacía del español y la subordinación del euskera* (Ezker Abertzalea, 2012). Hortara, frantsesa nazio hizkuntza izanik, Frantziar Konstituzioak ez deitso euskarari babes legalik eskaintzen. *La constitución Francesa solo admite el francés como lengua de la Administración. La utilización de otras lenguas es consecuencia de la mera tolerancia* (Ezker Abertzalea, 1998).

Hego Euskal Herrian, gaztelaniaren nagusigoa bere ezagutza nahitaezko bilakatzean datza, neurri handi batean: *se exige el conocimiento y el derecho de utilización del español, pero no se exige el conocimiento del euskera* (Ezker Abertzalea, 2001); modu horretan elebitasun asimetrikoa indarrean jarritz eta elebitasun bardinzealea baztertuz. Gainera, ezin ahaztu daiteke eskualdetako hizkuntza legediek ezin daikiezala Konstituzioak ezarritako mugak gainditu: *los Estatutos sólo pueden modular en alguna medida la cooficialidad particular del resto de las lenguas* (Ezker Abertzalea, 1998). Modu horretan, gaur egungo marko juridikoaren baitan euskarak ezin daie lehenetsunezko tratamendu juridikoa jaso eta, beraz, eskualdeko legediaren zerumuga gaztelaniarekiko parekotasun teorikoan datza; errealtatean inoiz lortuko ez dana hizkuntza ahulenak ezin izango daualako nagusiarekiko oreka lortu.

Illo horretan, aipatzekoa da Hego Euskal Herriari begira Ezker Abertzaleak behin baino gehiagotan kritikatu izan dauzala Auzitegi Gorenaren zein Konstituzio

Auzitegiaren epaiak, gaztelaniazko elebakartasun praktikoa zalantzan jarri barik, euskarazko zein Espainiar Estatuko gainontzeko eskualdetako hizkuntzen elebakartasun espazioak debekatu izan dabezalako, besteak beste. Nafarroaren kasuan gaztelaniaren euskararekiko nagusigoa erabatekoa dala be baieztatu dau alderdiak. Euskarari Nafarroa osoan ofizialtasun estatusa izatea galarazo jako. Halaber, Nafarroan euskararen normalizazioa be ez da xedea. Ezker Abertzalearen hitzetan, *en general se puede afirmar que entre sus objetivos (Ley Foral 18/1986 del Vascuence) no figura la normalización del uso del euskera en Nafarroa, sino otro muy distinto cual es el de, a lo sumo, mantenerlo en los parámetros actuales cerrándole todas las vías de supervivencia* (Ezker Abertzalea, 1998).

Euskal Herria euskalduntzeko muga juridiko guzti horreen eragina gizarte alor desbardinetan islatzen da modu argian: herri administrazioan, hezkuntzan, komunikabideetan, etab. Halaber, muga juridikoez haratago, maila praktikoan be identifikatu izan dauz Ezker Abertzaleak zedarriak: *la situación del euskera es realmente preocupante, ya que en algunas zonas no es oficial, y en las que lo es, no se lleva a la práctica* (Ezker Abertzalea, 2001).

Era berean, aipatzekoa da Ezker Abertzalearen erreferentzia esparrua Euskal Herria izanik euskararen normalizazio prozesu oso eta orokortua ezinezko ikusten dauala: *los modelos de normalización de las políticas lingüísticas desarrolladas en el ámbito del actual marco juridicopolítico son insuficientes para constituir una Euskal Herria euskaldun* (Ezker Abertzalea, 2001); *las leyes en materia lingüística perpetúan la situación diglósica* (Ezker Abertzalea, 1998).

Arlo hertsiki juridikoa alde batera itziz eta Ezker Abertzaleak ikuspuntu soziolinguistikotik azalduetako euskararen egoera gitxitua hizpide hartuta, Ezker Abertzaleak euskararen ezagutza eta erabilera mailai jarri deutse arreta, baita hizkuntza gisa betetzen dauzan funtzioei be. 2012ko hauteskunde programan Ezker Abertzaleak euskal herritarren gehiengoak euskara ezagutu barik jarraitzen dauala gogora dakar, eta euskararen erabilerak be txikia izaten jarraitzen dauala. *Salvo en Gipuzkoa, el uso está por debajo de la línea roja del 33 fijada por la UNESCO* (Ezker Abertzalea, 2012). Gainera, ikaskuntzan azken hamarkadetan bizitako igoerak ez dau izan baliokiderik erabileran, aldi horretan euskaldundutakoak euskaldun oso ez direlako, hau da, gaztelania edota frantseserako erraztasun handiagoa dabelako. Horixe da gazte askoren egoera: *a pesar de que hay más jóvenes bilingües, los jóvenes de hoy utilizan menos el euskera que los jóvenes de hace 20 años (excepto en los pueblos euskaldunes). La razón es que no son euskaldunes completos, se*

manejan mejor en castellano o francés, y tienen dificultades para expresarse en euskera; viven en entornos erdaldunes; su nivel de adhesión al euskera es menor; y su peso demográfico es pequeño, debido a la caída de la tasa de natalidad (Ezker Abertzalea, 2012). Era berean, aipatu beharrekoa da azken hamarkadetako euskararen ikaskuntzaren hazkundeak moteltzea bizi izan dauala azken urteetan. Bestalde, erabileran be aldaketak izan direla gogorarazi dau alderdiak, inguru formaletan indartuz, baina informaletan murriztuz.

Bestalde, hizkuntza funtzioei dagokionean, Ezker Abertzaleak euskara, gaztelania eta frantsesaren artean dagoen asimetria egoera ekarri deusku gogora: *mientras en el ámbito del uso social el francés y el español ocupan todos los espacios en nuestro pueblo, a veces ellos solos, el euskera solo ocupa unos pocos espacios y además, compartidos con aquellos* (Ezker Abertzalea, 2001). Ondorioz, *los euskaldunes no pueden llevar a cabo todas las funciones de la vida en su idioma* (Ezker Abertzalea, 2012). Alderdiaren ustetan, hizkuntzen arteko indar hierarkiak elebitasun soziala euskararen kalterako bilakatzen da: *el bilingüismo social redundo en perjuicio del euskera y favorece el proceso de sustitución del euskera y de imposición de los demás idiomas* (Ezker Abertzalea: 2001). Faktore guzti horreek euskararen biziraupena zalantzan jartzen dabela uste dau alderdiak. Aldi berean, Ezker Abertzalearen ardura be bada gizarte mailan ez dagoela euskararen desagertzearen arriskuaren diskurtsorik. *Debido al discurso oficial, la sociedad no cree que el euskera esté en peligro* (Ezker Abertzalea, 2012). Halaber, aipatu beharra dago, aztergai doguzan azken bi hauteskunde programetan (2001, 2012) azken hamarkadetan euskararen normalizazio bidean zenbait aurrerapen egin direla be aitortu dauala alderdiak, nahiz eta alderdiaren iritziz oraindino euskararen egoera konplexua izan.

Komunitatearen eraikuntza kodea langai hartuta, gogoratu beharra dago, Ezker Abertzalearentzako Euskal Herriaren eraikuntza nazionala bere helburu politiko nagusia dala: *la construcción nacional y social de Euskal Herria es nuestro objetivo principal y a él orientaremos nuestra actuación en todos los terrenos* (Ezker Abertzalea, 1994). Ezker Abertzaleak xede dauan Euskal Herria honakoa da: *Euskal Herria unida y libre, independiente, socialista y euskaldun* (Ezker Abertzalea, 1994). Baina helburu hori lortzeko, nazioa eraikitzeko zimentu materialak beharrezkoak dira: *para la construcción de cualquier nación, está claro que son necesarios unos cimientos materiales como la lengua, la educación, la cultura, la economía* (Ezker Abertzalea, 1998). Hortara, euskalduna da Ezker Abertzaleak xede dauan Euskal Herria eta euskara da Euskal Herri horretarako bidea egiteko lanabes zentraletako bat.

Are gehiago, *[Euskal Herria]* siendo un pueblo sin estado, nos es imprescindible para la supervivencia y el desarrollo y estructuración social, política, económica, cultural y lingüística de nuestro pueblo (Ezker Abertzalea, 2012); *hacer Euskal Herria saltando las actuales fronteras supone un esfuerzo de integración positiva en lo lingüístico, en lo político y social, consiguiendo que la ciudadanía vasca sea una identidad compartida por sus pobladores* (Ezker Abertzalea, 1994). Horrela, *el euskara es la lengua que puede unir toda Euskal Herria, salvando la división hoy impuesta por el español y el francés* (Ezker Abertzalea, 1994). Bera izango da *(la) lengua común para unir Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1994).

Ezker Abertzaleak euskal komunitatearen eraikuntza proiektuaren baitan euskal kontzientzia indartzeari be garrantzia handia eskaini deuto: *recuperación de la conciencia euskaldun* (1990), *(la) identidad compartida* (1994), *(la) conciencia de ser euskaldun* (2012), *espíritu de pueblo* (2012). Eta egiteko horretan be euskara zutabe zentrala izango da: *la actividad dirigida a reafirmar la identidad vasca se basará en los cuatro pilares principales de la cultura nacional: nacionalidad, euskaldunidad, carácter popular y universalidad* (Ezker Abertzalea, 2001). Izan ere, Ezker Abertzalearen hitzetan, *si el Euskara vive, nosotros mismos viviremos como Pueblo* (Ezker Abertzalea, 1990); euskara baita *(el) vehículo de acceso y transmisión de cultura* (Ezker Abertzalea, 1990).

Era berean, esan beharra dago nazio eraikuntzaren aldeko adierazpen orokor horreez gainera, Ezker Abertzaleak arloka burutu beharreko proiektua be jasotzen dauala bere hauteskunde programetan: hezkuntza nazionala, komunikabide nazionalak, kultura kontseilu nazionala, osasun nazionala, etab. eta proiektu guztiotan euskarak funtzio zentrala bereganatzen dau. Horren adierazle honako aipua: *los vascos necesitamos una Universidad Nacional que tenga como principal referencia Euskal Herria, el euskera, la cultura y la realidad social vasca* (Ezker Abertzalea, 2001). Esan beharra dago arlokako proiektu nazionalaren baitan hezkuntzak tarte berezia izan dauala.

Aurretik aipatu dogun moduan, hizkuntza gitxitu eta komunitatearen eraikuntza izan dira Euskal Herriaren orbitan kokatzen diren mintzaira ala mintzaira konbinaketen artean protagonismo handiena ala bakarra bereganatu dabenak. Behin kodeon pean bildutako edukia aztertuta eta gainontzeko alkarketak aztertuz gero, honakoak aipatu daitekez. Behin, gaztelania eta frantsesari modu bateratuan bertokotasun izaera nolabaitekoa atxiki deute Ezker Abertzaleak, gaztelaniaz ala frantsesez burutzen dan kultura nazionala kontuan izango dala adierazita. Bestalde, euskara, gaztelania, frantsesa gatazka politikoaren baitan kokatzen dan gatazka linguistikoagaz lotu dau

alderdiak; eta nazioarte mailako agenteekaz harremanak izateko interesa agertu dau gatazkari aurre egite aldera. Gaztelaniari bera beratara hizkuntza gitxitu kodeaz aparte beste hiru alkarketa ezarri jakoz bi norabide desbardin dabezanak: batetik, gaztelania aberastasunagaz lotu dau bertako ondare kulturalera zein unibertsalera sartzeko aukera eskaintzen daualako; eta, bestetik, alderdikeria eta errefus sentimendua; indar espainolistek Espainiaren batasuna eta gaztelania lehenetsi eta babesten dabezala kritikatzan dau, baita elebakartasun gaztelaniadunaren alde indartzen dabilen diskurtsoa be.

Euskararen kasuan be hizkuntza gitxituagaz eta komunitatearen eraikuntzagaz ezarritako lotura izan da nagusi. Halaber, beste lotura dexente be ezarri deutsoz Ezker Abertzaleak: bertoko hizkuntza eta nazio hizkuntza izaera, ondare kategoria, identitateagaz eta kulturagaz lotura, baita nazioartekotzeagaz be, alderdikeria zenbaitetan eta, neurri txikiagoan, errefus sentimendua, aberastasuna, gatazka, kulturartekotasuna, integrazioa eta lehiakortasuna.

Ezker Abertzaleak euskara Euskal Herriko bertoko hizkuntza moduan sarritan definitu dau (1994, 1998, 2012): *el euskera como lengua propia de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2012); eta baita hizkuntza nazional moduan be (1990, 1994, 1998, 2012): *euskara, la lengua nacional de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 1998). Are gehiago, Ezker Abertzaleak euskara hizkuntza nazional moduan definitzeaz gainera nazio izaera proiektu moduan be bizi dau: *nuestro objetivo es la recuperación del euskara como lengua nacional de todos los vascos y vascas* (Ezker Abertzalea, 1990). Aipagarria da 1990eko hauteskunde programan euskara nazio hizkuntza moduan definitu izan dauala beti Ezker Abertzaleak. Euskarak bertoko hizkuntza moduan ez dau hauteskunde deialdi horretan aipamen bakarra be lortu.

Ezker Abertzalearentzat euskara euskaldunen gorengo ondare kulturala da: *el euskara es nuestro mayor patrimonio cultural* (Ezker Abertzalea, 2012); *instrumento receptor del patrimonio cultural universal y generador de nuestra aportación al mismo* (Ezker Abertzalea, 1990). Garrantzitsua da aipatzea, Ezker Abertzaleak euskara guztion eta guztiontzako hizkuntza moduan ikusten dauala: *el euskara es patrimonio de toda la sociedad de Euskal Herria y no de un exclusivo partido político o grupo* (Ezker Abertzalea, 2001). Eta horixe da, hain zuzen, 1990an etorkizunera begira irudikatzen dauan gizartea: *una sociedad en la que el euskara sea patrimonio de todos los vascos y vascas, no solamente patrimonio de los que conocemos esta lengua* (Ezker Abertzalea, 1990). Ondarearen ildoan, Ezker Abertzaleak euskara euskal kulturaren atal moduan be definitu izan dau, kulturaren atal zentral gainera: *un componente*

esencial de nuestra cultura (Ezker Abertzalea, 2012). Are gehiago, alderdiaren hitzetan, *una lengua sin cultura tiene los días contados* eta, aldi berean, *una lengua no perdurará si no existe una cultura propia, rica y profundamente enraizada en el pueblo* (Ezker Abertzalea, 1998). Era berean, euskara herriaren identitatearen oinarritzko osagaia be bada alderdiaren ustetan: *el principal componente de la identidad de este pueblo* (Ezker Abertzalea, 2001); *el principal símbolo de identidad de Euskal Herria* (Ezker Abertzalea, 2012), singularitasuna eskaintzen deutsona, *punto de distinción frente a otros destinos* (Ezker Abertzalea, 2012), herriaren bihotza. 2012ko hauteskunde programan EHBilduk erabilitako esamoldea erabiliz: *izaite bat ez daike hezur hutsez osa, herria da gorputza, hizkuntza bihotza* (Ezker Abertzalea, 2012).

Euskara eta nazioartekotzearen artean be ezarri dau lotura modu sendoan Ezker Abertzaleak 2012ko hauteskunde programan: euskararen eta euskal kulturaren nazioartekotzea izan dau xede alderdiak. Aipamen bakarra lortu arren 1998ko hauteskunde programan, interesgarria da esatea Ezker Abertzaleak bere hezkuntza lehiakorra, gaur egungo euskal gizartearen beharrezanez erantzuten deutsona eta dimentsio unibertsalagoak lortzeko helburu dauana, euskaratik eta euskal kulturatik bideratzeko konpromisoa adierazi dauala.

Euskal Herrira datozen etorkinei begira, euskara kolektiboan integraziorako bide eta kulturartekotasunerako sarrera moduan agertu dau 2012an. Halaber, ideion agerpena ahula dala esan beharra dago, adierazpen bana bakarrik lortu dabe eta.

Euskararen indartzea guztiontzako onura moduan be agertu dau Ezker Abertzaleak (aberastasuna...). *Con el desarrollo completo del euskera ganamos todos, tanto los euskaldunes como los restantes comunidades lingüísticas* (Ezker Abertzalea, 2012).

Halaber, euskarari konnotazio ezkorragoa daben gatazka, alderdikeri eta errefus sentimendua be atxiki deutsoz alderdiak. Hain zuzen, Ezker Abertzaleak alderdi politiko batzuen baitan nabarmentzen dan euskararekiko errefus sentimendua (1998), jarrera alderdikoaia (2001, 2012), euskararentzako kaltegarri dana, eta alderdien artean egon dagoen gatazka (1998) aditzera emon dauz. Halaber, esan beharra dago honako kodeek ez dabela presentzia handiegirik lortu Ezker Abertzalearen hauteskunde programetan¹⁴⁹.

---

¹⁴⁹ Aipatzekoa da gatazka, errefus sentimendu zein alderdikeri kodeek bereganatu daben presentzia txikia, neurri batean, hizkuntza gitxitu kodeak bildu dauan protagonismo erabakiorrak eraginda dagoela. Izan be, Ezker Abertzaleak burutzen dauan euskararen egoera juridiko eta sozialaren atzean egoera hori bultzatu dabenen interes alderdikoiak, euskararen onartze ezak zein interes gatazkak agertzen dira.

5.2.10. Laburbilduz

Legebiltzarrerako hauteskunde programetan, Ezker Abertzaleak hizkuntzen inguruko diskurtsoari tarte handia eskaini deutso, bataz bestean, programen bostena. Diskurtsoa euskarari zuzendu deutso ia modu erabatekoan. Alderdiaren ekimen politiko eta adierazpen ideologikoek EAE ezeze Euskal Herria be izan dabe aplikazio esparru 2012ra bitarteko hauteskunde deialdietan. Barriz, 2012ko hauteskunde programan, maila ideologikoan Euskal Herriak erreferentzia esparru izaten jarraitu dau, baina proposamen politiko mailan EAE bilakatu da aplikazio esparru nagusia. Alderdiak gehien aipatu dauan hizkuntza politikaren azken helburua euskararen normalizazioa izan da. Atzetik, euskara lehentasunezko hizkuntza bilakatzea kokatu dau, elebitasun simetrikoa euskararen kalterako dala argudiatuta. Halaber, Euskal Herria oinarri hartuta, aniztasun hiruelea be ezarri dau helburutzat.

Ezker Abertzalearen politika ekimenak euskararen normalizazioa lortzera bideratuak dagoz eta izaera aurrerakoia dabe oso. Esaterako, euskararentzako funtzio eskusiboak ezartzea, Euskal Herri osoan euskara ofizial bilakatzea, indarrean dagoen legediaren aldaketa gaurkoak euskara normalizatzeko mugak erakusten dauzala iritzita, hezkuntzan euskararen ikaskuntza unibertsalizatzea, herri administrazioan euskara lehentasunezko zerbitzu eta lan hizkuntza bilakatzea, e.a. Euskarari zuzendutako politikak bideratzeko, Ezker Abertzalean agente desbardenen alkarlana, erabakiak hartzeko subiranotasuna, ekintza positiboa, progresibitatea eta konpromisoa eskatu dauz, besteak beste. Maila ideologikoan, alderdiak tarte handia zuzendu deutso euskararen Euskal Herriko egoera gitxitua gaitzesteari. Era berean, euskararen indarbarritzea komunitatearen eraikuntza proiektu zabalagoaren parte egin dau, euskara nazio hizkuntza moduan joaz eta nazioa eraikitzeke tresna bilakatuz. Bestalde, atzerriko hizkuntzei zuzendutako tarte txikian, alderdiak euren ikasketa goiztiarra bideratzea proposatu dau. Etorkinei dagokionean, Ezker Abertzaleak honeei itzulpen zerbitzuak eskaintzea eta Euskal Herriko eta euskararen egoera ezagutaraztea iradoki dauz.

5.3. PARTIDO SOCIALISTA DE EUSKADI – EUSKADIKO EZKERRA

5.3.1. Hizkuntzen presentzia

Atal honetan, Legebiltzarreko hauteskunde programetan PSE-EEK hizkuntzen gaiari bideratutako tarte eta tarte horren zer-nolakoa aztertuko da. Hasteko, PSE-EEren hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren corpus dokumentala 1765 esaldi-muinekoa dala esan beharra dago, hamar hauteskunde programatan banatuta (ikusi 5.43. taula).

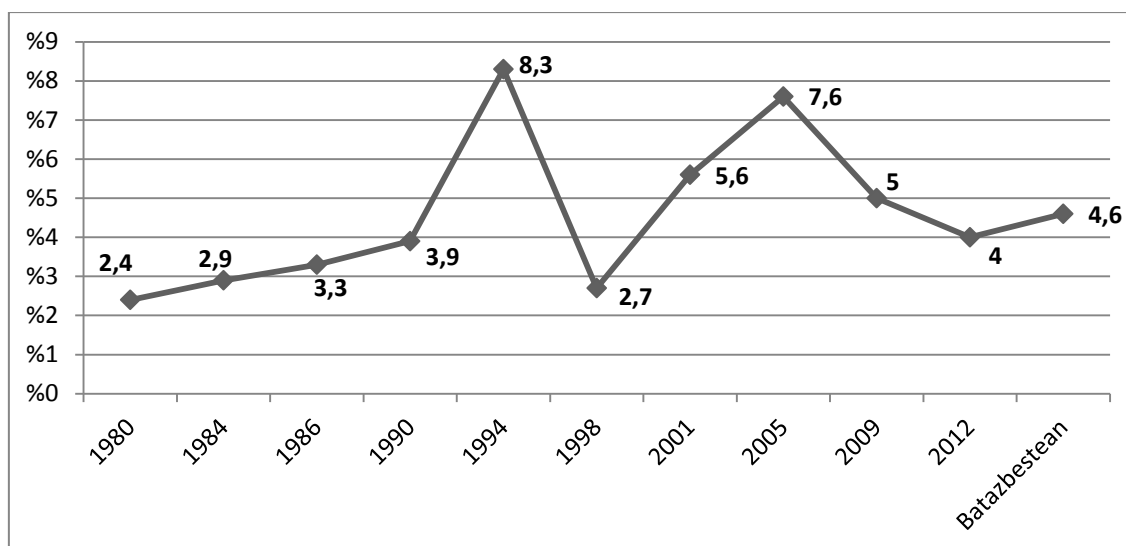
5.43. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1980-2012
(esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Guztira
Esaldi-muin kopurua	67	76	67	42	140	74	236	441	374	248	1765

ITURRIA: norberak egina.

Bataz bestean, PSE-EEK hauteskunde programaren %4,6 eskaini deusko hizkuntzen alorrari. Halanda be, hauteskunde programaka ehunekoa aldatuz joan da, 1994ko %8,3 izanik hizkuntzek lortutako presentzia handiena eta 1980ko %2,4 txikiena (ikusi 5.9. grafikoa). Hauteskunde deialdiz deialdi hizkuntzen alorrari bideratutako ehuneko aldaketetan ez da tendentzia argirik somatzen.

5.9. grafikoa. Diskurtso linguistikoa PSE-EEren hauteskunde programetan. 1980-2012 (%-ak hauteskunde programaka)

** Ehunekoak lortzeko hauteskunde programa bakoitzaren hitz-kopuru osoa eta hizkuntzei buruz diharduen esaldi-muinen hitz-kopurua hartu dira kontuan.

ITURRIA: norberak egina.

PSE-EEren hauteskunde programen aurkibideetan hizkuntzak beti izan dira mintzagai, askotan kulturaren pean bilduta (%34,69), neurri txikiagoan hezkuntzarenean (16,33) eginda eta inoiz hizkuntza alkarbizitzaren (%6,12) eta herrigintzaren (%4,08) baitan kokatuta (ikusi 5.44. taula).

5.44. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak PSE-EEren hauteskunde programen aurkibideetan (% ponderatuak**)

	PSE-EE
Kultura	34,69
Hezkuntza	16,33
Herrigintza	4,08
Justizia administrazioa	0
Hizkuntza alkarbizitza	6,12
Hizkuntza politika	12,24
Euskara	8,16
Normalizazio linguistikoa	0
Elebitasuna	10,20
Eleaniztasuna	4,08
Hizkuntzak	4,08
Aurkibidean ez	0
Guztira	% 100

** Ehunekoak lortzeko jarraitu dan prozedura honakoa izan da: hauteskunde programetako izenburu nagusietan hizkuntzak aipagai izan direnetan, izenburuan agertutako hitz-gako bakoitzari bi puntu eskaini jakoz. Hizkuntzak hizpide izan dabean azpi-izenburuetan agertutako hitz-gakoei puntu bakarra eskaini jake. Puntu guztiek batuta %100 ordezkatu dabe.

ITURRIA: norberak egina.

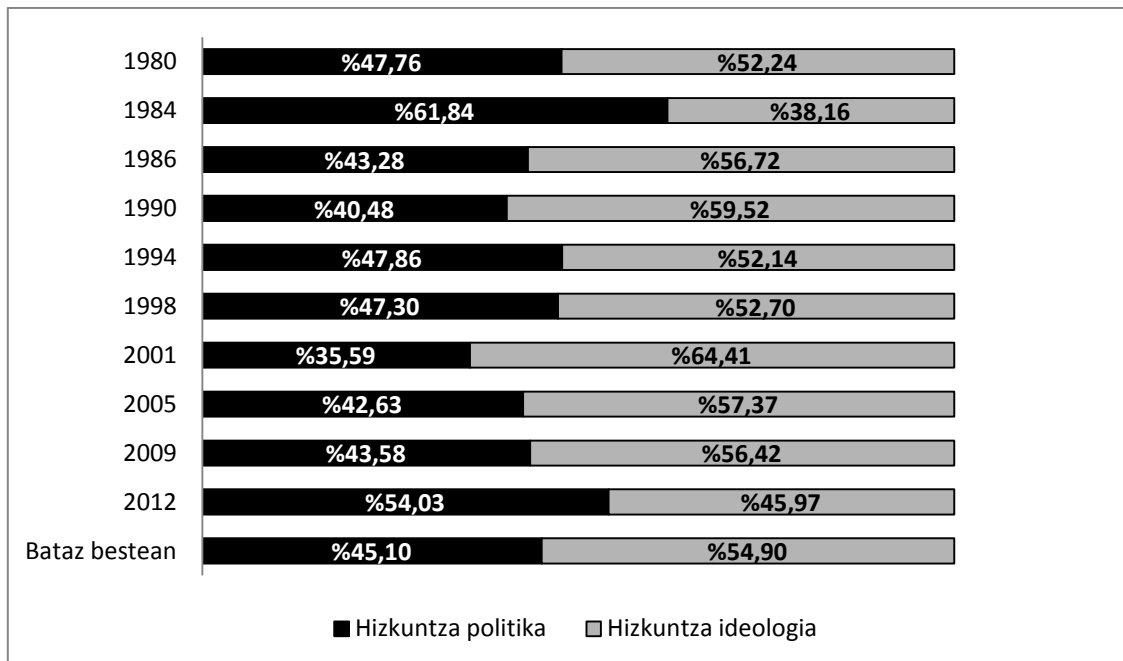
Hizkuntzen berariazko aitamenak formula desbardinak erabiliz burutu dauz PSE-EEK hauteskunde programon aurkibideetan: hizkuntza politika, elebitasuna, euskara, eleaniztasuna eta hizkuntzak orokorrean (ikusi 5.44. taula). Aniztasun horren baitan nabarmengarria da PSE-EEK, alderdien batzbestekoaren kontrara, euskarari tarte oso txikia itzi deusola: euskara terminoak %8,6 bereganatu dau, baina normalizazio linguistikoa ez da behin be aipatu. Bere lekuan, hizkuntza politika termino orokorra (%12,24) eta hizkuntza aniztasuna bere egiten dabean terminoak nagusitu dira: elebitasuna (%10,2), eleaniztasuna (%4,08) edota hizkuntzak orokorrean (%4,08).

5.3.2. Eduki mota

PSE-EEren diskurtso linguistikoa hizkuntza politika ekimenei ala adierazpen ideologikoei zuzenduago dagoen ezagutzea da atal honen helburua. PSE-EEren hauteskunde programetako diskurtso linguistikoak izaera ideologikoa dau politikoa baino gehiago. Batzbesteko datuak aintzat hartuta, hizkuntza ideologiak hizpidearen %54,9 bereganatu dau; hizkuntza politikak, ostera, %45,1 (ikusi 5.10. grafikoa). Urtez urteko datuak begiratuz gero, hizkuntza ideologia hamarretatik zortzi hauteskunde deialditan nagusitu dala baieztatu daiteke. Hauteskunde programarik ideologizatuena 2001ekoa da hizkuntza ideologiari %64,41 eskainita; ekimen politikoei zuzenduena,

barriz, 1984koa %61,84 bideratuta proposamenei. Bestalde, hauteskunde programa parekatuenak 1980, 1994 eta 1998koak izan dira.

5.10. grafikoa. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012 (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.3.3. Hizkuntza jokoa

Atal honen bidez, PSE-EEK legebiltzarreko hauteskunde programetako diskurtso linguistikoa zein hizkuntzei bideratzen deitson ezagutu gura da. Batazbesteko datuak aztertuz gero, euskara da bera berataraz hizpidearen gehiengoa bereganatu dauana %44,25 bere eginez (ikus 5.45. taula). Hori horrela, euskarak eta gaztelaniak batera be presentzia oso handia bildu dabe, mintzagaiaren %37,68. Are gehiago, urtekako datuak aintzat hartuta, bost hauteskunde deialditan euskararen aurretik kokatu da euskara-gaztelania konbinaketa; hain zuzen, 1980, 1984, 2001, 2005 eta 2009an. Euskarari bera berataraz tarte handiena eskaini deuten hauteskunde programak 1986koa (%62,69gaz) eta 1998koa (%74,32gaz) izan dira. Halaber, aipatzekoa da, 2012ko hauteskunde programan euskara eta euskara eta gaztelaniaren arteko aldea be oso handia izan dala; euskarari euskara eta gaztelaniari baino %38,71 tarte gehiago eskainiz.

5.45. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka.
1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Hizkuntzak orokorrean	2,99	1,32	1,49	2,38	2,14	1,35	1,69	3,85	6,95	4,84	3,85
Euskara	46,27	42,11	62,69	42,86	53,57	74,32	47,88	36,73	32,35	53,23	44,25
Gaztelania	1,49	3,95	0	0	0,71	0	0,85	0,23	0,27	0	0,51
Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	2,95	4,01	10,48	3,06
Euskara & Gaztelania	49,25	51,32	35,82	30,95	37,14	21,62	48,73	46,03	35,83	14,52	37,68
Euskara & ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0,53	0	0,11
Euskara & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskara & Gaztelania											
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	2,27	12,57	15,32	5,38
Euskara & gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Atzerriko hizkuntzak	0	0	0	23,81	2,86	2,70	0,85	4,08	4,28	0,40	3,00
Etorkinen hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	1,13	1,07	0,40	0,57
Estatu hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	2,04	0,53	0,81	0,74
Eleaniztasuna	0	1,32	0	0	3,57	0	0	0,68	1,60	0	0,85
Hizkuntza gitxituak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Berezko hizkuntza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania, frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
GUZTIRA	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	67	76	67	42	140	74	236	441	374	1765

ITURRIA: norberak egina.

2005eko hauteskunde deialdira arte, euskarak eta euskara eta gaztelaniak hizkuntzei zuzendutako mintzagaiaren ia ehuneko osoa bereganatu dabe. Barriz, 2005eko hauteskunde programaz geroztik gehiengo hori lausotuz joan da ingelesaren eta, askoz neurri txikiagoan, atzerriko hizkuntzen mesedetan (ikusi 5.45. taula). Ingelesak, bakarrik zein EAEko hizkuntza ofizialekaz batuta, hizpidearen %5,22 egin dau bere 2005ean, %17,11 2009an eta %25,81 2012an. Ehuneko horreei atzerriko hizkuntzek lortutakoak gehitzen badeutseguz ehunekoak are gehiago igotzen dira: %9,30 2005ean, %21,39 2009an eta %26,1 2012an. Aipatzekoa da, ingelesa 2005eko hauteskunde programan izan zala lehenengoz mintzagai. Atzerriko hizkuntzek, barriz,

1990az geroztik modu egonkorrean izan dabe tartea PSE-EEren hauteskunde programetan¹⁵⁰.

Gainontzeko hizkuntza eta hizkuntza kategorien agerpena oso mugatua izan da. Eleaniztasunak, esaterako, batzbesteko hizpidearen %0,85 bakarrik bildu dau (ikusi 5.45. taula). Oraindino be murriztagoa da gaztelaniari bera beratara edota Estatuko hizkuntzei zuzendutako hizpidea; %0,51 eta %0,74, hurrenez hurren. Etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzei dagokionean, 2005az geroztik modu egonkorrean izan dira mintzagai, baina oso neurri txikian. PSE-EEK mintzagai osoaren %0,57 eskaini deutse hizkuntzoi. Era berean da aipagarria hizkuntzek modu orokorrean bereganatu daben ehuneko murrizta (%3,75); nahiz eta hauteskunde programa guztietan izan daben agerpena. Amaiatzeko, aipagarria da PSE-EEK ez dauala frantsesa behin be diskurtsoaren xede bihurtu.

Interes berezia dau PSE-EEren hauteskunde programetan nagusi diren bi hizkuntza kategorien, hau da, hizkuntza ofizialen eta nazioarteko hizkuntzen diskurtsoak ardatz politiko-ideologikoan non kokatzen diren ezagutzea. Beheko taula begiratz gero (ikusi 5.46. taula), arin konturatuko gara, nazioarteko hizkuntzei zuzendutako mintzoa ehuneko handi batean (%75) ekimen politikoak proposatzera bideratua dagoen bitartean, hizkuntza ofizialen kasuan adierazpen ideologikoak direla nagusitzen direnak (%56), nahiz eta ez horren modu erabatekoan. Halaber, aipatutako bi datuak erkatuz gero nazioarteko hizkuntzen diskurtsoa hizkuntza ofizialena baino %19 politikoagoa dala baieztatu daiteke.

---

¹⁵⁰ Aipatzekoa da atzerriko hizkuntzak lehenengoz langai izan ziranean hizpidearen %23,81 bereganatu ebela, baina hurrengo deialdian ehuneko hori itzel jeitsi zan, hain zuzen %2,86ra. 1994az geroztik atzerriko hizkuntzek ehuneko txikiak baino ez dabez bereganatu PSE-EEren mintzoan.

5.46. taula. PSE-EEren euskara eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1980-2012 (% horizontalak hizkuntzaka. N = esaldi-muin kopurua)

	Euskara		Euskara & Gaztelania	
	HP	HI	HP	HI
1980	54,84	45,16	45,45	54,55
1984	75,00	25,00	56,41	43,59
1986	40,91	59,09	45,45	54,55
1990	42,11	57,89	33,33	66,67
1994	57,33	42,67	30,77	69,23
1998	48,21	51,79	40	60
2001	40,87	59,13	28,07	71,93
2005	42,68	57,32	36,68	63,32
2009	37,19	62,81	34,33	65,67
2012	47,41	52,59	45,71	54,29
Guztira	45,83	54,17	36,64	63,36
%	363	429	240	415
N =				

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza ofizialen baitan be badira desbardintasunak. Euskara eta gaztelaniari zuzendutako diskurtsoa euskarari bera berataraz zuzendutakoa baino ideologikoagoa da. Egitez, euskara eta gaztelaniari bideratutako esaldi-muinen %63,36k izaera ideologikoa dau; barriz, euskararen kasuan ehunekoa %54,17koa da. Joera hori nahiko egonkorra da hauteskunde deialdirik deialdi, izan be, 1986ko hauteskunde programan salbu euskara eta gaztelaniaren diskurtsoa beti mantendu da ideologikoagoa.

5.3.4. Alorrak

Atal honen helburua PSE-EEK hizkuntza politika ekimenak eta adierazpen ideologikoak zein alorretara bideratzen dauzan aztertzea da. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren alor nagusia irakaskuntza izan da; hizpidearen %33,99 batuta. Atzetik, baina distantzia nabarmenera, arlo orokorra (%18,98), kulturgintza (%14,05), herri administrazioa (%14,28) eta gizarte bizitza (%13,54) kokatu dira (ikusi 5.47. taula). Azpimarratzekoa da alorrok hauteskunde deialdi guztietan izan direla hizpide. Gainontzeko politika esparruek oso ehuneko txikiak lortu dabez: komunikabideek %1,53, esparru juridikoak %1,59, lan munduak %1,53 eta teknologia berriek %0,51. Hauteskunde deialdiz deialdiko euren agerpena be ez da egonkorra izan. Halaber, aipatzekoa da hauteskunde programa batzuetan bazterreko izaera hori gaintitu egin dabela. Esaterako, 1986an esparru juridikoak hizpidearen %10,45 bereganatu dau eta 1990ean lan munduak eta komunikabideek %14,29 eta %7,14, hurrenez hurren.

5.47. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Herri administrazioa	4,48	5,26	16,42	26,19	28,57	9,46	15,68	12,93	14,17	11,69	14,28
Irakaskuntza	22,39	78,95	31,34	23,81	20,00	39,19	26,27	34,69	39,57	29,84	33,99
Komunikabideak	2,99	0	0	7,14	0	0	0	0,91	2,14	4,03	1,53
Teknologia barriak	0	0	0	0	0	0	0	0	0,27	3,23	0,51
Lan mundua	0	0	0	14,29	0	2,70	1,69	1,36	1,87	0,81	1,53
Kulturgintza	31,34	5,26	5,97	9,52	12,86	5,41	18,22	15,87	15,78	8,47	14,05
Gizarte bizitza	13,43	3,95	14,93	7,14	15,71	10,81	17,37	16,33	10,70	12,50	13,54
Esparru juridikoa	0	1,32	10,45	0	0	0	0,42	2,27	1,87	0,81	1,59
Orokorrean	25,37	5,26	20,90	11,90	22,86	32,43	20,34	15,65	13,64	28,63	18,98
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	67	76	67	42	140	74	236	441	374	1765

ITURRIA: norberak egina.

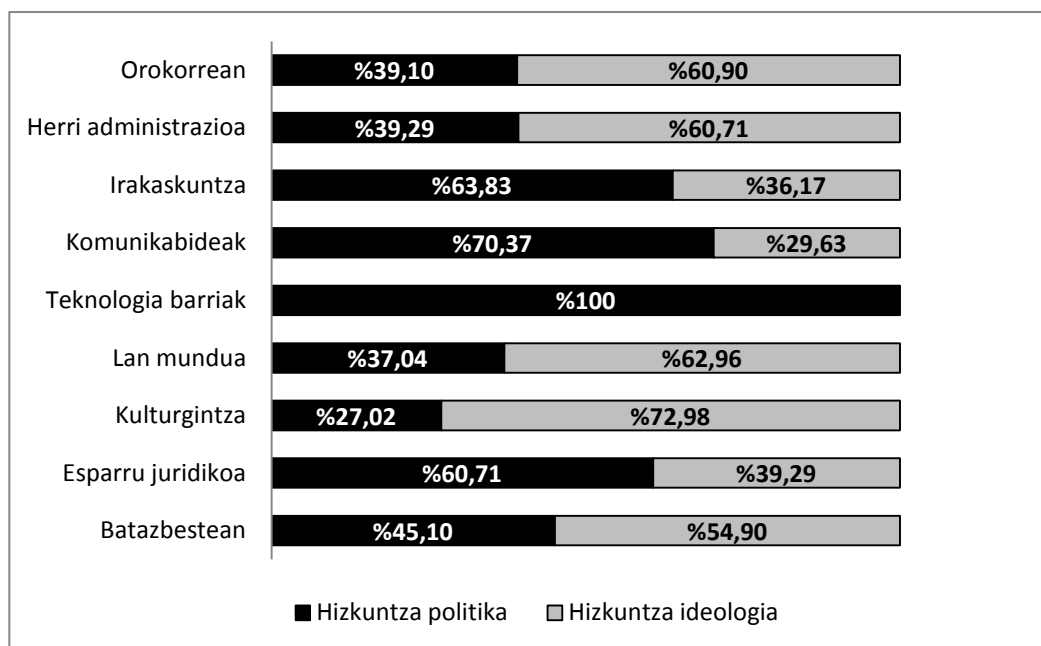
Hizkuntza politika arlo orokorrez gainera azpi-alorrak be kontuan hartzen badoguz, zera baieztatu daiteke: PSE-EEK mintzairaren gaineko politika ekimen eta adierazpen ideologikoak esparru gitxi batzuetara bideratu dauzala eta esparruon izaera orokorra izan dala gehiengoan. Horrela, alderdiaren diskurtsoaren arlo nagusiak eskola (%29,12), arlo orokorra (%18,87), gizarte bizitza (%13,2), kulturgintza (%11,44) eta ordezkari politikoak (%5,72) izan dira (ikusi 5.48. taula). Gainontzeko arlo eta azpi-alorren presentzia murrizta ala ezereza izan da. Esaterako, hogeita hamabost azpi-alorretatik bederatzi ez dauz langai izan. Hain zuzen, herri administrazioari dagokionean, osasuna eta Estatuko administrazioa; komunikabideei dagokionean, prentsa idatzia eta telebista; kulturgintzari dagokionean, antzerkia eta musika; eta gizarte bizitzari dagokionean, aisia, kirola eta familia. Areago, beste hamabi azpi-alor ez dira diskurtsoaren %1 bere egitera heldu: herri administrazioaren baitan epaitegiak (%0,79); hezkuntzaren barnean lanbide heziketa (%0,28) eta helduentzako eskolak (%0,34); komunikabideen barruan, komunikabideak kode orokorra bera (%0,28) eta irratia (%0,11); kulturgintzaren baitan euskararen normatibizazio-normalizazioaren aldeko erakundeak (%0,79) eta zinema (%0,17) eta gizartearen baitan eskolaz kanpoko jarduerak (%0,34).

5.48. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Orokorrean	25,37	5,26	20,90	11,90	22,86	32,43	20,34	15,19	13,64	28,63	18,87
Herri administrazioa	0	3,95	10,45	16,67	15	4,05	1,27	1,13	2,41	2,02	3,57
Epaitegiak	0	0	0	0	0	0	0	1,13	1,07	2,02	0,79
Ertzaintza	1,49	1,32	0	0	0	0	0	0,45	0,80	0	0,40
Osasuna	0	0	0	0	7,14	0	0	0	0	0	0,57
Udal eta Foru administrazioak	1,49	0	0	0	5,71	1,35	4,24	2,72	4,55	0,40	2,83
Hizkuntza politika sailburuordetzak	25,37	5,26	20,90	11,90	22,86	32,43	20,34	15,19	13,64	28,63	18,87
Estatuko administrazioa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ordezkaritza politikoak	1,49	0	5,97	7,14	0,71	4,05	10,17	7,26	4,55	6,45	5,72
Nazioarteko erakundeak	0	0	0	2,38	0	0	0	0,45	0,53	0,81	0,40
Irakaskuntza	2,99	0	0	0	0	0	0,85	0,68	1,34	2,02	0,96
Eskola	11,94	76,32	28,36	23,81	16,43	29,73	24,58	29,93	34,22	22,58	29,12
Lanbide heziketa	0	0	0	0	0,71	0	0	0	0	1,61	0,28
Unibertsitate & ikerketa zentroak	7,46	2,63	0	0	0	5,41	0	1,81	0,80	2,82	1,64
Hizkuntza eskolak	0	0	2,99	0	2,86	1,35	0,85	2,49	2,14	0,81	1,70
Helduentzako eskolak	0	0	0	0	0	2,70	0	0	1,07	0	0,34
Komunikabideak	0	0	0	0	0	0	0	0	1,07	0,40	0,28
EiTB	2,99	0	0	7,14	0	0	0	0,91	1,07	2,82	1,13
Prentsa idatzia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Telebista	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Irratia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,81	0,11
Teknologia barriak	0	0	0	0	0	0	0	0	0,27	3,23	0,51
Lan mundua	0	0	0	14,29	0	2,70	1,69	1,36	1,87	0,81	1,53
Kulturgintza	20,90	5,26	2,99	7,14	6,43	5,41	14,41	13,15	14,17	8,47	11,44
Liburugintza	0	0	2,99	2,38	1,43	0	3,81	2,49	1,07	0	1,64
Antzerkia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Musika & kantagintza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskararen normatibizazio-normalizazio erakundeak	10,45	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0,79
Zinea	0	0	0	0	0	0	0	0,23	0,53	0	0,17
Gizarte bizitza	13,43	3,95	14,93	7,14	15,71	10,81	17,37	16,33	9,09	12,50	13,20
Aisia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kirola	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Familia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eskolaz kanpoko jarduerak	0	0	0	0	0	0	0	0	1,60	0	0,34
Esparru juridikoa	0	1,32	10,45	0	0	0	0,42	2,27	2,14	0,81	1,64
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	67	76	67	42	140	74	236	441	374	248

ITURRIA: norberak egina.

PSE-EEK hizkuntzei zuzendutako politika alor bakoitzaren izaera politiko-ideologikoz galdetuta, esparru ekimen zaleenak teknologia barriak (%100) eta komunikabideak (%70,37) direla baieztatu beharra dago (ikusi 5.11. grafikoa). Irakaskuntzan eta esparru juridikoan be ekimen politikoek adierazpen ideologikoei aurrea hartu deutse, baina eduki ideologikoei presentzia esanguratsua eskainiz, hurrenez hurren hizpidearen %29,63 eta %39,29. Gainontzeko esparruetan eduki ideologikoa izan da politikoari aurrea hartu deutsona. Herri administrazioan %60,71 dira adierazpen ideologikoak, lan munduan %62,96, kulturgintzan %72,98 eta politikaren esparru orokorrean %60,9.

5.11. grafikoa. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.3.5. Aplikazio esparrua

PSE-EEK hauteskunde programetan proposagai dauzan hizkuntza politikak eta adierazpen ideologikoak zein esparru geografikotara bideratzen dauzan ikertzea da atal honen helburua. EAE da PSE-EEren politika ekimen eta adierazpen ideologikoen helmuga nagusi-nagusia. Batazbesteko datuak aintzat hartuz gero, diskurtsoaren %94,51 dago EAera zuzenduta (ikusi 5.49. taula). Hori horrela, gainontzeko aplikazio esparruek oso ehuneko txikiak egin dabez bere, nazioartea izanik danetan indartsuena hizpidearen %2,6gaz. Eremu estrategikoek %1,08 lortu dabe, Espainiar Estatuak %1,02, Europar Batasunak %0,57, eremu lokalak %0,11 eta Euskal Herriak be %0,11. Aipatzekoa da Euskal Herriak beregain hartzen dauzan lurraldeak, Nafarroa edota Iparraldea, ez dauzala PSE-EEK modu banatuan hizpide izan; ezta diaspora edota Frantziar Estatua be.

Urtez urteko datuak begiratuta, EAEn nagusigoa egonkor mantentzen da, 1994ko hauteskunde programa izanik nagusigoa zertxobait baretzen dauan bakarra. Egitez, aplikazio esparruari dagokionean 1994ko hauteskunde programak badau berezitasunik, EAEn nagusigoa murrizteaz gainera, gainontzeko hauteskunde programetan hizpide izan ez diren eremu estrategiko eta lokala aplikazio esparru bilakatzen baitira, eremu estrategikoaren kasuan presentzia aipagarriagaz gainera, hain zuzen, mintzagaiaren %13,5gaz (ikusi 5.49. taula).

5.49. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Lokala	0	0	0	0	1,43	0	0	0	0	0	0,11
Eremu estrategikoak	0	0	0	0	13,57	0	0	0	0	0	1,08
EAE	98,51	100	98,51	90,48	84,29	100	94,92	92,53	97,33	94,38	94,51
Euskal Herria	0	0	0	0	0	0	0	0	0,27	0,40	0,11
Espainiar Estatua	0	0	1,49	0	0,71	0	0,42	2,71	0,27	0,80	1,02
Europar Batasuna	0	0	0	2,38	0	0	0	0,68	1,07	0,80	0,57
Nazioartea	1,49	0	0	7,14	0	0	4,66	4,07	1,07	3,61	2,60
Diaspora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NFE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estatu Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hego Euskal Herria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde euskalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde mixtoa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde erdalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroa & Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskal Herria indefinitua	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	67	76	67	42	140	74	236	441	374	1765

ITURRIA: norberak egina.

Espainiar Estatuak politika ekimen edota adierazpen ideologikoen aplikazio esparru moduan indar murrizta izan dauan arren, bere presentzia nahiko egonkorra izan da, hamar hauteskunde programetatik zazpitan agertuz. Bestalde, nazioarteak bere presentzia 2001etik aurrera egonkortu dau eta Europar Batasunak, barriz, 2005etik aurrera. Euskal Herria 2009 eta 2012n izan da adierazpen ideologikoen aplikazio esparru, baina urteko esaldi-muin banagaz besterik ez.

Aplikazio esparruak eduki motagaz zelan uztartzen diren aztertuta, aplikazio eremu gehienetan hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko banaketa %50en inguruan kokatu dala baieztatu daiteke, nahiz eta balantza adierazpen ideologikoen alde lerrokatu (ikusi 5.50. taula). Horixe da EAEren, Espainiar Estatuaren eta nazioartearen kasua. Bestalde, Euskal Herrira zuzendutako bi esaldi-muinak adierazpen ideologikoak izan dira. Ostera, eremu estrategiko eta Europar Batasunean hizkuntza politika gailendu da, hurrenez hurren %84,21 eta %63,64 bereganatuz.

5.50. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza politika	Hizkuntza ideologia	Guztira
Lokala	50	50	%100 (N = 2)
Eremu estrategikoak	84,21	15,79	%100 (N = 19)
EAE	44,63	55,37	%100 (N = 1667)
Euskal Herria	0	100	%100 (N = 2)
Espainiar Estatua & autonomia erkidegoak	44,44	55,56	%100 (N = 18)
Europar Batasuna	63,64	36,36	%100 (N = 11)
Nazioartea	43,48	56,52	%100 (N = 46)
Batazbestekoa	45,10	56,52	%100 (N = 1765)

ITURRIA: norberak egina.

5.3.6. Azken helburuak

PSE-EEK hizkuntza politikaren bidez lortu gura dauan azken helburua edota desiatzen dauan hizkuntza bizikidetzatza eredu ideala aztertzea da atal honen xedea. Lehenengo eta behin, aipatzekoa da PSE-EEren diskurtsoan hizkuntza politikaren azken helburu moduan definitutako aldagaiak tarte aipagarria bereganatu dauala. Hain zuzen, hamar hauteskunde programen batazbestekoa aintzat hartuta, PSE-EEK bere hizpidearen %5,95 eskaini deutso azken helburuak formulatzeari (ikusi 5.51. taula); halanda be, ehunekoak urtez urte aztertuta, kopuru hori gehienetan gaitik izan dala ikusiko da; zehazki hamarretik zazpi programetan. Era berean, denboran zeharreko bilakaerari arreta jarritz gero, azken helburuak ehuneko handienak 1980 eta 2012ko hauteskunde deialdietan lortu dauzala ohartuko gara, hizpidearen %10,45 eta %10,08, hurrenez hurren. 2012ko datu horrek interes berezia dauka bost deialditako beherako joerari etena jarri deusolako; 2009ko %2,94 2012ko %10,08gaitik ordezkatzuz.

5.51. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia PSE-EEren diskurtso linguistikoan. 1980-2012 (%-ak hauteskunde programaka. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Azken helburuen ehunekoa	10,45	6,58	8,96	9,52	6,43	6,76	5,08	4,76	2,94	10,08	5,95
N	67	76	67	42	140	74	236	441	374	248	1765

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza politikaren azken helburuei eskainitako tarteaz gainera, PSE-EEK zein helburu mota gailentzen dauan jakiteak be interes handia dauka. Batazbesteko datuek PSE-EEren diskurtsoan elebitasuna eleaniztasunaren eta normalizazioaren aurretik nagusitzen dala erakusten dabe, azken helburuen %54,29 bere eginez (ikusi 5.52. taula). Normalizazioari %26,67 eskaini deutso eta beste %19,05 eleaniztasunari.

Lehentasunezko hizkuntza kodeak, barriz, ez dau aipamen bat bera be jaso hamar hauteskunde deialdietan.

5.52. taula. PSE-EEren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Elebitasuna		100	60	0	50	55,56	80	66,67	71,43	54,55	28	54,29
Eleaniztasuna		0	0	0	0	22,22	0	0	14,29	45,45	40	19,05
Normalizazioa		0	40	100	50	22,22	20	33,33	14,29	0	32	26,67
Lehentasunezko hizkuntza		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	7	5	6	4	9	5	12	21	11	25	105

ITURRIA: norberak egina.

Elebitasunak eleaniztasun eta normalizazio kodeei aurrea hartu deutse hauteskunde programa guztietan, 2012koan izan ezik, non eleaniztasuna izan dan gailendutako azken helburua. Eleaniztasunaren indartzea azken bi hauteskunde deialditan izan da agerikoena (azken helburuen %45,45 bilduta 2009an eta %40 2012an), elebitasunaren kalterako. Eleaniztasuna lau hauteskunde deialditan izan dau hizpide PSE-EEK azken helburu moduan: 1994ean, 2005ean, 2009an eta 2012an. Hortaz, eleaniztasunaren agerpen egonkortua nahiko berantiarra dala esan daiteke. Elebitasuna, barriz, hauteskunde deialdi guztietan izan da helburu, 1986an izan ezik; eta normalizazioa, barriz, hamarretik zortzi hauteskunde deialditan, 1980koa eta 2009koa kenduta. Esan beharra dago, azken hiru helburu horreen arteko ehuneko banaketa nahiko aldakorra dala hauteskunde deialdi batetik bestera; izan be, helburu bat hizpide ez izatetik ehuneko garrantzitsua bereganatzera pasatu daiteke hauteskunde urte batetik bestera. Horren erakusgarri da normalizazioak 2009an agerpenik ez izanda, 2012an azken helburuen %32 bereganatzea.

Azken helburuak maila orokortuan lortzekoak diren edota politika alor jakinetarako pentsatuak dagozan jakiteak interes berezia dauka. Beheko taulan (ikusi 5.53. taula) ikusi daiteken moduan, azken helburua kategoria pean kodetutako esaldi-muinen %38,1 gizarteari jako aplikatua, %31,43 irakaskuntza alorrari eta %21,9 arlo orokorrari. Herri administraziara zuzendutako azken helburuak badira, baina askoz be neurri txikiagokoa, hain zuzen, azken helburuen %4,76. Komunikabide eta kulturgintzaren kasuan ehunekoak oraindino be murriztagoak dira, %1,9 zehazki, eta teknologia barri eta lan mundurako alderdiak ez dau azken helbururik proposatu.

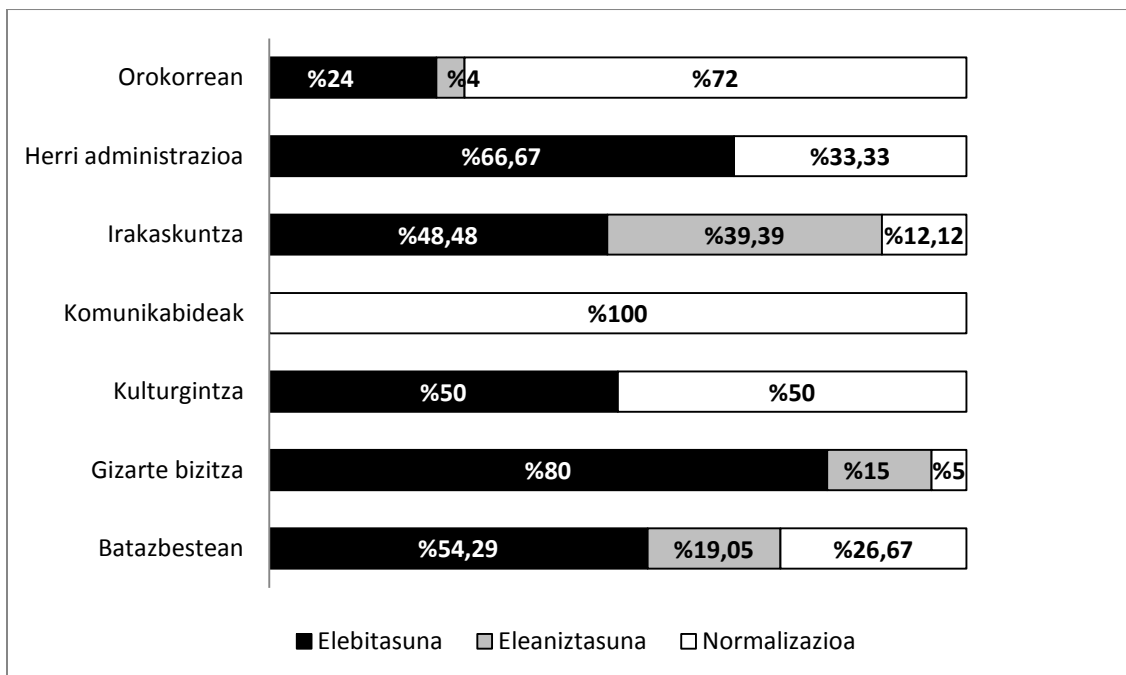
5.53. taula. PSE-EEren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	21,9	
Herri administrazioa	4,76	
Irakaskuntza	31,43	
Komunikabideak	1,9	
Teknologia barriak	0	
Lan mundua	0	
Kultura	1,9	
Gizartea	38,1	
Guztira	%	100
	N =	105

ITURRIA: norberak egina.

Era berean da interesgarria alorretako bakoitzean zein azken helburu nagusitzen dan ezagutzea. Komunikabideen kasuan euskararen normalizazioa da proposatutakoa (%100), kulturgintzarenean euskararen normalizazioa (%50) eta euskara-gaztelania elebitasuna (%50). Baita herri administrazioan be, zeinetan azken helburuen %60 euskararen normalizazioak daroan eta %40 elebitasunak (ikusi 5.12. grafikoa). Azken helburu kategoriapean ehuneko handienak lortu dabezan alorretan euskararen normalizazioa, elebitasuna eta eleaniztasuna, hirurak izan dira hizpide, nahiz eta neurri desbardinean. Esaterako, gizarte mailarako bilatzen dana elebitasuna da nagusiki (%80), nahiz eta eleaniztasuna (%15) eta, neurri txikiagoan, euskararen normalizazioa be (%5) badiran aipatuak. Irakaskuntzan be elebitasunak nagusi izaten jarraitzen dau (%48,48), baina eleaniztasuna atzetik gertu datorko (%39,39); ez ostera euskararen normalizazioa, hizpidearen %12,12 bakarrik bildu baitau. Hizkuntza politikaren arlo orokorrean, barriz, euskararen normalizazioa da diferentziaz ehuneko handiena bereganatu dauana (%72); elebitasuna da hurrengo (%24) eta, azkenik, eleaniztasuna (%4).

5.12. grafikoa. PSE-EEren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuak modu kualitatibo batean aztertuta, azpimarratzekoa da, PSE-EEK elebitasunaren alde dagoen alderdia dala ziurtatzen dauala. Alderdiaren hitzak aintzat hartuta: *los socialistas vascos como firmes defensores del bilingüismo* (PSE-EE, 1994), *el bilingüismo es un objetivo social al que aspiramos* (PSE-EE, 1998); izan be, *creemos en el bilingüismo por principio y porque enriquece nuestro patrimonio personal de vascos* (PSE-EE, 1994). Elebitasunaren alde eta elebakartasunaren kontra be agertu da PSE-EE: *el PSE-PSOE está en contra del monolingüismo, ya sea en castellano o en euskera* (PSE-EE, 1980). Aipatzekoa da noiz edo noiz euskararen gehiegizko gailentzearen edota zenbait euskaldunek agertu ei daberen elebakartasun gaztelania-contrakoaren aurka be agertu dala alderdia: *el euskera no desterrará el uso del castellano, a pesar de que se pongan los medios* (PSE-EE, 1980).

Elebitasun erreala (1980, 2012), integratzailea (2001, 2005, 2009, 2012), orekaduna (1998, 2001, 2005), alkarlanean diharduena (2005), akordioan oinarritua (2009, 2012) gura dau PSE-EEK. Baina zelako elebitasuna ostentzen da adjektibo horreen guztien atzean? Elebitasun erreala, integratzaile, orekadun, alkarlanean eta akordioan oinarritutakoaren atzean? Hori ezagutzeko beharrezkoa da esaerok beregain hartzen dauzan esaldi edota paragrafoak aintzat hartzea. Egiteko hori burututa, adjektibo guztien atzean ideia bera gailentzen dala pentsatu daiteke eta adjektiboak alkarren osagarri direla. Egitez, erreala, integratzailea, akordioan oinarritua, eta abarlako ideiak

sarritan alkarregaz agertu izan dauz alderdiak elebitasun ideala modu zeharkakoan zein zuzenean hizpide izan dauanetan. PSE-EEK Euskadi tradizionalki lurralde elebidun moduan jotzen dau, bi berezko hizkuntza dauzana: euskara eta gaztelania, nahiz eta euskararen bizindarra murriztagoa izan. Etorkizunari begira PSE-EE euskararen ezagutza eta erabilera indartzearen alde agertzen da. Egitez, alderdiaren 1980ko hitzak hona ekarriz, *la sociedad vasca camina indefectiblemente a una sociedad bilingüe* (PSE-EE, 1980); gainera, PSE-EEren ustez elebitasun hori modu natural xamarrean helduko da hezkuntza sistemari esker: *las nuevas generaciones, serán bilingües de forma natural y espontánea* (PSE-EE, 1998, 2005).

Euskararen indarberritzeagaz ados agertu arren, PSE-EEK sarritan adierazi dauan ideia da bideratuko daben politika euskaltzalea oinarri identitario eta historiko bakoa izango dala eta gaur egungo gizartearen izaera elebidunean eutsia: *anclada en el carácter bilingüe de la sociedad vasca actual* (PSE-EE, 2012, 2009). Hortik, beraz, elebitasun errearen ideia. Era berean, elebitasunak integratzailea izan behar dauala alderdiak sarritan aipatu dauan ideia da. Integratzaile adjektiboaren atzean lurraldeko bi komunitate linguistikoen existentzia legitimatzen da, neurri batean behintzat, euren betikotzea ahalbidetuz. Izan be, PSE-EEK herritarren hizkuntza aukerak errespetatzeko deia behin baino gehiagotan burutu dau eta, era berean, bi komunitate linguistikoek dakarren aniztasun soziolinguistikoa errespetatua izatea, bien arteko elkarriketa interkulturala eta interlinguistikoa bideratuz: *que ambos idiomas puedan interrelacionarse y entrar en contacto con mayor fluidez que hasta el presente, desde la asunción positiva de la realidad plural del país, considerada como factor de enriquecimiento cultural* (PSE-EE, 2005). Hortxe legoke lankidetzan oinarritutako elebitasunaren ideia be, hain zuzen, bi komunitate linguistikoen elkarriketa bultzatuko dauana.

Hori horrela, PSE-EEK herritarren euskara eta gaztelaniaren ezagutzak gizarte kohesioari on egingo leuskiola be agertzen dau. *Todas las personas tienen el derecho a usar las dos lenguas, su conocimiento favorecerá la cohesión social* (PSE-EE, 2005). Hortara, alderdiak etorkizunari begira elebitasun orekatu bat bai planteatu arren; ez dau elebitasun orekatu horren alde herritarren aukera linguistikoak sakrifikatzeko posibilitatea begiesten. Ideia hauxe 2012ko hauteskunde programan argitara emon izan dau. *Nuestro ideario en materia de política lingüística se puede resumir en dos puntos: Por un lado, pretendemos avanzar de manera paulatina en el conocimiento y, especialmente, en el uso de la lengua vasca, con el objetivo de alcanzar un equilibrio entre las dos lenguas oficiales de la Comunidad Autónoma. Por otro, consideramos*

que ese avance del euskara tiene que producirse dentro de un marco de respeto a las diversas opciones lingüísticas de la ciudadanía (PSE-EE, 2012).

Era berean da interesgarria 2005eko hauteskunde programan PSE-EEK proposagai dauan elebitasun asimetrikoa: *el Bilingüismo Vasco habrá de interpretarse de manera asimétrica de forma tal que teniendo en cuenta que Euskadi es una realidad plural con sentimientos de identidades diferentes habría ciudadanos que se sigan identificando con el castellano y otros con el euskera, teniendo todos ellos el mismo derecho a verse reflejados institucionalmente y a relacionarse entre sí sin que su deseo a comunicarse en una lengua u otra se vea defraudado en la práctica, lo que implica que la cohesión social se verá favorecida cada vez que los hablantes no necesiten romper la comunicación entre sí pudiendo utilizar cada uno un registro lingüístico diferente (PSE-EE, 2005).*

Hezkuntza sistemaren baitan elebitasunean sakontzea be behin baino gehiagotan aipatu dauan xedea da: *la Escuela Pública debe capacitar a los alumnos, al final de la enseñanza obligatoria, en el conocimiento del euskera y del castellano (PSE-EE, 1990); alcanzar el bilingüismo al final de la Enseñanza Secundaria Obligatoria en las Comunidades Autónomas con lengua propia (PSE-EE, 2001).* Horretarako, 1998an hezkuntza eredu elebidun bakarra be proposatu izan dau, beraren bidez integrazio erabatekoa lortuko dalakoan: *creemos que el actual modelo lingüístico debe tender hacia un único modelo basado en el bilingüismo que integre las 2 lenguas oficiales de la CAV, de manera que en un futuro no haya diferencias y se vaya hacia una integración total (PSE-EE, 1998).*

Bestalde, PSE-EEK eleaniztasuna be hartu dau azken xede moduan. Hain zuzen, gizarte eta herritar eleanitzak lortzea: *alcanzar una sociedad vasca plenamente multilingüe (PSE-EE, 1994), objetivo del multilingüismo general (PSE-EE, 1994) conseguir una sociedad trilingüe en distintos grados (PSE-EE, 2009), ciudadanas y ciudadanos con una buena formación, capaces de comunicarse en al menos tres lenguas – las dos propias de nuestra comunidad y el inglés (PSE-EE, 2012).* 2012. urtean Euskadi igarobidean kokatzen dau PSE-EEK: *Euskadi, un país bilingüe en tránsito hacia un país trilingüe (PSE-EE, 2012).* Interesgarria da ikustea, alderdiak aipamen batetik bestera eleaniztasunari maila desbardinak atxiki deutozala: *plenamente multilingüe zein trilingüe en distintos grados;* eta hizkuntzak definitu bako eleaniztasun batetik, euskarak, gaztelaniak eta ingelesak osatutako hirueletasunera pasatu dala PSE-EE.

Hezkuntza sisteman, 2005az geroztik PSE-EEK eskola hirueledunaren aldeko apustu argia burutu dau: *implantar un sistema trilingüe* (PSE-EE, 2005), *un modelo educativo trilingüe* (PSE-EE, 2009), *del sistema de modelos lingüísticos al Marco de Educación Trilingüe* (PSE-EE, 2012).

Euskararen normalizazioa be izan dau hizpide alderdiak, berau bideratzeko konpromisoa hartuz: *una política lingüística destinada a normalizar la lengua vasca y a posibilitar su uso por todos los ciudadanos vascos* (PSE-EE, 1986), *impulsaremos las acciones oportunas para garantizar un uso normalizado de su lengua materna a los hablantes de las dos lenguas oficiales del país* (PSE-EE, 2005). Normalizazio prozesua planifikazio bat jarraituz, herritarren hizkuntza eskubideak errespetatuz eta akordioetan oinarrituz bideratu gura dau alderdiak. Aipagarria da normalizazioak ez dauala izan arloka presentzia nabarmengarririk eta aipamenak transmitidutako informazioa be oso apurra izan dala.

5.3.7. Hizkuntza politika proposamenak

Atal honetan, PSE-EEK mintzaira desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimen zehatzak aztertu gura dira. Aurretik aipatu dan moduan, PSE-EEren hauteskunde programetan hizkuntza politika ekimenei zuzendutako tarte baina handiagoa da hizkuntza adierazpen ideologikoei zuzendutakoa, nahiz eta desbardintasuna ez dan horren handia. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, hizpidearen %45,1 dago hizkuntza politika ekimenei zuzendua eta %54,9 adierazpen ideologikoei (ikusi 5.10. grafikoa). Ekimen motei dagokionean, hamar hauteskunde deialdiak batera hartuta, PSE-EEK 26 ekimen desbardin izan dauz langai, guztizko 29tik. Halaber, hauteskunde programa bat bera be ez da heldu aniztasun hori bere egitera. Urtekako datuak aintzat hartuta, ekimen mota gehien bildu dauzan hauteskunde deialdia 2012koa izan da 21 ekimen motagaz eta gixien 1980, 1990 eta 1998koa 10egaz (ikusi 5.54. taula). Ekimen kopurua hauteskunde urteagaz batera aztertuta, eta 1994ko programa salbuetsita, 1980tik 1998ra bitartean ekimen kopurua egonkor mantendu dala esan daiteke, 10en inguruan; 1998tik aurrera eta azken hauteskunde deialdira arte (2012), barriz, ekimen kopuruak goranzko joera iraunkorra izan dau.

Hizkuntza politika ekimen kopurua deialdi bakoitzean hizkuntzen gaiari zuzendutako esaldi-muin kopuruagaz batera aztertuz gero, euren artean benetako argirik ez dagoela ohartuko gara. Hau da, hizkuntzen gaiari esaldi-muin gehiago eskaintzeak ez dakarrela zuzenean hizkuntza politika ekimen aniztasun handiagoa, nahiz eta eragindura bat egon badagoen.

5.54. taula. PSE-EEren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1980-2012

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa ala guztira
Hizkuntzen gaiari hauteskunde programetan eskainitako ehunekoa	2,4	2,9	3,3	3,9	8,3	2,7	5,6	7,6	5	4	4,6
Hizkuntza politika eduki motara zuzendutako esaldi-muin kopurua	32	47	29	17	67	35	84	188	163	134	796
Hizkuntzen diskurtsoan hizkuntza politika eduki motak bildutako ehunekoa	47,76	61,84	43,28	40,48	47,86	47,30	35,59	42,63	43,58	54,03	45,10
Hizkuntza politika ekimen mota kopurua	10	11	12	10	19	10	16	19	20	21	26

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza politika ekimenak mintzaira desbardinei zuzendu izan deusoz PSE-EEK. Ekimen gehien bereganatu dauzan hizkuntza euskara izan da; berak beratarra ekimenen %45,1 bildu dau, gaztelaniagaz batera %30,53, gaztelania eta ingelesagaz batera %7,79 eta ingelesagaz batuta %0,24 (ikusi 5.55. taula). Hortaz, orotara, hizkuntza politika ekimenen %81,28 egin dau bere euskarak. Gaztelaniak berak beratarra ekimenen %0,38 baino ez dau bereganatu; ingelesak, barriz, %5,4. Era berean, atzerriko hizkuntzek ingelesaren ia ehuneko bera lortu dabe: %5,28. Azpimarratzekoa da kode desbardinak batuta PSE-EEren politika ekimenen ehuneko hogeia inguru (%18,84) nazioarteko hizkuntzei zuzendua dagoela. Bestalde, hizkuntzek modu orokorrean ekimenen %2,89 lortu dabe eta eleaniztasunak %0,5. Nahiz eta neurri txikian, Estatuko eskualdeko hizkuntzak be izan dira politika ekimenen xede %1,01egaz; baita etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak eurak be %0,75egaz. Horretara, PSE-EEren hizkuntza politikaren mintzaira jasotzaile nagusiak euskara, euskara eta gaztelania alkarregaz, ingelesa, dala bakarrik dala euskara eta gaztelaniagaz batera, eta atzerriko hizkuntzak direla baieztatu geinke. Halanda be, nabarmentzekoa da nazioarteko hizkuntzak 1990eko hauteskunde deialdian bihurtu zirala hizkuntza politiken jasotzaile, 1990etik 2005era arte atzerriko hizkuntzen pean eta 2005etik aurrera ingelesaren nagusitasunagaz.

5.55. taula. PSE-EEK hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen Batazbestekoa
Hizkuntzak	0	2,13	3,45	0	2,99	0	2,38	3,72	6,13	0	2,89
Euskara	53,13	51,06	58,62	41,18	65,67	77,14	54,76	36,70	27,61	47,01	45,10
Gaztelania	0	0	0	0	0	0	2,38	0	0,61	0	0,38
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	4,79	8,59	14,93	5,40
Euskara & Gaztelania	46,88	46,81	37,93	29,41	22,39	17,14	38,10	39,36	28,22	12,69	30,53
Euskara & ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	0	1,23	0	0,25
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	3,19	15,95	23,13	7,91
Atzerriko hizkuntzak	0	0	0	29,41	5,97	5,71	2,38	7,98	7,98	0,75	5,28
Etorkinen & Gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	0,53	2,45	0,75	0,75
Estatuko, eskualdeko hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	2,66	1,23	0,75	1,01
Eleaniztasuna	0	0	0	0	2,99	0	0	1,06	0	0	0,50
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	32	47	29	17	67	35	84	188	163	134
											796

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza politiken jasotzaile izan diren mintzairerako bakoitzak politika ekimen desbardinak bereganatu dauz. Esaterako, etorkinen eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak 2005eko hauteskunde programan izan dauz lehenengoz hizkuntza politika ekimenen xede PSE-EEK (ikusi 5.55. taula). Ordutik, hauteskunde deialdi guztietan izan dira hizpide, nahiz eta modu bazterrekoan. PSE-EEK etorkin hizkuntzak babesteko eta bultzatzeko konpromisoa hartzen dau (2012), baita euren jatorrizko hizkuntzak ikasteko erraztasunak eskaintzekoa be (2009). Era berean, bitartekotza interkulturala eta linguistikoa indartzeko zerbitzuak be badauz proposagai, herri administrazio zein hezkuntzaren baitan (2005, 2009).

Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzei dagokionean, PSE-EEK eurak babestearen alde be egin izan dau (2005, 2009, 2012), baita Europar Batasuneko erakundeetan euren aitorpena bultzatzearen alde be (2005). Hori horrela, estatuko eskualdeko hizkuntzak ezeze, gaztelania bera beratarra be babestu beharreko hizkuntza moduan jo dau PSE-EEK (2009) eta gaztelania hiztunen hizkuntza eskubideak bere bai (2001).

Bestalde, eleantiztasunak eta hizkuntzaren baitan kodetutako ekimenek ez dabe entitate berezirik; mintzaira zehatzen esplizitazio gabeziaren eta anbiguotasunaren fruitu baitira, neurri handi batean. Hori esanda, PSE-EEK eleantiztasun eta hizkuntza kodeen baitan ekimen iturri desbardinak izan dauzala proposagai aipatu beharra dago. Eleantiztasuna lortzea gizarte mailako azken helburu moduan ezartzeaz gainera, bateratze linguistikoaren ereduaren bidez hezkuntzan hizkuntza aniztasunari bidea zabaltzea, hizkuntza desbardinaren ikasketa bideratzea edota aniztasun horren babesa bultzatzea be badauz xede PSE-EEK (2005). Hizkuntzen ikaskuntza orokorrean be

badau helburu alderdiak (1986, 1994, 2009), baita hizkuntza eskubideen errespetua be (1984, 2005). Hezkuntza alorrean jarraitu beharreko tratamendu linguistikoaren eztabaida publikoa bideratzea (2005), alderdi linguistikoak aintzat hartuko dauzan helduentzako hezkuntzarako curriculum dekretuaren erreforma egitea (2009), hizkuntzen ikaskuntza arrakastatsurako baliabideak eskaintzea (2009), planifikazio soziolinguistikoa burutzea (2001, 2005), baita, behar danetan, orain arte bideratutako ekimen linguistikoen ebaluaketa eta erreforma egitea (2005, 2009) izan dauz proposagai.

Atzerriko hizkuntzei dagokionean, PSE-EEK beroneen ikaskuntza bultzatzeko neurriak lehenesten dauz (1990, 1994, 1998, 2001, 2005, 2009), euren ezagutzera heltzeko (1990, 1994, 2009). Horretarako, hezkuntza alorrean planifikazio soziolinguistikoko neurriak bideratzea (2001, 2005), hizkuntzen didaktikan hobekuntzak burutzea, (1994, 2012), atzerrian hizkuntzak ikasteko bekak eskaintzea, zein hezkuntzan atzerriko hizkuntzei ikasketa funtzioa atxikitzea be izan dauz proposagai alderdiak (2005).

Aurretik aipatu dogun moduan, PSE-EEren diskurtsoan atzerriko hizkuntzei ingelesak hartu deutse aurrea 2005az geroztik, hau da, atzerriko hizkuntzen lidergoa ingelesak bereganatu dau. Izaera jarraikor horren adierazle da ingelesak bereganatutako ekimen motek atzerriko hizkuntzek bereganatutakoen oso izaera antzekoa dabela. Ekimena ingelesari bakarrik zuzendua dagoenetan bere ikasketa da politika proposamen ohikoena; barriz, euskara eta gaztelaniagaz batera doanean, hezkuntza alorrean marko hirueleduna ezartzeak bereganatzen dau nagusigoa; eta euskaragaz alkartuta politika ekimenen xede izan dan bi aldietan eskolaz kanpoko ekintzetan mintzairon erabilera bultzatzea izan da helburua.

Era berean, aipatu beharra dago, ingelesari zuzendutako ekimenen gehiengoa ia erabatekoa irakaskuntza alorrari zuzendua dagoela. Gizarte bizitzan, komunikabideetan, lan munduan eta hizkuntza politikaren arlo orokorrean be izan da politika ekimenen jasotzaile inoiz. Gizarte eta komunikabideetan ingelesaren erabilera izan da bilatutakoa (2012), eta lan munduan eta arlo orokorrean, ordea, bere ikasketa (2005) (ikusi 5.56. taula).

5.56. taula. PSE-EEK ingelesari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Irakas.	Kom.	Lan	Giz.	Batazbestekoa
Ezagutza, euskalduntzea	0	5,15	0	0	0	4,76
H. babestu, bultzatu	0	3,09	0	0	0	2,86
Ikasketa, alfabetatzea	100	16,49	0	100	0	17,14
Legedia: aldatu	0	1,03	0	0	0	0,95
Hizkuntza eskubideak	0	4,12	0	0	0	3,81
Bateratza linguistikoaren eredua: marko hirueleduna	0	32,99	0	0	0	30,48
Hizkuntza didaktika	0	6,19	0	0	0	5,71
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	7,22	0	0	0	7,62
Komunikazio hizkuntza funtzioa	0	0	100	0	100	4,76
Laneko hizkuntza funtzioa	0	2,06	0	0	0	1,90
Baliabide tekniko, giza, materialak	0	6,19	0	0	0	5,71
Planifikazio soziolinguistikoa	0	3,09	0	0	0	2,86
Evaluaketak, erreformak	0	8,25	0	0	0	7,62
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	0	4,12	0	0	0	3,81
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	1	98	1	4	105

ITURRIA: norberak egina.

Hezkuntza alorraren baitan ingelesari bera beratarra ala konbinaketan zuzendutako ekimenen aniztasuna zabala da; guztira 13 ekimen mota biltzen dauz, hasi ingelesa babesteko eta bere ezagutza bermatzeko konpromiso orokorretatik, eta neurri zehatzagoetara helduz. Ingelesari lotutako ekimen errepikatuena marko hirueledunari dagokiona izan da, hizpidearen %32,99 bere eginez 5.56. taula). Hezkuntza eredu banatua eredu bateratu hirueledunagaitik aldatzeko proposamena egin izan dau alderdiak 2005az geroztik modu egonkor eta ekinean. PSE-EEren apostua honako da: *modificar los actuales modelos lingüísticos para introducir uno sólo, mixto y flexible, introduciendo el inglés como tercera lengua de uso curricular* (PSE-EE, 2009). PSE-EErentzat *el trilingüismo es un proyecto irreversible* (PSE-EE, 2012); baina eredu aldaketa egokitasunez burutzeko espermentazio aldiak zein aurrera begira modu egonkorragoan ebaluaketak egiteko beharra agertu dau 2009an. Aldi berean, ingelesa hezkuntza sisteman barneratzeko baliabideak eskaintzea be beharrezkotzat jo da (2009, 2012), baliabide ekonomikoak zein bestelakoak. Horrela material didaktikoen prestakuntza zein hizkuntza didaktikan barrikuntzak barneratzeari (2009, 2012) garrantzia eskaini deuto alderdiak, eta baita irakasleen prestakuntzari (2009, 2012). Izan ere, irakasleek ingelesa ikastea funtsezkoa da eredu barria bideragarria izateko. Marko hirueleduna ezartzeko Hezkuntza Legean burutu beharreko aldaketak be begietsi dauz PSE-EEK 2012ko hauteskunde programan.

Eskola mailan ezeze unibertsitatean (2009, 2012) eta lanbide heziketan (2012) ingelesa ikasketa hizkuntza bihurtzea be badau helburutzat PSE-EEK; eta unibertsitatean lan hizkuntza moduan erabiltzea bere bai (2012). Hori bideragarri egiteko unibertsitaterako hizkuntza plan bat bideratzeko beharra agertu dau bai 2009 baita 2012ko hauteskunde programetan; eta finantzaketa beharra bere bai (2012).

PSE-EEK hizkuntza eskubideak be izan dauz hizpide ingelesa mintzagai hartuta, nahiz eta modu bazterrekoan. Alderdiak hezkuntza mailako bilakaera linguistikoak (hirueletasunak) irakasleen eskubideetan kalterik ez eragiteko konpromisoa hartu dau (2009) eta baita marko hirueleduna ezartzerakoan ikasleen hizkuntza aukeraketa bermatua izatea: *garantizando en todo caso el principio de elección de la lengua básica de escolarización* (PSE-EE, 2012).

Bestalde, euskarak eta gaztelaniak alkarregaz PSE-EEren hizkuntza politika proposamenen %30,54 bereganatu dau (ikusi 5.55. taula). Hizkuntza politika proposamen gehien irakaskuntza alorrera zuzendu dauz, baina hizkuntza politikaren arlo orokorra eta herri administrazioak be ekimen ugari bildu dabez. Era berean, kulturgintza, gizarte bizitza eta esparru juridikoa be izan dira politka ekimenen jasotzaile eta neurri murriztagoan komunikabideak eta lan mundua. Aipatzekoa da, euskara eta gaztelania helburu dauan teknologia barrien esparruko ekimenik ez dauala proposatu PSE-EEK.

Irakaskuntzaren baitan ekimen mota desbardin asko bildu dauz PSE-EEK. Proposamen indartsuena, batazbesteko datuekatz bat eginez, hizkuntza eskubideei dagokiena da (%17,53) (ikusi 5.57. taula). Bertan bi hizkuntza ofizialen arteko bardintasuna eta ikasle eta familien ikasketa hizkuntzaren aukeraketa askatasuna bermatzea, baita hizkuntzak medio ikasle zein irakaslerik bazterturik ez izatea izan dira alderdiaren iritzian lortu beharrekoa. Aipatzekoa da PSE-EEK hezkuntza sisteman ikasleen ama hizkuntza ez baztertzeari emon deusola garrantzia, umeek euren ama hizkuntzan ikasteko daben eskubideari. Bardintasunari dagokionean, PSE-EEK hezkuntza sisteman gaztelaniak bizi dauan alboratzea dau kritikagai, euskarari nagusigoa eskainiz, eta egoera horren aurrean dau aldarrikagai bardintasuna alderdiak.

5.57. taula. PSE-EEK euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Herri Adm.	Irakas.	Kom.	Lan	Kul.	Giz.	Jurid.	Batazbes- tekoa
Ezagutza, euskalduntzea	6,90	0	12,37	0	0	0	0	0	6,81
H. babestu, bultzatu	5,17	9,68	1,03	0	0	5,56	6,25	0	3,83
Ikasketa, alfabetatzea	1,72	0	6,19	33,33	0	0	0	0	3,40
Legedia: mantendu	0	0	1,03	0	0	0	0	0	0,43
Legedia: aldatu	0	3,23	1,03	0	0	0	0	0	0,85
Hizkuntza eskubideak	63,79	35,48	17,53	0	100	11,11	31,25	100	35,74
Bateratza linguistikoaren eredua: marko hirueleduna	0	0	11,34	0	0	0	0	0	4,68
Aukeraketa banatuaren eredua	0	0	1,03	0	0	0	0	0	0,43
Hizkuntza didaktika	0	0	2,06	0	0	0	0	0	0,85
Ikerketa	0	0	1,03	0	0	0	0	0	0,43
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	19,35	0	0	0	0	0	0	2,55
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	13,40	0	0	0	0	0	5,53
Komunikazio hizkuntza funtzioa	0	0	1,03	66,67	0	0	62,50	0	5,53
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	0	0	0	0	0	72,22	0	0	5,53
Baliabide tekniko, giza, materialak	3,45	9,68	5,15	0	0	0	0	0	4,26
Planifikazio soziolinguistikoa	1,72	0	11,34	0	0	0	0	0	5,11
Ebaluaketak, erreformak	15,52	22,58	13,40	0	0	0	0	0	12,34
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	1,72	0	0	0	0	0	0	0	0,43
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	0	0	1,03	0	0	11,11	0	0	1,28
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	58	31	97	3	1	18	16	235

ITURRIA: norberak egina.

Bardintasuna egikaritzeko bidea da PSE-EEK proposatutako bateratze linguistikoaren eredua (%11,34), zeinetan euskara eta gaztelania ikasketa hizkuntza moduan ezartzea dauan helburu. Hezkuntza elebitaduna 1980an dagoeneko izan eban proposagai PSE-EEK (*bilingüismo que irá extendiéndose a toda la enseñanza educativa en todos sus niveles, tanto pública como privada* (PSE, 1980)) eta 2005era arte mantendu izan da bere ekimenen artean, eredu elebidunetik eredu hirueledunerako saltoa burutzea proposatu dauanera arte. Hortaz, PSE-EEK hezkuntza eredu bakarra modu jarraituan aldarrikatu izan dau, nahiz eta 1994tik aurrera ekite handiagoz¹⁵¹. Bere hitzetan, *creemos que el actual modelo lingüístico debe tender hacia un único modelo basado en el bilingüismo que integre las dos lenguas oficiales de la CAV, de manera que en un futuro no haya diferencias y se vaya hacia una integración total* (PSE-EE, 1998). Hezkuntza ereduak modu esplizituan hizpide izan barik be, euskara eta gaztelania biak ikasketa ikerketa hizkuntza moduan ezartzeak (%13,4) eta, bide horretatik, bi hizkuntzon ezagutza lortzeak (%12,37) be presentzia nabarmena bereganatu dau; baita bi mintzairon ikasketa bideratzeak be (%6,19) (ikusi 5.57. taula).

¹⁵¹ Aukera banatuaren hezkuntza eredua behin baino ez dau izan hizpide PSE-EEK eta aldi horretan ere proposatutakoa ereduon hobekuntza izan da, hain zuzen, ikasleen euskara eta gaztelania ezagutza handiagoa lortzeko.

Aipatu beharra dago hezkuntza elebidunari dagokiozan adierazpen gehien gehienek eskolari erantzuten deuten arren, unibertsitatea elebidun izateko nahia birritan agertu dauala PSE-EEK: 1980an, unibertsitateak apurka apurka elebitasuna bere egin beharko dauala adieraziz: *la Universidad también deberá acoger paulatinamente el bilingüismo, de manera realista y científica* (PSE, 1980) eta, 2005ean, titulazioen elebitasuna hizpide izanik: *avanzar en el desarrollo lingüístico de las distintas titulaciones*, (PSE-EE, 2005).

Irakaskuntza alorrean bideratutako hizkuntza politikaren ebaluaketa eta erreformei espazio nabarmena eskaini deutse PSE-EEK. Halaber, erreforma baino ebaluaketa da alderdiaren diskurtsoan indartsuago agertu dana¹⁵². 1986 eta 2009 urte bitartean, alderdiaren ebaluaketa proposamen nagusia hizkuntza ereduen araberrako ikasleen emaitzen ebaluaketa burutzea izan da: *pondremos en marcha una evaluación del sistema educativo del País Vasco, en función de los modelos lingüísticos existentes* (PSE-EE, 2005). Halaber, 2009ko hauteskunde programan hezkuntza sistemaren erreforma dau proposagai PSE-EEK, bateratze linguistikoaren ildotik: *recuperaremos la política del pacto en Educación para poder acometer una reforma de nuestro sistema de enseñanza y que prepare también al alumnado para un bilingüismo integrador en Euskadi* (PSE-EE, 2012). Era berean, planifikazio soziolinguistikoak be tarte garrantzitsua bereganatu dau, hain zuzen, hizpidearen %11,34 (ikusi 5.57. taula). Baliabideen eskaintza be izan da helburu eskola, hizkuntza eskola, zein helduentzako zentroetarako, nahiz eta neurri txikiagoan (%5,15). Bestalde, euskara eta gaztelaniaren babesa (%1,05), komunikazio hizkuntza moduan euren erabilera (%1,05), finantzaketa (%1,03), bi hizkuntzen inguruan ikerketa burutzea (%1,03), hezkuntza legediaren inguruko aipamenak (%2,06) eta hizkuntza didaktika (%2,06) be izan dira langai, nahiz eta oso modu bazterrekoan.

Euskara eta gaztelaniari zuzendutako hizkuntza politikaren esparru orokorrean be hizkuntza eskubideak izan dira politika proposamenen gehiengoa bereganatu dabenak, hain zuzen, mintzagaiaren %63,79 (ikusi 5.57. taula). PSE-EEK herritarren aukera linguistikoaren errespetua aldarrikatzen dau. Gainera aldarrikapen hori alderdiak betidanikoa dauala baieztatu daiteke; bi aipuok dira horren adierazle: 1986ko aipua da honakoa: *todos los ciudadanos de Euskadi tienen derecho de conocer el euskera y el castellano, así como el de usar ambas lenguas oficiales indistintamente* (PSE, 1986); eta 2012koa beste hauxe: *respeto de las opciones lingüísticas de la ciudadanía, sea*

---

¹⁵² Kode honen baitan erreformak indarrrik ez izateak ez dau esan gura PSE-EEK erreformak helburu ez dauzanik; izan be, PSE-EEren erreformak hezkuntza ereduen ildotik doaz eta, hortaz, erreformok bateratze linguistiko kodearen baitan aurkitutzen dira.

ésta vasco parlante o castellanoparlante (PSE-EE, 2012). Aldi berean, hizkuntza medio, herritarra baztertua izatearen kontra be agertu da alderdia lehenengo hauteskunde deialditik: *nos oponemos a toda discriminación social y laboral que pueda derivarse de la existencia de las dos lenguas en Euskadi* (PSE, 1980); eta baita hizkuntza baten ala bestearen inposaketaren kontra. Ildo horretan, behin baino gehiagotan aipatu dau PSE-EEK herritarrak direla eta ez hizkuntzak eskubide subjektuak: *el respeto de los derechos lingüísticos de los ciudadanos, porque son las personas y no las lenguas los sujetos de derecho* (PSE, 1990).

Bestalde, askoz neurri txikiagoan baina ehuneko esanguratsuagaz, ebaluaketak izan dauz proposagai alderdiak (%15,52) (ikusi 5.57. taula). PSE-EEren ebaluaketa proposamen gehienak hizkuntza ofizialkidetasunak ekarritakoen ebaluaketara zuzenduak egon dira. Horrela, alderdiak konpromisoa hartzen dau *a poner en marcha un sistema de evaluación que permita conocer de manera objetiva lo que ha supuesto para el avance del bilingüismo en Euskadi la aplicación de la cooficialidad lingüística en todos los ámbitos de la vida social en que se ha puesto en marcha* (PSE-EE, 2001).

Holan be, euskara eta gaztelaniaren babesa (1980, 1994, 2009) eta ezagutza (2005, 2009) be izan dauz hizpide PSE-EEK esparru orokorrean; baita, behin, bi hizkuntzekiko gizartea sentsibilizatzea (1986). Horrela, 1980ko hauteskunde programan PSE-EEK bi hizkuntzak neurri berean babesteko konpromisoa hartu eban: *el PSE-PSOE reafirma su decidida intención de proteger las dos expresiones lingüísticas por igual* (PSE, 1980). Ezagutzari dagokionean, 2005 eta 2009ko hauteskunde deialdietan bi hizkuntzen ezagutza bultzatzearen aldeko konpromisoa esplizitatu dau PSE-EEK: *se fomentará desde los poderes públicos el conocimiento de ambas lenguas en los distintos ámbitos* (PSE-EE, 2009); horretarako baliabideak eskainiz (%3,45) (ikusi 5.57. taula). Etorkinek bi hizkuntzak ikasteko nahia be agertu dau; alderdiaren hitzetan: *promover un modelo de acogida que proporcione a los inmigrantes el conocimiento y la comprensión de las normas, valores y lenguas de la sociedad a la que se incorporan* (PSE-EE, 2009).

Herri administrazioaren baitan be hizkuntza eskubideak dira, beste behin, euskara eta gaztelaniari zuzendutako politika ekimenetan indartsuenak (%35,48) (ikusi 5.57. taula). Hizkuntza arrazoiekaitik langileria zein herritarrak – herri euskaldunetan bereziki-baztertuak ez izatea dau helburu PSE-EEK. Langileriaren kasuan horrela dino: *evitando toda discriminación en el acceso a los puestos de trabajo por razón de la lengua* (PSE-EE, 1984). Are gehiago, enplegu publikorako sarrerak euskal gizartearen pluraltasuna eta elebitasuna islatzea proposatzen dau alderdiak 2009an: *proponemos*

que el acceso al empleo público refleje el carácter plural y bilingüe de la sociedad vasca (PSE-EE, 2009).

Bigarren ekimen indartsuena ebaluaketa eta erreformari erreferentzia egiten deusona da, proposamen bakarrean gorpuztua: Euskararen Aholku Batzordean euskaldunak ezeze gaztelaniadunak be parte bilakatzekoa (2001, 2005, 2009), horretarako araudia aldatuz. PSE-EEK Aholku Batzordearen aholkulari izaera azpimarratzen dau eta bere aurrean Legebiltzarraren protagonismoa handitzeko nahia agertzen dau: *confirmaremos el carácter exclusivamente asesor de este Organo de Encuentro, que estará sujeto al control del Parlamento Vasco, por lo que deberá rendir cuentas periódicamente a la Cámara del resultado de sus trabajos* (PSE-EE, 2009). Euskarak eta gaztelaniak herri administrazioan arreta-harreman hizkuntza moduan funtzionatzea be izan dau proposagai PSE-EEK. Halaber, azpimarratu beharra dago euskara eta gaztelania era berean xede dauzan politika ekimenotan elebitasunak komunikazio idatziei erreferentzia egiten deusela, eta ez ahozkoiei, eta bostetik lau proposamen justizia administrazioan lekututa dagozala, bostgarrena, barriz, udal administrazioan. Aldi berean, herri administrazioan elebitasuna, euskara eta gaztelania babestu eta bultzatzeko konpromiso orokorra be hartu izan dau PSE-EEK (1994, 2001, 2005). Azkenik, alkarbitza linguistikoa bultzatzeko Hizkuntza Topaketarako Organo bat sortzeak dakarren baliabide eskaintza be izan dau proposagai alderdiak (%9,68) (ikusi 5.57. taula).

Euskarak eta gaztelaniak kultura alorrean be izan dabe tartea. Ekimen gehienak (%72,22) sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturalak bereganatu dauz; eta bere baitan liburugintza alorra gailendu da (ikusi 5.57. taula). Horrela, 1990 eta 1994. urteko hauteskunde programetan proposatutakoa Liburuaren Euskal Institutoa (*Instituto Vasco del Libro*) sortzea izan da; 2005 eta 2009 urteetan, barriz, euskarazko eta gaztelaniazko literatura nazioartean bultzatzea; betiere, EAE barneko bultzada baztertu barik. Gainontzeko ekimen guztiak arlo kultural zabal eta orokorraren pean kokatu dira, eta euren izaera be orokor eta zabal mantendu da. Esaterako, euskara eta gaztelaniaz politika kultural ekintzailea bideratzea: *política cultural activa* (PSE-EE: 2001, 2005), zein euskaraz eta gaztelaniaz bideratutako kulturarekiko konpromisoa adieraztea: *compromiso con la cultura vasca en euskera y en castellano* (PSE-EE, 2009), edota elebitasuna Euskadiren, Espainaren eta Europar Batasunaren aldetik babestu beharreko errealitatea dala baieztatzea (2005). Hizkuntzaren erabilerari dagokionean sortzaileen askatasuna aldarrikatu dau alderdiak: *consideramos que todas las actividades que se propugnan podrán ser llevadas a cabo en cualquiera de nuestras*

dos lenguas, con libertad total para los respectivos creadores (PSE-EE, 1980). Era berean, maila kulturean banakakoaren balioak taldearen balioen aurretik kokatzea be defendatu dau: *para nosotros, programa cultural quiere decir ante todo, colocar los valores del individuo por delante de las entidades colectivas* (1994).

Gizarte alorrean euskarak eta gaztelaniak komunikazio hizkuntza moduan jardutea dau proposamen nagusitzat PSE-EEK (%62,5) (ikusi 5.57. taula); hau da, gizarte mailan euskara zein gaztelania erabilia izatea, *que ambas lenguas oficiales, castellano y euskara, puedan utilizarse en todas las actividades de la vida cotidiana* (PSE-EE, 2012), modu horretan, gizarteko elkarrekintzetan herritarrek hizkuntza aukeraketa bermatua izan dagien, euren hizkuntza eskubideak errespetatuak izan daitezkan. Ildo honetan interesgarria da 1980ko hauteskunde programan egindako adierazpena: *apoyaremos las acciones encaminadas a llegar a un bilingüismo real* (PSE-EE, 1980).

Esparru juridikoan, legedian – Espainiar Konstituzioan, Autonomia Erkidegoko Estatutuan eta 10/1982 Legean, Euskararen erabilera normalizatzeko oinarritzkoan-oinarritutako hizkuntza eskubideek bereganatzen dabe hizpide osoa (%100) (ikusi 5.57. taula); hizkuntza medio baztertua ez izatea eta hizkuntza aukeratzeko eskubidea izatea direlarik bi aldarrikapen nagusiak.

Komunikabideetan euskara eta gaztelaniaren erabilera bultzatzea izan da ekimen nagusia (%66,67) (ikusi 5.57. taula): *hacer presentes en lo cotidiano nuestros dos idiomas* (PSE-EE, 2009). Horretarako, bi hizkuntzen ikasketa bultzatzeko beharra agertu dau 2009an, ezagutza aktiboa zein pasiboa bultzatuz: *propiciar conocimientos activos y pasivos de los mismos* (PSE-EE, 2009). Euskara eta gaztelania xede direnean zinemagintza da komunikabideen baitan azpi-alor aipatu bakarra. Zehazki, euskara eta gaztelaniazko zinemagintzaren finantzaketa neurriek (2005, 2009) ezeze, finantzaketaz haratago babes neurriak be izan dauz xede alderdiak (2009).

Lan munduari dagokionean euskara eta gaztelania ekimen bakarrean izan dira xede, hau be, hizkuntza eskubide itxuran, enplegu bat lortzerakoan hizkuntza baldintza izatea gaitzetsiz.

Euskarari bera berataraz zuzendutako ekimenak hizpide hartuta, PSE-EEK proposamenen %45,1 euskarari zuzendu deusozala esan beharra dago (ikusi 5.55. taula). Euskarari zuzendutako ekimen gehien bereganatu dauzan alorra hezkuntza izan da eta atzetik gertu arlo orokorra kokatu da. Herri administrazioak eta kultura alorrek be ehuneko esanguratsuak bereganatu dabez. Barriz, komunikabideen, gizartearen, lan munduaren, teknologia barrien eta esparru juridikoaren) indarra askoz

murritzagoa izan da. Aipatu beharrekoa da, hizkuntza politika arloaren arabera ekimen motak dezente desbardindu direla, nahiz eta zenbait proposamen esparru batean baino gehiagotan nabarmendu.

Euskarak politika alor bakoitzean bereganatu dauzan ekimen motak aztertzen hasi aurretik, interesgarria da aipatzea, batzbesteko datuak aintzat hartzen badira bi ekimen mota modu argian gailendu direla; hain zuzen, ebaluaketa eta erreformei zuzendutakoa, ekimen guztien %19,51 bere eginda; eta hizkuntza eskubideak, proposamenen %17,53 batuta (ikusi 5.58. taula).

5.58. taula. PSE-EEK euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (%) bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Herri Adm.	Irakas.	Kom.	Tek. Barri	Lan	Kul.	Giz.	Jurid.	Batazbes- tekoa
Ezagutza, euskalduntzea	5,36	3,03	1,53	0	0	0	2,33	0	0	2,72
H. babestu, bultzatu	17,86	9,09	2,29	15,38	0	0	13,95	8,33	0	9,38
Corpus plangintza	0	0	0	0	0	0	6,98	0	0	0,74
Ikasketa, alfabetatzea	0	6,06	12,98	23,08	0	0	0	0	0	5,93
Legedia: mantendu	0	1,52	0,76	0	0	0	0	0	25	0,99
Legedia: aldatu	0	4,55	0,76	0	0	0	0	0	37,50	1,73
Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea	0	0	0	0	0	0	0	0	37,50	0,74
Hizkuntza eskubideak	36,61	7,58	8,40	0	0	81,82	2,33	33,33	0	17,53
Hizkuntza didaktika	0	0	3,82	0	11,11	0	0	0	0	1,48
Ikerketa	0	0	1,53	0	0	0	0	0	0	0,49
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	0	10,61	0	0	0	0	0	0	0	1,73
Hizkuntza eskakizunak: meritu	0,89	18,18	3,05	0	0	9,09	0	0	0	4,44
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	4,55	0	0	0	9,09	0	0	0	0,99
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	1,53	0	0	0	0	0	0	0,49
Komunikazio hizkuntza funtzioa	10,71	6,06	3,82	15,38	22,22	0	0	25	0	6,91
Itzulketak, bikoizketa	0	3,03	0	0	0	0	0	0	0	0,49
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	0	0	0	15,38	0	0	39,53	0	0	4,69
Baliabide tekniko, giza, materialak	1,79	1,52	6,11	7,69	66,67	0	11,63	0	0	5,68
Planifikazio soziolinguistikoa	6,25	6,06	10,69	15,38	0	0	0	0	0	6,67
Ebaluaketak, erreformak	14,29	16,67	35,11	7,69	0	0	4,65	25	0	19,51
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	0,89	0	0	0	0	0	4,65	0	0	0,74
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	5,36	1,52	3,05	0	0	0	13,95	8,33	0	4,44
Tituluak, akreditazioak	0	0	4,58	0	0	0	0	0	0	1,48
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	112	66	131	13	9	11	43	12	8
										405

ITURRIA: norberak egina.

Irakaskuntza alorrean euskarari zuzendutako ekimenen ehuneko handiena, %35,11 zehazki, ebaluaketak eta erreformak planteatzera bideratu dauz PSE-EEK (ikusi 5.58. taula). Modu jarduntsuenean proposatutako erreforma, bai hauteskunde deialdi kopuruari dagokionean (1990, 2001, 2005, 2009) baita deialdi bakoitzean eskainitako

tarteari dagokionean, Iraleren erreforma izan da. PSE-EEren ustetan, *el sistema de examen único hoy en vigor para determinar la adquisición del perfil lingüístico es injusto y anacrónico* (PSE-EE, 2005) eta gainera ez da eraginkorra. Horregaitik, besteak beste, ebaluaketa jarraiaren aldeko apustua egin dau alderdiak. Bestalde, ikasleen euskara ikasketa maila neurtzeko ebaluaketa egiteko nahia be agertu dau alderdiak 1998 eta 2001eko hauteskunde programetan eta euskalduntzeari bideratutako baliabide publikoen kuantifikazioa burutzeko proposamena be behin baino gehiagotan burutu dau (2001, 2005, 2009).

Ildo beretik, planifikazio soziolinguistikoari be tarte handia itzi deutso alderdiak, hain zuzen, ekimenen %10,69 (ikusi 5.58. taula). 80 hamarkadan nagusiki hezkuntza sisteman euskara barneratzea planifikatzeko beharra izan zan PSE-EEren ardura (1980, 1984, 1986, 1990); 2001az geroztik helduen euskalduntze zerbitzuak (Habe eta euskaltegi sarea) argitu eta planifikatzekoa (2001, 2005, 2009, 2012). 80 hamarkadara bueltatuz, aipatzekoa da, euskaraz burututako hezkuntzarako baliabide eskaintza garai horretan (1980, 1984) izan ebala eskagai PSE-EEK nagusiki. Aurrekoen antzera izaera antolatzailea dauan finantzaketa neurria aipatua izan dan arren, esan beharra dago bere presentzia nahiko marginala izan dala euskarari zuzendutako hezkuntza politiketan.

Pentsatzekoa danez, hezkuntza alorrean euskarari zuzendutako ekimenen artean bere ikasketak eta alfabetatzeak be presentzia handia bereganatu dau (%12,98); ez ostera beronen erabilerak, hau da, komunikazio hizkuntza moduan euskara indartzeak (%3,82) (ikusi 5.58. taula).

Bestalde, hizkuntza eskubideak be erdiko langai izan dira PSE-EEren euskararekiko hezkuntza politiketan. Herritarrak orokorrean onuradun izan diren arren, ikasle eta irakasleen hizkuntza eskubideak izan dauz PSE-EEK hizpide nagusi. Ikasleen kasuan, beharrezko hezkuntzan euskararen tratamenduak ekarri leikezan eragozpenen aurrean ikasleen hizkuntza eskubideak urratuak ez izatea izan da helburua; eta irakasleen kasuan euskara dala eta bazterketarik ez emotea. Horrela, *el profesorado de la Escuela Pública, funcionario o no, que no esté euskaldunizado no se verá afectado por este diferente tratamiento lingüístico manteniendo su vinculación con la Administración en las mismas condiciones* (PSE-EE, 2005). Honeri lotuta, interesgarria da aipatzea irakaskuntza alorrean hizkuntza eskakizunek oso tarte txikia bereganatu dabela, eta egin dabenean meritu moduan egin dabela (%3,05); inoiz ez baldintza moduan. Era berean, azpimarragarria da PSE-EEK 2001az geroztik modu egonkorrean izan dauala arduragai euskara tituluek herri administraziora sarrera izateko sortzen dabezan

mugak. Horrela, zera dau proposagai: *resolver los problemas que se plantean en el acceso a las Administraciones Públicas, mediante la normalización y homologación de los estudios que se realizan en los euskaltegis, las Escuelas Oficiales de Idiomas, exámenes EGA o los estudios en la Enseñanza Obligatoria y Bachillerato* (PSE-EE, 2001, 2005, 2009). 2012ko hauteskunde programan be, ildo berean, tituluen lorpenaren razionalizazioa dau proposagai alderdiak horretarako legedia mailako neurriak hartuz.

Era berean, proposatuak izan dira, hizkuntza didaktika neurriren bat edo beste (%3,82), euskararen babesa modu orokorrean (%2,29) eta beronen ezagutza lortzea (%1,53) zein euskararen inguruko ikerketa (%1,53) eta ikasketa-ikerketa hizkuntza moduan erabiltzea (%1,53) (ikusi 5.58. taula).

Euskarari zuzendutako hizkuntza politika modu orokorrean hizpide izan danetan, hizkuntza eskubideek bereganatu dabe tarte handiena. Halaber, oraingoan be hizkuntza eskubideak ez dagoz euskaldunen hizkuntza eskubideetara zuzenduak, euskarari zuzendutako hizkuntza politikek eragindako bazterketa eta inposaketa egoeren gaitzespena baino. Norabide horretan, interesgarria da alderdiaren 2012ko honako adierazpena: *hay quien sostiene que no hay política lingüística sin cierto grado de imposición o coerción, que las medidas de recuperación o revitalización de una lengua conllevan incomodidades para una parte de la población que ésta necesariamente ha de asumir. Nosotros creemos que es posible articular otro discurso* (PSE-EE, 2012). Horrela, PSE-EEK modu jarraikorrean gogoratu dau, *que el sujeto de derechos es la persona y no la lengua* (PSE-EE, 1998, 2001, 2005, 2009). Aipatu beharra dago euskararen normalizazio prozesuak sortutako bazterketa eta inposaketa egoeren gaitzespena alderdiaren diskurtsoan iraunkor mantendu dala 1980ko hauteskunde programaz geroztik.

Hori horrela eta kontrapuntu moduan, euskara babestearen aldeko ekimenak (%17,86) be ugariak izan dira PSE-EEren diskurtsoan hizkuntza politikaz modu orokorrean jardutean; baita euskararen erabilera bultzatzeko proposamenak (%10,71) zein herritarren euskalduntzea bermatzekoak (%5,36) (ikusi 5.58. taula). Esan beharra dago euskararen babesa, euskalduntzea eta erabilera hizpide daben proposamenok izaera orokor samarra dabela, hau da, ez direla neurri zehatzetan gauzatzen.

Bestalde, euskara planak burutzea hauteskunde deialdi desbardinetan izan dauz hizpide alderdiak (1986, 1994, 2001, 2005, 2009, 2012), baita euskarari zuzendutako hizkuntza politikaren ebaluaketak be (1994, 1998, 2001, 2005, 2009). Hau da, *elaborar*

balances del resultado de la aplicación de las políticas lingüísticas que desarrolla la administración en todos los campos (PSE-EE, 1998) eta, era berean, euskararen ezagutza eta erabilera mailak ebaluatzeko proposamena be hauteskunde deialdi jarraituetan egin izan dau alderdiak (1998, 2001, 2005, 2009). Euskararen politika orokorrera zuzendutako finantzaketa neurria bat bakarra izan da hauteskunde deialdirik deialdira errepikatua izan dana (2001, 2005, 2009), zehazki, materialen produkziara bideratzeko diru laguntzak. Aipagarria da proposamen honen aurretik, 1998an, diru laguntzon berbegiratzea eta ordezkapena beharrezkotzat jo ebala ordura arte indarrean egoana diskriminatzailea zalakoan. Euskara politika orokorrarentzako baliabideen eskaintza oso marginala izan dala aipatu beharrekoa da.

Bestalde, euskararen hizkuntza politikaz modu orokorrean jardutean hizkuntza eskakizunak meritu moduan aintzat hartzea behin (%0,89) bakarrik izan dau hizpide PSE-EEK; baita zonalde euskaldunetan euskararen erabileraren aldeko sentsibilizazioa burutzea be (%0,89).

Euskara herri administrazioan langai izan danetan hizkuntza eskakizunak izan dira ekimen aipatuena (%28,79). Hizkuntza eskakizunak mintzagai izan diren gainontzeko alorretan ez bezala, herri administrazioan eskakizunoi baldintza izaera atxikitzea bai izan dau proposagai PSE-EEK (%11,29) (ikusi 5.58. taula). Hizkuntza eskakizunak baldintza moduan ezartzeko hainbat irizpide hartu dauz kontuan alderdiak: zonaldeko euskaldun kopurua, herriaren tamaina, lanpostuak eskatutako euskara gaitasun maila. Zenbait lanpostutan hizkuntza eskakizunaren beharrezkotasuna onartu arren, alderdiak indarrean dagoen hizkuntza eskakizunen berdoitzea beharrezkotzat jo dau (1994, 1998, 2001, 2005, 2009), euskararen ezagutzagaitik bidezko balorazioa eskaintzeko eta eskakizunak beharrian eta lurraldeetara egokitzeke.

Euskara arreta-harreman hizkuntza moduan ezartzea (%4,55), itzulketa eta bikoizketak burutzea (%3,03) eta bere erabilera bultzatzea (%6,06) be izan dauz helburu PSE-EEK noiz edo noiz. Bere hitzetan, *las Administraciones públicas garantizarán que en sus plantillas haya un número suficiente de funcionarios euskaldunes* (PSE-EE, 1986). Helburu hori lortzeko, *las Administraciones públicas (...) pondrán los medios necesarios para facilitar el aprendizaje del euskera a todos aquellos funcionarios que no lo conocieran en el momento de acceder a la función pública* (PSE-EE, 1986) eta, aldi berean, euskalduntze ikastaroetara sarrera aukera bardina bermatuko deutse langile guztiei (2005, 2009).

Herri administrazioan be noiz edo noiz izan dira hizkuntza eskubideak langai (%7,58) (ikusi 5.58. taula); beste behin, euskararen eskaerak langileengan sortu daikezan bazterketak gaitzesteko. *No debe convertirse el euskera en un elemento que impida, injustificadamente, el acceso a un puesto de trabajo* (PSE-EE, 1998). Baina era berean, herritarrei EAEko bi hizkuntza ofizialetako edozeinetan arreta jasoteko eskubidea luzatu deutse: *hacer posible el derecho de los ciudadanos vascos a ser atendidos en cualquiera de los dos idiomas de la Comunidad Autónoma* (PSE-EE, 1986).

Herri administrazioan legedia aldatzeko beharra be ikusi izan dau alderdiak 2001, 2005 eta 2009an; hiruretan eskaera bardina burutuz: *revisar las normas y políticas de euskaldunización no acordes con el consenso alcanzado en torno a la Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera* (PSE-EE, 2009). 1994an maila lokalean euskara sustatzeko ordenantzak aztertu eta garatzeko nahia be agertu dau.

Halaber, herri administrazioan euskarari zuzendutako hizkuntza politikak erreformatzeko deia sarritan burutu izan dau (%16,67). 1994tik 2009ra etenik barik aldarrikatua izan dan eskaera Euskararen Aholku Batzordearen berdefinizioa burutzea izan da, hain zuzen, *redefinir las funciones del Consejo Asesor del Euskera*¹⁵³ (PSE-EE, 2009).

Bestalde, planifikazio soziolinguistikoa (%6,06), euskararen ezagutza lortzea (%3,03), baliabideen eskaintza (%1,52) zein finantzaketa (%1,52) be izan dira hizpide euskarari zuzendutako herri administrazioako politika ekimenetan, nahiz eta aipamen bakarren bat bereganatuta.

Kulturgintza alorrean euskarazko sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturalak jaso dauz proposamen gehien (%39,53) (ikusi 5.58. taula). Nagusigoa lortu arren, azpimarragarria da ekimenok 2001ean izan ebazala lehenengoz proposagai alderdiak eta ordutik modu egonkorrean proposatu izan dauzala. Era berean da aipagarria sorkuntza literarioak bereganatu dauzala PSE-EEren mota honetako ekimen gehienak, nahiz eta euskal agerpen kulturaletikiko konpromiso orokorragoa be izan dauan hizpide: *avanzar en la diversificación de las manifestaciones culturales en euskara* (PSE-EE, 2012). Sorkuntza kulturala euskal lurraldera ezeze nazioarteari begira be kokatu dau alderdiak: *continuar las políticas de apoyo específico a la creación, producción y*

¹⁵³ Bost hauteskunde deialdiren ostean, 2012ko hauteskunde programan PSE-EEk ez eban eskaera hori proposagai izan, hain zuzen, EAEko gobernuan emon eban legegintzaldian Euskararen Aholku Batzordearen berdefinizioa burutu ebalako. Beste hainbat politika ekimenegaz be gauza bera gertuta da.

difusión de la cultura en euskera, tanto dentro como fuera de nuestra Comunidad (PSE-EE, 2012). Horrela, nazioartean euskara bultzatzeko Cervantes Institutuagaz alkarlanean jardutea proposatu eban alderdiak 2005ean eta 2012an Etxepare Institutua bultzatzea egiteko berbererako.

Finantzaketa neurriak be proposatu dira kulturgintza alorrean. Hiru izan dira ekimenak; 1980an Euskaltzaindia diruz laguntzeko konpromisoa, 1986an euskal idazleen lana gaztelaniara itzultzeko laguntzak eta 2009an krisi garaian egon arren euskal ekintza kulturalentzako diru murrizketa ez burutzeko konpromisoa. Bestalde, euskararen corpus plangintzara zuzendutako proposamenak be izan dauz langai PSE-EEK (%6,98) (ikusi 5.58. taula). Halaber, proposamenok hauteskunde deialdi bakarrean burutu dauz alderdiak, 1994ean, hain zuzen.

Aipatzekoa da aurretik mintzagai izan doguzan hiru alorrekaz erkatuz, hizkuntza eskubideen indarra oso murrizta izan dala kultura alorrean –aipamen bakarra bereganatu dau (%2,33). Halaber, aldarrikatua bera izan da: euskara ezagutu barik gaztelania darabilenak ez baztertzea esparru kulturallean.

Bi hauteskunde deialdietan (2009, 2012) PSE-EEK euskal kultura prestigiatzeko beharra be ikusi dau eta norabide horretan herritarren sentsibilizazioa burutzekoa (%4,65). Era berean, euskarara zuzendutako politikaren berbideratze kulturalaren beharrezana be aldarrikatu dau alderdiak 2009an.

Aurretik aipatu dan moduan, gizartea, komunikabideak, lan mundua, teknologia barriak eta esparru juridikoa ez dira bereziki alor indartsuak izan euskarari zuzendutako hizkuntza politketan. Gizarte mailari zuzendutako 12 esaldi-muinetan bazterketa eta inposaketa ekidingo dauzan hizkuntza eskubideak errespetatzea (%33,33), euskararen erabilera indartzea (%25) eta berau babestea (%8,33), mintzairaren erabilera neutzeko bideak ebaluatzea eta hobekuntza erreformak bideratzea (%25), zein hizkuntza politika ekimenen finantzaketa burutzea (%8,33) izan dira proposatutakoak (ikusi 5.58. taula).

Komunikabideen alorrean be euskarari zuzendutako hizkuntza politikek 13 esaldi-muin baino ez dabez bereganatu, eurretatik 12 EiTbra zuzenduta eta bakarra Euskal Irratia ez beste euskarazko irratiei (2012), non baliabideak eskaintzeko jarrera izan dan adierazitakoa. EiTbri euskara babesle funtzioa atxiki deutso (1980, 2012), herritarrengan eta umeengan euskararen ikaskuntza (1980. 2005, 2009) eta erabilera bultzatzeko lanabesa (2012) eta euskal kultura eta euskara mundura zabaltzeko bidea (2012). Egiteko horretan, 2005 eta 2009an EITBk euskararen ikasketari begira bete

beharreko papela argitzeko beharra identifikatu dau alderdiak eta 2009an EiTBen edukiak eta aurrekontua berrikusteko beharra.

Lan munduan hizkuntza eskubideek bereganatu dabe proposamenen ia ehuneko osoa (%81,82) (ikusi 5.58. taula). PSE-EEK euskararen gehiegizko balorazioa izan dau kritikagai: *no debe convertirse el euskera en un elemento que impida, injustificadamente, el acceso a un puesto de trabajo* (PSE-EE, 2001, 2005, 2009). Era berean, alderdia zigor linguistikoen erabat kontrako agertzen da; zentzu horretan, 2009an EAJren gobernuak proposatutako Komertzio Dekretuaren kontra lekutuz eta 2012an euren gobernuak Dekretuan proposatutako zigorrak kendu izana aldarrikatuz. Lan munduan euskara arreta-harreman hizkuntza moduan ezartzea behin bakarrik izan dau mintzagai alderdiak; hain zuzen, 2012an zerbitzua euskaraz eskaintzen daben komertzioetan logo bat ezartzea proposatuz.

Teknologia barrien kasuan, euskara indartzeko nahiaren baitan baliabideen eskaintzak bereganatu dau hizpidearen gehiengoa (%66,67) (ikusi 5.58. taula): telefono eta tabletentzako euskarazko aplikazioak, itzultzaile automatikoak, etab. bultzatzea, hain zuzen (2012). Era berean, teknologia barrien erabilerari probetxua ataraz euskararen ikasketarako modalitate barriak be izan dauz proposagai PSE-EEK 2009an.

Esparru Juridikoan Europar Batasunean euskararen ofizialtasuna lortzea (%37,5) izan da helburuetako bat: *trabajar por la oficialidad del euskera como lengua de la Unión Europea* (PSE-EE, 2005, 2009). Aldi berean, PSE-EEK 10/1982 Legea berrikusteko beharrezana identifikatu dau 2001 eta 2005 hauteskunde programetan (%37,5) hainbat aldaketa proposatuz; 2009an Euskararen Legearen gainean lortutako akordioak indartzeko beharra adierazi dau eta 2012ko hauteskunde programan, barriz, berau onartu eta garatzeko konpromisoa agertu dau (%25): *ese es precisamente el espíritu del Estatuto de Gernika, de la Ley de Normalización y de la ponencia Euskara 21, que asumimos y nos esforzamos en desarrollar* (PSE-EE, 2012).

PSE-EEK proposagai dauzan hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruari dagokionean, gehien gehienak EAEra zuzenduak dagoz, hain zuzen, ekimenen %93,47 (ikusi 5.59. taula). Nagusitasun hori hauteskunde deialdi guztietan mantendu da. Hori holan, 2001eko hauteskunde deialdiaz geroztik proposamen politikoen aplikazio esparrua aniztu egin da, EAE ezeze Espainiar Estatua eta bere autonomia erkidegoak, nazioartea eta Europar Batasuna be ekimenen jasotzaile egonkor bihurtuz. Espainiar Estatuaren eta bera autonomia erkidegoen kasuan bi motatako ekimenak nagusitu dira: Estatuko erkidegoetako hizkuntzen babesarekiko Euskal Autonomia

Erkidegoaren konpromisoa (2001, 2005, 2009, 2012) eta Estatuko autonomia erkidegoetako hezkuntza sistemetan euskararen ikasketa ahalbidetzea hautazko ikasgai bilakatuz (2001, 2005).

5.59. taula. PSE-EEren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzazbestekoa
Lokala	0	0	0	0	1,49	0	0	0	0	0	0,13
Eremu estrategikoak	0	0	0	0	23,88	0	0	0	0	0	2,01
EAE	100	100	96,55	100	74,63	100	94,05	92,02	96,32	94,03	93,47
Euskal Herria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Espainiar Estatua	0	0	3,45	0	0	0	1,19	2,13	0,61	0,75	1,01
Europar Batasuna	0	0	0	0	0	0	0	1,60	1,84	0,75	0,88
Nazioartea	0	0	0	0	0	0	4,76	4,26	1,23	4,48	2,51
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	32	47	29	17	67	35	84	188	163	796

ITURRIA: norberak egina.

Nazioarteari zuzendutako hizkuntza politika proposamenek izaera desbardina dabe. Maila kulturalari oso zuzenduak dagoz. Egitez, ekimen indartsu eta errepikatuena lurralde euskaldunean sortutako literatura, euskaraz zein gaztelaniaz burututakoa, nazioartean zabaltzea da. Halaber, literaturaz haratago, euskara eta euskal kultura zabaltzea be badau hizpide PSE-EEK, 2009az geroztik egiteko horretarako Etxepare Euskal Institutua erabiliz. Europar Batasunari begirako politika ekimenek Batasuneko erakundeetan euskararen eta Espainiar Estatuko hizkuntza gitxituen ofizialtasuna dau xede nagusiki. Nahi hau 2005az geroztik etenik barik izan da adierazia, horretarako lanean jardutera konprometituz.

Aplikazio esparru lokala eta eremu estrategiko moduan izendatua be izan dauz langai PSE-EEK, nahiz eta hauteskunde deialdi bakarrean, hain zuzen, 1994koan. Aipatzekoa da 1994ko hauteskunde programan esparru lokalera ekimenen %1,49 bakarrik bideratu zan arren, eremu estrategikoak proposamenen %23,88 esanguratsua bildu ebala (ikusi 5.59. taula). Herri euskaldunak dira PSE-EEK mintzagai dauzan eremu estrategikoak. Elebakartasun euskalduna baztertuta, alderdiak herri euskaldunetan euskara bultzatzeko konpromisoa hartzen dau, euskararentzako espazio barriak sortzeko konpromisoa. Zonaldeotako herri administrazioari dagokionean euskara bultzatzea, baina era berean, elebitasunaren alde be apustua eginez herri ordenantzak elebitan burutzeko deia egin dau PSE-EEK. Era berean, zonalde euskaldunetan euskara aldagai desbardinak berba egiten direla jakitun, bertako herri administrazioko langileak alfabetatzeko kanpaina bat bideratzea be izan dau proposagai. Esparru

lokalari dagokionean ekimen bakarra da PSE-EEk proposatutako herri administrazioetan euskalduntze plana burutzea, hain zuzen be.

Azpimarratu beharra dago PSE-EEk ez daukala hizkuntza politika ekimenik aurkeztu Euskal Herriarentzat edota berau egituratzen dabenean EAE ez beste lurraldeentzat (Nafarroa eta Iparraldea), euskal diasporarentzat zein Iparraldea barnean hartzen dauan Estatu Frantsesarentzat.

Hizkuntza politika ekimenek onuradunak be badabenez, hau da, ekimenak kolektibo jakinei zuzenduta dagoz. Ekimen gehien bereganatu dauzan kolektiboa herritarrena izan da (%34,05); halaber, erakundeek be ehuneko handia bereganatu dabe (%19,35), baita ume eta gazteek (%13,69) eta irakasle eta ikerlariak (%10,93) be (ikus 5.60. taula). Langileriak eta herri administrazioak antzeko ehunekoa jaso dabe, lehenengoak %5,53 eta bigarrenak %5,03. Atzetik, euskalgintza (%3,39) eta kulturgileak (%2,64) kokatu dira. Ordezkaritza politikoa, etorkin eta gitxiengo etnikoak eta hizkuntza ikasleak be izan dira onuradun, nahiz eta neurri txikian. Zehazki, ordezkari politikoen ekimenen %1,76 bereganatu dabe eta etorkin eta gitxiengo etnikoen %1,38. Bestalde, proposamenen ehuneko batera heldu barik be politika proposamen baten edo besteren onuradun izan dira eta hizkuntza ikasleak (%0,75), hizkuntza komunitatea orokorrean (%0,63), eta gaztelaniadunena (%0,25); baita familia eta guraso (%0,5), eta kontsumitzaileak (%0,13).

5.60 taula. PSE-EEren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1980-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Herritarrak	34,38	8,51	55,17	23,53	44,78	31,43	29,76	35,64	24,54	47,01	34,05
Gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea	0	0	0	0	0	0	0	0	0,61	0,75	0,25
Hizkuntza komunitateak	0	0	0	0	0	0	3,57	0,53	0	0	0,63
Langileria	3,13	6,38	6,90	11,76	16,42	8,57	2,38	5,32	5,52	0,75	5,53
Irakasleak & Ikerlariak	3,13	14,89	20,69	29,41	2,99	11,43	19,05	12,77	7,98	6,72	10,93
Hizkuntza ikasleak	0	0	3,45	0	1,49	2,86	0	0,53	1,23	0	0,75
Umeak & gazteak	18,75	14,89	6,90	17,65	10,45	14,29	11,90	13,30	16,56	12,69	13,69
Familiak	0	0	0	0	0	0	3,57	0	0,61	0	0,50
Etorkinak & Gitxiengo etnikoak	0	0	0	0	0	0	0	0,53	5,52	0,75	1,38
Kontsumitzaileak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,75	0,13
Ordezkaritza politikoa	0	2,13	0	0	0	2,86	4,76	2,66	0,61	1,49	1,76
Kulturgileak	3,13	0	0	5,88	0	0	2,38	5,32	3,68	0,75	2,64
Euskalgintza	15,63	0	0	0	5,97	2,86	1,19	1,06	2,45	7,46	3,39
Erakundeak	15,63	51,06	6,90	0	8,96	20	16,67	15,43	24,54	20,15	19,35
Herri administrazioa	3,13	2,13	0	11,76	8,96	5,71	4,76	6,91	6,91	0,75	5,03
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	32	47	29	17	67	35	84	188	163	134	796

ITURRIA: norberak egina.

Aipamen gitxien bereganatu dauzan onuradunetatik hasi eta kolektibo bakoitzean nagusitu diren ekimen motak azpimarratuz, honakoak aipatu daitezke. Kontsumitzaileak ekimen bakarrean baino ez dira izan hizpide, eta proposatutakoa kontsumitzailea jakinaren gainean egon daiten zerbitzua euskaraz emoten daben establezimenduentzako logo bat sortzea. PSE-EEK familiak hizpide dauzanean, oso modu zehatzean egin dau, hain zuzen, irakaskuntza munduan euren seme-alabek hizkuntza aukeratzeko daben eskubidea defendatzeko. Hizkuntza komunitateak be onuradun esplizitu gisa oso ahulak izan dira, izan be, hizkuntza komunitateak orokorrean bost aipamen bakarrik izan dauz eta gaztelaniadunen hizkuntza komunitateak bi. Hizkuntza komunitate kode barnean euskaldunen eta gaztelaniadunen komunitatea da hizpide era berean, eta helburua bi hizkuntzen ezagutza eta erabilera normalizatua indartzea. Gaztelaniadunen komunitatea modu esplizituan mintzagai izan danean, barriz, beronen hizkuntza eskubideak izan dauz aipagai PSE-EEK, euskararen inposaketarik eza eta aukera askatasuna izanik aldarrikatua. Hizkuntza ikasleei zuzendutako ekimenak irakaskuntza arloan kokatzen dira eta bilatutakoa hizkuntzen ikasketa da, azken urteetan ingelesarena nagusiki eta aurrekoetan euskararena; horretarako baliabide eta diru laguntza eskainiz.

Etorkin eta gitxiengo etnikoen kasuan, bilatutakoa etorkinek EAEko bi hizkuntza ofizialak, euskara eta gaztelania, ikastea da; baina bi hizkuntza honeez gainera euren jatorrizko hizkuntzak ikasteko erraztasunak be emoteko proposamena egin izan dau alderdiak. Era berean, etorkinekaz mediazio lanetan itzulketa zerbitzuak eskaintzea be izan da helburu. Ordezkarik politikoei dagokionean, PSE-EEK hizkuntza politikaren egikaritzean beraien zerezana handitu gura dau, eurak bihurturik hizkuntzak eta bereziki euskara babestearen eta planifikazio soziolinguistikoa burutzearen arduradun. Kulturgileen kasuan, hizkuntza politika gehien gehinak euren sorkuntza eta ekoizpen kulturala bultzatzera bideratu dauz alderdiak, sorkuntza bultzatzeko bide moduan diru laguntzak eskaintzea be proposatuz.

PSE-EEK herri administrazioiko, hezkuntza alorreko eta lan munduko langileak izan dauz xede, lehenengoak bigarren eta hirugarrenen aurretik gailenduz. Lan munduko langileei zuzendutako ekimenak lau izan dira guztira eta euren atzerriko hizkuntzen eta ingelesaren ikasketa eta euren ezagutza bultzatzea eta hizkuntzen ezagutza gaitasun profesionalen aurretik ez kokatzea izan dira bilatutakoak. Irakaskuntza mailan euskaltegiak dauz hizpide alderdiak, baina ez euskaltegiko langileak, herri administrazioakoak baino; hau da, herri administrazioan sartzeko euskara ikasketen homologazioak sortutako arazoak konpontzea hartu dau alderdiak helburu. Herri

administrazioaren baitan hizkuntza eskakizunek bereganatu dabe langileei zuzendutako ekimenen gehiengoa; halaber, hizkuntza eskubideak be ekimen indartsu izan dira; hain zuzen, hizkuntza arrazoiekaitik bazterketarik ez izatea izan da aldarrikatua. Era berean, langile publikoen euskara ikasketa eta alfabetatzea bideratzea eta bere ezagutza lortzea, zein Europar Batasuneko beste hizkuntzen ezagutza handitzea be proposatu dauz.

Irakasleei zuzendutako ekimenen artean bat nabarmendu da argiro: IRALeren, ebaluaketa eta erreforma. Hizkuntzen ikasketak be indar handia bereganatu dau. Aipatu beharrekoa da 1984ko hauteskunde programatik 1998kora arte irakasleek ikasteko hizkuntza euskara izan dala; oster, 2005 eta 2009an atzerriko hizkuntzak bihurtu dira ikasi beharreko mintzaira eta 2012an, barriz, ingelesa. Era berean, irakasleen hizkuntza eskubideen bermakuntza be izan dau helburu alderdiak, hain zuzen, hizkuntza arrazoiekaitik baztertua ez izateko eskubidea; baita hizkuntza eskakizunak hizpide merito moduan aintzat hartzea.

Ume eta gazteei zuzendutako ekimen gehien gehienak irakaskuntza alorrera bideratuak dagoz. Halanda be, gizarte esparruari begira be badira ume eta gazteei zuzendutako ekimenak, hain zuzen, eskolaz kanpoko jardueretan euskara eta ingelesaren erabilera indartzeko proposamena. Ume eta gazteei begira irakaskuntzara zuzendutako ekimenek zerrenda luzea osatzen dabe, baina ekimen nagusia ingelesaren eta atzerriko hizkuntzen zein, neurri txikiagoan, euskara eta euskara eta gaztelaniaren ikasketa bultzatzea izan da.

Herritarrak onuradun nagusiak izanik, danatariko ekimenak bereganatu dabez. Hori horrela, modu argian nagusitu direnak hizkuntza eskubideak izan dira, aipamenen herena bereganatuz. Askoz neurri txikiagoan bada be euskararen, eta maila txikiagoan, euskara eta gaztelaniaren babesak eta erabilerak, zein herritarrak onuradun dauzan euskara eta euskara eta gaztelaniaren politiken ebaluaketa eta erreformak be gailendu dira.

Onuradun indibidualez gainera PSE-EEren politika ekimenak erakunde egituretara be badagoz bideratuak. Herri administrazioa ez beste erakundeak dira modu honetako onuradun zentralak, irakasuntza erakundeen nagusitasun eztaba daezinagaz. Erakundeek mota askotako ekimenak bereganatu dabezan arren, orotara ekimen antolatzaileak gailendu dira; egitez, ebaluaketak eta erreformak, planifikazio soziolinguistikoa zein baliabideen eskaintza izan dira nagusi; eta irakaskuntza

erakundeetan aurreko proposamenez gainera bateratze linguistikoaren ereduari eta hizkuntza didaktikari be zuzendu jakoz hainbat proposamen.

Herri adminitrazioan be, egoera antzekoa izan da. Ebaluaketa eta erreformek bereganatu dabez ekimen gehien, planifikazio soziolinguistikoa be langai izan da, baita hizkuntza ofizialen babesaren aldeko adierazpen orokorragoak be. Era berean, Europa Batasuneko erakundeei begira ofizialtasuna izan da aldarrikatutako proposamen nagusia eta hizkuntza legedia aldatu beharra be adierazi izan da behin baino gehiagotan. Bestalde, euskalgintzara zuzendutako ekimenak euskal kultura arloari eta irakaskuntzari dagoz zuzenduak nagusiki eta, beste behin, ekimen antolatzaileak gailendu dira: euskalgintzaren planifikazio soziolinguistikoa eta erreforma neurriak eta baliabide eskaintza.

5.3.8. Balio euskarriak

Atal honen bidez, PSE-EEK hizkuntzen inguruko diskurtso ideologikoan eta proposatutako hizkuntza politketan oinarri dauzan balio euskarriak identifikatu gura dira. Hasteko, aztergai doguzan PSE-EEren legebiltzarrerako hamar hauteskunde programetan balio euskarriak kodearen azpian 802 esaldi-muin kodetu dirala baieztatu behar da. Esaldi-muinoan %46,26 euskara eta gaztelania hizkuntzek bereganatu dabe, %41,40 euskarak bera beratara, %5,49 hizkuntzek eta %4,36 euskarak, gaztelaniak eta ingelesak alkarregaz (ikusi 5.61. taula). Bestalde, ingelesak, bera beratara %0,75 baino ez dau lortu; etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek eta estatuko eskualdeko hizkuntzek %0,50, eleaniztasunak eta atzerriko hizkuntzek hizpidearen %0,25 eta gaztelaniak %0,13.

5.61. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabezan hizkuntzak
(% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	5,49
Euskara	41,40
Gaztelania	0,25
Ingelesa	0,75
Euskara & Gaztelania	46,26
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	4,36
Atzerriko hizkuntzak	0,25
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,50
Eleaniztasuna	0,25
Estatuko eskualdeko hizkuntzak	0,50
Guztira	% 100
	N = 802

ITURRIA: norberak egina.

Gaztelaniak eta balio euskarriek bat egin daben esaldi-muin bietan hizpide dan balioa bardintasuna izan da; hain zuzen, hezkuntza alorrean A ereduaren eskaintza murrizketaren aurrean bardintasunaren aldarri zeharkakoa (2001). Atzerriko hizkuntzei zuzendutako politika ekimenak kalitateagaz eta eraginkortasunagaz lotu dauz PSE-EEK. Irakaskuntza alorrean kokatuta, hezkuntzaren kalitatea hobetzeko deia egin dau, hori lortzeko neurrietako bat atzerriko hizkuntzen irakaskuntza izanda (1990). Era berean, gazte ekintzaileen lehiakortasun aukerak handitzeko, atzerriko hizkuntza klaseen eskaintza jo dau eraginkortzat alderdiak (1990).

Etorkinen hizkuntzen kasuan, aniztasuna, alkarbizitza eta malgutasuna izan dira hizpide. PSE-EEK hizkuntzak mantentzeko etorkinen nahia dau mintzagai (2005), berau modu baikorrean ikusiz eta, horrela, aniztasunari bidea zabalduz. Era berean, soziokulturalki desbardinak diren pertsonen arteko alkarbizitza eta integrazioa be hartu dau helburutzat: *logro de una mejor convivencia e integración de los grupos y personas socioculturalmente distintas* (PSE-EE, 2005). Irakaskuntza alorrean lekututa, etorkinen sarrera burutzeko malgutasuna dau bidelagun PSE-EEK, hain zuzen, etorkin taldearen ezaugarriak aintzat hartuko dauzana. Bestalde, Estatuko eskualdeko hizkuntzak alkarlanagaz, kohesiogaz, borondategaz, alkarbizitzagaz eta irekieragaz batu dauz alderdiak; hau da, Estatu plural bateri dagokion izaera irekia aintzat hartzea (2005), beronen integrazioa bultzatzea (2005) eta aniztasunetik (2005) eta herritarren borondateari so (2005), berezko hizkuntza daben eskualdeen artean alkarlana bultzatzea (2012). Barriz, eleaniztasuna aniztasunagaz eta kalitateagaz batu dauz alderdiak; zehazki, immigrazioa dala eta jatorri, ohitura, hizkuntza anitzetako herritarrek dakarren aniztasuna (1984) eta hezkuntza alorrean eleaniztasuna xede daben proiektuetan kalitatea bermatzea (2009).

Ingelesak bera beratara bardintasuna, borondatea, inklusibitatea eta malgutasuna balioak bildu dauz sei esaldi-muinetan; eurentatik bost irakaskuntza alorrera bideratuta dagoz eta bat lan mundura. Lan mundura zuzendutako adierazpenean ingelesa ikasteko aukeretan bardintasuna bermatzea dau proposagai alderdiak (2005) eta irakaskuntza alorrean be, badau xede, ikasleen baldintza ekonomikoak alde batera itzita, ingelesa ikasteko aukera bardintasuna (2009), aldi berean, inklusibitatearen aldeko apustua eginez (2012). Herritarren ingelesa indartzeko borondatea be izan dau hizpide: *la ciudadanía nos demanda la utilización del inglés en la escuela* (2012); baita ingelesaren aldeko politikak malgutasunez bideratzearen funtsezkotasuna (2005).

Hizkuntzek edo hizkuntza politikak orokorrean hainbat balio bildu dabez euren inguruan eta, beraz, arlo metodologikoan aurkeztutako balio-taldeak aintzat hartuta

burutuko da euren aurkezpena. Hizkuntzak edo hizkuntza politika orokorrean aipagai izan danetan balio talde indartsuena agente parte-hartzaileena izan da, eta bere baitan gailendutako balio argi eta garbia akordioa izan da aldagaiaren hizpide osoaren %36,36 bereganatuz (ikusi 5.62. taula).

5.62. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoa hizkuntzei orokorrean, euskara, euskara eta gaztelania eta euskara, gaztelania eta ingelesari atxikitako balio euskarriak balio taldeka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

			Hizk.	Eusk.	Eusk. & Gazt.	Eusk. & Gazt. & Ingl.
I.	Hizkuntza eskubideak	Askatasuna	0	1,81	9,16	5,71
		Bardintasuna	0	0,90	4,31	0
		Inposaketarik eza	2,27	9,94	2,16	0
		Bazterkeria eza	9,09	9,64	8,36	5,71
		Guztira I	11,36	22,29	23,99	11,43
II.	Erritmoa	Moderazioa	2,27	10,24	0,27	0
		Progresibitatea	0	0	0,54	8,57
		Egingarritasuna	0	3,31	0,81	5,71
		Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea	0	3,31	4,58	2,86
		Guztira II	2,27	16,87	6,20	17,14
III.	Agente parte hartzaileak eta alkarlana	Adostasuna	11,36	6,63	3,50	2,86
		Akordioa	36,36	9,94	15,09	0
		Alkarlana	2,27	4,82	0,54	2,86
		Guztira III	50	21,39	19,14	5,71
IV.	Ekimenen balio bitartekariak	Ekintza positiboa	0	0,60	0	0
		Eraginkortasuna	2,27	5,12	0,81	0
		Malgutasuna	0	0,60	2,43	42,86
		Kalitatea	2,27	4,22	1,62	5,71
		Guztira IV	4,55	10,54	4,85	48,57
V.	Herritarren nahia	Konpromisoa	2,27	5,42	1,35	0
		Borondatea	13,64	5,72	3,50	11,43
		Erakargarritasuna	0	1,81	0,54	0
		Guztira V	15,91	12,95	5,39	11,43
VI.	Botere politikoa	Subiranotasuna	2,27	0,30	0	0
		Subsidiaritatea	2,27	0,90	0	0
		Guztira VI	4,55	1,20	0	0
VII.	Bizikidetza linguistikoa	Kohesioa	0	2,11	7,28	2,86
		Alkarbizitza	0	3,01	9,16	0
		Errespetua, tolerantzia	0	0,30	2,43	0
		Aniztasuna	6,82	3,61	10,78	2,86
		Irekiera	2,27	2,11	2,70	0
		Inklusibitatea	2,27	3,61	8,09	0
		Guztira VII	11,36	14,76	40,43	5,71
GUZTIRA		%	100	100	100	100
		N =	44	332	371	35

ITURRIA: norberak egina.

PSE-EEK hizkuntza politika *demokratizatu* nahi dau, herriaren borondatearen erakunde ordezkatzaille diren gobernu eta legebiltzarrean egokituz hizkuntza politikaren eginkizuna. Halaber, akordioaren ildotik adostasunari be arreta jarri deutso PSE-EEK (%11,63) (ikusi 5.62. taula). 2005eko hauteskunde deialdian alderdiak hizkuntza politika barria eraikitzeke konpromisoa hartu dau: *elaborar una nueva Política Lingüística sobre bases diferentes, inspiradas en la voluntad de consenso con las fuerzas democráticas con representación en el Parlamento Vasco* (PSE-EE, 2005). Hizkuntza politikaz modu orokorrean jarduterakoan alkarlana be aipatua izan da behin (%2,27), irakaskuntza alorrean trataera linguistikoaren inguruko ikuspuntu desbardinaren inguruan eztabaida publikoa bideratzeko proposamena eginez (2005).

Bestalde, hizkuntza politikak orokorrean bideratzerakoan herritarren nahia aintzat hartzerakoan euren borondatea kontuan izatea (%13,64) nagusitu da (ikusi 5.62. taula). *Una política lingüística basada en la voluntad de la ciudadanía* (PSE-EE, 2012) eta legebiltzarrean ordezkaturua. Herritarren konpromisoa bultzatzea, oster, behin bakarrik izan dau aipatua, hain zuzen, 2012. urteko hauteskunde programan honakoa adieraziz: *esa voluntad (ciudadana) es la que debemos potenciar* (PSE-EE, 2012). Erakargarritasuna, barriz, ez da behin be aipatu.

Bizikidetza linguistikoaren baitan aniztasuna (%6,82), irekiera (%2,27) eta inklusibitatea (%2,27) azpimarratu dauz alderdiak (ikusi 5.62. taula). dagokionean PSE-EEK gaur egungo gizartearen eta banakakoaren identitatearen izaera anitza eta konplexua emon dau aditzera, baita hizkuntzei dagokionean be. Era berean, hizkuntza politika bideratzerakoan jarrera irekia eta inklusiboa mantentzea xede izan dau. Hizkuntza eskubideei dagokionean, hizkuntzak, orokorrean, elementu baztertzaille (%9,09) eta inposaketarako bide (%2,27) ez izatea be jo dau funtsezkotzat. Beste aldetik, askatasuna eta bardintasuna ez dauz hizpide izan hizkuntza politikari buruz modu orokorrean jardutean.

Bestalde, botere politikoaren banaketaren inguruan be mintzo izan da PSE-EE hizkuntza politika langai hartu dauanean, behin subsidiaritatearen inguruan (%2,27) behin subiranotasunari inguruan (%2,27) (ikusi 5.62. taula). Azpimarratzekoa da subiranotasunari buruzko aipamena 1980koa dala. Bertan, hezkuntza alorrean ahalmen legegilea da aldarrikaturia, hizkuntza politika propioa bideratu ahal izateko.

Ekimenen balio bitartekarien baitan eraginkortasuna (%2,27) eta kalitatea (%2,27) aipatu dauz PSE-EEK, behin bakoitza, ez oster, ekintza positiboa eta malgutasuna (ikusi 5.62. taula). Eraginkortasuna herri administrazioaren baitan kalitatezko zerbitzu

publikoa eskaintzeko bilatu da, eta kalitatea hezkuntza alorrean kalitatezko hezkuntza eskaintzeko.

Amaitzeko, erritmoaren baitan moderazioa izan dau mintzagai PSE-EEK behin (%2,27) (ikusi 5.62. taula); irakaskuntza esparruan hizkuntza tratamenduari dagokionean sozialistek hartutako moderazio eta arrazoitasun leku-hartzea goraipatuz.

Bestalde, euskara, gaztelania eta ingelesa batera mintzagai izan direnetan balio desbardinak izan dira aipagai. Azpimarratu beharrekoa da gizarte kohesioa hizpide dauan esaldi-muin batek izan ezik gainontzeko guztiek irakaskuntza alorra hartu dabela helburu. Mintzagai hartutako balioen %48,57 balio bitartekari moduan definitutako taldearen barruan kokatu da, eta bere baitan hizpidearen gehien-gehiengoa (osotasunaren %42,86) malgutasunak bereganatu dau (ikusi 5.62. taula). Hain zuzen, eskoletan hirueletasuna ezartzeko zentroein autonomia eskaintzearen aldeko apustu argia egin dau alderdiak; modu horretan, zentro bakoitzak bere proiektua eraiki dagian zentruko ikasleriaren ezaugarri linguistikoak aintzat hartuta: *sobre una base común a todos los centros educativos, cada uno de ellos tendrá la autonomía suficiente para elaborar su propio Proyecto Lingüístico Trilingüe* (PSE-EE, 2012). *Debe ser un marco flexible y adaptable a la realidad lingüística del alumnado de cada centro* (PSE-EE, 2012). Balio bitartekarien baitako beste %5,71 kalitateak egin dau bere, kalitatezko hezkuntza eskaintzeko konpromisoak.

Bigarren talde nagusia erritmoari erantzuten deuten balioek osatu dabe, progresibitatea (%8,57), egingarritasuna (%5,71) eta errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea (%2,86) izanik aipatutako neurriak; ez ostera moderazioa (ikusi 5.62. taula). Progresibitateari dagokionean, ikaslearen lehenengo hizkuntzatik abiatuta modu aurrerakorrean beste bi hizkuntzak barneratzen joatea dau proposagai PSE-EEK, errealitate soziolinguistikora hobeto egokituz. Hirueletasunerako ibilbidea egingarria izatea be oinarritzotzat jo dau PSE-EEK, *avanzar sobre la ciencia y la evaluación; basado en criterios científicos* (PSE-EE, 2009).

Herritarren nahia moduan batutako balio taldeak be ehuneko esanguratsua bildu dau, %11,43 (ikusi 5.62. taula). Esan beharra dago taldearen baitan borondatea izan dala aipu guztiak bereganatu dauzana; konpromisoa eta erakargarritasuna ez dira hizpide izan. Eskolan hirueletasunean oinarritutako hizkuntza proiektua abiatzeko familien eta gizartearen borondatea aintzakotzat hartzeko deia egin dau PSE-EEK (*para la elaboración del proyecto lingüístico de cada centro se contará con la voluntad de las familias* (PSE-EE, 2009)); baina lanbide heziketak be euskara, gaztelania edo/eta

ingelesaren eskaeraren arabera moduloak hizkuntza batean edo bestean eskaintzeko nahia be adierazi dau alderdiak (2012).

Bestalde, hizkuntza eskubideak be izan dauz xede alderdiak euskara, gaztelania eta ingelesa alkarregaz hizpide izan dauzanetan. Zehazki, umeen aukera askatasuna (%5,71) (*garantizando en todo caso el principio de elección de la lengua básica de escolarización* (PSE-EE, 2012)) eta egoera linguistiko barrira egokitu beharragaitik irakasleen bazterketarik eza (%5,71) (*garantizar que ningún profesor o profesora sufrirá ningún perjuicio laboral por la evolución lingüística de los métodos de enseñanza* (PSE-EE, 2009)) (ikusi 5.62. taula).

Bizikidetza linguistikoa helburu daben balioak be aipatu izan dauz PSE-EEK: (gizarte) kohesioaren aldeko apustua (%2,86) eta aniztasuna (%2,86), hain zuzen: aniztasuna errespetatuko dauan eredu linguistikoaren defentsa: *defensa de un modelo lingüístico basado en el respeto a la diversidad* (PSE-EE, 2009). Amaitzeko, agente parte-hartzaileen kasuan alkarlana izan da PSE-EEK xede hartu dauan balioa (%2,86); zehazki, unibertsitate arloan eta hirueletasunaren bidean hiru unibertsitateen arteko alkarlana (ikusi 5.62. taula).

Bestalde, euskara eta gaztelania hizpide izan dauzanetan bizikidetza linguistikoagaz lotutako balio taldeak bereganatu dau ehuneko handiena, zehatz %40,43 (ikusi 5.62. taula). Aipatzekoa da gainera balio talde honen pean dagozan balio guztiak izan dauzala aipagai PSE-EEK: aniztasuna (%10,78), alkarbizitza (%9,16), inklusibitatea (%8,09), kohesioa (%7,28), irekiera (%2,7) eta errespetua, tolerantzia (%2,43). Alderdiak euskal gizartearen aniztasunaren baieztapena egiten dau sarri (*la sociedad vasca es una realidad plural, con expresiones culturales diversas y segmentada política, étnica y lingüísticamente* (PSE, 1986)) eta aniztasun hori gainera aberastasun moduan jotzen dau (*resulta imprescindible atender el mandato estatutario de contemplar positivamente la diversificada realidad sociolingüística del País Vasco* (PSE-EE, 2001)). Hori dala eta, aniztasun horren mantenurako neurriak hartzeko konpromisoa adierazten dau: *adoptar medidas para mantener el pluralismo lingüístico como una riqueza a preservar* (PSE-EE, 2001, 2005).

Euskara eta gaztelaniaren arteko alkarbizitza lantzea be badau helburutzat PSE-EEK; arazo, norgehiagoka eta gerra linguistikoak baztertuz: *nos proponemos desactivar guerras lingüísticas absolutamente indeseables* (PSE-EE, 2001), *el encauzamiento de los problemas y disfuncionalidades que la convivencia lingüística ocasiona en el presente o pueda ocasionar en el futuro* (PSE-EE, 2005), *nuevas fórmulas para*

alcanzar una convivencia armónica y productiva entre el euskera y el castellano (PSE-EE, 2009). Gizartea eta bere alkarbizitza inklusibitatearen eskutik daroa PSE-EEK: *los socialistas defendemos un proyecto integrador de la sociedad vasca* (PSE, 1994), eta ikuspuntu integratzaile hori hizkuntzan be islatu beharra dago. Zentzu horretan, alderdiak elebitasun integratzailearen (*bilingüismo integrador*) aldeko apustua egiten dau, hizkuntza politikan be izaera integratzaile hori bilatuz: *la sociedad vasca necesita una política lingüística diseñada por todos los vascos y para todos los vascos y adecuada a la realidad en la que conviven euskaldunes y no euskaldunes* (PSE-EE, 1994).

Gizarte kohesioari dagokionean, PSE-EEK hizkuntza komunitate desbardinaren izatasunak euskal gizartearen banaketa ekartzea ekidin gura dau (*evitar el fraccionamiento de la sociedad vasca en comunidades lingüísticas diferenciadas* (PSE-EE, 2009)) eta helburu horren peskizan herritarren euskara eta gaztelaniaren ezagutzak gizarte kohesioari onura egin dakiokela be adierazi izan dau azken urteetan: *la cohesión se verá favorecida cada vez que los hablantes no necesiten romper la comunicación entre sí* (PSE-EE, 2005); izan ere, *su conocimiento favorecerá la cohesión social* (PSE-EE, 2005). Era berean, PSE-EEK leku-hartze endogamikoak gaitzesten dauz eta zabaltze intelektualerako deia egiten dau, elebitasuna politika kultural ekintzaile eta zabalagoaren zerbitzura jartzeko nahia agertuz: *poner el bilingüismo al servicio de una política cultural más activa y abierta* (2001, 2005). Errespetu eta tolerantziaren ildoan, PSE-EEK desbardintasunarekiko errespetua aldarrikatu izan dau azken urteetan.

Bigarren balio talde indartsuena hizkuntza eskubideei dagokiena da (%23,99) (ikusi 5.62. taula). Bertan, askatasuna nagusitu da (%9,16), bazterketarik eza gero (%8,36), bardintasuna ostean (%4,31) eta inposaketarik eza azkenik (%2,16). PSE-EEK hizkuntza arrazoiekaitik inor diskriminatua izaterik ez dau gura, direla herritarrak orokorrean, langileak, irakasleak, ume eta eta gazteak, zein erakundeak: *nadie podrá ser discriminado por razón de lengua* (PSE-EE, 2009). Ume eta gazteen kasuan alderdiak eskola barruan aukeraketa linguistikoa dala eta sortu dan edota sortu daiteken segregazioa dau alderdiak hizpide eta gaitzespen. Askatasunari dagokionean helburu zabalena herritarrek euskara eta gaztelania ezagutu eta erabiltzeko aukera izatea da: *todos los ciudadanos de Euskadi tienen el derecho de conocer el euskera y el castellano, así como el de usar ambas lenguas oficiales indistintamente* (PSE-EE, 1986). Aukera hauxe adierazterakoan PSE-EEK herritarrak orokorrean ezeze euskal hizkuntza komunitatea eta gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea be badauz hizpide.

Era berean, askatasun hori ume eta gazteei eta euren familiei be eskaintzen deutse, hain zuzen, *consolidar y profundizar en los derechos individuales de cada una de las personas que viven en este país*, besteak beste, *escolarizarse en el idioma oficial de la propia elección* (PSE-EE, 2009). Bi hizkuntzak ezagutu eta erabiltzearen askatasunaren ildoan doa aukera bardintasunaren bermakuntza nahia eta hiltun batzuen eta besteen arteko bardintasuna be: *todos los ciudadanos y ciudadanas de Euskadi cuentan por igual, con independencia de (...) su lengua* (PSE-EE, 2009). Bardintasuna bermatzeko nahi horretan ume eta gazteak eta euren familiak dira onuradun garrantzitsu: *ofreciendo desde el Servicio Público los tres modelos lingüísticos al menos por cada distrito escolar, como garantía para el ejercicio de la opción de los padres* (PSE-EE, 2001).

Agente parte-hartzaileen baitan akordioak lortzeari eskaini deutso PSE-EEK tarterik handiena (%15,09) (ikusi 5.62. taula). Halaber, adostasuna (%3,5) eta neurri oso oso txikian alkarlana (%0,54) be izan dauz mintzagai. PSE-EEK hizkuntzen eta hizkuntza politikaren inguruko akordioak esparru desbardineta zabaltzen dauz: bai legebiltzarreko eztabaidetara, hizkuntza politikaz diharduen aholkularitza batzordeetara, kultura arloko eragile eta kulturgileetara, hizkuntza komunitateetara, zein akordio sozial eta politiko zabal batera. Hizkuntza politikan adostasuna lortzea be adierazi dau xedetzat PSE-EEK, ordezkari politikoen arteko oinarritzko adostasunak (*consensos básicos*) (2001, 2005), behinik behin. Alkarlana hezkuntzan eta maila kulturalean izan dauz hizpide PSE-EEK, maila kulturalean Estatuko erakunde desbardinekaz (Cervantes Institutua, adibidez) eta irakaskuntza mailan hezkuntza sindikatu zein guraso elkarteekaz.

Erritmoagaz lotutako balioak be izan dauz aipagai PSE-EEK, nahiz eta neurri txikiagoan (%6,46) (ikusi 5.62. taula). Errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuta jokatzeari izan da erritmoagaz lotutako balio errepikatua (%4,78); hala eta guztiz be, egingarritasuna (%0,84), progresibitatea (%0,56) eta moderazioa (%0,28) be aipatu izan dauz PSE-EEK noiz edo noiz. Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartu beharra hizkuntza politikaren maila orokorrean eta hezkuntza alorrean da aipatua nagusiki. Egingarritasuna be hezkuntza alorrean dago lekutua; hain zuzen, hezkuntza eta hizkuntza eskubideak ahal dan neurrian eskaintza aukerekaz bat egitea (1994, 1998).

Herritarren nahia aintzakotzat hartzen daben balioak ez dira orotara oso indartsuak izan (%5,39) eta euren artean borondatea gailendu da (%3,5) konpromisoaren (%1,35) eta erakargarritasunaren (%0,54) aurretik (ikusi 5.62. taula). Hizkuntza politika

diseinatu eta kudeatzerakoan euskal herritarren nahi legitimoa asetzeko gogoia adierazi izan dau PSE-EEK sarri. Irakaskuntza alorrean be familia eta ume eta gazteen borondatea da alderdiak oinarri moduan hartu dauana. Halaber, borondateaz haratago, jarduera esku-hartzaileagoa, gizarte mailan euskaldun eta gaztelaniadunen konpromisoa, inplikazioa indartzeko interesa be aipatu izan dau PSE-EEK azken urteetan: *hacer efectiva una corresponsabilidad, una implicación de euskaldunes y castellano-hablantes en los compromisos y esfuerzos que unos y otros deben adoptar* (PSE-EE, 2005, 2001), *implicando activamente a las dos comunidades de hablantes de este país* (PSE-EE, 2001, 2005). Bestalde, erakargarritasuna kulturgileen artean bultzatu gura izan dau PSE-EEK azken urteetan: *(definir) una política cultural activa, que, sobre la base de un bilingüismo cooperador, sea capaz de estimular a quienes trabajan en los ámbitos de la cultura y movilizar sus energías creadores, en la búsqueda de valores y objetivos movilizadores para la Euskadi del presente siglo* (PSE-EE, 2005).

Hizkuntza politiken balio bitartekariak ehuneko nabarmen txikia bereganatu dabe guztira (%4,85); bere barnean malgutasuna (%2,43), kalitatea (%1,62) eta eraginkortasuna (%0,81) izan dira hizpide; ez ostera ekintza positiboa (ikusi 5.62. taula). Hiru baliook hezkuntzan izan dira gehien gehiengoa aipagai. Malgutasuna hizkuntza tratamenduan, ereduak aipagai izan direnean. Esaterako, benetako urteetan eredu bakarerrako jautzia egiterakoan trataera malgua erabiltzea, ikasle eta ikasketa zentroei egokitua. Kalitatezko hezkuntza be izan dau xede PSE-EEK; euskara eta gaztelania tartean izanda, *queremos una educación que garantice el nivel de calidad de la enseñanza* (PSE-EE, 2009).

Euskara eta gaztelaniari batera atxikitako balioekaz amaitzeko, esan beharra dago, botere politikoagaz eta bere banaketagaz lotutako kodeek (subiranotasunak eta subsidiaritateak) ez dabela aipamenik izan.

Bestalde, PSE-EEK euskara bera berataraz langai izan dauanetan hizkuntza eskubideei lotutako balioak izan dira aipatuak (%22,29); hain zuzen, inposaketarik (%9,64) eta bazterketarik eza (%9,64) gailenduz; eta askatasuna (%1,81) eta bardintasuna (%0,9) be hizpide izanez, baina askoz be modu marjinalagoan (ikusi 5.62. taula). Alderdiak euskararen aldeko hizkuntza politikaren izaera inposatzaile, intolerante eta hertsapenezkoa gaitzesten dau, eskubideen subjektua hitzunik direla gogoratuz eta ez hizkuntzak. PSE-EEren aburuz, *en un ambiente sereno y sin imposiciones será posible un desarrollo normal del euskera* (PSE-EE, 2005). Aipatzekoa da, inposaketarik ezeko politika maila orokorrean dauala hizpide PSE-EEK gehiengoan; halaber, 2009ko

hauteskunde programan merkatu alorrean inposaketarik ez ezartzeko beharra be aipatu eban, Komertzio Dekretua aldatzeko beharra adieraziz: *modificar el Decreto de Comercio suprimiendo la imposición de sanciones por no usar el euskera* (PSE-EE, 2009).

Ilido berean, euskarari zuzendutako hizkuntza politika baztertzaila ez izateko beharra be adierazi dau PSE-EEK lehenengo hauteskunde deialditik. *Rechazamos el uso del euskera como elemento de discriminación social* (PSE-EE, 1994). Bazterketarik eza irakasle eta langileei begirako neurria da askotan. Horren adibide dira honako adierazpenak: *promover políticas que eliminen cualquier posible discriminación en materia de promoción y acceso al empleo público*, langileriaren kasuan (PSE-EE, 2009), edota *el profesorado de la Escuela Pública, funcionario o no, que no esté euskaldunizado no se verá afectado por este diferente tratamiento lingüístico manteniendo su vinculación con la Administración en las mismas condiciones*, irakasleen kasuan (PSE-EE, 2005). Bi adibideok langileria publikoari erreferentzia egiten deuten arren, langileria pribatuaren kasuan jarrera bardina mantentzen dau PSE-EEK: *no debe convertirse el euskera en un elemento que impida, injustificadamente, el acceso a un puesto de trabajo* (PSE-EE, 2005).

Euskara hizkuntza eskubideen baitan askatasunagaz batzerakoan zentzu desbardinetan egin izan dau: batetik euskal komunitateak bere hizkuntzan hitz egin eta arreta jasotzeko eskubide askatasuna bermatzea (1980, 1986), baita euskara ikasi gura dabenei aukerak eskaintzea (1994) edota euskararen erabilera “Euskara en libertad”¹⁵⁴ adierazpenak biltzen dauan moduan bultzatzea (2012). Bestalde, euskarari atxikita bardintasuna ez da balio oso erabilia izan, baina egin danetan euskara kurtsoetarako sarrera bardintasuna bermatzeko izan da nagusiki.

Euskarari buruz jardutean, agente parte-hartzaileen artean akordioak lortzeari garrantzia handia eskaini deuto PSE-EEK (%9,94), baina baita, neurri txikiagoan bada be, adostasun (%6,63) eta alkarlanari (%4,82) (ikusi 5.62. taula). Akordioak ordezkari politikoen artean bultzatzeko nahia adierazi dau nagusiki PSE-EEK. Egitez, PSE-EEren aburuz Eusko Legebiltzarrari eta erakunde ordezkatzailaiei dagokie euskarari zuzendutako politiketan akordioak lortzea, eta ez Aholkularitza Batzordeei. *Desde una perspectiva democrática, nos parece inadmisibile conceder a este organismo unas atribuciones que no le corresponde, como son las de planificación y control de la*

¹⁵⁴ “Euskara en libertad” (López, 2008) euskararen eta gaztelaniaren arteko alkarbizitza armoniotsua eta emonkorra bultzatzeko PSE-EEK 2008an aurkeztutako adierazpena da. Bertan alkarbizitza horren oinarriak eta ezaugarriak laburbiltzen dira. Adierazpen honetan bildutako ideiak alderdiaren hauteskunde programetan be agertu izan dira 2008az geroztik.

política lingüística, que deben ser competencia natural de las máximas instituciones representativas del país: el Parlamento y el Gobierno de esta Comunidad Autónoma (PSE-EE, 2001).

Era berean, PSE-EEK euskararekiko hizkuntza politika bideratzerakoan adostasunari garrantzia zentrala eskaintzen deutso. Horrela, adostasunaren gabezia kritikatz berau lortzeko nahia adierazten dau: *avanzar de manera consensuada* (PSE-EE, 2001, 2005), *propiciar el consenso en la política lingüística a partir del Parlamento Vasco como máxima institución representativa de Euskadi* (PSE-EE, 2001). Euskararentzako politiketan erakunde desbarden arteko alkarlana be izan dau xede PSE-EEK: hizkuntza politikan arduraren bat daben erakundeekaz (Euskaltzaindia, esaterako) zein arlo kulturala lantzen dabenekez, Euskal Autonomia Erkidegoaren baitan ezeze Nafarroa eta Iparraldean (2012), Espainiar Estatuan (Cervantes Institutuagaz) zein nazioartean (Euskal Etxeak, etab.).

Erritmoagaz lotutako balioen baitan moderazioa gailendu da argi eta garbi (%10,24) (ikusi 5.62. taula). Hortaz, euskararentzako hizkuntza politika neurritasunez, maximalismoetan jauzi barik, gehiegizko presioak ekidinez, erritmoak behartu barik bideratu beharra dago, bestela egiteak gizartearen ezetza ekarriko leukelako. Era horretan, PSE-EE gobernu *nazionalistek* euskararen alde bideratutako politikekiko oso kritiko agertzen da, hain zuzen, moderazio hori errespetatu ez dabelako. Bestalde, egingarritasuna (%3,31) eta errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea (%3,31) be hartu dauz bidelagun PSE-EEK. Egingarritasuna hizpide dauanean, alderdiak arrazionaltasuna, irizpide zientifikoak jarraituz jardutea dau mintzagai. Euskararekiko hizkuntza politikak aurkezterakoan errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuta ibiltea be garrantzitsua da PSE-EErentzat, politika orokorrean, irakaskuntzan zein herri administrazioan. Euskararen hizkuntza politika bideratzeko erritmoari lotutako balioen artean, azpimarratzekoa da progresibitatea ez dauala aipagai izan PSE-EEK.

Bizikidetza linguistikoari lotutako balioek balio euskarri aldagaiaren baitan kodetutako hizpidearen %14,76 bereganatu dau eta ehuneko hori oso modu bardintsuan banatu da balio desbarden artean: aniztasunak eta inklusibitateak %3,61 bereganatu dabe, alkarbizitzak %3,01, irekierak eta kohesioak %2,11 eta errespetu eta tolerantziak %0,3 (ikusi 5.62. taula). Euskaraz burututako hizkuntza politikari zein politika kulturalari izaera plurala atxiki gura deutso PSE-EEK: *una política euskaltzale libre de fundamentos identitarios o historicistas* (PSE-EE, 2009), *una cultura en euskera moderna y plural* (PSE-EE, 2009). Horrela, euskararekiko hizkuntza eta kultura politiken izaera inklusiboa aldarrikatzen dau alderdiak. Izan ere, PSE-EEren hitzetan,

es un error profundo que la extensión del euskera, que va a afectar de un modo u otro a toda la población vasca en todos los órdenes se acometa sólo desde una parte, y sólo desde la perspectiva del euskera, en lugar de hacerlo desde el diálogo y la relación con el castellano (PSE-EE, 2005). Modu horretan, eta inklusibitatearen alde, PSE-EEK herritarren izaera identitarioaren aurretik herritartasuna gailentzen dau (2009, 2012). Bere ustetan, euskarari zuzendutako politikek topaldi linguistikoa bilatu behar dabe, *integrar a la sociedad vasca en un proyecto común de convivencia democrática* (PSE-EE, 2009, 2012), izaera irekia eta askea bultzatuz. Euskarak gizartearen kohesio lanabesak izan behar dau, *una herramienta, elemento de cohesión social* (1986, 2001, 2005, 2012); izan ere, euskara indartzea besteko garrantzitsua da *que los instrumentos utilizados para lograrlo no obstaculicen la integración social y no fracturen la sociedad, esto es, sean cohesionadores* (PSE-EE, 1998). Tolerantzia be izan dau aipagai PSE-EEK, esanez: *pensando en el futuro inmediato, es necesario prepararse democráticamente, con tolerancia e imaginación* (PSE-EE, 1994).

Hizkuntza politikak bideratzerakoan herritarren nahia aintzat hartzerakoan euren borondatea kontuan izatea eta euren konpromisoa (%5,72) nagusitu dira. Erakargarritasuna be hizpide izan dauan arren, maila txikiagoan egin dau (%1,81) (ikusi 5.62. taula). Borondateari dagokionean, PSE-EEK politika esparru desbardinetan euskara eskaintza herritarren eskaerara egokitzea aldarrikatu dau (hezkuntzan, herri administrazioan); eta euskararekiko gizarte inplikazioa neurtzeko nahia be adierazi dau hauteskunde deialdi desbardinetan: *analizar la implicación social en el proceso (por ejemplo en empresas) al margen de las iniciativas públicas* (PSE-EE, 1998, 2001, 2005, 2009). Konpromisoaren kasuan, alderdiaren beraren euskararekiko konpromisoa aldarrikatu dau behin baino gehiagotan (*el PSE-EE (PSOE) se compromete a sostener la promoción del euskera* (PSE-EE, 2005)); eta noiz edo noiz herritarren konpromisoa indartzeko nahia be adierazi dau (*fomentar la implicación social* (PSE-EE, 2009)). Azken bi hauteskunde deialdietan (2009, 2012) herritarrak euskarara erakarrita sentitzeko garrantzia be adierazi dau: *la sociedad vasca necesita hacerla suya paulatinamente, sintiéndola atractiva* (PSE-EE, 2012).

Ekimenen balio bitartekarien baitan eraginkortasuna (%5,12) eta kalitatea (%4,22) nagusitu dira (ikusi 5.62. taula). Eraginkortasunaren baitan kostu-emaizten logika izan dau kontuan PSE-EEK, hau da, euskarari zuzendutako hizkuntza politikek dakarren kostua emaitzekaz bat etorri daitela; kalitatearen kasuan, kalitate irizpideak aintzat hartzea bilatu dau. Malgutasuna (%0,6) eta ekintza positiboa (%0,6) birritan baino ez dira izan hizpide. Aipatzekoa da ekintza positiboaren baitan PSE-EEK egindako

baieztapenak 2012ko hauteskunde deialdikoak direla. Horrelaxe dino eurentako batek: *en estos momentos, a pesar de los avances realizados, es el euskera, o mejor dicho, los ciudadanos hablantes de euskera, los que necesitan todavía medidas de apoyo institucional en diversos campos* (PSE-EE, 2012). Bigarren baieztapena hezkuntza alorrera zuzendua dago: *la propia realidad sociolingüística del País Vasco requiere una atención preferente al euskera en el ámbito educativo* (PSE-EE, 2012).

Botere politikoaren banaketari buruzko balio taldearen baitako balioak be izan dira mintzagai, baina honeek be noizik noizerako moduan: subsidiaritatea %0,9n eta subiranotasuna %0,3n (ikusi 5.62. taula). Subsidiaritate printzipioa epaitegietan dau mintzagai PSE-EEK. Alderdiaren ustez euskara epaitegietan bultzatu beharra dago subsidiaritate printzipioari so egiteko: *se seguirá potenciando el uso del euskera en la Administración de Justicia, como expresión del principio de proximidad del servicio* (PSE-EE, 2001, 2005, 2009). Halaber, subiranotasun kodearen baitan bildutako esaldi-muinak euskararen garapena bultzatzeko Estatu propioaren beharrezana ezeztatzen dau, autonomiak beharrezan horrerri modu arrakastatsuan aurre egiten deusola adieraziz: *los socialistas manifestamos que la fuerza y desarrollo del euskera y de la cultura vasca no dependen de la consecución de un Estado propio, porque con la Autonomía ya están garantizados* (PSE-EE, 2012).

5.3.9. Estatua eta alkarketak

PSE-EEK hizkuntza desbardinei zein estatus atxikitzen deuszen eta alderdiak zein errealtategaz alkarkotzen dauzan aztertzea da atal honen helburua. Estatua eta alkarketak aldagaiak guztira 343 esaldi-muin bildu dauz alderdiaren mintzairan inguruko diskurtsoan. Alkarlotura gehien euskarak eta gaztelaniak bildu dabez batera hizpide izanda. Hain zuzen, aldagaiaren pean kodetutako esaldi-muinen %46,36. Euskara bera beratarra izan da bigarren lekua bereganatu dauana mintzagaiaren %39,65egaz. Ehunekook ikusita, baieztatu daiteke euskara-gaztelania konbinaketak eta euskarak bera beratarra batu dabezala erreferentzien gehiengoa. Halaber, eleaniztasunak (%2,62), hizkuntzek orokorrean (%2,92), atzerriko hizkuntzek (%3,21), ingelesak (%2,04), gaztelaniak bera beratarra (%1,46), euskarak, gaztelaniak eta ingesesak alkarregaz (%0,87), eta Estatuko eskualdeetako hizkuntzek (%0,58) be bildu dabez erreferentziak euren inguruan, nahiz eta askoz be maila txikiagoan (ikusi 5.63. taula).

5.63. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabean hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	2,92	
Euskara	39,65	
Gaztelania	1,46	
Ingelesa	2,04	
Euskara & Gaztelania	46,36	
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0,87	
Atzerriko hizkuntzak	3,21	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,29	
Eleaniztasuna	2,62	
Estatuko eskualdeko hizkuntzak	0,58	
Guztira	%	100
	N =	343

ITURRIA: norberak egina.

Interesgarria da aurkezpena euskara-gaztelania eta gatazkaren artean ezarritako loturagaz hastea, nahiz eta aipamen gehien bereganatu dauzan kodea izan ez (%16,35) (ikusi 5.64. taula). Izan be, PSE-EEren planteamentu zentrala ulertzeko baliagarria da. PSE-EEK Euskal Autonomia Erkidegoan bi hizkuntzen inguruan gatazka linguistiko bat badagoela erakusten dau eta beronei amaiera emoteko nahia adierazten dau: *ayudaremos (...) a borrar los restos de radicalismos y comportamientos sectarios que todavía se muestran dentro del mundo del euskera y del castellano* (PSE-EE, 1994), edota *nos proponemos desactivar guerras lingüísticas absolutamente indeseables* (PSE-EE, 2001). Gatazkaren ildo beretik, hizkuntzen arloan alderdikeria be badagoela baieztatzen dau PSE-EEK (%8,81), *enfoques unilaterales de carácter predominantemente ideológico* (PSE-EE, 2001), eta kontra agertzen da. *Los socialistas rechazamos la instrumentalización de cualquier idioma como un arma de separación de gentes o pueblos* (PSE-EE, 1994). Behin bakarrik aipatu dauan arren (%0,63), PSE-EEK hizkuntza ofizialen inguruan sortu daiteken errefus sentimendua be aipatu dau, hizkuntzak ezagutu eta erabiltzeko obligazioa agertuz errefus sentimenduaren bultzatzaile. *Uno de los motivos, quizá el mayor, por el que la gente puede no querer utilizar una de las lenguas oficiales es que se pretende, abierta o veladamente, obligarle a hacerlo* (PSE-EE, 2012).

5.64. taula. PSE-EEren diskurtso linguistikoan hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizk.	Eusk.	Gazt.	Ingl.	Eusk. & Gazt.	Eusk. & Gazt & Ingl.	Atzerriko H	Etorkin & gitxiengo etnikoen H	Es. Eskual. H	Eleaniz.
H. gitxitu	0	5,88	0	0	0	0	0	0	0	0
Nazioarteko H.	0	0	0	28,57	0	0	0	0	0	0
H. ofiziala	0	0	0	0	5,03	0	0	0	0	0
Bertoko H.	0	0	40	0	15,72	0	0	0	0	0
Aberastasuna	0	0,74	0	0	8,81	0	0	0	0	11,11
Ondarea	0	8,09	20	0	5,03	0	0	0	50	0
Modernitatea	10	4,41	0	0	1,26	33,33	0	0	0	0
Gatazka	20	7,35	0	0	16,35	0	0	0	0	0
Identitatea	10	6,62	0	0	1,26	0	0	0	0	0
Kultura	10	3,68	0	0	5,66	0	0	0	0	0
Kulturartekotasuna	0	1,47	0	0	21,38	0	18,18	100	0	44,44
Integrazioa	0	0	0	0	2,52	0	0	0	0	0
Errefus sentimendua	0	11,03	0	0	0,63	0	0	0	0	0
Komunitatearen eraikuntza	0	0,74	0	0	5,03	0	0	0	0	0
Alderdikeria	40	38,97	40	0	8,81	33,33	0	0	0	0
Komunikazio tresna	0	2,92	0	0	0	0	0	0	50	11,11
Lehiakortasuna	0	0,74	0	42,86	0	0	54,55	0	0	11,11
Nazioartekotzea	10	7,35	0	28,57	2,52	33,33	27,27	0	0	22,22
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	10	136	5	7	159	3	11	1	2
										9

ITURRIA: norberak egina.

Honen guztiaren aurrean, PSE-EEK elebitasuna aberastasun kultural zein sozial moduan jotzen dau (%8,81), komunikaziorako indargune eta aukera moduan (*extraordinario potencial comunicativo* (PSE-EE, 2009, 2012)). Azken finean, elebitasuna *[es] un valor en sí mismo* (PSE-EE, 2009). Egitez, alderdiak bai euskara eta bai gaztelania ondare kultural moduan identifikatzen dauz: *patrimonio cultural de todos* (PSE-EE, 2005). Norabide horretan, sarritan atxiki izan deutse bi hizkuntza ofizialei bertako hizkuntza kategorizazioa (%15,72), biak era berean direlakoan gure ondarearen parte (%5,03). *Consideramos el castellano y el euskera como lenguas igualmente propias de los vascos, porque han sido y son vehículos de expresión de sus ideas y creencias* (PSE, 1990). Bi hizkuntzen parekotasun horren aurrean eta, 1990. urteko hauteskunde deialdiaz geroztik, PSE-EEren nahia bi unibertso linguistikoen arteko harremanak indartzea izan da, kulturartekotasunean sakontzea (%21,38). Euskadiren garapen kulturalerako, elkarbizitza demokratikoan hondeatzeko, herri moduan aurrera egiteko, etab. Alderdiaren hitzetan, *los socialistas apostamos por establecer relaciones de colaboración e interrelación entre dos universos lingüísticos que, en un clima de confianza, puedan ir descubriendo aportaciones mutuas muy valiosas para el avance cultural de la sociedad vasca* (PSE-EE, 2001, 2005).

Komunitatearen eraikuntza (%5,03) bera be bi hizkuntzen presentzia aintzat hartuta burutu beharra dago. *Los socialistas defendemos un proyecto integrador de la sociedad vasca porque concebimos Euskadi como un colectivo compuesto por ciudadanos y ciudadanas que, con orígenes diversos, tienen así la tarea de hacer compatible la pluralidad cultural y lingüística con su afirmación como nacionalidad* (PSE-EE, 1994, 1998). Halaber, kulturartekotasun hori babestu arren, esan beharra dago PSE-EEK herritarren artean identitate eta hizkuntzekiko identifikazio desbardinek iraun egingo dabela baieztatu dauala (%1,26). Izan be, *teniendo en cuenta que Euskadi es una realidad plural con sentimientos de identidades diferentes habrá ciudadanos que se sigan identificando con el castellano y otros con el euskera* (PSE-EE, 2005). Gaur egun, identitate konplexuak dira nagusi.

Elebitasuna sormen kulturalerako aukera moduan be jo dau PSE-EEK (%5,66), kulturaren garapenerako bi hizkuntzak osagarritzat joaz. Kultura nazioartera salto egiteko lanabes moduan be hartu dau (%2,52) 2005az geroztik lurraldeko euskarazko eta gaztelaniazko literaturaren bidez. Halaber, aipatzekoa da, hizkuntzen bidezko nazioartekotzea liburu mundura bideratu eta mugatu dauala PSE-EEK. Era berean, alderdiak, birritan, elebitasuna modernizaziorako bide lez be markatu izan dau (%1,26). *Poner el bilingüismo al servicio de una política cultural más activa y abierta (...) que capacite a los ciudadanos vascos a entrar en más estrecho contacto con las preocupaciones, corrientes de ideas y debates que son propios de nuestra sociedad globalizada, particularmente en el entorno europeo en el que nos movemos* (PSE-EE, 2001, 2005).

Bestalde, integrazio kodea etorkinei lotuta erabili da alderdiaren hauteskunde programetan (%2,52) (ikusi 5.64. taula). Hain zuzen, etorkinen integraziorako euskara eta gaztelaniaren ezagutza garrantzitsutzat jotzen dau PSE-EEK. Horren adierazle dira hezkuntza mailan ume eta gazte etorkinen muga linguistikoei aurre egiteko proposatutako ekimenak: sostengu irakasleak, programa bereziak.

Euskara eta gaztelaniak bereganatutako hizkuntza ofizial izendapenari dagokionean, zazpi guztira (%5,03), aipatzekoa da PSE-EEK ofizialtasuna eta berezko hizkuntza alkarregaz aipatu dauzala gehienetan: *el euskara y el castellano son lenguas propias y oficiales de la ciudadanía vasca* (PSE-EE, 2009). Era berean, interesgarria da ofizialtasun baieztapen gehienek ostean (1984, 2005, 2009) bi hizkuntzak ezagutu eta erabiltzeko herritarren eskubidea izan dauala aipagai alderdiak. *Las lenguas propias de Euskadi son el euskera y el castellano. Ambas son sus lenguas oficiales. Todas las personas tienen el derecho a usar las dos lenguas* (PSE-EE, 2005). Halaber, ofizial

estatusa euskararen normalizazioaren ardura botere publikoei atxikitzeko (1986) edota bi hizkuntzek eraikitako aniztasuna balio moduan jotzeko (2009) zein benetako ulertzeko tresna izateko (2009) justifikagarri moduan be hartu dauz alderdiak.

Aurretik aipatu dogun moduan, bigarren erreferentzia gehien jaso dauzana euskara bera beratarra izan da. Lotura indartsuena euskara eta alderdikeriaren artean ezarritakoa izan da (%38,97) (ikusi 5.64. taula). Hain zuzen, euskararen inguruan alderdikeria handia dagoela baieztatuz. Gainera, sarritan PSE-EEK alderdikeriari norabidea ezarri izan deuto: nazionalismotik burututako alderdikeria; sarritan, EAJk, gobernuko alderdiak, burututakoa. PSE-EEren ustez euskara eraikuntza nazionalerako tresna moduan erabilia izan da. Horren adigarria da honako adierazpena: *el Partido Nacionalista Vasco ha querido, de manera desleal, exclusivizar la defensa de la nación, del euskera, de los símbolos y contenidos más importantes del autogobierno* (EAJ, 2005). Edota, *la política lingüística de normalización del euskera se puso en marcha durante la hegemonía política del PNV y está fuertemente imbuida por las formas y valores de su mundo ideológico* (PSE-EE, 1994). Horren guztiaren aurrean, PSE-EEK euskara eta euskal nazionalismoaren arteko lotura apurtu gura dau. *Frente a esta situación, defendemos una política euskaltzale libre de fundamentos identitarios o historicistas* (PSE-EE, 2012). Izan be, *estamos convencidos de que se puede ser euskaldún y euskaltzale sin ser nacionalista* (PSE-EE, 2012).

Era berean, erabilera alderdikoiak, bazterketak, erritmoa estutzeak, inposaketak, zuztartze txikiak, etab. euskararen kontrako jarrerak indartu dauzala be sarri askotan baieztatu izan dau PSE-EEK (%11,03) (ikusi 5.64. taula). *Esa instrumentalización del Euskara ha llevado a fomentar entre un sector muy importante de la ciudadanía vasca un sentimiento de animadversión hacia el euskera* (PSE-EE, 2012).

Euskara inguratzen dauan alderdikeri, gatazka linguistiko edota errefus sentimenduaren konfirmazioaz gainera, PSE-EEK euskara ondare kultural moduan be jo izan dau (%8,09) (ikusi 5.64. taula). Aipatzekoa da gainera, ondare moduan definitzerakoan danen ondare, ondare komun gisa identifikatu izan dauala: *euskera patrimonio de todos los vascos* (PSE-EE, 2012). Ildo beretik, euskara euskal herriaren identitate kulturalaren zeinu bereizgarri moduan be definitu izan dau euskara (%6,62). *El euskera, la lengua vasca como elemento diferenciador de un pueblo, constituye sin duda una seña de identidad cultural del pueblo vasco* (PSE, 1984). Are gehiago, euskara Euskadiren lehen ordezkaria be badala aipatu izan dau PSE-EEK. *Lengua y cultura (vascas) constituyen el primer embajador de Euskadi antes de que lleguen allá nuestras propuestas empresariales y económicas o nuestras estrategias de desarrollo*

en y con otros países (PSE-EE, 2012). Modu horretan, nazioartekotzea (%7,35) euskararen eta kulturaren bidetik dau proposagai alderdiak: *continuar con las políticas de apoyo específico a la creación, producción y difusión de la cultura en euskera, tanto dentro como fuera de nuestra Comunidad* (PSE-EE, 2012). Halaber, aipatu beharra dago kultura eta euskararen edota euskal folkloreak adierazpenen artean ezarritako loturarekiko kritiko ere agertu izan dala. Era berean, euskara modernitatean txertatzeko beharra be identifikatu izan dau baten baino gehiagotan PSE-EEK (%4,41), horretarako zabaltze kultureko politika bat bideratuz, kultura garaikideari buruzko liburuen argitalpenagaz, esaterako. Dagoeneko 1986ko hauteskunde programan aditzera emon eban lez, *el problema lingüístico en el País Vasco no puede abordarse en términos históricos (raíces, señas de identidad, recuperación nacional), sino en términos de sociedad presente y futura* (PSE, 1986).

Euskararen izaera gitxitua be izan dau hizpide PSE-EEK (%5,88); bere diglosia, ahultasun egoera. Halaber, aipatu beharra dago euskararen egoera soziolinguistikoaren deskribapenak ez dauala izan indarrik PSE-EEren diskurtsoan. Guztira zortzi esaldi-muin hamar hauteskunde programen ibilbidean. Euskararen biziraupenerako bere bakartzea kaltegarritzat jo izan dau PSE-EEK. *Teniendo en cuenta que el euskera, como cualquier otra lengua, difícilmente sobrevivirá en condiciones de aislamiento* (PSE-EE, 2001, 2005). Modu horretan, kulturartekotasunerako aldarrikapena presente egin dau (%1,47).

Euskara bera beratarra aberastasun bide moduan behin aipatu dau alderdiak (%0,74), baita komunitatearen eraikuntzarako (%0,74), edota lehiakortasunerako tresna (%0,74) (ikusi 5.64. taula). Egitez, euskararen aberastasuna bere barneko balio kulturean kokatu eban PSE-EEK 1994ean; euskararen berreskuratzea komunitatearen eraikuntzarako faktore garrantzitsutsat jo eban 1986an: *siendo su recuperación un factor importante de construcción de Euskadi* (PSE, 1986); eta euskararen ezagutzak lan mundura sarrera erraztu daikela 1998an.

Euskarari ezarritako alkarketekaz amaitzeko, aipatu beharra dago PSE-EEK euskara komunikazio tresna moduan be definitu izan dauala behin baino gehiagotan (%2,92). *Los socialistas entendemos el euskera como un vehículo de comunicación* (PSE-EE, 2005).

PSE-EEK gaztelania bera beratarra bost esaldi-muinetan bakarrik izan dau hizpide alkarloturak ezartzerakoan. Birritan gaztelania alderdikeriagaz batu dau (%40), beste birritan bertako hizkuntzagaz (%40) eta beste behin ondareagaz (%20) (ikusi 5.64.

taula). Alderdikeriaren baitan, gaztelaniaren kontrako jarrera salatu dau PSE-EEK, zenbaiten gaztelaniaren kontrako jarrera edota ezin ikusi linguistiko edota ideologikoa. Bestalde, gaztelania bertako hizkuntza moduan izendatu dauanetan alkarketa defentsa kutsuagaz egin izan dau. Hementxe esaldiak: *como si el castellano no fuera una lengua tan propia de los vascos como lo es el propio euskera* (PSE, 1984) edota *como si pudiera ignorarse que el nacimiento del castellano fue el resultado de la interacción de castellanos, vascos, navarros y aragoneses* (PSE, 1984). Aipatzekoa da, gaztelaniaren kontrara, PSE-EEK ez dauala behin be euskara bera bakarrik bertoko hizkuntza moduan definitu. Euskara gaztelaniagaz batera aipatzean egin izan dau bakarrik lotura. Ostera, gaztelania bera berataraz hizpide izan dauan apurretan (bost esaldi-muinetan) lotura birritan ezarri dau¹⁵⁵. Amaitzeko, gaztelaniaren ondare izaera hizkuntza unibertsal moduan definituta burutu dau PSE-EEK 2005ean.

Estatuko eskualdeko hizkuntzen gainean alkarlotura bi ezarri dauz PSE-EEK: ondarea (%50) eta komunitatearen eraikuntza (%50) (ikusi 5.64. taula). Hizkuntza aniztasuna espainiar guztien ondare komun izateko deia eginez: *que éstas diversidades sean patrimonio común de todos los españoles* (PSE-EE, 2005) eta Espainia integratua eraikitzeke lotura kultural eta politikoak indartzeko nahia agertuz. Etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek be alkarlotura bakarra jaso dabe: kulturartekotasuna (%100). Hain zuzen, etorkinen alkarbizitza eta integrazioa bultzatzea bitartekotza interkulturalerako zerbitzua eskainiz.

Atzerriko hizkuntzak, zertxobait alkarlotura gehiago bilduta, lehiakortasunagaz (%54,55), nazioartekotzeagaz (%27,27) eta kulturartekotasunagaz (%18,18) lotu izan dauz PSE-EEK (ikusi 5.64. taula). Atzerriko hizkuntzek lehiakortasunari begira eskaintzeko dabena 1990ean izan eban hizpide lehenengoz PSE-EEK. Bere hitzetan, *el conocimiento de lenguas extranjeras va a constituir un importante factor de competitividad de nuestra economía en unos mercados cada vez más integrados* (PSE, 1990). Nazioartekotzeko bidea be atzerriko hizkuntzen ezagutzatik dator, *porque de ello depende una parte importante de nuestra capacidad para contribuir a la construcción de la unidad europea* (PSE, 1990). Gainera, atzerriko hizkuntzak ezagutzeak beste errealitate batzuk ezagutu eta eurekaz komunikatzeko aukera eskaintzen dau: *permite la comunicación y el conocimiento de otras realidades* (PSE-EE, 2005).

---

¹⁵⁵ Euskara bera berataraz hizkuntza ofizial moduan be ez dau sekula definitu. Hizkuntzaren izaera ofiziala gaztelaniagaz batera aipatu izan dau beti PSE-EEK: *ambas (euskara y castellano) son sus lenguas oficiales* (PSE-EE, 2005); *la consideración del Euskera junto con el Castellano como lengua oficial del País Vasco* (PSE-EE, 1986).

Ingelesari atxikitako errealitateak atzerriko hizkuntzei atxikitakoen ildo beretik doaz. Ingelesa nazioarteko hizkuntza moduan definitua izan da (%28,57) – *principal lengua extranjera, lengua internacional e intraeuropea de comunicación* (PSE-EE, 2012)-, baita nazioartekotzeko (%28,57) eta ekonomikoki lehiakorak izateko (%42,86) bide. Bestalde, ingelesa euskara eta gaztelaniagaz batera hizpide izan danetan ezarritako loturak jarraipena eta apurketa dakarre, era berean. Hiru dira ezarritako loturak, bakoitza behin: nazioartekotzea (%33,33), modernitatea (%33,33) eta alderdikeria (%33,33) (ikusi 5.64. taula). Alderdiaren ustetan, hezkuntza hirueledun batek herritartasun europarrean parte hartze erabatekoa ahalbidetzen dau (2009), hezkuntza modernizatzeko aukera eskaintzen dau (2009) eta, era berean, eredu hirueledunean aurrera egiteko alderdikeria baztertzeko beharra agertzen dau (2009).

Eleaniztasuna kulturartekotasunagaz lotu dau gehiengoan (%44,44) PSE-EEk, baina baita nazioartekotzeagaz (%22,22), aberastasunagaz (%11,11), lehiakortasunagaz (%11,11) eta komunikazio tresna izateagaz (%11,11) (ikusi 5.64. taula). Eleaniztasunak kulturartekotasuna dakar inguruko hizkuntzei zabalduz: etorkinen hizkuntzei, Europako hizkuntzei. PSE-EEren hitzetan: *para los socialistas vascos el multilingüismo en la Europa del futuro no significa una simple respuesta a la flexibilización del mercado laboral, sino que es a un tiempo el sueño de una cultura del abrazo de culturas y lenguas* (PSE-EE, 1994). Mundu globalizatuak, nazioartekoak, gainera beragaz dakar eleaniztasunaren beharra; lehiakorak izateko, behinik behin. Eleaniztasunaren aberastasuna hizkuntza anitzen ezagutzak beragaz dakarren pentsamendu askearen indartzean funtsatzen dau alderdiak. Era berean, eleaniztasunak komunikazio interpersonalari be eskaintzen deutsoz onurak. Estatu mailan eleaniztasunak Estatu Espainiar integratuari ateak zabaltzen deutsoz, lotura kultural eta politikoak indartzeko eta eleaniztasuna aurreiritzi barik barneratzeko interesa be adierazten dau, gatazka barik.

Amaitzeko, hizkuntzak edo hizkuntza politika modu orokorrean hizpide izan danetan alderdikeria (%40), gatazka (%20), identitatea (%10), modernitatea (%10), nazioartekotzea eta kultura (%10) izan dira alkarloturan ezarritako kodeak (ikusi 5.64. taula). Alderdikeriari dagokionean, hizkuntzak proiektu politiko jakinekaz lotzea gaitzetsi izan dau: *ni la lengua vasca ni ninguna otra lengua deberían estar vinculadas a un proyecto político concreto* (PSE-EE, 2012). Bestalde, EAEn gatazka linguistikoak gainditzeko nahia¹⁵⁶ be adierazi izan dau alderdiak, *superando encasillamientos obsoletos entre nacionalistas y no-nacionalistas* (PSE-EE, 2005). Identitateari

¹⁵⁶ PSE-EEk hizkuntza jakinak aipatzen ez dauzan arren, pentsatzekoa da modu inplizituan euskara eta gaztelaniaren arteko gatazka linguistikoa dauala hizpide.

dagokionean, PSE-EEK identitate anitz eta integratzaileak dauz xede (2012). Era berean, hizkuntzak pluralean modernitateagaz be lotu dauz alderdiak, baita nazioartekotzagaz be. Kulturari dagokionean PSE-EEK hizkuntza eta kulturaren arteko lotura itxuraz berezkoa zalantzen jarri dau. Bere hitzetan, *la lengua, al igual que otros códigos, no determina necesariamente la cultura* (PSE, 1980).

5.3.10. Laburbilduz

PSE-EEren hizkuntzen inguruko diskurtsoa gehiengo nagusian euskarari, bera beratar, eta euskara eta gaztelaniari, batera, zuzendua dago. Halaber, 2005az geroztik ingelesak be tarte aipagarria bereganatu dau. Orotara, hizkuntza ofizialen kasuan, PSE-EEren hizkuntzen inguruko diskurtsoak izaera politikoa baino gehiago ideologikoa batu dau. Ostera, nazioarteko hizkuntzen kasuan, ekimen politikoek adierazpen ideologikoei aurre hartu deutse. Bestalde, PSE-EEren diskurtsoa EAera dago bideratua ia erabatean. Halaber, Espainiar Estatuak indar mugatua baina egonkorra izan dau, baita nazioarteak be 2001etik aurrera eta Europar Batasunak 2005etik aurrera. PSE-EEren diskurtsoaren herena hezkuntza alorrera zuzendua dago. Dana dala, hizkuntza politikaren arlo orokorra, kultura, herri administrazioa eta gizartea be esparru indartsuak izan dira. Hizkuntza politikaren azken helburuei dagokionean, elebitasuna da PSE-EEren xede errepikatuen, hain zuzen, elebitasun orekatua.

PSE-EEK hizkuntza politika ekimen gehien hizkuntza eskubideei zuzendu deutsoz. Alderdiak hizkuntza eskubideak orokorrean mintzagai hartu dauzanetan, gehien aipatutako ideiak hizkuntza arrazoiekaitik bazterketarik ez burutzea eta aukera askatasuna bermatzea izan dira. Barriz, euskara erreferentzia moduan hartu dauanetan, ideia indartsuenak euskara ezagutza ezagaitik baztertua ez izatea eta euskara ez inposatzea izan dira. Aipatzekoa da, hizkuntza eskubideak politika alor gehienetan izan dauzala helburu alderdiak. Era berean, gaur egun indarrean dagozan hizkuntza politika neurrien ebaluaketa eta erreforma beharrak be presentzia handia bereganatu dau alderdiaren ekimenetan. Euskarari bideratutako proposamen politikoetan berau sustatzera, ikastera eta erabiltzera zuzendutako politikak be izan dira. Halaber, PSE-EEK bi hizkuntza ofizialak neurri berean babesteko nahia agertu dau eta, horrela, kultura esparruan bi hizkuntzentzako sustapen politikak bideratu dauz.

Nazioarteko hizkuntzei eta, 2005etik aurrera, ingelesari zuzendutako politika ekimenak bere ikasketa indartzera bideratu dauz. Egitez, PSE-EEren politika izarra hezkuntzarako marko hirueleduna (euskara, gaztelania, ingelesa) da. Etorkinei

dagokionean, bitartekotza linguistikoa indartzeko zerbitzuak, euren hizkuntzak babesteko konpromisoa eta euskara eta gaztelania ikasteko neurriak izan dira proposatutakoak.

Hizkuntza politikak bideratzeko moduen gainean, PSE-EEk akordioari, moderazioari, egingarritasunari, errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartuta jarduteari, herritarren borondatea kontuan izateari eta oinarri identitarioak alboratuta jarduteari eskaini deus garrantzia. Bestalde, euskaldun eta gaztelaniadunen arteko bizikidetza linguistikoari be tarte handia eskaini deus; mintzairon inguruan hautemandako gatazka linguistikoa eta alderdikeriari aurre egiteko. Aipatzekoa da baita be, euskara eta gaztelania era berean definitu dauzala bertako hizkuntza eta ondare kulturala. Nazioarteko hizkuntzak, ingelesa eta eleaniztasuna orokorrean nazioartekotzeagaz, lehiakortasunagaz eta kulturartekotasunagaz batu dauz.

5.4. PARTIDO POPULAR

5.4.1. Hizkuntzen presentzia

Lehen atal honetan, PPk legebiltzarrerako hauteskunde programetan hizkuntzen gaiari zenbateko eta zelako tarte eskaintzen deuteson aztertuko da. Hasteko, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketarako PPren ikerketa corpusa 845 esaldi-muinekoa dala baieztatu beharra dago, bederatzi hauteskunde deialditan banatuta (ikusi 5.65. taula).

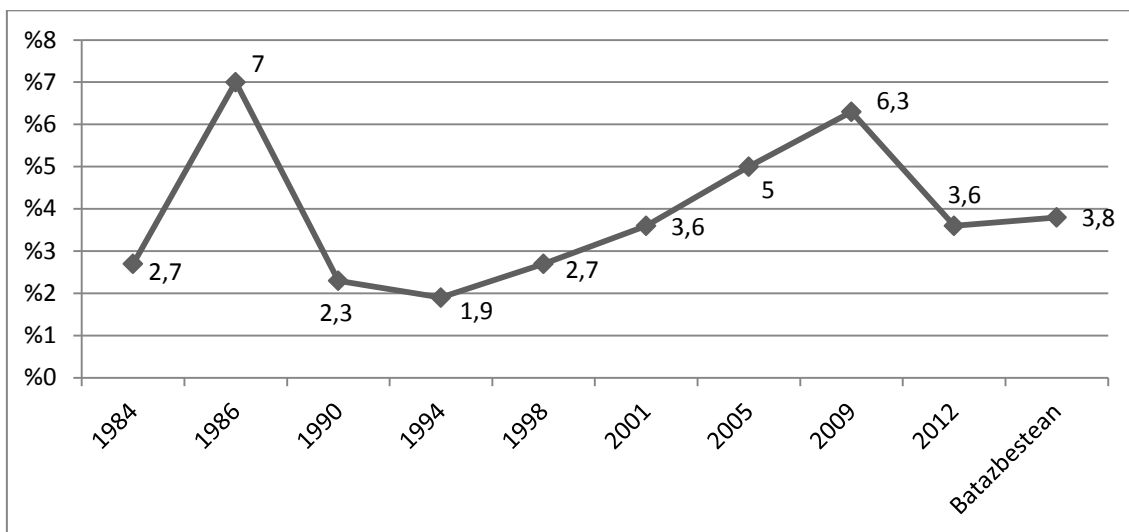
5.65. taula. PPren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1984-2012 (esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Guztira
Esaldi-muin kopurua	66	40	46	110	102	120	153	143	65	845

ITURRIA: norberak egina.

PPk legebiltzarrerako hauteskunde programetan hizkuntzen alorrari eskaintzen deuteson tarte %3,8koa da (ikusi 5.13. grafikoa). Halaber, hauteskunde urterik urtera ehuneko hori aldatuz joan da. 1986ko hauteskunde programa da hizkuntzei leku handiena eskaini deutesona (%7). 1990ko beherakada handiaren ostean (%2,3raino jeitsiz), hizkuntzen alorrak goranzko presentzia egonkorra bildu dau 2012ko hauteskunde programara arte non, beste behin, beherakada esanguratsua izan dan (%3,6rainokoa).

5.13. grafikoa. Diskurtso linguistikoa PPren hauteskunde programetan. 1984-2012 (%-ak hauteskunde programaka)

** Ehunekoak lortzeko hauteskunde programa bakoitzaren hitz-kopuru osoa eta hizkuntzei buruz diharduen esaldi-muinen hitz-kopurua hartu dira kontuan.

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntzen alorrak PPren hauteskunde programen aurkibideetan bereganatzen dauan tartearen inguruan, aipatzekoa da PPk hizkuntzen alorra kultura edo hezkuntzaren baitan kokatu dauala hauteskunde deialdi guztietan¹⁵⁷. Horren adierazle da kultura eta hezkuntza izan direla hizkuntzen alorrari sarrera egiten deuten izenburuetan gehien erabili diren terminoak (ikusi 5.66. taula).

Bestalde, hizkuntzen alorra aurkezteko erabilitako hitz-gakoei erreparatuz, euskara izan da PPk gehien erabili dauana (%17,95). Halaber, politika terminoa (%10,26) eta elebitasuna (%5,13) be erabili izan dauz (ikusi 5.66. taula).

5.66. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak PPren hauteskunde programen aurkibideetan (% ponderatuak**)

HITZ-GAKOAK	PP
Kultura	35,90
Hezkuntza	25,64
Herrigintza	0
Justizia administrazioa	0
Hizkuntza alkarbizitza	0
Hizkuntza politika	10,26
Euskara	17,95
Normalizazioa linguistikoa	0
Elebitasuna	5,13
Eleaniztasuna	0
Hizkuntzak	0
Aurkibidean ez	5,13
Guztira	% 100

** Ehunekoak lortzeko jarraitu dan prozedura honakoa izan da: hauteskunde programetako izenburu nagusietan hizkuntzak aipagai izan direnetan, izenburuan agertutako hitz-gako bakoitzari bi puntu eskaini jakoz. Hizkuntzak hizpide izan dabean azpi-izenburuetan agertutako hitz-gakoei puntu bakarra eskaini jake. Puntu guztiek batuta %100 ordezkatu dabe.

ITURRIA: norberak egina.

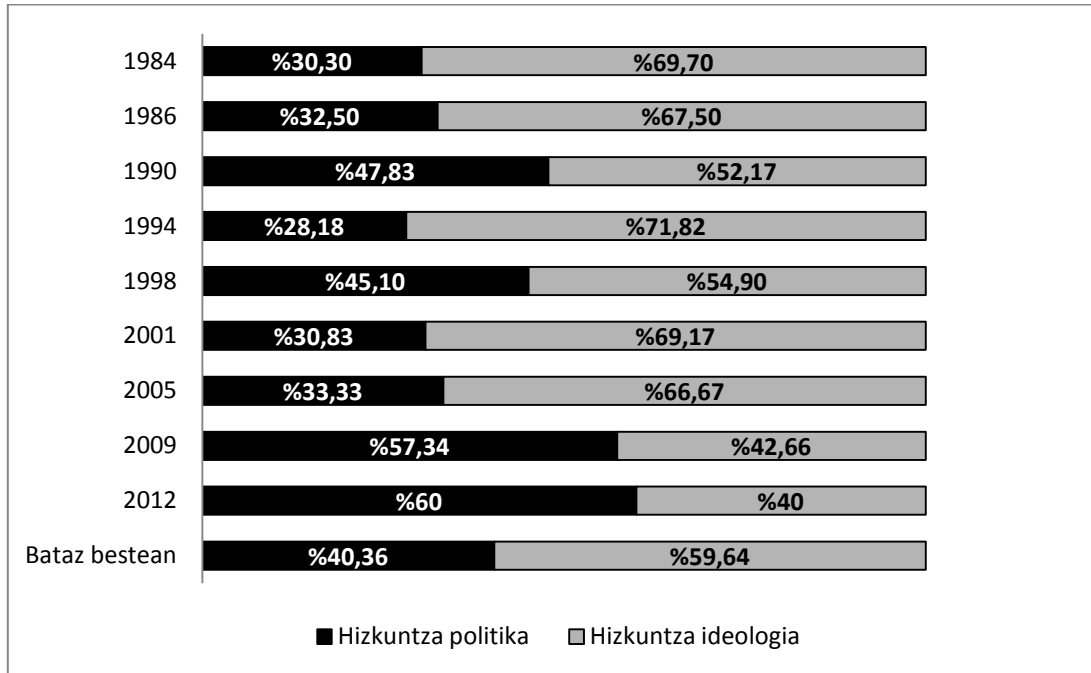
5.4.2. Eduki mota

Atal honen xedea PPren diskurtso linguistikoa hizkuntza politika ekimenei ala adierazpen ideologikoei zuzenduago dagoen ezagutzea da. Zentzu horretan, aipatu beharra dago, PPren legebiltzarreko hauteskunde programetako hizkuntzen inguruko diskurtsoa politikoa baino ideologikoagoa dala gehiago. Zehazki, batzbesteko datuak aintzat hartuta, mintzagaiaren %59,64 adierazpen ideologikoei zuzendua dago eta %40,36 ekimen politikoei (5.14. grafikoa). Hauteskunde deialdi bakoitza modu banatuan aztertuta, 2005era arte, berau barne, hizkuntza ideologia hizkuntza politikaren aurretik kokatu dala ikusi daiteke, nahiz eta urtearen arabera ehunekoak nabarmen aldatu diren. Hizkuntza ideologiaren aldera gehien norabidetu diren

¹⁵⁷ 1986ko APren hauteskunde programan kultura eta euskera mailaketan parekatuta agertzen dira, azpi-atal moduan (*Cultura y Euskera*), *Por una sociedad más libre* atal nagusiaren pean.

hauteskunde programak 1984 (%69,7), 1986 (%67,5), 1994 (%71,82), 2001 (%69,17) eta 2005ekoa (%66,67) izan dira. Aztergai doguzan azken bi hauteskunde programetan ekimen politikoak izan dira adierazpen ideologikoen aurretik gailendu direnak. Horrela, 2009ko hauteskunde programan hizpidearen %57,34 batu dau hizkuntza politikak eta 2012an %60.

5.14. grafikoa. PPren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1984-2012 (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.4.3. Hizkuntza jokoa

Atal honen helburua PPK bere legebiltzarreko hauteskunde programetako diskurtso linguistikoa zein hizkuntzei bideratzen deitson aztertzea da. PPren diskurtso linguistikoa bi izan dira modu argian gailendu diren hizkuntza ala hizkuntza konbinaketak; hain zuzen, euskara, batazbesteko hizpidearen %48,58 batuz, eta euskara eta gaztelania %35,19 eginez (ikusi 5.67. taula). Halaber, zenbait hauteskunde deialditan euskara-gaztelania konbinaketak euskarari aurrea hartu deitso; hain zuzen, 1984, 1986, 1994 eta 2012an. Era berean, aipatu beharra dago zenbait hauteskunde deialditan euskarak batazbesteko txiki xamarra bereganatu dauala, batazbestekoan lortutakoa baino askoz murriztagoa: 1984an hizpidearen %28,79 baino ez dau bildu, 1986an %30 eta 2012an %23,08. Era batera edo bestera, euskara ala euskara eta gaztelania izan dira hauteskunde deialdi guztietan lehenengo postua bereganatu dabenak, eta bien batuketatik diskurtsoaren gehiengoa batu

dabenak. Euskarak eta euskara eta gaztelaniak bereganatu ez daben hizpidea beste mintzaira batzuk egin dabe bere. Urtearen arabera, hizkuntza desbardinak izan dira hutsune hori bete dabenak.

5.67. taula. PPren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Hizkuntzak orokorrean	4,55	0	6,52	0,91	4,90	0,83	10,46	13,99	20	7,34
Euskara	28,79	30	52,17	45,45	49,02	65	58,82	48,25	23,08	48,17
Gaztelania	21,21	5	2,17	1,82	5,88	6,67	4,58	2,1	0	5,09
Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	1,31	1,40	10,77	1,30
Euskara & gaztelania	45,45	65	36,96	50,91	35,29	27,50	22,22	32,87	32,31	35,50
Euskara & ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskara & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskara & gaztelania & ingelesa	0	0	0	0	0	0	0,65	1,40	10,77	1,18
Euskara & gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Atzerriko hizkuntzak	0	0	2,17	0,91	1,96	0	1,96	0	3,08	1,07
Etorkinen hizkuntzak	0	0	0	0	2,94	0	0	0	0	0,36
Estatu hizkuntzak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eleaniztasuna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hizkuntza gitxituak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Berezko hizkuntza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania, frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	66	40	46	110	102	120	153	143	845

ITURRIA: norberak egina.

Esaterako, 1984ko hauteskunde programan gaztelaniak bera berataraz hizpidearen %21,21 bildu dau. Ehuneko esanguratsu hori ez dau beste hauteskunde deialdi baten be parekatu. Halanda be, aipatzekoa da, 2012koan salbu, gaztelania modu egonkorrean izan dala mintzagai PPren hauteskunde programetan, batzbestekoan %5,09 bilduta (ikusi 5.67. taula).

Hizkuntzek orokorrean be batu dabe hizpidearen ehuneko aipagarria. Are gehiago, hizkuntzak orokorrean izan dira PPren mintzairaren inguruko diskurtsoan hirugarren indarra batzbesteko datuetan %7,34 bilduta (ikusi 5.67. taula). 1986ko hauteskunde programan salbu, hizkuntzak politika ekimen eta adierazpen ideologikoen xede izan dira modu jarraituan; nahiz eta batzuetan oso bazterreko lekua jaso eta besteetan presentzia esanguratsua.

Atzerriko hizkuntzei dagokionean, 1990etik aurrera izan dauz hizpide PPK, nahiz eta modu bazterrekoan; izan be, batazbesteko datuak aintzat hartuta, hizpidearen %1,07 baino ez dabe batu (ikusi 5.67. taula). Gainera 2001ean eta 2005ean be ez dira aipatuak izan. Bestalde, ingelesa 2005az geroztik izan da langai, bakarrik zein euskara eta gaztelaniagaz batera. 2005 eta 2009an bere presentzia oso mugatua izan da. 2012ko hauteskunde programan, barriz, berak beratar mintzagaiaren %10,77 batu dau eta euskara eta gaztelaniagaz bilduta beste %10,77. Azpimarratu beharra dago 2012ko igoera handia izan dan arren, batazbesteko datuetan ehuneko txikia bereganatu dauala: %1,3 berak beratar eta %1,18 euskara eta gaztelaniagaz batuta.

Etorkinen hizkuntzak hauteskunde deialdi bakarrean izan dauz mintzagai PPK, 1998koan, eta batazbesteko datuetan %0,36 baino ez dabe bildu (ikusi 5.67. taula). Alderdiak ez dauz hizpide izan frantsesa, estatuko eskualdetako hizkuntzak, eleaniztasuna, hizkuntza gitxituak eta berezko hizkuntza.

PPren hizkuntzen gaineko diskurtsoa ideologikoa da politikoa baino gehiago. Halanda be, izaera ideologiko hori aldatuz doa hizkuntza batetik bestera. Esaterako, nazioarteko hizkuntzen kasuan ekimen politikoek mintzagaiaren %93,1 batu dabe; hizkuntza ofizialen kasuan, barriz, adierazpen ideologikoak izan dira hizpidearen %60,16 bildu dabenak (ikusi 5.68. taula).

5.68. taula. PPre EAEko hizkuntza ofizial eta nazioarteko hizkuntzen diskurtso linguistikoaren eduki mota (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		Hizkuntza ofizialak	Nazioarteko hizkuntzak
Hizkuntza politika		39,84	93,10
Hizkuntza ideologia		60,16	6,90
Guztira	%	100	100
	N =	758	29

ITURRIA: norberak egina.

Hori horrela, hizkuntza ofizialak banan banan aztertuz gero, arin konturatuko gara diskurtsorik ideologizatuena gaztelaniari bera beratar zuzendutakoa dala. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, gaztelaniari zuzendutako hizpidearen %72,09 ideologikoa da (ikusi 5.69. taula). Euskararen kasuan izaera ideologikodun edukiek gehiengoa izaten jarraitzen daben arren, ehunekoa %10,87 puntu baxuagoa da; hain zuzen, %61,22. Euskara eta gaztelania alkarregaz mintzagai izan direnetan ideologiaren presentzia oraindino be zertxobait gehiago murriztu da, %58,25era arte.

5.69. taula. PPren euskara, gaztelania eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1984-2012 (% horizontalak hizkuntzaka. N = esaldi-muin kopurua)

	Euskara		Gaztelania		Euskara & Gaztelania	
	HP	HI	HP	HI	HP	HI
1984	36,84	63,16	7,14	92,86	36,67	63,33
1986	16,67	83,33	%100	0	34,62	65,38
1990	50	50	%100	0	47,06	52,94
1994	24,49	75,51	50	50	26,79	73,21
1998	44	56	33,33	66,67	47,22	52,78
2001	25,64	74,36	25	75	42,42	57,58
2005	34,44	65,56	28,57	71,43	26,47	73,53
2009	61,11	38,89	33,33	66,67	61,36	38,64
2012	56,25	43,75	0	0	66,67	33,33
Guztira %	38,78	61,22	27,91	72,09	41,75	58,25
N =	159	251	12	31	124	173

ITURRIA: norberak egina.

Urtez urteko datuak kontuan izanik, aipatzekoa da 2009 eta 2012ko hauteskunde programetan eduki ideologikoak jeitsiera orokortua jasan daukela; baita euskararen eta euskara eta gaztelaniaren kasuan be (ikusi 5.69. taula).

5.4.4. Alorra

Atal honen helburua PPK hizkuntza politika ekimenak eta adierazpen ideologikoak zein alorretara bideratzen dauzan ikertzea da. PPK ekimen politiko eta adierazpen ideologikoak politika alor desbardineta bideratu dauz. Irakaskuntza izan da presentzia handiena bereganatu dauan alorra, batzbesteko hizpiderearen %25,44 batuta (ikusi 5.70. taula). Halaber, herri administrazioak, kulturgintzak eta hizkuntzen alor orokorrak be ehuneko handiak lortu dabez, hurrenez hurren %21,3, %19,76 eta %18,11. Gainontzeko esparruen presentzia askoz murriztagoa izan da. Gizarte bizitzak mintzagaiaren %6,27 bildu dau, komunikabideek %4,38, esparru juridikoak %3,79 eta lan munduak %0,95 ahula. Teknologia barriak, barriz, ez dira langai izan.

Aipatzekoa da lan munduak salbu gainontzeko alor guztiek agerpen nahiko egonkorra izan dabela hauteskunde deialdirik deialdi. Izan be, lan mundua bi programetan (1998, 2009) bakarrik izan dau langai. Komunikabideak eta esparru juridikoa, ordea, zazpitan eta gainontzeko esparru guztiak hauteskunde deialdi guztietan. Aldi berean, aipatzekoa da hauteskunde deialdi gehienetan hiru izan direla modu deigarrian gailendutako alorrak: hezkuntza, herri administrazioa eta hizkuntza politikaren arlo orokorra. Nabarmendutako alor horreen artean deialdiz deialdi gehiagotan nagusitu

dana hezkuntza izan da -6 deialditan, hain zuzen- baina herri administrazioa, kultura eta hizkuntzen alor orokorra be kokatu dira nagusigo postuetan.

5.70. taula. PPren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Herri administrazioa	1,52	7,50	15,22	17,27	24,51	26,67	16,34	39,16	18,46	21,30
Irakaskuntza	24,24	17,50	28,26	18,18	28,43	16,67	28,10	20,28	58,46	25,44
Komunikabideak	4,55	42,50	15,22	6,36	0,98	0	0	0,70	1,54	4,38
Teknologia barriak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lan mundua	0	0	0	0	3,92	0	0	2,80	0	0,95
Kulturgintza	27,27	10	2,17	30,91	15,69	15,00	26,14	17,48	16,92	19,76
Gizarte bizitza	19,70	10	6,52	5,45	2,94	4,17	7,19	4,20	3,08	6,27
Esparru juridikoa	6,06	0	6,52	1,82	4,90	6,67	4,58	2,10	0	3,79
Orokorrean	16,67	12,50	26,09	20,00	18,63	30,83	17,65	13,29	1,54	18,11
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	66	40	46	110	102	120	153	143	845

ITURRIA: norberak egina.

Alor orokorrak aztertu ordeaz azpi-alorren agerpena ikertzen bada (ikusi 5.71. taula), honakoak aipatu daitezke: Batetik, irakaskuntza eta komunikabideetan azpi-alor zehatzak izan dira esparruaren baitan modu esanguratsuan gailendu direnak; hain zuzen irakaskuntzaren kasuan eskolak batzbesteko hizpidearen %21,42 bilduz eta komunikabideen kasuan EITBk %3,67 bere eginez. Aipatzekoa da eskolak bereganatutako ehuneko hori ez daukala beste alor ala azpi-alor batek be gaintitu. Hau da, PPren hizkuntzen inguruko diskurtsoan eskola izan da gehien landutako alorra. Komunikabideen kasuan azpimarratzekoa da komunikabideek orokorrean batzbesteko mintzagaiaren %0,71 baino ez dabela lortu eta EITBz aparte PPK ez daukala beste azpi-alorrik jorratu.

Bestalde, azpi-alorrek dabezan gainontzeko esparruetan alor orokorrak izan dira mintzagaiaren gehiengoa bereganatu dabenak. Kulturgintzan alor orokorrak batzbesteko hizpidearen %19,05 batu dau eta azpi-alorretatik liburugintza eta euskararen normatibizazio-normalizazio erakundeak dira agerpena izan daben bakarrak, nahiz eta oso modu bazterrekoan, zehazki batzbesteko hizpidearen %0,36 bana bilduta (ikusi 5.71. taula). Gizartean be pareko egoera emon da; gizarte alor orokorraz gain, aisia izan da landutako azpi-gai bakarra, baina oso modu bazterrekoan, batzbesteko mintzagairan %0,12 batuta. Herri administrazioa erdibidean kokatu da, alor orokorrak gehiengoa bereganatu arren (%8,99), beste azpi-alor batzuk be batu dabelako mintzagaiaren atal aipagarria. Osasun sistemak, adibidez, mintzagaiaren

%3,67 batu dau, ordezkari politikoek %3,67, epaitegiek %2,37, ertzaintzak %1,42 eta hizkuntza politika sailburuordetzak %1,18. Bestalde, udal eta foru administrazioak, estatuko administrazioak eta nazioarteko erakundeak ez dira langai izan PPren diskurtsoan.

5.71. taula. PPren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen Batzbestekoa
Orokorrean	16,67	12,50	26,09	20	18,63	30,83	17,65	13,29	1,54	18,11
Herri administrazioa	1,52	7,50	15,22	15,45	13,73	5	4,58	13,29	4,62	8,99
Epaitegiak	0	0	0	0	5,88	5	3,92	1,40	0	2,37
Ertzaintza	0	0	0	0	0	0	0	8,39	0	1,42
Osasuna	0	0	0	0	0,98	0	0,65	13,99	12,31	3,67
Udal eta Foru administrazioak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hizkuntza politika sailburuordetzak	0	0	0	0,91	1,96	2,50	1,31	0,70	1,54	1,18
Estatuko administrazioa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ordezkari politikoak	0	0	0	0,91	1,96	14,17	5,88	1,40	0	3,67
Nazioarteko erakundeak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Irakaskuntza	1,52	0	0	0	0	0	0	0	7,69	0,71
Eskola	22,73	17,50	26,09	17,27	28,43	13,33	19,61	16,78	44,62	21,42
Lanbide heziketa	0	0	0	0	0	0	0	0,70	0	0,12
Unibertsitate & ikerketa zentroak	0	0	0	0	0	0	5,88	2,10	6,15	1,89
Hizkuntza eskolak	0	0	2,17	0,91	0	3,33	2,61	0,70	0	1,30
Helduentzako eskolak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Komunikabideak	4,55	2,50	0	0	0	0	0	0,70	1,54	0,71
EiTB	0	40	15,22	6,36	0,98	0	0	0	0	3,67
Prentsa idatzia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Irratia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Telebista	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Teknologia barriak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lan mundua	0	0	0	0	3,92	0	0	2,80	0	0,95
Kulturgintza	27,27	10	2,17	30,91	15,69	15	24,84	14,69	16,92	19,05
Liburugintza	0	0	0	0	0	0	0	2,10	0	0,36
Antzerkia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Musika & kantagintza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskararen normatibizazio-normalizazio erakundeak	0	0	0	0	0	0	1,31	0,70	0	0,36
Zinea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gizartea	19,70	10	6,52	5,45	2,94	4,17	7,19	3,50	3,08	6,15
Aisia	0	0	0	0	0	0	0	0,70	0	0,12
Kirola	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Familia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Eskolaz kanpoko jarduerak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Esparru juridikoa	6,06	0	6,52	1,82	4,90	6,67	4,58	2,10	0	3,79
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	66	40	46	110	102	120	153	143	65	845

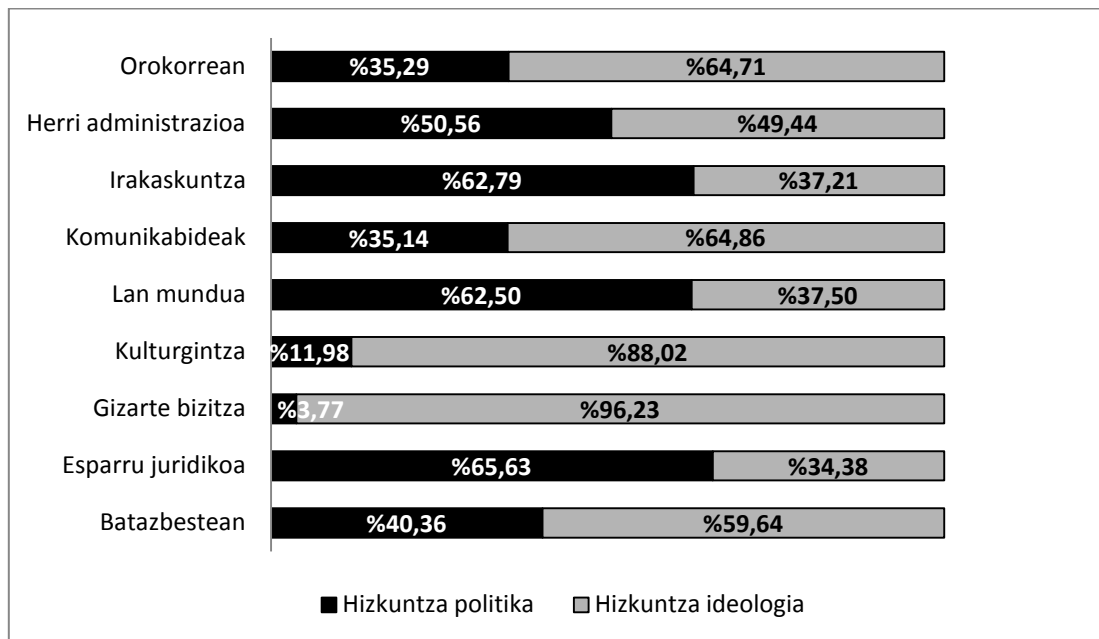
ITURRIA: norberak egina.

Irakaskuntzara bueltatuz, esana dogu eskola izan dala alorraren baitan eta orokorki nagusigoa bereganatu dauan esparrua. Hori holan izanik be, helduentzako eskolak salbu, gainontzeko azpi-alorrek be jorratuak izan direla aipatu beharra dago, oso modu marginalean bada be. Egitez, lanbide heziketak mintzagaiaren %0,12 bildu dau, unibertsitate eta ikerketa zentroek %1,89 eta hizkuntza eskolek %1,3 (ikusi 5.71. taula).

Aipatzekoa da kodifikazioan bereiztutako 35 azpi-alorretatik PPK 21 izan dauzala neurri handiagoan ala txikiagoan langai. Hortaz, azpi-alor guztien %60.

Politika alor bakoitzaren izaera politiko-ideologikoa aztertuz gero, eduki ideologikoak esparru guztietan presentzia nabarmena bereganatu dauala baieztatu beharra dago, nahiz eta alorraren arabera desbardintasunak handiak izan. Esaterako, kulturgintza eta gizarte bizitza alorrek erabat ideologikoak direla baieztatu daiteke, eduki ideologikoak %88,02 eta %96,23 batu baitau, hurrenez hurren (ikusi 5.15. grafikoa). Komunikabideetan (%64,86) eta hizkuntzen inguruko alor orokorrean be (%64,05) adierazpen ideologikoak nagusitu dira. Ostera, esparru juridikoan (%65,63), lan munduan (562,5), hezkuntzan (%62,79) eta herri administrazioan (%50,28) ekimen politikoak gailendu dira. Dana dala, adierazpen ideologikoen presentziak indartsu mantendu da esparruotan be.

5.15. grafikoa. PPren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.4.5. Aplikazio esparrua

PPren hauteskunde programetako ekimen politiko eta adierazpen ideologikoen esparru geografikoa aztergai hartuta, PPrene hauteskunde programa autonomiko guztietan aplikazio lurralde ia bakarra EAE izan dala baieztatu beharra dago; batzbesteko datuak aintzat hartuta hizpidearen %98,1 (ikusi 5.72. taula). Aipatu beharrekoa da, gainera, azken hiru hauteskunde deialdietan (2005, 2009, 2012) EAEk bereganatutako ehunekoa betea izan dala, hain zuzen, %100. Aurreko deialdietan EAE ez beste aplikazio esparruen artean Espainiar Estatua da azpimarrtu beharrekoa, bera baita EAEz aparteko aplikazio esparruetan agerpen egonkorrena eta handiena bereganatu dauana. Espainiar Estatua 1984tik 1998ra bitartean deialdirik deialdi izan dau helburu PPK mintzagaiaren %0,98 eta %4,55 tarteko ehunekoak bilduta. Bestalde, nazioartea, eremu lokala eta eremu estrategikoa be izan dauz noiz edo noiz langai alderdiak: nazioartea 1984ean (%1,5), 1994an (%1,83) eta 2001ean (%0,83); eremu lokala eta estrategikoa, barriz, deialdi bakarrean, 1998an, lehenengoak esaldi-muin bakarraren baliokide dan %0,98 batuz eta bigarrenak bi esaldi-muinen baliokide dan %1,96. PPK ez dauz inoiz Euskal Herria eta Euskal Herriak beregain hartzen dauzan lurraldeak, diaspora eta Europar Batasuna bere proposamen politiko zein adierazpen ideologikoen aplikazio esparrutzat jo.

5.72. taula. PPrene diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programak. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Lokala		0	0	0	0	0,98	0	0	0	0	0,12
Eremu estrategikoak		0	0	0	0	1,96	0	0	0	0	0,24
EAE		93,94	97,50	97,83	95,45	96,08	99,17	100	100	100	98,11
Euskal Herria		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Espainiar Estatua		4,55	2,50	2,17	2,75	0,98	0	0	0	0	1,07
Europar Batasuna		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nazioartea		1,50	0	0	1,82	0	0,83	0	0	0	0,47
Diaspora		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iparraldea		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NFE		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estatu Frantsesa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hego Euskal Herria		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde euskalduna		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde mixtoa		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde erdalduna		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroa & Iparraldea		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskal Herria indefinitua		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	66	40	46	110	102	120	153	143	65	845

ITURRIA: norberak egina.

Badau interesik aipatzeak, PPren diskurtsoan Espainiar Estatuak eta nazioarteak aplikazio esparru moduan dabean esaldi-muin guztiek izaera ideologikoa bereganatu dabela, baita eremu estrategikora bideratutakoek be; eta eremu lokalak bildutako aipamena, barriz, ekimen politikoaren ildokoa izan dala. Bestalde, EAera zuzendutako esaldi-muinek izaera ideologikoa izan dabe politikoa baino gehiago; zehazki, hizpidearen %58,94 hizkuntza ideologia bildu dau (ikusi 5.73. taula).

5.73. taula. PPren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza politika	Hizkuntza ideologia	Guztira
Lokala	100	0	%100 (N = 1)
Eremu estrategikoak	0	100	%100 (N = 2)
EAE	41,06	58,94	%100 (N = 829)
Espainiar Estatua & autonomia erkidegoak	0	100	%100 (N = 9)
Nazioartea	0	100	%100 (N = 4)
Batazbestekoa	40,40	59,60	%100 (N = 845)

ITURRIA: norberak egina.

5.4.6. Azken helburuak

Atal honen helburua PPK hizkuntza politikaren bidez lortu gura dauan azken helburua edota hizkuntza bizikidetzat ideala irudikatzerakoan desiatzen dauan jomuga zein diren aztertzea da; baita hizkuntzei buruz jarduterakoan azken helburua irudikatzeari zenbateko tarte eskaintzen deitson. Horrela, PPK hizkuntza politikoaren bidez lortu gura dauzan azken helburuei tarte oso txikia eskaini deitso; modu esplizitu eta zuzenean, behinik behin. Zehazki, hizkuntzen inguruko hizpide osoaren %1,07 bideratu dau egiteko honetara, 9 esaldi-muinen baliokide dana (ikusi 5.74. taula). Aipatzekoa da, gainera, 1986, 2001 eta 2009ko hauteskunde programetan esaldi-muin bakarra be ez dala azken helburu moduan kodifikatu.

5.74. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia PPren diskurtso linguistikoan. 1984-2012 (%-ak hauteskunde programak. N = esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Azken helburuen ehunekoa	1,52	0	2,17	2,73	0,98	0	0,65	0	3,08	1,07
N =	66	40	46	110	102	120	153	143	65	845

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuen presentziaz gainera, helburuen edukien nolakotasuna aztertzen badogu, PPK normalizazioa (5 esaldi-muin), elebitasuna (2 esaldi-muin) eta

eleaniztasuna (2 esaldi-muin) mintzagai izan dauzala aipatu beharra dago; ez ostera hizkuntza bateri lehentasuna eskaintzea. Hiru helburuok modu ez jarraituan izan dira aipatuak: normalizazioak 1990, 1994 eta 2005ean jaso dauz aipamenak; elebitasunak 1984 eta 1998an eta eleaniztasunak, barriz, 2012an.

5.75. taula. PPren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Elebitasuna	100	0	0	0	100	0	0	0	0	22,22
Eleaniztasuna	0	0	0	0	0	0	0	0	100	22,22
Normalizazioa	0	0	100	100	0	0	100	0	0	55,56
Lehentasunezko hizkuntza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	0	100	100	0	100	0	100	100
	N =	1	0	1	3	1	1	0	2	9

ITURRIA: norberak egina.

Datuak aztertuz, alderdiak azken helburu moduan kodetutako aipuetatik 4 alor orokorrera zuzendu dauz eta beste bostak politika alor jakinetara: 3 hezkuntzara eta bana herri administrazio eta gizartera. Komunikabide, teknologia barri, lan mundu, kulturgintza zein esparru juridikora ez dau azken helburu bat bera be bideratu.

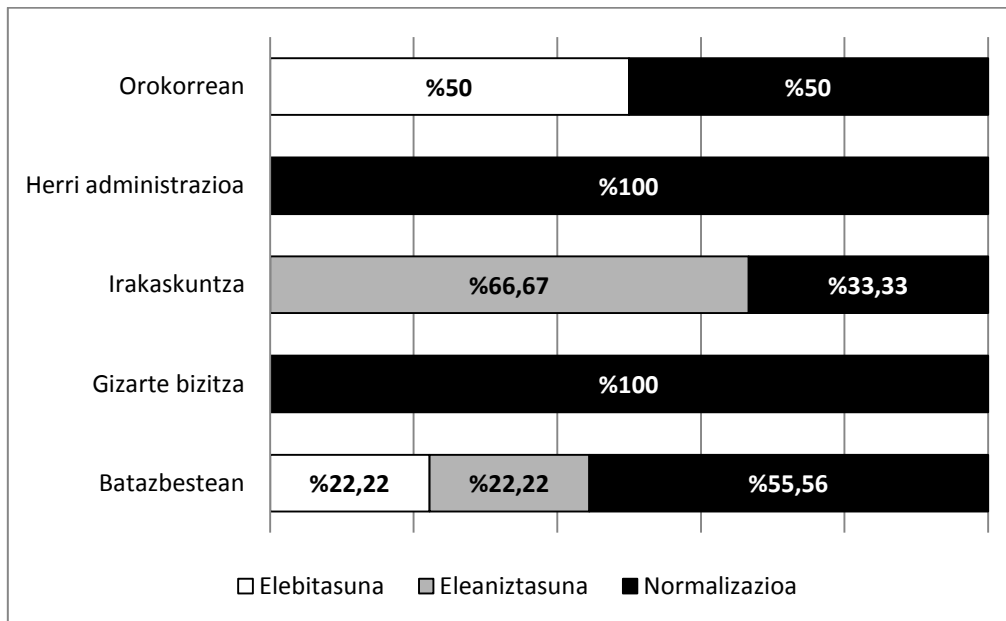
5.76. taula. PPren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	44,44
Herri administrazioa	11,11
Irakaskuntza	33,33
Komunikabideak	0
Teknologia barriak	0
Lan mundua	0
Kulturgintza	0
Gizarte bizitza	11,11
Esparru juridikoa	0
GUZTIRA	%
	100
	N =
	9

ITURRIA: norberak egina.

Arlo orokorrera bideratutako azken helburuak elebitasuna (birritan) eta normalizazioa (birritan) izan dira. Hezkuntzara egindakoak, barriz, eleaniztasuna lehenengo (birritan) eta normalizazioa bigarren (behin). Bestalde, herri administrazioari eta gizarteari begirako azken helburu bakarra normalizazioa izan da (behin aipatua) (ikusi 5.16. grafikoa).

5.16. grafikoa. PPren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

ITURRIA: norberak egina.

Arlo orokorrean elebitasuna helburu moduan ezartzean, PPk bi baieztapen honek egin izan dauz: 1984an elebitasun naturalaren lorpena defendatu dau. *La Coalición Popular en el País Vasco defiende la consecución de un bilingüismo natural* (PP, 1984) eta 1998an elebitasunaren defentsa: *se defenderá el bilingüismo* (PP, 1998). Bestalde, eleaniztasunaren aldeko aldarria eskola elebidunetik hirueledunera pasatzeko proposamena burutuz egin dau behin: *cambiar un sistema de inmersión bilingüe por una escuela trilingüe abierta al mundo* (PP, 2012). Halaber, euskararen normalizazioa aipagai izan dan esaldi-muinetan PPk birritan euskararen normalizazioa defendatzen dauala baieztatu dau, 1990 eta 1994ko hauteskunde programetan, zehazki, honakoa esanez: *el Partido Popular del País Vasco –tal como ha hecho en la pasada legislatura- defenderá la recuperación y normalización del euskera* (PP, 1994). Normalizazioaren alde, baita be, 2005eko hauteskunde deialdian euskara batuaren normalizazioaren defentsa egin dau. Baina hori guztia horrela, aipatu beharra dago, esaldi-muin apurrotan euskararen normalizazioaren defendatzaile agertu dan arren, normalizazioak beragaz dakarzan neurriekaz be kritiko kokatu dala, bai irakaskuntzan baita herri administrazioan be, bazterketa arriskuak begitaraziz, behinik behin.

5.4.7. Hizkuntza politika proposamenak

Atal honen bitartez, PPk mintzaira desbardinei bideratutako hizkuntza politika ekimen zehatzak zeintzuk diren ikertu gura da. Horren aurretik, PPren hizkuntzen inguruko

diskurtsoa proposamen politikoetara baino adierazpen ideologikoetara zuzenduago dagoela gogoratzea komeni da. Aurretik aipatu dan moduan, aztergai diren bederatzi programetatik adierazpen ideologikoak zazpitan nagusitu dira, hain zuzen, 1984tik 2005era doazan hauteskunde programetan. Proposamen politikoak, ostera, 2009 eta 2012ko hauteskunde deialdietan gailendu dira (ikusi 5.77. taula). Hizkuntza politikari zuzendutako esaldi-muin kopuruari eta proposamen moten aniztasunari dagokionean, orokorrean urteen joanean goranzko joera izan daukela baieztatu daiteke, nahiz eta 2012ko deialdian erorketa izan dan. 1984ko, 1986, 1990 eta 1994ko hauteskunde programak dira ekimen aniztasun txikiena bildu dabenak, hurrenez hurren 6, 7, 7 eta 8. Aniztasun handiena, barriz, 1998, 2005 eta 2009 programek agertu dabe, 11, 14 eta 13 ekimen motagaz, hurrenez hurren (ikusi 5.77. taula). Bistakoa danez, ekimen aniztasun handiena eta txikiena agertu daben hauteskundeen artean desbardintasuna ez da oso handia. Aldi berean, aipatzekoa da, PPren bederatzi hauteskunde programak batera hartuta, kode zerrendan bildutako 29 ekimen tipoetatik 19 izan dauzala proposagai alderdiak.

5.77. taula. PPren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1984-2012

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa ala guztira
Hizkuntzen gaiari hauteskunde programetan eskainitako ehunekoa	2,3	7,0	2,3	1,9	2,7	3,6	5,0	6,3	3,5	3,8
Hizkuntza politika eduki motara zuzendutako esaldi-muin kopurua	20	13	22	31	46	37	51	82	39	341
Hizkuntzen diskurtsoan hizkuntza politika eduki motak bildutako ehunekoa	30,30	32,50	47,83	28,18	45,10	30,83	33,33	57,34	60	40,36
Hizkuntza politika ekimen mota kopurua	6	7	7	8	11	9	14	13	10	19

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza politika proposamenak mintzaira desbardinei zuzendu deutsoz PPK. Proposamen gehien bereganatu dauzan hizkuntza euskara izan da, berak beratara ekimenen %45,75 batuz (ikusi 5.78. taula). Halaber, euskarak eta gaztelaniak konbinatuta be proposamenen ehuneko handia bereganatu dabe, zehazki %37,34. Aipatu beharra dago, baina, batazbesteko datuetan euskarak euskara eta gaztelania konbinaketari aurrea hartu deutson arren, zenbait hauteskunde deialditan euskara eta gaztelania izan direla lehenengo lekua bereganatu dabenak. Horixe da 1984, 1986, 1994 eta 2012ko programen kasua. Bestalde, gaztelaniak bera beratara be bildu dauz

2009ra arte proposamen politikoak modu jarraituan; nahiz eta askoz modu ahulagoan. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, proposamenen %3,52 izan da gaztelaniarentzako. Aipagarria da 1986ko programan ehuneko hori %15,38ra heldu zala, euskararen ehunekoari parekatuz (ikusi 5.78. taula).

5.78. taula. PPK hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Hizkuntzak		5	0	0	3,23	4,35	2,70	5,88	7,32	7,69	4,99
Euskara		35	15,38	54,55	41,94	47,83	54,05	60,78	50	20,51	45,75
Gaztelania		5	15,38	4,55	3,23	4,35	5,41	3,92	1,22	0	3,52
Ingelesa		0	0	0	0	0	0	3,92	2,44	15,38	2,93
Euskara & Gaztelania		55	69,23	36,36	48,39	36,96	37,84	17,65	36,59	35,90	37,24
Euskara & Gaztelania & Ingelesa		0	0	0	0	0	0	1,96	2,44	15,38	2,64
Atzerriko hizkuntzak		0	0	4,55	3,23	4,35	0	5,88	0	5,13	2,64
Etorkinen & Gitxiengo etnikoen hizkuntzak		0	0	0	0	2,17	0	0	0	0	0,29
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	20	13	22	31	46	37	51	82	39	341

ITURRIA: norberak egina.

Euskarak eta euskarak eta gaztelaniak PPren politika ekimenen gehiengoa batu daben arren, beste mintzaira batzuk be izan dauz politiken jasotzaile. Bestak beste, hizkuntzak orokorrean proposamenen %4,99 batu dabe, presentzia nabarmen egonkorra erakutsiz urteen joanean (ikusi 5.78. taula). Atzerriko hizkuntzak be 1990ean lehenengoz proposamenen xede bihurtu ziranetik, presentzia nahiko egonkorra izan dabe, batzbestean proposamenen %2,64 batuz. Ingelesa benetako hiru hauteskunde programetan izan da langai (2005, 2009, 2012) eta ekimenen %2,93 batu dau. Bestalde, ingelesak, euskarak eta gaztelaniak alkarregaz proposamenen %2,64 bildu dabe. Hizkuntza konbinaketa hori be 2005ean izan da lehenengoz langai eta 2009 eta 2012an be jaso izan dauz ekimenak. Bestalde, etorkinen hizkuntzak 1998an bakarrik izan dauz PPK proposamen politikoen helburu, batzbesteko datuetan %0,29 batuta. Aipatzekoa da, PPK ez dauzala politika ekimenen langai hartu frantsesa, Estatuko eskualdeko hizkuntzak, eleaniztasuna eta berezko hizkuntzak.

Hizkuntza politika ekimenak mintzaira ala mintzaira konbinaketen arabera aztertuz gero eta deskribapena proposamen gitxien jaso dauzan mintzaira konbinaketatik abiatuz, 1998an etorkinen hizkuntzek proposamen bakarra jaso dabela aipatzetik hasi beharra dago: hezkuntza alorrean etorkinen seme-alaben gizarte integrazioa bultzatzeko euren hizkuntza eta kultura mantentzeko klase osagarriak bideratzea: *(la) integración social ha de extenderse a sus descendientes, reforzando el sistema actual*

de clases complementarias para hijos de inmigrantes para que conserven su lengua y su cultura (PP, 1998).

Hizkuntzak orokorrean langai hartuta, PPk politika proposamen desbardinak egin izan dauz. Noiz edo noiz, hizkuntzen ikasketa modu orokorrean izan dau proposagai alderdiak (2005, 2009, 2012), irakasle zein umeen hizkuntza gaitasunak indartzea, hain zuzen be. Hizkuntza eskubideak be agertu dauz modu zabalean hizpide: hizkuntza politikaren eginkizuna eskubideen bermatzea (2001) edota bardintasun eta askatasunari erantzutea (2009) dala baieztatuz, baina hizkuntzak inposatu barik (2009, 2012) zein hizkuntza dala eta inor baztertu barik (1984). Hizkuntza politikaren baitan erreformen beharra be adierazi izan dau PPk. 2009an honakoa adierazi eban: *reorientar la política lingüística, evaluando y revisando sus contenidos y objetivos a la diversa realidad existente en el País Vasco* (PSE-EE, 2009). Ildo beretik, lege mailako erreformak burutzea proposatu eban urte bardinean (2009). Amaitzeko, azken bi hauteskunde deialdietan unibertsitate mailan ikasle zein irakasleentzako muga linguistiko guztiak kentzeko be konpromisoa hartu dau alderdiak: *suprimir cualquier tipo de barrera lingüística que dificulta el acceso de los estudiantes y profesores a las universidades* (PP, 2009, 2012).

Atzerriko hizkuntzen kasuan, helburu gailenduena hezkuntza sisteman ume eta gazteek mintzairon ikaskuntza burutzea da, horretarako neurriak hartuz (1998, 2005) eta, 2012ko hauteskunde programan adierazten daun moduan, helburutzat honakoa joaz: *que todos los alumnos culminen su educación obligatoria con el conocimiento de, al menos, una lengua extranjera* (2012). Unibertsitatean atzerriko unibertsitateekaz titulu partekatuak bultzatzea be izan dau proposagai PPk (2012). Era berean, hizkuntza eskolei begira, 1990 eta 1994ko programetan hizkuntzen ikasketa dohakoa izatea proposatu dau.

Ingelesari zuzendutako politika ekimenak be ingelesaren ikaskuntzara bideratuak dagoz, bai ikasleek ingelesa ikasteko baita irakasleek egiteko, bai EAEn baita atzerrian be. *Se promoverán programas de aprendizaje de ingles para el profesorado* (PP, 2012, 2009); *se establecerá con carácter general la iniciación de un idioma extranjero comunitario (preferentemente el inglés) a los tres años* (PP, 2005); etab. Ingelesa euskara eta gaztelaniagaz batera hizpide izan danetan bateratze linguistikoaren eredua izan da proposatutakoa. PPk irakaskuntza hirueledunerako apustua egin dau hizkuntzak ikasteko bide moduan: *impulsaremos un sistema educativo que garantice el aprendizaje de idiomas, por lo que impulsaremosn una educación trilingüe* (PP, 2012).

Proposamen hau 2005ean egin eban lehenengoz PPk eta urteak pasatu ahala indarra hartzen joan da aipamen gero eta gehiago batuz, batez be 2012an.

EAEko hizkuntza ofizialak mintzagai hartuta, gaztelaniari zuzendutako politika ekimenetatik abiatuko gara. Gaztelaniak bereganatu dauzan proposamenak ez dira gehienak oso errepikatuak izan. Aztergai doguzan lehenengo hauteskunde deialdietan PPk gaztelaniadunen hizkuntza eskubideak aldarrikatu izan dauz, bai hezkuntzako irakasle gaztelaniadunenak baita herritar gaztelaniadunenak be. Hezkuntza arloan irakasle eradaldunen hizkuntza eskubide jabetuak errespetatzea aldarrikatu izan dau: *respetar los derechos adquiridos* (PP, 1986, 1990) eta EiTbN euskal herritarren gehiengoari hobeto erantzutea, hau da, gaztelaniadunak ez baztertzea euskara lehenesteagaitik: *Euskal Telebista (...) debe servir mejor a los intereses de la mayoría de los ciudadanos vascos. Sin embargo, Euskal Telebista no responde a la realidad de la sociedad vasca, que se define por su pluralismo; ETB utiliza en su programación el euskera batua, con exclusión casi total del castellano y de los dialectos euskéricos* (PP, 1986). PPk herri administrazioan eta komunikabideetan euskararen erabilera aurrerakorra eta borondatezkoa defendatzen dauan era berean zaindu gura dau gaztelaniaren erabilera (1984). Ildo horretatik, gaztelaniaz burutzen dan kultura babesteko konpromisoa adierazi izan dau alderdiak (1994). Era berean, gaztelania ezagutzen ez daben etorkinei hezkuntza sistemarako sarrera errazteko baliabideak eskaintzea proposatu izan dau alderdiak (2009).

Aipamen berezia merezi dau 1998tik 2009ra arte modu egonkorrean epaitegietan gaztelaniaren erabileraren alde egindako aldarria, euskararen erabileraren eskaerari zilegitasuna kenduz. PPren ustetan, *carece de sentido dar carta de naturaleza, desde el Gobierno Vasco o desde el Consejo General del Poder Judicial, a cuestiones que no son problemas reales del funcionamiento de la Justicia* (PP, 1998, 2001, 2005), *no se debe dar carta de naturaleza a polémicas artificiales o exigencias minoritarias que, al margen de la legalidad y la realidad social, sólo dificultan el funcionamiento de la Justicia (Juicios en euskera, euskaldunización de jueces y magistrados, polémicas sobre plantillas, etc.)* (PP, 2009).

Euskara eta gaztelania modu bateratuan politika ekimenen xede bilakatu direnetan, hizkuntza eskubideen defentsa izan da modu argian gailendu dan ekimena, zehazki proposamenen %62,5 bere eginda (ikusi 5.79. taula). Hizkuntza eskubideok hauteskunde deialdi guztietan eta politika alor desbardinetan izan dira aldarrikatuak: herri administrazioan, hezkuntzan, komunikabideetan, lan munduan, kulturean, esparru juridikoan zein esparru orokorrean. PPren hizkuntza eskubideen inguruko diskurtsoan

presentzia handia bereganatu dauan ideia euskara eta gaztelaniaren ezagutza eta erabileran banakakoaren askatasuna errespetatzea izan da. Ideia hori modu jarduntsuan izan da errepikatua hauteskunde deialdirik deialdi: *respeto a la libertad de cada ciudadano para expresarse en el idioma que quiera* (AP, 1984); *el Partido Popular del País Vasco pugnará allá donde haga falta para que lo que caracterice el uso y conocimiento tanto del Castellano como del euskera sea la libertad* (PP, 1998); *toda política lingüística deberá respetar la libertad personal de los ciudadanos en el ejercicio de su derecho al conocimiento y utilización de cualquiera de las dos lenguas de nuestra Comunidad* (PP, 2001); *se respetará la libertad personal de los ciudadanos, tanto en el conocimiento como en la utilización de cualquiera de las dos lenguas de nuestra comunidad* (PP, 2005, 2009) etab.

Banakakoaren askatasunaren errespetua hizkuntza arrazoiekaitik diskriminatua ez izateagaz agertu dau sarritan PPK: *de acuerdo con la Constitución y el Estatuto de Autonomía, nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua* (PP, 1994, 2001, 2005), bazterketak ekiditzeko neurriak hartzea botere publikoen eginkizun joaz: *los poderes públicos han de adoptar las medidas reales oportunas para que nadie sea discriminado por la razón de la lengua en la Comunidad Autónoma del País Vasco* (AP, 1984). Aipatzekoa da hizkuntza diskriminazioak ekiditzeaz gainera, 1994ko programan herritar bakoitzak euskara edo gaztelania hitz egiteko eskubidea izanik, berau bideragarri egiteko betebeharra be ezarri eutsola euskal funtzio publikoari: *frente al derecho de cada ciudadano para expresarse en euskera o castellano corresponde el deber de la Función pública Vasca de hacer posible el ejercicio del mismo* (PP, 1994).

5.79. taula. PPK euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Herri Adm.	Irakas.	Kom.	Lan	Kul.	Jurid.	Batazbes- tekoa
H. babestu, bultzatu	5,56	0	1,20	0	0	11,76	0	2,50
Legedia: mantendu	0	0	1,20	0	0	0	0	0,63
Legedia: aldatu	0	10	0	0	25	0	0	1,25
Hizkuntza eskubideak	77,78	90	56,63	38,46	75	41,18	100	62,50
Aukeraketa banatuaren eredua	0	0	8,43	0	0	0	0	4,38
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	0	0	0	0	0	35,29	0	3,75
Baliabide tekniko, giza, materialak	0	0	0	0	0	5,88	0	0,63
Planifikazio soziolinguistikoa	16,67	0	0	0	0	5,88	0	2,50
Ebaluaketak, erreformak	0	0	15,66	53,85	0	0	0	12,50
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	0	0	4,82	0	0	0	0	2,50
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	0	0	12,05	7,69	0	0	0	6,88
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100
	N =	18	10	83	13	4	17	160

ITURRIA: norberak egina.

Modu orokorrean azaldutako ideioek politika alor desbardenetan be gorpuztu dauz PPK. Esaterako, hezkuntzan behin eta barriro errepikatu dau hizkuntza aukera askatasunaren eskubidea: *ejercicio del derecho a la libre elección del modelo lingüístico* (AP, 1984, 1990); *libertad real de los padres, y en su caso, alumnos, para elegir el centro educativo y el modelo lingüístico de enseñanza que deseen* (PP, 1998, 2001). PPK familiei euren umeen eskola hizkuntza aukeratzeaz gainera, behin baino gehiagotan azpimarratu dau ama hizkuntzan eskolaratzeko eskubidea: *el Gobierno Vasco debe garantizar por ley el derecho de las familias a la libre elección de la lengua vehicular en la enseñanza, así como el derecho de escolarización en la lengua materna en todo el territorio de la C.A.V.* (PP, 2009). Hizkuntzaren aukera askatasuna aldarrikatzeaz gainera, PPK ikaskuntza mintzaira bat edo beste aukeratzeko bardintasuna defendatu izan dau: *el Partido Popular defiende la igualdad de derechos de quienes matriculan a sus hijos en cualquiera de los actuales tres modelos educativos (A, B y D) y la legitimidad de su opción* (PP, 2009, 2012). Aurreko adibideetan ikusten dan legez, hezkuntzan euskara eta gaztelania hizkuntza eskubideen leku-mugan ezarri izan danetan PPK ikasleak eta euren familiak ezarri dauz hizkuntza eskubideen jasotzaile.

Herri administrazioan be izan dira hizkuntza eskubideak hizpide, nahiz eta neurri txikiagoan. PPK 1998ko hauteskunde programan herritarren euskaraz zein gaztelaniaz hitz egiteko eskubidea izan dau aipagai, baita herri administrazioaren betebeharra berau egingarri egitekoa be: *derecho de cada ciudadano para expresarse en euskera o castellano* (PP, 1998) eta *el deber de la Administración Pública Vasca de hacer posible el ejercicio del mismo* (PP, 1998). Herritarren herri administrazio baitako hizkuntza eskubideak eta herri administrazioaren betebeharra aipatzerakoan interesgarria da 2005eko hauteskunde programan PPK egindako zehaztasuna aditzera emotea. Herri Administrazioaren eginkizuna mintzagai hartuta, herritarren interes objektiboen zerbitzura dagoela azaltzen dau, eta norabide horretan herri administrazioa profesionalizatzeko neurri gisa hizkuntza eskakizunak murrizteko proposamena bideratzen dau. Halaber, herri administrazioaren baitan hizkuntza eskubideak langai hartuta, PPK herritarren eskubideak baino langileenak sarriagotan izan dauz hizpide, zehazki, herri administrazioan lan egiteko sarrera bardintasun eskubidea: *derecho al principio constitucional de igualdad en el acceso a la función pública* (PP, 2009, 2012). Eskubide horren aldarrikapena Osakidetzaren baitan behin baino gehiagotan egin izan dau PPK: *garantizar la igualdad en el acceso a una plaza en Osakidetza* (PP, 2009, 2012).

Bestalde, kultura eta komunikabideen arloan kulturgileen hizkuntza eskubideak izan dauz mintzagai alderdiak: *garantizaremos la libertad de expresión y de creación, tanto en euskera como en castellano, de los intelectuales y artistas, así como de los medios de comunicación* (PP, 2009, 2012). EiTBrén kasuan, herritarrak bihurtu dauz beste behin eskubideen jasotzaile: *la lengua no debe constituir impedimento para que todos los ciudadanos accedan a esa información* (PP, 1990); *todo ciudadano tiene derecho a servirse de la información que le proporcionan sus medios propios de comunicación* (AP, 1986).

Euskara eta gaztelania hizpide hartuta, lan munduko hizkuntza eskubideak 2009ko hauteskunde programan bakarrik izan dauz langai PPK. Bertan eskubideen subjektu komertzioak eta profesional liberalak bilakatu dauz: *para garantizar la libertad en el ámbito del comercio y de las profesiones liberales en materia lingüística, suprimiendo los condicionamientos o las posibilidades de imposición de sanciones por la lengua de rotulación de los productos o el idioma en que se atiende al público* (PP, 2009).

Badirudi hizkuntza eskubideak maila orokorrean hizpide direnean eskubideen subjektu herritarrak izaten direla, baina hizkuntza eskubideok alor ala ekintza zehatzetan konkretizatzen direnetan herritarrak subjektu izateari izten deute herritarren mintzaidea bihurtuz subjektu barri: irakaslea, langilea, kulturgilea.

Euskara eta gaztelania modu bateratuan politika ekimenen xede izan direnetan, ebaluaketa eta erreformak be ekimen errepikatu izan dira, hizkuntza eskubideen ostean bigarren postuan kokatuz hizpidearen %12,5egaz (ikusi 5.79. taula). Halaber, esan beharra dago, ebaluaketa eta erreformak hezkuntza eta komunikabide esparrura mugatu izan dauzala PPK. Hezkuntza alorrean, 1986tik 1998ra bitartean, alderdiak hezkuntza ereduen ebaluaketa bideratzea proposatu izan dau, hau da, hezkuntza ereduak ezartzen dauan hizkuntza ume eta gazteek zein neurritan ikasten daben neurtzea, baita eredu eta eskola porrotaren artean loturarik dagoen aztertzea be: *La Secretaría de Política Lingüística valorará periódicamente los resultados del aprendizaje en cada modelo y del nivel de utilización social para, en su caso, establecer los elementos correctores necesarios* (PP, 1990). Zentzu horretan, interesgarria da azpimarratzea PPK sentsibilizazio, kanpainak eta informazio kodearen baitan bereganatu dauzan aipamenak (batazbesteko ekimenen %2,55) hezkuntza ereduen inguruko informazio objektiboa eta egiazkoa eskaintzera bideratu izan daua. *La realización de una información objetiva a los padres por parte de los poderes públicos, sobre las ventajas e inconvenientes de los modelos lingüísticos en la enseñanza no universitaria, según los distintos factores ambientales* (PP, 1986).

Erreformei dagokionean PPK 1998ko hauteskunde programan Eskola Mapa berrikusteko beharra adierazi eban eta 2001ean, ostera, erreformatzekoa. *Reforma del Mapa Escolar en función de la situación sociolingüística de la zona de influencia de los centros y en base a la demanda social* (PP, 2001). Komunikabideen kasuan erreforma beharra EiTbra zuzendua egon da. 1986, 1990 eta 1994ko hauteskunde deialdietan EiTbren bi kanalak bakarrera murrizteko nahia adierazi izan dau. *El Partido Popular del País Vasco reafirma su convencimiento de que con un único canal de televisión pública, se puede dar adecuada respuesta al objetivo de servicio público, tanto desde el punto de vista lingüístico, como desde el cultural, educativo informativo, etc.* (PP, 1994).

Euskara eta gaztelaniari zuzendutako hirugarren ekimen indartsuena finantzaketa, diru laguntza eta hitzarmenei bideratutakoa da, batazbesteko proposamenen %6,88 bere eginda (ikusi 5.79. taula). Erreforma eta ebaluaketen kasuan lez, finantzaketari lotutako ekimenok be hezkuntza eta komunikabide alorrean kokatzen dira. Egitez, komunikabideek finantzaketa proposamen bakarra jaso dabe; zehazki 1990ean EiTbk jaso eban, autonomia erkidegoko aurrekontu orokorretan katearen gehiegizko pisua ekiditzeko bere autonomia ekonomikoa bultzatzea proposatuz: *se tenderá a la autonomía económica, a fin de evitar un peso creciente sobre los presupuestos generales de la Comunidad Autónoma* (PP, 1990). Irakaskuntzaren baitan hizkuntza-itunak izan dauz hizpide PPK 2001az geroztik modu jarraituan, esanez hezkuntza eredua bat edo beste izan eskola eta familia guztiak hezkuntza-itunetara baldintza berberetan sartuko direla: *familias y centros accederán en idénticas condiciones a los conciertos educativos o cualquier otra vía de financiación pública, con independencia del modelo de enseñanza* (PP, 2009, 2012). Era berean, aipatzekoa da 2009an lanbide-heziketa be izan dauala hizpide alderdiak finantzaketa langai hartuta. Bertan lanbide-heziketaren finantzaketa sistema hobetzeko beharra lehenestu dau barrikuntza teknologikoetara egokitu ahal izateko, baina helburu horretatik kanpo dagoen beste xedeen menpe gelditu barik, besteak beste, euskalduntzearen menpe. *Consideramos prioritario acometer una mejora de los sistemas de financiación de los centros de formación profesional, que permitirá la rápida adaptación a la evolución de los procesos tecnológicos, y que no debe quedar subordinada a requisitos ajenos a tal finalidad (Euskaldunización, intervención de la administración, etc.)* (PP, 2009).

Laugarren ekimen indartsuena irakaskuntza alorrean ezarri beharreko aukeraketa banatuaren eredua izan da proposamenen %4,38 bereganatuz (ikusi 5.79. taula). PPK hezkuntza ereduak mantentzeko eta babesteko hautua egin izan dau hauteskunde programa nahikotxotan 2005eko hauteskunde deialdiraino. 2005ean hiru ereduen

eskaintza bermatzeko konpromisoa hartu eban: *el Gobierno Vasco garantizará la oferta de los tres modelos lingüísticos en toda la Comunidad Autónoma del País Vasco* (PP, 2005).

Euskaraz zein gaztelaniaz burututako sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturalak be izan dau tartea PPren hauteskunde programetan, zehazki proposamenen %3,75 (ikusi 5.79. taula). *Promoción y defensa especial del hecho cultural vasco, tanto en castellano como en vascuence, mediante el apoyo a iniciativas de grupos, instituciones y sociedades que sean de interés general* (AP, 1984). Egitez, beste behin botere publikoen gain jartzen dau euskaraz zein gaztelaniaz burututako kulturaren garapena bultzatzeko betebeharra: *es obligación de los poderes públicos favorecer el desarrollo de ambas expresiones de una misma cultura* (PP, 1994, 1998).

Bestalde, planifikazio soziolinguistikoak be bereganatu dau tartetxoa (%2,5) bai kulturen baita arlo orokorrean be (ikusi 5.79. taula). Kulturen proposamena bakarra izan da: irakurketa zaletasuna bultzatzeko plan bat burutzea, arlo orokorrean barriz Euskal Herriko mapa soziolinguistikoa burutzea izan da proposatutako hiru hauteskunde deialditan: 1986an, 2001ean eta 2005ean.

Euskara eta gaztelania babesteko xede orokorra bi hizkuntzei zuzendutako ekimen politikoen %2,5n proposatu da: 1984an, 2009an eta 2012an bere bai (ikusi 5.79. taula). Eginkizuna argia da: *el cultivo y fomento común del euskera o vascuence y del castellano* (AP, 1984); *la preservación y fomento tanto del euskera como del castellano* (PP, 2009, 2012).

Euskara eta gaztelaniari eragiten deuteson legedia mantentzea edota bultzatzeak be proposamen bana bereganatu dabe. 1984an Konstituzioa eta Estatuarekiko adikorra izango zan hezkuntza legedia izan eban proposagai PPK eta 2009an Kontsumitzaile eta Bezeroen Legea aldatzea, erreformatzea, aurretik aipatutako komertzio eta profesional liberalen askatasuna segurtatzeko.

Euskara politika ekimenen jasotzaile izan danetan, hizkuntza eskakizunak meritu moduan eta hizkuntza eskubideak izan dira modu argian gailendu diren proposamen politiko motak, hain zuzen, ekimenen %33,84 eta %31,31 batuz, hurrenez hurren (ikusi 5.80. taula). Halaber, esan beharra dago hizkuntza eskakizunak meritu moduan herri administrazio eta hezkuntza alorretan landuak izan diren bitartean, hizkuntza eskubideak herri administrazio, hezkuntza, komunikabide, lan arlo, kulturgintza, gizarte bizitza, esparru juridiko eta hizkuntza politikaren arlo orokorrean izan direla hizpide.

5.80. taula. PPk euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Herri Adm.	Irakas.	Kom.	Lan	Kul.	Giz.	Jurid.	Batazbes- tekoa
H. babestu, bultzatu	50	1,09	0	0	0	50	0	11,11	13,64
Corpus plangintza	0	0	0	0	0	37,50	0	0	1,52
Ikasketa, alfabetatzea	4,76	0	10,26	0	0	0	0	0	3,03
Legedia: aldatu	0	1,09	2,56	0	0	0	0	11,11	1,52
Hizkuntza eskubideak	23,81	27,17	35,90	75	50	12,50	50	77,78	31,31
Hizkuntza eskakizunak: meritu	0	59,78	30,77	0	0	0	0	0	33,84
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	2,17	0	0	0	0	0	0	1,01
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	2,56	0	0	0	0	0	0,51
Komunikazio hizkuntza funtzioa	14,29	1,09	2,56	25	0	0	0	0	4,55
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	0	0	0	0	0	0	50	0	0,51
Planifikazio soziolinguistikoa	0	2,17	0	0	0	0	0	0	1,01
Ebaluaketak, erreformak	7,14	5,43	15,38	0	0	0	0	0	7,07
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	0	0	0	0	50	0	0	0	0,51
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	42	92	39	4	2	8	2	9
									198

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza eskakizunak meritu moduan herri administrazioak bildutako ekimenen %59,78 batu dabe. Ehuneko horrerik hizkuntza eskubideek batu daben %27,17 batzen badeutsagu, herri administrazioaren proposamenen gehiengoa bi ekimen mota horreek hartzen dabela ohartuko gara, zehazki, %86,95 (ikusi 5.80. taula). Esan beharra dago gainera, hizkuntza eskakizunak meritu moduan hartzeko deia 1984an salbu aztergai doguzan hauteskunde deialdi guztietan egin izan daukela PPk.

PPren hitzetan, herritarrek arreta euskaraz zein gaztelaniaz jasoteko daben eskubidea *puede cumplirse suficientemente sin que cada funcionario tenga que conocer el euskera. (...) por ello el Partido Popular del País Vasco defiende transitoriamente¹⁵⁸ el que en la Función Pública Vasca haya puestos de trabajo para cuyo desempeño no sea el euskera requisito indispensable* (PP, 1994). Ildo horretan, egun indarrean dagozan hizkuntza eskakizunak barriro antolatzeke beharra adierazi dau PPk 1994az geroztik modu jarraituan: *replanteamiento de los perfiles lingüísticos exigidos para el acceso a ala función pública* (1994, 1998, 2001, 2005, 2009). Besteak beste, eskakizun zeroko lanpostuak sortzea be badau proposagai alderdiak, *para cuyo desempeño el euskera sea mérito adhesorio pero no requisito indispensable, siendo la*

¹⁵⁸ PPk 1994an euskararen ezagutza eskakizun nahitaezko moduan jotzea neurri iragakor moduan aurkeztu eban arren 2012an urte horretako argudioak indarrean dirau.

capacitación técnica y profesional del funcionariado el baremo fundamental (PP, 1994).

Era berean, aipatzekoa da 2009 eta 2012ko hauteskunde programetan herri administrazioari dagokiozan proposamen orokorrak herri administraziooko esparru jakinetara zuzendu dauzala neurri handi batean, hain zuzen, Ertzaintza eta Osakidetza arloetara. Ertzaintzari dagokionean, honakoa dino: *consideramos que los agentes de la Ertzaintza conocen suficientemente el euskera. No es necesario exigirles un perfil lingüístico 2 para la eficacia del servicio* (PP, 2009). Horrela, ertzainei zuzendutako bigarren hizkuntza eskakizuna kentzeko aldarria egin dau PPK (2009). Osakidetzan, barriz, Enplegu Publikorako Eskaintzak (EPE) izan dauz alderdiak langai, euskararen balioespena beste merituekaz (esaterako, esperientzia eta trebakuntza profesionalagaz) konparatuz gehiegizkoa dala kritikatz eta legedia aldatzeko proposamena eginez bai 2009 bai 2012ko hauteskunde programetan: *modificación de la normativa relativa a la asignación de los perfiles lingüísticos como la valoración otorgada al euskera como mérito, de modo que no sustituya a la formación o la experiencia* (PP, 2009). Halaber, Osakidetza EPEz haratago beste batzuetan be modu bardinean jokatzeko konpromisoa hartu izan dau. *El Gobierno Vasco del Partido Popular velará especialmente en las sucesivas OPEs para evitar que la menor formación o experiencia pueda ser suplida mediante una exigencia o valoración desproporcionada del conocimiento del euskera* (PP, 2009).

PPk hizkuntza eskubideak eta komunikabideak modu bateratuan langai izan dauzanetan EiTb izan da landutako esparru bakarra. Herri administrazioaren ildo berean euskara EiTbn lanean hasteko nahitaezko baldintza dala kritikatu izan dau alderdiak, lanpostu motaren arabera inolango desbardintasunik egin barik: *se exige, para acceder a un puesto de trabajo en el medio, aunque sea de electricista o almacenista, como requisito previo e indispensable, el dominio del euskera* (AP, 1986). Hauteskunde urte bardinean, 1986an, batuaen alde gaztelania ezeze euskalkiak be baztertuak izana gaitzestu eban garaiko APk.

Irakaskuntza alorrean hizkuntza eskakizunak merito moduan norabide desbardinetan hartu izan dauz alderdiak. Batetik, irakasleei zuzenduta, euren euskalduntze erritmoak aintzat hartzen dauzan ekimenak izan dauz proposagai, dala euskalduntze erritmo eta mailak hezkuntza ereduaren arabera ezartzea (1990), euskalduntze modu eta erritmoak berrikustea (1994), zero hizkuntza eskakizuna barnean hartuta (1998), edota 40 urtetik gorako irakasleak hizkuntza eskakizuna bete behar ez izatea proposatuz (2005). Bestetik, ikasleen eta euren familien mugikortasuna errazteko, euskararen ikasketatik

salbuestea be proposatu izan dau PPK 2009 eta 2012ko hauteskunde programetan. Unibertsitateari begira be ikasle onak ez galtzeko hizkuntza eskakizunak egokitzeko ardura be adierazi eban alderdiak 2005ean: *promoveremos las medidas necesarios para evitar la fuga de cerebros y que nuestros mejoras universitarios no tengan que recalar en otros centros por no adecuarse a un perfil diseñado desde el nacionalismo gobernante* (PP, 2005).

Euskara mintzagai hartuta hizkuntza eskubideak mintzagai izan direnetan presentzia handiena bereganatu daben balioak bazterketarik eta inposaketarik eza izan dira, nahiz eta askatasunari be tartetxoa itzi izan deitson noiz edo noiz; hain zuzen, herritarrek euskara ezagutu eta erabiltzeko daben eskubidea eta askatasuna errespetatzeko beharra (1990, 2001). Hauteskunde deialdi jarraituetan euskararen berreskuratzea modu orokorrean mintzagai hartuta PPK aipatu dauan ideia honakoa da: *el Partido Popular se compromete a defender – en consonancia con el Estatuto de Autonomía- el derecho de todos los ciudadanos a no ser discriminados por razón de la lengua y promoverá que el proceso de recuperación lingüística se realice con moderación, sin agraviar sentimientos, sin generar rechazos y sin conculcar derechos* (1994, 1998, 2001, 2005). Baina PPren ustetan, errealitatean EAJk eta PSE-EEK burututakoa kontrakoa da. Alderdiaren ustetan EAJk eta PSE-EEK onartutako hizkuntza legeek politiken izaera inposatzailea bideratu dabe: *las leyes aprobadas en su momento por el Partido Nacionalista Vasco y el Partido Socialista han dado la cobertura necesaria para desarrollar una política impositiva en relación con la lengua* (2009).

Hizkuntza politika alor bakoitza modu banatuan aztertuz gero, honakoak aipatu daitekez. Batetik, herri administrazioan hizkuntza eskakizunen politika izan dau gogor kritikatu PPK lanpostu publikoetarako sarreran bazterketak eragin dauzala baieztatuz: *la cuestión de la normalización lingüística (...) opera con un criterio de selectividad para acceder, primero a la función pública, y después a los puestos de trabajo concretos, a través del mecanismo del perfil lingüístico* (PP, 1994). Osakidetzan be euskara ezagutzen ez daben profesionalen bazterketa salatu izan dau PPK. *El conocimiento del euskera se convierte en un elemento determinante y discriminatorio a la hora de acceder a un puesto de sanidad pública vasca* (PP, 2009), formakuntza eta esperientzia handiko profesionalak lanpostu barik itziz Enplegu Publikorako Eskaintzetan (EPE) euskarari gehiegizko balorazioa atxikitzeagaitik zein norgehiagokarako estimulua galduz. Horren aurrean, PPK euskararen izaera baztertzalea alboratu gura dau, besteak beste, aurretik aipatutako hizkuntza

eskakizunak murriztuz eta modu horretan lanpostu publikoetarako sarrera bardintasuna bermatuz.

Irakaskuntzan be salatu dauz PPK inposaketa eta bazterketa. Ikasleei begira, euskara ikastera edo erabiltzera inor ezin behartu daitekela uste dau PPK: *no se puede obligar, de manera directa o indirecta, al conocimiento y empleo del euskera* (AP, 1984). PPren ustetan, irakasleen kasuan be euskararen ezagutza eza ezin izan daiteke traba orokortua irakaskuntzan jarduteko: *el desconocimiento del euskera no puede ser motivo generalizado de exclusión para ejercer la función docente en ningún nivel* (PP, 1990, 1994, 1998). Irakasleen lortutako-eskubideen errespetua be izan dau mintzagai PPK: *el respeto de los derechos adquiridos por el profesorado* (PP, 1998). Irakasleen artean euskalduntze erritmoek eragindako tentsio eta bazterketak be izan dauz hizpide. Era berean, unibertsitate ikasleen kasuan be euskara unibertsitateko ikasketak burutzeko traba izateko arriskuaren aurrean kritiko agertzen da alderdia. *El euskera no puede convertirse en una traba que impida a muchos universitarios iniciar una carrera académica* (PP, 2005).

Lan munduaren baitan euskara eta hizkuntza eskubideak aipamen bat jaso dabe inposaketaren inguruko hausnarketa zabalago baten baitan. Lan munduari dagokionean, lan merkatuan sartzeko euskara tituluak atara beharrak hizkuntzari bere komunikazio eta kultura izaera kendu eta gizarte bazterketa zeinu bilakatzea dakar: *la imposición de la obtención de títulos para poder acceder al mercado laboral, es convertir al Euskera en algo diferente al instrumento de comunicación que es y al instrumento de reafirmación cultural que significa, la imposición supone convertir al Euskera en signo de exclusión social*¹⁵⁹ (PP, 1998).

Maila kulturalean PPK kulturalki eta linguistikoki egiten dan “gurearen” definizio murriztatzailea be kritikatu dau izaera baztertzaila daukalakoan eta bere orde z aniztasun kultura eta linguistikoa babesteko konpromisoa hartuz (PP, 1994).

Hizkuntza eskakizunak meritu moduan eta hizkuntza eskubideen ostean euskarari zuzendutako hirugarren ekimen indartsuena, nahiz eta aurreko biekaz erkatuta askoz neurri txikiagokoa, euskara babestera eta bultzatzera zuzendutakoa izan da. Euskararen babesa maila orokorrean proposatu dau nagusiki alderdiak, baina maila kulturalean, juridikoan eta herri administrazioan be aipatu da noiz edo noiz. Maila orokorrean euskara babestera zuzendutako PPren proposamenek izaera orokorzalea

---

¹⁵⁹ *La imposición supone convertir al Euskera en signo exclusión social.* Hauxe da gizarte alorraren baitan hizkuntza eskubideak eta euskara konbinaketak bereganatu dauan aipamen bakarra.

dabe. Hona hemen adibide batzuk: *el euskera debe ser defendido, promocionado y estudiado* (AP, 1984), *Coalición Popular defiende la recuperación y utilización del Euskera* (AP, 1986), *el Partido Popular del País Vasco defenderá la recuperación y normalización del euskera* (PP, 1994), *el Partido Popular del País Vasco defenderá la recuperación del euskera* (PP, 1998), etab. Aipatzekoa da euskararen babeserako adierazpide orokorrok modu egonkorrean izan direla hizpide 2009ko hauteskunde deialdira arte. Arlo kulturean be agertu da euskara babestu beharreko hizkuntza moduan (1984, 1994, 2009): *la diferenciación cultural y lingüística vasca debe ser objeto de especial protección y promoción por parte de la Administración Pública* (PP, 1994); *euskara, una diversidad a preservar* (PP, 2009). Arlo juridikoan euskararen berreskuratze eta erabilerak aipamen bakarra lortu eban 1984an; baita politika instituzionalean euskara defenditzeak be (2001): *[el Partido Popular] se compromete a hacer una defensa del euskera como un elemento cultural propio de nuestra sociedad y como un derecho de los propios ciudadanos vascos* (PP, 2001). Halaber, esparru kulturean kokatutako aipamenok arlo orokorrean planteatutakoen izaera zabal berbera dabe.

Euskarari zuzendutako politiketan ebaluaketa eta erreformek bereganatu dabe laugarren lekua batazbesteko mintzagaiaren %7,07gaz (ikusi 5.80. taula). Ebaluaketa eta erreformok herri administrazioan, irakaskuntzan eta hizkuntza politikaren arlo orokorrean proposatu dauz PPK. Herri administrazioaren baitan proposatutako erreformak Euskararen Aholku Batzordea berdefinitzera zuzendu dauz alderdiak (1998, 2001, 2005, 2012); bere osaketa, funtzio eta helburuen berdefiniziora, estimazio politikoetatik kanpo batzordearen benetako izaera aholkularia garatzeko. Berdefinitze horren edukia honako adierazpenak laburbiltzen dau: *redefinición del Consejo Asesor del Euskera como órgano asesor del euskera, compuesto por verdaderos técnicos que aconsejen a los poderes públicos en relación a las políticas lingüísticas a desarrollar al margen de todo tipo de consideración política* (PP, 2005). Hezkuntzan, eskolari begira, irakasleen euskalduntze sistemaren berrikusketa burutzea proposatu izan dau PPK (2005) eta HABEren askonahiko erreforma. Bigarren erreforma horrek, besteak beste, honako neurriak dauz proposagai: *[garantizar] al idoneidad del profesorado adscrito a dichos centros, así como la idoneidad de los contenidos de cada nivel de capacidades lingüística y el acceso en condiciones económicas ventajosas a dichos centros dependiendo de las circunstancias personales de cada alumno* (PP, 2001, 2005). Euskararentzako politika arlo orokorrean Euskara Biziberritzeko Plan Orokorra berrikusteko proposamena bi hauteskunde deialditan egin izan dau PPK (2001, 2005);

eta indarrean dagoen hizkuntza politika berbideratzeko beharra be adierazi dau bere eduki eta helburuak ebaluatuz eta berrikusiz (PP, 2001).

Euskararen erabilera handitzeko proposamena be egin dau PPk. Euskarak jasotako politika ekimenen %4,55 bildu dau (ikusi 5.80. taula). 1984an herri administrazioako alor guztietan eta komunikabide guztietan bere erabilera indartzea proposatu eban behin PPk. 2005 eta 2009an barriro be proposatu izan da euskararen erabilera handiagotzea, baina modu orokorragoan. Aipatzekoa da 2005 eta 2009ko hauteskunde deialdietan espezifikoki euskara batuaren ezagutza eta erabilera bultzatzeko proposamena be egin dauala alderdiak: *promoveremos el uso y el conocimiento del euskera batua* (PP, 2009).

Bestalde, euskararen ikasketa eta alfabetatzea proposagai proposagai izan dau, nahiz eta neurri murriztean. Egitez, euskarari bideratutako ekimenen %3,03 batu dau (ikusi 5.80. taula). Aipatzekoa da helburu horregaz 2001, 2005 eta 2009 hauteskunde deialdietan hartutako konpromisoa; hain zuzen, euskara ikasteko gogoia daben heldu guztien euskara ikasketa bermatzea Eusko Jaurlaritzara atxikitako euskara ikasketa sare publiko baten bidez: *(garantizaremos) el aprendizaje del euskera a todos aquellos adultos que lo deseen a través de la red pública de centros de enseñanza HABE y adscritos al Gobierno Vasco* (PP, 2001, 2005, 2009).

Euskararen hizkuntza politikara bideratutako ala beragaz lotura dauan eta indarrean dagoen legedia aldatzeko proposamena be egin izan dau PPk legeon izaera baztertzailera gainditzeko. Horrela, 1998an Euskararen Legea berrikustea proposatu eban eta 2009an Euskal Funtzio Publikoari buruzko Legea erreformatzea.

Bestalde, euskararen corpus plangintzari lotutako ekimenek batazbestekoaren %1,25 batu dabe (ikusi 5.80. taula). Aipatutako proposamena berbera izan da bi hauteskunde deialdietan (2005, 2009): euskalkiak babestea.

2009an, PPk euskarari administrazioan arreta-harreman funtzioa atxikitzeko beharra identifikatu dau birritan (%1,01), herritarrak euskaraz ala gaztelaniaz arreta jasotzeko dauan eskubideari erantzuteko. Era berean, euskarari unibertsitatean ikasketa funtzioa atxikitzea be izan dau proposagai behin: *creemos que es necesario asegurar una oferta de enseñanza universitaria en euskera* (PP, 2005).

Euskarari zuzendutako planifikazioan proposamena Ertzaintzarentzako euskalduntze plan bat bideratzea izan da 2009ko hauteskunde programan (%1,01). 1998an, finantzaketan lan munduan euskalduntze alorretan talde, elkarte eta enpresa

pribatuetan diru-laguntzen berrikusketa, razionalizazioa eta kontrola bideratzea izan dau proposagai PPK behin (%0,51).

Euskaraz burututako sorkuntza eta eskaintza kulturalari be laguntzeko konpromisoa hartu dau PPK 2009an (%0,51): *las instituciones apoyarán actividades y programas culturales, combinados con actividades de ocio y esparcimiento, dirigidos a la infancia, la juventud y la tercera edad* (PP, 2009).

Euskarari zuzendutako politika ekimenetatik alderdiaren hizkuntza politika proposamen guztizkora bueltatuz, aipatu beharrekoa da PPK politika proposamen guztiak EAEn kokatzen dauzala (ikusi 5.81. taula). Baina horrek ez dau esan gura politika ekimenak bideratzerako orduan lekuan lekuko errealitatea aintzakotzat hartu barik diharduenik. Egitez, aurretik aipatu dan moduan, PP eremu soziolinguistikoa aintzakotzat hartzearen alde agertzen da hizkuntza politika proposamenak bideratzerako orduan.

5.81. taula. PPren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
EAE	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Guztira %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	20	13	22	31	46	37	51	82	39	341

ITURRIA: norberak egina.

PPren hizkuntza politika proposamenen onuradunak nortzuk diren galdeginda, politika ekimen gehien jaso dabezanak herritarrak direla esan beharra dago, zehazki politika proposamenen %29,33 (ikusi 5.82. taula). Halaber, 1990eko hauteskunde programan langileriak herritarrei zuzendutako ekimen kopurua parekatu dau (%22,73); 2009an, barriz, gairitu (%34,15 bildu dau langileriak eta %20,73 herritarrek). 2012an, oster, ume eta gazteak izan dira politika ekimen gehien bildu dabezanak.

Batazbesteko datuak aintzat hartuta, herritarren ostean langileria da bigarren ekimen gehien jaso dauan kolektiboa, batazbesteko datuen %19,06gaz (ikusi 5.82. taula). Aipatzekoa da 1984an langileriak ez ebala ekimen bat bera be jaso, baina 1986az geroztik modu egonkorrean izan da politika proposamen jasotzaile.

Bestalde, hirugarren talde jasotzailea erakundeak izan dira, ekimenen %14,08 batuz (ikusi 5.82. taula). Aipatzekoa da erakundeen baitan eskola izan dala ekimenen gehiengo bereganatu dauana eta lan munduko komertzio eta enpresak bigarren. Ume eta gazteei ekimenen %19,09 eskaini jake; eta, ildo berean, familiak be indartsu jardun dabe proposamenen %9,68 batuz. Herri administrazioak, oster, proposamenen %6,16

batu dau. Irakasle eta ikerlarien kolektiboak be ekimen ehuneko aipagarria bereganatu dabe, zehazki %5,87. Esan beharra dago, orain arte aipatutako politika ekimenen jasotzaileak, ume eta gazteek izan ezik, hauteskunde deialdi desbardinetan modu oso egonkorrean izan direla politika ekimenen onuradun, nahiz eta urtearen arabera nagusigoa handitu zein txikitu. Halaber, kulturgileak (%2,64), euskalgintza (%1,76), hizkuntza ikasleak (%1,47), gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea (%0,29), euskaldunen hizkuntza komunitatea (%0,29) eta etorkin eta gitxiengo etnikoak (%0,29) be izan dira politiken onuradun, nahiz eta oso modu bazterrekoan. Barriz, hizkuntza komunitatea orokorrean, kontsumitzaileak eta ordezkari politikoak ez dira politika ekimenen jasotzaile izan.

5.82. taula. PPren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1984-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua))

	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Herritarrak	45	30,77	22,73	29,03	32,61	48,65	41,18	20,73	5,13	29,33
Gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea	0	0	4,55	0	0	0	0	0	0	0,29
Euskaldunen hizkuntza komunitatea	0	0	0	0	0	0	1,96	0	0	0,29
Hizkuntza komunitateak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Langileria	0	7,69	22,73	22,58	21,74	8,11	5,88	36,59	15,38	19,06
Irakasleak & Ikerlariak	0	7,69	13,64	3,23	8,70	0	9,80	2,44	10,26	5,87
Hizkuntza ikasleak	0	0	4,55	3,23	0	2,70	1,96	1,22	0	1,47
Umeak & gazteak	10	0	0	0	4,35	0	17,65	10,98	23,08	9,09
Familiak	15	7,69	9,09	6,45	6,52	13,51	3,92	9,76	17,95	9,68
Etorkinak & Gitxiengo etnikoak	0	0	0	0	2,17	0	0	0	0	0,29
Kontsumitzaileak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ordezkari politikoak	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kulturgileak	20	0	0	6,45	0	0	0	1,22	5,13	2,64
Euskalgintza	0	0	0	0	0	8,11	5,88	0	0	1,76
Erakundeak	5	30,77	13,64	12,90	19,57	13,51	7,84	12,20	20,51	14,08
Herri administrazioa	5	15,38	9,09	16,13	4,35	5,41	3,92	4,88	2,56	6,16
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	20	13	22	31	46	51	82	39	341

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza politiken onuradun bakoitzak ekimen desbardinak jaso dabez PPren aldetik. Gaztelaniadunen eta euskaldunen hizkuntza komunitateak modu esplizitoan aldi banatan izan dira hizpide eta proposatutakoa komunitateon hizkuntza eskubideak bermatzea izan da. Etorkinentzako euren ama hizkuntza ikasteko aukera eta eskolan gaztelania ez ezagutzeagaitik izan daikiezan mugak gainditzeko neurriak planteatu dauz behin. Bestalde, kulturgileen kasuan euren hizkuntza eskubideak errespetatzea eta euskarazko eta gaztelaniazko sorkuntza kulturala babestea aldarrikatu dauz PPK. Hizkuntza ikasleen kasuan, barriz, euskara ikasteko aukera bermatzea eta atzerriko hizkuntzak ikasteko diru-laguntzak eskaintzea aipatu dauz alderdiak. Euskalgintza xede hartuta euskara babestea, euskaltegietan euskararen ikasketa bultzatzea eta

euskaltegi sarearen erreforma burutzea izan dira planteatutakoak. Irakasleen kasuan euskalduntze modu eta erritmoen berrikusketa normatiboa, euskalduntze programen erreforma, euskara eskakizunen murrizketa eta ingelesaren ikasketa proposatu dira. Herri administrazioan, barriz, ertzaintzaren euskalduntze plana, Funtzio Publikoaren Legearen, Euskararen Aholku Batzordearen eta EiTBren erreforma eta azken honen autonomia ekonomikoa, zein herri administrazioaren eremu desbardinetan euskara erabiltzea aipatu dira.

Ume eta gazteei zuzendutako politikak hezkuntza alorrean kokatu dira ia erabat; eta proposatutako hiru ekimen nagusiak ingelesaren eta atzerriko hizkuntzen ikasketa eta ezagutza, euskara ikasketik salbuesteko aukera eta ume eta gazteen hizkuntza eskubideen errespetua -euskara ala gaztelaniaren aukera askatasuna eta bazterketa edota inposaketarik eza moduan ulertuta- izan dira. Familia eta gurasoei zuzendutako politika ekimenak be hizkuntza eskubideak izan dira modu ia erabatekoan. Zehazki, gurasoek euren seme-alaben hezkuntza mintzaira aukeratzeko daben eskubidea izan da aldarrikatua.

Erakundeak langai hartuta, ekimen ia guztiak bildu dauzana eskola izan da; hain zuzen, hezkuntza ereduak, eskoletan burutu beharreko erreformek eta zentroen finantzaketa. Halaber, kultura erakundeak, komertzioak eta enpresak, komunikabideak eta lanbide heziketako zentroak be izan dauz politika ekimenen onuradun alderdiak: kultura erakundeen sorkuntza babestea eta euskaraz zein gaztelaniaz bideratzen dan produkzioa eta argitaletxeak babestea proposatu dauz; komertzio, enpresa eta komunikabideen hizkuntza eskubideak babestea, zehazki hizkuntza askatasuna, eta lanbide heziketako zentruak diruz-laguntzea, baina ez euskalduntze eginkizunetarako.

Langileria PPren politika ekimenen bigarren jasotzaile nagusia izanda, azpimarratzekoa da bi bakarrik izan direla jaso dauzan ekimen motak eta bien arteko lotura oso estua izan dala gainera: bata, langileen hizkuntza eskubideak; bestea, langileei exigitu beharreko euskara eskakizunak. Amaitzeko herritarrak, politika proposamenen jasotzaile nagusi izan dira. Herritarren kasuan be bi politika ekimen izan dira indar handiena bildu dabenak: hizkuntza eskubideen errespetua, beste behin, eta euskararen babesera zuzendutako proposamen orokorrak.

Azterketaren atal honetan ekimen eta onuradun mota asko aipatu diren arren, garrantzitsua da gogoratzea asko eta askoren indarra oso murrizta izan dala eta, barriz, zenbait ekimenek berebiziko presentzia erlatiboa bereganatu dabela; nagusiki, hizkuntza eskubideek eta euskara eskakizunek merito moduan.

5.4.8. Balio euskarriak

Atal honetan, PPK hizkuntzen inguruko diskurtso ideologikoan eta proposatutako hizkuntza politiketan oinarri dauzan balio euskarriak identifikatuko dira. PPren hauteskunde programetan balio euskarri moduan kodetu diren esaldi-muinak 422 izan dira guztira. Balio euskarri gehien euskara eta gaztelania osatutako mintzaira konbinaketak jaso dauz, hain zuzen, %45,50 (ikusi 5.83. taula). Euskara bera beratar be ehuneko horretatik hurbil kokatu da, zehazki %40,52n. Hortaz, euskara eta euskara eta gaztelania izan dira balio euskarrien gehiengo argia bereganatu daben hizkuntza ala hizkuntza konbinaketak (batazbestekoaren %86,02). Hizkuntzek orokorrean be bildu dabez balio euskarri dexente, batazbestekoaren %10,19. Ostera, gaztelaniak %3,08 baino ez dau batu eta ingelesak eta etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek %0,24 bana, esaldi-muin baten baliokide dana.

5.83. taula PPren diskurtso linguistikoa balio euskarriak bildu dabazan hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	10,19	
Euskara	40,52	
Gaztelania	3,08	
Ingelesa	0,24	
Euskara & Gaztelania	45,50	
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0,24	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,24	
Guztira	%	100
	N =	422

ITURRIA: norberak egina.

Ingelesari malgutasun balioa atxiki deutso PPK. Hizkuntza politikaren ikuspuntu praktikotik ingelesa eskoletan barneratzerakoan malgutasunez burutzea aldarrikatu dau PPK, zentroen autonomia errespetatuz. Bestalde, 1998an etorkinen seme-alabei euren jatorrizko hizkuntzak ikasteko proposamena zabaltzerakoan, berau alkarlanaen oinarrituta burutu beharra azpimarratu dau alderdiak, kasu honetan administrazioaren eta etorkinekaz lanean diharduen gobernu kanpoko erakundeen arteko alkarlana bideratuz. Gaztelaniari eta gaztelaniaren politikari be atxiki deutsoz PPK balioak: zehazki, eraginkortasuna, bazterketarik eza eta errespetua eta tolerantzia. PPK epaitegietan gaztelaniaren erabilera eraginkortasunagaz lotu izan dau; euskararen eskaera horren murrizta izanik epaitegien lana gaztelaniaz burutzea askoz eraginkorragoa dalakoan. PPren hitzetan, *al margen de la legalidad y la realidad social, sólo dificultan el funcionamiento de la Justicia* (Juicios en euskera,

euskaldunización de jueves y magistrados, polémicas sobre plantillas, etc.) (PP, 2009). Bestalde, bazterketarik eza dagoeneko hizkuntza politika proposamenetan landu dan hizkuntza eskubideekaz lotuta dago. Zehazki, hezkuntzan euskara ez dakien irakasleei eskuratutako eskubideak errespetatzea: *respetando los derechos adquiridos* (AP, 1986, PP, 1990). Tolerantziari esaldi-muin bat atxiki jako, euskarari eskaintzen jakon errespetu berbera gaztelaniari be bideratzea eskatzeko: *respetaremos y haremos respetar el castellano con la misma intensidad que la otra lengua vasca* (PP, 2001).

PPk hizkuntzak ala hizkuntza politika modu orokorrean hizpide izan dauzanetan presentzia handiena bereganatu dauan balio-taldea bizikidetza linguistikoari erantzuten deutsona izan da, hain zuzen, balio euskarriak kodearen azpian bildutako esaldi-muinen %41,86. Aldi berean, ekimenen balio bitartekariak %16,28 batu dabe; erritmoak, herritarren nahiak, botere politikoak eta hizkuntza eskubideak %93; eta agente parte-hartzaile eta alkarlanak, barriz, %2,33 (ikusi 5.84. taula).

Balio-taldeak modu banatuan aztertuz gero, bizikidetza linguistikoaren baitan irekiera balioak bildutako presentzia handia azpimarratu beharra dago. Irekiera izan da hizkuntzei modu orokorrean gehien lotu jaken balioa, zehazki, kode azpian bildutako aipuen %18,6 (ikusi 5.84. taula). PPren ustetan, hizkuntzen defentsa ikuspegi zabalagaz burutu beharra dago: *la promoción de la cultura y la defensa del patrimonio y los valores culturales o lingüísticos desde una concepción amplia* (PP, 2012). Izan be, hizkuntza eta kultura errealitate dinamikoak dira alderdiaren ustetan: *lengua y cultura social son hechos complejos, dinámicos y creados cada día por la libertad de los individuos, y no moldes ancestrales inmutables* (PP, 2005, 2009). Baieztapen hori egiterakoan PPk nazionalistak dauz buruan. Bere ustetan nazionalismoak irekiera jarrera baino ikuspegi mugiezin daualako hizkuntza eta kulturari dagokionean. Aniztasunari be eskaini deutso tarte PPk. Alderdiaren iritziz, bai politika kulturala eta bai linguistikoa aniztasun balioan oinarritu beharra dagoz (2009, 2012): *la promoción y fomento de la cultura, así como la política lingüística debe caracterizarse por la aceptación de una realidad plural* (PP, 2012). Egitez, politika kulturala burutzerakoan hizkuntza iragazki barik burutu beharra aldarrikatu dau PPk: *una política cultural debe tener por objetivo estimular y preservar todas las expresiones culturales, sin apriorismos, filtros lingüísticos o censuras políticas* (2009, 2012). Norabide horretan, inklusibitatea be defendatu dau alderdiak (%9,3), bai kultura baita hezkuntza alorrean be. Kulturari, *la política cultural y lingüística deben servir al ciudadano y a sus inquietudes, y no pretender conformarlo bajo ciertos proyectos exclusivistas*, eta nazionalisteei erreferentzia eginez, *proyectos para los que solo ciertas expresiones*

culturales y actitudes lingüísticas a la óptica nacionalista son propias del pueblo vasco (PP, 2005). Hezkuntzan ikasleak hizkuntza ala beste trebetasun batzuen faltagaitik alboratuta gelditzea ekidin gura dau PPK eta inklusibitate hori bideratzeko aurreneurriak hartzeko konpromisoa hartu dau (2009, 2005). Hizkuntzak, komunikazio tresna izanda, elkarbizitzaren zerbitzura egon behar dabela be adierazi dau azken bi hauteskunde deialditan PPK (%4,65): *consideramos los idiomas como instrumentos de comunicación, al servicio del entendimiento y la convivencia entre las personas, y la vertebración de la sociedad* (PP, 2009, 2012).

Ekimenen balio bitartekarien baitan, hizkuntzak edo hizkuntza politika modu orokorrean hizpide izan danetan, eraginkortasuna (%9,3), kalitatea (%4,65) eta malgutasuna (%2,33) izan dauz mintzagai PPK (ikusi 5.84. taula). Hiru balioak oso ekintza jakinei lotuta agertzen dira: kultura, eta bere baitan hizkuntza politika sailburuordetza, eraginkortasunaren alde departamentu moduan desagertzea (1994, 1998); kalitatezko unibertsitatea (2005, 2009) edota hizkuntza proiektu propiodun eskolak, malgutasunari bide emonez (1990).

Hizkuntza politikaren erritmoari dagokionean, egingarritasuna (%6,98) eta errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea (%2,33) izan dauz mintzagai PPK (ikusi 5.84. taula). Egingarritasuna mintzagai hartuta, orokorrean, alderdiak hizkuntza politika arrazionalizatzeko beharra adierazi dau (1990) eta, irakaskuntza esparruan hizkuntzei dagokionean helburu egingarriak ezartzeko apustua egin dau. Bestalde, hizkuntza politika berrikusteko beharra be agertu dau PPK eduki eta helburuak errealitate soziolinguistikora egokitzeke: *reorientar la política lingüística, evaluando y revisando sus contenidos y objetivos a la diversa realidad existente en el País Vasco* (PP, 2005).

Botere politiko balio-taldearen baitan subsidiaritate printzipioa aldarrikatu dau alderdiak (%9,3) (ikusi 5.84. taula); modu orokorrean subsidiaritate printzipioagan euren sinismena adieraziz: *creemos en el principio de subsidiaridad* (PP, 2012), edota gizarte zibilari protagonismoa eskainiz: *concebimos la sociedad como una estructura que se construye de abajo hacia arriba; la cultura nace, en todo caso de la sociedad civil nunca del poder político* (PP, 2012), edota subsidiaritate printzipio hori praktikan jarritz: *devolver a las Diputaciones y Juntas Generales el protagonismo, la capacidad y autonomía para ordenar, diseñar y dirigir la política lingüística en cada Territorio Histórico* (PP, 1998).

Herritarren nahiaren baitan borondateari eskaini deutso tarte PPK (%9,3) (ikusi 5.84. taula). Alderdiaren ustetan, hizkuntza politikak pertsonen ardura eta interesei erantzun

behar deuto; politiken helburua herritarrek izan behar dabe. *La política cultural y lingüística debe estar al servicio del desarrollo de las personas y de sus iniciativas o inquietudes* (PP, 2009). Horregaz bat, agente parte hartzaile eta alkarlanari lotutako balioen artean adostasunak bereganatutako aipamenean (%2,33), hizkuntza politikak gizartearen gehiengoagaz adostuta egon behar daua adierazi dau PPK.

5.84. taula. PPren diskurtso linguistikoa hizkuntzei orokorrean, euskara eta euskara eta gaztelaniari atxikitako balio euskarriak balio-taldeka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

			Hizk.	Eusk.	Eusk. & Gazt.
I.	Hizkuntza eskubideak	Askatasuna	0	2,92	28,65
		Bardintasuna	2,33	0	7,81
		Inposaketarik eza	6,98	4,68	3,65
		Bazterkeria eza	2,33	27,49	12,50
		Guztira I	11,63	35,09	52,60
II.	Erritmoa	Moderazioa	0	11,70	0
		Progresibitatea	0	0,58	0
		Egingarritasuna	6,98	1,17	0,52
		Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea	2,33	5,85	7,81
		Guztira II	9,30	19,30	8,33
III.	Agente parte hartzaileak eta alkarlana	Adostasuna	2,33	5,26	0
		Akordioa	0	0,58	0
		Alkarlana	0	1,17	0,52
		Guztira III	2,33	7,02	0,52
IV.	Ekimenen balio bitartekariak	Ekintza positiboa	0	0	0
		Eraginkortasuna	9,30	8,77	3,13
		Malgutasuna	2,33	0	2,08
		Kalitatea	4,65	11,11	1,04
		Guztira IV	16,28	19,88	6,25
V.	Herritarren nahia	Konpromisoa	0	0	0
		Borondatea	9,30	3,51	2,08
		Erakargarritasuna	0	0	0
		Guztira V	9,30	3,51	2,08
VI.	Botere politikoa	Subiranotasuna	0	0	0
		Subsidiaritatea	9,30	0,58	0
		Guztira VI	9,30	0,58	0
VII.	Bizikidetza linguistikoa	Kohesioa	0	4,09	0
		Alkarbizitza	4,65	4,09	4,69
		Errespetua, tolerantzia	0	1,75	1,04
		Aniztasuna	9,30	1,75	15,63
		Irekiera	18,60	2,92	7,29
		Inklusibitatea	9,30	0	1,56
		Guztira VII	41,86	14,62	30,21
GUZTIRA		%	100	100	100
		N =	43	171	192

ITURRIA: norberak egina.

Amaitzeko, hizkuntzak ala hizkuntza politika modu zabalean hizpide izan dauzanetan, hizkuntza eskubideak inposaketa (%6,98) eta bazterketa ezaren (%2,33) bidetik

burutzea nabarmendu dau PPK (ikusi 5.84. taula). Bi mezu argi helaraziz: hizkuntzak ezin daitezke inposatu eta hizkuntza arrazoiekaitik inor ezin da baztertu.

Euskarari hizkuntza eskubideekaz lotutako balioak atxiki jakoz gehien, nahiz eta mintzaira konbinaketari baino neurri txikiagoan; hain zuzen, batazbestekoaren %35,09. Bigarren balio talde aipatuena euskara ekimenen balio bitartekariena izan da %19,88 batu dauana. Atzetik, gertu, politikaren erritmoei lotutako balio taldea kokatu da %19,3gaz. Agente parte hartzaileak eta alkarlanak %7,02 bildu dabe, herritarren nahiak, barriz, %3,51 eta botere politikoak, ordea, %0,58 baino ez (ikusi 5.84. taula).

Hizkuntza eskubideen baitan euskara dala eta bazterketarik ez burutzea izan da PPK indar handienaz aldarrikatu dauana, %27,49 batuz. Euskararen inposaketarik eza eta euskaraz jarduteko askatasuna be aipatu dauz alderdiak, baina askoz be neurri txikiagoan; hurrenez hurren, %4,68 eta %2,92 batuz (ikusi 5.84. taula). PPK euskararen hizkuntza politika eskubideak hautsi barik eta sentimenduak iraindu barik burutu beharra dagoela behin eta barriro adierazi izan dau (PP, 1990, 1994, 1998, 2001, 2005). Alderdiaren ustetan, ezin daitezke euskararen ezagutza faltagaitik irakasleak (1990, 1994, 1998), langile publikoak, ertzainak, Osakidetzako langileak zein EiTBoak baztertu, egun gertatzen dan moduan. Hona hemen horren adierazle diren zenbait aipu. *El desconocimiento del euskera no puede ser motivo generalizado de exclusión para ejercer la función docente en ningún nivel* (PP, 1990). *La política de perfiles lingüísticos, que, totalmente alejada de la realidad social del País, ha actuado como filtro en el acceso a la función pública* (PP, 1994). *No puede seguir discriminándose a profesionales por no saber euskera. No podemos prescindir de nuestro personal sanitario por no saber euskera* (PP, 2009). Aipatzekoa da EAJren gobernuek burututako bazterketa linguistikoa kritikatzear gainera, 2009-2012 legegintzaldian PSE-EEren gobernuak bazterketa mantendu dauala deritzola. *El conocimiento del euskera sigue siendo determinante a la hora de acceder a un empleo público en Osakidetza tal y como se ha constatado en la última oferta de empleo convocada por el gobierno socialista* (PP, 2012). Langileria publikoaz gainera, unibertsitateko ikasleen bazterketa arriskua be kritikatu izan dau: *el euskera no puede convertirse en una traba que impida a muchos universitarios iniciar una carrera académica* (PP, 2005).

Euskararen ezagutza eta erabileraren inposaketa be izan dau kritikagai PPK; nagusiki, ume eta gazteak euskara ikastera behartzea, euren aukera askatasuna ez errespetatuz edota, bigarren maila batean, lan merkatuan sartzeko tituluen lorpena eskatuz. Bestalde, herritarrei euskera ezagutu eta erabiltzeko eskubidea errespetatzea be hartu dau aintzakotzat alderdiak (1990, 2001): *el respeto a la libertad de los*

individuos en el ejercicio de su derecho al conocimiento y utilización del euskera (PP, 1990).

Hizkuntza eskubideen ostean, balio euskarrien baitan tarte handia euskara politika ekimenen balio bitartekariak bereganatu dabe. Zehazki kalitateari (%11,11) eta eraginkortasunari (%8,77) eskaini deutse tarte esanguratsua PPK; ez ostera malgutasunari edota ekintza positiboari (ikusi 5.84. taula). Kalitatearen funtsezkotasuna herri administrazioan eta hezkuntzan aldarrikatu izan dau PPK. Bai batean eta bai bestean euskararen aurretik kalitatea –ezagutza eta esperientzia-lehenesteko beharra adierazi dau alderdiak: *en la Administración queremos los mejores profesionales, sepan o no euskera* (PP, 2009). PPren hitzetan, *no se puede prescindir de los mejores currículos en función del grado de conocimiento del euskera* (PP, 2009). Herri administrazioaren baitan Osakidetzak presentzia aipagarria bereganatu dau: *en el Partido Popular queremos los mejores profesionales en la sanidad pública vasca y consideramos que no podemos privarnos de excelentes especialistas sanitarios por el hecho de no saber euskera o primarlo sobre la experiencia o la formación* (PP, 2012). Hezkuntzan erabilitako argumentua parekoa da: *el sistema educativo no puede prescindir de su experiencia y vocación docente* (2005). Modu horretan, *frente a políticas de profesorado que primaban la lengua frente al conocimiento, un gobierno del PP defenderá la excelencia* (PP, 2005).

Eraginkortasunari dagokionean, PP euskararen normalizaziora bideratutako baliabide eta zenbatekoekiko kritiko agertu da sarri, euren eraginkortasun eza adieraziz: *nos encontramos ante una política para la recuperación del euskera, caracterizada más por la impaciencia en las exigencias que por la efectividad en los objetivos perseguidos. Si detenemos ahora nuestra atención en el coste económico en que se ha incurrido para realizar esta política, que según las últimas encuestas oficiales ha hecho crecer el bilingüismo en un 5% en la Comunidad Autónoma del País Vasco, entonces las cosas dejan de ser tan atractivas* (PP, 1994). Politiken emaitzei begiratzuz gero euskararen normalizaziora zuzendutako baliabideen eraginkortasuna murrizta izateaz gainera, PPK ikuspuntu konparatzailea egin izan dau beste politika batzuek azterkatuz eta euskarari zuzendutako baliabideak gehiegizkotzat joaz (1994). Ildo honetan, hizkuntza politikaren erritmoari erantzun arren, egingarritasuna eraginkortasunagaz batera aztertzea komeni da pareko gaiak direlako. Egitez, egingarritasunaren pean kodetutako bi esaldi-muinak 2008az geroztik EAE murgilduta dagoen krisi ekonomikoaren aurrean euskararen aurrekontuak igotzea dabe kritikagai, honen egingarritasun gogor zalantzan jarritz.

Euskararen hizkuntza politikari ezarri beharreko erritmoa hizpide hartuta, moderazioa izan da ehuneko handiena bereganatu dauana (%11,7), eta errealitate soziolinguistikoa aintzat hartzea bigarrena (%5,85) (ikusi 5.84. taula). PPk gorago landutako egingarritasuna eta progresibitatea be aipatu dauzan arren, oso modu bazterrekoan egin dauz: egingarritasunak %1,17 bildu dau eta progresibitateak, barriz, %0,58. Euskarari zuzendutako hizkuntza politika moderazioz burutu beharra dago; *proceder con moderación (...) cambiando la situación sin violentar la realidad* (PP, 1990, 1994); *siendo necesario emplear la prudencia a la hora de fijar los objetivos y los ritmos* (PP, 1998, 2001). Erritmoa hizpide hartuta, PPk hizkuntza arloan ekimenak burutzerakoan erritmoa garapen naturalak ezarri behar dauala defendatu izan dau: *el desarrollo natural (...) debe de guiar cualquier actuación en materia lingüística* (PP, 2001). Moderazioz aritu beharra irakaslegoaren euskalduntze prozesuan azpimarratu dau behin baino gehiagotan PPk, irakasleak euskalduntze erritmoekaz estututa dagozala kritikatu (1990, 1994, 1998).

Euskararen sustatzea errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuta burutu beharra be adierazi dau sarritan PPk: *teniendo en cuenta los ritmos que se deriven de la propia realidad sociolingüística existente en el País Vasco* (PP, 2001), *(el) respeto a la realidad sociolingüística de cada territorio histórico* (PP, 2001). Maila orokorrean ezeze, 1984an hezkuntza esparruan be kritikatu eban PPk hezkuntza ereduen aplikazioan errealitate soziolinguistikoa aintzat ez hartzea: *estos modelos de enseñanza, en ocasiones no respetan en su aplicación la realidad sociolingüística de las zonas donde se implantan* (AP, 1984); eta 2009an ertzaintzari, errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuta, euskararen beharrezko eskaera egitea be kritikatu eban (2009). Beste aldetik, progresibitate terminoa 1984ko hauteskunde programan eta behin erabili izan dau PPk. Elebitasun naturala lortze bidean komunikabideetan eta herri administrazioan beronen erabilera progresiboa eta borondatezkoa aurreikusiz: *la Coalición Popular en el País Vasco defiende la consecución de un bilingüismo natural, con una progresiva y voluntaria utilización del vascuence en todos los medios de comunicación social y en todas las áreas de administración* (AP, 1984).

Euskara hizpide hartuta, bizikidetza linguistikoagaz lotutako balioek be izan dabe presentzia: kohesioak eta alkarbizitzak %4,09koa, irekierak %2,92koa, errespetu eta tolerantziak eta aniztasunak %1,75ekoa. Inklusibitatea, oster, ez dau izan aipagai alderdiak (ikusi 5.84. taula). PPrentzako euskarak enkontru eta alkarbizitza tresna izan beharko leuke: *un instrumento de encuentro y convivencia* (1990, 1994, 1998, 2001, 2005, 2009); elementu banatzailea baino integratzailea, kohesio sortzailea: *el euskera*

como elemento cohesionador e integrador de nuestra cultura y de nuestra sociedad; y no como mero elemento diferenciador y disgregador (PP, 2001). Era horretan, PP euskal nazionalismoagaz oso kritiko agertzen da euren euskal kultura eta gizartearen ikuspegia oso sarratua dalakoan: *para el nacionalismo lengua, cultura y territorio son moldes únicos a los que el ciudadano debe, para serlo, conformarse y aceptarlos sumisamente* (PP, 2005). Kritika hori burutuz, PPk, modu zeharkakoan, irekieraren aldeko deia egiten dau. Izan be, ikuspegi anitza aldarrikatzen dau: *una concepción pluralista* (PP, 2005); *un nuevo estilo que se caracterizará por aceptar y potenciar la pluralidad* (PP, 2005); hau da, aniztasunarekiko adikorra eta zabala izango dana.

Agente parte hartzaile eta alkarlanari dagokionean, PPk adostasuna lehenetsi dau (%5,26) (ikusi 5.84. taula). Alderdiak gogor kritikatu izan dau 10/1982ko Euskararen Legean inguruan lortutako adostasuna legearen garapenak berak apurtu egin daua. Hori horrela, adostasuna berreskuratzearen alde agertzen da PP. Alderdiaren hitzetan, euskarari zuzendutako hizkuntza politikak adostasun zabalean oinarrituta egon beharko dau: *consensuada con la mayoría real de nuestra sociedad* (PP, 1994) eta, horrela, adostasun zabal eta sendoen alde agertzen da. Alkarlanari be eskaini deutso tartetxua PPk (%1,17). Bere hitzetan euskararen hizkuntza politika Euskaltzaindiaren, euskal kulturako erakunde nagusien eta unibertsitate munduaren iritzi eta irizpideak aintzat hartu beharra dago (2005, 2009): *las opiniones y criterios de Euskaltzaindia, de los principales organismos y sociedades culturales vascas y del mundo universitario deben ser referencia importante para orientar la política lingüística* (PP, 2005). Bestalde, akordioak aipamen bakarra bereganatu dau (%0,58) eta, bertan, Euskararen Aholku Batzordearen berdefinizioa proposatzerakoan, batzordearen akordio izaera azpimarratu dau alderdiak: *que sea un verdadero órgano de encuentro lingüístico y un foro de diálogo y consenso* (PP, 2001).

Euskararen politika bideratzerakoan, herritarren nahia borondatearen ildotik aldarrikatu dau PPk (%3,51), ez konpromisoaren aldetik ezta erakargarritasunetik be (ikusi 5.84. taula). Euskararen hizkuntza politika orokorrean zein irakaskuntzan edota komunikabideetan herritarren, ume eta gazteen, euren familien zein komunikabideen borondatea hartu behar da oinarri.

Botere politikoaren baitan, behin subsidiaritate printzipio izan dau langai PPk (%0,58); instituzioekiko Euskararen Aholku Batzordearen autonomia aldarrikatzerakoan bere lana egokitasun handiagoz burutu ahal izateko.

Euskarak eta gaztelaniak bere inguruan bildu dabean balio eta balio taldeen artean aipamenen erdia pasatxo hizkuntza eskubideek batu dabela azpimarratu beharra dago; zehazki, batzbestekoaren %52,6 (ikusi 5.84. taula). Era berean, bizikidetzako linguistikoagaz harremanetako balioek be presentzia handia bereganatu dabe, %30,21, hain zuzen. Gainontzeko balio taldeen agerpena askoz murriztagoa izan da: erritmoak %8,33, ekimenen balio bitartekariak %6,25, herritarren nahiak %2,08 eta agente parte hartzaileak eta alkarlanak %0,52 bildu dabe. Barriz, euskara eta gaztelania mintzagai hartuta botere politiko balio taldea ez dau izan hizpide alderdiak.

Hizkuntza eskubideen baitan askatasuna izan da ia aipamen guztiak bereganatu dauzana, %28,65. Halaber, bazterketarik eza, bardintasuna eta inposaketarik eza be aipatu dauz, hurrenez hurren, balio euskarrei zuzendutako aipamenen %12,5, %7,81 eta %3,65 bilduz (ikusi 5.84. taula). PPK askatasuna banakakoaren aukera askatasun moduan jorratu dau. *El respeto a la libertad de cada individuo para expresarse en el idioma que quiera* (AP, 1984). Horregaitik, askatasun horrekiko adikorra dan hizkuntza politika aldarrikatzen dau alderdiak: *toda política deberá respetar la libertad personal de los ciudadanos en el ejercicio de su derecho al conocimiento y utilización tanto del euskera como el castellano* (PP, 1994). Eskubide hori herritarrei orokorrean, baita herri administrazioaren aurrean egonik, ume eta gazteei edota euren familiei hezkuntza arloan baita irakasleei be, sortzaile kulturei, komunikabideei zein komertzio eta profesional libereiei zuzendu deute.

Bazterketarik ezari dagokionez, bi izan dira PPK behin eta barriro errepikatu dauzan ideiak: *nadie podrá ser discriminado por razón de la lengua* (1984, 1990, 1994, 1998, 2001, 2005, 2009), Konstituzioak eta Estatutuak horrelaxe dinoalako; eta, bigarren maila batean, *el Partido Popular defenderá el derecho de todos los ciudadanos a no ser discriminados por razón de la lengua* (2001, 2005), beste behin, indarrean dagoen legediari jarraiki. Hizkuntzak mugari izango ez diren aukera bardintasuna be defendatu dau PPK: bardintasuna komunikabideetan informazioa jasotzeko (1986, 1990), bardintasuna herri administrazioan lan egiteko (2009, 2012), bardintasuna umeak hezkuntza eredu batean edo bestean matrikulatzeko (2009, 2012), bardintasuna ikastola eta gainontzeko zentroen artean (1984). Euskara eta gaztelaniaren inposaketarik eza be defendatu dau herritarrentzako orokorrean, hezkuntzan ume eta gazteen familientzako, edota produktuen rotulazioan diharduen enpresentzako.

Euskara eta gaztelania bizikidetzako linguistikoagaz be estu lotu dau PPK. Nagusiki aniztasunagaz (%15,63), neurri txikiagoan irekiera (%7,29) eta alkarbizitzagaz (%4,69)

eta noiz edo noiz inklusibitateagaz (%1,56) eta errespetu eta tolerantziagaz (%1,04) (ikusi 5.84. taula). PPK euskal gizarteko aniztasuna, linguistikoa barne, aitortzea eta onartzea funtsezkotzat jotzen dau; baita aniztasun horren arabera jokatzeko be. Esan beharra dago, aniztasun hori aintzat hartu eta bideratzeko beharra komunikabideetan eta kultura mailan aldarrikatu daua nagusiki PPK. Komunikabideen kasuan, EiTBren baitan aniztasun linguistiko, ideologikoa, kultural eta soziala presente egoteko beharra adierazi izan dau 1986ko eta 1990eko hauteskunde deialdietan, bereziki: *(que) Euskal Telebista responda adecuadamente a la diversidad lingüística, cultural e ideológica de la sociedad vasca* (AP, 1986); *adecuación de los actuales medios de comunicación públicos de la CAV a las exigencias de una sociedad plural, tanto desde el punto de vista político como cultural y lingüístico* (PP, 1990). Maila kulturean, *el Partido Popular propugna retomar la riqueza cultural y lingüística de Euskadi como un punto de partida para hacer cada día un país más plural y tolerante* (PP, 2005). Aniztasun hori adierazpen kulturetan ziurtatzea be beharrezkotzat jo dau PPK: *garantizar el pluralismo acorde con nuestra diversa realidad social, de modo que todas las manifestaciones culturales sean percibidas como propias por las instituciones Vascas* (PP, 2005).

Aniztasun balioagaz estu lotuta dator irekitasun izaera eta irekia izateko beharra be: *el hecho cultural vasco no es algo cerrado y monolítico, sino abierto y plural* (AP, 1986). Zentzu horretan, euskara eta gaztelania barnean hartzen dauzan kulturak eta politika kulturalak be irekiak izan behar dau: *una cultura abierta y enriquecedora* (PP, 1994); *una política cultural abierta, dinámica y tolerante* (PP, 2009). Aitzitik, irekiera hori ez da euskal gizartera bakarrik mugatzen; kanpora begirako irekiera be badau hizpide PPK: *la cultura vasca con su propio marco referencial de identidad, debe abrirse al exterior para completarse y enriquecerse con el mestizaje de las corrientes culturales universales* (PP, 1994).

Anitza eta irekia izateaz gainera, izaera inklusiboa be bildu behar dau politika kulturalak, helburua ez baita esparru banatuak sortzea, gizarte osoa barnean hartzen dauana egitea baino. Bestalde, alkarbizitza balioari arreta jarritz, euskarak eta gaztelaniaz gizartearen banaketa tresna ordeztu kohesiorako lanabes izan behar dabela be adierazi izan dau PPK: *vehículo de armonía y de cohesión social* (PP, 1994). Egitez, alderdiaren ustetan bi hizkuntzak elkarbizitza demokratiko eta normalizatuari lagundu behar deute: *tanto el castellano como el euskera deben contribuir a la convivencia democrática y normalizada de la sociedad* (PP, 2005, 2009).

Beste alde batetik, euskara eta gaztelaniari zuzendutako politikaren erritmoari lotutako balioen artean errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuta jarduteak bereganatu dau ia presentzia osoa (%7,81) (ikusi 5.84. taula). PPK Euskal Herriko errealitate soziolinguistikoa oso anitza dala sarritan adierazi dau (1990, 1994, 1998, 2001): *la realidad sociolingüística del País Vasco es muy diversa* (PP, 1998); eta, horregaitik, berau kontuan hartuta jarduteari garrantzia berezia eskaini deutso: *la política lingüística de nuestras instituciones ha de basarse en la realidad* (PP, 1994), *el respeto a la realidad sociolingüística de cada territorio histórico* (PP, 1998). Hortara, helburu eta erritmoak ezartzerakoan tokian tokiko errealitate soziolinguistikoa aintzat hartuko dau PPK: *se hace necesario respetar y tener en cuenta la realidad sociolingüística existente y así fijar distintos ritmos y objetivos* (PP, 2005). Hezkuntzan be aldarrikapen bardina egin izan dau PPK, hezkuntza zentroa kokatuta dagoen tokiaren arabera eskola-mapa erreformatzea: *reformat del Mapa Escolar en función de la situación sociolingüística de la zona de influencia de los centros* (PP, 2001). Egingarritasuna EiTBrri begira izan eban hizpide garaiko APK. Zehazki, ETB1 eta ETB2k sortutako gastua arrazionalizatzeko kateak berregituratzea.

Euskara eta gaztelaniarentzako ekimenen balio bitartekariei dagokionean, eraginkortasuna (%3,13), malgutasuna (%2,08) eta kalitatea (%1,04) aipatu dauz PPK (ikusi 5.84. taula). Eraginkortasun beharra EiTBrn agertu izan dau PPK gehien bat (1986, 1994). Hain zuzen, eraginkortasun ekonomikoaren beharra gastuak murriztuz. Barriz, malgutasuna hezkuntza alorrean aldarrikatu dau (1990,1998); hezkuntza zentroei malgutasuna eskaintzea eurak euretara antolatu daitezkan; besteak beste, hezkuntza ereduen gaian. Kalitate beharra be irakaskuntzan adierazi dau PPK. Hain zuzen, hezkuntza ereduen benetako kalitatearen eskaintza.

Herritarren nahia borondatearen errespetuan bildu dau PPK (%2,08) eta borondate hau hezkuntza alorrean zentratu dau. PPK hezkuntza ereduak ezartzerakoan familien borondatea aintzakotzat hartzea aldarrikatu dau eta hezkuntza ereduak gizartearen eskaera errealeran egokitzea: *atendiendo a la demanda real de la sociedad* (PP, 1998).

Amaitzeko, agente parte hartzaile eta alkarlana balio taldearen azpian alkarlanaren garrantzia be aipatu dau PPK behin. Zehazki, autonomia erkidego desbardineta telebisten artean alkarlana indartzeko konpromisoa adieraziz (1990).

5.4.9. Estatusa eta alkarketak

Atal honen xedea, PPK mintzagai dauzan hizkuntzei zein estatus atxikitzen deuten eta alderdiak zein errealitateguz alkarkotzen dauzan aztertzea da. Estatusa eta alkarketak

aldagaiaren baitan 195 esaldi-muin bildu dauz PPK guztira. Aldagaiaren pean kodetutako esaldi-muinen %56,41 euskarak bereganatu dau (ikusi 5.58. taula). Euskarak eta gaztelaniak, barriz, alkarketen %26,15 batu dabe. Gaztelaniak bera beratarra be ehuneko esanguratsua batu dau, zehazki %10,26. Hizkuntzek modu orokorrean alkarketen %5,64 bildu dabe. Bestalde, euskara, gaztelania eta ingeles konbinaketak eta etorkinen eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek alkarketen %1,03 eta %0,51 bildu dabez hurrenez hurren.

5.85. taula. PPren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabezan hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	5,64	
Euskara	56,41	
Gaztelania	10,26	
Euskara & Gaztelania	26,15	
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	1,03	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,51	
Guztira	%	100
	N =	195

ITURRIA: norberak egina.

Azterketa alkarketa gitxien jaso dabezan hizkuntzetatik abiatuz, etorkinen hizkuntzak integrazioagaz alkarlotu dauz PPK (%100) (ikusi 5.86. taula). Alderdiak etorkinen integrazioa euren ezaugarri kultural eta sozialekiko erabateko errespetutik bideratu beharra baieztatu izan dau (1998): *el fenómeno de la inmigración obliga a la adopción de medidas de integración social a este colectivo, con respeto absoluto a sus características culturales y sociales* (PP, 1998); besteak beste, hizkuntza.

Euskara, gaztelania eta ingelesaren konbinaketa, barriz, aberastasun kognitibo eta linguistikoagaz (%50) eta nazioartekotzeagaz (%50) batu dauz PPK (ikusi 5.86. taula). *Una escuela trilingüe abierta al mundo* (PP, 2012).

Hizkuntzak modu zabalean hizpide izan dauzanetan, PPK alderdikeria gogor kritikatu dau (%36,36) (ikusi 5.86. taula). Bere iritziz, hizkuntzak ezin daitezke proiektu politiko eta ideologiko baztertzailer jakinekaz lotu. Hizkuntzak komunikazio tresna moduan be jo dauz PPK (%27,27): *consideremos los idiomas como instrumentos de comunicación* (PP, 2009, 2012); baita kultura zeinu handienetako moduan be (%18,18): *el todo cultural, una de cuyas máximas expresiones reside en la lengua* (AP, 1984). Era berean, hizkuntzak banakakoaren eta lurraldearen aberastasun be badira PPren ustetan (%9,09); baita mundura zabaltzeko aukera be (%9,09): *una oportunidad para abrirse al mundo* (PP, 2012).

5.86. taula. PPren diskurtso linguistikoa hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizk.	Eusk.	Gazt.	Eusk. & Gazt.	Eusk. & Gazt. & Ingl.	Etorkin & gitxiengo etnikoen. H.
H. gitxitua	0	0	0	0	0	0
Nazioarteko H.	0	0	0	0	0	0
H. ofiziala	0	0	5	5,88	0	0
Bertoko H.	0	1,82	35	23,53	0	0
H. nazionala	0	0	0	0	0	0
Ama H.	0	0	0	0	0	0
Aberastasuna	9,09	3,64	10	11,76	50	0
Ondarea	0	16,36	10	9,80	0	0
Modernitatea	0	0	0	1,96	0	0
Gatazka	0	10,91	0	9,80	0	0
Identitatea	0	1,82	5	5,88	0	0
Kultura	18,18	6,36	10	25,49	0	0
Kulturartekotasuna	0	0	0	1,96	0	0
Integrazioa	0	0	10	0	0	100
Eerrefus sentimendua	0	9,09	0	0	0	0
Komunitatearen eraikuntza	0	0	0	1,96	0	0
Alderdikeria	36,36	49,09	15	0	0	0
Komunikazio tresna	27,27	0,91	0	0	0	0
Lehiakortasuna	0	0	0	1,96	0	0
Nazioartekotzea	9,09	0	0	0	50	0
Guztira	%	100	100	100	100	100
	N =	11	110	20	51	2

ITURRIA: norberak egina.

Bestalde, gaztelaniari indar handienaz atxiki jakon lotura bertako hizkuntza aldarrikapena izan da (%35) (ikusi 5.86. taula). Halaber, esan beharra dago aldarrikapen horri 1984ko hauteskunde programan eskaini jakola presentzia osoa: *defendemos el castellano como lengua también de los vascos* (AP, 1984); historiara joaz, *el romance castellano era y es tan propio de los vascos como el catalán de los catalanes y el gallego del pueblo galaico* (AP, 1984). Horrela ikusten ez dabena kritikatzen egin izan auz alderdiak: *el olvido sectario de nuestra lengua castellana por parte de algunos, que llegan a calificarla de "lengua del imperio" olvidando que se forjó por los vascos* (AP, 1984). Arrazoitze berberaren baitan, gaztelania euskaldunen ondare (%10), kultura ekarpen (%10) eta aberastasun iturri (%10) moduan be aldarrikatu izan ebazan garaiko APk: *la más brillante aportación creativa de origen vasco (junto con otras zonas vecinas) al acervo cultural universal* (AP, 1984). Aipatzekoa da maila kulturalean gaztelaniak euskaldunei dakartzun izaera unibertsal hori 2001ean be aldarrikatu izan daua PPk: *[la lengua castellana] hace que lo vasco sea también universal* (PP, 2001). Gaztelaniaren inguruan diskurtso zabalean eskaini izan dauan 1984ko hauteskunde programara bueltatuz, gaztelania espainiar nazio osoaren hizkuntza ofizial moduan be aldarrikatu ebala aipatzekoa da (%5): *lengua oficial de toda la nación española* (AP, 1984). Aldi berean, PPren hitzetan, gaztelaniak

euskaldunei identitate komuna eskaintzen deusku (%5). *[El castellano es] parte integrante de un todo que proyecta una identidad común bajo la que se encuentra el conjunto de la sociedad vasca* (PP, 1994).

Denboran hurbilago, hain zuzen 2005 eta 2009ko hauteskunde programetan, gaztelania etorkinen integratziorako tresna lagungarritzat jo dau PPK (%10) (ikusi 5.86. taula). Horrez gain, eta gaztelaniaren inguruko diskurtso abstraktotik praktikoagora jeitsiz, PPK epaitegietan gaztelaniaren erabilera eta euskararen erabilera eza dala eta sortutako polemikaren baitako alderdikeria be kritikatu dau 1998, 2001 eta 2005eko hauteskunde programetan (%15). Epaietak euskaraz egiteko eskaerak oso murrizak izanik, arreta-harreman hizkuntzaren inguruan sortutako eztabaida epaitegien funtzionamendutik haratago doala kritikatu dau alderdiak: *los casos polémicos lo han sido por razones ajenas al funcionamiento de la Justicia* (PP, 1998, 2001, 2005).

PPk euskara eta gaztelania Euskal Herriko hizkuntza ofizial (%5,88) eta, batez be, bertako hizkuntza moduan izendatu izan dauz urteen joanean (%23,53) (ikusi 5.86. taula). *El pueblo vasco cuenta como soporte de su cultura con dos idiomas propios: el euskera y el castellano* (PP, 1990). Interesgarria da 1984an euskara eta gaztelaniak osatutako euskarri kultural hori espainiar eta europar kulturaren barnean kokatzen dauala alderdiak: *el pueblo vasco tiene la fortuna de contar como soportes de su cultura, integrada en el cuadro más general de la cultura española y europea, con dos idiomas propios* (AP, 1984). Bi aipuotan nabarmentzen dan moduan, euskara eta gaztelania kulturaren atal moduan jotzen dauz PPK. Kultura eta hizkuntzen arteko lotura hori sarritan egin dau alderdiak. Egitez, lotura hori da danetan indartsuena PPre diskurtsoan (loturen %25,49), euskara eta gaztelania bertako hizkuntza moduan jotzeak jarraitzen deusolarik. Kultura eta euskara eta gaztelaniaren alkarlotzean hiru ideia nabarmendu izan dauz PPK behin eta barriro: euskaraz burututako kulturak ez dauala euskal kultura agortzen, gaztelaniaz burutzen dan kultura be Euskal Herriko berezko kultura dala eta euskal kultura espainiar kulturaren parte dala: *la cultura vasca no agota la cultura vasca sino que la completa, la enriquece y la singulariza* (PP, 1994, 1998, 2001); *la cultura vasca que se expresa en castellano es también cultura propia del País Vasco* (PP, 1994, 1998, 2001), *la cultura vasca es sólo posible entenderla como parte de la cultura española* (AP, 1986).

Kulturaren ildotik, elebitasuna aberastasun moduan be jo dau sarritan PPK (%11,76); baita ondare kultural moduan be (%9,8) (ikusi 5.86. taula). *Parte de nuestro patrimonio cultural* (PP, 2009, 2012). Nabarmendu beharra dago euskara eta gaztelania ondare moduan definitu dauzanean, alderdiak behin baino gehiagotan guztion ondarea direla

zehaztu daua: *euskera y castellano, patrimonio de todos* (PP, 2009). Norabide horretan, bi hizkuntzak herrialdearen identitatearen ordezkari moduan jo dauz PPK (%5,88): *la manera de ser de este País* (PP, 2001). Aipamen bat bakarrik lortu arren (%1,96), nabarmentzekoa da 1994ko hauteskunde programan euskal identitatea taxutzen dabenelementuen babesa nazio eta estatuaren ikuspuntutik egin beharra adierazi ebala. Modu horretan, hizkuntzak komunitatearen eraikuntzaren parte bilakatu ebazan; espainiar komunitatearen parte: *la acción de protección a todos los elementos configuradores de la identidad vasca debe realizarse desde un concepto de nación y estado español, que exprese la idea de un proyecto de vida en común* (PP, 1994). Hauteskunde deialdi bardinean kulturartekotasunerako deia be egin eban PPK (%1,96), euskal kultura bere identitatetik kanpoaldera zabaltzea era horretan osatu eta aberasteko: *la cultura vasca con su propio marco de referencia de identidad, debe de abrirse al exterior para completarse y enriquecerse con el mestizaje de las corrientes culturales universales* (PP, 1994).

Era berean, euskara eta gaztelaniaren inguruan dagoen norgehiagoka be emon dau aditzera PPK baten baino gehiagotan (%9,8), beronen kontra agertuz: *ambas lenguas no son –no deben ser- instrumento de división* (PP, 1994). Euskara eta gaztelaniari ezarritako loturekaz amaitzeko, jarraikortasunik izan ez dabene beste bi ideia aipatu beharra dagoz: modernitatea (%1,96) eta lehiakortasuna (%1,96) (ikusi 5.86. taula). Modernitatea hizkuntza gatazkari kontrajarri deitso PPK, hain zuzen, hizkuntza gatazkak gainditzeak gizarte moderno eta zibilizatua sortuko daualakoa: *una integración cultural armoniosa que supere los movimientos divergentes y permita el surgimiento de una sociedad moderna y civilizada* (PP, 1994). Lehiakortasunari dagokionean, 1994ko hauteskunde deialdian hezkuntza eredu desbardinek lan mundurako modu orekatuan trebatzeko beharra adierazi dau.

Euskarari bera beratara atxikitako ideiak bestelakoak izan dira. Alkarlotura indartsuena alderdikeriagaz burutu dau PPK, zehazki alkarketen %49,09 (ikusi 5.86. taula). Azpimarratu beharra dago euskara eta alderdikeriaren arteko lotura 1990an ezarri ebala lehenenengoz alderdiak, eta ordutik aurrera modu egonkorrean izan daua arduragai. Hauteskunde urterik urtera kritikatu izan dau euskararekiko alderdi politiko nazionalistek burututako patrimonializazio baztertzaila: *el nacionalismo ha patrimonializado de forma excluyente el euskera y se ha adueñado de él. (...) Ha utilizado el euskera como parte de su estrategia política para distorsionar la realidad vasca, esgrimiéndola como su particular seña de identidad* (PP, 2001). Horren aurrean, PPK euskara ideologietatik askatu behar dala uste dau: *el euskera tiene que*

ser liberado de su utilización política, de su falseamiento xenófobo, y de su manipulación estratégica para la construcción nacional (PP, 2005). Egiteko horretan, bere konpromisoa be adierazi dau alderdiak: *el Partido Popular realizará un esfuerzo intenso desde las Instituciones para despolitizar a este lengua, para lo que es necesario emprender una campaña de desintoxicación y oxigenación* (PP, 2001).

Euskararen gorpuztutako alderdikieriaz gainera, euskararen politikaren zer-nolakoak gatazkak sortzen dauzala be agertu dau sarritan PPK (%10,91) (ikusi 5.86. taula). Esaterako, euskalduntze erritmoak sortutako estutasunak, tentsioak, bazterketak: *el ritmo de la euskaldunización surge creando tensiones y discriminaciones* (PP, 1994). Euskararen politiken inguruan sortu daiteken errefus sentimendua be oso presente izan dau hauteskunde deialdi guztietan eta, horregaitik, bideratu beharreko hizkuntza politika ukatzeak sortu barik burutu beharra dagoela baieztatu dau behin eta barriro alderdiak: *sin generar rechazos, sin agraviar sentimientos, sin generar malestar* (1986, 1990, 1994, 1998, 2001, 2005, 2009). Aipatzekoa da, aurrez aurreko testuinguru horretan, PPK euskara komunikazio tresna moduan aldarrikatu izan daua (%0,91).

Beste alde batetik, alderdiak euskara ondare moduan sarritan identifikatu dau (%16,36) (ikusi 5.86. taula). Euskara guztion ondare gisa: *el euskera es un patrimonio de todos los vascos* (PP, 2001, 2005, 2009), *patrimonio común* (2001, 2005). Are gehiago, 2009 eta 2012ko hauteskunde programetan euskara ondare kultural eta sozial moduan sustatua izango dala baieztatu dau: *se trabajará por el euskera como patrimonio cultural y social* (PP, 2012). Aldi berean, euskara kulturagaz be alkarlotu dau PPK (%6,36): *un elemento cultural propio de nuestra sociedad* (PP, 2001); baita identitateagaz be (%1,82): *nuestro signo de identidad más auténtico, nuestro idioma, el Euskera* (PP, 1998); berau elemento aberasgarritzat joaz (%3,64) eta, horregaitik, babesteko hautua eginez: *defenderemos el euskera como un elemento enriquecedor e integrador de nuestra cultura* (PP, 2009). Bestalde, euskara bera berataraz bertako hizkuntza moduan 1984ko hauteskunde deialdian birritan definitu izan dau (%1,82): euskal lurretako bertoko hizkuntzatatzat zein Espainiakotzat: *defenderemos el vasco como una de las lenguas de España* (AP, 1984).

5.4.10. Laburbilduz

PPk hizkuntzen inguruko diskurtsoari tarte txiki samarra eskaini deuto legebiltzarrerako hauteskunde programetan. Alderdiaren diskurtsoa euskara eta gaztelaniari guztiz bideratua dago eta EAEn lekutzen da. Bere izaera ideologikoa da politikoa baino gehiago. Hizkuntzen inguruko hizpidean presentzia handiena

bereganatu daben alorrak hezkuntza, herri administrazioa, kultura – izaera erabat ideologikoaz- eta hizkuntza politikaren arlo orokorra izan dira. Nabarmentzekoa da, alderdiak ez dauzala hizkuntza politikaren azken helburuak ia aipagai izan. Bestalde, hizkuntza politikari dagokionean, bi izan dira PPren neurri zentralak: hizkuntza eskubideen errespetua eta euskara eskakizunen murrizketa. Hizkuntza politika bideratzeko moduen gainean, PPK banakakoaren askatasuna errespetatuko dauan hizkuntza politika nahi dau, nagusiki euskara ez ezagutzeagaitik baztertuko ez dauana, aniztasuna eta jarrera irekia beregain hartuko dauzana, hizkuntza neurriak kalitatearen aurretik ezarriko ez dauzana, eraginkorra izango dana eta moderazioz bideratuko dana. Bestalde, euskararen inguruan nagusitutako alderdikeria gaitzesteari eta berau gainditzeko beharra agertzeari tarte handia eskaini deutso. Euskara eta gaztelaniaz gainera atzerriko hizkuntzak eta ingelesak be jaso dabez ekimenak, hain zuzen, euren ikasketara zuzendutakoak. Etorkinentzako harrera eta gaztelania ikasteko neurriak eta euren hizkuntzak mantendu dagiezan erraztasunak izan dauz proposagai.

PPk hizpide izan dauzan hizkuntzei atxikitako estatusari dagokionean, gaztelania eta euskara berezko hizkuntza, euskaldunen ondare eta euskal kulturaren parte moduan jo dauz, eta gaztelania identitate komuna eskaintzen dauan hizkuntza lez. Hirueletasuna aberastasunagaz eta nazioartekotzeagaz lotu dau.

5.5. EZKER ANITZA

5.5.1. Hizkuntzen presentzia

Atal honen xedea Ezker Anitzak Eusko Legebiltzarrerako hauteskunde programetan hizkuntzen gaiari zenbateko eta zelako tartea egiten deutson ezagutzea da. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren dokumentu corpusa 1061 esaldi-muinek osatzen dabe (ikusi 5.87. taula). Esaldi-muinok oso modu desorekatuan dagoz banatuta aztergai diren zortzi hauteskunde programetan zehar. Baina horrek ez dau esan gura hauteskunde deialdiaren arabera Ezker Anitzak hizkuntzei eskainitako ehunekoa erabat aldatu danik.

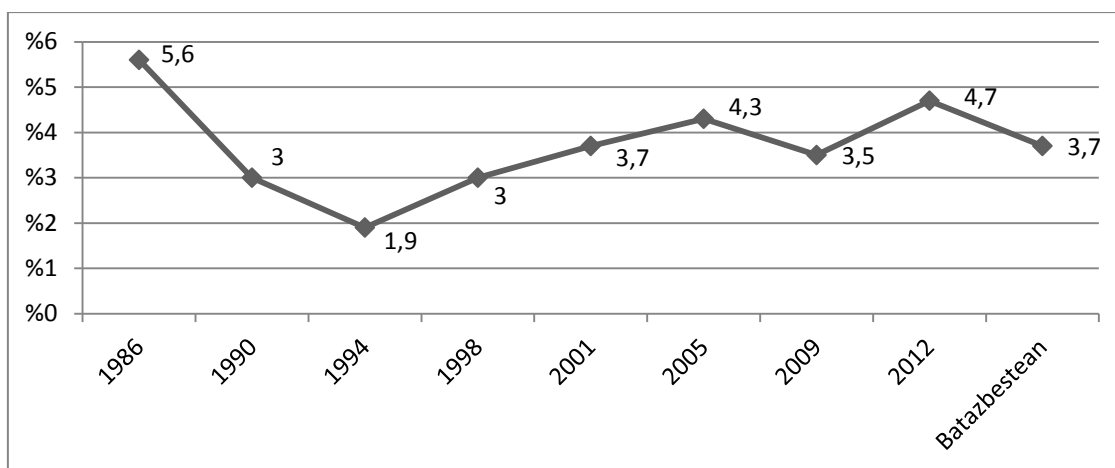
5.87. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa hauteskunde programaka. 1986-2012 (esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Guztira
Esaldi-muin kopurua	27	40	67	190	241	249	231	14	1059

ITURRIA: norberak egina.

Ezker Anitzak hizkuntzen alorrari, bataz bestean, programaren %3,7 eskaini deutso (ikusi 5.17. grafikoa). Ehunekoak hauteskunde deialdiz deialdi aztertuta, tarterik handiena 1986an eskaini eutson (%5,8) eta 1994an txikiena (%1,9).

5.17. grafikoa. Diskurtso linguistikoa Ezker Anitzaren hauteskunde programetan. 1986-2012 (%-ak hauteskunde programaka)

** Ehunekoak lortzeko hauteskunde programa bakoitzaren hitz-kopuru osoa eta hizkuntzei buruz diharduen esaldi-muinen hitz-kopurua hartu dira kontuan.

ITURRIA: norberak egina.

Ezker Anitzaren hauteskunde programetan hizkuntzek euren atal bereizia izan dabe gehiengoan. Horren adierazle da hizkuntzei lotutako aurkibideen atalean kulturak (%8,3) eta hezkuntzak (%8,3) bereganatu daben presentzia txikia (ikusi 5.88. taula).

Hizkuntzen berariazko alorrari sarrera egiteko izenburuetan Ezker Anitzak euskara egin dau jaun eta jabe, bai euskara terminoa erabiliz (%29,17) bai normalizazio linguistikoa (%25) eginez. Halaber, nabarmentzekoa da eleaniztasunak %16,67 bereganatu dauala. Hizkuntza politika termino orokorra be izan da mintzagai alderdiak, baina oso maila txikian (%4,17) (ikusi 5.88. taula).

5.88. taula. Hizkuntzekiko politika esparru eta hitz-gakoak Ezker Anitzaren hauteskunde programen aurkibideetan (% ponderatuak**)

Ezker Anitza	
Kultura	8,3
Hezkuntza	8,3
Herrigintza	0
Justizia administrazioa	8,3
Hizkuntza alkarbizitza	0
Hizkuntza politika	4,17
Euskara	29,17
Normalizazio linguistikoa	25
Elebitasuna	0
Eleaniztasuna	16,67
Hizkuntzak	0
Aurkibidean ez	0
Guztira	% 100

** Ehunekoak lortzeko jarraitu dan prozedura honakoa izan da: hauteskunde programetako izenburu nagusietan hizkuntzak aipagai izan direnetan, izenburuan agertutako hitz-gako bakoitzari bi puntu eskaini jakoz. Hizkuntzak hizpide izan dabezan azpi-izenburuetan agertutako hitz-gakoei puntu bakarra eskaini jake. Puntu guztiek batuta %100 ordezkatu dabe.

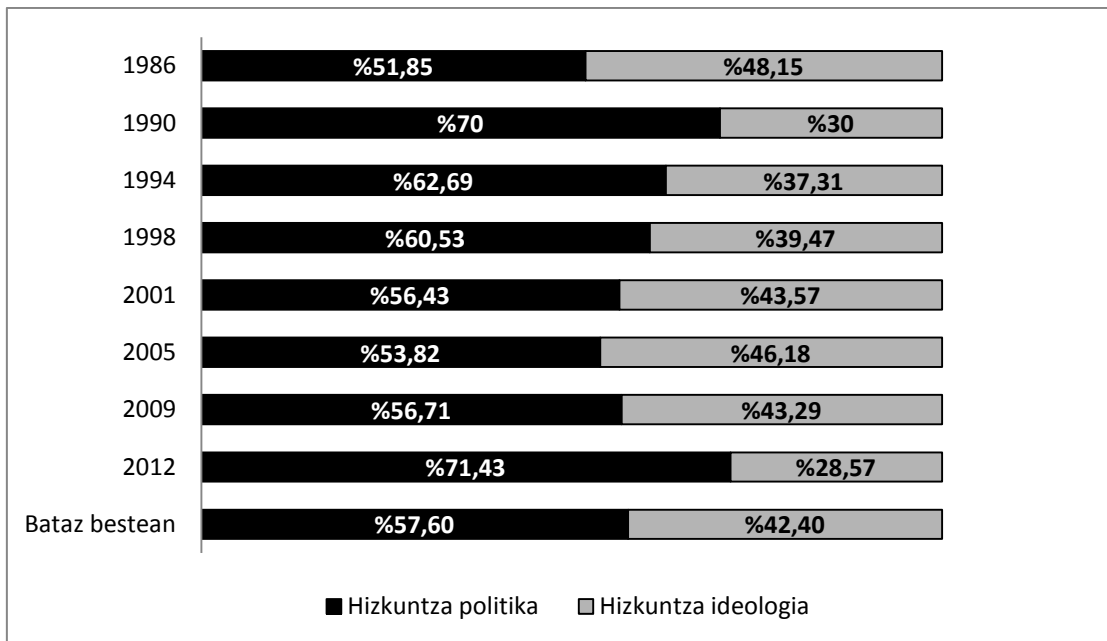
ITURRIA: norberak egina.

5.5.2. Eduki mota

Atal honen xedea Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa hizkuntza politika ekimenei ala adierazpen ideologikoei zuzenduago dagoen ezagutzea da. Ezker Anitzaren hauteskunde programetan hizkuntza politika ekimenak adierazpen ideologikoen aurretik gailendu dira hauteskunde deialdi guztietan. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, hizkuntza politikak mintzagaiaren %57,6 bereganatu dau eta hizkuntza ideologiak %42,4 (ikusi 5.18. grafikoa). Hori horrela, urtearen arabera bien arteko tarte handiagoa ala txikiagoa izan da. 1986ko hauteskunde programa izan da bien arteko abagune txikiena erakutsi dauana, betiere politika ekimenen nagusigoagaz. 1990eko hauteskunde deialdian tarte asko handitu da, mintzagaiarenn %70 politika ekimenei eskainiz. Barriz, 1994tik 2005era bitartean hizkuntza politikaren gailentzea gitxika gitxika txikituz joan da, 2009an barriro be goranzko bidea hartu dauanera arte.

Hizkuntza politikak gorengo gailentzea 2012ko hauteskunde programan lortu dau, hizpidearen %71,43 bere eginez¹⁶⁰.

5.18. grafikoa. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1986-2012 (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.5.3. Hizkuntza jokoa

Atal honetan, Ezker Anitzak legebiltzarreko hauteskunde programetako diskurtso linguistikoa zein hizkuntzei bideratzen deuteson ezagutu nahi da. Alderdiaren hizkuntzen inguruko diskurtsoan euskara da hizkuntza zentrala. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, euskarak berak beratara hizpidearen %59,4 bereganatu dau eta gaztelaniagaz batera %23,61. Ostera, gaztelania bakarrak %0,38 baino ez dau bildu (ikusi 5.89. taula). Aipatzekoa da, 1986 eta 1990ko hauteskunde programetan, aztergai doguzan Ezker Anitzaren lehenengo bietan, euskara eta euskara eta gaztelania direla hizpide hartutako hizkuntza ala hizkuntza konbinaketa bakarrak. Barriz, 1994az geroztik, beste mintzaira batzuk be Ezker Anitzaren diskurtsoaren parte bilakatuz joan dira, bereziki estatuko eskualdeko hizkuntzak. Mintzairok 1994az geroztik Ezker Anitzaren diskurtsoaren hirugarren indar bilakatu dira, batazbesteko hizpidearen %8,78 bereganatuz.

¹⁶⁰ Aipatzekoa da Ezker Anitzaren 2012ko hauteskunde programa oso laburra dala eta hizkuntzei zuzendutako esaldi-muin kopuruan 14koa baino ez dala. Datu hau kontuan izatekoa da goian aipatutako ehunekoak erlatibizatzeke.

5.89. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren hizkuntzak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Hizkuntzak orokorrean	0	0	0	0,53	0,83	2,41	2,16	0,00	1,32
Euskara	85,19	72,50	76,12	67,37	51,87	57,03	55,41	21,43	59,40
Gaztelania	0	0	0	1,05	0,83	0	0	0	0,38
Frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ingelesa	0	0	0	0	0	0	0,43	0	0,09
Euskara & Gaztelania	14,81	27,50	19,40	18,42	31,95	24,90	18,18	42,86	23,61
Euskara & ingelesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskara & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskara & Gaztelania Ingelesa	0	0	0	0	0	0	7,79	7,14	1,79
Euskara & gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaztelania & frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Atzerriko hizkuntzak	0	0	1,49	0	1,24	2,81	0,43	0	1,13
Etorkinen hizkuntzak	0	0	0	1,58	0,83	1,20	0,43	0	0,85
Estatu hizkuntzak	0	0	2,99	9,47	10,37	9,64	9,52	14,29	8,78
Eleaniztasuna	0	0	0	1,58	2,07	1,20	5,19	14,29	2,36
Hizkuntza gitxiak	0	0	0	0	0	0,80	0,43	0	0,28
Berezko hizkuntza	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estatuko eskualdeko hizkuntzak & gaztelania, frantsesa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	27	40	67	190	241	249	231	1059

ITURRIA: norberak egina.

Gainontzeko hizkuntzen presentzia txikia izan da oso. Esaterako, eleaniztasunak mintzagaiaren %2,36 bereganatu dau eta hizkuntzek orokorrean %1,32 (ikusi 5.89. taula). Hori horrela, 1998az geroztik biak izan dira etenik barik hizpide. Aldi berean, aipatzekoa da atzerriko hizkuntzek eta ingelesak be oso tarte txikia bildu dabela; bereziki ingelesak. Egitez, ingelesak bera berataraz diskurtsoaren %0,09 baino ez dau egin bere. Azpimarratzekoa da gainera, *euskara*, *gaztelania* eta *ingelesa* hirukotearen lekuan Ezker Anitzak euskara, gaztelania eta atzerriko hizkuntza konbinaketa erabili daua. Are gehiago, atzerriko hizkuntzek hirukotearen eskutik bereganatu dabe nabarmentzeko presentzia; 2009 eta 2012an %7,79 eta %7,14 batuta, hurrenez hurren.

Ezker Anitzak etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzak be izan dauz hizpide 1998 eta 2009 bitarteko hauteskunde programetan, batazbesteko datuetan %0,85 bilduta (ikusi 5.89. taula). Hizkuntza gitxiak orokorrean be izan dauz langai 2005 eta 2009an,

orotara %0,28 batuz. Bestalde, aipatu beharrekoa da, Ezker Anitzak ez daukala behin be frantsesa langai izan.

Hizpide diren mintzairen inguruko diskurtsoaren izaera politiko-ideologikoa modu orokorrean zelakoa dan aztertzeaz gainera, interesgarria da ikustea hizpide dan mintzairaren arabera izaera hori aldatu egiten dan ala ez. Ezker Anitzaren diskurtsoan nagusitzen diren hiru mintzaira kategorien artean -euskara eta gaztelania hizkuntza ofizialak, Estatuko eskualdeko hizkuntzak, eta nazioarteko hizkuntzak¹⁶¹-desbardintasunik ez dagoela baieztatu daiteke. Hiru kasuetan hizkuntza politika hizkuntza ideologiaren aurretik modu beretsuan gailentzen da: hizkuntza ofizialen kasuan mintzagaiaren %57,43 da hizkuntza politika moduan kodetutakoa, Estatuko eskualdeko hizkuntzen kasuan %57,95 eta nazioarteko hizkuntzen kasuan %58,82 (ikusi 5.90. taula).

5.90. taula. Ezker Anitzaren EAEko hizkuntza ofizial, Estatuko eskualdeko hizkuntza eta nazioarteko hizkuntzen diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka.
1986-2012 (% horizontalak hizkuntza kategoriaka. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza ofizialak (euskara & gaztelania)		Estatuko eskualdeko hizkuntzak		Nazioarteko hizkuntzak (ingelesa & atzerriko hizkuntzak)	
	HP	HI	HP	HI	HP	HI
1986	51,85	48,15	0	0	0	0
1990	70	30	0	0	0	0
1994	61,54	38,46	100	0	100	0
1998	61,35	38,65	61,54	38,46	0	0
2001	57,35	42,65	48	52	100	0
2005	53,43	46,57	66,67	33,33	85,71	14,29
2009	53,97	46,03	59,09	40,91	40,91	59,09
2012	80	20	0	100	100	0
Urteen batazbestekoa	57,43	42,57	57,95	42,05	58,82	41,18
N =	518	384	51	37	20	14

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza ofizialei, Estatuko eskualdeko hizkuntzei edota nazioarteko hizkuntzei zuzendutako diskurtsoaren izaeran urteen joanean aldaketarik egon dan aztertzerakoan, orokorrean joaera nahiko egonkor mantendu dala esan daiteke. Hizkuntza ofizialen kasuan hizkuntza politika beti gailendu jako hizkuntza ideologiari, neurri handiagoan ala txikiagoan. Estatuko eskualdeko hizkuntzen kasuan 2001ean eta 2009an eta nazioarteko hizkuntzen kasuan 2009an hizkuntzan ideologiak hizkuntza politikari aurrea hartu deutso. Barriz, Estatuko eskualdeko hizkuntzen kasuan 2001ean

¹⁶¹ Ezker Anitzaren kasuan indar txikia daben arren, gainontzeko alderdi politikoekaz erkagarritasuna babesteko, nazioarteko hizkuntzen -atzerriko hizkuntza eta ingelesaren batura dana- inguruko diskurtsoaren izaera politiko-ideologikoa aztertzea egokitatzat jo dogu.

eta 2012ean, eta nazioarteko hizkuntzen kasuan 2009an hizkuntza ideologia izan da gehiengoa (ikusi 5.90. taula).

Era berean, interesgarria da jakitea ia euskarari buruz modu eskusiboan jardutean edota euskara eta gaztelaniari buruz egiterakoan diskurtsoaren izaera aldatu egiten dan. Bi kasuetan hizkuntza politika nagusitu egin dan arren, euskara modu eskusiboan hizpide izan danetan politika ekimenen presentzia handiagoa izan da. Euskararen batzbesteko datuak aintzat hartuta, %60,23 dagokio hizkuntza politikari eta %39,77 hizkuntza ideologiari. Euskara eta gaztelania batera langai izan direnetan hizkuntza politikak hizpidearen %51,95 bereganatu dau eta hizkuntza ideologiak, barriz, %48,05 (ikusi 5.91. taula). Azpimarratzekoa da gainera, datuak hauteskunde urteka aztertuz gero, euskara eta gaztelaniaren kasuan zenbaitetan hizkuntza ideologia hizkuntza politikaren aurretik gailendu edota parekatu dan bitartean; euskara bera berataraz mintzagai izan dan guztietan politika ekimenak gehiengoa bereganatu dabela.

5.91. taula. Ezker Anitzaren euskara eta euskara eta gaztelaniaren diskurtso linguistikoaren eduki mota hauteskunde programaka. 1986-2012 (% horizontalak hizkuntza kategoriaka. N = esaldi-muin kopurua)

	Euskara		Euskara & Gaztelania	
	HP	HI	HP	HI
1986	47,83	52,17	75	25,0
1990	75,86	24,14	54,55	45,45
1994	71,15	28,85	23,08	76,92
1998	62,60	37,40	57,89	42,11
2001	61,48	38,52	50	50
2005	56,34	43,66	46,77	53,23
2009	55,12	44,88	59,52	40,48
2012	66,67	33,33	83,33	16,67
Urteen batzbestekoa	60,23	39,77	51,95	48,05
N =	374	247	133	123

ITURRIA: norberak egina.

5.5.4. Alorra

Ezker Anitzak hizkuntza politika ekimenak eta adierazpen ideologikoak zein alorretara bideratzen dauzan aztertzea da atal honen helburua. Ezker Anitzak politika ekimenak eta adierazpen ideologikoak esparru desbardinetara zuzendu izan dauz; bi alor indartsuenak irakaskuntza eta herri administrazioa izanik (ikusi 5.92. taula). Lehenengoak hizpide osoaren %37,39 bereganatu dau eta bigarrenak %22,09. Hortaz, hezkuntza eta herri administrazio esparruek Ezker Anitzaren hizkuntzen inguruko

diskurtsoaren %60 inguru bildu dabe. Hurrengo esparru landuenak hizkuntza politikaren arlo orokorra eta kulturgintza izan dira, hurrenez hurren, mintzagaiaren %9,73 eta %9,44 batuta. Gizarte bizitzak, barriz, mintzagaiaren %7,84 bereganatu dau, esparru juridikoak %6,14 eta komunikabideek %4,91. Ostera, lan munduak %1,79 baino ez dau batu eta teknologia barriek %0,66. Era berean, lan mundua eta teknologia barriak bi hauteskunde deialditan langai izan diren bitartean, 2005 eta 2009an; gainontzeko alorren presentzia egonkor mantendu da. Aipatzekoa da, irakaskuntza eta herri administrazioak, 1986an salbu, beti mantendu dabezala lehenengo eta bigarren postuak.

5.92. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren politika alor orokorrak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Herri administrazioa		22,22	12,50	14,93	22,63	24,07	22,89	23,81	0	22,09
Irakaskuntza		25,93	45,00	31,34	30,53	40,25	40,56	38,96	28,57	37,39
Komunikabideak		0	12,50	8,96	6,84	4,98	3,61	2,60	7,14	4,91
Teknologia barriak		0	0	0	0	0	1,61	1,30	0	0,66
Lan mundua		0	0	0	0	0	4,02	3,90	0	1,79
Kulturgintza		7,41	7,50	13,43	8,95	7,88	9,64	9,52	28,57	9,44
Gizarte bizitza		11,11	10	16,42	8,95	5,39	5,22	8,23	21,43	7,84
Esparru juridikoa		0	0	0	7,89	7,88	7,23	5,63	0	6,14
Orokorrean		33,33	12,50	14,93	14,21	9,54	5,22	6,06	14,29	9,73
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	27	40	68	191	241	249	231	14	1061

ITURRIA: norberak egina.

Alor orokorrak bere barneko azpi-esparruakaz batera langai hartzen badoguz aipatzekoa da irakaskuntzaren barnean eskola eta unibertsitate eta ikerketa zentro azpi-alorrak esparru orokorra baino askoz presentzia handiagoa bereganatu dabela; hizpidearen %26,58 lehenengoak eta %6,97 bigarrenak (ikusi 5.93. taula). Herri administrazioaren kasuan be epaitegi eta ordezkari politikoek presentzia indartsua batu dabe; hurrenez hurren hizpidearen %8,77 eta %5. Bestelakoan, Ezker Anitzak langai izan dauan azpi-alor kopurua ugaria izan da, baina euren protagonismoa askoz murriztagoa. Izatez, alderdiak langai izan dauzan 29 alor edo azpi-alorretatik 20k ez dabe banaka mintzagaiaren %2 gainditu eta alkatuta hizpide osoaren %17,44 bakarrik gehitu dabe. Ezker Anitzak modu zuzenean langai izan ez dauzan azpi-alorrak be egon dira; hain zuzen, ertzaintza, hizkuntza politika sailburuordetza, irratia, antzerkia, aisia eta kirola.

5.93. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren politika alor zehatzak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Orokorrean	33,33	12,50	14,93	14,74	9,54	5,22	6,06	14,29	9,82
Herri administrazioa	0	7,50	2,99	8,42	6,64	2,01	2,16	0	4,44
Epaitegiak	0	0	0	8,42	9,96	11,65	10,82	0	8,88
Ertzaintza	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osasuna	0	0	0	0	0,83	0	0	0	0,19
Udal eta Foru administrazioak	0	0	1,49	2,63	2,07	0	0	0	1,04
Hizkuntza politika sailburuordetzak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estatuko administrazioa	0	0	0	0,53	1,24	2,81	2,60	0	1,61
Ordezkar politikoak	22,22	5	10,45	1,58	2,07	4,02	8,23	0	4,91
Nazioarteko erakundeak	0	0	0	0,53	1,24	2,41	0	0	0,94
Irakaskuntza	0	0	0	0,53	1,66	0,80	0,87	0	0,85
Eskola	18,52	35	16,42	17,37	30,29	31,33	28,14	14,29	26,53
Lanbide heziketa	0	0	0	0	0	0,40	0,43	0	0,19
Unibertsitate & ikerketza zentroak	0	7,50	10,45	10,53	6,64	4,42	7,36	0	6,99
Hizkuntza eskolak	7,41	2,50	4,48	1,58	0,41	2,01	2,16	14,29	2,08
Helduentzako eskolak	0	0	0	0,53	1,24	1,61	0	0	0,76
Komunikabideak	0	2,50	0	0,53	1,24	1,61	1,73	0	1,23
EiTB	0	0	1,49	3,68	2,90	1,20	0,43	7,14	1,89
Prentsa idatzia	0	10	2,99	1,05	0,41	0,40	0,43	0	1,04
Telebista	0	0	4,48	1,05	0,41	0,40	0	0	0,66
Irratia	0	0	0	0,53	0	0	0	0	0,09
Teknologia barriak	0	0	0	0	0	1,61	1,30	0	0,66
Lan mundua	0	0	0	0	0	4,02	3,90	0	1,79
Kulturgintza	7,41	2,50	8,96	7,37	6,64	9,24	7,36	28,57	7,84
Liburugintza	0	0	4,48	1,58	1,24	0	1,30	0	1,13
Antzerkia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Musika & kantagintza	0	0	0	0	0	0	0,87	0	0,19
Euskararen normatibizazio- normalizazio erakundeak	0	5	0	0	0	0	0	0	0,19
Zinea	0	0	0	0	0	0,40	0	0	0,09
Gizarte bizitza	11,11	10	11,94	6,32	3,32	5,22	8,23	21,43	6,61
Aisia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kirola	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Familia	0	0	1,49	1,58	1,24	0	0	0	0,66
Eskolaz kanpoko jarduerak	0	0	2,99	1,05	0,83	0	0	0	0,57
Esparru juridikoa	0	0	0	7,89	7,88	7,23	5,63	0	6,14
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	27	40	67	190	241	249	231	14	1059

ITURRIA: norberak egina.

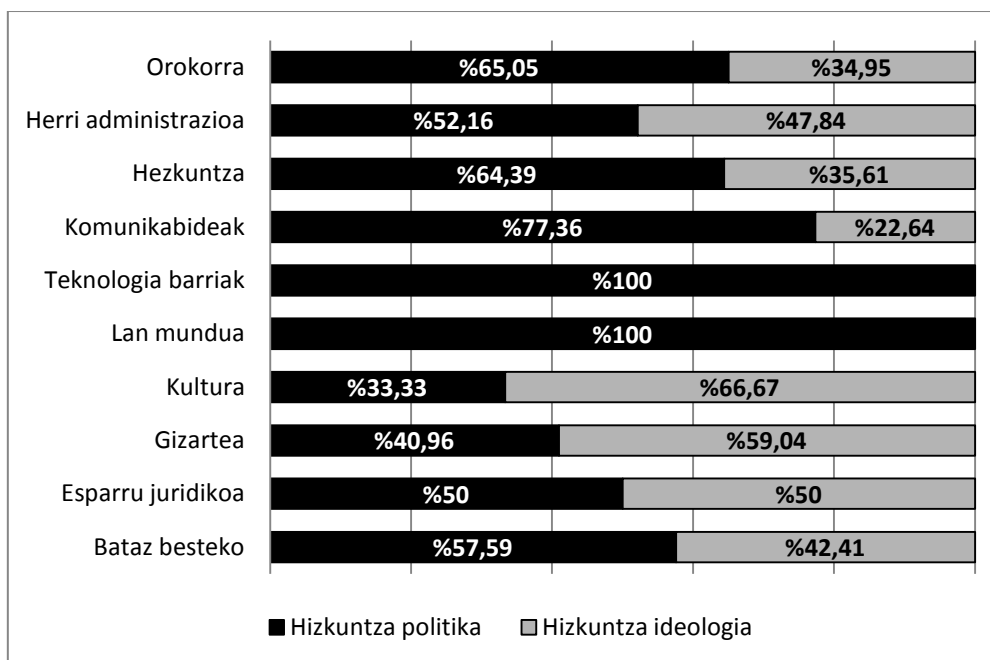
Datuak hauteskunde deialdiz deialdi aztertuz gero, batazbesteko datuetan presentzia handiena bildu daben alor eta azpi-alorrek izan dira orokorrean presentzia egonkorrena bildu dabenak. Halaber, beti ez da horrela gertatu. Esaterako, epaitegiak hizpidearen %8,77 bereganatu arren lau hauteskunde programetan bakarrik izan dira langai; hain

zuzen, 1998tik 2009ra bitarteko hauteskunde programetan. Ostera, hizkuntza eskolek hizpidearen %1,89 batuta hauteskunde urterik urtera presentzia egonkorra izan dabe; edota EITB eta prentsa idatziak hizpidearen %1,89 eta %1,04 batuta sei hauteskunde deialditan bildu dabe presentzia (ikusi 5.93. taula).

Hauteskunde programa bakoitzaren alor aberastasunari dagokionean, 1998tik 2009ra bitartekoak izan dira aberatsenak 20 eta 23 bitarteko azpi-alor batuta. Barriz, aniztasun txikiena irakutsi dabenak 1986koa eta 2012koa izan dira biak 6 alor edo azpi-alor bilduta: hizkuntza politikaren esparru orokorra, eskola, hizkuntza eskolak, kulturgintza eta gizarte bizitza bietan komunak izan dira; bereiztu direnak ordezkari politikoak 1986an eta EITB 2012an. Aipatzekoa da, hauteskundeko arloen aniztasuna programa bakoitzak hizkuntzei zuzendutako tarteagaz koerlazioan dagoela; hau da, hizkuntzen auziari zenbat eta tarte gehiago eskaini, orduan eta gehiago langai hartutako esparruak.

Politika alor bakoitzaren izaera politiko-ideologikoa aztertuz gero, esparru gehienetan hizkuntza politika ekimenek adierazpen ideologikoei aurrea hartu deustela baieztatu beharra dago. Horixe da teknologia barri eta lan munduaren kasua non politika proposamenen nagusigoa erabatekoa dan (%100) (ikusi 5.19. grafikoa). Komunikabideetan, hizkuntza politikaren arlo orokorrean eta irakaskuntzan be politika proposamenen gailentzea argia da, mintzagaiaren %77,36, %65,05 eta %64,05 batuta. Orobat, herri administrazioan politika ekimenek gehiengoa izaten jarraitzen daben arren, adierazpen ideologikoen indarra handia da oso, zehazki %47,84koa. Bestalde, esparru juridikoan bata eta bestea bardinduta dagoz (%50en) eta kulturgintza eta gizarte bizitzan, barriz, adierazpen ideologikoak dira nagusitutakoak, hizpidearen %66,67 eta %59,04 bilduta, hurrenez hurren.

5.19. grafikoa. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren eduki mota arloka (% horizontalak)

ITURRIA: norberak egina.

5.5.5. Aplikazio esparrua

Atal honetan, Ezker Anitzak hauteskunde programetan proposagai dauzan hizkuntza politikak eta adierazpen ideologikoak zein esparru geografikotara bideratzen dauzan ikertu gura da. Ezker Anitzak ekimen politikoak eta adierazpen ideologikoak EAera bideratu dauz nagusiki; hain zuzen, batazbesteko datuei arreta jarritz, mintzagaiaren %80,93 (ikusi 5.94. taula). Halaber, aipatzekoa da ikergai doguzan Ezker Anitzaren lehenengo bi hauteskunde programetan, 1986koan eta 1990ekoan, hizkuntzen gaineko diskurtso guztia EAera zuzendua egon dala (%100). Politika ekimen eta adierazpen ideologikoen bigarren ezargune indartsuena, nahiz eta EAegaz erkatuz askoz neurri txikiagoan, Espainiar Estatua eta Espainiar Estatuko eskualdeak izan dira; zehazki, mintzagaiaren %9,54. Hori horrela, azpimarragarria da Espainiar Estatua eta bere eskualdeak 1994ko hauteskunde programan izan zirala langai lehenengoz eta ordutik alderdiak modu etengabea izan dauzala bere politika ekimenen eta adierazpen ideologikoen aplikazio esparru gisa.

5.94. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Lokala	0	0	0	1,05	0,83	0	0	0	0,38
Eremu estrategikoak	0	0	4,48	9,47	3,32	0	0	0	2,74
EAE	100	100	82,09	74,74	81,33	76,71	83,98	85,71	80,93
Euskal Herria	0	0	8,96	3,68	2,90	3,21	3,03	0	3,31
Espainiar Estatua	0	0	2,99	10,53	10,37	11,65	9,96	14,29	9,54
Europar Batasuna	0	0	0	0,53	1,24	3,21	0,87	0	1,32
Nazioartea	0	0	0	0	0	2,41	1,30	0	0,85
Diaspora	0	0	0	0	0	0,40	0,43	0	0,19
Iparraldea	0	0	1,49	0	0	1,20	0	0	0,38
NFE	0	0	0	0	0	0,80	0	0	0,19
Estatu Frantsesa	0	0	0	0	0	0,40	0,43	0	0,19
Hego Euskal Herria	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde euskalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde mixtoa	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroako zonalde erdalduna	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nafarroa & Iparraldea	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Euskal Herria indefinitua	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	27	40	67	190	241	249	231	14
									1059

ITURRIA: norberak egina.

Hirugarren ezarpen esparru indartsuna Euskal Herria izan da, hizpidearen %3,31gaz (ikusi 5.94. taula). Hauxe 1994an hasi eta 2009ra bitartean egon da presente Ezker Anitzaren programetan. Laugarren aplikazio esparru landuena, barriz, eremu estrategikoak izan dira, mintzagaiaren %2,74gaz. Azpimarratzekoa da eremu estrategikoa hiru hauteskunde programetan baino ez dala izan langai: 1994, 1998 eta 2001ean, zehazki. Bestalde, Europar Batasuna 1998tik 2009ra bitartean izan da hizkuntza ekimen eta adierazpen ideologikoen ezarpen xede, mintzagaiaren %1,32 bereganatuz. Nazioartea, ordea, 2005 eta 2009 urteetan baino ez dau izan langai hizpidearen %0,85 bilduta. Diasporari be bi hauteskunde deialdi horreetan bideratu izan deutsoz politika ekimenak, baina oso modu bazterrekoan, mintzagaiaren %0,19 bakarrik batuta. Barriz, Iparraldea, Nafarroako Foru Erkidegoa eta Estatu Frantsesa saltoka izan dira politika ekimen edo adierazpen ideologikoen helburu: Iparraldea 1994an eta 2005ean mintzagaiaren %0,38 batuta, Nafarroako Foru Erkidegoa 2005ean %0,80gaz eta Estatu Frantsesa 2005 eta 2009an %0,19gaz.

Hizkuntza ekimenen eta adierazpen ideologikoen eremu geografikoaren arabera diskurtsoaren edukiak izaera politikoagoa edota ideologikoagoa hartzen dauan ikustea

be bada interesgarria. Aurretik aipatu dogun moduan, orokorrean, Ezker Anitzaren diskurtsoa ekimen politiketara zuzenduago dago; halaber, Euskal Herria, Iparraldea eta Nafarroako Foru Erkidegoa hizpide izan diren guztietan adierazpen ideologikoak egiteko izan da, ez politika ekimen zehatzak proposatzeko. Europar Batasunaren kasuan be adierazpen ideologikoak nagusitu dira (%64,29) (ikusi 5.95. taula). Gainontzeko eremu geografikoetan, eremu lokalean salbu non bardinketa emon dan, ekimen politikoak gailendu dira: EAEn (%61,03), Espainiar Estatuan (%53,47), Estatu Frantsesean (%100), eremu estrategikoetan (%58,62), nazioartean (%55,56) eta diasporan (%100).

5.95. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoaren aplikazio esparruak eduki motaka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizkuntza politika	Hizkuntza ideologia	Guztira
Lokala	50	50	%100 (N =4)
Eremu estrategikoak	58,62	41,38	%100 (N = 29)
EAE	61,03	38,97	%100 (N = 857)
Euskal Herria	0	100	%100 (N = 35)
Espainiar Estatua	53,47	46,53	%100 (N = 101)
Europar Batasuna	35,71	64,29	%100 (N = 14)
Nazioartea	55,56	44,44	%100 (N = 9)
Diaspora	100	0	%100 (N = 2)
Iparraldea	0	100	%100 (N = 4)
NFE	0	100	%100 (N = 2)
Estatu Frantsesa	100	0	%100 (N = 2)
Batazbestekoa	57,59	42,41	%100 (N = 1059)

ITURRIA: norberak egina.

5.5.6. Azken helburuak

Atal honetan, Ezker Anitzak hizkuntza politikaren bidez lortu gura dauan azken helburua edota hizkuntza bizikidetzatze ideala irudikatzerakoan desiatzen dauan jomuga zein dan aztertuko da. Hizkuntza politikaren azken helburu moduan kodetutako kategoriak tarte nabarmena izan dau hizkuntzei zuzendutako Ezker Anitzaren hauteskunde programen ataletan. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, hizpidearen %12,37n izan dau alderdiak helburuetakoren bat xede (ikusi 5.96. taula). Urtez urteko datuak aztertuta, azken helburuei zuzendutako tarte aldatur joan dala baieztatu daiteke. 1986an mintzagaiaren %7,41 eskaini eutson Ezker Anitzak azken helburuei, 1990ean %17,5, 1994an %7,46, 1998an %12,63, 2001ean %10,79, 2005ean %10,04, 2009an %16,88 eta 2012an, barriz, %21,43.

5.96. taula. Hizkuntza politikaren azken helburuen presentzia Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoan. 1986-2012 (%-ak hauteskunde programaka. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Azken helburuen ehunekoa	7,41	17,50	7,46	12,63	10,79	10,04	16,88	21,43	12,37
N =	27	40	67	190	241	249	231	14	1059

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburu aipatuena normalizazioa izan dau Ezker Anitzak, kategoria honen barnean kodetutako esaldi-muinen %51,91 bilduz (ikusi 5.97. taula). Elebitasunak %31,3 bereganatu dau eta eleaniztasunak, ordea, %15,27. Bestalde, euskara lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzeak bi esaldi-muinen baliokide dan %1,53 besterik ez dau batu. Azken helburu horreek urteka izan daben bilakaera aztertuz gero, normalizazioa 1994az geroztik indartu egin dala baieztatu beharra dago, aurretik elebitasuna izan dalako azken helburu aipatuena¹⁶². Halaber, esan beharra dago 2012ko hauteskunde programa laburrean normaltasuna ez dala behin be hizpide izan. Elebitasunaren aipamenak ehunekotan oso irregularrak izan dira hauteskunde deialdi batetik bestera, azken helburuen %100-%20 bitartean mugituz. Dana dala, azpimarratzekoa da elebitasuna hauteskunde deialdi guztietan izan dala xede neurri handiagoan edo txikiagoan. Barriz, eleaniztasuna 2001ean izan dau hizpide lehenengoz, baina ordutik aurrera bere presentzia etengabe igoz joan da, azken bi hauteskunde deialdietan (2009, 2012) elebitasuna bera be gaindituz.

5.97. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren azken helburuak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Elebitasuna	100	85,71	20	41,67	38,46	20	15,38	33,33	31,30
Eleaniztasuna	0	0	0	0	7,69	16	30,77	66,67	15,27
Normalizazioa	0	14,29	80	54,17	50	64	53,85	0	51,91
Lehentasunezko hizkuntza	0	0	0	4,17	3,85	0	0	0	1,53
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
N =	2	7	5	24	26	25	39	3	131

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuak maila orokorrera zein hizkuntza politikaren alor jakinetara bideratuak egon daitezke. Ezker Anitzaren kasuan kategoria pean kodetutako esaldi-muinen

¹⁶² Baieztapen honeek egiterakoan ezin ahaztu geinke 1986, 1990 eta 1994ko hauteskunde programetan azken helburuek lortutako tarte txikia dala oso; hain zuzen, bi aipamen 1986an, 7 1990ean eta 5 1994an.

%19,08 dago esparru orokorrera zuzendua, %14,5 gizartera, azken helburuen kasuan alor orokor moduan be jo daitekena, eta %66,42 alor zehatzetara (ikusi 5.98. taula). Alor zehatzetan irakaskuntza izan da azken helburu gehien bildu dauzan esparrua (%32,06) eta atzetik herri administrazioa (%22,14), lan mundua (%6,11) eta esparru juridikoa (%6,11). Esan beharra dago, Ezker Anitzak ez dauzala komunikabideetan, teknologia barrietan eta kulturgintzan elebitasuna, eleaniztasuna, normalizazioa ala hizkuntza lehenestea helburutzat jo.

5.98. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren azken helburuen politika alorrak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	19,08
Herri administrazioa	22,14
Irakaskuntza	32,06
Komunikabideak	0
Teknologia barriak	0
Lan mundua	6,11
Kulturgintza	0
Gizarte bizitza	14,50
Esparru juridikoa	6,11
GUZTIRA	% 100
	N = 131

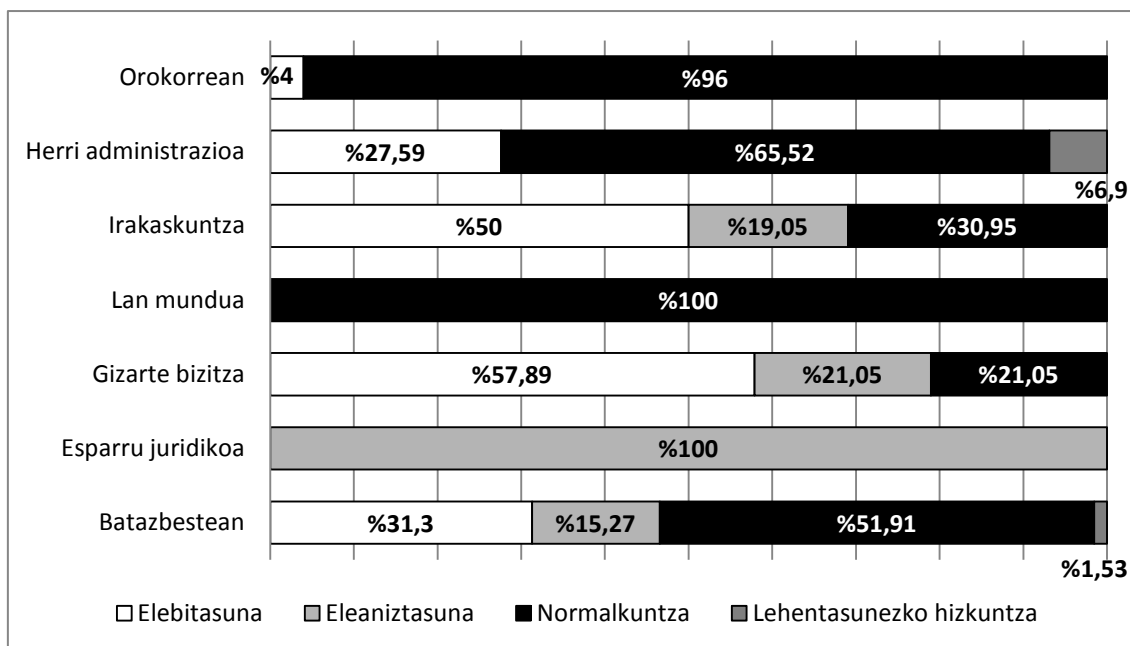
ITURRIA: norberak egina.

Ezker Anitzak politika alor bakoitzean lehenesten dauzan azken helburuak nabarmen desbardindu dira (ikusi 5.20. grafikoa). Lan munduan euskararen normalizazioa izan da aipatutako azken helburu bakarra (%100) eta hizkuntza politikaren arlo orokorrean be ia ia (%96)¹⁶³. Herri administrazioan euskararen normalizazioa gailendu arren (%65,52), elebitasunak be tarte esanguratsua lortu dau (%27,59); eta euskara lehenesteko proposamena be egin izan da birritan (%6,9), 1998an eta 2001ean, hain zuzen. Bestalde, hezkuntzan elebitasunak (%50) euskararen normalizazioari aurre hartu deutso (%30,95), eta eleaniztasuna be agertu dau Ezker Anitzak helburu moduan (%19,05). Gizartean be elebitasuna izan da azken helburu errepikatuena (%57,89), nahiz eta euskararen normalizazioa (%21,89) eta eleaniztasuna (%21,89) lorpen gisa be agertu dauzen. Eleaniztasuna modu erabakiorrean gailendu dan esparru bakarra juridikoa izan da, non azken helburuen hizpide osoa beregain bildu dauan (%100)¹⁶⁴.

¹⁶³ Elebitasuna lortzea be izan da hizpide behin (%4), 1986ko hauteskunde programan.

¹⁶⁴ Argitu beharra dago Ezker Anitzak langai dauan arlo juridikorako eleaniztasuna Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzek eratua dala.

5.20. grafikoa. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren azken helburuak politika arloka (% horizontalak. N = esaldi-muin kopurua)

ITURRIA: norberak egina.

Azken helburuen atzean ostentzen diren aipamenak hizpide hartuta, Ezker Anitzak euskararen normalizazio prozesua bere egiten dauala baieztatu daiteke, normalizazioa mintzagai izan dauanetan berau martxan jartzeko izan dalako. Halaber, gogoratu beharra dago Ezker Anitzak ez dauala behin be normalizazioa komunikabideetan, teknologia barrietan zein esparru kulturean aipatu. Herri administrazioaren baitan be epaitegietarako normalizazio linguistiko planen beharra gailendu da bereziki, 1998tik aurrera eta 2012ko deialdia kenduta modu egonkorrean proposagai izan dana. Hori horrela, Ezker Anitzak behin eta barriro adierazi dau herri administrazioak, Estatukoak barne, normalizazio linguistikoaren eginkizuna betetzeko eta bertan parte hartzeko dauan betebeharra: *las distintas Administraciones públicas deben cumplir y participar en las labores de normalización lingüística* (Ezker Anitza, 1998, 2001).

Hezkuntza sistemari dagokionean, Ezker Anitzak irakaskuntza euskararen normalizazio prozesuan esparru giltzarritzat jo dau eta normalizazio prozesuan egindako ekarpena be balioan jarri dau; halaber, euskararen normalizazioan hezkuntza sistemari gehiegizko erantzunkizuna ezartzearen kontra be agertu da. Era berean, aipatzekoa da eskolan ezeze euskararen normalizazioa unibertsitate alorrean be izan dauala xede alderdiak; hain zuzen, unibertsitatean euskararen normalizazioa bideratzeko neurriak zein planak (1998, 2001, 2005). Lan munduan euskararen normalizazioan sakontzeko nahia agertu dau 2005 eta 2009ko hauteskunde

programetan: *extensión del proceso de normalización a nuevos ámbitos como el laboral o el comercial* (Ezker Anitza, 2005, 2009); eta gizarte mailan euskara modu normalizatuan erabiltzeko nahia agertu dau noiz edo noiz: *programas tendentes a la normalización del uso del euskera en el conjunto de nuestra Comunidad* (Ezker Anitza, 1998), *su uso normalizado en la sociedad vasca* (Ezker Anitza, 2009).

Elebitasuna azken helburu moduan hartuta, Ezker Anitzak gizarte elebidunaren aldeko apustua egin dau 1986az geroztik: *el conocimiento y uso generalizado de ambas lenguas en toda la población vasca* (Ezker Anitza, 1986). Garrantzitsua da azpimarratzea gizarte elebidun kontzeptua erabiltzerakoan Ezker Anitzak behin baino gehiagotan zehaztu dauala elebitasun horrek erreala izan beharko dauala: *apostamos por una sociedad bilingüe real* (Ezker Anitza, 1990), *alcanzar una sociedad realmente bilingüe* (Ezker Anitza, 2012). Arlo orokorrez haratago, herri administrazioan eta hezkuntzan be izan dau mintzagai elebitasuna alderdiak. Herri administrazioari dagokionean bere elebitzea aldarrikatu dau alderdiak: *la "bilingüización" de todas las Administraciones públicas y sus distintos niveles* (Ezker Anitza, 1998); irakaskuntzari dagokionean eskola eta unibertsitate elebidunaren aldarrikatzea: *potenciar una Universidad vasca realmente bilingüe* (1990), *apuesta decidida por una Universidad bilingüe* (1994); *una escuela bilingüe e integrada* (Ezker Anitza, 1998), *un planteamiento de educación bilingüe-plurilingüe* (Ezker Anitza, 2009).

Bestalde, eleaniztasuna azken xede moduan be hartu dau Ezker Anitzak, gizarte eleanitza 2005eko hauteskunde programaz geroztik izan dau aldarrikatua: *un Estado social plurilingüístico* (Ezker Anitza, 2005), *una Euskadi pluricultural y plurilingüe* (Ezker Anitza, 2012); herritarren eleaniztasunak ekarria. Egitez, eleaniztasunak bi hizkuntza ofizialen eta atzerriko hizkuntzaren baten ezagutzak eraikia egon beharko dau: *contribuir al objetivo de un conocimiento pleno por parte de toda la ciudadanía vasca de sus dos lenguas oficiales complementado por el conocimiento adecuado por lo menos de una lengua extranjera* (Ezker Anitza, 2009). Ildo horretan, hezkuntza sisteman, bai eskolan bai unibertsitatean, irakaskuntza elebidunaz haratago eleanitza be proposatu dau alderdiak. 2001ean unibertsitate eleanitzaren aldeko apostua agertu dau: *apuesta decidida por una Universidad plurilingüe* (Ezker Anitza, 2001) eta 2009an eskola eleanitzaren aldekoa: *una educación plurilingüe (...) que capacite en las dos lenguas oficiales y en, al menos, una tercer extranjera* (Ezker Anitza, 2009). Aldi berean, aipatu beharra dago Espainiar Estatu eleanitzaren alde alderdiak egindako aldarria. Egitez, Ezker Anitzak estatu federal nazio, kultura eta hizkuntza anitza sortu

gura dau: *un Estado federal, solidario, plurinacional, pluricultural y plurilingüístico* (Ezker Anitza, 2001, 2005, 2009).

Amaitzeko, euskara lehenesteko xedea bi esaldi-muinetan baino ez dau proposatu alderdiak (1998, 2001); hain zuzen, herri euskaldunetan herri administrazioaren lehentasunezko hizkuntza euskara izatea onetsiz.

5.5.7. Hizkuntza politika proposamenak

Atal honen helburua, Ezker Anitzak proposagai dauzan hizkuntza politika ekimen zehatzak ikertzea da. Dagoeneko ezagun dan moduan, Ezker Anitzaren hizkuntzen inguruko diskurtsoak ekimen izaera handiagoa dau ideologikoa baino, eta horrela izan da hauteskunde deialdi guztietan. Batazbesteko datuak aintzat hartuta, diskurtsoaren %57,6 da ekimenei zuzendutakoa (ikusi 5.99. taula).

5.99. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politika ekimenen inguruko datu zentralak hauteskunde programaka. 1986-2012

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa ala guztira
Hizkuntzen gaiari hauteskunde programetan eskainitako ehunekoa	5.8	3.0	1.9	3.0	3.7	4.3	3.5	4.7	3.7
Hizkuntza politika eduki motara zuzendutako esaldi-muin kopurua	14	28	42	115	136	134	131	10	610
Hizkuntzen diskurtsoan hizkuntza politika eduki motak bildutako ehunekoa	51,85	70	62,69	60,53	56,43	53,82	56,71	71,43	57,60
Hizkuntza politika ekimen mota kopurua	9	10	15	21	22	22	22	5	27

ITURRIA: norberak egina.

Ekimen motei dagokionean, hauteskunde deialdi guztiak kontuan izanik, 27 dira landutako proposamen politiko motak. Halaber, hauteskunde programa batek be ez dau aniztasun hori bere egin. Kopuru horretatik hurbilen gelditu direnak 1998ko hauteskunde programa, 21 ekimen motagaz, eta 2001, 2005 eta 2009koak, 22gaz, izan dira. Aniztasun txikia agertu dabe 1986ko programak 9 ekimen motagaz, 1990ekoak 10egaz eta 2012koak 5egaz (ikusi 5.99. taula). Aipatzekoa da ekimen mota kopurua hizkuntza politikari zuzendutako diskurtsoaren luzeragaz bat datorrela, hau da, zenbat eta esaldi-muin kopuru handiagoa orduan eta ekimen mota gehiago izan dauzala proposagai alderdiak. Horrela, 1998tik 2009rako hauteskunde programak izan dira hizkuntza politika esaldi-muin gehien bildu dabezanak, 1994koa erdibidean kokatu

dana eta 1986, 1990 eta 2012koa aniztasun txikiena bildu dabenak (ikusi 5.99. taula)¹⁶⁵.

Hizkuntza politika ekimenak hizkuntza desbardinei zuzendu deitsoz Ezker Anitzak. Ekimen gehien jaso dauzana euskara izan da. Egitez, euskarak bera beratararen proposamenen %61,97 bildu dau eta euskarak eta gaztelaniak batera %21,64 (ikusi 5.100. taula). Aitatzekoa da, era berean, Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzek jaso daben tarte esanguratsua; hirugarren indar bilakatuta proposamenen %8,52 batu baitabe. Hortaz, hiru ehunekoak batuta (%92,13) ohartuko gara Ezker Anitzaren hizkuntza politika mintzairon inguruan zentratu dala. Halanda be, beste hizkuntza ala hizkuntza konbinaketa batzuk be izan dauz politika proposagai alderdiak: hizkuntzak orokorrean (%0,98), eleaniztasuna (%1,97), atzerriko hizkuntzak (%1,8), euskara, gaztelania eta ingelesa (%1,15), gaztelania bera beratararen (%0,49), etorkin ala gitxiengo etnikoen hizkuntzak (%0,98), hizkuntza gitxituak (%0,33) eta, azkenik, ingelesa bera beratararen (%0,16).

5.100. taula. Ezker Anitzak hizkuntza desbardinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak hauteskunde programak. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

		1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batzbestekoa
Hizkuntzak		0	0	0	0	0	1,49	3,05	0	0,98
Euskara		78,57	78,57	85,71	69,57	55,15	59,70	54,96	20	61,97
Gaztelania		0	0	0	0,87	1,47	0	0	0	0,49
Ingelesa		0	0	0	0	0	0	0,76	0	0,16
Euskara & Gaztelania		21,43	21,43	7,14	19,13	29,41	21,64	18,32	50	21,64
Euskara & Gaztelania & Ingelesa		0	0	0	0	0	0	4,58	10	1,15
Atzerriko hizkuntzak		0	0	2,38	0	2,21	4,48	0,76	0	1,80
Etorkinen ala gitxiengo etnikoen hizkuntzak		0	0	0	2,61	1,47	0	0,76	0	0,98
Estatuko eskualdeko hizkuntzak		0	0	4,76	7,83	8,82	11,94	9,92	0	8,52
Eleaniztasuna		0	0	0	0	1,47	0	6,11	20	1,97
Hizkuntza gitxituak		0	0	0	0	0	0,75	0,76	0	0,33
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	14	28	42	115	136	134	131	10	610

ITURRIA: norberak egina.

Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren nondik-norakoak ezagutzeko funtsezkoa da hizkuntza ala hizkuntza konbinaketa bakoitzari zuzendutako ekimen motak modu bereiztuan lantzea. Hizkuntza politikaren baitan tarte txikiena jaso dabenetatik hasita,

¹⁶⁵ Azpimarratu beharra dago hauteskunde programaren hizkuntza politikara zuzendutako esaldi-muin kopuru eta hizkuntza politika ekimen mota aniztasun handiagoak ez daukala esan gura hauteskundearen osotasunarekiko ehuneko handiagoa bereganatu dauanik hizkuntzen alorrak. Barriz, esan daiteke, hauteskunde programarik luzeenak direla hizkuntzei be tarte handiena eskaintzen deutenak eta, hortaz, hizkuntza politika ekimenei bere bai.

hizkuntza gitxituen gainean egindako ekimen proposamena bakarra da, bi hauteskunde deialdi jarraituetan aipatua izan dana (2005, 2009); hain zuzen: *promover la declaración del euskera y otras lenguas minorizadas europeas como lenguas oficiales de la UE* (Ezker Anitza, 2005, 2009).

Etorkinen hizkuntzak modu zeharkakoan zein zuzenean izan dauz langai Ezker Anitzak. Alderdiaren helburu nagusia etorkinen komunikazio harremanak erraztea dala esan daiteke: gizarte zerbitzuen barri emongo dauan informazioa hizkuntza anitzetan eskaintzeko gidak sortzea (1998), gizarte zerbitzuetan etorkinekaz harreman sarria daben profesionalei interpreteak jartzea (1998), osasun zentruetan itzulpen zerbitzuak edota hizkuntzak desbardinak ezagutzen dabezan profesionalak jartzea (2001), zein Euskadiren ezaugarriak aditzera emongo dauzan gida bat sortzea hizkuntza desbardinetan (2009). Etorkin eta bertakoen komunikazio harremanak hobetzeko neurriez gainera, aipatzekoa da 1998ko hauteskunde programan eskoletan etorkinen seme-alabei euren ama hizkuntza ikasteko programak sortzeko Ezker Anitzak egindako proposamena.

Gaztelania gizarte eta hezkuntza arloan izan dau hizpide alderdiak bi proposamen bideratuz: lehenengoa, gizarte alorrekoa, 1998an aipatutakoa eta gune erdaldunetan gaztelania hizkuntza nagusia izaten jarraitzea legitimatzen dauana, nahiz eta euskara be bultzatu; bigarrena, hezkuntza alorrekoa, 2001ekoa, non eskola mailan A ereduaren euskalduntze maila eskasarekiko eta gizarte sektore baxuetako ume eta gazteak bilduz eskola publikoan eredu honek bizi izandako bazterketarekiko ardura adieraziz, hezkuntza ereduaren ebaluaketa egiteko beharrezana aditzera emoten dauana.

Hizkuntza politikaren baitan kodetutako eleaniztasunari begira dagozan neurriek arlokako azken helburu izaera hartu dabe gehienetan. Ezker Anitzak, bai gizarte mailan (*una Euskadi pluricultural y plurilingüe*) bai hezkuntza alorrean (*hacia un sistema educativo vasco, público, inclusivo, participativo y plurilingüe* (Ezker Anitza, 2009), *apuesta decidida por una Universidad plurilingüe* (Ezker Anitza, 2001)) eleaniztasuna lortzea dau helburu. Era berean, eleaniztasunari zuzendutako ekimen zehatzen bat edo beste be proposatu dau Ezker Anitzak. Aurreko hezkuntzako helburuagaz lotuta, umetik eskolan hizkuntza desbardinaren ikasketa bultzatzea (1998), hezkuntza eredu eleanitza ezartzea (2009), gizarte eleanitzaren inguruko ikerketa bideratzea (2001, 2009).

Ingelesak modu esplizituan eta bera beratara ekimen bakarra hartu dau beregain, hain zuzen, unibertsitatean ingelesa bultzatuz aniztasun linguistikoa indartzea (2009). Azpimarratu beharrekoa da, Ezker Anitzaren politiketan ingelesa baino

arrakastatsuagoak izan direla atzerriko hizkuntzak. Atzerriko hizkuntzekaz bilatutakoa eskolan mintzairon ikaskuntza bultzatzea izan da (2001, 2005, 2009), horrela beronen ezagutza bermatuz (2001, 2005, 2009) eta horretarako baliabideak be jarritz (1994). Ezker Anitzaren berezitasun moduan, esan beharra dago, atzerriko hizkuntza lez kodetu diren ekimen gehienek ez dabela atzerriko hizkuntza terminoa erabili. Bere ordez, modu abstraktuan Europar Batasuneko hizkuntzak izan dauz mintzagai: *dominio de otra lengua de la comunidad europea* (2001), *otros idiomas de la Unión Europea* (2005), *una tercera lengua comunitaria* (2005), etab. Ildo berean, bateratze linguistikoaren baitan marko hirueleduna proposagai izan danetan be - gure kodeketan *euskara, gaztelania eta ingelesaren* pean kodetu dana-, Ezker Anitzak ez dau sekula hirugarren hizkuntza moduan ingelesa ezarri. 2009az geroztik, eta hauteskunde deialdi horretantxe bereziki, Ezker Anitzak proposatutakoa hezkuntza hirueleduna ezartzea izan da, bide horretan hizkuntzen ikaskuntzarako lege bat sortzea be planteatuz eta hiru hizkuntzaren ezagutza bermatzea be helburutzat joaz. Hiru hizkuntzotatik bi zeintzuk diren esplizitatu dauan arren -euskara eta gaztelania, bi hizkuntza ofizialak-hirugarrena ez jako mintzaira jakin bateri atxiki. Horren adibidetzat hurrengo esaldi-muinak: (*un modelo*) *que capacite en las dos lenguas oficiales y en, al menos, una tercera extranjera* (Ezker Anitza, 2009); edota hirurotako mintzaira bat bera be ez esplizitatz, baina hizkuntza ofizialak emontzat joaz: *la superación del actual marco de modelos lingüísticos por medio de un modelo único y flexible* (Ezker Anitza, 2009). Gizarte mailan be, ezagutza hiruelea lortzea xedetzat jo danean, esapidea parekoa izan da: *conocimiento pleno por parte de la ciudadanía vasca de sus dos lenguas oficiales complementado por el conocimiento adecuado por lo menos de una lengua extranjera* (Ezker Anitza, 2009).

Hizkuntzei orokorrean zuzendutako ekimenak edota hizkuntza politikari modu orokorrean egindako bat edo beste be izan dau proposagai Ezker Anitzak. Ekimenotatik gehien gehienak hezkuntza alorrera zuzenduta dagoz, dala eskolara (planifikazio linguistiko barria bideratu (2005) edota hizkuntzen ikaskuntzarako lege barria sortu (2009)), dala unibertsitatera (hizkuntza eskakizunak ezarri (2009)), zein hizkuntza eskoletara (hizkuntza eskolen sarea handitu). Bestalde, hizkuntza eskubideen baitan, arrazoi linguistikoekaitik emon daitekezan diskriminazioei aurre egitea be badau helburu Ezker Anitzak.

Estatuko eskualdetako hizkuntzak herri administrazioan, irakaskuntza alorrean, komunikabideetan eta esparru juridikoan izan dira langai; baina lau arloetan ekimen gehien bildu dauzana herri administrazioa izan da (ikusi 5.101. taula). Ezker Anitzak Estatuko Administrazioa eskualdetako hizkuntzen defentsa eta berreskuratzeagaz

konprometituta egoteko beharra adierazi izan dau (2005, 2009), Estatuko aurrekontu orokorretan Estatuko hizkuntza guztien normalizaziorako berariazko diru multzo bat bideratzea be eskatuz (2005, 2009). Are gehiago, Estatu mailan eskualdetako hizkuntzei izaera koofiziala atxikitzea aldarrikatu izan dau alderdiak. Bere hitzetan, *las diversas lenguas del Estado habrían de ser oficiales en sus territorios a todos los efectos y cooficiales en los órganos ejecutivos, legislativos y judiciales federales del Estado* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Ildo berean, Ezker Anitzak Senatuan Estatu barneko hizkuntza ofizialen arteko parekotasuna eskatu izan dau hauteskunde deialdi jarraituetan (1998, 2001, 2005): *plena equiparación en los trabajos del Senado de todas las lenguas oficiales en el Estado* (Ezker Anitza, 1998, 2001). Era berean, herritarrek Estatuko Administrazioagaz euren berezko hizkuntzan mintzatzeko aukera bermatzeko nahia adierazi dau Ezker Anitzak, hau da, eskualdetako hizkuntzek be Estatuko administrazioan arreta hizkuntza moduan jokatzeari (1998, 2001). Horrerik lotuta, Estatuko administrazioako langileriarekin ibilbide profesionalean hizkuntza autonomikoen ezagutza merito moduan hartzea proposatu izan dau alderdiak (2001, 2005, 2009). Amaitzeko, EAEn egoitza daben Estatuko administrazioak helarazitako dokumentazio, inprimaki ofizial, web orrialde, NAN, pasaporte, eta abarretan lurraldearen izaera eleanitza aditzera emoteko nahia be adierazi dau Ezker Anitzak (2005).

5.101. taula. Ezker Anitzak Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzei bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Adm.	Irakas.	Komu.	Jurid.	Batazbestekoa
H. babestu, bultzatu	11,11	0	22,22	0	9,09
Ikasketa, alfabetatzea	0	66,67	0	0	9,09
Legedia: aldatu	0	0	0	100	22,73
Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea	22,22	0	0	0	9,09
Hizkuntza eskubideak	5,56	0	0	0	4,55
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	16,67	0	22,22	0	11,36
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	11,11	0	0	0	4,55
Komunikazio hizkuntza funtzioa	22,22	0	55,56	0	20,45
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	0	33,33	0	0	4,55
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	11,11	0	0	0	4,55
Guztira	%	100	100	100	100
	N =	19	6	9	44

ITURRIA: norberak egina.

Irakaskuntza alorrean, eskolan gaztelania ez beste eskualdetako hizkuntzen aukerazko ikaskuntza bultzatzea izan dau Ezker Anitzak proposagai (1998, 2001), baita nazioartean euskara, galego eta katalanaren ikaskuntza eta zabalkuntza bultzatzea (2005, 2009) be. Aldi berean, eskolan Estatuaren izaera plurilinguistiko eta plurikulturalaren inguruko oinarritzko ezagutza eskaintzea bilatu dau alderdiak (2005,

2009). Bestalde, komunikabideetan, ordenu konstituzionala aintzat hartuta, eskualdetako hizkuntzak babesteko erantzunkizuna atxiki deitso Estatuko administrazioari (1994, 1998, 2001).

Bestalde, erkidegoetako telebistak, euskara, galego edota katalanez emititzen direnak barne, Estatu osoan ikusi ahal izateko neurriak hartzea proposagai izan dau Ezker Anitzak (2005, 2009): *garantizar que las emisoras que dependen de Gobiernos autonómicos, incluidas las que emiten en euskara, galego y catalán, puedan ser captadas en todo el territorio del Estado* (Ezker Anitza, 2005). 1994an Estatuko telebista eta irrati publikoetan euskarazko programak sartzeko proposamena egin eban alderdiak. Dana dala, Ezker Anitzak telebista pribatuak be izan dauz xede, komunikabideen eginkizuna zerbitzu publikoa dala azpimarratuz, programazioaren atal bat eskualdeko berezko hizkuntzetan emititzeko exigentzia ezartzea proposatuz: *en el caso de las TV privadas, teniendo en cuenta que se hallan dentro del marco de un servicio público, también se les debe exigir un esfuerzo similar, incluyendo el desarrollo de un porcentaje significativo de su programación en la lengua propia de cada Comunidad* (Ezker Anitzak, 1998, 2001).

Esparru juridikoari dagokionean, proposatutako ekimena bat da, urterik urtera aldarrikatu dana (1998, 2001, 2005, 2009): Konstituzioan hizkuntza guztien parekotasuna lortzea. Horretarako, Konstituzioa erreformatzeko beharra adierazi izan dau alderdiak. *La prevalencia constitucional del castellano sobre el resto de las lenguas del Estado español es una de las expresiones constitucionales del Estado Unitario que no pueden mantenerse en el Estado Federal propugnado por Ezker Batua Berdeak. El equiparamiento constitucional de todas las lenguas del Estado español es el marco en el que ha de apoyarse un ejercicio plurilingüístico real y efectivo* (Ezker Anitza, 1998, 2001). (...) *Así, en el Título Preliminar ha de reconocerse con claridad el carácter plurinacional, pluricultural y plurilingüístico del Estado* (Ezker Anitza, 2001).

Ezker Anitzak euskara eta gaztelaniari be atxiki deitsoz politika ekimenak arlo desbardinetan: hizkuntza politikaren arlo orokorrean, herri administrazioan, irakaskuntzan, komunikabideetan, kultura eta kulturgintzan eta gizarte bizitzan. Alde handiz, irakaskuntza izan da ekimen gehien bildu dauzana; bereziki eskola, baina baita helduentzako eskolak edota unibertsitatea be. Eskolarako, proposamenek euskarak eta gaztelaniak esparru horretan izan beharreko lekua itxuratzen dabe. Ezker Anitzak euskara eta gaztelania, biak, babestu eta bultzatu gura dauz eskola barnean (%1,41): bataren eta bestearen ikasketa bultzatuz (%8,45) eta ikasketa funtzioa atxikiz (*lengua vehicular de aprendizaje*) (%8,45), zein euren erabilera normalizatua bilatuz (%7,04)

(ikusi 102. taula). Izan be, Ezker Anitzak behin baino gehiagotan (1990, 1998, 2009, 2012) adierazi dauan lez, helburua ikasle guztiek bi hizkuntza ofizialen ezagutza ziurtatzea da (%8,45): *el objetivo lingüístico de la EPV (Escuela Pública Vasca) debe de ser que todos los alumnos y alumnas alcancen al finalizar la enseñanza obligatoria una capacidad real de comprensión y expresión oral y escrita en las dos lenguas* (Ezker Anitza, 1990). Hezkuntza ereduen proposamenei dagokionean, Ezker Anitzak aukeraketa banatuaren eredua (%5,63) baino gehiagotan dau hizpide eredu bateratu elebiduna (%14,08). Egitez, 1994, 1998 eta 2001ean ereduen sistema mantentzeko deia egiten dauan aldi berean dau hizpide eskola elebiduna. 2001ean gainera honakoa be adierazi eban: *consideramos que es necesario tender a la superación paulatina de este sistema y a la implementación de otro, en sí mismo bilingüe* (Ezker Anitza, 2001). Ebaluaketa eta erreformen proposamenak 1998ko hauteskunde deialdiaz geroztik ohikoak izan dira Ezker Anitzaren diskurtsoan. Ebaluaketa eta erreforma asko hezkuntza ereduetara zuzenduak dagoz. Egitez, hasiera batean ebaluaketa beharra zana (*realizar un informe exhaustivo sobre los tres modelos lingüísticos* (Ezker Anitza, 2001, 2005)) 2009rako erreforma bihurtu da: *la remodelación de los modelos lingüísticos* (Ezker Anitza, 2009), beste hainbat erreformaren tartean.

5.102. taula. Ezker Anitzak euskara eta gaztelaniari aldi berean bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Adm.	Irakas.	Komu.	Kult.	Gizar.	Batazbes- tekoa
Ezagutza, euskalduntzea	0	0	8,45	0	0	50	6,25
H. babestu, bultzatu	0	8,70	1,41	0	0	0	2,68
Ikasketa, alfabetatzea	0	0	8,45	0	0	0	5,36
Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea	33,33	0	0	0	0	0	0,89
Hizkuntza eskubideak	66,67	34,78	8,45	100	0	0	16,96
Bateratza linguistikoreen eredua: marko bieleduna	0	0	14,08	0	0	0	8,93
Aukeraketa banatuaren eredua	0	0	5,63	0	0	0	3,57
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	0	4,35	0	0	0	0	0,89
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	52,17	0	0	0	0	10,71
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	8,45	0	0	0	5,36
Komunikazio hizkuntza funtzioa	0	0	7,04	0	0	50	5,36
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	0	0	0	0	70	0	6,25
Baliabide tekniko, giza, materialak	0	0	5,63	0	0	0	3,57
Planifikazio soziolinguistikoa	0	0	1,47	0	0	0	0,89
Ebaluaketak, erreformak	0	0	28,17	0	0	0	17,86
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	0	0	2,82	0	30	0	4,63
Guztira %	100	100	100	100	100	100	100
N =	3	23	71	3	10	2	112

ITURRIA: norberak egina.

Hizkuntza eskubideak be izan dauz hizpide irakaskuntza alorrean Ezker Anitzak, hiru norabidetan adierazita: batetik, Ezker Anitzak aukeraketa linguistikoa dala eta gertatu daiteken segregazioak gaitzezten dauz; bestetik (2009), hezkuntza elebiduna izatea

ume eta gazte guztien eskubidea dala aldarrikatzen dau (2009) eta, azkenik, umeak euren ama hizkuntzan hezteko aukera errespetatzeko deia egiten dau, betiere euskara eta gaztelaniaren koofizialtasuna aintzat hartuta: *respetar la posibilidad de cada familia de educar a sus hijos en su lengua materna, teniendo en cuenta la cooficialidad del euskera y el castellano* (2009). Azpimarratzekoa da hezkuntza alorrean euskara eta gaztelania batera mintzagai izan direnetan ebaluaketa eta erreformak izan direla gehien aipatutakoak (%28,17) (ikusi 5.102. taula). Bestalde, hizkuntza politikaren aplikaziorako beharrezko diren bitarteko neurriak eskaintzen dabezan ekimenak be izan dira langai, nahiz eta neurri nahiko txikian: baliabideen eskaintza (%5,63), finantzaketa (%2,824).

Herri administrazioan euskara eta gaztelania batera hizpide izan direnetan bi izan dira proposamen nagusiak: euskara eta gaztelaniari arreta-harreman hizkuntza funtzioa atxikitzea (%52,17) eta herritarren hizkuntza eskubideak errespetatuak izatea (%34,78) (ikusi 5.102. taula). Zehaztu beharra dago arreta-harreman funtzioa epaitegiatarako izan dauala proposagai Ezker Anitzak, bai komunikazio idatzirako bai ahozkorako. Modu horretan, alderdiak honakoa aldarrikatzen dau: *debe existir un número suficiente de funcionarios públicos, en todos los estamentos, capaces de prestar servicio en las dos lenguas* (Ezker Anitza, 1998, 2001, 2005) eta, era berean, *modelos en ambos idiomas oficiales, de todos los documentos judiciales que se dirigen a los ciudadanos y ciudadanas vascos* (Ezker Anitza, 1998). Hizkuntza eskakizunei dagokionean, aipatzekoa da Ezker Anitzak komunitate elebidun batean bizitzeak langileria publikoari herritarrarekiko betebeharrak batzuk dakartzozala argi adierazten dauala: *las obligaciones de un servidor público hacia los ciudadanos de una lengua u otra, en una comunidad bilingüe como la nuestra* (Ezker Anitza, 2009). Era berean, eta gorago aurreratu dan moduan, aipatzekoa da Ezker Anitzak hizkuntza politika bideratzeko beharra ez dauala administrazio lokalera edo erkidegokora mugatzen, Estatuko administrazio periferikoari be betebeharrak ezartzen deituz: *establecer políticas lingüísticas en la Administración periférica del Estado y en la Administración de Justicia, con los mismos criterios que en las Administraciones locales y el Gobierno Vasco* (Ezker Anitza, 2005).

Kultura eta kulturgintza arloan sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturalak bereganatu dau protagonismoa (%70) (ikusi 5.102. taula). Hain zuzen, *potenciar la creación cultural realizada en Euskadi, tanto en euskera como en castellano* (Ezker Anitza, 1998, 2001). Kulturgintza mailan literatura eta liburugintza azpi-alorrari eskaini deituz Ezker Anitzak. Diru mailan laguntzeko konpromisoa be hartu dau alderdiak: *apostando mediante ayudas públicas por las manifestaciones artísticas históricamente asociadas a nuestra Comunidad* (Ezker Anitza, 1998, 2001). Era berean, 2012ko

hauteskunde deialdian, BEZaren igoerak bultzatuta, herritarrek produktu kulturalak kontsumitu dagiazan diru-laguntzen programa bat be izan dau proposagai Ezker Anitzak: *programa de subvenciones públicas para el acceso a los productos culturales gravados por la nueva reforma del IVA* (Ezker Anitza, 2012).

Euskara eta gaztelania batera hizkuntza politikaren arlo orokorrean, komunikabideetan eta gizartean langai izan direnetan modu honetantxe egin dabe: hizkuntza politikaren arlo orokorrean hizkuntza eskubideak (%66,67) eta ofizialtasuna (%33,33) izan dira hizpide (ikusi 5.102. taula). Hain zuzen, bai herritarren hizkuntza eskubideak bai ofizialtasuna benetako bihurtzea. Komunikabideetan be hizkuntza eskubideak izan dira langai (%100). Zehazki, EiTb herritar guztien zerbitzura jarritako komunikabidea dala aditzera emoteko, euskaldun zein gaztelaniadunentzako. Gizarte bizitzan, barriz, bi hizkuntzen erabilera (%50) eta ezagutza osoa lortzea (%50) izan dau helburu.

Aurretik aipatu dogun lez, euskara izan da bera beratara politika proposamen gehien bereganatu dauzan hizkuntza Ezker Anitzaren diskurtsoan; hain zuzen, politika ekimen guztien %61,97 (ikusi 5.100. taula). Gainera, aipatzekoa da euskarak politika alor guztietan bereganatu dauzala ekimenak. Ekimen gehien bildu dauzan esparrua, desbardintasun handiaz, irakaskuntza izan da. Bigarren herri administrazioa gailendu da eta hirugarren hizkuntza politikaren arlo orokorra. Laugarren postuan kokatu dira komunikabideek eta bostgarrenean kulturgintza. Beraren atzetik gizarte bizitza, lan mundua eta esparru juridikoa ezarri dira eta azkeneko postuan teknologia barriak.

5.103. taula. Ezker Anitzak euskarari bideratutako hizkuntza politika ekimenak arloka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Orokor	Adm.	Irakas.	Komu.	Tekno.	Lan	Kult.	Gizar.	Jurid.	Batazbes- tekoa
Ezagutza, euskalduntzea	3,92	10,14	12,69	0	0	0	0	6,25	0	7,56
H. babestu, bultzatu	35,29	5,80	2,24	0	0	0	13,64	0	0	7,84
Ikasketa, alfabetatzea	11,76	5,80	15,67	0	0	13,33	0	0	0	9,24
Legedia: mantendu	0	1,45	0	0	0	0	0	0	42,86	1,96
Legedia: aldatu	0	0	0,75	0	0	0	0	0	14,29	0,84
Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea	0	5,80	0	0	0	0	0	0	42,86	2,80
Hizkuntza eskubideak	15,69	5,80	1,49	6,90	0	13,33	0	0	0	5,04
Hizkuntza didaktika	0	0	1,49	0	0	0	0	0	0	0,56
Ikerketa	0	0	4,48	0	0	0	0	0	0	1,68
Hizkuntza eskakizunak: baldintza	0	8,70	0	0	0	0	4,55	0	0	1,96
Hizkuntza eskakizunak: meritu	0	1,45	3,73	0	0	0	0	0	0	1,68
Arreta-harreman hizkuntza funtzioa	0	20,29	0	0	0	0	0	0	0	3,92
Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa	0	0	11,94	0	0	13,33	0	0	0	5,04
Komunikazio hizkuntza funtzioa	11,76	7,25	3,73	20,69	28,57	0	0	68,75	0	9,80
Laneko hizkuntza funtzioa	0	1,45	0	0	0	0	0	0	0	0,28
Itzulketak, bikoizketak	0	0	0	6,90	28,57	0	13,64	0	0	1,96
Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala	0	0	0	27,59	0	0	18,18	0	0	3,36
Baliabide tekniko, giza, materialak	5,88	0	14,18	17,24	0	0	0	0	0	7,56
Hizkuntza paisaia	0	0	0	0	14,29	13,33	0	0	0	0,84
Planifikazio soziolinguistikoa	11,76	18,84	2,99	0	0	13,33	0	0	0	7
Ebaluaketak, erreformak	0	4,35	10,45	0	0	0	0	0	0	4,76
Transmisioa	0	0	0	0	0	0	0	18,75	0	0,84
Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa	3,92	1,45	2,99	0	0	0	36,36	6,25	0	4,48
Finantzaketa, diru laguntza, hitzarmenak	0	1,45	11,19	20,69	28,57	13,33	13,64	0	0	8,12
Tituluak, akreditazioak	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0,84
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	51	69	134	29	7	15	22	16	357

ITURRIA: norberak egina.

Euskarak irakaskuntzaren baitan jasotako ekimenak eskola, unibertsitate eta hizkuntza eskoletara zuzenduak egon dira gehiengoan; baina helduentzako eskolek, lanbide heziketak eta hezkuntza arlo orokorrak be bildu dabez politika proposamen bat edo beste. Helduentzako eskoletan proposatutakoa euskararen ikasketarako programa bereziak zabaltzea izan da (1998) eta lanbide heziketan bere euskalduntzean aurrerapenak egitea (2005, 2009). Irakaskuntza modu orokorrean hizpide izan danetan, barriz, hezkuntzako maila guztietan euskara babestea (1998), euskalduntze prozesuak bideratzea (2001), euskaldunen hizkuntza eskubideak errespetatzea (2001) eta ikaskuntza prozesua babesteko materialak sortzea (2001) izan dira proposatutakoak.

Hizkuntza eskola edota euskaltegietan, Ezker Anitzak herritar guztiei euskara ikasteko aukera zabaldu gura izan deuto: *que todo el mundo tenga la posibilidad de aprender euskera, lo cual no sucede en estos momentos* (Ezker Anitza, 1990) eta azken urteetan etorkinek euskara ikasi dagien programa bereziak sortzea proposatu dau (2005, 2009). Baliabideen eskaintzak be pisu handia bereganatu dau, dala materialen sorkuntzarako (1994, 1998), dala udaletako eta itunpeko euskaltegi sarea indartzeko (1994, 1998, 2001). Era berean, finantzaketak eta diru laguntzak izan dauz hizpide Ezker Anitzak, bai euskaltegiei eurei zuzenduta zein ikasleei eurei eginda: *[aumentar] la financiación de los euskaltegis concertados hasta 2 euros por hora y alumno, tal y como reivindica el conjunto del sector* (Ezker Anitza, 2005); *[incrementar y generalizar] las ayudas económicas ligadas a resultados académicos, hasta conseguir la gratuidad* (Ezker Anitza, 2009). 2009an ikasleen perfil eta beharizanetara eta teknologia barrietara egokituko dan hezkuntza sistemaren bermoldatzea be izan dau proposagai. Era berean, aipatzekoa da 1986an HABEren lege erreforma izan ebala proposagai Ezker Anitzak; eta 2005 eta 2009an helduen euskalduntzeko hezkuntza sistemaren indartzea eta erreforma.

Unibertsitatean bere euskalduntzea dau Ezker Anitzak helburu (*la euskaldunización de la Universidad* (1998)), euskararen presentzia eta erabilera indartzea (1998, 2001, 2009). Izan be, Ezker Anitzaren ustetan unibertsitatearen eginkizuna be bada euskara indartzea: *se le asigna cada vez más un papel de fomento de la lengua vernácula* (Ezker Anitza, 2009). Zentzu horretan, unibertsitate mailan euskarari ikasketa (1998, 2001, 2005, 2009) eta ikerketa (1994, 1998, 2001, 2009) funtzioa atxikitzeari presentzia eta jarraipen handia eskaini deuto alderdiak. Horren adibidea honako aipuak: *incrementar la oferta de estudio de asignaturas en euskera* (2005), edota *desarrollar una política que impulse el trabajo científico en euskera* (1998, 2001). Irakaskuntza euskaraz bideragarri egiteko irakaslegoak euskara ikastea funtsezkotzat jotzen dau Ezker Anitzak (1994, 1998, 2001): *deben redarctarse y ponerse en marcha planes de aprendizaje y profundización en el conocimiento de nuestra lengua, de cara a que en un plazo de tiempo adecuado pueda subsanarse esta situación* (Ezker Anitza, 1994, 1998, 2001). Baina irakasleen euskalduntzeaz gainera, euskara unibertsitatean normalizatzeko plan zabalagoen beharra be identifikatu dau alderdiak: *se requiere seguir impulsando planes consensuados de extensión del euskera en la Universidad* (2009). Era berean, prozesu hori bideratzeko baliabideen eskaintza be hartu dau kontuan Ezker Anitzak, baita finantzaketa handiagotzeko beharra be (1990, 1998, 2001, 2005, 2009); izan be, alderdiaren ustetan *ésta progresión no es posible sin asignar esfuerzos presupuestarios especiales* (Ezker Anitza, 2005). Amaitzeko,

Ezker Anitzak, ikerketa euskaraz egiteaz gainera, euskararen inguruan ikerketa babesteko hautua be egin dauala aipatzekoa da: *apoyo a la investigación en y sobre el euskera* (Ezker Anitza, 1994, 1998, 2001).

Eskolari dagokionez, Ezker Anitzak 1986an, dagoeneko, ikasle guztiak euskalduntzea helburutzat jo eban. Bere hitzetan, *en definitiva, el objetivo a conseguir es la Euskaldunización de toda la población escolar vasca* (Ezker Anitza, 1986). Bide horretan, euskalduntzea indartzeko beharra behin baino gehiagotan adierazi dau: *necesidad de reforzamiento de los niveles de euskaldunización* (Ezker Anitza, 2009), ikasleena ezeze irakasleena bere bai. Irakasleek euskara ikasteko neurri errepikakor bat lrale zentruen sarea zabaltzea izan da (1994, 1998, 2001). Hori holan izanik be, irakasleak euskara hizkuntza eskakizunetik salbuesteko kasuak lege mailan aintzat hartu eta garatzea proposatu izan dau: *desarrollar legislativamente el reconocimiento de los supuestos de exención de perfil lingüístico contemplados genéricamente en el Decreto sobre Perfiles Lingüísticos* (Ezker Anitza, 2001, 2005). 90 hamarkadaren bueltan, ikasleak euskalduntzeko B eta D erduetan matrikulazioa sustatzea (*potenciar la matriculación en los modelos B y D en la escuela pública* (Ezker Anitza, 1990)), zein A erduan euskarari ikasketa funtzioa atxikitzea (*reforzar la presencia del euskera en el modelo A, lengua a la que se otorgaría un valor instrumental en la enseñanza de alguna de las áreas o asignaturas* (Ezker Anitza, 1994, 2001) izan dira proposatuak.

Euskarari eskolan tarte bereiztua eskaini izan jakonetan ebaluaketa eta erreformek espazio nabarmena bereganatu dabe bi norabidetan: batetik, hezkuntza sisteman ezarritako euskalduntze ereduen ebaluaketa eta erreforma egitea izan da proposatutakoa, estrategiak eraginkorrak izan ez diren kasuetan (1986, 1990, 2001); eta, bestetik, irakasleen euskalduntzeko programa dan lrale bera ebaluatu eta erreformatzea (2001, 2005): *reformular los planes de euskaldunización del profesorado (lrale) que están dando muestras de inadecuación* (Ezker Anitza, 2005). Era berean, Ezker Anitzak hezkuntza sistemako baliabideen eskasia emoten dau aditzera eta beroneri aurre egiteko konpromisoa hartzen dau (1990, 1994, 1998, 2001), bestea beste, material didaktikoa gehituz eta hobetuz.

Euskarak bera beratarra herri administrazioan be presentzia nabarmena lortu dau, dala herri administrazioa hizpide orokor hartuta, epaitegietan, udal eta foru administrazioetan, arduradun politikoen artean, estatuko administrazioan eta organismo internazionalan.

Udal administrazioan politika proposamen berberak izan dauz aipagai Ezker Anitzak 1998an eta 2001ean: Udal Lege proiektuan herri administrazioaren normalizazio

linguistikoari kapitulu bat eskaintzea eta euskaldun kopurua handia dan herrietan euskara lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzea.

Ezker Anitzak hizkuntzei modu zuzenean ala zeharka lotutako erakundeetan euskal ordezkariak politikoak izatea proposatu izan dau: *bien incorporando los representantes vascos a la delegación del Estado federal, especialmente en el caso de aquellos que se ocupan de materias en las que es importante la aportación de Euskadi, por ejemplo: presencia en la UNESCO para las cuestiones relativas a la lengua y a la cultura* (Ezker Anitza, 2005).

Ordezkaritza politikoaren artean hizkuntza politika gaitan sentsibilizazioa indartzea proposatu dau Ezker Anitzak (2009), ordezkari politikoaren soziolinguistika konparatuko ezagutza zein hizkuntza politikaren inguruko eztabaidetan parte hartzea bultzatuz.

Estatuko administrazio periferikoan eta epaitegien herri administrazio eta Eusko Jaurlaritzako hizkuntza politika irizpide bardenak ezartzeko proposamena egin izan dau Ezker Anitzak 1998, 2001 eta 2009an: *establecer políticas lingüísticas en la Administración periférica del Estado y en la Administración de Justicia con los mismos criterios que en las Administraciones locales y el Gobierno Vasco* (Ezker Anitza, 2009).

Bestalde, herri administrazioaren baitan politika ekimen gehien jaso dauzan epaitegien kasuan (1998, 2001, 2005, 2009), proposatutako ekimen motak anitzak izan dira, nahiz eta euren artean koherentzia eta norabide berbera ageri. Ezker Anitzaren ustetan, *la Administración de Justicia del País Vasco no puede seguir siendo una isla lingüística en medio de un conjunto de Administraciones Públicas vascas que caminan hacia el bilingüismo* (Ezker Anitza, 2001). Alderdiak beharrezkotzat jotzen dau botere judizialak euskararen izaera ofiziala aintzakotzat hartzea eta beronetara egokitzea (*adecuación de la Justicia en Euskadi a las exigencias derivadas de la existencia de dos lenguas oficiales y euskaldunización* (Ezker Anitza, 2009)); modu horretan euskaldunen hizkuntza eskubideak bermatzeko. Helburu horregaz, euskarak epaitegien arretar harreman hizkuntza moduan jokatzeko funtsezkoa da, baita harremana eskaintzerakoan itzulpen zerbitzuen behin behinekotasuna helburutzat jotzea: *el objetivo se ha de centrar en reducir al máximo el uso transitorio de los traductores, que ha de quedar desterrado en el plazo más breve posible* (Ezker Anitza, 1998). Hori lortzeko, neurri desbardenak dauz proposagai: maila orokorrean epaitegien euskalduntzean ahalegin berezia egitea (*un esfuerzo especial en la euskaldunización* (Ezker Anitza, 2001, 2005) zein justizia administrazioan Hizkuntza Normalizaziorako Plana martxan jartzea (1998, 2001, 2005). Maila zehatzagoan, honakoak izan dira proposatutakoak: epaitegi eta auzitegi bakoitzean herritarren euskara eskaerari erantzuteko hizkuntza eskakizundun

langile nahikoa ezartzea (1998, 2001, 2005); arreta euskaraz emoteko gai diren epaitegi zirkuituak eratzea (2005, 2009); epaile, fiskal eta sekretarioen euskalduntzea bultzatzea euren lan eskubideak kaltetu barik euskara ikasteko neurriak hartzera konprometituz (1998, 2001, 2005, 2009).

Bestalde, herri administrazioa modu zabalean lantzerakoan, honakoak izan dira proposatutakoak. Euskara herri administrazio desbardinetan bultzatzea (1998), herri administrazioa eta euskal erakundeetan euskara orokortzea (1990), herri administrazioan herritarren hizkuntza eskubideak aintzat hartzea (2001), langileria publikoari hizkuntza eskakizunak ezartzea (1998, 2001), baina ezartze hori lanpostuan bete beharreko funtzioak aintzat hartuta egitea: *evitando la asignación de perfiles no relacionados con el contenido de sus funciones* (Ezker Anitza, 2005). Hizkuntza eskakizunak hizpide hartuta, interesgarria da 1990eko esaldi batez puntualizazioa burutzea. Ezker Anitzak herri administrazioaren euskalduntzea lortu gura dau, baina langileria lanpostu sarreran baztertu baino eurak euskalduntzeko aurrekontu konpromisoa hartuz: *generalización del euskera en la Administración e instituciones vascas, incidiendo en el compromiso presupuestario de euskaldunización del funcionariado y no tanto en el hecho discriminatorio a la hora de procurar el acceso* (Ezker Anitza, 1990). Langileriaren euskalduntze prozesuetan azken azterketa bakarraren lekuan ebaluaketa jarraia ezartzea be proposatu dau Ezker Anitzak (2005); baita hizkuntza planifikazio orokorra burutzea herri administrazio zehatza, denbora, lekua zein lanpostu mota aintzat hartuta (2001, 2009). Ildo horretan, eremu euskaldunetan euskarak lehentasunezko hizkuntza moduan jokatzeko (1994, 1998, 2001), arreta-harreman hizkuntza moduan zein lan hizkuntza gisa ontzat jotzen dau.

Euskarari zuzendutako ekimenetan hizkuntza politikaren arlo orokorra izan da hirugarren arlo indartsuena 51 ekimenegaz (ikusi 5.103. taula). Ekimen horreen %35,29 euskara babesteko proposamen orokorretara zuzendu dau Ezker Anitzak: normalizazio linguistikoaren aldeko aldarrietara, euskara babesteko neurrien aldarrikapenera, etab., planak erkidego osora zein, berenberegi, zein zonalde euskaldunetarako zuzenduz. Hizkuntza politikaren arlo orokorrean euskarari zuzendutako bigarren ekimen indartsuena hizkuntza eskubideei dagokiena da, proposamenen %15,69gaz. Hain zuzen, herritarrei euskara ezagutu eta erabiltzeko eskubidea bermatu gura deuse Ezker Anitzak: *garantizar el derecho de todos los ciudadanos a conocerlo y comunicarse correctamente en él, en cualquiera de los ámbitos propios de la expresión lingüística* (1994, 1998, 2001). Bestalde, euskararen erabilera indartzeko eta normalitzeko konpromisoa be hartu dau alderdiak (%11,76), bere funtzio eta erabilera esparruak zabalduz (*ampliar el repertorio de funciones y*

ámbitos de utilización del euskera (1998, 2001)); baita euskaldunen kopurua handitzekoa be, beronen ikaskuntza bideratuz (%11,76) eta herritar zein gizartearen euskalduntzean aurrera eginez (%3,92) (ikusi 5.103. taula).

Planifikazio soziolinguistikoari dagokionean, alderdiak euskararen normalizaziorako Plan Zuzentzaile Orokorra aldarrikatzeaz gainera (1998, 2001), erabilera planak (2001) edota hiriburu eta hiri handietara berariaz zuzendutako planak (1998, 2001) burutzea proposatu izan dau Ezker Anitzak. Planok euskarak hizkuntza politikaren arlo orokorrarean jasotako ekimenen %11,76 batu dabe (ikusi 5.103. taula). Bestalde, dagoeneko abian dagozan zonalde euskaldunetako lanak babesteko erakunde publikoen laguntza, baliabideak eskaintzeko konpromisoa be hartu dau Ezker Anitzak (%5,88) 1990, 1998 eta 2001eko hauteskunde programetan. Azkenik, herritarren sentsibilizaziorako neurriak izan dauz hizpide (%3,92); izan be, alderdiaren hitzetan, es *necesario que el euskera gane prestigio social y sea precibido como algo valioso y propio por toda la población, euskaldun o no* (Ezker Anitza, 2005).

Komunikabideetan euskarak ekimenezko 29 esaldi-muin bereganatu dauz (ikusi 5.103. taula). Ekimen nagusia sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturalak bereganatu dau (%27,59). Bere baitan proposatutako ekimenak hiru izan dira, hauteskunde deialdi desbardinetan baten baino gehiagotan proposatutakoak: batetik, euskaraz egunkari plurala sortzeko babesa eskaintzea (1990, 1994, 1998, 2001): *propiciar la difusión de un diario plural en euskera* (Ezker Anitza, 2001); bestetik, maila orokorragoan komunikabide barriak sortzeko babesa eskaintzea (2005, 2009); eta, azkenik, ETB1 indartzea, gazte eta hiritar euskaldunentzako (euskaldunen gehiengoa direlako) eduki erakargarriak sortuz (2005, 2009).

Euskararen erabilera komunikabide desbardinetan indartzeko nahia be adierazi dau Ezker Anitzak, EAEn ezeze helburu dauan Estatu federaleko komunikabide publiko zein pribatuetan: *garantía de la presencia del euskera en todos los medios de comunicación públicos y privados del Estado federal* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Era berean, euskarazko prentsa idatziarentzako (1990, 1994, 1998) eta euskarazko irrati publikoarentzako (1994, 1998, 2001) diru laguntzak eskaintzea eta indartzeko konpromisoa hartu dau alderdiak, baita euskal telebistako euskarazko kanala indartzeko neurriak, zein euskara darabilen komunikabideen sendotzea: *impulsar la consolidación de los medios de comunicación que utilizan el euskera, actualmente existentes* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Gaztelaniaz argitaratzen diren egunkari eta aldizkarien itzulpena argitaratzeko proposamena be egin dau Ezker Anitzak: *publicación de versiones traducidas de periódicos o revistas que actualmente se editan*

sólo en castellano, aprovechando las posibilidades que brindan las nuevas tecnologías (Ezker Anitza, 2005, 2009). 2005ean zinema aretoetan euskararentzako presentzia kuota bat ezartzea izan eban proposagai alderdiak: *establecer una cuota de presencia del euskera en las salas de exhibición cinematográficas* (Ezker Anitza, 2005). Amaitzeko, aipatu beharra dago herritarren hizkuntza eskubideen errespetua, euskara ezagutu eta erabiltzekoa, komunikabideen alorrean errespetatzea be birritan izan dauala hizpide alderdiak, 2001ean eta 1998an.

Kulturaren baitan 22 esaldi-muin bildu dabez euskarari zuzendutako ekimen politikoei (ikusi 5.103. taula). Ekimen gehien sentsibilizaziora bideratu dauz Ezker Antizak (%36,36). Esaterako, euskal herritarren artean euskararen ondare estimazioa indartzea (1998, 2001), euskararen egoera ezagutarazteko kanpainak bideratzea (2005, 2009) bai EAEn bai EAetik kanpora, zein euskararen eguna jaiegun moduan ezartzea (2005) izan dira sentsibilizazioari begira proposatutako ekintzetako batzuk. Euskaraz burututako sorkuntza eta eskaintza kulturala indartzera zuzendutako ekimen bat edo beste be izan dauz Ezker Antizak (%18,18). Hain zuzen: *potenciación de la música, literatura, teatro y otras manifestaciones culturales en euskera* (Ezker Anitza, 2005); *promoción del euskera en aquellos ámbitos en los que menor presencia haya tenido, como por ejemplo en el teatro o el cine* (Ezker Antitza, 2009), *aumentar la oferta musical en ámbitos sociales donde mayor presencia tiene el euskera* (Ezker Antitza, 2009), edota musika alorrean *incrementar la producción de servicios en euskera* (Ezker Anitza, 2009).

Hiru hauteskunde deialdi jarraietan Ezker Anitzak pentsamendu unibertsalaren, zientzien eta literatur artelanenak itzultzeko Itzulpen Departamentu Egonkor bat sortzea proposatu izan dau: *incentivar de forma sostenida su virtualidad expresiva, mediante la creación de un Departamento Estable de Traducción de las grandes obras del pensamiento universal, las ciencias, y las diversas artes literarias* (Ezker Anitza, 1994, 1998, 2001). Ekimen horretarako aurrekontuan tarte bereiztua eskaintzea izan dau proposagai alderdiak: *para esa actividad dispondrá de un espacio propio, mantenido a través de capítulos o subcapítulos presupuestarios específicos* (Ezker Antiza, 1994, 1998, 2001). Halaber, Ezker Anitzak euskara euskal kultura adierazpen moduan zaintzea aldarrikatu dau (%13,64) 2005 eta 2009ko hauteskunde deialdietan: *la conservación del legado cultural y lingüístico* (Ezker Anitza, 2009).

Gizarte bizitzan euskarari zuzendutako 16 esaldi-muinetatik %68,75 euskararen erabilera indartzera zuzendua egon da, bai gizartean orokorrean (*fomento del uso social del euskera* (Ezker Anitza, 2005)), baina bereziki eskolaz kanpoko jardueretan

(ikusi 5.103. taula): *favorecer la utilización del euskera como lengua de relación por parte del alumnado fuera del ámbito de la escuela* (Ezker Anitza, 200)). Bestalde, euskararen transmisioa be izan dau langai alderdiak (%18,75), zehazki, euskararen transmisio naturala bultzatzeko planak bideratzeak: *elaboración de planes que tenga como objetivos la potenciación de la transmisión natural del euskera de padres a hijos en el seno de la familia* (Ezker Anitza, 1994, 1998, 2001). Kultura arloan gertatu dan era berberean, euskararen gizarte prestigioa indartzeko sentsibilizazioa be izan dau hizpide Ezker Anitzak (2009), baita gizartearen euskalduntzea be (1998).

Lan munduaren baitan euskarak 15 esaldi-muin jaso dauz, ekimen mota anitzak bilduz (ikusi 5.103. taula). Esaterako, sindikatu eta enpresa batzordeekaz batera enpresen normalizazio linguistikorako baldintzak ezartzea (2005, 2009), langile eta enpresen artean hitzartutako normalizazio planak diruz laguntzea (2005, 2009), zerbitzua euskaraz eskaintzen daben enpresentzat ziurtagiri bat sortzea zerbitzuaren akreditazioa burutzeko (2005, 2009), enpresa publiko eta pribatueta formakuntza planetan euskararen ikaskuntza gehitzea (2005, 2009) zein beste ikasgai batzuetan ikasketa hizkuntza moduan jokatzeara (2005, 2009), publizitatean zein etiketajean euskara indartzea (2005, 2009) eta langileen hizkuntza eskubideak errespetatzea (2005, 2009).

Esparru juridikoan aldarrikatuak bi ekintza mota izan dira. Batetik, euskararen inguruko legedia garatzea. Ezker Anitzak Euskararen Legea bere osotasunean garatzea aldarrikatu dau: *que se desarrolle en su integridad la Ley Básica de Normalización del uso del euskera* (Ezker Anitza, 1998, 2001) eta baita esparru desbardinetaarako legedia barria sortzea: Osakidetzarako, Ertzaintzarako, Eusko Trenbideetarako, etab. (1998, 2001). Esan beharra dago, 2005ean, Euskararen Legea garatzea ordeztu berriko eta eguneratzeko nahia adierazi ebala Ezker Anitzak: *revisar y actualizar la Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera* (Ezker Anitza, 2005). Bestetik, Ezker Anitzak EAEtik kanpora euskararen ofizialtasuna aldarrikatu dau, bai Espainiar eta Frantziar Estatuetan (2005, 2009) bai Europar Batasunean (2005, 2009): *oficial tanto en los Estados Español y Francés, como en la Unión Europea* (Ezker Anitza, 2009).

Amaitzeko teknologia barrietan be eskeini jako tartea euskararentzako politika ekimenei (2005, 2009). Teknologia barrietan euskara erabiltzea (*apostar por la presencia del euskera en el ámbito de las nuevas tecnologías* (2005, 2009)) eta berau diruz laguntzea (2005, 2009) izan dira proposatutakoak, software informatikoan euskarazko bertsioa bermatzeko.

Bestalde, Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren aplikazio esparru nagusia EAE izan da. Egitez, ekimenen %85,74 erkidegoaren baitan eta erkidego osora zuzendu dau Ezker Anitzak; eta aipatzekoa da, 1986, 1990 eta 2012ko hauteskunde programetan ekimen guzti guztiak egon direla bertara bideratuak (ikusi 5.104. taula). Gainontzeko hauteskunde deialdietan beste aplikazio esparru batzuk be nabarmendu dira. 1994, 1998 eta 2001ean eremu estrategikoetarako ekimenak izan dira langai, zehazki, zonalde euskaldunak, erdaldunak eta hiriburuak, batazbestekoan proposamenen %2,79 bilduz. Eremu estrategikoetarako proposatutako politikek euskararen presentzia indartzea izan dabe xede. Halaber, eremu estrategikoaren ezaugarrien arabera ekimenak egokitu egin dauz alderdiak. Horrela, eremu nagusiki erdaldunetan euskara indartzea izan da helburu, baina gaztelaniaren nagusigoa errespetatuz (1998). Zonalde nagusiki euskaldunetan herri administrazioan euskara lehentasunezko hizkuntza izatea ontzat jo dau (1994, 1998, 2001). Hiriburu eta hiriguneetan, barriz, elebitasun orekatua indartzeko nahia agertu dau: *potenciar un bilingüismo equilibrado en las capitales y grandes zonas urbanas* (Ezker Anitza, 1998). Era berean, 1998 eta 2001ean esparru lokala be izan da helburu ekimen bat eta bakarra proposatuz bi deialdietan: Udalen Legean hizkuntza normalizazioari atal bat eskaintzea.

5.104. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politika ekimenen aplikazio esparruak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbestekoa
Lokala	0	0	0	0,87	0,74	0	0	0	0,33
Eremu estrategikoak	0	0	7,14	8,70	2,94	0	0	0	2,79
EAE	100	100	88,10	81,74	87,50	80,60	86,26	100	85,74
Espainiar Estatua & Estatuko Autonomia Erkidegoak	0	0	0	8,70	8,82	12,69	9,92	0	8,85
Europar Batasuna	0	0	0	0	0	2,24	1,53	0	0,82
Nazioartea	0	0	0	0	0	2,99	0,76	0	0,82
Diaspora	0	0	0	0	0	0,75	0,76	0	0,33
Estatu Frantsesa	0	0	0	0	0	0,75	0,76	0	0,33
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	14	28	42	115	136	134	131	610

ITURRIA: norberak egina.

Bestalde, Espainiar Estatua eta bere autonomia erkidegoak 1998az geroztik eta 2009ra arte izan dira hizkuntza politiken jasotzaile, neurri azpimarragarrian gainera. Izan be, Espainiar Estatua izan da EAEn osten proposamen politiko gehien bildu dauzan aplikazio esparrua, %8,85 batazbestean (ikusi 5.104. taula). Espainiar Estatua zuzendutako politika ekimenek estatuko eskualdeko hizkuntzak izan dauz politiken xede nagusiki, nahiz eta euskarak bera beratarra be bildu dauan Espainiar Estatu mailako ekimenen bat edo beste. Eskualdeko hizkuntzak, eta euskara, Estatu Federalean ofizialak izatea da helburu nagusia, horretarako beharrezko diren neurriak

be planteatuz, besteak beste, gaur egungo legediaren erreforma, Estatuko administrazio desbardinetan beronen erabilera bultzatzea, etab. Esparru juridikoaz eta Estatuko administrazioaz gainera Estatu mailako komunikabideak eta eskola bera be izan dauz langai Ezker Anitzak. Eskualdeko hizkuntzek eta euskarak Estatu mailan eta Estatu mailako komunikabideetan presentzia izatea da alderdiak bilatutakoa; eta eskolan komunitate erkidego desbardinetan eskualdetako hizkuntza ikasteko aukera eskaintzea.

Aplikazio esparru aniztasun handiena 2005 eta 2009ko hauteskunde programek bildu dabe. Egitez, Europar Batasuna, nazioartea, diaspora eta Estatu Frantsesa be izan dira langai, nahiz eta modu bazterrekoan. Batzbesteko datuak aintzat hartuta, Europar Batasunak eta nazioarteak politiken %0,82, eta diasporak eta Estatu Frantsesak %0,33 batu dabe (ikusi 5.104. taula). Europar Batasunean eta Estatu Frantsesean euskararen eta lurraldeko hizkuntza gitxituen ofizialtasuna aldarrikatu dau Ezker Anitzak; nazioartean euskara eta Estatuko eskualdeko hizkuntzen ikaskuntza eta babesa bultzatzea eta diasporan kulturalki euskararen sentsibilizazioa burutzea.

Ezker Anitzak proposagai dauzan hizkuntza politikek onuradun desbardinak dabez. Politika ekimen gehien bildu dauzan kolektiboa diferentzia handiz herritarrena izan da, proposamenen %33,66 bere eginez (ikusi 5.105. taula). Bigarren postuan erakundeak kokatu dira ekimenen %17,08 batuz. Hirugarren kolektiboa, barriz, ume eta gazteek osatutakoa izan da, %12,64 gehituta; laugarrena herri administrazioa politiken %12,81gaz. Hurrengo onuradun indartsuena irakasle eta ikerlariak osatutako taldea izan da, nahiz eta presentzia nabarmen murriztagoagaz, hain zuzen, ekimenen %5,75egaz. Atzetik gertu langileria, %4,76 bilduta, eta euskaingintza, %4,27 eginda, kokatu dira. Etorkinek eta gitxiengo etnikoek, bestalde, ekimenen %2,79 batu dabe, kulturgile eta ordezkari politikoek %1,64 eta hizkuntza ikasleek %1,15. Era berean, aipatu beharra dago familiak, kontsumitzaileak, diasporako herritarrak eta euskaldunen hizkuntza komunitatea be kolektibo onuradun izan diren arren, euren presentzia ez dala batzbesteko 1era be heldu; hurrenez hurren, hizpidearen %0,99, %0,33, %0,33 eta %0,16 batu dabe. Ehunekook aintzat hartuta, aipatzekoa da ekimenen %65,84 banakako kolektiboei zuzenduta dagozala eta %34,16, barriz, erakundeei¹⁶⁶.

---

¹⁶⁶ Ordezkarari politikoak erakunde moduan jo dira politikoak banaka baino ordezkari politikoak presentzia daben erakundeak izan direlako ekimenen jasotzaile nagusi : legebiltzarra, senatua, etab.

5.105. taula. Ezker Anitzaren hizkuntza politika ekimenen onuradunak hauteskunde programaka. 1986-2012 (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	1986	1990	1994	1998	2001	2005	2009	2012	Urteen batazbes- tekoa
Herritarrak	50	32,14	35,71	43,48	33,33	29,85	25,95	50	33,66
Euskaldunen hizkuntza komunitatea	0	0	0	0	0	0,75	0	0	0,16
Langileria	0	7,14	2,38	3,48	2,96	8,21	5,34	0	4,76
Irakasleak & Ikerlariak	0	3,57	19,05	6,09	8,89	4,48	0,76	0	5,75
Hizkuntza ikasleak	7,14	0	2,38	0,87	0	1,49	0,76	10	1,15
Umeak & gazteak	14,29	21,43	7,14	8,70	11,11	12,69	17,56	10	12,64
Familiak	0	0	2,38	0,87	1,48	0,75	0,76	0	0,99
Etorkinak & Gitxiengo etnikoak	0	0	2,38	2,61	3,70	3,73	2,29	0	2,79
Kontsumitzaileak	0	0	0	0	0	0,75	0,76	0	0,33
Ordezkarikari politikoak	0	0	0	2,61	0,74	2,24	2,29	0	1,64
Kulturgileak	0	0	0	1,74	1,48	2,24	0,76	20	1,64
Euskalgintza	7,14	10,71	11,90	4,35	2,96	2,99	3,05	0	4,27
Erakundeak	14,29	10,71	14,29	15,65	23,70	15,67	16,03	10	17,08
Herri administrazioa	7,14	14,29	2,38	9,57	9,63	13,43	22,90	0	12,81
Diaspora	0	0	0	0	0	0,75	0,76	0	0,33
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	N =	14	28	42	115	136	134	131	610

ITURRIA: norberak egina.

Onuradun kolektibo bakoitzak politika ekimen desbardinak bildu dauz bere inguruan. Ekimen gitxien jaso dabezan onuradunetatik hasita eta onuradun mota bakoitzeko gailendu diren proposamenak azpimarratuz, hurrengoak aipatu daitezke. Euskaldunen hizkuntza komunitateak proposamen bakarra jaso dau, hain zuzen, komunitatearen hizkuntza eskubideak errespetatuak izatea. Kontsumitzailei zuzendutako proposamenean produktuen publizitate eta etiketatzean euskara indartzea izan da aipatutakoa. Diasporara zuzendutako politiketan euskararekiko sentsibilizazioa handitzea izan da xede. Familien kasuan ekimen aipatuena euskararen transmisioa bultzatzea izan da, baina eskola esparruan be izan dira noiz edo noiz aitatuak. Hizkuntza ikasleen kasuan euskara eskolen finantzaketa eta bere dohakotasuna izan da ekimen bultzatuena. Ordezkarikari politikoen kasuan, Senatuan, ordezkari diharduen erakundean, Espainiar Estatuko eskualdeetako hizkuntzen bardintze erabatekoa eskatu izan dau hainbat deialditan alderdiak, baita hizkuntza politikaren arloan ordezkari politikoek planifikazio soziolinguistikoa bideratzea be. Era berean, kulturgileei bideratutako ekimenen zentrua euren sorkuntza babestea izan da, maila ekonomikoan barne. Etorkinekin bilatutakoa, nagusiki, euskara eta gaztelania ikastea izan da eta eurekaz harremana ahalbidetzeko bideak ezartzea (itzulpen zerbitzuak, esaterako). Euskalgintzan berau bideragarri egiteko baliabideak eta finantzaketa eskaintzea izan

dira ekimen nagusiak. Halaber, euskal munduan murgilduta dagozan komunikabide barrien sorkuntzak eta eskaintzak be izan dau presentzia nabarmena. Langileen kasuan hizkuntza eskakizunak baldintza moduan eta euskararen ikasketa nabarmendu dira bereziki; halaber, langileen hizkuntza eskubideen bermatzea be izan da landua. Irakasleen kolektiboan euskararen ikaskuntza izan da indar handienaz bilatutakoa eta, bigarren maila batean, irakasleen euskalduntze prozesuaren gainean ebaluaketak burutzea, zein euskarazko material didaktikoa irakasleei erraztea be.

Ume eta gazteen kasuan euskara eta gaztelania ezagutzea bilatu da nagusiki; horretarako, besteak beste, bi hizkuntzei ikasketa funtzioa atxikitzea proposatuz, zein bi hizkuntzen, baina bereziki euskararen izaera komunikatiboa indartuz. Aldi berean, ikasketa kodeak be presentzia handia bereganatu dau eta ikastea proposatutako hizkuntzak atzerriko hizkuntzak, euskara eta Espainiar Estatuko eskualdeetako hizkuntzak izan dira.

Herri administrazioa onuradun hartuta, gehien aipatu dan ekimena euskarari eta Espainiar Estatuko eskualdeetako hizkuntzei Estatu mailan izaera ofiziala atxikitzea izan da. Halaber, herri administrazioaren baitan epaitegien eta, neurri txikiagoan, udal eta foru administrazioen euskararen planifikazio soziolinguistikoak be tarte handia bereganatu dau. Herri administrazioa onuradun hartuta beste hamaika ekimen mota be izan dira proposagai; besteak beste, euskararen hizkuntza politikarentzako finantzaketa neurriak zein baliabide eskaintza, elebitasunaren zein Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzen babesa, euskalduntzea, etab.

Herri administrazioaz haratago, erakundeek kasuan be asko dira proposatutako ekimen motak, eta asko erakunde tipoak: hezkuntzara zuzendutako erakundeak orokorrean, eskola, unibertsitatea, helduentzako irakaskuntza erakundeak, sektore pribatuko enpresak, nazioarteko erakundeak, telebista erakundeak zein teknologia barrietan murgildutakoak. Gailendutako ekimen nagusia hizkuntza politikaren ebaluaketa eta erreformara zuzendutakoa da; eskolara erabat bideratua. Bigarren ekimen indartsuena eskola alorrean zentratu da, hain zuzen, bateratze linguistikoaren eredu hirueleduna proposatuz; eta erakundeetara zuzendutako hirugarren politika arrakastatsuen, ostera, euskarari bideratutako politikaren finantzaketara zuzendu dau Ezker Anitzak, bai eskolara, unibertsitatara, teknologia barrietara, lan mundura, zein kultur arlora bideratutako finantzaketa.

Amaitzeko, herritarrei modu orokorrean zuzendutako ekimenak dira. Ekimenok be anitzak diren arren, lau nabarmendu daitezke bereganatu daben presentzia esanguratsuagaitik: herritarren artean euskararen, eta bigarren maila batean, Espainiar

Estatuko eskualdeko hizkuntzen erabilera bultzatzea; euskara, eta beragaz batera gaztelania, arreta-harreman hizkuntza moduan indartzea; euskara eta bigarren maila batean Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak babesteko neurriak hartzea; eta euskal herritarren, euskaldunen zein gaztelaniadunen, hizkuntza eskubideak bermatzea.

Azpimarratu beharrekoa da Ezker Anitzak zerbitzu publikoaren aldeko apustu esplizitua egiten dauala, bereziki hezkuntza publikoaren aldekoa. Horren adibide dira honako adierazpenak: *IU/EB defenderá un proyecto de Escuela Pública Vasca* (EB, 1990) edota *hacia un sistema educativo vasco, público, inclusivo, participativo, plurilingüe y de calidad* (2009, 2012).

5.5.8. Balio euskarriak

Atal honetan, Ezker Anitzak hizkuntzen inguruko diskurtso ideologikoan eta proposatutako hizkuntza politiketan oinarri dauzan balio euskarriak identifikatuko dira. Ezker Anitzaren hauteskunde programetan 315 esaldi-muin izan dira balio euskarri moduan kodetuak. Balio euskarriak zuzenduta egon diren hizkuntzak aintzat hartuta, hiru hizkuntza ala hizkuntza konbinaketa izan dira nagusitu direnak: euskara, euskara eta gaztelania eta Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak. Lehenengoak balio esaldi-muinen %45,71 batu dau, bigarrenak %29,52 eta hirugarrenak %14,6 (ikusi 5.106. taula). Beste mintzaira ala mintzaira konbinaketa batzuk be beregantu dabe balioaren bat edo beste, nahiz eta askoz be neurri txikiagoan: hizkuntzek orokorrean balio esaldi-muinen %2,54 egin dabe bere; euskarak, gaztelaniak eta hirugarren atzerriko hizkuntzak¹⁶⁷ alkarregaz %3,17; eleaniztasunak %2,86; etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek %0,63 eta gaztelaniak %0,32.

---

¹⁶⁷ Hirugarren atzerriko hizkuntza ingelesa izango danik zehaztu ez dauan arren, "euskara, gaztelania eta ingelesa" kodearen baitan kodetu dira, hirukotasunari zentralitatea eskaintzeko.

5.106. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoan balio euskarriak bildu dabean hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%	
Orokorrean	2,54	
Euskara	45,71	
Gaztelania	0,32	
Euskara & Gaztelania	29,52	
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	3,17	
Atzerriko hizkuntzak	0,63	
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,63	
Eleaniztasuna	2,86	
Estatuko eskualdeko hizkuntzak	14,60	
Guztira	%	100
	N =	315

ITURRIA: norberak egina.

Gaztelaniak bereganatutako %0,32 esaldi-muin baten baliokidea da eta mintzagai dauan ideia eskolako hezkuntza ereduen aplikazioan eremu soziolinguistikoa aintzat hartuta jardutea da, zehazki, A eredu historikoki erdaldunak diren zonaldeetan ezartzea: *el modelo A debe ser propio de zonas históricamente castellanizadas, amortizándose en las vascófonas* (Ezker Anitza, 1998).

Etorkinen hizkuntzen kasuan kulturartekotasuna eta malgutasuna izan dira aipatutako balioak. Eskola testuinguruan ikasle etorkinek eurekaz dakarren aniztasun linguistiko eta kulturala azpimarratu izan dau Ezker Anitzak; eta aniztasunari erantzuteko lekuan lekuko ikasleriaren hizkuntza ezaugarriak eta testuinguruarenak aintzat hartuko dauzan kontseilu bat eratzea ikastetxe-barruti bakoitzean.

Eleaniztasuna aniztasunari lotuta ageri da Ezker Anitzaren hauteskunde programetan; eta eleaniztasuna, era berean, kultura aniztasunari. Ezker Anitzak gure gizarteetako aniztasuna begitaratzen dau eta, era berean, begi onez ikusi eta bultzatu EAEn, Espainiar Estatuan eta Europar Batasunean. Europar Batasunari dagokionean, Ezker Anitzak lurraldeko aniztasun kulturala errespetatu eta balioan jarriko dauan Batasuna gura dau, hori baita Europaren aberastasuna eta berezitasuna. Horrela, ikuspuntu federalista bere egingo dauan Europar Batasun nazio, kultura eta hizkuntza anitza dau xede alderdiak: *una Unión Europea plurinacional, pluricultural y plurilingüe* (2005, 2001). Espainiar Estaturako be pareko helburua dauka: *carácter plurinacional, pluricultural y plurilingüístico del Estado Federal Solidario a crear* (Ezker Anitza,

1998)¹⁶⁸. Aipatzekoa da EAEko 1998ko hauteskunde programan pluraltasun linguistikoa ezeze ideologiko, kultural eta etnikoaren aurrean kohesioa mantentzeko hezkuntza sistemari atxikitako erantzunkizuna.

Euskara, gaztelania eta atzerriko hizkuntzak alkarregaz hizpide izan direnetan aipatutako balioek eskola mailan hirueletasuna ezartzeko moduei erantzun deute nagusiki: progresibitatez, malgutasunez, testuinguru soziolinguistikoa aintzat hartuz, konpromisoak gehituz, eta adostasuna eta akordioak lortuz. Aipatzekoa da aplikazio guztiok 2009ko hauteskunde programan izan zirala hizpide.

Hizkuntzak orokorrean baino hizkuntza politika orokorrean mintzagai izan danetan be balio desbardinak agertu izan dauz Ezker Anitzak. Aipamenok urriak izan dira eta balioak be ez dira gehiengoan errepikatu. Hizkuntza arrazoiekaitik baztertua izatea gaitzestu egin dau Ezker Anitzak (2009). Era berean, hizkuntza politika abian jartzerakoan akordioak eta adostasunak bilatzeari garrantzia eskaini deutso (2005), baita beste politika batzuekaz koordinatuta eta alkarlanean jarduteari be (2005). Bestalde, hizkuntza politika modu eraginkorrean burutzea be aipatu dau alderdiak, dagozan baliabideak aprobetxatuz (2001), baita egingarritasuna aintzat hartuta burutzea be (2001). Amaitzeko, aipatzekoa da Ezker Anitzak helburu dauan federalismo nazio-anitzean hizkuntza alorrean eta beste politika alor batzuetan eskumen eskaintzaren bidez modu zeharkakoan subiranotasuna handitzea be aipatua izan dala (1998).

Balio euskarri gehien atxiki jakezan hizkuntza ala hizkuntza konbinaketei helduaz, Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzei dagokionean honakoak aipatu daitezke: bere inguruan 46 balio esaldi-muin bildu dabezala eta gehien-gehiengoa, %80,43 zehazki, bizikidetza linguistikoari erantzuten deuten balio-taldeak batu dauala; %6,52 hizkuntza eskubideek eta botere politikoak, %4,35 herritarren nahiak eta %2,17 agente parte hartzaile eta alkarlanak (ikusi 5.107. taula). Hizkuntza politikaren erritmoari lotutako balioek eta politika ekimenen balio bitartekariek, barriz, ez dabe aipamenik lortu.

---

¹⁶⁸ Espainiar Estatuan aniztasuna langai hartu danetan eleaniztasuna izan da sarritan mintzagai; halaber, eleanitasun hori Espainiar Estatuko hizkuntza desbardinek eraikia dagonez, esaldiok Estatuko eskualdeko hizkuntzak kodearen baitan kodetu dira.

5.107. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoan euskara, euskara eta gaztelania eta Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzei atxikitako balio euskarriak balio-taldeka (% bertikalak. N = esaldi-muina)

		Eusk.	Eu. & Ga.	E. esk.H
I. Hizkuntza eskubideak	Askatasuna	6,94	6,45	4,35
	Bardintasuna	0	2,15	2,17
	Inposaketarik eza	0	0	0
	Bazterkeria eza	2,08	6,45	0
	Guztira I	9,03	15,05	6,52
II. Erritmoa	Moderazioa	1,39	0	0
	Progresibitatea	6,25	3,23	0
	Egingarritasuna	4,86	4,30	0
	Errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartzea	9,03	8,60	0
	Guztira II	21,53	16,13	0
III. Agente parte hartzaileak eta alkarlana	Adostasuna	4,86	10,75	0
	Akordioa	4,86	2,15	0
	Alkarlana	14,58	2,15	2,17
	Guztira III	24,31	15,05	2,17
IV. Ekimenen balio bitartekariak	Ekintza positiboa	0,69	0	0
	Eraginkortasuna	6,25	1,08	0
	Malgututasuna	3,47	5,38	0
	Kalitatea	4,17	1,08	0
	Guztira IV	14,58	7,53	0
V. Herritarren nahia	Konpromisoa	9,03	5,38	4,35
	Borondatea	3,47	10,75	0
	Erakargarritasuna	0	0	0
	Guztira V	12,50	16,13	4,35
VI. Botere politikoa	Subiranotasuna	0,69	0	6,52
	Subsidiaritatea	0,69	1,08	0
	Guztira VI	1,39	1,08	6,52
VII. Bizikidetza linguistikoa	Kohesioa	4,86	1,08	0
	Alkarbizitza	0	3,23	19,57
	Errespetua, tolerantzia	0	0	0
	Aniztasuna	4,86	7,53	45,65
	Irekiera	6,25	0	0
	Inklusibitatea	0,69	17,20	15,22
	Guztira VII	16,67	29,03	80,43
GUZTIRA		100	100	100
% N =		144	93	46

ITURRIA: norberak egina.

Bizikidetza linguistiko balio taldeak aniztasuna izan da aipamen gehien bildu dauzana, (%45,65), baina alkarbizitza (%19,57) eta inklusibitatea (%15,22) be izan dauz mintzagai (ikusi 5.107. taula). Ezker Anitzak Espainiar Estatuari izaera Federala emon gura deutso, hori baita alderdiaren ustetan bizikidetza eredu egokiena, besteak beste, alkarbizitza egokiari bidea zabaltzen deusolako. *La propuesta del Estado federal solidario, plurinacional, pluricultural y plurilingüístico, como modelo para la convivencia*

(Ezker Anitza, 2005). Ezker Anitzak helburutzat dauan Estatu Federalak aniztasunarekiko erabateko errespetua adierazten dau; hizkuntza aniztasunarekiko errespetua barne. Are gehiago, Ezker Anitzak irudikatzen dauan Estatu Federalean egiazko (*real*) eta eraginkorra (*efectivo*) dan eleaniztasuna lortu gura dau (2001). Esan beharra dago, proposamen hau inklusibitatearen ikuspuntutik begiratu beharra dagoela; izan be, Ezker Anitzaren hitzetan: *un país de todos y todas y para todos y todas, que es nuestro principal objetivo; un país en el que todas las personas nos sentimos incluidas* (Ezker Anitza, 2001, 2005, 2009). Aipatzekoa da Estatu Federal kultura eta hizkuntza anitza 1998az geroztik izan dauala modu jarraikorrean proposagai Ezker Anitzak.

Hizkuntza eskubideei dagokionean, askatasuna (%4,35) eta bardintasuna (%2,17) agertu dira Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzen kasuan bultzatu beharreko balio moduan (ikusi 5.107. taula). Alderdiak Estatu Federal eleanitzaren baitan hizkuntzen arteko bardintasunaren aldarrikapena burutu dau: *la prevalencia constitucional del castellano sobre el resto de las lenguas del Estado español es una de las expresiones constitucionales del Estado Unitario que no pueden mantenerse en el Estado Federal propugnado por Ezker Batua/Izquierda Unida* (Ezker Anitza, 2001). Bide horretan, herritarrek Estatu federaleko herri administrazioagaz euren aukerako hizkuntzan jarduteko askatasuna aldarrikatu dau.

Subiranotasun balioa langai hartuta (%6,52), federalismo nazio-anitzaren baitan Ezker Anitzak eskumen bereizgarriak eskaintzen dauz, hizkuntzen alorrean ezeze beste alor batzuetan bere bai. *El federalismo plurinacional que propugnamos implica también el reconocimiento de competencias diferenciales en ámbitos como la lengua, la cultura, (...) que pueden derivarse de las particularidades propias de cada sociedad* (Ezker Anitza, 2001). Era berean, garrantzitsua da aipatzea subiranotasun subjektuari dagokionean, Ezker Anitzak Estatu Federalaren sorkuntza berau osatzen daben herri eta herritar guztien batuketa solidario eta askean oinarritzen dauala: *en la generación de un estado federal plurinacional y plurilingüe basado en la libre y solidaria unión entre toda la ciudadanía y pueblos que lo componen* (Ezker Anitza, 2005, 2009).

Amaitzeko, Ezker Anitzak Espainiar Estatu Federala bere eskualdeko hizkuntzen defentsa eta berreskurapenean konprometituta egotea be garrantzitsutzat jo izan dau: *un Estado Federal debe asumir como propias todas las lenguas que utilizan sus ciudadanos y estar comprometido en su defensa y recuperación* (Ezker Anitza, 2009, 2005); baita hizkuntza bereiztua daben herrien artean harremanak handitzea be.

Euskara eta gaztelania alkarregaz mintzagai izan direnetan Ezker Anitzak balio desbardinak izan dauz aipagai. Euskarari eta gaztelaniari indar handienaz batu jakon balio-taldea bizikidetza linguistikoari dagokiona izan da, hain zuzen, kategoriapeko aipameneren %29,03 bilduz (ikusi 5.107. taula). Bigarren lekuan erritmoagaz lotutako balio taldea kokatu da hizpidearen %16,13gaz. Agente parte hartzaileak eta alkarlanak, herritarren nahiak eta hizkuntza eskubideek %15,05 bana bereganatu dabe. Barriz, ekimenen balio bitartekariak %7,53 eta botere politikoak %1,08 baino ez.

Bizikidetza linguistikoaren baitan inklusibitatea izan da gailendu dan balioa, kategoria barnean kodetutako aipameneren %17,2gaz (ikusi 5.107. taula). Inklusibitateak eskolan bereganatu dau presentzia 2001az geroztik. Alderdiak hezkuntza ereduaren baitan gizarte segregazio arriskua identifikatu dau. Ezker Anitzaren hitzak gurerak ekarri: *un factor tremendamente discriminador y en el que habitualmente no se repara es el actual sistema de modelos lingüísticos* (Ezker Anitza, 2009). Izan be, gizarte bazterketa arrisku handiena daben ikasleak eskola publikoaren A ereduaren batzen dira. Egoera horren aurrean, Ezker Anitzak eskola inklusiboa bilatzen dau, ikasleen arteko bereizketa ekidin eta integrazioa bultzatuko dauana; eta norabide horretan ekimenak be proposatu dauz: *superar de forma paulatina y acordada el actual sistema de modelos lingüísticos hacia fórmulas más integradas y flexibles de modelos lingüísticos en sí mismos bilingües* (Ezker Anitza, 2001, 2005). Bizikidetza linguistikoaren baitan aniztasuna be izan da hizpide kategoriapeko hizpidearen %7,53 batuta. Aipatu beharrekoa da aniztasuna helburu moduan baino EAEko errealitatearen deskribatzaile lez aipatu dauala Ezker Anitzak aniztasuna, hau da, bi hizkuntza izateak sortzen dauan aniztasunaren konstatazioa. Eta bi hizkuntzek sortutako aniztasunaren aurrean alkarbizitza be izan dau mintzagai (%3,23) Ezker Anitzak gizarte mailan jorratu eta lortu beharreko eginkizun moduan: *otra cuestión que es necesaria abordar es la de la relación entre las comunidades lingüísticas de nuestro país* (Ezker Anitza, 2009). Bizikidetza linguistikoaren baitan kohesioak be bereganatu dau aipamen bat (%1,08). Zehazki, eskola elebidun eta integratuaren aldeko apustua egiterakoan (1998).

Euskara eta gaztelaniari lotutako politika ekimenen aplikazio erritmoari dagokiozan balioak irakaskuntzako hezkuntza alorrei lotuta izan dira hizpide; ereduaren aplikazioan zein diseinuan (aukeraketa banatuko ereduak bateratze linguistikorako proposamenera) errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartuta jarduteak (%8,6), beraren egingarritasunak (%4,3) eta bateratze linguistikorako bidea progresiboki burutzeak (%3,23), hain zuzen (ikusi 5.107. taula).

Ekimenen balio bitartekari indartsuena malgutasuna izan da %5,38 batuz (ikusi 5.107. taula). Eraginkortasuna eta kalitatea be izan dira aipatuak, baina oso modu ahulean, izan be kategoriapeko esaldi-muinen %1,08 baino ez dabe batu. Malgutasuna eskola mailako planifikazio soziolinguistikorako aldarrikatu izan dau Ezker Anitzak, besteak beste hezkuntza ereduetarako; eta eraginkortasuna be hezkuntza erduei buruz jardutean izan dau hizpide alderdiak, ereduon eraginkortasuna elebitasuna lortzeko euren balio ala balio ezan kokatuz (2001). Bestalde, kalitateak bereganatu dauan aipu bakarrean, EiTBn kalitatea bermatzeko neurriak hartzearen alde egin izan dau (2012).

Irakaskuntzara bueltatuz, hezkuntza ereduen aplikazio eta diseinu moduetan herritarren nahiari erantzuten deutesen balioek be zeresana izan dabe; hain zuzen, ereduon aplikazio eta diseinuan eskaera sozial (familien eskaera barne) bidez egituratutako herritarren borondatea (%10,75) kontuan izatea. Egitez, hezkuntza ereduen eskaintza bideratzerakoan eskaera soziala, errealitate soziolinguistikoa eta irakaslegoaren plantilla izan dira Ezker Anitzaren hitzetan kontuan izan beharrekoak: *garantizar una oferta de modelos lingüísticos (...) acordes con el triple criterio de demanda social, la realidad sociolingüística y la realidad de las plantillas existentes* (Ezker Anitza, 2005). Bestalde, EiTBri begira herritarren borondatea kontuan izatea be aldarrikatu izan dau Ezker Anitzak: *Euskal Irrati Telebista ha de ser también un medio que refleje de manera exacta la vocación de la sociedad vasca* (Ezker Anitza, 1998, 2001). Borondatea konpromisoari gailendu jakon arren, lehenengoak kategoriapeko esaldi-muinen %10,75 batuz eta bigarrenak %5,38, konpromesuak be batu dau aipamenik (ikusi 5.107. taula). 1990ean gobernu eta erakundeen gizarte elebitasunarekiko konpromiso falta kritikatu eban alderdiak: *poco o nada se ha hecho por parte del Gobierno y las instituciones para lograr una sociedad realmente bilingüe* (Ezker Anitza, 1990) eta aurreragoko urteetan herritarren elebitasunarekiko konpromisoaren hazkundera aditzera emon dau: *existe una creciente demanda de bilingüismo real en la sociedad vasca* (Ezker Anitza, 1998, 2001, 2005). Aipatzekoa da 2009an gizarte osoaren konpromiso horren beharra be azaldu daua: *no se alcanzarán los objetivos lingüísticos anhelados si no hay un esfuerzo correlativo de toda la sociedad* (Ezker Anitza, 2009). Herritarren nahiari erantzuten deutesen balioen artean erakargarritasuna ez da izan aipagai Ezker Anitzaren hauteskunde programetan.

Agente parte hartzaileen eta alkarlanaren kasuan adostasuna izan da gailendu dan balioa %10,75 bilduz, baina akordioa eta alkarlana (%2,15) be izan dira hizpide (ikusi 5.107. taula). Adostasun, akordio eta alkarlan beharra eskola alorrean azpimarratu

dira. Adostasunari dagokionean, beronen beharra azpimarratzeaz gainera, urteen joanean gertatutako apurketa be kritikatu dau Ezker Anitzak: *no se ha sabido preservar algo tan delicado y tan costoso de construir socialmente como los consensos logrados hasta ahora en materia educativa y de política lingüística en particular* (Ezker Anitza, 2001). Zentzu horretan akordioak lortu eta indartzeko beharra agertu dau alderdiak: *impulsar la negociación de un acuerdo entre los distintos agentes sociales que operan en el campo de la educación en base a reforzar y profundizar los consensos adquiridos en materia de política lingüística* (Ezker Anitza, 2001). Era berean, azpimarratzekoa da hezkuntza alorrera bideratutako akordioak hizpide izan dauzanetan, bai 2001ean eta bai 2009an, esparruan murgilduta dagozan agente guztien artean lortzeko eginkizun moduan jo izan dauzala. Bestalde, alkarlana administrazio desbardinaren artekoa zein administrazio eta beste elkarleen artekoa izan dau proposagai.

Botere politikoaren presentzia oso ahula izan da subsidiaritatea izanik bere baitan izendatutako balioa (%1,08) aipamen bategaz (ikusi 5.107. taula). Subsidiaritatea, justizia administrazioari aitamen berezia eginez zerbitzu publiko guztiei begira aldarrikatu dau Ezker Anitzak, federalizazio prozesu baten magalean (2005). Aipatu beharra dago euskara eta gaztelania mintzagai izan direnetan subiranotasuna ez dala behin be bitarteko ala xede izan.

Amaitzeko, hizkuntza eskubideei dagokionean bazterketarik ezak eta askatasunak berenaganatu dabez aitamen gehien, hain zuzen, %6,45 (ikusi 5.107. taula). Bazterketarik eza eskolan eta EiTbN aldarrikatu dau Ezker Anitzak euskara eta gaztelania hizpide hartuta. Eskolan aukera linguistikoa dala eta bazterketarik ez egitea aldarrikatu dau (*sin segregaciones en función de la elección lingüística* (2001, 2005)); eta EiTbN berau herritar guztiei, salbuespen barik, zuzendutako zerbitzua izatea (*actuar como un elemento puesto al servicio de todas as personas sin excepción* (1998, 2001, 2005)). Askatasunari dagokionean, eskolan (2005, 2009) zein epaitegietan (1998, 2001, 2005, 2009) hizkuntza aukera bermatzeko nahia adierazi dau alderdiak, hizkuntzen arteko bardintasuna bultzatuz (%2,15). Euskara eta gaztelania mintzagai hartutakoan inposaketarik eza ez dau alderdiak hizpide izan.

Euskara bera berataraz hizpide izan danetan, agente parte hartzaile eta alkarlanari dagokion balio-taldea izan da indar handienaz atxiki jakona, kategoriapeko esaldimuenen %24,31 bilduz (ikusi 5.107. taula). Atzetik gertu erritmoari lotutako balio-taldea kokatu da %21,53gaz. Bestalde, bizikidetza linguistikoak %16,67 batu dau, politika ekimenen balio bitartekariak %14,58 eta herritarren nahiak %12,5. Hizkuntza

eskubideei eskainitako tarte txikitxoagoa izan da, hain zuzen, %9,03. Botere politikoaren presentzia, barriz, oso bazterrekoa izan da, kategoriareko %1,39 batuz.

Agente parte hartzaile eta alkarlanaren kasuan modu argian gailendu dan balioa alkarlana izan da kategoriareko mintzagaiaren %14,58 bere eginez (ikusi 5.107. taula). Agente desbardinaren arteko alkarlana izan dau hizpide Ezker Anitzak: erakunde publiko arteko koordinazioa (udaletxe, foru aldundi eta gobernu artekoa), administrazio publikoaz haratagoko erakunde eta elkarteekaz alkarlana, zein Nafarroa eta Iparraldean hizkuntza politika arloan eskudunak diren erakundeekaz. Orobat, akordioari eta adostasunari (%4,86) be itzi deuto Ezker Anitzak tarte. Besteak beste, azpimarratzekoa da euskararen normalizazioa bideratzeko politiketan akordio handiak lortzearen aldeko apustua egin izan dauala alderdiak adostasunera heltzeko bide moduan: *sería necesario (...) mantener por parte de todas las fuerzas políticas el mayor consenso posible* (Ezker Anitza, 1990). 2001az geroztik euskararen normalizazioaren alde pausuak emoteko unibertsitate mailan be akordio eta barne adostasunei garrantzia eskaini deuto Ezker Anitzak: *planes consensuados de normalización del euskera en la Universidad* (Ezker Anitza, 2001, 2005).

Bideratutako politika ekimenek izan beharreko erritmoari erantzuten deuten balioen artean progresibitatea izan da Ezker Anitzak gehien aipatu dauan egiteko modua hizpidearen %6,25egaz (ikusi 5.107. taula). Tratamentu graduala izan beharko dau euskal hiztunen hazkundeak (2001) zein langile publikoen euskalduntzeak (2009), epe laburreko, ertaineko zein luzeko planifikazioa eta helburuak bereiztuz; hizkuntza eskakizunen eskaerak, derrigorrezko epeak zehaztuz (2001, 2009); gradualtasunez burutu beharko da unibertsitatean euskara zabaltzeko bidea (2001, 2009), etab. Halaber, gradualtasun horren baitan, aipatzekoa da euskararen garapen prozesua berehala hasi beharreko eginkizun moduan jo izan dauala Ezker Anitzak: *entendemos que el trabajo en este materia debe iniciarse de un modo inmediato* (Ezker Anitza, 1994, 1998). Hori horrela izanda be, moderazioaren beharra be identifikatu izan dau alderdiak noiz edo noiz (%1,36). Izan be, bere ustetan herri administrazioari begira zeinbait lekutan euskalduntze prozesua bizkorregi bideratu da: *en determinados lugares se ha acelerado en exceso un proceso de euskaldunización* (Ezker Anitza, 1998, 2001).

Egitez, Ezker Anitzarentzako errealitate soziolinguistikoa aintzakotzat hartuta jardutea garrantzitsua da (%9,03) (ikusi 5.107. taula). Hizkuntza planifikazioa burutzerakoan errealitate soziolinguistikoaren ezaugarriak kontuan izateko beharra hezkuntza alorrean, herri administrazioan zein hizkuntza politikaren arlo orokorrean azpimarratu

dau Ezker Anitzak. Modu horretan, *Ezker Batua/Izquierda Unida propone desarrollar programas tendentes a la normalización del uso del euskera en el conjunto de nuestra Comunidad, siempre desde la perspectiva del respeto máximo a la realidad sociolingüística del país* (Ezker Anitza, 1998, 2001). Aldi berean, euskararen garapenerako politika bideratzerakoan egingarritasunari be itzi deutso tartea Ezker Anitzak. Zehazki, hezkuntza alorrean, eskolan zein unibertsitatean izan dau hizpide egingarritasuna alderdiak, irakasle plantillak (2001, 2005) zein egon dagozan baliabideak (1998) kontuan hartuta ekiteko beharra.

Euskara hizpide hartutakoan bizikidetza linguistikoagaz lotutako balioak aipatu direnean, irekiera izan da gehien aipatu dana (%6,25); gero anistasuna eta kohesioa (%4,86) eta, azkenik, inklusibitatea (%0,69); izan be alkarbizitza eta errespetua, tolerantzia ez dauz aipagai izan (ikusi 5.107. taula). Irekiera balioa hauteskunde urterik urtera (1998-2009) ideia bat berbera errepikatuz azpimarratu dau Ezker Anitzak: hain zuzen, komunitatea ezin daitekela euskal nazionalismoaren klabe etniko-linguistikoen arabera egituratu, baina ezta espainiar nazionalismoan gailentzen dan euskal komunitatearen pertsonalitatea ezeztatuz. Jarreror orde, irekiera ikuspegia nagusitu beharra dago; gizarte aniztasuna baikorra baita. Ikuspegi honen ildotik, euskarak gizartearen kohesio tresna lez jokatu behar dau, aniztasun guzti hori beregain hartuz.

Bestalde, politika ekimenen balio bitartekarien artean eraginkortasuna (%6,25) nabarmendu da (ikusi 5.107. taula). Eraginkortasun beharra euskalduntze prozesuei batu deutso alderdiak bereziki; langile publikoen, epaile, fiskal eta idazkarien, irakasleen zein ume eta gazteen euskalduntzeari. Ekimenak malgutasunez burutzeko beharra be adierazi dau Ezker Anitzak, bai herri administrazioan baita hezkuntzan be (%3,47); aldagai desbardinak aintzat hartuta jokatzear: lekua, denbora, lanpostua, langileen banakako egoera, etab. Aldi berean, euskararen aldeko ekimenak kalitatea baztertu barik burutu beharra be azpimarratu dau Ezker Anitzak (%4,17). Esaterako, epaitegiak hizpide hartuta honakoa dino: *cualquier actuación en este campo ha de garantizar la continuidad y la calidad en el servicio público* (Ezker Anitza, 2009); baita unibertsitatea mintzagai izanda be: *en ningún caso se pueden desarrollar (acciones) en detrimento de la calidad de la oferta docente e investigadora* (Ezker Anitza, 2009). Euskararen aldeko ekintza positiboa aipatua izan dan arren, egiteko modu horrek bazterreko lekua bereganatu dau (%0,69), adierazpen bakarragaz: euskarazko zerbitzua emongo daben epaitegi zirkuituetako langileak suspertzea proposatuz.

Herritarren nahia aintzat hartzerakoan konpromisoa izan da indar handienaz azpimarratutakoa (%9,03); eta neurri txikiagoan (%3,47) borondatea be bilatu izan dau

Ezker Anitzak. Konpromisoari dagokionean, Ezker Anitzak euskararen aldeko hizkuntza politika bideratzerakoan justizia administrazioaren (1998, 2001) eta Estatuko administrazioaren (2009) konpromisoa beharrezkotzat jo dauz, baita euskal komunitateaz haratago gizarte osoarena bere bai. Bere hitzetan, *(la) preservación, desarrollo y evolución (del euskera), no debe ser sólo una labor asumida por la comunidad euskaldun, sino una responsabilidad que todo el pueblo vasco contrae frente a la comunidad internacional* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Era berean, azken hamarkadetako irakasle eta ume eta gazteen gurasoek adierazitako euskararekiko konpromisoa be goraipatu dau, lehenengoak euskalduntzen eta bigarrenak erdaldunak izanda umeak euskal hezkuntza ereduetara bidaliaz (2001, 2005, 2009). Ildo berean, euskararentzako hizkuntza politika bideratzeko herritarren borondatea be emon dau aditzera Ezker Anitzak, bai hezkuntza sisteman baita epaitegietan be (1998, 2001, 2005, 2009). Bestalde, herritarren nahia erakargarritasunetik bideratzea ez dau behin be hizpide izan alderdiak.

Euskarari lotutako hizkuntza eskubideak mintzagai hartuta, askatasuna (%6,94) eta bazterketarik eza (%2,08) aipatu dauz Ezker Anitzak; ez ostera bardintasuna edota inposaketarik eza (ikusi 5.107. taula). Halaber, onartu beharra dago euskara mintzagai hartuta hizkuntza eskubideen gaia oso gitxi jorratu dauala alderdiak. Ezker Anitzak herritar guztiei euskara ezagutu eta euskaraz komunikatzeko eskubidea bermatu gura deutse (1994, 1998, 2001); baina era berean, ez dau gura inor euskaragaitik baztertua izatea (lan publiko batera sarrera izaterakoan (1990), diru laguntzak jasotean (1990). Euskara ikasterakoan be bazterketarik barik danak aukera bardinak izatea gura dau (1986).

Amaitzeko, botere politikoaren baitan subiranotasuna eta subsidiaritatea biak izan dauz mintzagai Ezker Anitzak, baina oso modu bazterrekoan; zehazki balio bakar bana bilduz, euskarrien kategoriapean kodetutakoaren %0,69ren baliokide dana (ikusi 5.107. taula). Subiranotasunari dagokionean, Ezker Anitzak eskumen gehiago eskatu izan dauz EAERI mugaz gaindiko akordioak sinatu ahal izateko aukera emoteko Frantziar Estatuan kokatutako lurralde euskaldunekaz (2005). Subsidiaritateari lotuta, barriz, justizia euskal gizartera hurbiltzeko legezko erreformak bideratzea aldarrikatu izan dau (2001).

5.5.9. Estatusa eta alkarketak

Atal honetan, Ezker Anitzak mintzagai dauzan hizkuntzei zein estatus atxikitzen deuten eta alderdiak zein errealitategaz alkarkotzen dauzan aztertu gura da. Guztira

216 alkarketazko esaldi-muin identifikatu dira. Alkarketon gehiengo nagusia euskarak bildu dau, hain zuzen, aldagaiaren pean kodetutako esaldi-muinen %58,8 (ikusi 5.108. taula). Bigarren alkarketa gehien batu dauzan mintzaira konbinaketa euskara eta gaztelania izan da %18,52gaz eta hirugarrena, barriz, Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak %18,06gaz. Loturak bereganatu dabezan gainontzeko hizkuntza, hizkuntza kategoria edota konbinaketek askoz be modu murriztagoan egin dabe. Eleaniztasunak alkarketen %2,31 batu dau; barriz, euskara, gaztelania eta hirugarren atzerriko hizkuntzak batera %0,93. Bestalde, hizkuntzek orokorrean, etorkin eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek eta hizkuntza gitxituek %0,46 egin dabe bere.

5.108. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoan estatus eta alkarketak bildu dabezan hizkuntzak (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	%
Orokorrean	0,46
Euskara	58,80
Euskara & Gaztelania	18,52
Euskara & Gaztelania & Ingelesa	0,93
Etorkin & gitxiengo etnikoen hizkuntzak	0,46
Eleaniztasuna	2,31
Hizkuntza gitxituak	0,46
Estatuko eskualdeko hizkuntzak	18,06
Guztira	% 100
	N = 216

ITURRIA: norberak egina.

Alkarlotura gitxien batu dabezan mintzairetatik hasi eta zer aztertu gehien dabenak aurreragorako itzita, hizkuntzek orokorrean, etorkinen eta gitxiengo etnikoen hizkuntzek eta hizkuntza gitxituek lotura bakarra bereganatu dabela esan beharra dago. Hizkuntzak orokorrean integrazioagaz lotu dauz (%100) (ikusi 5.109. taula). Hain zuzen, etorkinen egoera zaurkorraren faktoreetako bat lekuko hizkuntzen ezagutza murrizta dala baieztatuz; eta, hortaz, hizkuntzak integrazio egoki baterako tresna moduan joaz. Etorkin hizkuntzekaz jarraituz, atzeritarrek eurekazarren kultura eta hizkuntza aniztasunak hezkuntza sisteman sorrarazten dauan erronka (gatazka) dau hizpide (%100): *el crecimiento constante de alumnado inmigrante extranjero con lenguas y culturas diferentes es un reto para el sistema educativo* (Ezker Anitza, 2005). Hizkuntza gitxituak mintzagai hartzerakoan Frantziar Estatuan jarri dau begirada Ezker Anitzak; zehazki, maila politikoan Frantziar Estatuan begitaratzen dan norgehiagoka (%100) Hizkuntza Gitxituen Karta Europarra ez berresteraoan (Ezker Anitza, 2005). Bestalde, atzerriko hizkuntzak nazioartekotzeko aukera moduan jo izan dauz Ezker Anitzak, hain zuzen, *como garantía de integración de los jóvenes del futuro en el proceso de construcción europea* (Ezker Anitza, 2005).

Euskara, gaztelania eta atzerriko hizkuntza hezkuntza esparruan hizpide hartuta eta beronen aldeko apustua eginda, aplikazioak sentsibiltate politiko batzuen eta besteen artean sortu daikezan arazoez kontziente da (%50) Ezker Anitza eta, zentzu horretan, abagune politikoak albo batera izteak daukan garrantzia azpimarratu dau (%50) (ikusi 5.109. taula).

5.109. taula. Ezker Anitzaren diskurtso linguistikoa hizkuntzei atxikitako estatus eta alkarketak hizkuntzaka (% bertikalak. N = esaldi-muin kopurua)

	Hizk.	Eusk.	Eusk. & Gazt.	Eusk. & Gazt. & Ingl. ¹⁶⁹	Etorkin & gitxiengo etnikoen H.	Es. Eskual. H	Eleaniz.	H. gitxi
H. gitxitu	0	13,39	0	0	0	5,13	0	0
Bertoko H	0	3,15	0	0	0	5,13	0	0
Ama H.	0	1,57	0	0	0	0	0	0
Aberastasuna	0	0	7,50	0	0	0	40	0
Ondarea	0	15,75	0	0	0	0	0	0
Gatazka	0	14,96	40	50	100	0	0	0
Identitatea	0	7,09	0	0	0	0	0	0
Kultura	0	4,72	0	0	0	0	0	0
Kulturartekotasun	0	0	10	0	0	0	0	0
Integrazio	100	0	7,50	0	0	0	0	0
Errefus sentimendu	0	4,72	0	0	0	0	0	0
Komunitatearen eraikuntza	0	5,51	5	0	0	89,74	60	0
Alderdikeria	0	26,77	30	50	0	0	0	100
Nazioartekotzea	0	2,36	0	0	0	0	0	0
Guztira	%	100	100	100	100	100	100	100
	N =	1	127	40	2	39	5	1

ITURRIA: norberak egina.

Eleaniztasuna aberastasun zeinu moduan jo dau Ezker Anitzak (%40): *como expresión de la riqueza* (Ezker Anitza, 2009); eta hezkuntza alorrean be modu argian adierazi izan dauz hezkuntza eleantizaren onurak: *más allá del derecho a la educación en la lengua materna, creemos que la educación bilingüe o plurilingüe, cuando está bien implementada reporta más beneficios al alumnado que la educación monolingüe, tal como vienen demostrando numerosas investigaciones de las últimas décadas* (Ezker Anitza, 2009). Era berean, eleantiztasuna komunitatearen eraikuntzagaz (%60) lotu dau Ezker Anitzak. Bai Europar Batasuna eraikitzerakoan bai Espainiar Estatu egiterakoan, alderdiak ikuspuntu federalista dau proposagai; eta ikuspuntu federalista horrek aniztasuna beregain hartu eta bere osagai bihurtzen dau nazio, kultura eta hizkuntza aniztasuna: *la idea de una Unión Europea plurinacional pluricultural y plurilingüe dentro de una perspectiva federal* (Ezker Anitza, 1998).

Espainiar Estatuaren aniztasunean oinarritutako komunitatearen eraikuntza (%89,74) eskualdeko hizkuntzen eskutik dator eta proposatutakoa Europar Batasunaren

¹⁶⁹ Euskara, gaztelania eta atzerriko hirugarren hizkuntzaren baliokidea Ezker Anitzaren kasuan.

norabide berean doa, hain zuzen: Estatu Federalaren izaera nazio, kultura eta hizkuntza anitzean. Hiruko joko hori askotan eta modu jarraituan erabili dau Ezker Anitzak 1998az geroztik eta 2009ra arte¹⁷⁰. Estatu Federala abian jartzeko prozesu konstituzio eratzailea martxan jartzeko ekimena be izan dau proposagai alderdiak (2009). Estatu horren eraikuntzan Ezker Anitzak funtsezkotzat jotzen dau, beraz, herritarrek darabilezan hizkuntza guztiak Estatuak bere egitea, hau da, bertako hizkuntza moduan jotea (%5,13): *un Estado Federal debe asumir como propias todas las lenguas que utilizan sus ciudadanos* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Estatuko eskualdeko hizkuntzekaz amaitzeko, aipatzekoa da Ezker Anitzak eskolan historikoki mintzairok bizi izandako gitxiagotze prozesua be hizpide hartu dauala 2009ko hauteskunde programan (%5,13): *miles de ciudadanos españoles podían pedir justas recuperaciones históricas del Estado Español por el apartheid que sufrieron en su edad escolar* (Ezker Anitza, 2009).

Euskara eta gaztelania batera hizpide izanda, gatazka (%40) eta alderdikeria (%30) hartu dauz Ezker Anitzak askotan hausnarketa gai (ikusi 5.109. taula). Aztergai dogun Ezker Anitzaren lehenengo programan, 1986koan, alderdiak Euskadin hizkuntza gatazka egon dagoela erakutsi eban, berau gainditzeko beharra adieraziz: *IU Ezker Batua plantea la necesidad de superar el conflicto lingüístico en Euskadi* (Ezker Anitza, 1986). Hemeretzi urteren buruan, 2005ean, gatazka horrek hizkuntza politikan gorpuztuta bizirik dirauela adierazi dau: *el enfrentamiento político y social por la política lingüística sigue presente en Euskadi* (Ezker Anitza, 2005). Urte tarte horretan, alderdiak gatazka horren existentzia esparru desbardinetan emon dau aditzera: eskolan, epaitegietan, kulturen. Era berean, hizkuntzen alorrean begitaratzen dan alderdikeria be agertu dau Ezker Anitzak, blokeen norgehiagoka aditzera emonez: *de un lado se da un atornillamiento lingüístico más callado pero permanente del bloque nacionalista, en más de una ocasión incluso saltándose lo estipulado en las leyes. De otro lado se ha dado una oposición demagógica y estridente de PP y PSOE, amenazadora de regresiones en consenso adquiridos en materia lingüística* (Ezker Anitza, 2001). Sentitutako alderdikeri horren aurrean, Ezker Antizak berau gainditzeko nahia be agertu dau: *hizkuntzen gaia ha de sacarse fuera del contexto de una utilización sectaria y de arma electoral* (Ezker Anitza, 2001).

¹⁷⁰ Aurrerago sakonduko dogun moduan, aniztasuna beregain hartzen dauan eredu hau elkarbizitzarako eta herritar guztiak parte sentitzeko bide moduan aurkezten dau Ezker Anitzak: *(un) Estado federal solidario, plurinacional, pluricultural y plurilingüístico como medio para la convivencia* (Ezker Anitza, 2009); *un Estado federal solidario, plurinacional, pluricultural y plurilingüístico (...) ya que contiene evidentes virtualidades de cara a construir un país en el que todas las personas nos sintamos incluidas* (Ezker Anitza, 2009).

Gatazka eta alderdikeri horreen aurrean, Ezker Anitzak elebitasuna aberastasun moduan bizi dau (%7,5) eta horrela onartua izateko nahia adierazi dau: *asunción del bilingüismo como un elemento enriquecedor de nuestra sociedad* (Ezker Anitza, 1994). Aberastasun hori oinarri hartuta, kulturartekotasunerako, kultura mestizajerako deia be egin dau Ezker Anitzak (%7,5). Bestalde, Ezker Anitzak euskara eta gaztelania etorkinen integrazioarako bide moduan jo izan dauz (%7,5), beroneen ezezagutzak sortarazten deuten desabantaila aditzera emonez. Azkenik, aipagarria da Ezker Anitzak, Europar Batasunean eta Espainiar Estatuan eleaniztasunagaz planteatu dauan era beretsuan, Euskadin be herriaren eraikuntza elebitasunetik eraiki gura dauala (%5).

Halaber, aurretik aipatu dogun moduan, Ezker Anitzak euskarari zuzendu deutsoz alkarketa gehien. Euskararen inguruan gailentzen dan alderdikeria izan da Ezker Anitzak indar handienaz begitaratu dauan harremana (%26,77) (ikusi 5.109. taula). Bere esaerak geurera ekarriz, euskararen gaian honakoak egin dira: *discursos demagógicos* (1986), *monopolizaciones partidistas* (1986), *euskara como arma arrojadiza* (1986, 2005), *utilización partidista* (1990), *sectarización* (1998, 2001, 2009), etab. Gainera, esan beharra dago, alderdikeria hori EAEtik haratago antzeman dauala Ezker Anitzak: Nafarroako Gobernuan, Frantziar Estatuan eta Espainiar Estatuan. Ezker Anitzaren ustean hiru lurraldeotan alderdikeriak euskararen kalterako jarrera begitaratzen dau. Nafarroaren kasuan: *peor es la situación en Navarra, donde el Gobierno de UPN se ha significado por atacar al euskara mediante todo tipo de medidas* (Ezker Anitza, 2005). Estatu Frantsesean, barriz, *tiene especial responsabilidad en esta situación la Administración francesa que aplaza reiteradamente la adopción de medidas que palien esta grave situación* (Ezker Anitza, 2005). Espainiar Estatuarenean: *dado el reconocimiento cicatero que de las lenguas minoritarias hace la actual Constitución Española no es de extrañar que la actitud del Estado haya sido en estos 25 años, en el mejor de los casos una benevolencia tolerancia hacia una lengua “extraña”, y en los peores momentos una abierta oposición y obstaculización de los procesos de normalización lingüística* (Ezker Anitza, 2005, 2009).

EAEn euskararen normalizazioaren kontrako jarrerez gainera euskararentzako gehiegizko babesa be kritikatu izan dau Ezker Anitzak: *Ezker Batua-Berdeak entiende que la política lingüística en Euskadi tiene que alejarse definitivamente del “dopaje” al que han pretendido llevarla desde sectores ultra-abertzales* (Ezker Anitza, 2009). Horrela, euskararen arloan EAEn baztertu beharreko bi jarrerak mogimendu ultra-

abertzaleenak eta ideologia nazionalista espainola dira (2009). Alderdikeri guzti horren aurrean, 1986az geroztik, Ezker Anitzak euskara eztabaida politikotik urruntzea funtsezkotzat jo izan dau: *es necesario poner fin a la política que instrumentaliza, en uno u otro sentido, nuestro idioma milenario para hacer con él clientelismo electoral* (Ezker Anitza, 1986).

Joko politikoaz haratago baina edukietan alderdikieriaz estu lotuta, gatazka dogu, Ezker Anitzak indarrez azpimarratutakoa (%14,96), berezki, irakaskuntzan irakaslegoagaz eta epaitegietan langileriagaz. Halaber, maila globalean be emoten dau aditzera tentsioa ala gatazka. Alderdiaren hitzetan: *la euskaldunización, entendida como un proceso global, está siendo motivo de tensión permanente* (Ezker Anitza, 1998). Zentzu horretan, euskalduntzeak eragin daikezan gatazkak ekiden beharra azpimarratzen dau alderdiak: *hay que evitar que los procesos de euskaldunización generen crispaciones y conflictos que finalmente acaban perjudicando el proceso de normalización lingüística* (Ezker Anitza, 2005, 2009).

Euskarari hizkuntza moduan atxikitako kategorizazioen artean hizkuntza gitxitu moduan jasotakoa gailendu da (%13,39) (ikusi 5.109. taula). Ezker Anitzak euskararen egoera gitxitua hauteskunde programetan modu jarraikorrean izan dau deskribagai. Ezker Anitzaren hitzetan, euskararen egoera *minorizatua* (1986), *diglosikoa* (2009) da; eta egoera horren ondorioz bere biziraupena arriskuan dago, ordezkapen osoa emon daitekelako: *debemos constatar que en amplias zonas no se produce ya el relevo generacional de este idioma, de modo que existe el riesgo de sustitución total del euskera por el castellano o el francés* (Ezker Anitza: 1994, 1998). Aipu horretan agerian gelditzen dan moduan, Ezker Anitzak euskararen egoera gitxitua hizpide izan dauanetan erreferentziazat hartutako lurraldea Euskal Herria izan da sarritan; eta Euskal Herri barnean be zonaldekako deskribapenak be egin izan dauz, azalduz, esate baterako, Iparraldea dala euskara egoera txarrean dagoen lurraldea. Era berean, azpimarratzekoa da 30 urtean zehar euskararen normalizazio prozesua abian egon dan arren, 1986 zein 2009an euskararen egoera soziala deskribatzeko erabilitako adjektiboak parekoak izan direla. Ezker Anitzaren hitzetan, 2009an, *hay que seguir reconociendo el carácter diglósico del euskera respecto al castellano* (Ezker Anitza, 2009).

Bestalde, Ezker Anitzak euskara ondare moduan be sarritan kalifikatu izan dau (%15,75) (ikusi 5.109. taula). *Euskera patrimonio de todos los vascos* (Ezker Anitza, 1986), *patrimonio de la ciudadanía vasca* (Ezker Anitza, 2009), *guztion altxorra* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Euskara ondare moduan izendatzerakoan bi ideia azpimarratu

beharra dago: batetik, euskara inolango bazterketa barik danon ondare moduan ezartzen dauala; eta, bestetik, euskararen gitxitu egoera deskribatzerakoan gertatzen dan moduan, mintzairaren ondare izaera Euskal Herri osora zabaltzen dauala: *(el euskara) supera los límites político-administrativos de la Comunidad Autónoma Vasca o Euskadi, ya que también es patrimonio de la Comunidad Foral de Navarra y de los Territorios de Lapurdi, Benafarroa y Zuberoa en Francia* (Ezker Anitza, 2005, 2009).

Euskara euskaldunen berezko hizkuntza moduan be jo dau Ezker Anitzak (%3,15) (ikusi 5.109. taula). *Lengua de los vascos y las vascas* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Are gehiago, ikuspegi federalista oinarri hartuta, alderdiak euskara Espainiar Estatuko, Estatu Frantseseko eta Europar Batasuneko berezko hizkuntza moduan onartua izatea be gura dau: *su asunción como lengua propia y oficial tanto en los Estados Español y Francés, como en la Unión Europea* (Ezker Anitza, 2005, 2009). Era berean, euskara euskal herritarren berezko hizkuntza izateaz gainera, biztanleriaren atal baten ama hizkuntza be badala adierazi izan dau noiz edo noiz (%1,57).

Euskara kulturagaz be batu dau Ezker Anitzak (%4,72) (ikusi 5.109. taula). Egitez, euskara bertoko kulturaren elementu giltzarri moduan jo dau alderdiak: *elemento clave de la configuración de la cultura autóctona* (Ezker Anitza, 1986); eta, aldi berean, Euskal Herriaren identitate zeinu nagusia (%7,09): *el principal elemento identitario que ha continuado a dar su carácter diferencial al pueblo vasco* (Ezker Anitza, 2005, 2009).

Euskara komunitatearen eraikuntzarako bidea be bada (%5,51); komunitatearen integrazioa, kohesio kulturala eta soziala zein talde identitatearen eraikuntza ahalbidetuko dauzana. Amaitzeko, euskara nazioarteagaz be lotu izan dau Ezker Anitzak (%2,36), baina euskara nazioarteari begira jartzeko baino nazioartean dagozan euskaldunak euskal errealitatera hurbiltzeko. Zentzu horretan, Ezker Anitzarentzat euskal lurretatik haratago be euskararen prestigioa indartzea garrantzizkoa da.

5.5.10. Laburbilduz

Ezker Anitzaren hizkuntzen inguruko diskurtsoan euskara izan da bera berataraz hizpidearen gehiengoa bereganatu dauana. Halaber, euskara eta gaztelaniak batera eta estatuko eskualdeko hizkuntzek be tarte esanguratsua bildu dabe; ez osteraz nazioarteko hizkuntzek. Alderdiaren diskurtsoan ekimen politikoak adierazpen ideologikoak baino ugariagoak izan dira hauteskunde deialdi guztietan. Indar handiena bereganatu daben esparruak hezkuntza eta herri administrazioa izan dira; eskola, unibertsitatea eta epaitegien presentzia aipagarriagaz. Ezker Anitzak hizkuntzen

inguruko diskurtsoaren gehiengoa EAEn lekutu dauan arren, Espainiar Estatuak eta Euskal Herriak be aipamen ugari batu dabez. Azken helburuei dagokionean, euskararen normalizazioa izan da alderdiak indar handienaz aipatu dauana. Hori horrela, EAEn elebitasunak be tarte handia bildu dau. Espainiar Estatuan eleaniztasuna izan da jomuga.

Ezker Anitzaren hizkuntza politika neurri zehatzek euskara, euskara eta gaztelania eta Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak hartu dabez objektu. Estatuko eskualdeko hizkuntzen kasuan, euren defentsa eta bizibarritzea eta balizko Espainiar Estatu Federal batean euren ofizialtasuna bideratzeko neurriak izan dauz proposagai. Euskara eta gaztelaniaren kasuan, herritarren hizkuntza eskubideak bermatzea eta ofizialtasuna benetako bihurtzea izan dauz xede. Horretarako neurri nagusiak herri administrazioan eta epaitegietan bereziki arreta-harremana bi hizkuntzetan eskaintzea, hezkuntza elebiduna emotea eta euskaldun eta gaztelaniadunentzako komunikabide publikoak eskaintza izan dira. Euskarari bideratutako politiketan, barriz, bere ezagutza eta erabilera eskubidea bermatzeko sustapen neurriak gailendu dira. Horretarako, bere funtzio eta erabilera esparruak zabaltzea jo dau funtsezkotzat alderdiak. Bestalde, ingelesaren ordeztatu gailendu diren nazioarteko hizkuntzei zuzendutako politikek euren ezagutza eta ikaskuntza izan dabe xede; eta etorkinei zuzendutako politikek heldu-barriei abegi zerbitzuak eskaintzea, zein euren ama hizkuntza ikasteko aukerak emotea.

Hizkuntza politika bideratzeko moduen gainean, Ezker Anitzak aniztasunarekiko erabateko errespetua eta hiztun desbardinei eskubide bordinak eskaintzeko beharra agertu dau. Gainera, blokeen alderdikeria eta gatazka linguistikoa gogor gaitzestu dauz. Euskararen sustapen neurrietan progresibitatea, errealitate soziolinguistikoa aintzat hartzea, egingarritasuna, alkarlana zein herritarren borondate eta konpromiso beharra gailendu dauz. Bestalde, Ezker Anitzak euskararen estatusa definitzean jarri dau fokua. Horrela, euskarari euskaldunen ondare kultural, identitate zeinu eta bertako hizkuntza estatusa atxiki deutsoz; argituz euskarari bertako hizkuntza izaera Espainiar Estatuan, Frantziar Estatuan eta Europar Batasunean be aitortu beharko jakola.

VI. ONDORIOAK: EAE-KO ALDERDI POLITIKOEN HIZKUNTZA POLITIKA EREDUAK ETA EUREN LEKU-HARTZE IDEOLOGIKOAK

Azterketaren ondorioei bideratutako kapitulu honen helburuak “Ikerketaren definizioa: ikergaia, helburuak eta hipotesiak” izeneko kapitulu (III. kapitulu) mahaigaineratutako hipotesiak balioztatzea eta aztergai diren alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ereduak agertzea dira, abiapuntu teorikoan landutako edukiak eta alderdiek hauteskunde programetan eskainitako datuak oinarri hartuta.

Hizkuntza politikari dagokionean, modu banatuan aztertuko dira EAEko euskara eta gaztelania hizkuntza ofizialen gaineko ekimenak, etorkinei eta euren hizkuntzei bideratuak eta nazioartekotze ikuspegiaz txertatutako atzerriko mintzairei zuzenduak. Euskara eta gaztelaniaren kasuan, ofizialtasun erregimen ereduak eta euskararen normalizazio ereduak izango dira aztergai; baita euskara eta gaztelaniarentzako irudikatutako hizkuntza bizikidetzaren kudeaketa eredu ideala be. Etorkinen eta euren ama hizkuntzen kasuan, helburua alderdi politikoei proposagai dabezan ekimenak hizkuntza eskubideen mailaketan oinarritutako hizkuntza politika erregimenetan egokitzea izango da. Atzerriko mintzairen kasuan, xedea mintzairontzat proposatutako ekimen politikoen trinkotasun eta barreiadura maila neurtzea izango da.

Alderdi politikoen hizkuntzekiko leku-hartze ideologikoak aurkezterakoan honakoak hartuko dira oinarri: alderdi politikoei erakutsitako hizkuntza eskubideen ulerkerak eta tratamendua (mintzaira gitxituena bereziki); alderdiek euskal testuinguruan tradizionalki hitz egin diren euskara, gaztelania eta frantsesari atxikitako estatusa eta alderdiek nazioarterako desiratzen daben errealitate linguistikoaren zer-nolakoa.

Hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ereduaz azterketa ikergai diren bost alderdi politikoei modu bateratuan landuz burutuko da, euren arteko puntu komunak eta bereizgarriak aditzera emonez eta politika ekimen eta adierazpen ideologikoen erabakitasun mailaren arabera antolatuz.

Azken atalean, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia elkarriketan jarriko dira. Aztergai diren alderdi politikoen baitan nazio-estatu eraikuntzaren eta hizkuntza gitxituen eskubideen gaineko ideologiak alderdion hizkuntza politiken euskarri ideologiko moduan jokatzeko dagozan aztertuko da. Era berean, hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren arteko loturaren zer-nolakoaz teorizatuko da.

6.1. OFIZIALTASUN ERREGIMENA ETA EUSKARA: EZIKUSITIK LEHENESPENERA

Euskara eta gaztelania EAEko hizkuntza ofizialak dira. Baina abiapuntu teorikoan esana danetz, ofizialtasuna kontzeptu labankorra da. Izan be, hizkuntza bat ofizial izendatzean ez da modu zuzenean funtzio zehatz eta nahitaezkoz hornitzen; ez maila teorikoan eta, are gitxiago, errealitate praktikoan. Hortaz, ofizialtasun maila buruz hitz egitea aproposagoa da.

Hizkuntza baten ofizialtasun maila neurtzeko hainbat aldagai izan daitezke kontuan. Batetik, ofizialtasun erregimenak esparru publikoa hartzen dau beregain. Hortaz, zehaztu beharreko lehenengo aspektua publikotasunaren mugak dira. Izan be, abiapuntu teorikoan aipatu dan moduan, publikoaren definizioaren arabera, esparru publikoa estatuak eta estatutik eskainitako zerbitzu publikoek osatu daikie; edota, gizarte zibiletik eskaini arren, interes publikoa daben zerbitzu guztiei atxiki dakiokoe izaera horixe. Bestalde, hizkuntza bat ofizial izendatzerakoan esparru publikoan komunikazio-funtzio batzuk atxikitzen jakoz. Milian i Masana-ren hitzak gogoratzuz, *dar a una lengua el carácter de oficial significa adoptarla como vehículo de comunicación, en sus diversos niveles (intracomunicación, intercomunicación y extracomunicación), de los poderes públicos, y reconocerla, análogamente, como vehículo de relación de los ciudadanos hacia dichos poderes públicos* (Milian i Massana, 1984: 72). Hortaz, botere publikoek barne komunikaziorako eta kanpo komunikaziorako hizkuntza bat darabilenean haxe ofizial moduan jokatzeko legoke. Dana dala, mintzaira batek botere publikoaren baitan komunikazio hizkuntza moduan espazioa eta funtzio kopurua desbardina bereganatu daikie, behinik behin, ofizialtasuna partekatua bada. Beraz, eremu administratiboan ofizial dan hizkuntza kopurua eta ofizialtasun alkarbanatu horren egikaritze modua aintzat hartzea be komeni da. Baita, ofizialtasunaren gobernu irismena be, hau da, hizkuntza bat herrialde luze zabalean dan ofiziala edota bere ofizialtasun esparrua herrialdeko lurralde jakin batera mugatua dagoen¹⁷¹. Analisi honetan elementu guztiok izango dira kontuan; batetik, alderdi politikoek euren proposamen politikoetan islatzen dabekan ofizialtasun erregimenak aztertze eta, bestetik, proposagai dan I. hipotesia balioztatze eta. Hain zuzen:

I. hipotesia. EAEko alderdi politikoen euskara eta gaztelaniaren ofizialtasunaren onarpen formalaren atzean, euskara eta gaztelaniarentzako ofizialtasun maila desbardinak dagoz.

¹⁷¹ Aldagaiok 2.1.5. Ofizialtasun hizkuntza erregimenak atalean landu dira modu sakonean (Ikusi 27-37. or.).

Aztergai diren bost alderdi politikoek euskara eta gaztelaniaren izaera ofiziala aitortzen dabe. Dana dala, horrek ez dau esan gura ofizialtasun bikoitza modu berean ulertu eta egikaritzen dabenik. Euskarak eta gaztelaniak herri administrazioan bete beharreko funtzioari dagokionean, gaztelaniaren arreta-harreman funtzioa testuinguruak emona dago; euskararen kasua, ostera, bestelakoa da, bere egoera gitxitu eta ezagutza mugatuak zuzenean arreta-harreman hizkuntza moduan jardutea erabat zailtzen deutsolako; berau egingarri bihurtzeko neurri gehigarri asko exigitzen dauzalako. Egoera horren aurrean, badira herri administrazioan euskararen arreta-harreman funtzioa modu argian garatu gura dabela agertzen daben alderdi politikoak eta horren argiro lekutzen ez direnak.

EAJk eta Ezker Abertzaleak euskara herritarren herri administrazioarekiko idatzizko zein ahozko arreta-harreman hizkuntza orokortua izateko nahia modu argian agertu dabe hauteskunde deialdirik deialdi. Ezker Anitzak herri administrazioa orokorrean zuzendutako baieztapen bat edo beste burutu dau herritarrei arreta bi hizkuntza ofizialetan eskaintzea proposatuz; baina euskararen ahozko zein idatzizko arreta-harreman funtzioaren funtsezkotasuna epaitegietan azpimarratu dau indartsuen eta modu eginkorrean. Barriz, PSE-EEK euskararen arreta-harreman eginkizuna idatzizko komunikazioan esplizitatu dau eta PP behin bakarrik mintzatu da modu zuzenean herri administrazioan zerbitzuak euskaraz eskaintzeko nahiaz. Esan daiteke, euskara herri administrazioa arreta-harreman hizkuntza bilakatzea ez dagoela PPreh lehentasunen artean. Baieztapen hau indartzera dator PPk epaitegietan euskara arreta-harreman hizkuntza moduan ezartzea zentzugabekeria moduan jo izana hauteskunde deialdi jarraituetan, zerbitzua euskaraz jasotzeko dagoan eskaera murrizta aitzakia moduan hartuta¹⁷².

Epaitegietako hizkuntza ofizialen erabilera hautuan, PP gainontzeko alderdi politikoengandik modu argian bereizi da; izan be, gainontzeko alderdi politikoek, dala modu eginkorrean dala lausoagoan, euskararen erabilera epaitegietan barneratzen joateko nahia agertu dabe. Epaitegiez gainera, Ezker Abertzaleak osasun sistema euskalduntzearen garrantzia azpimarratu dau behin eta barriro, herritarrek euskarazko

¹⁷² Euskarari arreta-harreman funtzioa atxikitzeke adierazpen zuzenek informazio horixe eskaintzen daben arren, alderdi politikoek leku-hartzeok ñabartu eta zehaztu egin daitekez arreta-harreman funtzioa zeharka lantzen daben beste proposamen politiko batzuk aintzat hartuta. Esaterako, pentsatu daiteke alderdiek herri administrazioa langileak euskalduntzea proposagai dabenetan modu zeharkakoan euskararen arreta-harreman funtzioa indartzen legokezela. Dana dala, alderdi politikoek ekimen zuzenek eta errepikatuek alderdiaren lehentasunen gainean informazio garrantzitsua eskaintzen dabela baieztatzea zilegi da; eta ofizialtasun erregimen mota zehazteke horren funtsezkoa dan hizkuntza funtzioa modu esplizituan eta jarraikorrean proposatzeak garrantzia zentrala dauala pentsatu daiteke.

zerbitzua bermatua izan dagien. EAJk be nahi berbera esplizitatu dau osasun sistemari zein ertzaintzari begira.

Epategiez harago, alderdi politikoek autonomia erkidegoko administrazioan ezeze estatuko administrazioan euskarari tartea izten deuten ezagutzea interesgarria da. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak estatuko administrazioan euskara aintzakotzat hartzeko nahia agertu dabe. Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak bi administrazio mailetan euskararen erabilera irizpideak berberak izatea proposatu dabe. Esaterako, administrazioa edozein izanda be, herritarrek zerbitzua euskaraz jasoteko eskubidea izatea. EAJk ez dau bi administrazioen arteko parekotasuna esplizitatu, baina euskararen normalizazio bidean estatuko administrazioa tartean egotea eskatu dau, horretarako politika neurriak proposatuz. PSE-EEK estatuko administrazioari aipamen bakarra zuzendu deutso, zehazki Estatuko esparru jakinetan hizkuntza koofizialen erabilera eta defentsa erraztea proposatuz, Senatuan bereziki. PPk, ostera, hizkuntza politika proposamenetan ez deutso estatuko administrazioari aipamen bakarra egin.

Euskara herri administrazioan herritarrekaz jarduteko arreta-harreman hizkuntza izateaz gainera, erakundeon lanerako hizkuntza izateko gogoia agertu daben alderdi politiko bakarrak EAJ eta Ezker Abertzalea izan dira. Halaber, EAJk herri administrazioko lan jardunerako euskara eta gaztelania biak erabiltzea bultzatu dauan bitartean, Ezker Abertzaleak euskara herri administrazioko lehentasunezko hizkuntza moduan ezarri gura dau, hau da, euskararen aldeko diglosia funtzionala burutu. Ezker Abertzalea da herri administrazioari begira euskarari lehentasunezko postua eskaini gura deutson alderdi politiko bakarra eta EAJ herri administrazioan burutu beharreko hizkuntza funtzio guztietan elebitasun osoaren aldeko hautu argia burutzen dauana. Ezker Anitzaren ardura euskara eta gaztelania herritarrekiko harremanean erabiltzea da; ostera, herri administrazio barneko lan jardunerako hizkuntza erabileran ez da sartzen. Bestalde, euskara herri administrazioko lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzeari dagokionean, aipatzekoa da Ezker Anitzak deialdirik deialdi udalerrri oso euskaldunetan euskara herritarrekiko komunikazioan hizkuntza nagusi izatea babestu dauala, betiere herritarrek hala erabakitzekotan. Testuinguru berberaren aurrean, PSE-EEK euskal elebakartasuna gaitzestu izan dau, herritarrekiko komunikazio idatzian elebitasuna nahitaezko bihurtuz.

Euskara herri administrazioan barneratzeko jarrera argiena agertu daben EAJ eta Ezker Abertzaleak eta erdibidean kokatu dan Ezker Anitzak euskararen presentzia hori egingarri bihurtzeko neurriak proposatu dabez. Hautatu dabezan ekimenen artean

aipagarrienak planifikazio soziolinguistikoa eta langileriarentzako hizkuntza eskakizunak izan dira. EAJ eta Ezker Anitzaren kasuan normalizazio planek hizkuntza eskakizunei aurrea hartu deutse eta hirugarren neurri garrantzitsu moduan langile eta erakundeon euskalduntzea eta euskararen ikasketa nabarmendu dira; Ezker Abertzalearenean, ostera, hizkuntza eskakizunak izan dira gailendutakoak. EAJ eta Ezker Abertzaleak normalizazio planak herri administrazio orokorrerako ezeze justizia administrazioarako, osasun sistemarako zein ertzaintzarako proposatu izan dabez hainbat deialditan, EAJren kasuan egonkortasun handiagaz. Aipatzekoa da Ezker Abertzaleak Estatuko administrazioa be planifikazio linguistiko beharrea dagozan erakundeen baitan sartu daua. Ezker Anitzaren kasuan, normalizazio planen jasotzaile nagusia epaitegiak izan dira, nahiz eta herri administrazio orokorrerako zein udal administrazioarako be proposatu izan dauan noiz edo noiz normalizazio planik.

Hizkuntza eskakizunei dagokionean, EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza langileria publikoarentzako euskara eskakizunak ezartzearen alde agertu dira. Hori horrela, Ezker Abertzalearen ikuspegia askoz errokoagoa da; izan be, langile publikoak euskaldunak izatea dau xede. Egiteko horretan, hauteskunde deialdiz deialdi bere eskaerak moldatuz joan da: 1990ean une horretatik bertatik zonalde euskaldunetako langileria publikoa euskalduna izatea nahitaezkotzat jo eban, euskararen presentzia murriztagoa zan guneetan baldintza epe ertain edo luzean bete beharra ezarriz. 22 urte beranduago, 2012an, herri administrazioan lan egiteko langileria publiko guztiari gitxieneko 2. hizkuntza eskakizuna ezarri gura deutso, neurria une horretatik bertatik indarrean sartuta. Are gehiago, Ezker Abertzaleak herri administrazioan ezeze herri administrazioagaz alkarlanean diharduen enpresetan be hizkuntza eskakizunak ezartzeko hautua burutu dau. EAJk, barriz, ez dau hizkuntza eskakizun mailen eta eskakizunok indarrean jartzeko epeen gainean horren argitasun handiko baieztapenik burutu. Ezker Anitza hizkuntza eskakizunak ezartzearen alde agertu da, betiere eskakizunok lanpostuan betebeharreko eginkizunei lotuta badagoz. Beste behin, Ezker Anitzak epaitegiei eskaini deutse tarte handiena; herritarrek arreta euskaraz jasotzeko langileriaaren baitan hizkuntza eskakizundun langile nahikoa egotea proposatuz.

Hizkuntza eskakizunak alderdi politikoen arteko hizkuntza politika eztabaidagune zentrala dira; zehazki, hizkuntza eskakizunen eskaera maila da eztabaidatua eta alderdien artean leku-hartze kontrajarriak begitaratzen dauzana. PSE-EE eta PPren hizkuntza eskakizunekiko jarrera bestelakoa da. PSE-EE lege ezarritako hizkuntza eskakizunekiko kritiko agertu da azken hauteskunde deialdietan eta euren beheranzko berdoitzea aldarrikatu dau hainbat irizpide kontuan hartuta: lanpostuaren beharrezana,

zonaldeko euskaldun kopurua, etab. PPren kasuan hizkuntza eskakizunekiko jarrera are kritikoagoa da. PPren iritziz herritarrei arreta euskaraz eskaintzeko langile guztiak euskaldunak izatea ez da beharrezkoa. Ildo horretan, alderdiaren iritziz euskaraz eskainitako arreta-harremana herritarren eskaera objektibora egokitu beharra dago. PPk herri administrazioan euskararen ezagutzari gehiegizko balioa eskaintzen jakola uste dau, sarritan langileriaren formakuntza beraren aurretik kokatuz. Alderdiak ez dau gura langileen herri administrazioarako sarrera euskararen ezagutzak baldintzatua egotea, horregaitik, ezagutza meritua moduan zenbatetsi gura dau, inoiz ez baldintza moduan. Horrela, PSE-EEren antzera, PP hizkuntza eskakizunak murriztearen alde agertzen da; besteak beste, hizkuntza eskakizunak herritarren eskaera objektibora egokituz eta zero hizkuntza eskakizundun postuak ezarriz.

Hizkuntza eskakizunak EAEko politika linguistikoaren nondik norakoak eztabaidatzerakoan alderdi politikoen leku-hartzeetan bereizketa gune diren hizkuntza eskubideekaz lotuta dagoz; hain zuzen, herri administrazioan hizkuntza eskubideen onuradun moduan hartzen dabezan subjektuetan. PPk eta, neurri txikixeagoan, PSE-EEK langileria publikoa kokatzen dabe hizkuntza eskubideen jasotzaile printzipal, euskara ezagutzeko eskaera dala eta bizi daben bazterketa egoera argudiatuta eta berau gaitzetsiz. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak, barriz, herritarrek kokatzen dabez herri administrazioan hizkuntza eskubideen jasotzaile nagusi.

Ofizialtasun erregimena espazio publikoari zuzendua egonik, berau bideratzeko ardura botere publikoei dagokie. Horrela, herri administrazioaren erantzunkizuna da herritarrei zerbitzu publikoak hizkuntza ofizialetan eskaintzea; eta herritarren eskubidea hizkuntza bat edo beste aukeratzea. Halaber, alderdi politikoen hizkuntzen gaineko diskurtsoan bi rol horreek ez dagoz hain argi. Izan be, PSE-EEK eta PPk herri administrazioa langile publikoei herritar trataera emoten deutse; herritarren hizkuntza eskubideen bermatzaile orde, eskubide jasotzaile bihurtuz eta, modu horretan, maila praktikoan herritarrek hizkuntza aukeratzeko daben eskubidea sakrifikatuz. Aldiz, EAJk, Ezker Anitzak eta Ezker Abertzaleak herri langileak zerbitzari publiko moduan ezarri dabez. Dana dala, Ezker Abertzaleak herri administrazioari atxiki deutson eginkizun nagusia euskararen normalizazioa bideratzea izan da. Horrela, Ezker Abertzaleak herritarrek zerbitzua euskaraz jasotzeko daben eskubidea azpimarratu dau behin eta barriro, gaztelaniaz egitekoa aipatu barik. Ezker Anitzak, ordea, zerbitzua bi hizkuntza ofizialetan jasotzeko eskubidea azpimarratu dau modu jarraituan. EAJk 2012ko hauteskunde programan hizkuntza-bikotasuna aldarrikatu dau, Ezker Anitzaren

antzera, ordura arteko euskara zentroan jartzeko Ezker Abertzalearen pareko joera alboratuta.

PPk hizkuntza eskakizunen gaitzespena eta langileria publikoaren hizkuntza eskubideen errespetua zuzendutako espazio handiak eta PSE-EEK hizkuntza eskakizunei egindakoak, euskara zein euskara eta gaztelania arreta-harreman hizkuntza moduan ezartzeak bereganatutako tarte txikiagaz kontrastatzen dau. Gainera, PPren kasuan bi ekimen horreek dira herri administrazioa zuzendutako politika ekimenen ia ehuneko osoa bereganatu dabenak. PSE-EEren kasuan ekimenen aniztasuna ugariagoa da, baina proposamen gehienak indarrean dagoen hizkuntza politika zalantzan jartzera bideratuak dagoz; eskaera garrantzitsu bat hizkuntza politika diseinatzerakoan legebiltzarrari erabakimen handiagoa eskaintzea izanik.

Bestalde, gaztelania, EAEz haratago, Espainiar Estatuan eta Europar Batasunean be bada ofiziala; euskarak EAEn eta NFEan dau ofizialtasun estatusa, nahiz eta azken horretan zonaldeka mugatua. Egoera horren aurrean, badira EAE ez beste lurraldeetan euskarari ofizialtasun erregimena aitortu gura deuten alderdiak. Europar Batasuna da alderdien artean jarraitzaile gehien batu dauan esparrua; izan be, PPk ez beste alderdi politiko guztiek eskatu dabe euskarak Europar Batasunean ofizialtasuna bereganatzea. Euskal Herriari begira, Ezker Abertzalea, EAJ eta Ezker Anitza izan dira ofizialtasun deia egin dabenak. Ezker Abertzaleak hauteskunde deialdiz deialdi eskatu dau euskararentzako ofizialtasuna; EAJk behin, 2012ko hauteskunde programan. Ezker Anitzak, barriz, Espainiar eta Frantziar Estatuetarako proposatu dau euskararen ofizialtasuna, modu horretan, zeharka, euskararen ofizialtasuna Euskal Herri osora ailegaraziz.

EAEtik harago euskararen ofizialtasuna eskatzea gauza bat da, eta beste bat euskararen ofizialtasuna zabaltzea alderdi politikoaren proiektuaren parte zentral bilakatzea. Horixe da Ezker Abertzalearen eta Ezker Anitzaren kasua. Ezker Abertzaleak euskara Euskal Herri osoan ofiziala eta Hegoaldean gaztelaniagaz eta Iparraldean frantsesagaz koofiziala izango dan Euskal Herria dau proposagai; Ezker Anitzak, barriz, eskualdetako hizkuntza guztiak era berean ofizialak izango diren Espainiar Estatu eleanitza. Proiektu politiko horreek eraikitzea bi alderdi politikoen eskumenetik kanpo dagozan arren, bai Ezker Abertzaleak bai Ezker Anitzak berau egikaritzen joateko ekimen politikoak proposatzen dabez. Ezker Anitzaren kasuan, proiektua Estatu erakundera zedarritzen da, hau da, herri administrazioari dagokion eremura. Ezker Abertzaleak, ordea, herri administrazioa erabat gainditzeko dau, gizarte eremu guztietan euskararen presentzia komuna kudeatuz. Aipatzekoa da gainera,

2012ko hauteskunde deialdian salbu, Euskal Herria izan dala Ezker Abertzalearen hizkuntza politikaren oinarritzko aplikazio esparrua.

Orain arte aipatutako guztiak kontuan hartuta, aztergai diren EAEko alderdi politikoek formalki euskara eta gaztelaniari ofizialtasuna aitortu arren, herri administrazioarako ofizialtasun eredu eta maila desbardinak iradokitzen dabezala baieztatu daiteke. EAJk euskara eta gaztelaniaren arteko ofizialtasun parekidea defendatzen dau EAERako; herri administrazioari dagokionean bi hizkuntzei funtzio berberak atxikiz eta herritarrei dagokionean honeen hizkuntza aukera askatasuna bermatzeko nahia agertuz. Ezker Anitzak, bere aldetik, ofizialtasun parekidea herritarrei begirakoan aldarrikatu dau; herri administrazioaren barne funtzionamendurako hizkuntzen erabileran murgildu barik eta, hortara, barne jardunean gaztelaniaren nagusitasuna zilegituz. Ezker Abertzaleak, ostera, euskararen aldeko diglosia funtzionala proposatu dau, maila praktikoa, euskara gaztelania baino hizkuntza ofizialago bihurtuz. Aldi berean, Ezker Anitzak eta Ezker Abertzaleak euskararen ofizialtasunaren lurralde irismena zabaltzeko eta, ondorioz, egungo bere ofizialtasun maila handitzeko hautu argia burutu dabe; Espainiar Estatuan lehenengoak eta Euskal Herrian bigarrenak. Bestalde, PSE-EE eta PP herritarren hizkuntza aukera askatasunaren alde agertu diren arren, ez dabe aukera egingarri bihurtzeko biderik jarri eta, gainera, martxan dagozan neurriak be gogor kritikatu dabez. Era horretan, euskararen ofizialtasunari eta bere bideragarritasunari etena ezarri deutse¹⁷³.

---

¹⁷³ Onartu beharra dago, EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak euren ofizialtasun eredu idealera heltzeko neurri ugari proposatu dabezan arren, neurrian nahikotasuna zalantzan jarri daitekela. Zentzu horretan, Ezker Abertzalea da errotiko neurriak modu sistematikoan proposatu dauzan alderdi bakarra. EAJk eta Ezker Anitzak, ostera, mailaz mailakoa eta egingarritasuna oso kontuan hartu dabez, euskararen ofizialtasunaren erabateko egikaritzea denboran luzatuz.

6.1. irudia. Euskararen eta gaztelaniaren ofizialtasun maila herri administrazioan alderdi politikoen arabera

Gaztelania euskara baino ofizialagoa	Euskarak eta gaztelaniak ofizialtasun berbera	Euskara gaztelania baino ofizialagoa
PP PSE-EE (euskararen ofizialtasuna egikaritzeko neurri eza)	EAJ (EAEEn koofizialtasun osoa extra, intra eta interkomunikazioan) Ezker Anitza (Espainiar Estatuan koofizialtasun osoa extrakomunikazioan)	Ezker Abertzalea (euskara lehentasunezko hizkuntza. Ofizialtasun erregimen bateratua EHN)

ITURRIA: norberak egina.

Esandako guztiak kontuan hartuta, *herri administrazioari dagokionean*, I. hipotesia baieztatu beharra dago; hain zuzen, *EAEko alderdi politikoen euskara eta gaztelaniaren ofizialtasunaren onarpen formalaren atzean, euskara eta gaztelaniarentzako ofizialtasun maila desbardinak identifikatu daitekezala*.

Halaber, ofizialtasun erregimenaren azterketarako hezkuntza sistema¹⁷⁴ eta komunikabide publikoak aztertzea be funtsezkoa da. Komunikabide publikoen presentzia orokorra nahiko murrizta izan dan arren, hezkuntza sistemak eta bereziki eskolak alderdi politiko guztien diskurtsoan atal garrantzitsua bereganatu dau.

Eskolari dagokionean, alderdi politikoen leku-hartzeak ezagutzeko auzi garrantzitsuenetakoa alderdiek ume eta gazteek EAEko bi hizkuntza ofizialak ezagutzeko agertzen daben nahia da. EAJk, Ezker Anitzak, Ezker Abertzaleak eta PSE-EEK ikasleek bi hizkuntza ofizialen ezagutza bereganatzea gura dabe, nahiz eta Ezker Abertzaleak euskalduntzean jarri dauan azpimarra eta PSE-EEK aukera askatasunean. PPK, barriz, euskara ikastea ezin behartu daitekela defendatzen dau, eta ikasle eta familien mugikortasuna errazte aldera euskara ikasgaitik salbuesteko proposamena be sarri agertu dau. Azpimarratu beharrekoa da gainera, PPK hizkuntzen presentzia zonalde soziolinguistikoen arabera ezartzeko proposamena egin izan dauala, modu horretan banaketa linguistikoa betikotzea sustatuz. Dana dala, bost alderdietatik lauk ume eta gazteen bi hizkuntza ofizialen ezagutza orokortura hurbildu

¹⁷⁴ Hezkuntza sistemaren kudeaketa orokorra Eusko Jaurlaritzak daroala kontuan hartuta, hezkuntzari zuzendutako ekimenak esparru publikoaren baitan landuko dira. Halaber, onartu beharra dago, posible dala alderdiek eskola edota unibertsitatea hizpide izan dabenetan, esplizitatu ez arren, eskola eta unibertsitate pribatuak be barnean hartu izana.

gura badabe ere, berau lortzeko proposatutako bideak desbardinak dira. Hezkuntza ereduak dira horren adibide argienetakoa¹⁷⁵.

Gaur egun indarrean dirauen aukeraketa banatuaren hezkuntza ereduak ezarri zantetik eta urteak pasa ahala, alderdi politikoak euren leku-hartzeak moldatuz joan dira, ereduak emondako emaitzak aitzaki hartuta, neurri batean behintzat. EAJ aukeraketa banatuaren hezkuntza ereduaren alde agertu izan da, lehen unetik berau bideragarri egiteko neurri ugari proposatuz; baina urteak pasa ahala berau egokitze beharra agertu dau. PP be hezkuntza eredu banatuaren alde agertu izan da, 2005ean marko hirueledunaren proposamenara hurbildu danera arte, behinik behin. Ezker Abertzalea, barriz, ereduakiko kritiko izan da, euskalduntzea unibertsalizatzeko mugak agertzen dauzalakoan. Horrela, hasiera batean euskalduntzen ez daben ereduak kentzea eta B eta C ereduak indartzea proposatu izan dau; eta 2012ko azken hauteskunde deialdian murgiltze eredu orokortua ezartzea. PSE-EEk eta Ezker Anitzak, oster, eredu bielekun bateratuaren onurak baieztatu izan dabez; eredu honek, besteak beste, bi hizkuntza ofizialen ezagutza bermatzeko ahalmena izango leuke eta ikasleek ama hizkuntzan ikasteko eskubidea bermatuta izango leukie - azken hori PPK be aldarrikatu izan dau. PSE-EEren hitzetan, modu horretan hezkuntza sisteman gaztelaniak bizi dauan bazterketa gainditzea lortuko litzateke. 2005etik aurrera, barriz, PSE-EEk eredu hirueledunaren aldeko apustu erabakigarria burutu dau eta Ezker Anitza be eredu horretatik gertu kokatu da, betiere, ume eta gazteen hizkuntza ofizialen kalitatezko ezagutza bermatzea lortzen badau.

Aipatu beharra dago hezkuntza ereduaren ebaluaketa alderdi politiko guztiek proposatu izan dabela. Halaber, ebaluaketa egiterakoan kontuan hartutako irizpidea desbardina izan da alderdi politikoaren arabera. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak ikasleen maila linguistikoa ezarri dabe ebaluaketa irizpide moduan; PSE-EEk eta PPK, barriz, ikasleen ikasketa emaitza orokorrak. Ezker Anitzak ereduak umeen gizarte integrazioan daben eragina ebaluatzeko nahia be agertu dau.

Alderdi politikoen arteko beste eztabaidagune garrantzitsu bat eskola sisteman euskara barneratzeak ekarri dauan irakasleen euskalduntze prozesua bideratzeko modua izan da. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak irakasleen erabateko euskalduntzea bilatu dabe; helburu horregaz, hizkuntza eskakizun zorrotzak ezartzea defendatuz eta arrazoi desbardinak medio euskaldundu ezin daitekezan irakasleentzat

---

¹⁷⁵ Eskolari zuzendutako ekimenen baitan, hezkuntza ereduak estu lotutako bi momentu bereizi daitezke, neurri handiagoan ala txikiagoan, alderdi politiko guztien proposamenetan islatu direnak: lehenengoa, aukeraketa banatuaren hezkuntza ereduaren ezarpen eta egikaritze aldia litzateke eta, bigarrena, eredu horren berplanteatze aldia.

hautabideak proposatuz; leunagoak EAJ eta Ezker Anitzaren kasuan eta zorrotzagoak Ezker Abertzalearenean. PSE-EEK irakasleen euskalduntzea zilegitu dauan arren, hizkuntza eskakizunak ez dauz ia mintzagai izan eta egin dauzan apurretan inoiz ez baldintza moduan. PPK irakasleen euskalduntzea ereduaren arabera izatea defendatu dau, modu horretan irakasle guztien euskalduntzea alboratu, euskalduntze erritmoak berrikustea proposatu eta euskalduntzetik salbuesteko irizpideak zabaltzea proposatuz.

Beste behin, hizkuntza eskubideak hizpide izan direnetan diferentzia argiak agertu dira alderdien artean. Ezker Abertzaleak ume eta gazteen euskalduntzeko eskubidea azpimarratu dauan bitartean, Ezker Anitzak hezkuntza elebidunerako eskubidea baieztatu dau. PSE-EEK, oster, hizkuntza aukeraketagaitik ikasle eta irakasleek bizitako bazterketa izan dabe kritikagai; eta PPK irakasleen hizkuntza eskubideak azpimarratu dabez, hain zuzen, euskara ezagutza irakaskuntzan jarduteko traba ez izatea defendatuz.

Interesgarria da aipatzea, Ezker Anitzak Estatuko eskualdeetako hizkuntzei be itzi deusela tartea euskal hezkuntza sisteman, mintzairon ikasketa hautazko ikasgai moduan eskaintzea proposatuz.

Lanbide heziketak tarte oso murrizta bereganatu dau bost alderdi politikoetan. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak lanbide heziketa euskaraz eskaintzeko nahia agertu dabe. Ezker Abertzaleak euskara ikasketa hizkuntza bilakatzeaz gainera, lan hizkuntza moduan jokatzeko be proposatu dau. PSE-EEren kasuan, euskara lanbide heziketan ikasketa hizkuntza moduan barneratzeko proposamena ingelesaren eskutik etorri da, hain zuzen, hezkuntza hirueleduna xede hartu dauanean. Une horretara arte euskarak ez dau lanbide heziketan bera berataraz inolango agerpenik izan PSE-EEren ekimen politikoetan. PPK euskalduntzeko nahia baino lanbide heziketan euskara barneratzeak dakarren inbertsio neurrigabea izan dau kritikagai; euskalduntzea lanbide heziketa kalitatezkoak beharrezko dauan hobekuntza teknologikoen aurretik ezarri izan dala argudiatuz.

Bestalde, unibertsitateak espazio esanguratsua batu dau EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza alderdi politikoaren diskurtsoan; PSE-EE eta PPren kasuan, barriz, bereganatu dauan tartea askoz murriztagoa izan da. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak euskararen erabilera unibertsitate munduan barneratu gura dabe, unibertsitatea euskaldundu. Horrela, EAJk eta Ezker Abertzaleak ikasketak euskaraz egiteko aukera bermatzeko nahia agertzen dabe. Ezker Anitzaren eskaera askoz

neurrizkoagoa da; hain zuzen, euskaraz irakasten diren ikasgaien kopurua ugartuz joatea eta ikerketan bere erabilera handitzea. Azken eskaera horixe Ezker Abertzaleak be egin dau bere. Ezker Anitzaren eskaera murriztagoa izanda be, berau egikaritzeko proposatutako neurrien ugaritasuna azpimarragarria da; besteak beste, normalizazio planak, irakasleen euskalduntzea, baliabideen bideratzea. EAJk be ekimen bideragarriak izan dauz proposagai, planifikazioa izanik indar handiena bereganatu dauana. Aipatzekoa da, eskolaren kontrara, EAJk birritan baino ez dauzala izan hizpide hizkuntza eskakizunak baldintza moduan, hain zuzen, 1990 eta 1994ko hauteskunde deialdietan. PSE-EE eta PPren jarrera bestelakoa da. PPk behin bakarrik izan dau hizpide euskarazko irakaskuntza bermatzeko beharra eta PSE-EEK 1980ko hauteskunde deialdian elebitasuna modu errealistan, zientifikoan eta testuinguruak ahalbidetu ahala barneratzeko deia egin eta ostean, hirueletasunaren eskutik berragertu dau 2012an. Horrela, PSE-EE eta PPk, beste behin, euskara bultzatzeko neurri aktiboen aurretik, euskararen eskaera dala eta sortu daitekezan egoera baztertzailleak izan dabez hizpide. Bi alderdiek hizkuntza eskakizunak gaitzestu dabez eta euskara ez ezagutzeagaitik irakasle edo ikaslerik ez baztertzea aldarrikatu. EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitzaren kasuan hizkuntza eskubideak ez dira ia hizpide izan.

Ikerketa alorrean, aipatzekoa da EAJ eta Ezker Abertzaleak euskara zentro daben gai soziolinguistikoen azterketari bideratutako ekimen kopuru ugaria. Ezker Anitzak eta PSE-EEK be proposatu izan dabez, baina askoz neurri murrizagoan.

Komunikabide publikoei dagokionean ETB-EiTB da aipatu beharrekoa, aztergai diren bost alderdi politikoek hizpide izan dabena. Aipatzekoa da, EAJ eta PPren kasuan EiTBra bideratutako ekimen politikoak 80 eta 90 hamarkadetan zentratu diren bitartean, PSE-EE eta Ezker Anitzaren kasuan 2000ko hamarkadan be proposamenek jarraikortasun bat mantendu dabela. Ezker Abertzalearen kasuan, azterketarako hauteskunde programen faltan, etenik egon dan ala ez ezin daiteke baieztatu. Dana dala, 2012ko hauteskunde deialdian Ezker Abertzaleak EiTBri proposamen ugari zuzendu deutsoz eta badirudi alderdiak irrati telebista publikoarentzako proiektu gaurkotu indartsua daua¹⁷⁶.

EAJk eta Ezker Abertzaleak EiTB euskararen eraberritze prozesuaren zerbitzura jartzeko nahia behin baino gehiagotan azpimarratu dabe, eta PSE-EEK be sarritan nabarmendu dau EiTBk euskara sustatzeko eta bere ikasketa bultzatzeko dauan

---

¹⁷⁶ Kontsultatu Ezker Abertzalearen datuen analisisian (5.2) 258-259. or.

balioa. Barriz, Ezker Anitzak eta PPK EiTbren zerbitzu publiko izaera azpimarratu dabe gehiago eta, beraz, herritar guztiei heltzeko beharra. Nabarmentzekoa da gainera, Ezker Anitzak zerbitzu publiko izaera komunikabide publikoei ezeze pribatuei be atxikitzen deusela, horrek sortu daikezan betebeharr guztiekaz. Egitez, Ezker Anitzak komunikabideen zerbitzu publiko izaera darabil hizkuntza gitxituak sustatzeko argudio moduan. Horrela, Ezker Anitzak, EAJk eta Ezker Abertzaleak egin daben erara, euskarazko telebista eta irrati publikoarentzako hainbat baliabide izan dauz eskagai. PPren kasuan ez da horrelakorik gertatu. Euskarak ez dau bere sustapenerako ekimenik jaso PPren eskutik; bai oster a euskarak herritarrengan sortu daikezan eskubideen urraketak. EiTbk bete beharreko funtzioaren gaine an alderdi politikoen jarrera mintzagai dala, aipatzekoa da 1994tik EiTbri neurri linguistikorik bideratu barik egon eta ostean, 2012ko hauteskunde programan, EAJk irrati telebista publikoaren hizkuntza politikari zuzendutako ekimen bakarrean, euskaraz eta gaztelaniaz kalitatezko programazioa eskaintzea izan dauala proposagai; oraingo honetan euskararen sustapena baino komunikabidearen zerbitzu publiko izaera lehenestuz.

Alderdi politikoe k EiTbri atxikitako eginkizun nagusiaren isla bere sorkuntza garaian alderdi politikoe k euskara eta gaztelania kanalen gaine an agertutako jarrera desbardina izan daiteke. Hauteskunde programetan eskaintzen dan informazioa aintzat hartuta, EAJ eta Ezker Abertzalea bi kate sortzearen alde agertu ziran, bata euskalduna eta bestea elebiduna; PPK, oster a, kate bakarraren aldeko hautua egin eban, dirua aurrezte a xede hartuta.

Ezker Abertzalearen kasuan EiTbk euskararen normalizaziorako dauan garrantziak indarrean dirau. Xede horregaz, 2012ko hauteskunde programan alderdiak EiTbri astindu esanguratsua emoteko ekimen zorrotzak izan dauz proposagai. Besteak beste, gaztelaniaz bakarrik emititzen dauan telebista edo irratorik ez izatea; EiTbko lan hizkuntza euskara izatea eta, horretarako, langile guztiek euskaraz jarduteko ahalmena izatea eta hizkuntza eskakizunak ezartzea, lanpostuan betebeharreko eginkizunetara egokituta; zein EiTb diruz laguntzea, etab.

EAEko komunikabide publikoetan ezeze, EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak Espainiar Estatuko komunikabide publikoetan be euskara erabiltzeko eskaera egin dabe; Ezker Anitza izanik neurriok modu ekintzaileenean proposatu dauzana¹⁷⁷. Barriz, PSE-EE eta PPren komunikabide publikoetarako eskaerak EAEkoetara mugatu dira.

¹⁷⁷ Kotsultatu Ezker Anitzaren datuen analisis an (5.5) 427. or.

6.2. irudia. Euskararen eta gaztelaniaren ofizialtasun maila hezkuntza sisteman eta komunikabide publikoetan alderdi politikoen arabera

Gaztelania euskara baino ofizialagoa	Euskarak eta gaztelaniak ofizialtasun berbera	Euskara gaztelania baino ofizialagoa
PP PSE-EE (gaztelania nagusi dan alorretan bere gehiagotasuna ez da zalantzan jartzen; euskara indartsu dan alorretan euskara eta gaztelaniaren bardintzea aldarrikatzen da)	EAJ Ezker Anitza (zerbitzu publikoetan aukera askatasuna bermatu)	Ezker Abertzalea (euskararen normalizazioa aukera askatasunaren aurretik lehenetsi)

ITURRIA: norberak egina.

Esandako guztiak aintzat hartuta, pentsatu daiteke hezkuntza eta komunikabide publikoetan proposatutako ekimen linguistikoak bi norabidetan doazala: batetik, EAEko hizkuntza ofizialak zerbitzu publikoak bideratzeko mintzaira bihurtzera; bestetik, gizartean euskara normalizatzeko esparruok daben garrantzia aintzat hartuta, euskararen normalizazio prozesua gauzatzera¹⁷⁸. Euskararentzako neurri aktiboak proposatzen dabean alderdien artean ildoetako bakoitzak indar desbardina bereganatu dau. Ezker Anitzak hezkuntza eta komunikabideen zerbitzu publiko izaera gailendu dau. Hain zuzen, hezkuntza eta komunikabideak zerbitzu publiko diren neurrian bi hizkuntza ofizialetan eskainiak izan behar direla azpimarratuz. Ezker Abertzaleak, ostera, esparruok euskararen normalizaziorako erabiltzea nagusitu dau, zenbaitetan gaztelaniaz zerbitzua eskaintzeari uko egitera arte. EAJk euskararen normalizazioari espazio zentrala eskaini deutso, baina zerbitzu publikoa bi hizkuntza ofizialetan eskaintzeko konpromisoari uko egin barik. Bestalde, PSE-EEK eta, bereziki, PPK euskararen normalizazioa baino zerbitzuotan gaztelaniaren presentzia bermatzeko beharra exijitu dabe; batez be, euskarak berezko espazioa bereganatu dauan alorretan, eskolan gehien bat. Ostera, euskarak berezko espaziorik ez dauan alorretan ez dabe euskararentzako pareko presentzia eskaerarik egin. Laburbilduz, koofizialtasun parekideari dagokion zerbitzuen hizkuntza bikoitza errespetzen daben alderdi politiko bakarrak EAJ eta Ezker Anitza dira.

¹⁷⁸ Euskararen normalizaziora bideratuago dagozan neurriak eta planteamenduak 6.2. *Euskararen normalizazioa: normalizazioaren bidean edo bidetik kanpo* atalaren ondorioetan berreskuratuko dira.

Hezkuntza sisteman eta komunikabide publikoetan be I. hipotesia baieztatu beharra dago: EAEko alderdi politikoek euskara eta gaztelaniaren ofizialtasunaren onarpen formalaren atzean, euskara eta gaztelaniarentzako ofizialtasun maila desbardinak identifikatu daitezke, kasu honetan zerbitzu publikoak eskaintzeko hizkuntzetan gorpuztuta.

6.2. EUSKARAREN NORMALIZAZIOA: NORMALIZAZIOAREN BIDEAN EDO BIDEK KANPO

Hizkuntza normalizazioa deritzogu desabantailan edo gitxitu posizioan dagoen mintzaira ala hizkuntza aldaera baten egoera soziolinguistikoa hobetzeko bideratzen dan prozesuari. Boix eta Vilak (1998) normalizazioak helburu politiko-juridikoak eta soziolinguistikoa izan daitezela baieztatzen dabe. Ikuspegi soziolinguistikoa aintzat hartuta, gitxiengo normalizazioa litzateke prozesuaren objektu dan hizkuntza erabilera esparru guztietan presente egitea; normalizazio ertaina hizkuntza ezagutzen ez daben herritarrek berau ikasi eta erabiltzea; eta gehienezko normalizazioa hizkuntza erabilera esparruko hizkuntza bakar bihurtzea, gainontzeko mintzairak alboratuta. Abiapuntu moduan hartutako hipotesiaren arabera:

II. hipotesia. Euskararentzako normalizazio maila desbardinak ageri dira EAEko alderdi politikoek proposatutako hizkuntza politiketan.

Hipotesia egiaztatzeko hainbat aldagai izango dira kontuan. Batetik, alderdi politikoek zein neurritan eta esparrutan daben hizpide normalizazioa eta zelan definitzen daben. Bestetik, gizarte esparru desbardinatarako alderdi politikoek euskarari bideratutako ekimenak eta ekimenon zorrotasun eta zabaltze maila. Era berean, alderdi politikoek euskararen hizkuntza politika bideratzerakoan subjektu eragile moduan ezartzen dabezan agenteak eta hizkuntza politika bideratzeko gailentzen dabezan balio bitartekariak be kontuan hartuko dira.

Alderdi politiko guztiek euskararen normalizazioaren alde dagozala baieztatu dabe noiz edo noiz. Halaber, alderdi politikoek aldeko jarrera teoriko horrerik euskararen normalizazioa ulertzeko eta berau bideratzeko proposagai dabezan ekimenak gehituz gero, euskararen normalizazioarekiko inplikazio maila desbardinak nabarmendu daitezke.

Euskararen normalizazioa esaera askotan erabili izan dabe aztergai diren alderdi politikoek, baina modu esplizituan berau edukiz betetzeko ardura hartu daben bakarrak EAJ eta Ezker Abertzalea izan dira. EAJrentzako normalizazioa hizkuntza bat gizarte

esparru guztietan berreskuratzea da, egunerokoan komunikazio tresna ohiko bilakatzea. Horrela, normalizazioak honakoak dakar: hizkuntzaren ezagutza orokortua, ezagutzatik erabilerara salto egitea eta normalizazio unera arte beste mintzaira bateri edo batzuei egoketza espazio eta funtzioak betetzea. EAJk ez dau normalizatu beharreko hizkuntzak, euskarak, espazio eta funtzio barriak eskuratzeak gainontzeko mintzairerengan, gaztelaniarengan, zenbaterainoko espazio iztea dakarren zehaztu. Halaber, EAJk EAEko bi hizkuntza ofizialen arteko elebitasun bardinazalea sarritan aldarrikatu izan dau. Horregaitik, zilegi da pentsatzea EAJrentzat euskararen normalizazioa gizarte alor guztietan bi hizkuntzek erabilera parekidea bereganatzean lortuko dala.

Ezker Abertzaleak be normalizazioa euskararen erabateko berreskuratzeagaz lotzen dau, euskaraz bizitzeko aukeragaz. Baina EAJk ez bezala, Ezker Abertzalearentzat normalizazioak euskara lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzea be badakar; euskara euskal herritarren hizkuntza ohikoa eta lehentasunezkoa izatea eguneroko bizitzako esparru guztietan.

Ezker Anitzak eta PSE-EEK euskararen normalizazioa bere erabileragaz lotu dabe. Ezker Anitzaren kasuan, normalizazioa zertan datzan ez da zehaztu, euskararen erabileraren normalizazioa eta komunikazio tresna moduan euskara normalizatzea izan baitauz bakarrik aipagai. PSE-EEren kasuan, zehaztapena Ezker Anitzarena baino handiagoa izan da, euskararen normalizazioak herritar guztiei bere erabilera ahalbidetzea dakarrela baieztatuz. Aipatzekoa da, PSE-EEK euskararen erabilera normalizatua aldarrikatzeaz gainera gaztelaniarena be egin izan dauala; hain zuzen, bi hizkuntza ofizialetako hirtunei bere ama hizkuntzaren erabilera normalizatua ahalbidetzeko nahia agertuz. Ildo berean, interesgarria da esatea PSE-EEK euskarari modu ia erabatekoan atxiki izan jakon normalizazio kontzeptua zabaltzeko hautua egin dauala, euskararen normalizazioa ordeztu, euskara eta gaztelania barnean hartzen dauzan normalizazio linguistikoa kontzeptua erabiliz. PPK, bere aldetik, ez dau normalizazioaren bere ulkerara argitara emon.

Bestalde, EAJ eta Ezker Abertzalea izan dira euskararen normalizazioa sarriago aipagai izan daben alderdi politikoak. Ezker Anitza be sarritan mintzatu da euskararen normalizazioaz; hainbat gitxiagotan PSE-EE eta askoz urriago PP, bost alditan guztira. Euskararen normalizazioari buruzko aipamen ugariak ikuspegi orokorrean oinarritu dira alderdi guztietan. PSE-EEren kasuan mota horretakoak izan dira aipamen ia guztiak. Ostera, EAJk euskararen normalizazioa hizkuntza politika alor guztietan izan dau hizpide eta Ezker Abertzalea be, teknologia barrietan salbu, gainontzeko esparru

guztietan mintzatu da euskararen normalizazio beharraz. Aipatzekoa da bi alderdian gizartean euskara normalizatzeak presentzia esanguratsua bildu dauela. Ezker Anitzaren kasuan epaitegiak eta hezkuntza nabarmendu dira euskararen erabilera normalizatzeko esparru moduan; eta azken hauteskunde deialdietan lan eta merkataritza mundua bere bai.

Hizkuntza baten erabateko normalizazioa lortzeko bere erabilera gizarte esparru guztietan edo gehienetan izan beharko da ohikoa, esparru publikoan ezeze esparru pribatuan bere bai. *6.1. Ofizialtasun erregimena eta euskara: ezikusitik lehenespenera* atalean alderdi politikoek alor publikoan euskarari eskaintzen deuten tarte dagoeneko aztergai izan da eta, hortaz, atal honetan ez da barriro ikergai izango¹⁷⁹. Hori horrela, azpimarratu beharra dago herri administrazioa, hezkuntza sistema eta komunikabide publikoak euskararen normalizaziorako esparru moduan identifikatu dabezala EAJk eta Ezker Abertzaleak nagusiki, baina baita Ezker Anitzak be. Are gehiago, Ezker Anitzaren kasuan euskararen normalizazioak esparru publikoan jaso dauz baieztapen gehien.

Hurrengo lerroetan, alderdi politikoek esparru pribatuko alor desbardinetera bideratutako estatus plangintza neurriak aurkeztuko dira modu erkatuan¹⁸⁰. Era berean, hizkuntza baten normalizaziorako giltzarri dan corpus plangintza neurriak be aintzat hartuko dira.

Helduen euskalduntzera bideratutako neurriak bost alderdi politikoek bideratu dabez. EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitzaren kasuan, sektorea babesteko zein herritarrak euskara ikastera hurbiltzeko finantzaketa neurri indartsuak izan dira indar handiena bildu dabenak. Era berean, EAJk sektorean hobekuntzak txertatzeko egokitzapen ugari proposatu dauz, bai materialetan, irakaskuntza metodologian, eskola eskaintzan, etab. PSE-EE eta PPren kasuan, barriz, Haberen berdefinizio edo erreformak eta PSE-EEren kasuan euskara tituluen homologazioak batu dabe ia hizpide osoa.

Komunikabideei dagokionean, PSE-EEK eta PPk EiTBra mugatu dabez euren ekimen guztiak; EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak, oster, EiTBra ezeze Estatuko komunikabide publikoetarako eta komunikabide pribatuetarako be proposamen ugari

¹⁷⁹ Halanda be, atal honen amaieran, normalizazio maileri zuzendutako hipotesia egiaztatu eta euskararen normalizazioaren aurrean alderdi politikoek hartutako leku-hartzeen gainean ondorioak aurkezterakoan, esparru publikoa bera be kontuan hartuko da.

¹⁸⁰ Langai izango diren esparruak honeexek dira: helduen euskalduntzea, komunikabideak, teknologia barriak, kulturgintza, aisiazko ekimenak, lan mundua eta gizarteko eguneroko jarduna.

bildu dabez. Ekimen nagusiak martxan dagozan euskarazko komunikabideak babestea eta barriak sortzea izan dira. Aldi berean, euskarari tarte egiteko irizpide linguistikoak aintzat hartzeko beharra be hiru alderdi politikoez azpimarratu dabe; Ezker Abertzalea izanik irizpideoi derrigorrezko izaera gaineratu deuten alderdi bakarra: kuotak, euskararen gitxieneko erabilera. Era berean, Ezker Abertzaleak euskal kulturgintza sendotu eta saretzeari garrantzia zentrala eskaini deutso eta, norabide horretan aurrera egiteko, diru laguntzen politikatik hitzarmenen politikara igarotzea aldarrikatu dau; baita euskal komunikabideen saretzea burutzeko botere publikoak koordinazio lanetan kokatzea. Holan be, aipatzekoa da EAJk eta Ezker Abertzaleak euskarazko komunikabideen kontsumoa sustatzeko nahia eta komunikabideok Euskal Herri osoan jasotzeko gogoia be agertu dabela. Ildo berean baina bestelako norantzan, Ezker Anitzak komunitate erkidegoetako komunikabideak Espainiar Estatu osoan jasotzeko konpromisoa agertu dau.

EAJk, Ezker Abertzaleak eta PSE-EEK euskarari teknologia barrietan tarte egiteko antzeko sustapen ekimenak proposatu dabez: euskarazko edukiak, softwarea euskaraz, itzultzaile automatikoak, etab. Ezker Anitzak tarte txikia eskaini deutse teknologia barriei eta proposatutakoa eurretan euskarari tarte egiteko botere publikoetatik diru laguntzak eta publizitatea eskaintzea izan da. Bestalde, PPk ez dau teknologia barrietarako proposamenik plazaratu.

Kulturgintza sustatzearen aldeko baieztapenak bost alderdi politikoez egin dabez; baina EAJk eta Ezker Abertzaleak euskaraz burututako kulturgintza sustatzeko nahia agertu daben bitartean, PSE-EEK, PPk eta Ezker Anitzak euskarazko eta gaztelaniazkoa biak sustatzekoa egin dabe, PSE-EE eta Ezker Anitzaren kasuan euskarari bera berataraz zuzendutako sustapen baieztapenekaz konbinaketan eta PPren kasuan modu eksklusibo eta gainera urrian. Egitez, PPk ez deutso kulturgintzari ia tarterik eskaini. Politika ekimen zehatza bakarra izan da: euskaraz eta gaztelaniaz burutzen dan literaturaren ekoizpena eta ekoizpen editoriala bultzatzea. Gainontzeko aipamen guztiak inposaketarik eza eta adierazpen askatasuna aldarrikatzera zuzendu dauz. Ezker Anitzak be politika ekimen zehatz gitxi bideratu deutsoz euskarari zein gaztelaniari. Ugariagoak izan dira PSE-EErenak; baina are ugariagoak eta anitzagoak EAJ eta Ezker Abertzalearenak. Beste behin, Ezker Abertzaleak hitzarmen bidezko finantzaketa egonkorren beharra eta saretzearen garrantzia azpimarratu dauz. EAJk, Ezker Abertzaleak eta PSE-EEK bat egin dabe euskara eta euskal kultura nazioartean zabaltzearen garrantziaz; eta EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak zabalkunde hori euskal diasporan zehar egiteagaz. Aipagarria da EAJk euskara eta euskal

kulturaren defentsa eta sustapenaren aldeko baieztapenak 80 hamarkadaz geroztik burutu izan dauzala, baina 2001eko hauteskunde deialditik aurrera baieztapenok nazioartera baino ez dauzala bideratu.

Aisiazko jardueretan euskara sustatzea proposatu daben alderdi politiko bakarrek EAJ eta Ezker Abertzalea izan dira eta ume eta gazteei bideratu deusiez jardueretatik asko. Hori horrela, aisiazko jardueretak harreman estua daben eskolaz kanpoko jardueretan euskara erabiltzea bai izan dabe proposagai PPK ez beste alderdi politiko guztiek. Aipatu beharrekoa da, Ezker Abertzaleak herri administrazioa aisiazko jardueren antolatzaile edota finantzatzaile moduan kokatu dauanetan, euskararen presentzia nahitaezko bilakatu dauala, sustapen jarrera lausoagoak gaindituz.

Lan munduari dagokionean, bi leku-hartze argi bereiztu dira alderdi politikoen artean. EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza lan munduan euskararen erabilera handitzearen alde agertu dira eta horretarako hainbat sustapen politika proposatu dabez: euskalduntze planak, planok bideratzeko enpresei zuzendutako diru laguntzak, enpresentzako euskara ezagutza egiaztatzeako ziurtagiriak, euskarazko eta euskaraz formakuntza kurtsoak, produktuen etiketatzea. Lan munduaren baitan Ezker Abertzalea pausu bat harago joan da, herri administrazioagaz kontratuak burutzen dabezan enpresei eta enpresa publikoei herri administrazioaren irizpide linguistiko berberak ezarriz. Bigarren leku-hartzea PSE-EEK eta PPK irudikatu dabe. Bi alderdiok lan munduan burutu daitekezan zigor eta izun linguistikoak gogor kritikatu dabez eta euskara lan munduan jarduteko traba izatea gaitzestu dabe. Euskararen erabileraren aldeko ekimenik ez dau proposatu PPK; eta PSE-EEK zerbitzua euskaraz emoten daben enpresa eta komertzioetan hori aditzera emoten dauan logo bat ezartzea izan da proposatutako ekimen bakarra. Lan munduari zuzendutako diskurtsoan hizkuntza eskubideak presente egin dira. EAJk eta Ezker Abertzaleak hizkuntza eskubideen jasotzaile herritarrek kontsumitzaile gisa ezarri dabez; ostera, PSE-EEK eta PPK langileria eta Ezker Anitzak bi kolektiboak: herritarrek eta langileria.

Gizarte zibil antolatuaren jardura esparrua gaindituta, herritarren eguneroko gizarte bizitzan eragiteko nahia agertu dabe EAJk eta Ezker Abertzaleak; eta neurri askoz txikiagoan Ezker Anitzak. Helburua egunerokotasunean euskara erabiltzeko aukerak handituz joatea da bere erabilera normalizatu arte. Bide horretan, EAJk eta Ezker Abertzaleak bi behar nagusi identifikatu dabez. Batetik, euskararen erabilera esparru tradizionalak egonkortu eta sendotzea, indar berezia jarritz herri euskaldunetan. Bestetik, gizarte mailako erabilera handituz joatea, era horretan euskararentzako erabilera eta funtzio barriak irabazteko. Gainera, bi alderdiek egunerokotasunean

gazteek euskara erabiltzeari garrantzia berezia eskaini deutse. Bestalde, gizarte bizitzan ezeze familia bizitzan eragiteko beharra askotan agertu dau EAJk, eta noizean behin Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak. Ardura belaunaldiz belaunaldi euskararen transmisioa bermatzea eta sustatzea da; horretarako estrategiak bideratuz. PSE-EEK eta PPK gizarte bizitza aipagai izan daben apurretan euskararen inposaketak sortu daikezan bazterketa egoerak salatzeko izan da; eta PSE-EEren kasuan normalizazio prozesuak euskararen gizarte erabileran zenbateko eragina izan dauan neurtzeko.

Euskararen corpus plangintza neurriak landu dauzan alderdi bakarra EAJ izan da. Neurri gehienak 1994ko hauteskunde deialdia aurretik proposatu izan dauz: euskararen normatibizazioa, hizkuntza juridikoaren sorkuntza, toponimiaren bateratzea. Azken bi deialdietan corpusaren garapena eta barriztapena eta estandar komunikatiboak aniztu eta malgutzea izan dauz hizpide. Bestalde, EAJk eta Ezker Abertzaleak euskararen kalitatea zaintzeari garrantzia eskaini deutse; eta PSE-EEK eta PPK euskalkientzako babesa defendatu dabe aldi banatan.

Euskarari zuzendutako politika ekimenen izaera normalizatzailea neurtzeko euren eragile lanetan diharduen agenteei buruz galdegitea garrantzitsua da. PSE-EEK behin eta barriro errepikatu dau euskararen hizkuntza politikaren lidergoa Eusko Legebiltzarrak berreskuratu behar dauala, politika neurriak ahalik eta adostasun mailarik handienagaz bideratu daitezkan. Ezker Abertzaleak, ostera, adostasuna maila politikoan ezeze maila sozialean be bilatu dau. Ildo horretan, bai Ezker Abertzaleak bai EAJk erakunde publikoen arteko zein erakunde publiko eta gizarte zibilaren arteko alkarlanari garrantzia zentrala eskaini deutse; Ezker Abertzaleak lidergo alkarbanatua eta zeharkakotasuna jarduteko moduaren oinarrian ezarri dauzalarik. Halaber, alkarlana EAEko agenteen artean bultzatzeaz gainera, Euskal Herrikoekaz bideratzeko determinazioa be agertu dabe bi alderdiek. Ezker Anitza bi leku-hartzeen erdibidean kokatu da: batetik, euskararen hizkuntza politika diseinatzerakoan arduradun publikoen arteko adostasun eta akordioei garrantzia eskaini deutso; bestetik, botere publiko eta gizarte zibilaren arteko alkarlan beharra azpimarratu dau, Nafarroa eta Iparraldeko agenteekaz burutzekoari barne.

Euskarari bideratutako hizkuntza politikak jarraitu edo errespetatu beharreko oinarritzko balioen inguruan desbardintasunak itzelak izan dira alderdien artean. PSE-EEK eta PPK moderazioan eta bazterketarik ezan oinarritutako hizkuntza politika defendatu dabe; EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak, ostera, hizkuntza politika aurrerakoiaren beharra identifikatu dabe, non giltzarria agenteen arteko alkarlana eta euskararekiko konpromisoa diren. Esan beharra dago, gainera, euskarari bideratu izan

jakozan politika ekimenek kritika gogorrak jaso dabezala PPren aldetik. PPk euskarari bideratutako baliabide eta zenbatekoak gehiegizkotzat jo izan dauz eta, sarritan, euskararen ezagutza zerbitzuaren kalitatearen aurretik lehenetsi izan dala gaitzestu dau.

Alderdi politikoen artean leku-hartze desbardinak eragin dauzan gai garrantzitsua euskarari zuzendutako legedia izan da, euskararen normalizazio juridiko-politikoagaz lotu daitekena. PSE-EEK eta PPk Euskararen Legea ezarri dabe begimugan, Legea hitzartu zan garaian lortutako adostasuna galdu dala kritikatur eta adostasun horretara bueltatzeko beharra aldarrikatur. EAJk eta Ezker Anitzak, egun indarrean dagoen legedia oinarri hartuta eta euskararen normalizazio bidean, berau garatzeko nahia agertu dabe. Ezker Abertzaleak, oster, egungo legedia euskara normalizatzeko nahikoa ez dala defendatu dau eta, ondorioz, bera gainditu beharra agertu dau. Ezker Abertzalearen iritziz egungo marko juridikoak gaztelaniarekiko parekotasunean ezartzen dau zerumuga, euskarari lehentasunezko tratamendua emotea ezinezko bihurtuz eta, modu horretan, elebitasun asimetrikoa betikotuz.

Orain arteko guztiak kontuan hartuta, garbia da II. hipotesia be baiezkkoa dala, hain zuzen: *euskararentzako normalizazio maila desbardinak ageri direla alderdi politikoen proposatutako hizkuntza politikan.*

Are gehiago, alderdi politikoen artean badira euskararen normalizazio prozesuaren alde kokatzen direnak eta prozesutik kanpo lekutzen direnak. Bigarren horixe da PPren kasua eta, neurri lausoagoan, PSE-EErena. Izan be, bi alderdiok ez dabe hizkuntza baten normalizaziorako funtsezkoak diren esparru askotan sustapen neurri bakarra be proposatu. Areago, PPk hizkuntza politikak presente egin dauzan alorretan, euskararentzako neurri aktiboen orde indarrean dagozan sustapen bideen kritika gogorra burutu dau. Gainera, PPk kritikekaz batera hautabide bat bera be ez dau proposatu; eta euskarari tarte itzi deusonetan egun euskaldunak direnei zuzenduz egin dau, euskaldundu daitekezan gaztelania hitzunen aukera ezikusiz. Beraz, PPren hizkuntza politika erabat errektiboa dala baieztatu daiteke, sustapen neurri bakoa. Horregaitik, zilegi da esatea PPren hizkuntza politikak tolerantzia erregimenagaz parekotasun handiak dauzala; esku-hartze publiko mugatuko hizkuntzen gizarte garapen naturalari erantzuten deusona eta, modu horretan, egungo gizarte errealtateari oniritzia emoten deusona.

6.3. irudia. Euskararentzako normalizazio mailak alderdi politikoen hizkuntza politikan

0 Normalizazio Eza	1 Gitxiengo normalizazioa	2 Normalizazio ertaina	3 Gehienezko normalizazioa
Egungo euskararen diglosia egoera mantentzea.	Esparru guztietan euskara erabiltzea	Euskara ezagutzen ez daben herritarrek berau ikastea.	Euskara esparru guztietan mintzaira bakar bilakatzea
PP (sustapen ekimen eza) PSE-EE (sustapen neurri gitxi eta ahulak) Ezker Anitza (hezkuntza elebidunaz elebitasun osoaren bidean kokatu) EAJ (gizarte esparru guztietan berreskuratu; sustapen neurri ugari eta orokortuak; aukera askatasunaren errespetuak normalizazio ertaina eten) Ezker Abertzalea (euskara lehentasunezko hizkuntza; ekimen erabagigarri eta hedagarriak)			

ITURRIA: norberak egina.

PSE-EEren kasua bestelakoa da. PSE-EEK ez deutso uko egiten botere publikoen esku-hartzeari eta euskararen aldeko sustapen neurriak bai proposatu dauz. Hori horrela, normalizazioa egingarri bihurtzeko neurri nahikorik ez dau bideratzen eta gainera bideratutakoek oso izaera epela dabe. Era berean, euskararen aldeko ekintza positiboak bideratzearen kontra dago eta euskararen ezagutza eskatzearen erabat aurkako agertzen da. Modu horretan, nahiz eta euskara biziberritzearen aurrean jarrera positiboa izan, bere bideragarritasuna zalantzan jartzen dau herritarren borondatearen esku itzita hizkuntzaren indarberritzea eta, azken aldi, hezkuntza eredu hirueledunaren orokortzeagaz etorriko ei dan ume eta gazteen euskararen ezagutza orokortua.

EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza, barriz, euskararen normalizazio bidean murgilduta dagozala esan daiteke, nahiz eta maila desbardinetan. EAJk euskararen erabilera gizarte alor guztietara zabaltzeko gura dau eta, hortara, politika esparru danetarako ekimenak dauz proposagai. Egitez, EAJ da euskara sustatzeko ekimen aniztasun handiena agertu dauan alderdia. Beraz, EAJ euskararen gitxiengo normalizazio bidean egon dago. Ordea, alderdiak aukera askatasunari, nagusiki

hezkuntza alorrean, emondako espazio esanguratsuak normalizazio ertainerako sarrera zailtzen dauala baieztatu behar da.

Ezker Abertzaleak, 2012ko hauteskunde deialdira arte, askoz ekimen aniztasun txikiagoa proposatu izan dau, baina EAJrenak baino erabagigarritasun eta hedagarritasun maila handiagokoak. Horren adibide argia da eskolarako proposagai dauan murgiltze eredu orokortua, ume eta gazte guztiak euskalduntzeko helburu dauana, edota herri administrazioako lehentasunezko hizkuntza moduan euskara ezartzea. Halaber, aipatu beharra dago, Ezker Abertzalearen ekimen zorrotzenak, derrigorrezko izaera dabenak, botere publikoen eskumeneko alorretan planteatu izan dauzala, esparruoi ahalik eta zabalera handiena eskainiz. Hortaz, Ezker Abertzalea normalizazio ertainaren eta gehienezkoaren artean kokatu daiteke, xedetzat euskara hizkuntza nagusi izango dan lurraldea eraikitzea daualako.

Bestalde, Ezker Anitzak euskararentzako politika ekimenak esparru gehienetara bideratu dauzan arren, bere jarduna arlo jakinetan zentratu dau: herri administrazioan, hezkuntzan, komunikabideetan eta, azkenaldian, neurri murrizagoan baina era berean esanguratsuan, lan munduan. Hortaz, Ezker Anitza normalizazioan bidean murgilduta egon dago. Esan daiteke, alderdiak ume eta gazteek euskara eta gaztelania biak ezagutzeko modu egonkorrean erakutsi dauan nahiak eta helburu horretarako proposatutako hezkuntza eredu bateratuak normalizazio ertainaren bidean kokatu dauala.

Halaber, pentsatzekoa da, Ezker Anitzak euskarari zuzendutako hizkuntza politika gizarte esparru guztietan euskararen erabilera bermatzera baino ofizialtasun erregimen zabal bat egikaritzera bideratuago dagoela. Bere bi giltzarriak honakoak dira: bi hizkuntza ofizialen ezagutza orokortua, herritarren aukera linguistiko benetakoa bermatuko dauana, eta euskaraz zein gaztelaniaz bideratutako zerbitzu publiko sendo eta zabala. Ofizialtasun erregimen zabal horren bitartez, Ezker Anitzak gitxiengo normalizaziotik pasatu behar barik normalizazio ertainerako saltoa burutzen dauala hausnartu daiteke eta, behin normalizazio ertaina bermatuta, herritarren esku izten dauala gizarte esparru desbardinetan bi hizkuntza ofizialek bereganatuko daben tartea. Euskararen normalizazio prozesuan murgilduta dagozan EAJ eta Ezker Abertzalearen kasuan, ostera, agerikoa da euskal hizkuntzaren erabilera indartzea badala xedea, gaztelaniagaz parekatzeraino, EAJren kasuan, eta gaztelania eta frantsesa gainditzera arte Ezker Abertzalearenean.

6.3. HIZKUNTZA BIZIKIDETZA EREDUAK: KOMUNITATE LINGUISTIKO BEREIZTUEN ALKARBIZITZA BAKETSUTIK EUREN BAT EGITERA

Lurralde batean mintzaira bat baino gehiago berba egiteak hizkuntzen aldi bereko existentzia antolatzeko beharra nahitaez dakar. Halaber, izate bateratua kudeatzeko moduak anitzak dira. Izan daitekez baketsuak ala gatazkatsuak, egungo egoeraren mantenua bultzatzen dabenak ala aldaketa bilatzen dabenak, hizkuntza eskubideak aintzat hartuta diharduenak ala aintzat hartu barik jokatzen dabenak, etab. Helburua hizkuntza aniztasuna modu baketsu eta harmoniatsuan kudeatzea bada, existentzia bateratu hutsaren ordeaz, bizikidetza linguistikoa da bilatutakoa. Atal honen helburua EAEko alderdi politikoek euskara eta gaztelania hiztunen arteko bizikidetza lantzeko eredu idealik daben ezagutzea da eta euren artean agertu daitekezan diferentziak identifikatzea. Gaiaren gainean abiapuntutzat hartutako hipotesiak horrela dino:

III. hipotesia. Euskara eta gaztelaniaren arteko bizikidetza lantzeko beharraren atzean, berau egikaritzeko modu desbardinak gailentzen dira EAEko alderdi politikoen artean.

Aipatu beharra dago, EAEko alderdi politikoen hizkuntza bizikidetza proposamen eta ereduak aurkitzea ez dala zuzenean egin daiteken bidea. Izan be, alderdi politikoaren diskurtsoaren alde desbardinak aztertzea beharrezkoa da bakoitzaren hizkuntza bizikidetza ereduaren argazkia lortzeko¹⁸¹. Egiteko horretarako, aurkezpenean honakoak izango dira kontuan: batetik, indarrean dagoen egoera linguistikoaren eta bere kudeaketaren gainean alderdiek daben ikuspegia eta eskaintzen daben irudia eta, bestetik, etorkizunerako desiratzen daben gizartearen errealitate linguistikoa eta komunitatearen eraikuntzan hizkuntzei eskaintzen deuten tartea.

EAEko hizkuntza bizikidetzaren oinarrian euskara eta gaztelania dagoz, lurraldeko bi hizkuntza ofizialak; bata, gaztelania, eskualde osoan ezagutza eta erabilera orokortuduna eta bestea, euskara, zatikako ezagutza eta erabileraduna eta eztabaidagune dan normalizazio prozesu batean murgildutakoa. Egoera orokorra hori dan arren, alderdi politiko bakoitzak bere diskurtsoan errealitatearen atal bat edo beste nabarmendu ohi dau, egoeraren ikuspegi desbardinak aditzera emonez.

Gaur egungo egoera linguistikoa hizpide hartzerakoan, Ezker Abertzaleak euskararen gitxitu egoera deskribatzeari eskaini deuto tarte handia, maila juridikoan eta maila

¹⁸¹ Ikerketa honetan hizkuntza bizikidetza ereduak hizkuntza politikaren azken helburu moduan jo dira. Hau da, izaera politikoa atxiki jake. Halanda be, gaiaren inguruko hausnarketa integralak ideologiaren alorrean murgiltzea eskatzen dau. Hortaz, atal honetan eduki politiko eta ideologikoak uztartuta landuko dira.

soziolinguistikoan euskarak gaztelania eta frantsesarekiko bizi dauan gitxiagotze egoera modu gogorrean gaitzestuz. EAJk eta Ezker Anitzak be euskararen egoera diglosikoa baieztatu dabe, nahiz eta euren diskurtsoan zentralitaterik bereganatu ez dauan. Esan beharra dago, gainera, bi alderdiok gitxiagotzea ikuspuntu sozialetik begitaratu dabela, inoiz ez legedia mailan¹⁸². PSE-EEK be onartu dau noiz edo noiz euskarak gaztelaniagaz erkatuz ezarpen sozial murriztagoa dauala; halaber, aurreko hiru alderdien baieztapenetan euskararen egoera gitxitua eragina izan dala aditzera emon dan bitartean, PSE-EEK euskara eta gaztelaniaren de facto-ko egoera baino ez dau deskribatu. Aldi berean, aipatzekoa da Ezker Abertzaleak, EAJk eta Ezker Anitzak euskararen gitxitu egoera deskribatzerakoan hizkuntza mintzo dan lurralde osoa erreferentziazat hartu daben bitartean, PSE-EEren aipamenek ez dabela zabalera osoa bildu. Hau da, PSE-EEK ez dau euskarak frantsesarekiko bizi dauan gitxitu egoera deskribapenean barneratu. PPren kasua muturrekoa da, euskarak bere hizkuntzen inguruko diskurtsoaren atal handiena biltzen dauan arren bere gizarte egoera gitxitua ez daualako behin be hizpide izan.

Azpimarratzekoa da, gaur egungo egoera linguistikoa mintzagai hartzerakoan euskararen gitxitu egoera albo batera itxi daben alderdiak izan direla, Ezker Anitzagaz batera, euskara eta gaztelaniaren arteko gatazka linguistikoa indar handienaz baieztatu eta gainditzeko beharra agertu dabenak. Hori horrela, onartu beharra dago, Ezker Abertzaleak euskararen egoera gitxitua deskribatu dauanean, zeharka, liskar linguistikoaren errelatoa burutu dauala; hain zuzen, gaztelaniaren eta frantsesaren gorentasun juridiko eta sozialak bultzatutako neurrigabekeria.

Ezker Abertzaleagaz alderatuz, gatazka linguistikoa hizpide izan dabenetan, PPk eta Ezker Anitzak borrokaren iturri moduan euskarari zuzendutako politiken zer-nolakoa aipatu dabe. Halaber, PPk gatazkaren arduradun bakartzat politiken eta berau bideratzen dagozanen jarrera gehiegizkoa jo dauan bitartean, Ezker Anitzak politikei ezezkoa emoten deutesenen jokabidea be gatazkaren parte bilakatu dau. Ildo berean, PPk euskararekiko errefus sentimenduaren eragile hizkuntza politikak eurak jo dauz. Ostera, Ezker Anitzak politikek sortutako ukatze sentimenduaz haratago doazen euskararen kontrako jarrera errokoagoak be badirala agertu dau.

Gatazka linguistikoaren ildoan, euskararen inguruan sortu dan alderdikeria gehien azpimarratu daben alderdiak be PP, PSE-EE eta Ezker Anitza izan dira; nahiz eta EAJk eta Ezker Abertzaleak be bat egin daben eztabaida linguistikoan alderdikeria

¹⁸² Dana dala, Ezker Anitzak bere proposamenen artean Espainiar Konstituzioan Estatuko hizkuntza guztien parekatzea bai aldarrikatu izan dau; zeharka, egungo egoeraren izaera asimetrikoa aditzera emonez.

badalako iritziaz. Dana dala, alderdi politikoaren arabera alderdikeria hori agente desbardinetan gorpuztu da. PSE-EEK eta PPk euskal nazionalistak ezarri dabez alderdikeriaren sorburu, euskaraz jabetu eta hizkuntza euren interes nazionalen alde erabili dabela kritikatu. Kontrako ikuspegia agertu dau Ezker Abertzaleak, alderdikeria euskararen kontrako sektore estatu zale espainoletan nabarmentzen dala adieraziz. Ezker Anitzak, barriz, euskararen inguruan bi bloke kontrajarri nabarmendu dauz: euskararen aldeko eta kontrako gehiegizko jarreraren isla diren eta euskal eta espainiar nazionalismoek lideratuta dagozan blokeak. Ezker Anitzak bere burua bi blokeen erdibidean kokatu dau. EAJk jarrera alderdikoiak mintzagai izan dauzan apurretan euskararen kontrako jarrerak gaitzestu dauz eta Ezker Anitzaren antzera bi mutur bereizi dauz: euskararen normalizazio osoa defendatu eta elebitasuna onartzen ez dabenen muturra eta elebitasunaren alde egon eta euskararen aldeko ekintza positiborik proposatzen ez dabenen muturra; eta, beste behin, Ezker Anitzaren modura, EAJk be bere burua erdigunean kokatu dau.

EAEko errealitate linguistikoa deskribatzerakoan gatazka linguistikoa eta alderdikeria ekintasun handienaz agertu daben alderdi politikoak izan dira bizikidetza linguistikoa hobetzeko gakoak gehien azpimarratu dabezanak: PSE-EE lehenengo, PP bigarren eta Ezker Anitza hirugarren. Ostera, EAJk eta, are gitxiago, Ezker Abertzaleak tarte murritza eskaini deutse balio bidez bizikidetza estrategiak garatzeari.

PSE-EEK, PPk eta Ezker Anitzak maila kultural eta linguistikoan sarritan nabarmendu dan ikuspegi zarratua kritikatu dabe¹⁸³ eta bere lekuan ikuspuntu irekia, anitza, inklusiboa, etab. aldarrikatu. Egitez, hiru alderdiek EAE gizarte anitza dala sarri askotan adierazi dabe, linguistikoki ezeze kulturalki bere bai, eta aniztasun hori politika linguistiko zein kulturalak bideratzerakoan kontuan hartu behar dala modu ekinean azpimarratu dabe. Halaber, onartu beharra dago, irekitasunak, aniztasunak, inklusibitateak, eta abarrek helduleku praktiko handirik ez dabela garatu alderdion politiketan, PSE-EE eta PPren kasuan bereziki.

Aldi berean, PSE-EEK eta PPk hizkuntzak gizarte banaketarako herramienta orde, gizarte kohesio eta topaketarako tresna izan behar dabela behin eta barriro azpimarratu dabe. Ildo horretan, aipagarria da alderdi politiko guztiek euskara gizartearen kohesiorako elementu moduan jo dabela. Baina pentsatzekoa danez, kohesio hori egikaritzeko moduetan alderdien arteko desbardintasunak agerian gelditu

---

¹⁸³ PPk eta PSE-EEK jarrera itzi eta murritzatzailea euskal nazionalismoari atxiki deutse nagusiki; Ezker Anitzak, ostera, euskal nazionalismoari eta espainiar nazionalismoari, biei; lehenengoek erakutsitako ikuspegi etniko-linguistiko itziagaitik eta bigarrenek Euskal Herria eta bere erabakitze eskubidea ezeztatu dabelako.

dira. PSE-EEK eta PPK euskara eta gaztelaniaren arteko alkarbizitza baketsua aldarrikatu dabe, PSE-EEren kasuan bi komunitate linguistikoen arteko harremana indartzeko neurriak be proposatuz. Bestalde, Ezker Abertzaleak eta EAJk gizartearen kohesioa eta bizikidetzan aurreratzeko euskararen garapenari aparteko eginkizuna eskaini deutse. Ezker Abertzaleak, Euskal Herria oinarri hartuta, euskara eta euskal kultura jo dauz biztanleen integrazioa lortzeko elementu garrantzitsuenatzat. EAJk, bere aldetik, alkarbizitza linguistiko harmoniatsuena euskara eta gaztelania hiztunek aukera bardinak dabezanean emongo dala baieztatu dau. Hortaz, bi kasuetan euskararen ezagutza indartzeak gizartearen integrazioari mesede egingo deusola hausnartu da. Hori horrela, aipatu beharra dago, barriki, Ezker Abertzalearen eta EAJren ildoan, PSE-EEK be euskararen ezagutza zabaltzeak gizarte kohesioari on egingo deusola onartu daua¹⁸⁴.

6.1. taula. EAEko errealitate linguistikoaren egoeraren diagnosia: azpimarratutako errealitatea eta bere norabidea

Euskararen egoera gitxitua hizpide			
Ezer ez	Gitxi	Zerbait	Asko
PP	PSE-EE: de facto-ko egoera onartu EAEn.	EAJ, Ezker Anitza: sortutako egoera Euskal Herrian.	Ezker Abertzalea: sortutako egoera Euskal Herrian.
Gatazka linguistikoa hizpide			
Gitxi		Asko	
EAJ: euskararen kontrako jarrerak sortua.		Euskararen politiken zer-nolakoak sortua: - PSE-EE, PP: politiken gehiegikeriak. - Ezker Anitza: kontrako eta aldeko muturreko jarrerak. Euskararen egoera gitxituak sortua: Ezker Abertzalea	
Alderdikeria hizpide			
Gitxi		Asko	
Ezker Abertzalea: aldebakarrekoa: nazionalista espainolek eragina.		PSE-EE, PP: aldebakarrekoa euskal nazionalistek eragina.	
EAJ: aldebakoa: euskararen aldeko eta kontrako jarrera muturrekoek bultzatua.		Ezker Anitza: aldebakoa: euskal eta espainar nazionalistek bultzatua.	
Bizikidetzatza linguistikoa landu beharra hizpide			
Gitxi		Asko	
EAJ Ezker Abertzalea		Aniztasuna, irekitasuna, inklusibitatea: - Helduleku praktikoarik ez: PSE-EE, PP - Helduleku praktikoa: Espainiar Estatu Federal nazio, kultur eta hizkuntza anitza: Ezker Anitza	

ITURRIA: norberak egina.

¹⁸⁴ Kotsultatu PSE-EEren datu analisisian (5.3) 303-304. eta 333. or.

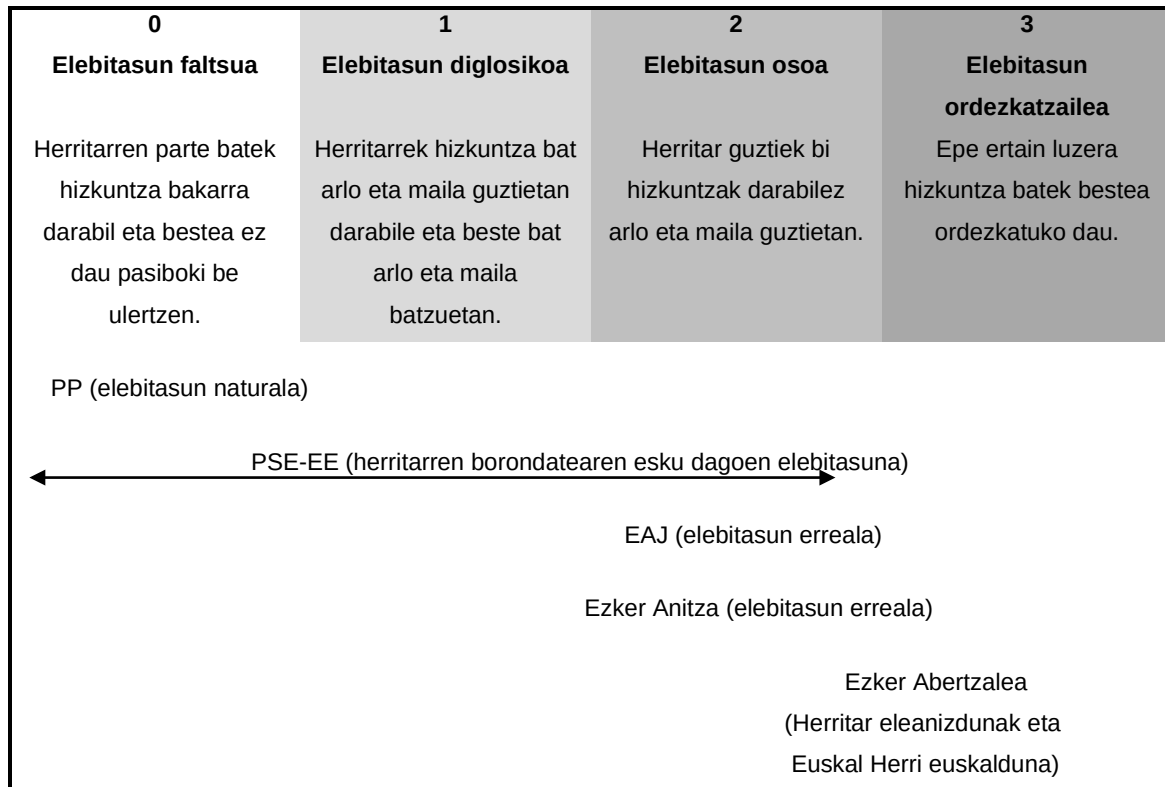
Aurretik esana da PSE-EE eta PPren balio bidezko bizikidetza estrategiek helduleku praktiko oso zehatzik ez dabela garatu. Ezker Anitzaren kasua bestelakoa da; alderdiak aniztasuna, inklusibitatea, etab. balioak proiektu politiko batean gorpuztu dauzalako. Hain zuzen, Espainiar Estatu federal batean, non nazio, kultura eta hizkuntza aniztasuna estatuaren berezkoa izango diren eta estatuaren eguneroko jardunean egikarituko diren; esaterako, maila juridikoan hizkuntza guztiei estatus berbera emonez.

Ezker Abertzaleak be hizkuntzak eta, zehazkiago, euskara proiektu politiko baten baitan kokatzen dau; hain zuzen, Euskal Herriaren eraikuntza nazionalaren baitan. Egitez, alderdiarentzako euskara euskal nazioa eraikitzeke lanabes zentrala da, are gehiago, Euskal Herria estatu bako nazioa izanik. Berez, euskara Euskal Herria batzeko, integratzeko aukera da alderdiarentzat. Hortaz, gainontzeko hizkuntzak, dala gaztelania dala frantsesa, bere proiektutik kanpora gelditzen direla esan daiteke; euren ofizialtasuna onartuta baina eurretan esku-hartu barik. Aipatzekoa da Ezker Abertzaleak nazio eraikuntzaren alderdi praktikoaz gainera pentsamendu esparrua lantzeko beharra be agertu dauala, hain zuzen, euskal kontzientziaren indartzea. Ildo berean, EAJk komunitatearen eraikuntza euskal identitatea indartzetik begitaratu dau gehiengoan, euskara izanik identitate horren funtsezko elementu.

Etorkizunari begira linguistikoki desiratzen daben gizarteari dagokionean, alderdien artean desbardintasun nabarmenak begitaratu dira. Ezker Abertzaleak herritar eleanizdunez osatutako Euskal Herri euskalduna jotzen dau helburu, nahiz eta euskarak, gaztelaniak eta frantsesak sortutako eleaniztasun bardinzalea be proposatu dauan Euskal Herrirako. Bestalde, EAJk, Ezker Anitzak eta PSE-EEK elebitasunaren aldeko hautua egin dabe. EAJk eta Ezker Anitzak elebitasun erreala desio dabe, non euskara eta gaztelaniaren ezagutza eta erabilera orokortua izango dan. Ostera, PSE-EE euskararen ezagutza orokortuz joatearen alde agertzen dan arren, herritarrek euskara gogoz kontra ikastea ez dau gura; eta ondorioz, elebitasun mota herritarren borondatearen esku izten dau, elebitasun diglosiko zein faltsuari bidea zabalduz. PP elebitasun naturalaren alde agertu da birritan. Naturalaren inguruan zehaztapenik emoten ez dauan arren, pentsatzekoa da gizarteak bere eguneroko jardunean esku-hartze barik eraikitako elebitasuna gura izatea PPK; orain arteko joerak mantenduz gero elebitasun faltsua litzatekeena. Azpimarratu beharra dago, gainera, PPK elebitasuna birritan baino ez dauala izan hizpide aztergai izan diren bere bederatzí hauteskunde programetan eta horrek elebitasunarekiko bere konpromisoa mugatua dala pentsatzea dakar.

Aipatutako guztiak aintzat hartuta, III. hipotesia, *euskara eta gaztelaniaren arteko bizikidetza lantzeko beharraren atzean, EAEko alderdi politikoen artean berau egikaritzeko modu desbardinak gailentzen direla* baieztatu daiteke.

6.4. irudia. Etorkizunerako desiratutako errealitate linguistikoa alderdi politikoen ikuspegian

ITURRIA: norberak egina.

6.4. ETORKINEI ZUZENDUTAKO HIZKUNTZA POLITIKAK: "GURE" DESBARDINAK ETA EURENAK UZTARTUZ

Herrialde gehienak, guztiak ez badira, eleanitzak dira neurri handiagoan ala txikiagoan. Aniztasun hori lurraldean historikoki berba egin diren mintzairen ugaritasunak sortua izan daiteke, migrazio-mugimenduek eragina, zein bien arteko konbinaketak. Atal honen gaia etorkinak eta etorkinen hizkuntzak dira. Hain zuzen, EAEko alderdi politikoei etorkinei zuzendutako hizkuntza politikarik bideratzen daben aditzera emotea eta, egitekotan, zein hizkuntza politika erregimenen baitan lekutzen diren identifikatzea. Gai honen aurrean, hipotesia honakoa da:

IV. hipotesia. EAEko alderdi politikoei etorkinei zuzendutako hizkuntza politikak arau egokitzen erregimenaren baitan kokatzen dira.

Hau da, etorkinei zuzendutako hizkuntza politika ekimenak harrera lurraldeko hizkuntzen ezagutza ezak ekarri daikioezan traba linguistikoak gainditzea eta komunikazioa erraztera zuzenduak dagoz.

Etorkinak kolektibo moduan 1994ko Ezker Anitzaren hauteskunde programan izan ziran hizpide lehenengoz; baina aztergai diren alderdien politiketan presentzia orokortua 2005eko hauteskunde programaz geroztik izan dabe. Halaber, onartu beharra dago, hizkuntzei zuzendutako hauteskunde programen osotasuna aintzat hartuz gero, euren agerpena mugatu samarra dala.

Etorkinei zuzendutako hizkuntza politiken baitan badira parekotasunak alderdi politikoen artean. Batetik, PPk ez beste lau alderdiek harrera lurraldeko hizkuntzen ezezagutzak eragin daikiezan mugak gainditze aldera etorkinentzako abegi zerbitzuak dabez proposagai. Aipatzekoa da Ezker Anitza izan dala zerbitzuok gehien garatu dauzana. Bestetik, bost alderdiek harrera lurraldeko hizkuntzen ikasketa bultzatzeko ekintzak dabez proposagai; ekimenok izanik indar handiena bereganatu dabenak etorkinei zuzendutakoetan. Ordea, etorkinek ikasi beharreko hizkuntzak esplizitaterakoan alderdien arteko desbardintasunak agerian gelditzen dira. PPk ume etorkinek gaztelania ezagutzea beharrezko jotzen dauan bitartean, PSE-EEK eta Ezker Anitzak gaztelania eta euskararen ikasketa dabe proposagai eta EAJk eta Ezker Abertzaleak euskararena. Xehetasun batzuk emotea komeni da edozelan be.

PSE-EEK helduentzako gaztelania eta euskara eskolak eskaintzeko proposamena egiten dau, baina gaztelania eskolei lehentasuna eskainiz. Gainera, ume etorkinak danaren gainetik murgiltze ereduaren sartzeko sektore batzuen nahia gogor kritikatu dau. Alderdiaren ustetan horrek hezkuntzaren beste alderdi batzuk bazterrean iztea dakar, zenbaitetan ume etorkinen eskola porrota bultzatzera arte. Ezker Anitzaren proposamenetan euskara eta gaztelaniaren ikasketa ume eta heldu etorkinen aldetik parekatua dago erabat, etorkinen guztizko integrazioa eta desabantaila egoera gainditzeko nahia agertuz proposamenon justifikagarri. EAJk, barriz, etorkinen gizarteratze eta integratiorako euskararen ezagutzaren indarra azpimarratzen dau, eleaniztasunari ezetza emon barik, betiere. Ezker Abertzalearen kasuan gaztelania diskurtsotik kanpora dago erabat. Horrela, etorkin zein ijito ume eta helduek euskara ikastea gura dau; umeen kasuan murgiltze ereduaren alde eginez, eredu hauxe gainontzeko herritarrekiko aukera bardintasun bultzatzailea dalakoan. Aipatu beharra dago, EAJk eta Ezker Abertzaleak euskara etorkinen harrera unetik bertatik txertatu gura dabela herritar barrion ibilbidean. Are gehiago, Ezker Abertzaleak etorkinei hasiera unetik ezagutarazi gura deutse Euskal Herria nazio moduan.

Hori horrela, etorkinak harrera herrialdera egokitzeko proposamen politikoez gainera, etorkinengana hurbiltzekoak be izan dabez xede alderdiek. PSE-EEK, PPK eta Ezker Anitzak etorkinek euren jatorrizko hizkuntzak eta kulturak mantentzeko neurriak hartzea proposatu dabe. PSE-EEK ijitoentzako be nahi berbera agertu dau. Bestalde, jatorrizko euskal herritarren eta etorkinen kulturartekotasun beharrak presentzia egonkorra izan dau alderdi politikoetan. Guztiek norantza biko jarreraren garrantzia azpimarratu dabe.

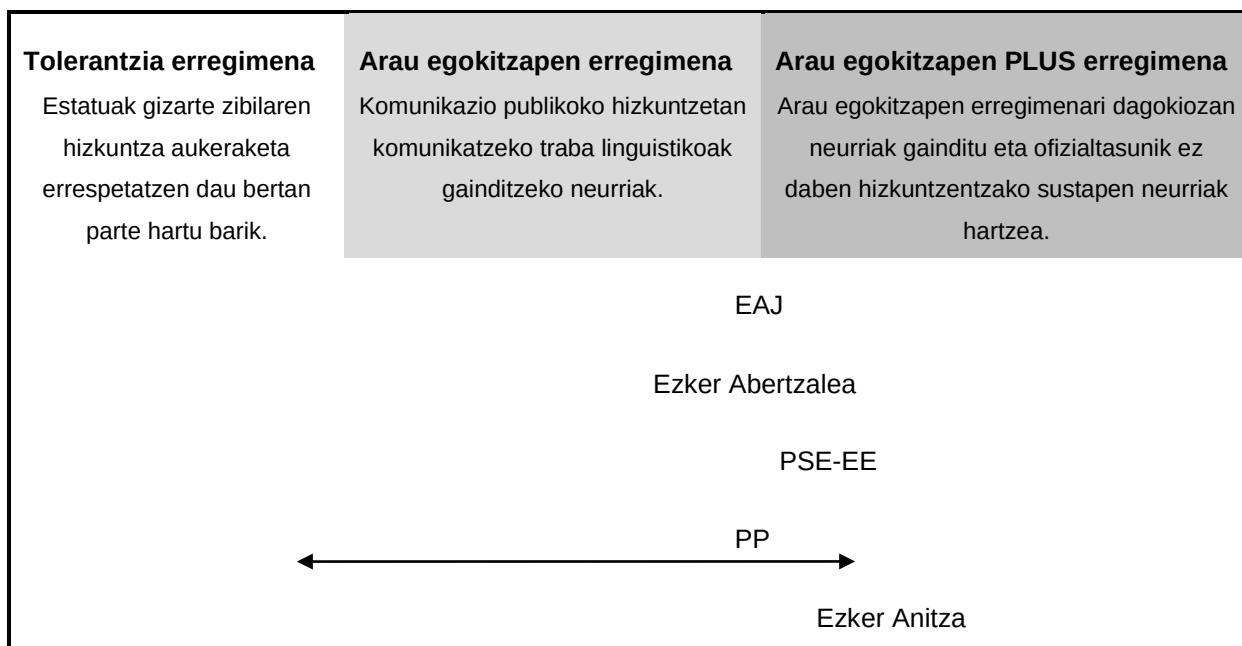
Aipatzekoa da etorkinen kolektiboari ekimen gitxien zuzendu deutozan alderdia PP izan dala, ekimen bakoitzeko proposamen bakarren bat iradokiz.

Hortaz, etorkinei zuzendutako hizkuntza politiken inguruan honakoak baieztatu daitezke. Batetik, arau-egokitzapen erregimena presente dagoela aztergai diren alderdi politiko guztietan. Bestetik, herrialde hartzaileko hizkuntzen ikasketa proposamenen atzean etorkinen integrazioaz haratago doazen interes eta atxikimenduak be antzeman daitezkeza. Izan be, EAJk eta Ezker Abertzaleak euskarari lehentasun postua ala bakarra eskaintzeak alderdion hizkuntzarekiko lotura berezia aurreikusten dauala pentsatu daiteke; etorkinak euskal komunitatearen eraikuntzarako aukera moduan hartzeraino Ezker Abertzalearen kasuan. PSE-EErentzako gaztelania da lehenetsitako hizkuntza, bakarra PPrentzako. Horrek atxikimendu berezia gaztelaniarekiko aurreikusi daike bi alderdiotan. Ezker Anitzaren kasuan, bi hizkuntza ofizialekiko tratamendu berberak bienganako lotura parekoa azaldu daike.

Bestalde, alderdi politikoek etorkinen hizkuntza eta kulturekiko agertutako interesak, kulturartekotasun proposamenen bidez eta, are gehiago, euren hizkuntzak ikasteko ekimenen bidez, arau-egokitzapenaz haratago doazan neurriak begitaratzen dabezala esan daiteke, arau-egokitzapen erregimenaren zabaltze moduan hartu daitekeena.

Hortaz, IV. hipotesiari dagokionean, *EAEko alderdi politikoek etorkinei zuzendutako hizkuntza politikak arau egokitzapen erregimenaren baitan egon badagozala* baieztatu daiteke, *baina erregimen hori gainditzeko zeinuak be agertzen dabez*, etorkinetatik gizarte hartzailerako norabideari, gizarte hartzailetik etorkinetarako norabidea gehituz. Dana dala, baieztapen hau etorkinek hauteskunde programetan jasotako tarte txikiagaz batera aintzat hartzea komeni da, baieztapenoi behar baino garrantzia handiagoa eskaintzea ekidinez.

6.5. irudia. Etorkinei zuzendutako hizkuntza politiken erregimena alderdi politikoka

ITURRIA: norberak egina.

6.5. ATZERRIKO HIZKUNTZEI ZUZENDUTAKO HIZKUNTZA POLITIKAK: IKASGAITIK PRESENTZIA OROKORTURA

EAEko alderdi politikoen erkidegoko hizkuntza ofizialentzako ezeze atzerriko hizkuntzentzako be proposatu izan dabez ekimenak, nahiz eta euskara eta gaztelaniarentzako baino askoz neurri txikiagoan. Abiapuntu teorikoan aipatu dan moduan, atzerriko hizkuntzentzako politikak hizkuntzaren eskuratze politikek harreman estua dabe. Horrela, planifikatutakoak atzerriko hizkuntzen ikasketa eta ikasketaren zer-nolakoa izan ohi dira. Atal honen helburua EAEko alderdi politikoen atzerriko hizkuntzei bideratutako neurrien zer-nolakoa aztertzea da, hain zuzen; abiagunetzat mahaigaineratutako hipotesia honakoa izanik:

V. hipotesia. EAEko alderdi politikoen atzerriko hizkuntza eta ingelesari zuzendutako politika ekimenen trinkotasun eta barreiadura mailan desbardintasunak agertzen dira.

Atzerriko hizkuntzak 90 hamarkadaren hasieratik - EAJren kasuan 1986tik - presentzia egonkorra izan dabe. Hori horrela, 2005eko hauteskunde deialdiaz geroztik euren indarra nabarmendu egin da alderdi politiko guztietan. Dana dala, atzerriko hizkuntzei tarte handiena eskaini deusena PSE-EE izan da eta Ezker Abertzalea txikiena egin deusena. EAJ, PP eta Ezker Anitza tarteko posizioan kokatu dira.

Aztertutako alderdi politiko guztiek bat egin dabe atzerriko hizkuntza bat behintzat ezagutzearen garrantziagaz eta, horrela, bost alderdiek bere ikasketarako ekimenak proposatu dabez. Interesekoa da alderdietako bakoitzak ikasi beharreko atzerriko mintzairaren gainean agertu dauan leku-hartzea. PSE-EEk, EAJk eta PPK atzerriko hizkuntzaren baten ikasketa modu orokorrean proposatzen, ingelesaren ikasketa lehenesterako bidea burutu dabe 2005az geroztik; betiere, ingelesa ez beste atzerriko hizkuntzaren baten ikasketa eraberekoa baztertu barik. Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak, barriz, ikasi beharreko hizkuntza zehaztu barik jarraitu dabe gehiengoan. Ezker Abertzaleak jokoa Euskal Herriko hirugarren hizkuntza ofizialaren, frantsesaren, eta atzerriko hizkuntza baten, esaterako ingelesaren, artean ezarri dau; Ezker Anitzak, oster, mintzaira jakin bat esplizitatu barik, Europar Batasuneko mintzairerako baten-baten ikasketa proposatu dau.

Atzerriko hizkuntzei zuzendutako politika gehienek eskola izan dabe helmuga alderdi politiko guztietan; hain zuzen, euren ikasketara zuzendutako ekimenek zein berau egikaritzekoek. Norabide horretan, PSE-EEk 2005ean hezkuntza publikorako marko hirueledunaren alde burututako hautu erabakigarria azpimarratu beharra dago, hau da, irakaskuntzan euskara, gaztelania eta ingelesa ikasketa hizkuntza pareko bilakatzea. Gero, 2009an ereduaren proiektu linguistikoa modu orobiltzailean aurkeztu izan dau, ahalegin berezia jarritz eredu bideragarri egiteko ingelesak exigitutako egokitzapenetan: irakasleen formakuntza EAEn zein atzerrian, materialen prestaketa, ikasleentzako neurri lagungarrien aurreikuspena, etab. 2012an, marko hiruelearen aldeko lekutzea berretsita, proiektuari jarraipena emoteko nahia agertu dau. Eredu hirueledunaren aldeko apustu irmoena PSE-EErena izan dan arren, gainontzeko alderdi politikoek be atzerriko hizkuntzei gero eta espazio handiagoa izten deute eskolan. Horrela, PPK 2005az geroztik eredu hirueledunaren aldeko adierazpenak egin dauz. Ezker Anitzak 2009tik aurrera lehenagotik defendatutako eredu elebidunari hirugarren hizkuntza bat gaineratzeko nahia agertu dau; nahiz eta hirugarren hizkuntza gaineratzeko modua ez dauan esplizitatu. EAJk hezkuntza eleanitza indartzeko nahia agertu dau 2012an, baina euskara ardatz izanda. Aipatzekoa da, EAJ hezkuntzan atzerriko hizkuntzak indartzearen alde agertzen dan arren, atzerriko hizkuntzei ikasketa hizkuntza funtzioa ez deusela atxiki. Bestalde, aurretik aipatu dan moduan euskararen murgiltze eredu orokortua da Ezker Abertzalearen apustua, deialdirik deialdi lehenetsi dauana; betiere, atzerriko hizkuntzen ikaskuntza goiztiarra bermatuz.

Eskola ez beste hezkuntzako esparruetan be PSE-EE izan da atzerriko hizkuntzei tarte handiena eskaini deusena. Lanbide heziketan, esaterako, PSE-EE izan da ingelesa

barneratu dauan bakarra. Alderdiak lanbide heziketarako be eredu hirueleduna proposatu dau 2012an, nahiz eta berau egikaritzeko moduak garapenik ez dauan izan hauteskunde programetan. Bestalde, unibertsitate sisteman ingelesa barneratzeko hautu argia burutu dau; ingelesa ikasketa hizkuntza ezeze lan hizkuntza moduan erabiltzeko nahia agertuz. Baina hezkuntza alorraz harago eta hizkuntza eskolen esparrutik irtenda, lan munduan atzerriko hizkuntzen eta ingelesaren ezagutza sustatzeko konpromisoa be agertu dau. Aldi berean, modu bazterrekoan bada be, PSE-EEK herri administrazioan, komunikabideetan eta eskolaz kanpoko jardueretan atzerriko hizkuntzen presentzia bermatu gura izan dau. Alderdiak ingelesari eta atzerriko hizkuntzei alor desbardinetan eskainitako espazio zabala ez da gainontzeko alderdi politikoetan emon. Unibertsitatean ingelesa barneratzea bai izan dabe hizpide PPK, Ezker Anitzak eta EAJk, baina modu bazterrekoan; baita hizkuntza eskoletan mintzairon ikasketa PPK zein EAJk; edota EAJk eskolaz kanpoko jardueretan, e a.

Hortaz, V. hipotesia, *EAEko alderdi politikoei atzerriko hizkuntza eta ingelesarentzako trinkotasun eta barreiadura maila desbardinetakoa politika ekimenak agertzen dabazala* baiezkota da.

6.6. irudia. Atzerriko hizkuntzei eta ingelesari zuzendutako hizkuntza politiken trinkotasun eta barreiadura maila erlatiboa alderdi politikokoa

Trinkotasun eta barreiadura maila		
gitxiengoa*		gehiengoa*
Ezker Abertzalea	EAJ PP Ezker Anitza	PSE-EE

* Gitxiengoa zeroren parekoa da eta gehiengoak izaera erlatiboa dau, hau da, ikergai diren bost alderdi politikoak erreferentzia hartuta ezarri da.

ITURRIA: norberak egina.

Are gehiago, aztergai diren bost alderdi politikoei atzerriko hizkuntzei edota ingelesari zuzendutako hizkuntza politikak bi mailatan kokatu daitezke. Batetik, mintzairon ikasketa bermatzera zuzendutako politikak dagoz, ekimenen gehiengoa bildu dabenak. Bestetik, behin ikasketa bermatuta, mintzairon zabaldutako gizarte esparruetan euren erabilera normalizatua indartzeko politikak daukaguz. PSE-EE da, diferentziaz, bigarren motako politikei tarte handiena egin deusena. Halaber, lehenengo motako politikan be indar handiena berak jarri dau.

Deigarria da PSE-EEK ez dauala ingelesaren ikasketa handitzeko eta bere erabilera indartzeko bideratu dauzan politika aurrerakoien parekorik proposatu euskararentzako.

Euskararen kasuan PSE-EEK politika aurrerakoia baino, indarrean diren “gehiegikerizko” hizkuntza politiken aurrean, defentsazko jarrera mantendu dau. Bestalde, esan beharra dago PSE-EEgaz erkatuta gainontzeko alderdi guztiek atzerriko hizkuntza eta ingelesari zuzendutako politika gitxiago proposatu dabezan arren, azken hauteskunde deialdietan ekimenok goranzko joera orokortua hartu dabela.

6.6. HIZKUNTZA ESKUBIDEEN ULERMENA ETA EUSKAL HIZTUNEN ESKUBIDEAK HIZKUNTZA GITXITU MODUAN: EUSKARA HIZKUNTZA BAZTERTUTIK EUSKARA HIZKUNTZA BAZTERTZAILERA

Hizkuntza gitxituen eskubideen gainean aldeko eta kontrako iritzi hartzeak dagoz. Batzuk zein besteak argudio sendoz eta sarritan kontrajarriz hornituak egon ohi dira. Abiapuntu teorikoan landutako ideiak labur-labur gogoratuz, hizkuntza gitxituen eskubideen alde edo kontra lekutzeak ekintza ala ekintza eza dakar beragaz, hau da, izaera positiboa ala negatiboa atxikitzea eskubideoi. Baina era berean, eragina dauka eskubideon subjektutzat nor jotzen dan (hizkuntza, hiltuna edo herritar neutroa), eskubidei zelako izaera atxikitzen jaken (kolektiboa, banakakoa kolektiboan edo banakakoa), eskubideoi mugak ezartzekotan mugok non kokatzen diren (hiltun komunitatekideen nahian – barne muga-, hiltun komunitatetik kanpoko herritarretan – kanpo muga- edo barne eta kanpo muga neurritzkoan), zein eskubideon alde agertzekotan berau defendatzeko erabilitako argurioak zelakoak diren. Gainera, hizkuntza gitxituen eskubideei eskainitako trataera mintzairei atxikitzen jaken balioagaz be lotura estuan dago (intrinsikoa, identitarioa edo instrumentala)¹⁸⁵. Atal honetan, EAEko alderdi politikoek hizkuntza gitxitu dan euskararen eskubideen aurrean erakusten daben iritzi hartzea aztertuko da. Abiapuntutzat hartutako hipotesia honakoa da:

VI. hipotesia. Euskal hiltunei hizkuntza eskubideak aitortu arren, desbardintasunak nabarmentzen dira eskubideok gorpuzteko EAEko alderdi politikoek ezartzen dabezan mugetan.

Hizkuntza eskubideak EAEko alderdi politikoen diskurtsoan gai zentrala dira, nahiz eta neurri desbardinetan. Ezker Abertzalea eta PP dira hizkuntza eskubideei tarte handiena eskaini deuten alderdiak, Ezker Abertzalearen kasuan euskarak bizi dauan egoera gitxitua mintzagai hartuta, neurri handi batean. PSE-EE atzetik dator. Konparaketan, EAJk eta Ezker Anitzak tarte txiki samarra eskaini deutse hizkuntza

¹⁸⁵ Hizkuntza gitxituen eskubideen aurrean nagusitzen diren leku-hartzeak 2.2.4.1.2 *Hizkuntza gitxituen eskubideak ezbaian* atalean landu dira modu sakonean. Ikusi 71-83. or.

eskubideen gaiari; gainontzeko alderdien moduan hauteskunde deialdirik deialdi hizpide izan daben arren¹⁸⁶.

Hizkuntza eskubideak hizkuntza politikaz modu orokorrean jarduterakoan eta eskolari buruz egiterakoan izan dira hizpide gehiengoan; halaber, herri administrazioan zein esparru juridikoan be tarte esanguratsua batu dabe. Neurri txikiagoan bada be, komunikabideak, kulturegintza, lan mundua eta gizartea hizkuntza eskubideen jasotzaile izan dira. Modu horretan, hizkuntza eskubideen aldarria gizarteko esparru guztietan egin da presente; esparru publikoan zein pribatuan. Lurraldeari begira, alderdi politikoek hizkuntza eskubideak aldarrikatzeko esparrua EAEra mugatu dabe ia modu erabatekoan, Ezker Abertzaleak izan ezik. Azken honek hizkuntza eskubideen diskurtsoaren zati handi bat Euskal Herrira zuzendu dau, hain zuzen, Euskal Herri osorako hizkuntza eskubide berberak aldarrikatzera.

Alderdi politikoek hizkuntza eskubideei emon deutesen tratamendua hizpide hartuta, hizkuntza eskubideen inguruko jarduna lau balio handiren inguruan zentratu da: hizkuntza bat edo gehiago ezagutu eta/edo erabiltzeko banakakoaren askatasunean, bi hizkuntza edo gehiagoren arteko bardintasunean, hizkuntza arrazoiekaitik baztertua ez izatean eta hizkuntza bat edo gehiagoren ezagutza eta/edo erabilera ez inposatzean. Horrela, aztergai diren alderdi politikoek oinarritzko lau esaldion inguruan eraiki dabe euren hizkuntza eskubideen gaineko diskurtsoa, euskara eta/edo gaztelania - gehi frantsesa, Ezker Abertzalearen kasuan- ezarrita esaldion objektu. Egitez, alderdi politikoen artean desbardintasuna bakoitzak diskurtsoaren erdigunean ezarritako hizkuntzak eta gailendutako balioek eragin dabe; ikuspegi erabat bereiztuak sortuz.

Alderdi politiko guztiek bat egin dabe gizarte alor desbardinetan herritarrei hizkuntza aukerak eskaintzeko nahiagaz. Halaber, EAJk, PSE-EEk, PPk eta Ezker Anitzak herritarrek euskaraz zein gaztelaniaz jarduteko eskubidea azpimarratu daben bitartean; Ezker Abertzaleak euskaraz jardutekoa egin dau bakarrik; eta Ezker Anitzak hizkuntza-bikotasuna ertzean itzita, noizean behin, Ezker Abertzalearen ildo hartu dau. Egitez, EAJk euskaraz edo gaztelaniaz jarduteko aukera askatasuna eraginkorra bihurtzea, hau da, aukera bardintasuna erreala izatea bihurtu dau bere hizkuntza eskubideen inguruko diskurtsoaren muina. Gainontzeko alderdi politikoetan egoera bestelakoa izan

---

¹⁸⁶ Aipatzekoa da, hizkuntza eskubideek modu zuzenean hizpide ez direnetan be, zeharka presente egon daitekezala. Esaterako, hizkuntza batentzako arreta-harreman funtzioa aldarrikatuz.

da. PSE-EEk eta PPK, behinik behin, hizkuntza eskubideen gaineko diskurtsoaren zentralitatea kokaleku desbardinean ezarri dabe.

PSE-EEk eta PPK herritarren hizkuntza aukera askatasuna bermatzeari baino tarte handiagoa eskaini deutse indarrean dagoen euskararen hizkuntza politikak eragiten dauzan bazterketa egoerak gaitzesteari. PSE-EE eta PPren iritziz, herritarrez gainera, hiru kolektibo baztertuenak langileria, publikoa gehiengoan, irakaslegoa eta ume, gazte eta euren familiak dira. Langile eta irakasleak euskara ez ezagutzeagaitik dira baztertuak, euskararen ezagutza lanpostu bat lortzeko baldintza bihurtu ei dalako; eta ume, gazte eta euren familiak eskolan gaztelaniaz ikasteko aukera mugatua dabelako. Deskribatutako egoera horren aurrean, bi alderdiek euskararen ezagutza eta erabilera beharrezko bihurtzen dauzan politika itxuraz inposatzailea gogor salatzen dabe. Ezker Anitzak noiz edo noiz plazaratu izan dauz bazterketarako pareko arriskuak.

Egoera berberaren aurrean, Ezker Abertzalearen ikuspegia bestelakoa da. Alderdiarentzako euskara baztertzaila baino hizkuntza baztertua da. Bere egoera gitxiagotua gizarteko esparru guztietan eta maila juridikoan zein soziolinguistikokoan azaltzen da, gaztelania eta frantsesaren nagusigorako. Gainera, alderdiaren hitzetan, euskaldunei formalki aitortzen jakezan eskubideak eurak be errealitatean ez dira betetzen. Egoera horren aurrean, Ezker Abertzaleak euskararen ezagutza eta erabilera askatasuna errespetatua izateko eskaera burutzen dau esparruz esparru. Eta, are gehiago, euskarak, gaztelania eta frantsesak estatus berbera izatea aldarrikatzen dau maila politikoan, juridikoan zein sozialean.

Alderdi politikoen leku-hartze desbardinok hizkuntza gitxituen eskubideen inguruko eztabaidaren oinarrian dagozan hainbat auzi mahaigaineratzen dabez. Lehenengo eta behin, alderdiek aitortutako hizkuntza eskubideen bidez helburu desbardinak lortu gura dabez. Ezker Abertzaleak herritarrei euskaraz jarduteko eskubidea bermatu gura deutse eta, aldi berean, euskara maila juridikoan ezeze sozialean be gaztelania eta frantsesagaz bardindu. Gainontzeko alderdiek hizkuntza eskubideei eskatzen deusena mintzairen arteko egoera juridiko eta sozial parekatua baino, euskara eta gaztelania ezagutu eta erabiltzeko herritarren aukera askatasuna da. Alderdi politikoek eskabide dabezan hizkuntza eskubideok ikusita, alderdi guztiek eskubideoi banakako izaera atxikitzen deusela baieztatu daiteke, herritarren hizkuntza aukera baita guztiek bermatu gura dabena. Halaber, Ezker Abertzaleak hizkuntza eskubideei izaera pertsonala atxikitzeaz gainera kolektibo-lurraldekoa be egiten deutse. Alderdiak berak aitortua da eskubidea banakakoari dagokiola, baina bere egikaritzeak lurralde jakinean lekututako taldea behar daua.

Dana dala, PSE-EEK eta PPK euskara ala gaztelaniaren artean aukeratzeko askatasuna sarri baieztatu daben arren, helburu hori egingarri bihurtzeko ezartzen dabekan mugak handiak dira; aurkeztutako nagusiena euskaldunak ez direnei, direla herritar direla herri administrazioa langile, inolango albo kalterik ezin egin ahal izatea eta, halabere, euskara ikastea ezin eskatzea¹⁸⁷ neurri inposatzailea dalakoan. Era horretan, PSE-EEK eta PPK gaztelania hitzunen akomodazio eskakizunei atear zarratzen deusiez. Baina ildo horretan, bada desbardintasun bat PSE-EE eta PPren artean. PSE-EEK gaztelaniadunak gizarteako esparru guztietan euskara ikasi ala erabiltzera ezin behartu daitekezela sinisten dauan arren, erdal hitzunak euskarara hurbiltzeko nahia agertu dau azken hauteskunde deialdietan. Zentzu horretan, PPK erdaldunen betikotzea zilegitzeko dauan jarrera sendoagoa da. Alderantziz, EAJK, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak sarritan izan dabe proposagai herri administrazioagaz lotura zuzena daben alorretan hizkuntza eskakizunak eta gaztelaniadunen euskalduntzerako neurri esanguratsuak. Modu horretan gaztelaniadunen maila batera arteko akomodazioa bideratu dabe. Halaber, hiru alderdion kasuan, herri administrazioan lan egiteko euskararen ezagutza eskatzea gaztelaniadunen akomodazio deiari baino herri administrazioaren eginkizunaren ulkererari erantzuten deusola esan daiteke.

Bost alderdi politikoeak herri administrazioari herritarren hizkuntza eskubideak bermatzeko eginkizuna atxiki deutse, baina EAJK, Ezker Anitzak eta Ezker Abertzaleak langile publikoei, herri administrazioaren ordezkari diren neurrian, eginkizun hori helduarazi deusent bitartean, PSE-EEK eta PPK, herritarrei modura, euskara ezagutzeko ala ez ezagutzeko eskubidea eskaini deutse. Gainera, euskarari zerumuga ezartzerakoan hizkuntza eskubideez haratago doazen mugak be begitaratu dabez bi alderdiok: euskararen gehiegizko eskaerak dakarren merezimendu profesionalaren lerra, hizkuntza eskubideak ez beste eskubideen errespetu eza, edota PPK sarritan kritikatu dauan euskarari zuzendutako hizkuntza politikek ekarritako gehiegizko diru xahutzea. Argudio bardinak edo antzekoak esparru pribatuan be errepikatu dabez bi alderdiek gizarte zerbitzu emoileentzako, nahiz eta neurri txikiagoan.

PPk modu zabalean euskara babestearen alde dagoela sarritan aipatu dau¹⁸⁸. Halanda be, banakako herritarren aukera askatasunari eskaini deutson zentralitateak, euskarari zuzendutako hizkuntza politiken aurrean erakutsitako jarrera erreaktiboak eta alderdiak

---

¹⁸⁷ Askoz neurri txikiagoan bada be, Ezker Anitzak eta EAJK esparru barrietan euskara barneratzeagaitik sortu daitekezan bazterketa egoerak ekiditzeko nahia agertu dabe; baina inoiz ez euskara ikastea ezin eskatu ahal izatea.

¹⁸⁸ Kontsultatu PPren datu analisisian (5.4) 374-375. or.

berak euskarari modu proposatzailean zuzendutako ekimen apurrak ikusita, PPK hizkuntza eskubideei atxikitzen deuten izaera positiboa ala negatiboa eta dan pentsatzea dakar. Gainontzeko alderdiek, ostera, hizkuntza eskubideei izaera positiboa atxikitzen deusela ez dago zalantzarik. Izan be, modu gogotsuagoan ala geldiagoan, neurri zorrotzagoekaz ala malguagoekaz danek planteatu izan dabez hizkuntza politika neurri proposatzaileak.

Hizkuntza eskubideei dagokionean, Ezker Abertzalea PPren beste muturrean kokatzen da. Egitez, aurretik aipatutako lez, euskarari gaztelania eta frantsesarekiko bardintasun juridiko eta soziala aitortzen deutso eta berau ekimen handinahikoz gauzatzea proposatu; besteak beste, euskara ezagutu beharreko hizkuntza bilakatuz. Era horretan, ezagutzari dagokionean gaztelaniadunen akomodazio erabatekoa exigitzen dau¹⁸⁹.

Hizkuntza eskubideak zein norabidetan aldarrikatzen diren ezagutzeaz gainera, eskubideok zeren edo noren izenean eskatzen diren jakiteak be badau interesik. Alderdi politiko guztiek hizkuntza eskubideak aldarrikatzerakoan indarrean dagoen legedia erabili dabe noiz edo noiz justifikagarri. Nabarmentzekoa da, sarritan, legediaren izenean justifikatutako ikuspegiak alkarren artean kontrajarriak izan direla. Ezker Abertzaleak lurraldeari lotutako argudioak eskaini dauz; hain zuzen, euskara Euskal Herriko berezko hizkuntza dan neurrian gorengo hizkuntza eskubideak jagokozala agertuz. Bestalde, EAJk eta Ezker Anitzak herritarren hizkuntza izateagaitik aitortu dabez eskubideak; gizartea elebiduna dala aitortuz lehenengoak eta herritarren ama hizkuntzak direla esanez bigarrenak. Lurraldeko eta herritarren jatorrizko hizkuntza izateaz gainera, aldarria herritarren momentuko borondatean be oinarritu dabe EAJk eta Ezker Abertzaleak; hain zuzen, herritarrek horrela gura dabelako. Aitortu beharra dago, herritarrek agertzen daben borondateaz harago, alderdiek eurak herritarren borondate eta konpromisoan eragiteko nahia be agertu dabela; EAJk eta Ezker Abertzaleak ezeze Ezker Anitzak eta PSE-EEk bere bai, nahiz eta azken bi horreek neurri txikiagoan. Azkenik, hizkuntzaz harago, hizkuntza eskubideen defentsa gizartearen kohesioan izan daikezan onuretan be oinarritu dabe EAJk eta Ezker Anitzak.

---

¹⁸⁹ Erdaldunen akomodazioa herri administrazioako langileria publikoari euskara ezagutzea exijituz eta hezkuntza sistemarako murgiltze eredu orokortua proposatuz bideratu dau nagusiki Ezker Abertzaleak.

6.2. taula. Hizkuntza eskubide aldarriak eta euskararen eskubideak hizkuntza gitxitu moduan alderdi politikoen baitan

ALDARRIKATUTAKO HIZKUNTZA ESKUBIDE NAGUSIA					
EAJ	Ezker Abertzalea	PSE-EE	PP	Ezker Anitza	
Aukera askatasun eraginkorra.	Euskararen ezagutza eta erabilera askatasuna. Euskara, gaztelania eta frantsesaren estatus berbera.	Hizkuntza arrazoiekaitik (euskaragaitik) baztertua ez izateko eskubidea.	Hizkuntza arrazoiekaitik (euskaragaitik) baztertua ez izateko eskubidea.	Aukera askatasuna.	
EUSKARAREN HIZKUNTZA ESKUBIDEAK					
	EAJ	Ezker Abertzalea	PSE-EE	PP	Ezker Anitza
Aldarrikatutako hizkuntza eskubidea	Euskara ezagutu eta erabiltzeko eskubidea.	Euskara ezagutu eta erabiltzeko eskubidea.	Euskara ezagutu eta erabiltzeko eskubidea.	Euskara ezagutu eta erabiltzeko eskubidea.	Euskara ezagutu eta erabiltzeko eskubidea.
Gaztelania hiltunen akomodazio eskaera	Konpromiso eskaera.	Betebeharra.	Ezin eskatu. Borondatea lantzea posible.	Ezin eskatu.	Borondate-konpromiso eskaera.
Euskararen hizkuntza eskubideak egikaritzeko mugak	-	-	Hizkuntzaz haragoko mugak.	Hizkuntzaz haragoko mugak.	-
Euskararen hizkuntza eskubideen justifikazioa	Herritarren hizkuntza. Hiltunen borondatea. Gizarte kohesioa. Legedia.	Lurraldeko berezko hizkuntza. Hiltunen borondatea. Legedia.	-	-	Herritarren hizkuntza. Gizarte kohesioa. Legedia.

ITURRIA: norberak egin.

Hortaz, hizkuntza eskubideei zuzendutako VI. hipotesia baiezkua dala esan daiteke, hau da, *EAEko alderdi politiko guztiek euskara hiltunei hizkuntza eskubideak aitortu arren, desbardintasunak nabarmentzen direla eskubideok gorpuzteko ezartzen dabazan mugetan*. Egitez, mintzaira gitxituen hizkuntza eskubideen ikuspegia aintzat hartuta, PSE-EE eta PPren kasuan euskal hiltunei aitortutako hizkuntza eskubideak maila teorikora mugatzen direla esan daiteke; hain zuzen, eskubideok egikaritzeko ezartzen dabazan mugak oso zorrotzak direlako. Horren dira handiak baldintzapenak,

orokorrean hizkuntza gitxituei lotu izan jakezan hizkuntza eskubideak iraultzera heldu direla, eskubideen jasotzaile hizkuntza nagusia bihurtuz. Gainontzeko hiru alderdiek hizkuntza gitxituen aldeko diskurtsoa darabile. Halanda be, hiruren artean badira desbardintasunak; bereziki hizkuntza eskubideei zerumuga ezartzerakoan eta eskubideok egikaritzeko mugak identifikatzerakoan. Hain zuzen, Ezker Abertzaleak euskara, gaztelania eta frantsesaren bardintasun juridikoa eta soziala ezarri dau helburutzat, berau lortzeko gaztelania hitzunen erabateko akomodazioa eskatuz. EAJk eta Ezker Anitzak, barriz, herritarrek euskara eta gaztelaniaren artean aukeratzeko daben askatasuna aldarrikatu dabe, akomodazio beharra zerbitzari publikoei atxikiz eta herritarrak egokitzen animatuz.

6.7. EUSKARA, GAZTELANIA ETA FRANTSESAREN ESTATUSA: EUSKARAREN ESTATUS BEREZIAREN BAIEZTAPENA ALA UKAPENA

Euskal testuingurua eleanitza da bere mugen baitan hizkuntza desbardinak hartzen dabelako aterpe. Egoera eleanitz horrek mintzaira batzuekiko eta besteekiko lotura diferenteak ezartzeko bidea zabaltzen dau, hau da, mintzaira batzuei eta besteei balio desbardinak atxikitzea. Esaterako, balio identitarioa, instrumentala, integratzailea, kulturala, etab. Atal honen helburua EAEko alderdi politikoek historikoki lurraldean berba egin diren hizkuntzekiko ezartzen dabekan loturak aztertzea izango da, arreta berezia eskainiz balio identitario eta kulturalari eta alderdien artean komunak eta bereizgarriak diren ikuspegiei. Horrela, gai honen aurrean proposatutako hipotesia honakoa da:

VII. hipotesia. EAEko alderdi politikoak banatuta dagoz euskarari euskal nortasunarekiko estatus berezia emoten deutsenen eta ez deutsenen artean.

Aztertu doguzan alderdi politiko guztiek bat egin dabe euskara bertako hizkuntza, euskal kulturaren eta identitatearen parte eta ondare moduan identifikatzerakoan. Alderdien arteko desbardintasunak aipameno eskainitako presentzian, eskusibotasunean eta lurralde zabaleran gailendu dira.

EAJk eta Ezker Abertzaleak bertako hizkuntza estatusa euskarari eskaini deutse, modu eksklusiboan Ezker Abertzaleak eta ia eksklusiboan EAJk. Gainera bertakotasuna Euskal Herrian kokatu dabe bi alderdiek. Hain zuzen, euskarari bertako hizkuntza estatusa eksklusiboki atxikitzea Euskal Herriko hiru hizkuntzak euskara, gaztelania eta frantsesa direla baieztatzen etorri da EAJren kasuan. Halaber, baieztapen hori bazterrekoa izan da EAJren diskurtsoan, ez oster euskara bera beratar bertako

hizkuntza moduan jotzea. Ezker Abertzalearen kasuan, barriz, euskarari bertako hizkuntza estatusa baino askoz gehiagotan atxiki deutso Euskal Herriko nazio hizkuntza estatusa; hau da, nazioa eraikitze eta nazioaren ordezkari moduan jokatzeko erabiliko dan hizkuntza izatea euskara. EAJk be izendatu izan dau euskara hizkuntza nazional moduan noiz edo noiz, baina ez nazio eraikuntza proiektu argi baten agente moduan.

PSE-EEK eta PPk euskarari bere beratarra baino gaztelaniagaz batera atxiki deutso bertako hizkuntza izendapena. Hau da, aldarrikatua euskara eta gaztelania, biak, EAEko bertoko hizkuntza direla izan da. Azpimarratzekoa da, alderdion diskurtsoan euskarak ez dauala bera beratarra bertako hizkuntza izendapenik lortu; gaztelaniak bai oster.

Ezker Anitzak bertako hizkuntza izendapena euskarari atxiki deutso. Halaber, euskararen bertakotasuna euskal lurraldearentzako ezeze Espainiar eta Frantziar Estatuentzako eta Europar Batasunarentzako be aldarrikatu dau. Ezker Anitzaren iritziz, Estatu Federal batek bere herritarrek hitz egiten dabekan hizkuntza guztiak propio sentitu behar dauz. PPk be euskara Espainiako hizkuntza moduan esplizitatu izan dau, nahiz eta behin bakarrik.

Hizkuntzak ondare kultural izendatzerakoan antzeko egoera errepikatu da. Danek euskara guztion ondare moduan aurkeztu daben arren, euskara dakienena ezeze euskara ez dakienena bere bai, desbardintasunak ondare moduan izendatutako hizkuntza kopuruan bildu dira. EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak euskararen ondare izaera nabarmendu daben bitartean, PSE-EEK eta PPk euskara eta gaztelaniarena egin dabe. Bestalde, euskal kultura izendapenaren baitan Ezker Abertzaleak eta EAJk euskarazko kultura nabarmendu dabe, nahiz eta azkenak elebitasuna Euskadiko errealitate kulturalaren parte be bilakatu dauan. PSE-EEK eta PPk euskal kulturaren baitan euskaraz zein gaztelaniaz burututako kultura barneratu beharra aldarrikatu dabe. Are gehiago, PPk euskaraz burututako kultura bera Espainiar kulturaren baitan kokatu izan dau. Era berean, aipatu beharra dago EAJk, Ezker Anitzak, PSE-EEK eta PPk elebitasuna aberastasun kultural moduan jo daben arren, PSE-EE eta PP izan direla baieztapena gehiegotan burutu dabenak. Ezker Abertzaleak elebitasun sozialarena baino eleaniztasun indibidualaren aberasgarritasuna aipatu dau.

Beste behin, euskara euskaldunen identitate ezaugarri moduan jo dabe alderdi guztiak baina EAJ izan da lotura hori indar handienaz azpimarratu dauana, euskara Euskal Herriaren sinbolo nagusi moduan joaz. Bestalde, PPk euskaraz gainera gaztelania be herriaren izatearen adierazgarri dala azpimarratu dau, euskaldunei identitate komuna

emoten deitsena gaztelania dala baieztatuz. PSE-EEK euskararen eta identitatearen artean lotura ezarri dauan arren, gaur egungo identitateen izaera konplexua azpimarratu dau, hizkuntzekiko lotura mailak desbardinak direla nabarmenduz eta, beraz, hizkuntza eta identitatearen artean lotura zurruneziak ez ezartzearen garrantzia azpimarratuz. Ildo berean, azken hauteskunde deialdietan EAJk testuinguru anitzera egokituko dan euskal identitatea izan dau hizpide, izaera iragazkor eta dinamikoduna. Baina aniztasun horren baitan, identitate pluralok egikaritzeko hizkuntza euskara izateko nahia agertu dau.

6.3. taula. Alderdi politikoek euskarari atxikitako estatusaren izaera

Euskarak estatus berezia	Euskarak estatus berezirik ez
Euskara bertoko hizkuntza, identitate zeinu, ondare kulturala	Euskara eta gaztelania bertoko hizkuntza, identitate zeinu, ondare kulturala
EAJ	PSE-EE
Ezker Abertzalea (+ nazio hizkuntza)	PP
Ezker Anitza (Euskal Herria erreferentziazat hartuta)	Ezker Anitza (Espainiar Estatu erreferentziazat hartuta)

ITURRIA: norberak egina.

Laburbilduz, atalaren hasieran proposatutako VII. hipotesia zuzena dala esan daiteke: *EAEko alderdi politikoak banatuta dagoz euskarari euskal nortasunarekiko estatus berezia emoten deitsenen eta ez deitsenen artean*. Hain zuzen, EAJk, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak euskal lurraldean euskarari estatus berezia edo bereiztua eskaintzen deitsen bitartean, PSE-EEK eta PPk euskara gaztelaniagaz parekatzeko hautua egin dabe. Gainera, lehen hiru alderdiek euskararen estatus bereiztua Euskal Herrira zabaldu dabe; hau da, euskara Euskal Herriko berezko hizkuntza, ondare kultural eta identitate zeinu moduan onartzen dabe. PSE-EEK eta PPk, ostera, Euskal Herria ez dabe buruan hartzen eta PPk euskara eta euskal kultura Espainiar Estatuaren parte jo izan dauz. Bestalde, Ezker Anitzak euskarak euskaldunentzako dauan estatus berezia onartu eta Euskal Herriaren aitortpena burutzen dauan era berean, euskara, euskal kultura eta Euskal Herria Espainiar eta Frantziar Estatuaren baitan kokatzen dauz.

6.8. KANPORA BEGIRAKO HIZKUNTZA IDEOLOGIAK: PARADIGMA EKONOMIZISTA ETA EKOLOGISTA BATERATUZ

EAEko alderdi politikoek lurralde barruko errealitate linguistikoari begira ikuspuntu ideologiko jakinak agertzen dabezan antzera, nazioarteko errealitate linguistikoaz eta bere zer-nolako idealaz be leku-hartze ideologiko bereziak erakutsi daiekiz. Atal

honetan, alderdi politikoei nazioarterako irudikatzen daben hizkuntza errealitatea izango da aztergai bi auzi oinarri hartuta. Batetik, nazioartean alderdiek hizkuntza aniztasunari eskaintzen deuten tarteak ikertuko da eta, bestetik, nazioartera zabaltzen diren mintzaira desbardinei atxikitzen deuten funtzioak aztertuko dira.

Hizkuntza aniztasunari erreparatuta, alderdiek nazioartean *lingua franca* baten erabilera onetsi eta lehenesten daben ala hizkuntza aniztasunari tarteak egiten deuten eta dibertsitate horretan hizkuntza gaituek tarteak bereganatzen daben argituko dogu. Modu horretan, alderdi politikoak ingelesaren zabalkundearen paradigma eta paradigma ekologikoaren arteko ardatzean kokatu ahal izango dira

Bi paradigmak zerizatea labor-labor gogora ekarriz, ingelesaren zabalkundearen paradigmak nazioarterako komunikazioetan ingelesaren nagusioa aldarrikatzen dau, era horretan elebakartasunari eta ingelesaren inperialismo linguistikoi bidea zabalduz. Paradigma ekologikoak, barriz, nazioarte eleanitzean eta giza hizkuntza eskubideen defentsan oinarritzen dau bere ikuspegia.

Gai honen inguruan, abiapuntutzat hartutako hipotesiak horrela dino:

VIII. hipotesia. Nazioarterako errealitate linguistiko desiragarria irudikatzerakoan, EAEko alderdi politikoen artean diferentziak dagoz ingelesari eskainitako estatus eta espazioan.

Nazioarteari begira bere lekutzearen inguruan informazio gaitien eskaini dauan alderdia PP izan da; nahiz eta eskainitako informazioak datu interesgarriak eskaintzen dauzan. PPk ingelesa zein atzerriko hizkuntzen ikasketa xede izan dau, baina ikasketa horren zergaitien inguruan ia ez dau hausnartu. Alderdiak hizkuntzak komunikazio tresna direla behin baino gehiagotan azpimarratu dau eta, zentzu horretan, ingelesa be mundura zabaltzeko mintzaira dala nabarmendu dau. Ildo berean, EAJk eta PSE-EEK be ingelesari nazioartean gorengo lekutzea atxiki deusie, nazioarterako lehen hizkuntza, hizkuntza nagusi moduan jota. Hortik, hiru alderdiok azken hiru hauteskunde deialdietan ingelesari eskainitako hobespena. Halaber, hiru alderdietan PSE-EE izan da ingelesari balio ugarien atxiki deusozana. PSE-EEK ingelesa nazioarterako eta Europako komunikazio hizkuntza moduan definitu dau, sare mundialetara konektatzeko bidea, Europar Batasunera zabaltzekoa, ekonomiaren nazioarterakotzeari arrakastaz erantzutekoa, modernitateari ateak edegitzeko. Dana dala, PSE-EEK atzerriko hizkuntzei orokorrean be atxiki deusoz antzeko balioak. EAJk, barriz, ingelesa baino eleaniztasuna orokorrean jarri dau balorean, berau modernizazioagaz lotuz, etorkizuneko erronkei erantzuteko lanabes moduan joaz, pertsonen erabateko

garapena lortzeko bide gisa hartuz. Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak ingelesaren gainean balorazioak egiteari ez deuse tarterik itzi, baina EAJ eta PSE-EEren antzera, eleaniztasuna aberastasun moduan jo dabe. Egitez, lau alderdiok etorkizun hurbilari begira euskal gizarte eleanitza ezarri dabe helburutzat.

Nazioarteari begira ingelesa edota atzerriko hizkuntzak ezagutzeak zein orokorrean eleanitza izateak eskaintzen dauzan onuren edota betetzen dauzan funtzioen gainean informazio argiena PSE-EEK eskaini dau. PSE-EEK egungo testuinguru ekonomiko gero eta internazionalagoan ingelesaren zein atzerriko hizkuntzen ezagutza ekonomikoki lehiakorra izateagaz lotu dau behin eta barriz. EAJk be horren baieztapen gardenik burutu ez dauan arren, eleaniztasuna prestakuntza onagaz eta etorkizunari begirakoagaz lotu dau. Era berean, bi alderdiek hizkuntza desbardinak ezagutzeak komunikazio interkulturalari atea zabaltzen deusola azpimarratu dabe; era horretan, nazioartekotzea irekiera kulturalerako bidetzat jo dabe. Aipatzekoa da gainera, bi alderdien kasuan, nazioartekotzeak dakarren zabaltze kulturean hizkuntza desbardinek bereganatu dabela tarte, ingelesez bakarrik burutzen dan interkomunikazioa, neurri batean behintzat, alboratuz. Bestalde, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak ez dabe nazioartekotzearen ikuspuntu lehiakorra nabarmendu, baina bai Europar Batasunari, herri desbardinaren alkarketa dan neurrian, eskatzen deusen egituraketa linguistikoa, zein nazioartean hizkuntza gitxituei egin behar jaken tarte.

Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza Europar Batasun eleanitz baten alde agertu dira, non Europako hizkuntza gitxituak be erakundearen izaera eleanitzari ekarpena egingo deusen gainontzeko mintzaira nagusien neurri berean. Halaber, EAJk eta PSE-EEK be Europar Batasun eleanitz baten alde egin dabe zeharka, Ezker Abertzale eta Ezker Anitzak lez, Batasunerako euskararen ofizialtasuna eskatuz. EAJk eta Ezker Anitzak euskal erakundeek nazioartean hizkuntza gitxituen alde diharduen erakundeekaz alkarlanean jarduteko deia egin dabe; eta Ezker Abertzaleak herrien arteko alkarlana bultzatu nahia agertu dau. Ekintza guztiok nazioarte mailan eleaniztasunaren aldeko apustu moduan ulertu daitezke.

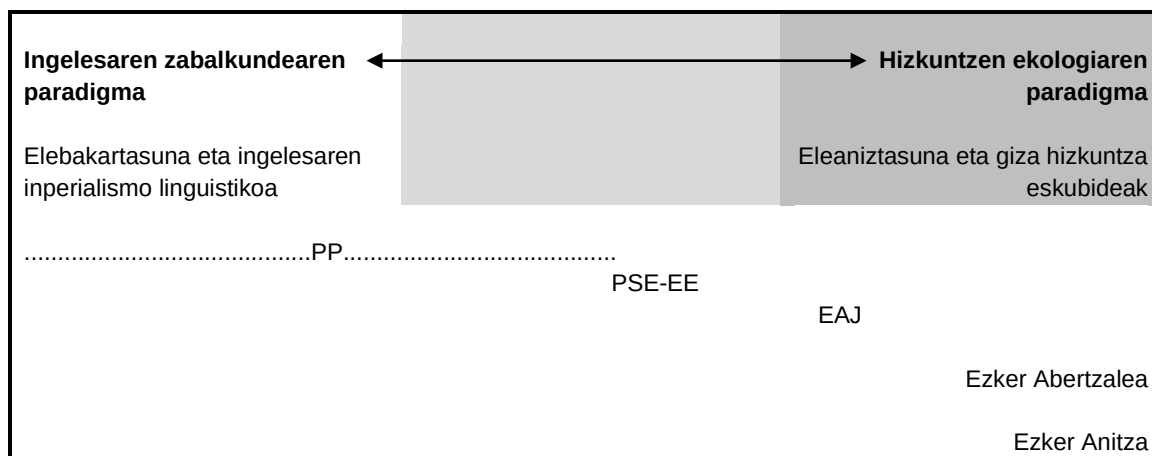
Aitorpen instituzional eta alkarlanaz aparte, hizkuntza gitxituek nazioartean espazioa dabeneko adibide dira lau alderdiek euskararen eta euskal kulturaren nazioartekotzeari itzitako tarte eta euskara gizateriaren ondare unibertsal moduan jotzea. Dana dala, EAJ eta Ezker Abertzalea haratago joan dira, euskaldunek nazioartekotzea euskal identitatetik eta euskal kulturatik burutu behar dabela aldarrikatuz.

Gainontzeko alderdien kontrara, PPK ez deutso euskarari ezta beste hizkuntza gitxituei nazioartean inolango lekuri egin, ez hizkuntzon estatus aitoren edota suspertze ahaleginei, ezta maila kulturean mintzairok burutu daikien ekarpenari be. Egitez, euskara eta nazioartea behin bakarrik lotu dauz PPK; zehazki, euskal kultura korrante kultural unibertsalera zabaltzea gomendatuz. Aipatzekoa da gainera, PPK gaztelaniari atxiki izan deusola ondare unibertsal estatusa. Are gehiago, euskaldunari unibertsaltasuna eskaintzen deusona gaztelania dala be baieztatu izan dau.

Hortaz, EAEko alderdi politikoei, PPK salbu, nazioarte eleanitza irudikatzen dabe non mintzaira desbardin, gitxituei barne, euren espazio propioa izango daben. Eleanitzasun horren barnean baina azken urteetan PSE-EEk ingelesari protagonismo berezia eskaini deutso lehiakortasun ekonomiko zein interkomunikazio ikuspuntu batetik, nazioartekotzearen eta ingelesaren artean lotura zuzena ezarri. EAJk be nazioarteari begira lehiakortasun kutsuko balioak agertu dauz, baina eleanitzasunagaz lotuta. Jarrera hori nazioarte plural bateri egindako keinu moduan interpretatu daiteke EAJren aldetik. Bestalde, Ezker Abertzaleak eta Ezker Anitzak ingelesa ez aipatzeak eta izaera ekonomikoko adierazpenak ez egiteak bi alderdion leku-hartze ideologikoz be informazio interesgarria aurreratzen dauala pentsa daiteke. Hain zuzen, lehiakortasunari begira baino kultura, herri, eta abarren alkargunean oinarritutako nazioartekotzea dabela xede.

6.7. irudia. Nazioarteari begira alderdi politikoen baitan nagusitutako leku-hartze ideologikoa: paradigma ekonomizista vs. ekologista

ITURRIA: norberak egin.

Esandako guztia aintzat hartuta, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza paradigma ekologikoan erabat murgilduta dagozala baieztatu daiteke. Baita EAJ be neurri batean, nahiz eta bere lehiakortasun ikuspegiak paradigma ekonomizistara hurbiltzen dauan. PSE-EE, oster, bi paradigmaren erdibidean kokatu daiteke. Izan be, ingelesari

atxikitako nazioarteko hizkuntza zentral izaera eta bere bidez lortu beharreko lehiakortasun ekonomikoa Europar Batasun eleanitzagaz eta hizkuntza eta kultura gitxituen nazioartekotzeagaz uztartzen dauz. Bestalde, PP paradigma ekologikotik urrun kokatzen dala baieztatu daiteke, gehien bat hizkuntza gitxituei inolango tarterik eskaini ez deutselako. Hortik aurrera bere lekutze ideologikoa ezagutzeko informaziorik ez dau ia eskaini. Bai da pentsatzekoa, ingelesa mundura zabaltzeko hizkuntza moduan definitu dauan arren, *lingua franca* bakarraren aldeko apustua ez dauala egingo, gehien bat gaztelaniari atxiki izan deutson izaera unibertsala kontuan hartzen bada. Amaitzeko, EAJk eta Ezker Abertzaleak euskal herritarrek euskaldun moduan nazioartekotzeko agertutako nahia bi alderdion nazio eraikuntza estrategia moduan interpretatu daiteke.

Esandako guztiak aintzat hartuta, VIII. hipotesia baiezkkoa dala esan daiteke: *nazioarterako errealitate linguistiko desiragarria irudikatzerakoan, diferentziak dagozala EAEko alderdi politikoen artean ingelesari eskainitako estatus eta espazioan.*

6.9. NAZIO-ESTATU ETA HIZKUNTZA GITXITUEN ESKUBIDEEN IDEOLOGIAK EUSKARARI ZUZENDUTAKO HIZKUNTZA POLITIKETAN: NAZIO-ESTATU PROIEKTU DESBARDINETAN ERPINERATUTAKO HIZKUNTZA ESKUBIDE ETA HIZKUNTZA POLITIKAK

Hizkuntza bateri atxikitako balioa estu lotuta dago gizarte mailan bereganatuko dauan funtzioagaz. Abiapuntu teorikoan esana da, historikoki eta gaur egun ere, mintzairak nazio eta estatu eraikuntzan oinarritzeko elementu izan direla, bai nazio etniko-kulturalen bai nazio zibiko-politikoan; lehenengoan, hizkuntzari balio izanarazlea atxikita, hau da, mintzaira nazioaren ezaugarri kultural eta identitate partekatuen eskaintzaile nagusienetako bihurtuta; bigarrenen, hizkuntzaren balio instrumental-komunikatiboa goratuz, mintzairez haratago doazan helburuak egikaritzeko lanabes bilakatuta. Batean eta bestean, hizkuntzari atxikitako balioa erabat bereiztua dan arren, historikoki, bi nazio ereduetan elebakartasunaren aldeko apustua egin izan da; nazionalismo etniko-kulturalen nazioaren proiektu kulturala bat bakarra dalako: lurralde bat, kultura bat, hizkuntza bat; nazionalismo zibiko-politikoan, ostera, herritarrek hizkuntza komuna izateak onura anitzak dakarzalako: herritarren arteko komunikazio arrakastatsua, gizarte kohesioa, arrazionalizazio ekonomikoa, etab.

Era berean, komeni da gogoratzea, nazio txikiak nazionalismo etniko-kulturalagaz eta nazio-estatu handiak nazionalismo zibiko-politikoagaz lotzeko joera handia izan dala historikoki; hain zuzen, nazio-estatu handietan hizkuntza komunaren legitimazio eta

erakundetzeak bere erabilera naturalizatzea eta ikusezin bihurtzea dakarrelako, neurri handi batean. Halaber, nazio etniko-kulturean eta zibiko-politikoan hizkuntzari atxikitako funtzioa eta balioa desbardina dan arren, azken emaitza parekoa izan ohi da gehiengoan: nazio osoak partekatutako gizarte-kultura bat bakarra hizkuntza komunean transmititua.

Aldi berean, hizkuntzei atxikitako balioak hizkuntza eskubideak ulertzeko moduan be eragiten dau. Hizkuntzari balio intrinsiko edo identitarioa atxikitzeak hizkuntza eskubide positiboen alde egitea dakar eta hizkuntzari balio soilik instrumentala egiteak hizkuntza eskubide negatiboen alde egitea, besteak beste. Abiapuntu teorikoan aipatu dan moduan, hizkuntza eskubideen inguruko eztabaidak nazio eta estatu ideologiagaz lotura estua dauka. Izan be, hizkuntza gitxituen eskubideen aldarria estatu-bako nazio txikien eskutik etorri izan da nagusiki; eta hizkuntza gitxituen eskubideen onarpen eza nazio-estatu handiengandik. Halanda be, estatu eleanitzaren aldeko hautua egitea be posible da; edota nazio-estatu ideologiatik kanpo kokatu eta hizkuntza gitxituen aldeko aldarria beste paradigma batetik burutzerik, esaterako paradigma ekologiko soiletik.

Atal honetan, EAEko alderdi politikoen mintzairen gaineko diskurtsoan, modu esplizitu ala inplizituagoan, hautematen diren nazio eta estatu proiektuak identifikatzeko lana hartuko da. Eta aldi berean, nazio eta estatu proiektuok euskarari zuzendutako hizkuntza politikak azaltzeko argigarri diren galdegingo da. Gaiaren gainean aurreikuspena honakoa da:

IX. hipotesia. EAEko alderdi politikoei euskarari zuzendutako hizkuntza politiken oinarrian nazio-estatu proiektu desbardinak dagoz.

Holan be, hizkuntza eskubideen ulerkera desbardinaren atzean nazio eta estatu proiektu desbardinak ostentzen diren ezagutu gura da. Hipotesia hauxe da:

X. hipotesia. EAEko alderdi politikoei hizkuntza eskubideei emondako tratamenduaren atzean nazio-estatu ideologia desbardinak dagoz.

Nazio eta estatu ideologiek, hizkuntza (gitxituen) eskubideen gaineko ideologiek eta euskararentzako hizkuntza politikek teoriar osatzen dabene hiruko jokoaren azterketa alderdi politikoka burutuko da, alderdi bakoitzaren errealitatea oso desbardina dalako eta banaka aztertzeak interesa daukalako. Aurkezpena orden honetan burutuko da: EAJ, Ezker Abertzalea, Ezker Anitza, PP eta PSE-EE.

EAJren kasuan nazio-estatu ideologiaren eta alderdiak euskarari zuzendutako hizkuntza politikaren artean jarraipen argia dagoela esan daiteke. EAJren erro etniko-kulturaleko nazionalismoa agerikoa da. Alderdiak euskarari, modu eskusiboan, Euskal Herriko berezko hizkuntza, ondare kultural bereizgarri eta funtsezko identitate zeinu estatusa atxikitzen deuto; eta horrek euskararen normalizazioagaz konpromiso erabatekoa agertzera daroa, hizkuntza politika aktibo eta orobiltzailea proposatuz. Esan daiteke, gainera, EAJk proposagai dauzan ekimen politikoetan nazio eta herri eraikuntza zantzuak ageri direla. Esaterako, euskal identitatea sustatzea, Nafarroa eta Iparraldeaz alkarlanean jardutea, euskaldun moduan nazioartekotzea, etab.

Illo berean, EAJk euskal hiztunen euskaraz jarduteko eskubidea be aitortu eta egikaritzeko konpromisoa hartzen dau, modu erretorikoan baino hizkuntza proposamen bidez. Halaber, EAJren nazionalismo etniko-kulturalak ez dau izaera itxirik. Egitez, EAJk ez dau zalantzan jartzen euskal gizartearen izaera elebiduna; eta hizkuntza eskubideak be herritarren euskara edo gaztelania aukera askatasunean oinarritzen dauz. Gainera, aurretik aipatua dan moduan, azpimarragarria da EAJren aukera askatasunarekiko uste sendoa dala, hain zuzen, euskara gaztelaniagaz parekatzeko nahiari, elebitasun errealtari, balazta ezartzen deuto.

Ezker Abertzalearen kasuan be, euskal nazionalismoa begibistakoa da, baina EAJrenagandik erabat desbardina. Ezker Abertzaleak, EAJren antzera, Euskal Herria lurralde jakinean lekututako nazio kultural moduan jotzen dau, non euskara herriaren identitate hizkuntza dan. Halaber, Ezker Abertzaleak euskarari balio identitarioa atxikitzeaz gainera balio instrumental zentrala be egiten deuto; hain zuzen, euskara balizko euskal nazio-estatuaren hizkuntza arrunta bilakatzea. Egitez, Ezker Abertzaleak egun indarrean dagoen errealtate juridiko-administratiboa ez ikusita jardun dau 2012ko hauteskunde deialdira arte; Espainiar eta Frantziar Estatuak ezarritako muga politiko-administratiboak alboratuta eta Euskal Herria ordezkari jokaleku bihurtuta. Horrela, Ezker Abertzaleak hizkuntza politika osoa bere nazio-estatu proiektuaren eraikuntzara bideratu dau; hain zuzen, egitasmo honen dimentsio linguistikora. Modu horretan, Ezker Abertzalearen nahia tradizionalaki estatu-bako nazio txikiei atxiki izan jaken izaera etniko-kulturala gainditzea dala pentsatu daiteke; eta bere ordezkari nazio-estatuak lotu jaken izaera zibiko-politiko bereganatzea, non euskararen legitimitatea eta erakundetzea emonak egongo diren.

Hizkuntza eskubideei dagokionean, Ezker Abertzalea euskal hizkuntza komunitateari gorengo hizkuntza eskubideak eskaintzearen alde agertu da, euskara dalako euskal lurretako berezko hizkuntza. Horregaitik, euskaldunei euskaraz jarduteko eskubideaz

gainera, euskal hizkuntza gaztelania eta frantsesaren pareko egoera juridiko eta gizartezkoa dagokiola defendatu dau; eta hori egingarri bihurtzeko beharrezko neurriak hartzera konprometitu, besteak beste, gaztelania hitzun elebakarrei euskara ikastea exigitzea. Hortaz, Ezker Abertzaleak euskal hitzunei eskainitako hizkuntza eskubideen pean nazio ikuspegi argia dagoela baieztatu daiteke.

Ezker Anitzak estatu proiektu argia esplizitatu dau hauteskunde deialdiz deialdi Espainiar Estatuarentzako. Alderdiaren nahia Estatu Federal nazio, kultura eta hizkuntza anitza eraikitzea da non Estatuak bere herritarren mintzaira guztiak bertoko hizkuntza moduan hartuko dauzan. Aniztasunarekiko jarrera konprometitu horretan, Ezker Anitzak nazio kultural gisa Euskal Herriaren izatea be aitortzen dau eta euskara Euskal Herriko berezko hizkuntza moduan onartu. Hizkuntza eskubide mailan, alderdia Espainiar Estatuko hizkuntza guztiei estatus berbera emotearen alde agertzen da, herritar guztiek euren mintzairan jarduteko eskubidea dabela hausnartuta. Ezker Anitzaren kasuan nazio-estatu ideologia eta hizkuntza (gitxituen) eskubideen ulermena alderdiaren posizio ideologikoaren bi zutoinak direla pentsatu daiteke, zentralitate maila berekoak.

Bestalde, Ezker Anitzaren leku-hartze ideologikoaren eta bideratutako hizkuntza politikaren artean jarraipena erabatekoa dala esan daiteke. Euskal herritarren hizkuntza eskubideak errespetatze aldera eta euskararen egoera diglosikoa ezagun, Ezker Anitzak estatu-egituren pean kokatzen diren zerbitzuak euskaraz jasoteko politika aurrerakoiak dauz proposagai. Are gehiago, euskal hitzunei euskaraz jarduteko aukera erreala eskaintzeko, bere ezagutza orokortzea begionez ikusten dau alderdiak. Hori horrela, EAJk eta Ezker Abertzaleak ez bezala, Ezker Anitzak ez dau ahalegin berezirik egiten euskara gizarteko esparru guztietan komunikazio hizkuntza bihurtu dadin. Izan be, alderdiak ez deutso euskarari nazio hizkuntza estatus eskusiborik atxikitzen; euskara eta gaztelania neurri berean dira euskal herritarren hizkuntzak. Hortara, behin euskararen ezagutza orokortuta, bere erabilera herritarren erabakimenaren esku iztearen alde agertzen da. Aldi berean, euskarari zuzendutako politikez haratago, Espainiar Estatuko eskualdeetako hizkuntzak Estatuaren luze-zabalean presente egiteko politikak be azpimarragarriak dira. Izatez, politikok, Espainiar Estatua unitate politikotzat hartuta, estatu pluralaren eraikuntza estrategia moduan interpretatu daitekez.

PPk euskal nazionalismoaren errotiko ukapena burutzen dau, nazionalista izendatzen dabekan alderdiek bideratu edo proposatutako neurriak kritikagai hartuta zein euskararen estatus etniko-kultural eskusiboa – euskara euskaldunen berezko

hizkuntza, ondare kulturala, identitate zeinua- ezeztatuta. Gainera, oso noizean behinka, PPK gaztelaniari bera beratara balio ahaltsuak atxiki deutsoz. Azpimarragarriak dira euskaldunei identitate komuna eskaintzen deutson mintzaira gaztelania dala aipatu izana edota euskaldunei unibertsaltasuna gaztelaniaren bidez datorkola baieztatzea. Zilegi da pentsatzea, adierazpenon atzean gaztelania eta euskararen kokatze hierarkiko bat ostentzen dala, non gaztelania dan gailendutako mintzaira. Aipatutakoa kontuan hartuta, PPren diskurtsoan nazio-estatu ideologia espainola presente dagoela esan daiteke? Alderdiaren hizpidean nazio-estatu zibiko-politikoaren idealek azkarlotu daitezkezan ezaugarriak sendoak direla bai baieztatu daiteke.

PPrentzako, nazionalismo zibiko-politikoetan berretsi izan dan moduan, estatuaren egiteko nagusia banakakoaren askatasuna babestea da. Hortik, askatasun linguistikoaren defentsa sutsua; alderdiaren hizkuntzen inguruko diskurtso osoa gidatu dauana. Egitez, alderdiak bere proposamen politiko gehientsuak askatasun linguistikoa errespetatua izateko neurrietara bideratu dauz, bazterketa eta inposaketa linguistikoa ekiditzera (hizkuntza eskubide negatiboak); eta ez euskararen ofizialtasuna eta normalizazioa egikaritzera (hizkuntza eskubide positiboak). Berez, askatasun linguistikoaren ikuspegitik, berau egikaritzeko euskararen normalizazioa ez da beharrezkoa, ofizialtasun erregimenari dagokion esparru publikoan behinik behin. Horixe da, hain zuzen, PPK behin eta barriro erabili izan dauan argudioa: euskaldunei euskaraz zerbitzua eskaintzeko ez dala beharrezkoa langile guztiak euskaldunak izatea. Era berean, gogoratu beharra dago, nazionalismo zibiko-politikoetan defendatu ohi dan bezala, PPK be sarritan ezarri izan dauzala euskaldunen hizkuntza eskubideen aurretik beste mota bateko eskubideak; eta arrazionalizazio ekonomikoaren argudioak be sarri erabili izan dauz euskararen normalizaziora bideratutako diru-laguntzak kritikatzeko.

Halaber, PPren nazionalismoa zibiko-politikoa ala ezkutuko etniko-kultural espainola dan galdegiteak be badau zentzurik. Gaztelaniari euskarari baino defentsa indartsuagoa egitea nazionalismo zibiko-politikoak maila instrumentalean defendagai izan daiken hizkuntza komunaren argudio ildotik doala pentsatu daiteke; baina beste jarrera hartze batzuk zalantza sortzailegoak dira. Esaterako, PPK euskaldunen hizkuntza komunitateari behin eta barriro ezartzen deutson ikuspuntu estatikoa; egungo gaztelania hiztunek euskalduntzeko izan daikien nahia neurri batean ezikusiz. Era berean, aurretik aipatutako gaztelania eta euskararen arteko hierarkizazioak be zer pentsa handia eskaintzen dau.

Dana dala, zalantza barik PPren hizkuntza (gitxituen) eskubideen trataera eta euskarari zuzendutako, edo zuzendu bako, hizkuntza politika nazio-estatu ikuspegiak, ageriko zibiko-politikoak edo ezkutuagoko etniko-kulturalak, baldintzatua dagoela baieztatu daiteke.

PSE-EEK PPgaz antzekotasun handiak erakusten dauz, baina desbardintasunak be nabarmenak dira. PSE-EEK, PPren antzera, euskararen estatus etniko-kultural eskusiboa ukatzen dau eta euskal alderdi nazionalistek euskararentzako proposatutako hizkuntza politika neurriak kritikatu. Halaber, azpimarragarria da oso PSE-EEK euskal nazionalismoaren ikuspegi etniko-kulturala gogor kritikatzeko daua, gaur egungo identitateak konplexuak, zabalak, etab. direla argudiatuz eta komunitatearen eraikuntza gako identitarioetan oinarritu ordez zibikoetan egin beharra aldarrikatuz. Modu horretan, PSE-EE nazionalismo zibiko-politikoaren alde lekutzen da. Hori horrela, alderdiaren nazionalismo zibiko-politiko ez da zurruna.

PSE-EEK euskara eta gaztelaniari estatus etniko-kulturala atxikitzen deuse, baina parekatua: biak dira euskaldunen ondare kulturala, berezko hizkuntza, etab. Orobat, hizkuntza eskubideen ulerkerari dagokionean, PPren antzera, askatasun linguistikoa defendatzera eta bazterketa eta inposaketa ekiditzera bideratu dau indar handiena (hizkuntza eskubide negatiboak); baina, PPren kontrara, euskararentzako sustapen neurriak bai proposatu dau. Horrela, PSE-EEK hizkuntza gitxituen eskubideei izaera positiboa esleitzen deuse; betiere gaztelania hitzunen bazterketa ala inposaketa zantzurik emoten ez bada. Aldi berean, PPren kontrara, PSE-EEK euskal hizkuntza komunitateari izaera dinamikoa onartzen deuse eta beronen zabaltzeak gizartearen kohesioari ekarri dakioken onura baieztatu. Modu horretan, euskararen normalizazioari bidea zabaltzen deuse. Halere, PSE-EEren diskurtsoan be, PPren moduan, gaztelania da indartuta urtetzen dan mintzaira. Eta egoera horren aurrean, galdera berbera da: zer dago sozialki egoera desbardina daben euskara eta gaztelaniarentzako tratu bardina exigitzearen atzean? Hizkuntza komun instrumentalaren ideia? Euskara eta gaztelaniari atxikitako balio etniko-kulturala benetan da parekoa PSE-EEren diskurtsoan? PSE-EEren kasuan, ageriko erantzun faltan, galderon erantzunak opakotasunaren atzean erantzun barik itzi beharra dago.

Beraz, hipotesietara bueltatuz, IX. hipotesia, *EAEko alderdi politikoek euskarari zuzendutako hizkuntza politiken oinarrian nazio-estatu proiektu desbardinak dagozala* eta X. hipotesia, *EAEko alderdi politikoek hizkuntza eskubideei emondako tratamenduaren atzean nazio-estatu ideologia desbardinak dagozala* baieztatu egin daiteke.

6.8. HIZKUNTZA POLITIKA ETA HIZKUNTZA IDEOLOGIAREN ARTEKO LOTURAREN ZER-NOLAKOAZ: ALKAR AZALTZEN DAGOZAN BI ERREALITATE

Hizkuntza politikak neutraltasunetik urrun eta hizkuntza ideologiek eraginduta dagozala pentsamendu orokortua da gaur egun. Atal honen helburua, hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren arteko loturaren zer-nolakoaren gainean giltzarri batzuk eskaintzea da. Gai honen aurrean hiru izan dira proposatutako hipotesiak:

XI. hipotesia. EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika desbardinek hizkuntza ideologia sostenugarri berbera partekatu daikie, zein hizkuntza politika bardintsuek hizkuntza ideologia kontrajarrietan sostengatu daitekez.

XII. hipotesia. EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika ekimenek euren baitan biltzen dabe informazio ideologikoa.

XIII. hipotesia. EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika aktiboa bideratzen badabe, grabitate zentro ideologikoa agerian izten dabe; oster, hizkuntza politika aktiborik bideratzen ez badabe, grabitate zentro ideologikoa ezkutuagoan gelditzen da.

Ikerketan aztergai diren alderdi politikoen Eusko Legebiltzarrerako hauteskunde programetan proposagai dabezan ekimen politikoak eta adierazpen ideologikoak aztertuta, hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren artean lotura badagoela baieztatu daiteke; izan be, adierazpen ideologiko paretsuak burutu dabezan alderdi politikoen antzekotasun handiagoko hizkuntza politikak bideratu dabez. Esaterako, euskarari estatus berezia eskaini eta bere gitxitu egoeraren aitortza burutu daben alderdi politikoen bere ofizialtasuna eta normalizazioa bideratzeko sustapen neurri garrantzitsuak proposatu dabez. Bestalde, euskara eta gaztelaniaren arteko gatazka linguistikoa, euskararen aurrean nagusi dan alderdikeria eta bizikidetzatza linguistikoa landu eta hizkuntza eskubideak errespetatu beharra indar handienaz azpimarratu daben alderdi politikoen euskaren ofizialtasuna eta normalizazioa bideratzeko sustapen neurri gitxiago proposatu dabez, tarte handiagoa eskainiz egun indarrean dagoen euskararen hizkuntza politika kritikatzeari. Lehenengo taldean legokez EAJ, Ezker Abertzalea eta Ezker Anitza eta bigarrenean PSE-EE eta PP¹⁹⁰. Halaber, EAEko

¹⁹⁰ Ezker Anitzak bigarren lekutze ideologikoagaz puntu komunak partekatzen dauz. PSE-EE eta PPren antzera, Ezker Anitzak EAEko gatazka linguistikoa, alderdikeria eta bizikidetzatza linguistikoa hizpide izan dauz. Halanda be, problematikok bereganatu daben zentralitatea

alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren arteko lotura hori baino konplexuagoa da.

Berez, azterketak aditzera emon dau XI. hipotesiak badauala egiazkotik, hain zuzen, *lekutze ideologiko desbardinak dabezan EAEko alderdi politikoei hizkuntza politika parekoak proposatu daikiezala eta, era berean, posible dala adierazpen ideologiko parekoetatik hizkuntza politika desbardinak bideratzea*. Lehenengoaren adibide argia dira EAJ eta Ezker Anitza. Bi alderdiok ofizialtasun bikoitzaren eta euskararen normalizazioaren alde agertzen dira, baina EAJren kasuan lekutze hori bi komunitate linguistikoekiko konpromiso politikoak eta euskararekiko lotura identitarioak bultzatua dagoela esan daiteken bitartean, Ezker Anitzarenean bardintasunean oinarritutako Estatu Federal nazio, kultura eta hizkuntza anitzarekiko engaiamenduak egina dagoela pentsatu daiteke. Hori horrela, onartu beharra dago, hizkuntza politika neurrietan EAJ Ezker Anitza baino harago joan izan dala euskararekiko sustapen neurrietan eta Ezker Anitza, oster, elebitasunarekikoetan. Bestalde, emaitzatzat hizkuntza politika bereziak dabezan adierazpen ideologiko parekoen adibide dira PSE-EE eta Ezker Anitza. Bi alderdiek bizikidetzat linguistikoagaz konpromiso indartsua agertu daben arren, PSE-EEK alkarbizitza bi komunitate linguistikoekiko existentzia bereiztutik lantzea proposatu dau gehiengoan; Ezker Anitzak, oster, euskara eta gaztelaniaren ezagutza orokortutik.

Aldi berean, alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren inguruko ikerketak aditzera emon dau XII. hipotesia be baiezkoa dala, hau da, *EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika ekimenek euren baitan biltzen dabela informazio ideologikoa*; besteak beste, alderdi politiko batek bere hizkuntza politikaren objektu bilakatzen dauzan mintzairak, politiken aplikazio esparru moduan ezartzen dauzan lurraldeak, etab. dira informazio ideologikoa eskaintzen dabenak. Adibidez, EAJk eta Ezker Abertzaleak euskara kokatzen dabe bere ekimen politikoen zentroan. PSE-EEK eta PPK euskaragaz batera gaztelaniari bideratzen deusiez ekimen ugari. Ezker Anitzak, barriz, euskara eta gaztelaniari dagokionean tarteko lekua biltzen dau, ekimen gehien euskarari zuzendu arren, gaztelaniari be batzuk bideratuz. Orobat, Ezker Anitzak Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzak ekimen politikoen jasotzaile bilakatzen dauz. Mintzaira aukeraketa horreek alderdiek hizkuntza desbardinekiko ezarritako atxikimendu bereiztuak aurreratzen dabezala baieztatzea zilegi da. Era berean da adierazgarria, Ezker Abertzaleak bere politika ekimenen aplikazio esparru

---

txikiagoa izan da eta gaion aurreko alderdiaren jarrera zentralagoa. Era berean, Ezker Anitzaren diskurtsoan hizkuntza eskubideek presentzia murriztagoa batu dabe eta eskubideoi eskainitako tratamendua gehiengoan bestelakoa izan da.

moduan Euskal Herria ezartzea, edota Ezker Anitzak Espainiar Estatua egitea. Izan be, esana da, Ezker Abertzaleak euskaraz egikarrituko dan Euskal Herriaren nazio eta estatu eraikuntza dauala xede nagusi eta Ezker Anitzaren goi helburua Estatu Federal nazio, kultura eta hizkuntza anitza dala.

Dana dala, hizkuntza politika baten informazio ideologikoa aztertzerakoan esaten dana besteko garrantzitsua da hizkuntza politikan proposatzen ez dana. Zentzu horretan, nabarmendu beharrekoa da PPK bere hizkuntza politikaren azken helburuak erakusteari eskaini deutson tarte hain eskasa. Danean, PPK ez dau euskararen normalizazioa helburutzat ezarri, ezta elebitasuna bera be. PPK euskararen normalizazioa lortzeko nahia ez esplizitatzeak alderdiaren normalizazioarekiko konpromiso eza agertzen dau. Are argitasun handiagoaz alderdiak euskara indarbarritzeko neurririk ia bideratu ez dauala kontuan hartzen bada. Beste behin, ekimen gabezia konpromiso ezagaz, arabere euskararen normalizazio borondate ezagaz lotu daiteke.

Holan be, alderdi politikoek hizkuntza politikan proposatzen ez daben guztia borondate ezagaz alkarlotzea errakuntza litzateke. Esaterako, EAJk elebitasunaren eta hizkuntza aukera askatasunaren aldeko hautu argia burutu dauan arren, bere hizkuntza politika ia osoa euskarari zuzendu deutso. Pentsatzekoa da, gaztelania ekimenen jasotzaile moduan ez ezartzeko arrazoia, neurri batean behintzat, alderdiak gaztelaniaren presentzia bermatutzat jotzen dauala izatea; eta, barriz, euskara desabantailan dagoen hizkuntza izanik, sustapen ekimenak jasotzeko beharra berari dagokiola hausnartzea. Pareko hautua izan daiteke Ezker Anitzarena.

Hizkuntza politika bera eduki ideologikoz bustita badago, aproposa da galdetzea alderdi politikoek esplizitu egiten dabean adierazpen ideologikoen eta hizkuntza politikaren baitan zeharka eskainitako informazio ideologikoen artean jarraipena ala etendura dagoen. Hau da, alderdi politikoak zein neurritan diren koherenteak ala kontraesankorrak euren diskurtsoan eskaintzen dabean mezu ideologikoetan. EAJ, Ezker Anitza eta Ezker Abertzalearen kasuan, orotara, koherentzia nabarmena da. PPren eta, are gehiago, PSE-EEren kasuan egoera bestelakoa da. Adibide argia hizkuntza eskubideena da. Azken bi alderdi politikoek herritarren hizkuntza aukera askatasuna defendatu izan dabe, baina aukera askatasun hori bideragarri egiteko ekimenak proposatu orde, indarrean dagozan neurriak kritikatu dabez gogor baztertzaille eta inposatzaile direlakoan.

Jarraipen ezaren beste adibide argi bat PSE-EEren eskutik dator. Alderdiak askotan elebitasunaren defendatzaile eta elebakartasunaren aurkako aurkeztu dau bere burua, elebitasunaren onurak eta aberastasuna behin baino gehiagotan azpimarratuz. Hori horrela, hizkuntza politika neurrietan kritikagai izan dauan elebakartasun arrisku bakarra herri euskaldunetako herri administrazioan euskara lehenestea izan da. Kontrara, gaztelania jaun eta jabe dan esparru askotan elebitasuna indartzeko alderdiaren konpromisoa oso murrizta izan da.

Illo horretan, era berean da interesgarria PSE-EEK eta PPk euskara eta gaztelaniari atxiki deutsiezan balioen gainean hausnarketa egitea. Bi alderdiak euskarari estatus berezia atxikitzearen kontra agertu dira. Horren orde, euskara eta gaztelania biak euskaldunen berezko hizkuntza, ondare kultural, identitatearen atal moduan azaldu dabez. Lehenengo irakurketa batean bi alderdiok euskara eta gaztelaniarentzako estatus berbera aldarrikatzen dagozala pentsatu daiteke. Barriz, maila praktikoa euskarari eskaintzen deutsiezan esparru apurrak eta gaztelaniarentzako babesten dabezan ugariak aintzat hartuta -betiere, bazterketa eta inposaketarik eza kokatuz jarrera horren justifikagarri-, balio-estatus bardintasunarekiko alderdion hautua zalantzan jarri daiteke. Ikuspuntu hori indartzera dator PPk inoiz gaztelaniaren gorazarrea be egin dauala; euskaldunei unibertsaltasuna eskaintzen deutsonek gaztelania dala baieztatuz.

Interes berezia dauka aipatzeak, PSE-EEK euskarari zuzendutako adierazpen ideologiko, zuzen zein zeharkakoen, eta proposatutako ekimen politikoen artean etendurak agerikoak diren bitartean, ingelesaren kasuan jarrera arteza dala. Hau da, alderdiak ingelesarekiko agertutako lekutze ideologikoak hizkuntza politikan dau isla zuzena. PSE-EErentzat ingelesa sare mundialetara konektatzeko bidea da, Europar Batasunera zabaltzekoa, ekonomiaren nazioartekotzeari arrakastaz erantzutekoa, modernitateari ateak zabaltzekoa. Eta hori horrela, ingelesaren ikasketa eta gizarteko esparru desbardinetan bere presentzia indartzeko neurri aurrerazaleak proposatu dauz. Era berean da azpimarragarria, euskararekiko alderdiaren jarrera ez dala inondik inora ingelesarena besteko aurrerakoaia. Egitez, PSE-EEK ingelesa euskararentzako proposatuak izan ez diren esparruetan barneratu dau eta, are gehiago, euskararen politketan baztertzaille moduan jo dauzan antzeko neurriak ingelesarentzako proposatu egin dauz.

Esandako guztiak aintzat hartuta, baieztatu daiteke alderdi politikoen adierazpen ideologikoei euren hizkuntza politika neurriak azaltzen dabezala? Erantzuna baiezkoa dala dirudi, baina ñabardurekaz. Aztergai diren alderdi politikoen diskurtsoaren

gehiengoa bildu dauan euskararengan -eta, alderdiaren arabera, bere inguruan bildu dauzan gaztelania, frantsesa, Espainiar Estatuko eskualdeko hizkuntzetan- arreta jarritz gero, bere hizkuntza politikaren grabitate ideologikoa agerikoa dala esan daiteke zenbait alderdi politikotan. EAJren kasuan, euskara euskaldunen berezko hizkuntza moduan sentitzeak dakar bere aldeko sustapen politika. Ezker Abertzaleak euskara Euskal Herriaren nazio hizkuntza moduan dauka; euskal nazioaren erakusle baina, era berean, euskal nazioaren eraikitzaile. Zentzu horretan, euskarari zuzendutako hizkuntza politikak alderdiaren nazio eraikuntza proiektu zabalagoari erantzuten deitso. Ezker Anitzaren hizkuntza politikaren oinarrian lekuan lekuko bereizgarri linguistiko, nazional eta kulturalaren aitortza, errespetua eta babesa dago. Gainera, Ezker Anitzak, Ezker Abertzalearen antzera, proiektu politiko definitua dauka. Hain zuzen, Estatu Federal hizkuntza, nazio eta kultura anitza, parekidetasunean oinarritua. PPren euskararen hizkuntza politika erreaktiboaren atzean askatasun indibidualaren handiespena aurkitu daiteke.

Ordea, PSE-EEren kasuan euskarari bideratutako hizkuntza politiken motibazio ideologiko zentrala ez dago horren argi; bere hizkuntza politikaren grabitate ideologikoa marratzen dauan funtsa, egotekotan, lausoagoa da. Esan daiteke hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren arteko etendurek berau identifikatzea zaildu egiten dabela. Posible da PSE-EEren lekutze ideologikoaren oinarrian bazterketarik eta inposaketarik eza, herritarren borondatea edota bizikidetzat linguistikoa egotea? Ala posible da PSE-EEren sakoneko lekutzea, alderdiaren grabitate ideologikoa ezkutuan egotea?

Esandako guztiak aintzat hartuta, XIII. hipotesiarekiko ondorio erabatekorik ezin eskaini daiteke. *EAEko alderdi politikoek hizkuntza batekiko politika aktiboa bideratzen badabe grabitate zentro ideologikoa agerian izten dabela; oster, hizkuntza politika aktiborik bideratzen ez dabenean grabitate zentro ideologikoa ezkutuagoan gelditzen dala* adierazpena *batzuetan* bakarrik baieztatu da argitasunez.

VII. AZKEN HITZA

Doktorego tesiari amaiera emoteko, azterketak sortarazitako azken gogoeta teoriko eta metodologikoak aurkeztuko dira; baita etorkizunari begira lan honek zabaltzen dauzan ikerketa ildo barriak planteatu be.

7.1. GOGOETA TEORIKOA: EAEKO ALDERDI POLITIKOEN LEKU-HARTZE LINGUISTIKOAZ

Doktorego tesi honen abiapuntua EAEko alderdi politikoen leku-hartze linguistikoa da; alderdien hizkuntzen gaineko proposamen politikoen eta ideia-sistemen uztardura. Bi errealitateon azterketa bateratua aurre-suposaketa batetatik abiatzen da: hizkuntza politikak ez direla neutralak, hizkuntzen gaineko ideiek eraginduak, baldintzatuak dagozala. Hori horrela, hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketa bateratuak agente politikoen, kasu honetan alderdi politikoen, hizkuntza politikak sakontasunean ulertzeko gakoak eskaini eta jarrera hartze linguistikoak modu osoagoan islatu daikiezala aurreikusi da. Doktorego tesian aurreikuspenok baieztatu egin dira: hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren azterketa uztartuak azalpen teoriko aberasgarriak eskaintzen dauz. Are gehiago, etorkizunerako ikuspegi teoriko emonkor eta diziplinartekoari bidea zabaltzen deutso.

Doktorego tesian abiarazitako ikuspegi teorikoak, oinarrian, zera proposatzen dau: batetik, hizkuntza politikaren azterketetan inplizituki presente dagoan atal ideologikoa bereiztea, esplizitatzea eta balioan jartzea; bestetik, hizkuntza politikaren ikerketari hizkuntza ideologiaren geruza analitikoa gehitzea. Izan be, geruza analitikoaren bateratze horrek azalpen indar handiagoko deskribapenei bidea zabaltzen deutse.

Azken gogoeta teoriko honetan leku-hartze linguistikoaren izaeraz hausnartu gura da, lau ideia zentral mahaigaineratuz:

- I. Leku-hartze linguistikoaren bi zutabeak ekimenak (hizkuntza politika) eta ideiak (hizkuntza ideologia) diren arren, agente politiko batek agertutako leku-hartze linguistikoari beste zenbait elementuk be eragin leikie. Adibidez, alderdi politikoak bere leku-hartze linguistikoa plazaratzen dauan testuinguruak eta bere ezaugarriek. Jakina da hauteskunde garaian alderdi politikoek euren diskurtsoa asko neurtzen dabela, helburua herritarren aldetik ahalik eta botorik gehien lortzea baita. Hauteskundeak norgehiagoka politiko handiko garaia dira eta alderdien arteko desbardintze-bardintze ahaleginak be inoiz eta agerikoen

bilakatzen dira. Horrek guztiak alderdi politikoek programetan agertutako diskurtsoan eta baita leku-hartze linguistikoan eragingo dabela pentsatzekoa da. Beraz, leku-hartze linguistikoa aztertzerakoan testuingurua aintzat hartuta jardutea zentrala bilakatzen da.

- II. Leku-hartze linguistikoak ez dira errealitate bakunak. Gehiago dira errealitate konplexu eta dimentsio anitzak; aurpegi amaibako errealitate poliedrikoak. Horrek agente politiko baten leku-hartze linguistikoa modu erabatekoan agertzea erabat zailtzen dau. Barriz, gai jakinekiko leku-hartzeak aztertzea egingarriagoa da. Esaterako, hizkuntza bizikidetza gaitzat hartuta beren gaineko leku-hartzeak aztertzea, ofizialtasun erregimenaren baitan alderdi politikoek agertzen dabean posizioak ikertzea, etab. Hain zuzen, horixe da doktorego tesian egin dana; baina alor batzuk bakarrik galdegai hartuta. Hortaz, etorkizunari begira EAEko alderdi politikoen leku-hartze linguistikoaren inguruan ikertzen jarraitzeko aukerak asko dira. Interesgarria litzateke, adibidez, EAEko alderdi politikoek eleaniztasunaren gainean agertzen dabean leku-hartze linguistikoak sakontasunean aztertzea eta urteen joanean izandako aldaketak identifikatzea. Izan be, jakina da azken hamarkadetan herrialde askotan elebakartasunaren eta eleaniztasunaren balorazioek aldaketak jasan dabezala, elebakartasunari gorengo balioa eskaintzetik eleaniztasuna estimatzera igaro direla, maila teorikoan behinik behin.
- III. Leku-hartze linguistikoaren oinarri diren hizkuntza politikek eta hizkuntza ideologiek azalpen geruza desbardinak dabez. Hizkuntza ideologiaren kasuan, esaterako, ideologia mikro eta makroez hitz egin daiteke, baita mikrotik makrora doan etenbako ibilbideaz be. Geruza guztiok alderdien leku-hartze linguistikoaren gainean informazioa gehigarria eskaintzen dabe. Doktorego tesian hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia makroak izan dira aztergai eta zenbaitetan hizkuntzei zuzenean lotutako erreferentzia esparrua gaindituta jardun da. Nagusiki, hizkuntzak nazio eta estatu eraikuntza ideologia zabalagoaren baitan kokatu diranean. Edozelan be, leku-hartze linguistikoa ikuspegi mikroagotik aztertzeak be badau interesa. Hizkuntza ideologiaren ikuspegi mikroaren adibide dira hizkuntza politika aurrera eroateko moduak. Ikuspegi horretatik, interesekoa litzateke alderdi politikoek hizkuntza politikaren eragileen nor izatearen inguruan daben kokatze linguistikoa aztertzea.

- IV. Aztertutako dokumentuetan agerikoa egin da alderdi politikoek ez dabela sarri leku-hartze erabat koherenterik aurkezten. Are gehiago, batzuetan alderdien ikuspegiak kontraesanean agertzen dira. Doktorego tesian etendurak ageriko egin dira alderdi politiko batzuen ekimen politikoek eta adierazpen ideologikoen artean. Horrek zera emoten dau aditzera, zenbaitetan alderdi politikoek leku-hartzeen identifikazioa zaila gertuta daitekela, ondorio eztabaida ezinak proposatzea ezinezko bihurtuz.

Ondorioz, EAEko alderdi politikoek leku-hartze linguistikoen gaineko azken azalpen gogobetekorik eskaintzea ez da posible. Alderdien leku-hartze linguistikoen argazkia nahitaez izango da fazetatua, probisionala, eztabaidatua.

7.2. GOGOETA METODOLOGIKOA: BERE AUKERA ETA MUGEZ

Azken hitzari zuzendutako bigarren atal honetan, doktorego tesirako diseinatutako metodologiaren gainean gogoeta egin gura da; hain zuzen, metodologia honek eskaintzen dauzan aukerak eta mugak argitara emonez.

Metodologia honen indargune bat azterketa testuen kodifikaziotik eraikitako datu basea da. Onartu beharra dago, lan honetan datu basearen oinarritzko erabilera baino ez dala egin; halaber, beraren eraikuntzak zinez aukera anitzak zabaltzen dauz. Batetik, datu basea bilaketa aurreratuak burutzeko erreminta egokia da. Hau da, behin aztergai diren dokumentuak kodifikatuta eta datu basea eraikita, modu azkar eta eraginkorrean, ikerketa objektuari erantzuten deutesen kontsultak burutu daitekez. Adibidez, alderdi politiko batek gai jakin bat hizpide izan dauan ala ez, zein neurritan, modu jarraituan ala etenka, etab. Bilaketa aurreratuok, jakina, ikerketa aldagaiek eta kategoriek eskaintzen daben informaziora mugatuta dagoz. Era berean, datu baseak esaldi-muinen edukia be biltzen dau eta, hortaz, informazioa modu kuantitatiboan kontsultatzeaz bestalde, modu kualitatiboan be egin daiteke; esaldi-muina bere testuinguruan aintzat hartuta.

Bilaketa aurreratuez gainera, datu baseak azterketa estatistiko aurreratuak burutzeko aukera be zabaltzen dau. Doktorego tesian alderdi politikoek hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketa kuantitatiboa ikerketa aldagai bakoitzaren baitako kategorien agerpen maila erakustera mugatu da; batzuetan aldagai desbardinaren arteko kontingentzia taulak be aurkeztuz. Horren arrazoia datuen analisiaren xedean datza. Helburua EAEko alderdi politikoek hizkuntzen inguruan eskainitako informazio guztia modu zehatzean deskribatzea izan da; hau da, ikuspegi zabala mantenduz oinarriak finkatzea. Hori horrela, zimenduak ezarri ahala, eragiketa estatistiko aurreratuagoen

potentzialtasuna bistakoa egin da. Berezi interesgarria litzateke alderdi politikoak modu konparatuan aztertzea, edota datu analisian indartsu agertu diren aldagai eta kategorien arteko korrelazioak aztertzea. Hortara, maila estatistikoan ikerketa objektuan sakontzen jarraitzeko aukerak anitzak dira. Egitez, eraikitako datu basearen egiturak eta xehetasun mailak azalpen teoriko barriak ikertzeko, sortzeko aukera be emoten dau. Dana dala, azterketa estatistiko sofistikatuok burutzeak nahitaez eskatzen dau datu baseak eta aurrekari dauan kodifikazio metodologiak gorengo fidagarritasun bermea gainditzea.

Hirugarrenez, doktorego tesirako eraikitako metodologiaren beste indargune garrantzitsu bat hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak aztertzeko eraikitako analisi-arkitektura da, hizkuntza ez beste alor politikoak ikertzeko be aukera zabaltzen daualako. Zehazki, doktorego tesirako diseinatutako eduki azterketaren interesgune garrantzitsuenetakoa politikaren eta ideologiaren artean burutzen dauan banaketa analitikoa da, esaldi-muina kodifikazio-unitateak eta politika ekimenaren definizio operazionalizatzaile argiak ahalbidetuta, neurri handi batean. Planteamendu hori berbera edozein politika alorretara da aplikagarria. Hau da, alderdi politikoek langai dabekan politika esparru desbardinatarako erabili daiteke politika proposamenen eta adierazpen ideologikoen bereizketa analitikoa. Halaber, bistan danez, beste politika alor bat aukeratuta operazionalizazio prozesu guztia hasieratik burutu beharko litzateke, ikerketa aldagaiak eta kategoriak azterketa objektu barrira egokituz.

Doktorego tesirako eraikitako metodologia honek mugak be badaukaz. Nagusiki bi: batetik, diskurtsoaren ageriko maila aztertzeko bakarrik balio dau; bestetik, oso lan intentsiboa eskatzen dau.

Planteatutako metodologiak alderdi politikoen diskurtsoaren ageriko edukia aztertzeko baino ez dauala balio dinogu, hau da, mezuaren egituraren bertan ageriko eta kontagarri diren elementuak aztertzeko bakarrik dala erabilgarria. Izan be, kodifikazioak alderdi politikoek euren diskurtsoan esplizitatzen daben zer galderari erantzuten deutso soilik. Halaber, zer galderaz haratago mezuaren zelan galderak be interes handia dauka. Izan be, diskurtsoaren nolakotasunak diskurtsoaren zertasuna modulutzen dau; mezua trinkotuz, lausotuz, zein zalantzan jarritz. Hortara, ezagun da diskurtsoaren bigarren dimentsio horrek alderdi politikoen hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren azterketa sakonagoa burutzen lagunduko leukela; besteak beste, ezkutuko edukiak, mezuaren egituraren sakoneko esanahiak be hobeto identifikatuz.

Bestetik, lanaren intentsibotasunak azterketa corpora zabaldu edo bestelako lanketa batzuk egiterako orduan mugak jartzen dauz, eraikitako eskema analitikoa aplikatu ahal izateko baliabide garrantzitsuak galdegiten dauzalako. Batetik, denbora dedikazio handia eskatzen dau dokumentuen prestakuntza eta kodifikaziorako. Aztergai diren hauteskunde programa askoren antzinakotasunak datu baseak sortu aurretik dokumentuen eskaneatzea eta testuaren OCR identifikazio prozesu luzea exijitzen dauz. Kodifikazioari dagokionean, dokumentu osoa esaldi-muinetan banatu eta bakoitza aldagai anitzen arabera kodifikatzea be prozesu luzea eta geldoa da. Bestetik, kodifikazio-eredua zehatza beste konplexua da, sofistikazio maila handikoa. Horregaitik, kodifikazioa beste corpus dokumental batzuk aztertzeko egokitu beharra balego, eduki azterketaren balio eta fidagarritasuna bermatzeko, ikerlari nagusiaren lana ezeze kodifikazio berrikusleena be nahitaezkoa bilakatuko litzateke. Era berean, ikerlari barriek metodologia hau berbera erabiltzea erabakiko balebe kodifikazio prestakuntza saioak egitea beharrezkoa izango litzateke. Hortaz, metodologia honen alde egiterakoan prozesu analitikoaren ezaugarriok kontuan hartzekoak dira; are gehiago analisi-arkitektura beste alor politiko bateri aplikatzea erabakiko balitz. Dana dala, metodologia hau etorkizuneko EAEko legebiltzarreko hauteskunde programak aztertzeko erabiltzea bai merezi dau; behin datu basea eraikitzeke lana hartuta, berau handitzen joateko aukera erabat egingarria dalako. Bide honek azterketa diakroniko aberasgarriei bidea zabalduko leuskie.

Behin metodologiaren aukerak eta mugak aipatuta eta azken hitzari amaiera emoteko, lan honek zabaltzen dauzen bideen inguruan hitz batzuk esango doguz.

7.3. IKERKETA ILDO BARRIAK: AZKEN BAKO NORABIDEAK

Doktorego tesi honetan aurkeztu dana ikerketa ildo baten abiapuntua eta oinarrien finkatzea baino ez da, baina burututako azterketak jarraipen lerro interesgarriak zabaltzen dauz. Ondorengo lerroetan horreetatik batzuk aurkeztuko dira. Asmoa ez da osotasun ikuspegi bat islatzea, baizik eta hurrengo ikerketa pausuen noranzko posibleak deskribatzea eta egindako lana etorkizuneko lerroei begira kokatzea.

Hasteko, eragile politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren azterketa ildoari doktorego tesirako diseinatutako eduki azterketa metodologiaren bidez jarraipena emoteko, garrantzitsua litzateke eduki azterketan aditua dan ikerketa-talde bat sortzea eta alkarregaz kodifikazio-tresna bikaindu eta balioztatzea; modu horretan kodifikazioaren fidagarritasun mailarik altuena ziurtatzeko. Holan be, uste osoa dago kodifikazio-tresna honen interesa EAetik harago doala; posible dala kodifikazio-eredua

beste testuinguru geografikoetako agente politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren ikerketara egokitzea. Horrek azterketa konparatibo aberatsak burutzeko aukera zabalduko leuke; esaterako, NFE, Katalunia, Quebec, Gales, eta abarregaz¹⁹¹. Barriz, pentsatzekoa da ikuspegi konparatibo horrek kodifikazio ereduan aldaketa nabarmenak barneratzea exijituko leukela, besteak beste, kategoria unibertsal eta zabalagoak eraikitze beharra.

Bestalde, EAE mailan be badagoz azterketa ildoari jarraipena emoteko aukera interesgarriak. Batetik, datu basearen ustiapena bera; hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren, baita bien arteko loturaren gainean azalpen teoriko barriak ikertzeko eta sortzeko. Izan be, gogoratu beharra dago, doktorego tesi honetan datuen analisiak eskainitako datu batzuk baino ez direla erabili azalpen teoriko ildo bat eraikitze. Hain zuzen, II. kapituluaren planteatutako eduki teorikoetan – ofizialtasun erregimena, normalizazio prozesua, nazio estatu eraikuntza ideologiak, hizkuntza gitxituen eskubideen aurreko ideologiak, etab.- funtsatu eta VI. kapituluko ondorioetara ekarritako EAEko alderdi politikoen hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia ereduen proposamena. Hurrengo azterketei begira interesgarria litzateke, esaterako, 1980 eta 2012 urteak bitartean hizkuntzen gaineko alderdi politikoen diskurtsoan egon diren inflexio puntuak identifikatzea; hau da, diskurtsoak 30 urteetan zehar bizi izan dauzan eraldaketak modu sakonean aztertzea, nondik gatozan eta norantza goazan ezagutzeko.

Halaber, diskurtso analisi aukera barriak aztertzea be aberasgarria litzateke. Izan be, esana da, doktorego tesirako eraikitako kodifikazio-tresnak alderdi politikoen diskurtsoaren ageriko diskurtsoa, mezuaren zer galdera aztertze dala aproposa; baina ez zelan galdera eta zelan galderak beragaz darioan zer galderaren modulazioan sakontzeko. Hortaz, etorkizuneko ikerketa ildoak litzateke alderdi politikoen hauteskunde programen diskurtso analisia burutzea, hau da, alderdi politikoak euren mezuak helarazteko darabiltzan estrategia diskurtsiboak aztertzea ageriko mezuaz gainera mezu ez horren agerikoak be identifikatzeko eta, era horretan, alderdi politikoen hizkuntza politika ereduen eta koordenatu ideologikoen ikuspegi sakonagoa eskaintzeko.

---

¹⁹¹ Argi dago, azterketa dokumentuak hauteskunde programak izanik, funtsezkoa dala konparazio-lurraldeotan hizkuntzen auzia diskurtso politikoan presente egotea. Ipar Euskal Herrian, adibidez, euskararen auziak diskurtso politiko programatikoan oso presentzia murrizta dauka. Horixe izan da, hain zuzen, doktorego tesian azterketa lurralde moduan Euskal Herria ez hartzearen arrazoi garrantzitsu bat.

Holan be, interesgarria da doktorego tesian EAEko alderdi politikoen legebiltzarrerako hauteskunde programak aztertuz lortu diren emaitzak beste diskurtso batzuekatzat osatzea. Horretarako, bi bide nagusi aurreikusten dira. Batetik, azterketa corpora elikatu eta aberastea alderdi politikoen beste dokumentu idatzi batzuk erabiliz. Esaterako, legebiltzarreko diskurtso politikoak, ordezkarien adierazpen idatziak, prentsako agerpenak, propaganda politikoa, etab. Bestetik, triangulazio metodologikoa burutzea; modu horretan azterketari beste geruza analitiko bat gehituz. Zentzu horretan, aukera bat alderdi politikoen ordezkariekin sakoneko elkarriketak burutzea litzateke. Horrek, orain arte egindako azterketaren emaitzak egiaztatu, sakondu eta kokatzeko aukera zabalduko leuke; eta, aldi berean, analisisian subjektibitate politiko desbardinak txertatzea.

Era berean, ikerketa jarraipen lerro moduan, interes berezia dauka alderdi politikoen hizkuntzen gaineko diskurtsoa, hizkuntza politikari dagokiona, behinik behin, alderdien jardunagaz erkatzeak. Sarritan aipatzen da, alderdi politikoek euren diskurtsoan agintzen dabenean errealitatean burutzen dabenera tarte handia egon ohi dala. Pentsatzekoa da, gainera, tarte hori are handiagoa izan daitekela diskurtsoaren xedea herritarren botoak lortzea bada. Horixe da, hain zuzen, hauteskunde programen kasua, non alderdiek politika arlo desbardinatarako gobernu programa ideal bat daben proposagai. Diskurtsoaren eta jardunaren arteko konparaketa ildo honek hainbat ikerketa galderari erantzuteko aukera zabalduko leuke. Esaterako, alderdi politikoek hauteskunde programetan proposagai dabezan ekimen politikoak zein neurritan egikaritzen diren; zein faktorek eragiten daben ekimen politikoak aurrera irteteko; zein koherentzia maila dagoen alderdi politikoen diskurtsoaren eta jardunaren artean; etab. Onartu beharra dago, azterketa ildo honek muga bat badaukala; hain zuzen, agintera heldutako alderdi politikoen kasua aztertzeko bakarrik balio daukela. Horrek baina ez deutso interes analitikorik kentzen. Azterketa bideratzeko aukera aproposa legegintzaldia azterketa unitatetzat hartu eta bertan aurrera eroandako hizkuntza ekimenen zerrenda zehatza burutzea litzateke; eta gero legegintzaldirako diseinatutako hauteskunde programan proposatutako ekimen politikoekaz konparaketa egitea.

Amaitzeko, emankorra litzateke alderdi politikoen hizkuntzen gaineko planteamendu politiko eta ideologikoak euskal herritarren ekarria. Besteak beste, honako galderei erantzuna emotea posible litzateke: zein neurritan dagoz presente euskal herritarrengan alderdi politikoen planteamendu linguistiko politiko eta ideologikoak?; zein alderdi politikoren planteamenduak dabe gizartean onarpen maila handiena?; zein neurritan ezagutzen dabez herritarrek alderdi politikoen leku-hartze politiko-ideologikoak hizkuntzen arloan?; badago jarraipenik alderdi politikoen boto-emateen

eta alderdien euren artean?; etab. Galdera guzti horreei erantzuna emoteko teknika aproposa inkesta litzateke. Galdetegia diseinatzeko doktorego tesian aurkezgai izan diren emaitza nagusiak hartuko lirateke oinarri moduan. Hau da, alderdi politikoek euren hauteskunde programetan aditzera emondako hizkuntza politika eta leku-hartze ideologikoak.

Dana dala, eta aurretik aipatutako moduan, honeexek etorkizunari begira doktorego tesian abiatutako ikerketaren jarraipen lerro batzuk baino ez dira, tesiak zabaldutako ikerketa aukerak amaibakoak baitira.

VIII. BIBLIOGRAFIA

8.1. AIPATUTAKO ETA KONTSULTATUTAKO BIBLIOGRAFIA

- Abela, J. A. (2002). *Las técnicas de Análisis de Contenido: una revisión actualizada*. Fundación Centro de Estudios Andaluces. Helbidea: <http://public.centrodeestudiosandaluces.es/pdfs/S200103.pdf>
- Ager, D. E. (2001). *Motivation in language planning and language policy*. Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd.
- Agirreazkuenaga, I. (2005). La doble oficialidad lingüística en el municipio de Vasconia. *Iura Vasconiae*, 2, 253-279 or.
- Aierdi-Urraza, X. (2008). Larritasun egoeretara hurbiltzea: Hizkuntza aniztasun berriaren eragina hizkuntza gutxituen normalizazio prozesuan. In E.J. Ruiz-Vieytez, *Giza eskubideak eta aniztasuna. Erronka berriak askotariko gizarteentzat* (155-178 or.). Zarautz: Gipuzkoako Foru Aldundia.
- Alba-Juez, L. (2009). *Perspectives on Discourse Analysis: Theory and Practice*. UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Alonso, S., Volkens, A. & Gómez, B. (2012). Análisis de contenido de textos políticos. Un enfoque cualitativo. *Cuadernos Metodológicos*, 047. Madrid: CIS.
- Ammon, U. (1989). *Status and function of languages and language varieties*. Germany: Walter De Gruyter.
- Amorrortu, E.; Ortega, A.; Idiazabal, I.; Barreña, A. (2009). *Erdaldunen euskararekiko aurreiritziak eta jarrerak*, Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.
- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities*. New York: Courier Companies.
- Anduiza, E. & Bosch, A. (2009). *Comportamiento político y electoral*. Barcelona: Ariel.
- Apaolaza, U. (2011). Hizkuntza eta Naziotasuna. *Hausnart*, 0, 54–67 or.
- Apaolaza, U., Galfarsoro, I. & Olariaga, A. (2012). Estatu Europarra Euskal Herrian: herriaren antolaketa eta estatuaren beharrezkotasunaz. In *Euskal Estatuari bidea zabaltzen. Herrigintza eta erakundeak* (15–30 or.). Bilbao: Ipar Hegoa.
- Aracil, L. V. (1965). *Conflit linguistique et normalisation linguistique dans l'Europe nouvelle*. Nancy: Centre Universitaire Européen.
- Aramaio, I. (2004). Estatuz kanpoko etorkinak eta hizkuntza normalizazioa EAEn: administrazio publikoaren eta herri mugimenduen ahaleginak. *Bat Soziolinguistika Aldizkaria. Euskara eta Etorkinak*, 52, 25-36 or.
- Archibugi, D. (2005). The language of democracy: Vernacular or Esperanto? A comparison between the multiculturalism and cosmopolitan perspectives. *Political Studies*, 53(3), 537–555 or.
- Argelaguet, J. (1998). *El procés d'elaboració de la llei de política lingüística*. Barcelona: Mediterrània.

- Ariztondo, J. (1996). Euskararen normalizazio bidean urrats berriak. *Bat Soziolinguistika Aldizkaria*, 20-21, 31–40 or.
- Auñamendi Euskal Entziklopedia (2010). *Hizkuntza Ideologia*. Helbidea: <http://www.euskomedia.org/aunamendi/ee152150/136227>
- Azurmendi, J. (1998). *Hizkuntza eta talde-nortasuna*. Bilbao: EHU-UPV.
- Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research*. USA: Wadsworth Publishing.
- Bachl, M. & Brettschneider, F. (2011). The German National Election Campaign and the Mass Media. *German Politics*, 20(1), 51-74 or.
- Baggioni, D. (1997). *Langues et nations en Europe*. Paris: Payot & Rivages.
- Bara, J. (2005). A Question of Trust: Implementing Party Manifestos. *Parliamentary Affairs*, 58(3), 585–599 or.
- Bara, J., Weale, A. & Biquelet, A. (2007). Analyzing parliamentary debate with computer assistance. *Swiss Political Science Review*, 13(4), 577–605 or.
- Bardin, L. (1986). *El análisis de contenido*. Madrid: Akal.
- Barry, B. (2001). *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Bastardas i Boada, A. (1996). Política y planificación lingüística. In M. Vide (editorea), *Elementos de lingüística* (341–360 or.). Barcelona: Octaedro.
- Bastardas i Boada, A. (2000). De la “normalització” a la “diversitat” lingüística: cap a un enfocament global del contacte de llengües. *Revista de Llengua i Dret*, 34, 151–168 or.
- Bastardas i Boada, A. (2002). World Language Policy in the Era of Globalization: Diversity and Intercommunication from the Perspective of “Complexity”. *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, 1-13 or. Helbidea: http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm02estiu/metodologia/a_bastardas.pdf
- Bastardas i Boada, A. (2004). Sociolingüística versus política y planificación lingüísticas: distinciones entre los campos y nociones integradoras. *Revista de Llengua i Dret*, 41, 175-194 or.
- Bastardas i Boada, A. (2009). Vint-i-cinc anys de política i planificació lingüístiques. *Revista de Llengua i Dret*, 51, 125–132 or.
- Bastardas, A. (1987). La planificació lingüística en els casos flamenc, basc i català: una nota comparativa. *Revista de Llengua i Dret*, 9, 141–146 or.
- Basterretxea, I. (1987). *Eskolatik euskara?: euskararekiko jarrerak Bizkaiko O.H.O.ko 8. mailakoen artean*. Deustuko Unibertsitatea. [Doktorego tesia]
- Bauböck, R. (2008). Beyond Culturalism and statism. Liberal Responses to Diversity. *Eurosphere Online Working Paper Series*, 6. Helbidea: [http://eurospheres.org/files/2010/08/plugin-Eurosphere Working Paper 6 Baubock.pdf](http://eurospheres.org/files/2010/08/plugin-Eurosphere%20Working%20Paper%206%20Baubock.pdf)

- Bauzá, A. (2000). *Language Planning and Political Ideology: A cross comparison between Catalonia, Valencia and the Balearic Islands on the reintroduction of catalan*. Faculty of Arts. School of Modern Languages. University of Southampton. Helbidea:
<http://www.uib.es/catedra/camv/CDSIB/documents/LanguagePlanning.pdf>
- Beacco, J.C. (2001). Les idéologies linguistiques et le plurilinguisme. *Le Français dans le Monde*, 314. Helbidea:
http://www.observatoireplurilinguisme.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=2210:les-ideologies-linguistiques-et-le-plurilinguisme-j-c-beacco&catid=88889013&Itemid=88888984&lang=es
- Beltrán, M. (2004). *La estructura social*. Barcelona: Ariel.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe, IL: Free Press.
- Berg, B. (2000). *Qualitative research methods for the social sciences*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Bergentoft, R. (1994). Foreign language instruction: A comparative perspective. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 532(1), 8–34 or.
- Berriozabal, R. eta beste (1991). Alderdi politikoen hizkuntza politika. *Jakin*, 62.
- Bertile, V. (2008). *Langues régionales ou minoritaires et Constitution. France, Espagne et Italie*. Bruxelles: Bruylant.
- Beswick, J. E. (2007). *Regional nationalism in Spain: Language use and ethnic identity in Galicia*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bilbao, P. & Larrea, I. (2010). Hizkuntza-politika eta hizkuntza-plangintza. In O. Lujanbio (koordinatzailea). *Soziolinguistika eskuliburua*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.
- Billig, M. (1991). *Ideology and opinions*. Londres: Sage.
- Billig, M. (1995). *Banal Nationalism*. London: Sage.
- Blackledge, A. eta beste (2008). Contesting “Language” as “Heritage”: Negotiation of identities in late modernity. *Applied Linguistics*, 29(4), 533–554 or.
- Blake, M. (2003). Language death and liberal politics. In W. Kymlicka & A. Patten (editoreak), *Language Rights and Political Theory* (210–229 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Blanco, R. (1990). *Los partidos políticos*. Madrid: Tecnos.
- Blas, A. (2011). *Modelos de democracia en las comunidades autónomas: el caso del País Vasco*. Leioa: EHU-UPV. [Doktorego tesia]
- Blas, A. (2012). Euskal Estatua, kudeaketarako tresna egokia: aniztasuna, demokrazia eta justizia soziala. In *Euskal Estatuari bidea zabaltzen. Herrigintza eta erakundeak* (89–110 or.). Bilbao: Ipar Hegoa.

- Blommaert, J. & Verschueren, J. (1998). The role of language in European Nationalist Ideologies. In B. Schieffelin, K. Woolard & P. Kroskrity. *Language Ideologies: Practice and Theory* (189–210 or.). New York: Oxford University Press.
- Blommaert, J. (1996). Language planning as a discourse on language and society: The linguistic ideology of a scholarly tradition. *Language Problems & Language Planning*, 20(3), 199–222 or.
- Blommaert, J. (1999). *Language ideological debates*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Blommaert, J. (2006). Language Policy and National Identity. In T. Ricento (editorea), *An Introduction to Language Policy: Theory and Method* (238–254 or.). Oxford: Blackwell.
- Bobbio, N. (1989). *Estado, gobierno y sociedad*. Mexico: Fondo de Cultura Económica.
- Boix-Fuster, E. & Strubell, M. (2011). *Democratic policies for language revitalisation: the case of Catalan*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Boix-Fuster, E. & Vila, X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- Boix-Fuster, E. (2003). *Aménagement linguistique dans le pays de langue catalane*. Paris: L'Harmattan.
- Bonotti, M. (2013). Politics without the Vernacular: Liberal Culturalism and the Language Policy of the European Union. *Politics*, 33(3), 196–206 or.
- Boukous, A. (1995). *Société, langue et cultures au Maroc. Enjeux symboliques*. Rabat: Publications de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines.
- Bourdieu, P. (1985). *¿Qué significa hablar? Economía de los intercambios lingüísticos*. Madrid: Akal.
- Bourdieu, P. (1990). El mercado lingüístico. In P. Bourdieu, *Sociología y Cultura* (113–125 or.). México: Grijalbo.
- Boyer, H. & Lagarde, C. (zuzendariak) (2002). *L'Espagne et ses langues: un modèle écolinguistique?* Paris: L'Harmattan.
- Boyer, H. (2006). Linguistic nationalism: an interventionist alternative to the liberal conceptions of the linguistic market. *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Helbidea: http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm06tardor-hivern/docs/a_boyer.pdf
- Boyer, H. (d.g.). Gestion des plurilinguismes. Helbidea: http://www.univ-montp3.fr/uoh/politiques_linguistiques/co/module_Po_Ling_1.html
- Branchadell, A. (1996). *La normalitat improbable*. Barcelona: Empúries.
- Branchadell, A. (1997). *Liberalisme i normalització lingüística*. Barcelona: Empúries.
- Branchadell, A. (2003). L'aménagement du statut les modèles de politiques linguistiques et la langue catalane depuis la transition politique espagnole. In E. Boix-Fuster & A. Millian i Massana (editoreak), *Aménagement linguistique dans les pays de langue catalane* (23–43 or.). Paris: L'Harmattan.

- Branchadell, A. (2005). *La moralitat de la política lingüística. Un estudi comparat de la legitimitat liberaldemocràtica de les polítiques lingüístiques del Quebec y Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Breidbach, S. (2002). European Communicative Integration: the function of foreign language teaching for the development of a European public sphere. *Language Culture and Curriculum*, 15(3), 273–283 or.
- Brenzinger, M. (1997). Language contact and language displacement. In F. Coulmas (editorea), *The Handbook of Sociolinguistics* (273–284 or.). Oxford: Blackwell.
- Bucy, E. P. & Holbert, R. L. (2013). *The Sourcebook of Political Communication Research. Methods, Measures and Political Techniques*. Oxon: Routledge.
- Budge, I. & Klingemann, H. D. (2001). Finally! Comparative Over-Time Mapping of Party Policy Movement. In I. Budge eta beste (editoreak), *Mapping Policy Preferences. Estimates for Parties, Electors, and Governments 1945-1999*. Oxford: Oxford University Press.
- Budge, I. (2001). Validating Party Policy Placements. *British Journal of Political Science*, 31(1), 210–223 or.
- Burns, N. & Grove, S. K. (2005). *The Practice of Nursing Research Conduct, Critique & Utilization*. St. Louis: Elsevier Saunders.
- Calvet, L. J. (1997). *La guerre des langues et les politiques linguistiques*. Paris: Payot.
- Calvet, L. J. (1999). *Pour une écologie des langues du monde*. Paris: Plon.
- Calvet, L. J. (2002). *Le marché aux langues. Les effets linguistiques de la mondialisation*. Paris: Plon.
- Canagarajah, A. S. (1999). *Resisting linguistic imperialism in English teaching*. Oxford University Press.
- Canale, G. (2010). *Globalización y lenguas internacionales: identidades, discursos y políticas lingüísticas. El caso del inglés, el español y el esperanto*. Montevideo: Udelar, FHCE/CSIC.
- Carens, J. (2000). *Culture, Citizenship and Community: A Contextual Exploration of Justice as Even handedness*. Oxford: Oxford University Press.
- Carney, P. (2012). *Understanding Public Policy: Theories and Issues*. Basingstoke: Palgrave.
- Carrasco, R. (1990). Notes sobre l'activitat de foment: estat de la qüestió en la doctrina i consideracions sobre el seu règim jurídic. Foment i normalització lingüística. *Llengua i Dret*, 14, 207–221 or.
- Cenoz, J. (2009). *Towards Multilingual Education: Basque Educational Research in International Perspective*. Bristol: Multilingual Matters.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory. A practical Guide through Qualitative Analysis*. London: Sage.

- CIS (2012a). *Estudio nº 2930. Congruencia ideológica entre electores y representantes políticos*. Urtarrila-otsaila. Helbidea: http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/2920_2939/2930/Es2930.pdf
- CIS (2012b). *Estudio nº 2956. Barómetro Autonómico (III) (Comunidad autónoma del País Vasco)*. Iraila-urria. Helbidea: http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/2940_2959/2956/PAIS_VASCO_16/Es2956PV.pdf
- Cobarrubias, J. (1983). Ethical Issues in Status Planning. In J. Cobarrubias & J. A. Fishman (editoreak), *Progress in language planning: International perspectives*. Germany: Mouton Publishers.
- Cobrerros, E. (1990). La distribució de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes en matèria lingüística. *Autonomies. Revista Catalana de Derecho Público*, 12, 213–225 or.
- Cobrerros, E. (1998). Algunas reflexiones sobre la Ley de Normalización del Euskera. *Revista Internacional de Estudios Vascos*, 43(2), 333–339 or.
- Coffey, D. (2005). Measuring gubernatorial ideology: A content analysis of state of the State speeches. *State Politics & Policy Quarterly*, 5(1), 88-103 or.
- Colle, R. (2011). *El análisis de contenido de las comunicaciones: Fundamentos*. Colección Cuadernos Artesanos de Latina, 11. Tenerife: Sociedad Latina de Comunicación Social.
- Collerette, P. & Delisle, G. (1988). *La planificación del cambio. Estrategias de adaptación para las organizaciones*. México: Trillas.
- Connor, W. (1998). *Etnonacionalismo*. Madrid: Trama.
- Cooper, R. L. (1989). *Language Planning and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corbeil, J.-C. (1980). *L'aménagement linguistique du Québec*. Montréal: Guérin.
- Costa, J. (2003). Catalan linguistic policy: liberal or illiberal? *Nations and Nationalism*, 9(3), 413–432 or.
- Cotarelo, R. (1985). *Los Partidos Políticos*. Madrid: Sistema.
- Coulmas, F. (1992). *Language and Economy*. Oxford: Blackwell.
- Coulmas, F. (1998). Language rights: Interests of states, language groups and individual. *Language Sciences*, 20(1), 63-72 or.
- Crystal, D. (2000). *Language Death*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2003). *English as a Global Language*. New York: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2010). *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dansereau, J. (1999). La politique linguistique du Québec: vérités et mensonges. *Globe. Revue internationale d'études québécoises*, 2(2).

- De la Peña, A. (2001). *La presencia de los valores postmaterialistas en el discurso de la izquierda política vasca (1980-1998)*. Leioa: EHU-UPV.
- De Miguel-Aparicio, E. & Buitrago-Gómez, M.C. (koordinatzaileak) (2009). *La pluralidad lingüística: aportaciones sociales, culturales y formativas*. Ministerio de Educación Cultura y Deporte.
- De Schutter, H. (2007). Language policy and political philosophy: On the emerging linguistic justice debate. *Language Problems & Language Planning*, 31(1), 1-23 or.
- De Swaan, A. (2001). *Words of the World: The Global Language System*. Cambridge: Polity Press.
- De Swann, A. (1993). The emergent world language system: An introduction. *International Political Science Review*, 14(3), 219–226 or.
- Del Castillo, P. (1980). Elecciones al Parlamento Vasco. *Revista Del Departamento de Derecho Político*, 6, 189–194 or.
- Del Valle, J. (2007). *La lengua, ¿patria común? Ideas e ideologías del español*. Madrid: Vervuert.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis. A User-Friendly Guide for Social Scientists*. London: Routledge.
- Dorian, N. (1998). Western language ideologies and small-language prospects. In L. Grenoble & L. J. Whaley (editoreak), *Endangered Languages. Language loss and community response* (3–21 or.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper.
- Duchêne, A. & Heller, M. (2007). *Discourses of endangerment: Ideology and Interest in the Defence of Languages. Interest and Ideology in the Defence of Languages*. London, New York: Continuum.
- Duverger, M., Campos, J. & González, E. (1994). *Los partidos políticos*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Edwards, J. (1984). Language, diversity and identity. In J. Edwards (editorea), *Linguistic Minorities, Policies and Pluralism* (277–310 or.). London: Academic Press.
- Edwards, J. (1994) *Multilingualism*. London: Routledge.
- Edwards, J. (2001). The ecology of language revival. *Current Issues in Language Planning*, 2(1-2), 231-241 or.
- Edwards, J. (2009). *Language and Identity: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115 or.
- Erize, X. (2001). El discurso contrario a la “normalización” de la lengua vasca en Navarra (1997-2002). *Revista Internacional de Estudios Vascos*, 46, 661–682 or.

- Erize, X. (2006). History of the Basque Language: From the Discourse of its Death to its Maintenance. In M.-J. Azurmendi & I. Martínez de Luna (editoreak), *The Case of Basque: Past, Present and Future* (19–41 or.). Andoain: Soziolinguistika Klusterra.
- Erkoreka, J. I. (1998). El Euskera en la Administración Pública Vasca: origen, situación actual y perspectivas. *Revista Internacional de Estudios Vascos*, 43(2), 425–439 or.
- Esman, M. J. (1992). The state and language policy. *International Political Science Review*, 13(4), 281–396 or.
- Etxeberria, F. (2004). Etorkinak eta hizkuntzak eskolan. *Euskara eta Etorkinak. Bat Soziolinguistika Aldizkaria*, 52. Helbidea: <http://www.soziolinguistika.org/node/1763>
- Euskaltzaindia (1979). *Hizkuntz borroka Euskalerrian*. Donostia: Euskaltzaindia.
- Euskaltzaindia. (1978). *Euskararen liburu zuria*. Bilbao: Euskaltzaindia.
- Fairclough, I. & Fairclough, N. (2012). *Political Discourse Analysis. A Method for advanced students*. Oxon: Routledge.
- Fasold, R. (1984). *The Sociolinguistics of Society*. Oxford: Blackwell.
- Ferguson, C. (1968). Language development. In J. A. Fishman, C. Ferguson & J. Das Gupta (editoreak), *Language Problems of Developing Nations*. (27–36 or.). New York, London: John Wiley & Sons.
- Fishman, J. A. (1973). *Language and Nationalism: Two Integrative Essays*. Rowley, Massachusetts: Newbury House Publishers.
- Fishman, J. A. (1988). Hizkuntz hedapena eta arriskuan dauden hizkuntzetarako hizkuntz politika. *Jakin*, 48, 5–21 or.
- Fishman, J. A. (2001). *Can threatened languages be saved? Reversing Language Shift*. Canada: Multilingual Matters.
- Fishman, J. A. (2006). Language Policy and Language Shift. In T. Ricento (editorea), *An Introduction to Language Policy: Theory and Method*. (311–328 or.). Oxford: Blackwell.
- Fishman, J. A., Das Gupta, J., Jernudd, B. H. & Rubin, J. (1971). Research Outline for Comparative Studies of Language Planning. In J. Rubin & B. H. Jernudd (editoreak), *Can Language Be Planned?* (293–306 or.). Honolulu: University of Hawaii.
- Freedon, M. (1998). *Ideologies and political theory; a conceptual approach*. New York: Clarendon Press. Oxford University Press.
- Gal, S. (2011). Sociolinguistic Regimes and the Management of Diversity. In A. Duchane & M. Heller (editoreak), *Language in Late Capitalism: Pride and Profit* (22–42 or.). New York: Routledge.

- Garabide Elkarte (2012). *Euskararen berreskuratzea. Hizkuntzak biziberritzeko gako batzuk*. Helbidea:
<http://www.garabide.eus/irudiak/Euskararen%20berreskuratzea%282%29.pdf>
- Garces, J. (1985). *Sistema de valores en la política autonómica: perfil ideológico de discursos políticos*. Valencia: Universidad de Valencia.
- García, M. V. (1987). Elecciones al Parlamento Vasco 1986. *Revista de Derecho Político*, 24, 215–228 or.
- Garmendia, P. (1985). Euskera y Comunidad Vasca. In J. M. Barandiaran eta beste, *Euskaldunak V: Euskal etnia*. Lasarte Oria: Ostoa.
- Garrido, J. (2010). Lengua y globalización: inglés global y español pluricéntrico. *Historia y Comunicación Social*, 15, 63-95 or.
- Gemenis, K. (2013). What to do (and not to do) with the Comparative Manifestos Project data. *Political Studies*, 61(S1 gehigarria), 3–23 or.
- Giner, S. & Lamo de Espinosa, E. (1998). *Diccionario de Sociología*. Madrid: Alianza.
- Giner, S. (1987). *Ensayos civiles*. Barcelona: Nexos.
- Goirigolzarri-Garaizar, J. (2009). *Discursos en torno al euskera dentro del Parlamento Vasco*. Máster en Políticas Públicas y Desarrollo Territorial. Deustuko Unibertsitatea.
- Goirigolzarri-Garaizar, J. (2011). EAEko biztanleriaren hizkuntza harremanak araubidetzeko alderdi politikoen legebiltzarreko eztabaidak 12/1982 legea hitzartzerakoan. *Inguruak* 48-49. 213-228 or.
- Goirigolzarri-Garaizar, J. (2013). Hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak EAEko alderdi politikoetan: 2009ko legebiltzarreko hauteskunde programak. *Actas del IX Congreso Vasco de Sociología y Ciencias Políticas, monográfico de Inguruak*, 55-56, 1735-1752 or.
- Gómez, B. & Cabeza, L. (2014). Ideología y actitudes hacia el Estado de Bienestar. In *Hitzaldi-zikloa. Gizarte Politikak praktikatik*. Gizarte Politiken Behatokia ikasgairako prestatutako hitzaldia. Deustuko Unibertsitatea. [Argitaratu gabea]
- Goodin, R. E. (2006). Liberal Multiculturalism Protective and Polyglot. *Political Theory*, 34(3), 289–303 or.
- Gorin, V. & Dubied, A. (2011). Desirable people: Identifying social values through celebrity news. *Media, Culture & Society*, 33(4), 599-618 or.
- Gowan, P. (2003). *The new liberal cosmopolitanism*. IWM Working Paper, 2. Vienna: Institut für die Wissenschaften vom Menschen.
- Graddol, D. (1998). *The future of English*. London: The British Council.
- Graddol, D. (2006). *English Next. Why Global English may mean the end of English as a Foreign Language*. London: British Council.

- Green, L. (1987). Are fundamental rights fundamental? *Osgood Hall Law Journal*, 25(4), 639–669 or.
- Grin, F. (1995). Combining immigrant and autochthonous language rights: A territorial approach to multilingualism. In T. Skutnabb-Kangas & R. Phillipson (editoreak), *Linguistic Human Rights: Overcoming Linguistic Discrimination* (31–48 or.). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Grin, F. (1996). Economic approaches to language and language planning: An introduction. *International Journal of the Sociology of Language*, 121(1), 1–16 or.
- Grin, F. (2006). Economic considerations in language policy. In T. Ricento (editorea), *An introduction to language policy. Theory and method*. Oxford: Blackwell.
- Guibernau, M. (1996). *Los nacionalismos*. Barcelona: Ariel.
- Gutiérrez-Vidrio, S. (2000). El discurso político. Reflexiones teórico-metodológicas. *Revista Cultura y Discurso. Versión*, 10, 109–125 or.
- Hamel, R. E. (2003). *Language empires, linguistic imperialism and the future of global languages*. Universidad Autónoma Metropolitana, México DF. Helbidea: <http://www.hamel.com.mx/Archivos-PDF/Work%20in%20Progress/2005%20Language%20Empires.pdf>
- Heller, M. & Duchene, A. (2011). Pride and Profit: Changing Discourses of Language, Capital and Nation-State. In A. Duchane & M. Heller (editoreak), *Language in Late Capitalism: Pride and Profit* (1–21 or.). New York: Routledge.
- Hernández, J. M., Olaso, O. & Martínez de Luna, I. (2006). Theoretical, Social and Political Discourses on the Basque Language. In M. J. Azurmendi & I. Martínez de Luna (editoreak), *The case of Basque: past, present and future* (103–117 or.). Andoain: Soziolinguistika Klusterra.
- Herrero-Valeiro, M. (2000). *Gltopolítica y Genealogía del poder: El proceso de institucionalización del galego desde la perspectiva de una macropolítica de la lengua*. Departamento de Galego-Portugués, Francés e Lingüística. Universidad de A Coruña. [Doktorego tesia]
- Hippler, J. (2002). Ethnicity, State, and Nation Building. Experiences, Policies and Conceptualization. In *Nation-Building in the Globalisation Process. A contribution to regional stability and global security?* University Club, Bonn. Helbidea: <http://www.jochenhippler.de/html/ethnicity-state-and-nation-building.html>
- Hitlin, S. & Piliavin, J. A. (2004). Values: Reviving a dormant concept. *Annual Review of Sociology*, 30, 359–393 or.
- Hjarvard, S. (2004). Media, Globalization and Identity: How the Media Contribute to the Spread of English and the Emergence of Medialects. *Media, Globalization and Identity. Plenary Session III*, 75–97 or. Helbidea: <http://denizo.opia.dk/la.trezorejo/alilingve/hjarvard.The.Globalization.of.Language.pdf>
- Hofferbert, R., Klingemann, H.-D. & Volkens, A. (1995). Election Programmes, Government Statements and Political Action. Political Parties and their Programmes. In J. Thesing & W. Hofmeister (editoreak), *Political Parties in*

- Democracy. Role and Functions of Political Parties in the Political System of the Federal Republic of German*. Sankt Augustin: Konrad Adenauer Stiftung.
- Hohenthal, A. (1998). English in India: A study of language attitudes. Helbidea: http://www.researchgate.net/publication/255055419_ENGLISH_IN_INDIA_A_STUDY_OF_LANGUAGE_ATTITUDES
- Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Hornberger, N. H. (2002). Multilingual language policies and the continua of biliteracy: An ecological approach. *Language Policy*, 1(1), 27–51 or.
- Huebner, T. & Davis, K.A., Lo Bianco, J. (1999). *Sociopolitical perspectives on language policy and planning in the USA*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Huguet, Á., Lasagabaster, D. & Vila, I. (2008). Bilingual education in Spain: present realities and future challenges. *Encyclopedia of Language and Education*, 1672–1682 or.
- Huguet, A., Vila, I. & Llorca, E. (2000). Minority language education in unbalanced bilingual situations: a case for the linguistic interdependence hypothesis. *Journal of Psycholinguistic Research*, 29(3), 313–333 or.
- Hutcheon, P. D. (1972). Value theory: towards conceptual clarification. *The British Journal of Sociology (ber-inprimatua)*, 23, 172–187 or. Helbidea: http://www.ics.uci.edu/~vid/Readings/Hutcheon_1972_Value_Theory.pdf
- Ignatieff, M. (1993). *Blood and Belonging: Journeys Into the New Nationalism*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Intxausti, N., Etxeberria, F. & Joaristi, L. (2010). EAEko familia etorkinen aukerak lehen hezkuntzan: eskola eta hizkuntza eredua. *TANTAK*, 22(2), 43–65 or.
- Iriondo, X. (1997). Hizkuntz eskubideen deklarazio unibertsala: Sorrera, eduki juridikoa eta etorkizuna. *Eleria*, 1, 43–50 or.
- IVAP. (1997). *Euskal administrazio publikoetako hizkuntza normalkuntza : legeria eta jurisprudentzia hautatua. Normalización lingüística de las administraciones públicas vascas: legislación y selección de jurisprudencia*. Vitoria-Gasteiz: IVAP.
- Ives, P. (2006). Global English: linguistic imperialism or practical lingua franca. *Studies in Language and Capitalism*, 1(1), 121–141 or.
- Ives, P. (2010). Cosmopolitanism and global English: language politics in globalisation debates. *Political Studies*, 58(3), 516–535 or.
- Jaffe, A. (1990). *Ideologies in action: language politics on Corsica*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Jarvis, S.E. (2009). Partisan Patterns in Presidential Campaign Speeches, 1948-2000. *Communication Quarterly*, 52(4), 403–419 or.

- Jausoro, N. (1996). *La práctica discursiva y el interdiscurso. Una propuesta metodológica para la investigación social del euskera*. Leioa: EHU-UPV. [Doktorego tesia]
- Joly, L. (2004). La cause basque et l'euskera. *Mots. Les Langages Du Politique*, 74, 73-90 or.
- Joseph, J. E. & Taylor, T. J. (1990). *Ideologies of language*. New York: Routledge.
- Juaristi, P. (2013). *Aldagai bakarreko estadistika deskribatzailea eta inferentziala gizarte zientzietan. Teoria eta adibideak*. Leioa: EHU-UPV.
- Kachru, B. (1985). Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the Outer circle. In R. Quirk, H.G. Widdowson, Y. Cantù (editoreak), *English in the World: Teaching and Learning the Language and Literatures* (11–30 or.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kaplan, R. B. & Baldauf, R. B. (1997). *Language planning from practice to theory*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Kasares, P. (2002). Cinco status diferentes para la lengua vasca y los derechos lingüísticos. In *Congreso mundial de políticas lingüísticas*. Helbidea: http://www.euskadi.eus/r33-2734/es/contenidos/informacion/bibl_digital/es_documento/adjuntos/Kasares-cast.pdf
- Kasares, P. (2004). *Hizkuntza eskubideak Euskal Herrian. Cuadernos Deusto de Derechos Humanos*. Bilbao: Deustuko Unibertsitatea.
- Klingemann, H., Hofferbert, R. & Budge, I. (1994). *Parties, Policies and Democracy*. USA: Westview Press.
- Kloss, H. (1966). Types of multilingual communities: a discussion of ten variables. *Sociological Inquiry*, 36(2), 7–17 or.
- Kloss, H. (1968). Notes concerning a language-nation typology. In J. A. Fishman, C. A. Ferguson & J. Das Gupta (editoreak), *Language Problems in Developing Nations*. New York: Wiley.
- Kloss, H. (1969). *Research Problems on Group Bilingualism: a Report*. Quebec: International Centre for Research on Bilingualism.
- Kloss, H. (1971). Language Rights of Immigrant Groups. *International Migration Review*, 5(2), 250–268 or.
- Kloss, H. (1977). *The American Bilingual Tradition*. Rowley: Newbury House.
- Krauss, M., Maffi, L. & Yamamoto, A. (2004). The World's Languages in Crisis: Questions, Challenges, and a Call for Action. In O. Sakiyama, F. Endo, H. Watanabe & F. Sasama (editoreak), *Lectures on Endangered Languages 4* (23–27 or.). Suita, Osaka: The Project "Endangered Languages of the Pacific Rim.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. London: Sage.

- Kukathas, C. (1997). Multiculturalism as Fairness: Will Kymlicka's Multicultural Citizenship. *Journal of Political Philosophy*, 5(4), 406–427 or.
- Kukathas, C. (2003) *The Liberal Archipelago. A Theory of Diversity and Freedom*. New York: Oxford University Press.
- Kukathas, C. (2004). Nationalism and Multiculturalism. In G. Gaus & C. Kukathas. *Handbook of Political Theory* (250-264 or.) London: Sage.
- Kymlicka, W. & Patten, A. (2003). *Language rights and political theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Kymlicka, W. & Straehle, C. (1999). Cosmopolitanism, Nation-States, and Minority Nationalism: A Critical Review of Recent Literature. *European Journal of Philosophy*, 7(1), 65–88 or.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship*. Oxford: Oxford University Press.
- Kymlicka, W. (2001). *Politics in the vernacular: nationalism, multiculturalism, and citizenship*. Oxford: Oxford University Press.
- Labrie, N. (1996). Politique linguistique. In H. Goebel & P. H. Nelde (editoreak), *Contact Linguistic. An International Handbook of Contemporary Research* (826–834 or.). Berlin-New York: De Gruyter.
- Labrie, N. (1997). Les conflits linguistiques au Québec et au Canada: vers une grille d'analyse. In *Études récentes en linguistique de contact* (213–225 or.). Bonn: Dümmler.
- Laitin, D. D. & Reich, R. (2003). A Liberal Democratic Approach to Language Justice. In W. Kymlicka & A. Patten (editoreak), *Language Rights and Political Theory* (80–104 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Lambert, R. (2005). Language Policy around the World. In D. Ingram, D. Cunningham & A. Hatoss (editoreak), *An International Perspective on Language Policies, Practices and Proficiencies* (21–36 or.). Rumania: Fédération Internationale des Professeurs de Langues Vivantes.
- Lamuela, X. (1994). Estandardització i establiment de les llengües. *Edicions 62*. Barcelona: Edicions 62.
- Lapierre, J. W. (1988). *Le pouvoir politique et les langues*. Paris: PUF.
- Larrañaga, N. (1996). *Euskalerriko gaztetxoek euskararekiko dituzten jarrerak eta bere eragina euskara ikasi eta erabiltzean*. Deustuko Unibertsitatea. [Doktorego tesia]
- Leclerc, J. (2012). *L'aménagement linguistique dans le monde*. Helbidea: <http://www.axl.cefan.ulaval.ca/>
- Legarra Martínez, J. M. & Baxok, E. (2005). Language policy and planning of the status of Basque, II: Navarre in the Northern Basque Country. *International Journal of the Sociology of Language*, 174, 25–38 or.
- Leonisio, R. (2013). *Discurso político de los socialistas vascos. Un análisis cuantitativo y cualitativo*. Leioa: EHU-UPV. [Doktorego tesia]

- Lewis, H. (2010). Language Policy and Historical Injustice. APSA 2010 Annual Meeting Paper. Helbidea: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1657407
- Lewis, H. (2013a). Language maintenance: a liberal-egalitarian approach. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 34(7), 672–689 or.
- Lewis, H. (2013b). On the Right to Linguistic Survival. *Regional & Federal Studies*, 23(1), 87–99 or.
- Lewis, M. P. (2014). *Ethnologue: Languages of the World, Seventeenth edition*. Dallas: SIL International. Helbidea: <http://www.ethnologue.com>
- Lewis, M.-P. (editorea) (2009). *Ethnologue: Languages of the World*. Sixteenth edition. Dallas: SIL International. Helbidea: <http://www.ethnologue.com/16>
- Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, A. (1991). *Las democracias contemporáneas*. Barcelona: Ariel.
- López, Patxi (2008). *El euskera en libertad*. Helbidea: <http://www.patxilopez.com/2008/10/el-euskera-en-libertad/>
- Lujanbio, O. (koordinatzailea). (2010). *Soziolinguistika eskuliburua*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.
- Mackey, W. F. (1968). The description of bilingualism. In J. A. Fishman (editorea), *Readings in the Sociology of Language* (554–584 or.). The Hauge: Mouton.
- Mackey, W. F. (1975). *Les états multilingues*. Québec: CIRB.
- MacMillan, C. (1998). *The Practice of Language Rights in Canada*. Toronto: University of Toronto Press.
- Magnet, J. E. (1995). *Official Languages of Canada*. Cowansville: Les Éditions Yvon Blais Inc.
- Maio, G., Olson, J., Bernard, M. & Luke, M. (2006). Ideologies, values, attitudes and behaviour. In J. Delamater (editorea), *Handbook of Social Psychology* (283–308 or.). USA: Springer.
- Manzano, V. (2005). Introducción al análisis del discurso. Helbidea: <http://www.aloj.us.es/vmanzano/docencia/metodos/discurso.pdf>
- Marí, I. (1992). *Un horitzó per la llengua. Aspectes de la planificació lingüística*. Barcelona: Empúries.
- Marko, J. (2009). *Hizkuntza-ereldaketa organizazioetan: Esperientzia eta modelizazioa. Dinamizazio soziolinguistikoa Gizarte Pedagogiaren baitan. Hezkuntzaren Teoria eta Historia Saila*. EHU-UPV. [Doktorego tesia]
- Martí, F., Ortega, P., Idiazabal, I., Barreña, A., Juaristi, P., Junyant, C., Uranga, B., Amorrortu, E. (2005). *Hizkuntzen mundua. Munduko hizkuntzei buruzko txostena*. Bilbao: Unesco Etxea, EHU-UPV.

- Martínez de Luna, I. & Jausoro, N. (1998). Euskararekiko motibazio sinbolikoak. In J. Intsausti (editorea), *Euskararen aldeko motibazioak* (69–136 or.). Leioa: EHU-UPV.
- Martínez de Luna, I. (1996) Hizkuntzekiko motibazioen ekarpenak inguruneak ezarritako baldintzen aurrean. *Bat Soziolinguistika aldizkaria*, 18. 39-52 or.
- Martínez de Luna, I. (1998). Universos simbólicos e identificación etnopolítica en su relación con el euskera y el castellano. In I. Urkullu (editorea), *Nacionalismo vasco. Un proyecto de futuro con 100 años de historia. Cultura vasca y euskera, ejes de la identidad nacionalista* (143–161 or.). Bilbao: Fundación Sabino Arana.
- Martínez de Luna, I. (2012a). Euskararen egoera eta bilakaera XXI. mendearen hasieran: aurrera begirako erronkak. In *Euskal Estatuari bidea zabaltzen. Herritartasuna eta kultura* (151–168 or.). Bilbo: Ipar Hegoa.
- Martínez de Luna, I. (2012b). Hizkuntzen ekologiaren diskurtsoa eta euskara: egungo egoera eta etorkizuneko aukerak. In *Eusko Ikaskuntzaren XVII. Kongresoa: Gizarte aurrerapen iraunkorrerako berrikuntza*. (1491–1508 or.) Donostia: Eusko Ikaskuntza.
- Mateo, M. (2005). Language policy and planning of the status of Basque, I: the Basque Autonomous Community (BAC). *International Journal of the Sociology of Language*, 174, 9–23 or.
- Mateos, T. (2000). *Ikastola edo eskola publikoa: euskal nazionalismoaren hautua. Soziologiazko Euskal koadernoak 5 - Cuadernos Sociológicos Vascos 5*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza. [Doktorego tesia]
- Maurais, J. & Morris, M. A. (2003). *Languages in a globalising world*. Cambridge: Cambridge University Press.
- May, S. (2001). *Language Rights and Minority Rights*. Malaysia: Longman.
- May, S. (2003). Rearticulating the Case for Minority Language Rights. *Current Issues in Language Planning*, 4(2), 95-125 or.
- May, S. (2005). Language Rights: Moving the debate forward? *Journal of Sociolinguistics*, 9(3), 319–349 or.
- May, S. (2006). Language Policy and Minority Rights. In T. Ricento (editorea), *An Introduction to Language Policy: Theory and Method* (255–272 or). Oxford: Blackwell.
- May, S. (2011). Language Rights: The “Cinderella” Human Right. *Journal of Human Rights*, 10(3), 265–289 or.
- May, S. (2012). *Language and Minority Rights. Ethnicity, Nationalism and the Politics of Language*. New York: Taylor & Francis.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung - Social Research*, 1(2). Helbidea: <http://www.uts.utoronto.ca/~kmacd/IDSC10/Readings/Readings/text%20analysis/CA.pdf>

- McRae, K. (1970). The Constitutional Protection of Linguistic Rights in Bilingual and Multilingual States. In A. Gotlied (editorea) *Human Rights, Federalism and Minorities* (211–227 or). Toronto: Canadian Institute for International Affairs.
- McRae, K. (1975). The Principle of Territoriality and the Principle of Personality in Multilingual States. *International Journal of the Sociology of Language*, 4, 33–54 or.
- McRae, K. (1983). *Conflict and Compromise in Multilingual Societies. Vol. 1: Switzerland*. Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press.
- McRae, K. (1986). *Conflict and Compromise in Multilingual Societies. Vol. 2: Belgium*. Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press.
- McRae, K. (1994). El establecimiento de una política lingüística en sociedades plurilingües: cinco dimensiones cruciales. In A. Bastardas i Boada & E. Boix-Fuster (editoreak), *¿Un estado una lengua? La organización política de la diversidad lingüística* (75–98 or.). Barcelona: Octaedro.
- McRae, K. (1997). *Conflict and Compromise in Multilingual Societies. Vol. 3: Finland*. Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press.
- Milian i Massana, A. (1983). Les llengües espanyoles diferents de la llengua castellana als Estatuts d'Autonomia. *Revista de Llengua i Dret*, 1, 79–88 or.
- Milian i Massana, A. (1984). La regulación constitucional del multilingüismo. *Revista Española de Derecho Constitucional*, 4(10), 123–154 or.
- Milian i Massana, A. (1992). *Drets lingüístics i dret fonamental a l'educació: Un estudi comparat: Itàlia, Bèlgica, Suïssa, el Canadà y Espanya*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms.
- Milian i Massana, A. (1994). Lo público en la extensión y límites de la oficialidad lingüística. Reflexiones a propósito de una eventual reforma de la Ley de Normalización Lingüística en Cataluña. *Autonomies*, 21, 67–88 or.
- Milian i Massana, A. (1999). Algunes reflexions sobre les intervencions lingüístiques públiques constrictives en el sector privat a propòsit del capítol V de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. *Revista de Llengua i Dret*, 31, 35–56 or.
- Milian i Massana, A. (2000). *Público y privado en la normalización lingüística. Cuatro estudios sobre derechos lingüísticos*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms.
- Milian i Massana, A. (2002a). Le principe d'égalité des langues au sein des institutions de l'Union Européenne et dans le droit communautaire, mythe ou réalité? *Revista de Llengua i Dret*, 38, 47–94 or.
- Milian i Massana, A. (2002b). Les formes d'intervenció lingüística i les tècniques jurídiques de protecció de les llengües i dels grups lingüístics en les societats plurilingües. Una llambregada al dret comparat. *Revista de Llengua i Dret*, 37, 105–128 or.
- Milian i Massana, A. (2009). El Marc Constitucional Espanyol Relatiu al Plurilingüisme. Model Reeixit o Regulació obsoleta? In A. Milian i Massana (koordinatzailea), *El*

- plurilingüisme a la Constitució espanyola*, 65 (209–258 or.). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Mill, J. S. (1991). Considerations on Representative Government. In J. Gray (editorea), *On Liberty and Other Essays* (203–467 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Milroy, L. (1999). Standard English and language ideology in Britain and the United States. In T. Bex & R.-J. Watts, *Standard English: The Widening Debate* (173–206 or.). New York: Routledge.
- Mirabent, L. J. (1998). Els principis de llengua pròpia i llengües oficials en l'articulat de la Llei 1/1998 de 7 de gener de política lingüística. *Revista de Llengua i Dret*, 29, 7–22 or.
- Mirambell, A. (1998). La llei 1/1998 de gener de política lingüística: En nou desplegament de l'art. 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i els conceptes de llengua pròpia i de llengua oficial. *Revista de Llengua i Dret*, 27, 57–79 or.
- Mollà, T. (2001). *Ideologia i conflicte lingüístic*. Alzira: Bromera.
- Monreal, G. & Etxenike, P. eta beste (1998). 15 años de la Ley del Euskera en la educación, administración y medios de comunicación. Donostia: Eusko Ikaskuntza.
- Monreal, G. (1990). La oficialidad del euskera en Navarra. In E. Cobreros, *Jornadas sobre el régimen jurídico del euskera*. Oñati: IVAP.
- Monreal, G. (2001). Origen de la Ley del Vascuence en Navarra. *Revista Internacional de los Estudios Vascos*, 46(2), 517-543 or.
- Moreno Cabrera, J. C. (2000). *La dignidad e igualdad de las lenguas. Crítica de la discriminación lingüística*. Madrid: Alianza.
- Moreno Cabrera, J. C. (2008). *El nacionalismo lingüístico. Una ideología destructiva*. Barcelona: Península.
- Moreno Cabrera, J. C. (2014). *Los dominios del español: guía del imperialismo lingüístico panhispánico*. Euphonía Ediciones. Helbidea: <http://www.euphoniaediciones.com>
- Moreno del Río, C. (2000). *La comunidad enmascarada. Visiones sobre Euskadi de los partidos políticos vascos (1986-1996)*. Madrid: CIS.
- Morris, R. (2007). Al borde del multiculturalismo: Evaluación de la política lingüística del estado Mexicano en torno a sus comunidades indígenas. *CONfines*, 3(5), 59 - 73 or.
- Moustaoui, A. (2007). *Lenguas, identidades y discursos en Marruecos: la pugna por la legitimidad*. Universitat Autònoma de Barcelona. [Doktorego tesia]
- Moustaoui, A. (2008). Diversidad lingüística, política lingüística y discursos en Marruecos: Hacia la regulación o el conflicto. *AAM*, 15, 203–252 or.
- Mühlhäusler, P. (1992). Preserving languages or language ecologies? A top-down approach to language survival. *Oceanic Linguistics*, 31(2), 163–180 or.

- Musschenga, A. W. (1998). Intrinsic value as a reason for the preservation of minority cultures. *Ethical Theory & Moral Practice*, 1(2), 201–225 or.
- Nahir, M. (1984). Language planning goals: A classification. *Language Problems & Language Planning*, 8(3), 294–327 or.
- Nelde, P. H., Labrie, N. & Williams, C. H. (1992). The principles of territoriality and personality in the solution of linguistic conflicts. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 14(5), 387–406 or.
- Neuendorf, K. A. & Skalski, P. (2010). Extending the Utility of Content Analysis via the Scientific Method. Social Science and Computing Workshop. University of Hawaii. Honolulu. Helbidea:
<http://manoa.hawaii.edu/ccpv/workshops/NeuendorfSkalskiHawaii070810.pdf>
- Neuendorf, K. A. & Skalski, P. D. (2009). Quantitative content analysis and the measurement of collective identity. In R. Abdelal, Y.M. Herrera, A. I. Johnston & R. McDermott (editoreak), *Measuring identity: A guide for social scientists* (203–236 or.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The content analysis guidebook*. London: Sage.
- Neuendorf, K. A. (2009). Reliability for Content Analysis. In A. B. Jordan, D. Kunkuel, J. Manganello & M. Fishbein (editoreak), *Media Messages and Public Health. A Decisions Approach to Content Analysis* (67–87 or.). London: Routledge.
- Ninyoles, R. L. (1975). *Estructura social y política lingüística*. Valencia: Bernardo Torres.
- Patten, A. (1999). The autonomy argument for liberal nationalism. *Nations and Nationalism*, 5(1), 1–17 or.
- Patten, A. (2001). Political Theory and Language Policy. *Political Theory*, 29, 691–715 or.
- Patten, A. (2003). What kind of Bilingualism? In W. Kymlicka & A. Patten (editoreak), *Language Rights and Political Theory* (296–321 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Patten, A. (2006). Who should have official language rights? *Supreme Court Law Review*, 31(2), 101–115 or.
- Patten, A. (2009). The Justification of Minority Language Rights. *Journal of Political Philosophy*, 17(1), 102–128 or.
- Payne, M. (2007). Foreign language planning: towards a supporting framework. *Language Problems & Language Planning*, 31(3), 235–256 or.
- Pedreira, A. L. (2003). Review: Louis-Jean Calvet (2002). Le marché aux langues. Les effets linguistiques de la mondialisation. *Sociolinguistic Studies*, 4(1), 383–392 or.
- Pennycook, A. (1994). *The cultural politics of English as an international language*. Harlow: Longman.

- Pennycook, A. (2006). The Myth of English as an international language. In S. Makoni & A. Pennycook (editors), *Disinventing and Reconstituting Languages* (90–115 or.). Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Pérez-Díaz, V. (1986). El retorno de la sociedad civil. *Papeles de Economía Española*, 27/28, 99–121 or.
- Petrocik, J. R. (1996). Issue Ownership in Presidential Elections, with a 1980 Case Study. *American Journal of Political Science*, 40(3), 825–850 or.
- Petrovic, J. & Kuntz, M. (2013). Strategies of reframing language policy in the liberal state. *Journal of Language and Politics*, 12(1), 126–146 or.
- Phillips, N. & Hardy, C. (2002). *Discourse Analysis*. London: Sage.
- Phillipson, R. & Skutnabb-Kangas, T. (1995). Linguistic rights and wrongs. *Applied Linguistics*, 16(4), 483–504 or.
- Phillipson, R. & Skutnabb-Kangas, T. (1996). English only worldwide or language ecology? *Tesol Quarterly*, 30(3), 429–452 or.
- Phillipson, R. & Skutnabb-Kangas, T. (1997). Linguistic human rights and English in Europe. *World Englishes*, 16(1), 27–43 or.
- Phillipson, R. (1997). Realities and myths of linguistic imperialism. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 18(3), 238–248 or.
- Phillipson, R. (1998). Globalizing English: Are linguistic human rights an alternative to linguistic imperialism? *Language Sciences*, 20(1), 101–112 or.
- Phillipson, R. (2001). English for Globalisation or for the World's People? *International Review of Education*, 47(3-4), 185–200 or.
- Phillipson, R. (2006). Language Policy and Linguistic Imperialism. In T. Ricento (editor), *An Introduction to Language Policy: Theory and Method* (346–361 or.). Oxford: Blackwell.
- Phillipson, R. (2009). *Linguistic Imperialism Continued*. Hyderabad: Orient Black Swan.
- Phillipson, R., Rannut, M. & Skutnabb-Kangas, T. (1994) "Introduction". In T. Skutnabb-Kangas & R. Phillipson. *Linguistic Human Rights, Overcoming Linguistic Discrimination*. (1-22 or.) Berlin: Mouton de Gruyter.
- Piñuel-Raigada, J.L. (2002). Epistemología, metodología y técnicas del análisis de contenido. In *Estudios de Sociolingüística*, 3(1), 1-42 or.
- Pizzorusso, A. (1975). *Il pluralismo linguistico tra Stato nazionale e autonomie regionali*. 1975. Pisa: Pacini Editore.
- Pogge, T. (2003). Accommodation rights for Hispanics in the U.S. In W. Kymlicka & A. Patten (editors), *Language Rights and Political Theory* (105–122 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Poggeschi, G. (2012). The use of regional and minority languages in the public administration and the undertakings of article 10 of the European Charter for Regional or Minority Languages. *Revista de Llengua i Dret*, 57, 163–205 or.

- Pons, E. & Vila, X. (2005). *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*. Barcelona: Observatori de la Llengua catalana.
- Ponterotto, J. G. & Grieger, I. (1999). In M. Kopala & L. A. Suzuki (editoreak), *Using Qualitative Methods in Psychology* (49–62). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pool, J. (1979). Language planning and identity planning. *International Journal of the Sociology of Language*, 20, 5–21 or.
- Pool, J. (1987). Thinking about linguistic discrimination. *Language Problems & Language Planning*, 11(1), 3–21 or.
- Pool, J. (1990a). Language Regimes and Political Regimes. In B. Weinstein (editorea), *Language Policy and Political Development*. (241–262 or.). Norwood, NJ: Ablex.
- Pool, J. (1990b). The Official Language Problem. *American Political Review*, 85, 495–514 or.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1994). Analysing discourse. In A. Bryman & R. Burgess (editoreak), *Analysing Qualitative Data*. London: Routledge.
- Proctor, R. W. & Capaldi, E. J. (2006). *Why science matters*. Malden, Oxford: Blackwell Publishing.
- Pueyo, M. & Turull, A. (2003). *Diversitat i política lingüística en un món global*. Barcelona: Pòrtic.
- Pueyo, M. (1992). *Llengües en contacte en la comunitat lingüística catalana*. València: Universitat de València.
- Puig, J. M. (1989). *La situació jurídica de la llengua catalana, avui*. 1989-1990 ikasturtearen irekiera ekitaldian irakurritako hitzaldia. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Puig, J. M. (1998). Puig 1998 Els grans conceptes de la doble oficialitat en la llei 1 1998 de política lingüística. *Revista de Llengua i Dret*, 27, 23–56 or.
- Ralling, C. (1987). The Influence of Election Programmes: Britain and Canada 1945-1979. In I. Budge, D. Robertson & D. Hearl (editoreak), *Ideology, Strategy and Party Change. Spatial Analysis of Post-War Election Programmes in 19 Democracies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Réaume, D. (1991a). The constitutional protection of language: survival or security. In D. Schneiderma (editorea), *Language and the State: The Law and Politics of Identity*. Cowansville: Les Editions Yvon Blais.
- Réaume, D. (1991b). The Constitutional Protection of Language: Survival or Security? In D. Schneiderman (editorea), *Language and the State: The law and Politics of Identity* (37-57 or.) Quebec: Les Editions Yvon Blais.
- Réaume, D. (1994). The Group Right to Linguistic Security: Whose Rights, What duties? In J. Baker (editorea), *Group Rights* (118–141 or.). Toronto: University of Toronto Press.

- Réaume, D. (2000). Official-Language Rights: Intrinsic Value and the Protection of Difference. In W. Kymlicka & W. Norman (editoreak), *Citizenship in Diverse Societies* (245–272 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Réaume, D. (2002). The Demise of the Political Compromise Doctrine: Have Official Language Use Rights Been Revived? *McGill Law Journal*, 47, 593-624 or.
- Réaume, D. (2003). Beyond Personality: The Territorial and Personal Principles of Language Policy Reconsidered. In W. Kymlicka & A. Patten (editoreak), *Language Rights and Political Theory* (271–295 or.). Oxford: Oxford University Press.
- Requejo, F. (1999). Cultural pluralism, nationalism and federalism: A revision of democratic citizenship in plurinational states. *European Journal of Political Research*, 35(2), 255–286 or.
- Requejo, F. (2004). Value pluralism and multinational federalism. *Australian Journal of Politics & History*, 50(1), 23–40 or.
- Requejo, F. (2010) El fuste de la democracia liberal sigue siendo demasiado recto. In *Foro Interno*. 10, 51-70 or.
- Requejo, F. (2010). Revealing the dark side of traditional democracies in plurinational societies: the case of Catalonia and the Spanish “Estado de las Autonomías”. *Nations and Nationalism*, 16(1), 148–168 or.
- Ricento, T. (2000a). Historical and theoretical perspectives in language policy and planning. *Journal of Sociolinguistics*, 4(2), 196–213 or.
- Ricento, T. (2000b). *Ideology, Politics and Language Policy. Focus on English*. Amsterdam: John Benjamin.
- Ricento, T. (2006a). Americanization, Language Ideologies and the Construction of European Identities. In C. Mar-Molinero & P. Stevenson (editoreak), *Language ideologies, policies and practices* (44–57 or.). New York: Palgrave Macmillan.
- Ricento, T. (2006b). *An Introduction to Language Policy: Theory and Method*. Oxford: Blackwell.
- Riffe, D., Stephen, L. & Frederick, R. F. (2005). *Analyzing Media Messages: using quantitative content analysis in research*. Oxford: Lawrence Erlbaum.
- Roberge, P. T. (1990). The ideological profile of Afrikaans historical linguistics. In J. E. Joseph & T. J. Taylor (editoreak), *Ideologies of language* (131–152 or.). New York: Routledge.
- Roberts, C. W. (1997). *Text analysis for the social sciences: Methods for drawing statistical inferences from texts and transcripts*. Oxford: Lawrence Erlbaum.
- Robertson, D. (1976). *A Theory of Party Competition*. London: New York: Wiley.
- Rockeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Romaine, S. (2002). The Impact of Language Policy on Endangered Languages. *International Journal on Endangered Languages*, 4(2), 194-212 or.

- Rubio-Marín, R. (2003). Exploring the boundaries of language rights: insiders, newcomers, and natives. *Nomos*, 45, 136–173 or.
- Ruiz, J. (2009). Análisis sociológico del discurso: métodos y lógicas. *Forum Qualitative Sozialforschung -Social Research*, 10(2). Helbidea: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1298/2883>
- Ruiz, R. (1990). Official Languages and Language Planning. In K. L. Adams & D. T. Brink (editoreak), *Perspectives on Official English. The Campaign for English as the Official Language of the USA* (11–24 or.). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ruiz-Jiménez, A. & Ferri, E. (2010). *La nación española en los programas electorales de la izquierda y la derecha en España*. Informes y Documentos de Trabajo, 2. Helbidea; http://www.upo.es/proyectos/export/sites/proyectos/nacionalismo_esp/carpetades_car/Documento_de_Trabajo_2.pdf
- Ruiz-Jiménez; A. M., Ramírez-Pérez, M.A., Ferri-Fuentevilla, E., Baleyron-Ferrer, C. (d.g.). *La identidad nacional española de la izquierda y la derecha medida a través de sus programas electorales: PCE-IU, PSOE y AP-PP (1977-2008)*. Helbidea: http://www.upo.es/proyectos/export/sites/proyectos/nacionalismo_esp/carpetades_car/Ruxz_Jimnez_Ramirez_Pxerez_Ferri_Fuentevilla_Baleyron_Ferrer_Presenta_cixn.pdf
- Saldaña, J. (2009). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. London: Sage.
- Sarasua, J. (2013). *Hiztunpolisa. Euskaltasunaren norabideaz apunteak*. Iruñea: Pamiela.
- Sartori, G. (1992). *Partidos y sistemas de partidos: marco para un análisis*. Madrid: Alianza.
- Savage, R. (1994). *Policies for foreign language teaching in the member states of the European Union*. Brussels: European Commission, Task Force on Human Resources, Education, Training and Youth.
- Sayers, D. (2012). Ideological Directions in Welsh Language Policy. In *Social Research Association. Cymry Seminar*-erako prestatutako aurkezpena. Swansea University-Prifysgol Abertawe. Helbidea: <http://the-sra.org.uk/wp-content/uploads/SRA-Cymru-Seminar-2012-07-24-Sayers.pdf> [Argitaratu gabea]
- Schieffelin, B., Woolard, K. & Kroskrity, P. (1998). *Language Ideologies: Practice and Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Schiffin, D., Tannen, D. & Hamilton, H. (2001). *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell.
- Schiffman, H. F. (1996). *Linguistic culture and language policy*. New York: Routledge.
- Schlereth, T. (1977). *The Cosmopolitan Ideal in Enlightenment Thought*. Southbend: University of Notre Dame.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 countries. In M. Zanna (editorea) *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–62 or. London: Academic Press Limited.

- Seglow, J. (1998). Universals and particulars: the case of liberal cultural nationalism. *Political Studies*, 46(5), 963–977 or.
- Segura-Ginard, L. (2011). Les llengües oficials en la doctrina recent del Tribunal Constitucional. *Revista de Llengua i Dret*, 56, 83–113 or.
- Seidlhofer, B. (2008). Common property: English as a lingua franca in Europe. In C. D. J. Cummins (editorea), *International Handbook of English Language Teaching. Part 1* (137–153 or.). New York: Springer.
- Seymour, M. (1999). On redefining the Nation. *The Monist*. 411-445 or.
- Shohamy, E. (2006). *Language policy: Hidden agendas and new approaches*. New York: Routledge.
- Siadeco. (1988). *Euskararen egoerari buruz diagnosia eta geroari buruz hautabide eta eszenarioak*. Donostia: Siadeco.
- Siguan, M. (1996). Unidad y diversidad. Las políticas lingüísticas de los Estados Europeos. In M. Siguan (editorea), *La Europa de las lenguas* (1–22 or.). Madrid: Alianza.
- Siguan, M. (2001). *Bilingüismo y lenguas en contacto*. Madrid: Alianza.
- Silverstein, M. (1992). The uses and utility of ideology: Some reflections. *International Pragmatics Association*, 2, 311–323 or.
- Skutnabb-Kangas, T. & Phillipson, R. (1994). Linguistic human rights, past and present. In T. Skutnabb-Kangas & R. Phillipson (editoreak), *Linguistic Human Rights: Overcoming linguistic discrimination* (71–110: or). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Skutnabb-Kangas, T. & Phillipson, R. (2008). A human rights perspective on language ecology. In *Encyclopedia of Language and Education* (3–14 or.). New York: Springer.
- Skutnabb-Kangas, T. (2006). Language Policy and Linguistic Human Rights. In T. Ricento (editorea), *An Introduction to Language Policy: Theory and Method* (273–291 or.). Oxford: Blackwell.
- Skutnabb-Kangas, T. (2008). *Language, Education and (violation of) Human Rights* Genevan emandako hitzaldia. Helbidea: <http://www.linguistic-rights.org/tove-skutnabb-kangas/> [Audioa]
- Skutnabb-Kangas, T. (2012). Linguistic human rights. *The Encyclopedia of Applied Linguistics* (on-line). Helbidea: <http://onlinelibrary.wiley.com/book/10.1002/9781405198431>
- Skutnabb-Kangas, T., Phillipson, R. & Rannut, M. (1995). *Linguistic human rights: Overcoming linguistic discrimination*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Smolicz, J. (1981). Core values and cultural identity. *Ethnic and Racial Studies*, 4(1), 75–90 or.
- Smolicz, J. J. (1980). Language as a core value of culture. *RELC Journal*, 11(1), 1-13.

- Smolicz, J. J. (1991). Language core values in a multicultural setting: An Australian experience. *International Review of Education*, 37(1), 33–52.
- Sonntag, S. K. (2008). Linguistic Minorities and Globalization: The Limits of Liberal Theories. In *Governance and Democratic Participation within Linguistic and National Minorities Conference*. University of Ottawa. Helbidea: <http://sciencessociales.uottawa.ca/crfpp/fra/documents/Sonntag.pdf>
- Sonntag, S. K. (2009). Linguistic globalization and the call centre industry: Imperialism, hegemony or cosmopolitanism? *Language Policy*, 8(1), 5–25 or.
- Soriano, R. L. (1999). Política lingüística y derechos lingüísticos. *Revista de Llengua i Dret*, 32, 115–135 or.
- Spolsky, B. & James, B. (2005). Language Policy. In J. Cohen, K. T. McAlister, K. Rolstad & J. MacSwan (editoreak), *Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism* (2152–2164 or.). Sornerville: Cascadilla Press.
- Spolsky, B. & Shohamy, E. (2000). Language Practice, Language Ideology and Language Policy. In R. D. Lambert, E. Shohamy & A. R. Walton (editoreak), *Language policy and pedagogy: Essays in honour of A. Ronald Walton*. Amsterdam: John Benjamins.
- Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Steger, M. (2009). *Globalization. A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17), 1–11 or.
- Stewart, W. A. (1968). A sociolinguistic typology for describing national multilingualism. In J. A. Fishman (editorea), *Readings in the Sociology of Language* (531–545 or.). The Hauge: Mouton.
- Stilz, A. (2009). Civic Nationalism and Language Policy. *Wiley Periodicals, Inc. Philosophy & Public Affairs*, 37(3), 257–292 or.
- Stokes, D. E. (1963). Spatial Models of Party Competition. *American Political Science Review*, 57, 368–377 or.
- Streicher-Arseneault, V. (2010). *Las políticas lingüísticas en Quebec y Cataluña: Un reflejo de las dinámicas sociales*. Université de Montréal. [Master amaierako lana] Helbidea: https://papyrus.bib.umontreal.ca/xmlui/bitstream/handle/1866/3783/Streicher-Arseneault_Valerie_2009_memoire.pdf;jsessionid=622B489A36A4FD003510503121D18F09?sequence=4
- Stroud, C. (2010). A Postliberal Critique of Language Rights: Towards a Politics of Language for Linguistics of Contact. In J. E. Petrovic (editorea), *International Perspectives on Bilingual Education Policy. Practice and Controversy*. Charlotte: Information Age Publishing.
- Strubell, M. & Boix-Fuster, E. (2011). *Democratic policies for language revitalisation: the case of Catalan*. Hampshire: Palgrave Macmillan.

- Swann, A., Lillis, T. & Mesthrie, R. J. (2004). *A dictionary of sociolinguistics*. Edinburg: Edinburgh University Press.
- Swedlow, B. (2008). Beyond liberal and conservative: Two-dimensional conceptions of ideology and the structure of political attitudes and values. *Journal of Political Ideologies*, 13(2), 157–180 or.
- Sztompka, P. (1995). *Sociología del cambio social*. Madrid: Alianza.
- Tamayo, M. (2004). *El proceso de investigación científica*. Mexico: Limusa.
- Taniyici, Ş. (2010). Europeanization of Political Elite Discourses in Turkey: A Content Analysis of Parliamentary Debates 1994–2002. *Turkish Studies*, 11(2), 181–195 or.
- Tejerina, B. (1992). Nacionalismo y lengua: los procesos de cambio lingüístico en el País Vasco. Madrid: CIS.
- Tejerina, B. (2005). Lengua y economía. Mercado de intercambios simbólicos y consumo de productos lingüísticos en euskera. *Noves SL. Revista de Sociolingüística*. Helbidea: <http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm05hivern/docs/tejerina.pdf>
- Thoenig, J.-C. & Mény, I. (1992). *Las políticas públicas*. Barcelona: Ariel.
- Thomson, R. (2001). The Programme to Policy Linkage: The Fulfilment of Election Pledges on Socio-Economic Policy in the Netherlands, 1986-1998. *European Journal of Political Research*, 40(2), 171–197 or.
- Tollefson, J. W. (1991). *Planning language, planning inequality: language policy in the community*. London: Addison Wesley Longman.
- Toscano-Méndez, M. (2012). Language Rights as Collective Rights: Some Conceptual Considerations on Language Rights. *Res Pública: Revista de Filosofía Política*, 27, 109–118 or.
- Tovar, A. (1980). *Mitología e ideología sobre la lengua vasca: Historia de los estudios sobre ella*. Madrid: Alianza.
- Trim, J. L. M. (1994). Some factors influencing national foreign language policymaking in Europe. In R. D. Lambert (editorea), *Language planning around the world: Contexts and systemic change* (1–16 or.). Washington, DC: National Foreign Language Center at the Johns Hopkins University.
- Tsuda, Y. (1994). The diffusion of English: Its impact on culture and communication. *Keio Communication Review*, 16, 49–61 or.
- Undurraga, A. (2011). Komunitate aniztasuna espazio berean. *Aiurri Aldizkaria*, 270, 3. Helbidea: http://www.aiurri.com/fitxategia_ikusi.php?produktua=astekaria11&publidata=2011-03-04&zenbakia=270&orria=003
- UNESCO (2002). Protecting Endangered Minority Languages: Sociolinguistic Perspectives. *International Journal on Multilingual Societies (IJMS)*, 4(2). Helbidea: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001387/138795E.pdf>

- Urla, J. (2011). Total Quality Language Revival. In A. H. Duchane Monica (editoreak), *Language in Late Capitalism: Pride and Profit* (73–92 or.). New York: Routledge.
- Urrutia, I., Iñarritu, J. & Nikolas, Z. (2012). Euskal Estatuaren eraikuntzaren alde juridikoa: sezesioa eta trinkotze juridiko-politikoa. In *Euskal Estatuari bidea zabaltzen. Herrigintza eta erakundeak* (55–83 or.). Bilbao: Ipar Hegoa.
- Urteaga, E. (2004). *La politique linguistique au Pays Basque*. Paris: L'Harmattan.
- Vaamonde Fernández, J. M. (2003). Cooficialidad lingüística: un reto posible. *Revista de Llengua i Dret*, 29, 53–99 or.
- Van der Stoel, M. (1999). *Report on the linguistic rights of persons belonging to national minorities in the OSCE area and Annex: Replies from OSCE participating states*. The Hague: PSCE High Commissioner on National Minorities.
- Van Dijk, T. A. (1997). What is political discourse analysis? *Belgian Journal of Linguistics*, 11(1), 11–52 or.
- Van Dijk, T. A. (2001). Political discourse and ideology. *Jornadas de Discurso Político, UPF, Barcelona*. Helbidea: <http://www.discourses.org/dis-pol-ideo.htm>
- Van Dijk, T. A. (2006). *Ideología: una aproximación multidisciplinaria*. Barcelona: Gedisa.
- Van Parijs, P. (2000). Must Europe be Belgian? In C. McKinnon & I. Hampsher-Monk (editoreak), *The Demands of Citizenship*. London: Continuum.
- Van Parijs, P. (2010). Linguistic justice and the territorial imperative. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 13(1), 181–202 or.
- Van Parijs, P. (2011). *Linguistic Justice for Europe and for the World*. Oxford: Oxford University Press.
- Vargas, A. (1999). *Notas sobre el Estado y las políticas Públicas*. Bogotá: Almudena.
- Vázquez, M. L. (koordinatzailea). (2006). *Introducción a las técnicas cualitativas de investigación aplicadas a la salud*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Vernet, J. & Punset, R. (2007). *Lenguas y Constitución*. Madrid: Iustel.
- Vernet, J. (1994). La regulación del plurilingüismo en la Administración española. In A. Bastardas & V. Boix (editoreak), *¿Un Estado una lengua? La organización política de la diversidad lingüística* (99–151 or.). Barcelona: Octaedro.
- Vernet, J. (koordinatzailea), Pons, E., Pou, A., Solé, J. R. & Pla, A. M. (2003). *Dret lingüístic*. Valls: Cossetània.
- Volkens, A. (2002). Manifesto Research: Past, Present, and Future. In D. Fuchs, E. Roller & B. Wessels (editoreak), *Bürger und Demokratie in Ost und West. Studien zur politischen Kultur und zum politischen Prozess. Festschrift für Hans-Dieter Klingemann*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Ware, A. (2004). *Partidos políticos y sistemas de partidos*. Madrid: Istmo.

- Weber, R. F. (2007). Individual Rights and Group Rights in the European Community's. Approach to Minority Languages. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 17, 271–361.
- Weber, R. P. (1990). *Basic content analysis*. Sage Publications, Inc.
- Wee, L. (2007). Linguistic human rights and mobility. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 28(4), 325–338 or.
- Weinstein, B. (1990). *Language Policy and Political Development*. Norwood, NJ: Ablex.
- Weinstock, D. M. (2003). The antinomy of language policy. In W. Kymlicka & A. Patten (editoreak), *Language Rights and Political Theory* (250–270 or). Oxford: Oxford University Press.
- Werner, A., Lacewell, O. & Volkens, A. (2011). Manifesto Coding Instructions (4th fully revised edition). Helbidea: https://manifesto-project.wzb.eu/download/papers/handbook_v4.pdf
- West, M. D. (2001). *Theory, method, and practice in computer content analysis*. London: Praeger.
- Wetherell, M., Taylor, S. & Yates, S. (2001). *Discourse Theory and Practice*. London: Sage.
- Williams, C. H. (2013). *Minority Language Promotion, Protection and Regulation: The Mask of Piety. Language and Globalisation*. Basingtoke: Palgrave Macmillan.
- Wilson, J. (2001). Political Discourse. In D. Schiffrin, D. Tannen & H. Hamilton (editoreak), *The Handbook of Discourse Analysis* (398–415 or.). Oxford: Blackwell.
- Woolard, K. & Gahng, T. (1990). Changing language policies and attitudes in autonomous Catalonia. *Language in Society*, 19, 311–330 or.
- Woolard, K. & Schieffelin, B. (1994). Language Ideology. *Annual Review of Anthropology*, 23, 55–82 or.
- Woolard, K. (1992). Language Ideology: Issue and Approaches. *International Pragmatics Association*, 2, 235–249 or.
- Wright, A. (2004). The Politics of Multiculturalism: A review of Brian Berry, 2001, Culture and equality: An egalitarian critique of multiculturalism. *Studies in Philosophy and Education*, 23(4), 299–311 or.
- Wright, S. (2004). *Language policy and Language Planning. From nationalism to Globalisation*. Great Britain: Palgrave Macmillan.
- Wurm, S. A. (2001). *Atlas of the World's Languages in Danger of Disappearing*. Paris: UNESCO.
- Xamar. (2006). *Euskara jendea*. Arre: Pamiela.
- Zabalo, J. & Mateos, T. (2005). Euskara euskal nazioaren funtsa, periferia erdaldunean ere? *Jakin*, 146/147, 165–182 or.

- Zabaltza, X. (2006). *Una historia de las lenguas y los nacionalismos*. Bartzelona: Gedisa.
- Zalbide, M. (1998). Normalización lingüística y escolaridad: un informe desde la sala de máquinas. *Revista Internacional de Estudios Vascos*, 43, 355–424 or.
- Zalbide, M. (2003). *Ahuldutako Hizkuntza Indarberritzea: teoriak zer dio?* Helbidea: http://www.erabili.eus/zer_berri/muinetik/1056974834
- Zapata, M. (2006) Etorkinak eta hizkuntz ereduak. *Jakin*, 154, 57-66 or.
- Zarraga, A., Coyos, J.-B., Hernández, J. M., Joly, L., Larrea, I., V., M. L. (2010). *Soziolinguistikoa Eskuliburua*. Andoain: Soziolinguistika Klusterra. Bilbao
- Zuazo, K. (2001). Ohar zenbait euskara normaltze aldera. *BAT Soziolinguistika Aldizkaria*, 40, 69–74.
- Zubero, I. (2010). *Herritarren konfiantza eta giza kapitala gizarte kulturantzunetan*. Zarautz: Eusko Jaurlaritza.
- Zubiaga, M. (2012). Euskal Estatua eta nazioa, ekintza kolektibo gisa: euskal estatugintzaz. In *Euskal Estatuari bidea zabaltzen. Herrigintza eta erakundeak* (111–140 or.). Bilbao: Ipar Hegoa.

8.2. AZTERKETA CORPUSA: EUSKO LEGEBILTZARRERAKO HAUTESKUNDE PROGRAMAK

Euzko Alderdi Jeltzalea –Partido Nacionalista Vasco (EAJ-PNV)

- EAJ-PNV (1980). *Programa de Gobierno del Partido Nacionalista Vasco*.
- EAJ-PNV (1984). *Programa Electoral. Elecciones al Parlamento Vasco 1984*.
- EAJ-PNV (1986). *Programa Electoral. Elecciones al Parlamento Vasco 1986*.
- EAJ-PNV (1990). *Programa Electoral Autonómicas*.
- EAJ-PNV (1994). *Programa Electoral. Elecciones Autonómicas '94*.
- EAJ-PNV (1998). *Programa Electoral de EAJ-PNV. Elecciones al Parlamento Vasco. 25 de octubre de 1998*.
- EAJ-PNV/EA (2001). *Programa electoral. Elecciones al Parlamento Vasco. 13 mayo 2001*.
- EAJ-PNV/EA (2005). *Nuestro Contrato Social con Euskadi. Acuerdo-Programa de la Coalición PNV-EA con la Sociedad Vasca. 2005-II-28*.
- EAJ-PNV (2009). *Ahora más. Programa electoral 2009. Más de 700 iniciativas a tu servicio*.
- EAJ-PNV (2012). *Compromiso Euskadi. Programa Electoral 2012*.

Ezker Abertzalea [Herri Batasuna (HB), Euskal Herritarrok (EH), Euskal Herria Bildu (EH Bildu)]

HB (1990). *Elecciones Autonómicas 28 Octubre 1990. Ejes Políticos Programáticos.*

HB (1994). *Euskal Herria de izquierdas y abertzale. Propuestas de acción política. Hacia la construcción de Euskal Herria.*

EH (1998). *Euskal Herritarrok. Elecciones 25 de octubre de 1990.*

EH (2001). *Acuerdo Nacional para la soberanía. Donostia, 2001eko martxoaren 31an.*

EH Bildu (2012). *Programa Electoral 2012.*

Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra [Partido Socialista de Euskadi (PSE-PSOE), Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra (PSE-EE)]

PSOE (1980). *Programa de Gobierno. 9 de marzo 1980. PSOE.*

PSOE (1984). *Programa Electoral Elecciones Autonómicas 1984. Por la Paz.*

PSE-PSOE (1986). *Programa Electoral PSE-PSOE. Programa Electoral de Partido Socialista de Euskadi (PSOE) a las Elecciones Autonómicas del 30 de noviembre.*

PSE-PSOE (1990). *Elecciones al Parlamento Vasco 1990. Programa Electoral. PSE-PSOE.*

PSE-EE (1994). *Por un País para todos. Programa Electoral. Elecciones al Parlamento Vasco 1994.*

PSE-EE (1998). *Las Cosas Claras. Euskadi es de todos. Programa Electoral Autonómicas.*

PSE-EE (2001). *Programa Electoral 2001. Programa Electoral Autonómicas 2001.*

PSE-EE (2005). *Programa Elecciones Autonómicas País Vasco 2005. Una Euskadi de todos y para todos.*

PSE-EE (2009). *Programa Electoral Autonómicas 2009. Las elecciones del cambio.*

PSE-EE (2012). *Programa Electoral. Trabajar por lo importante.*

Partido Popular [Alianza Popular (AP), Partido Popular (PP)]

AP (1984). *Programa de Gobierno para el País Vasco (1984-1988).*

AP (1986). *Programa de Gobierno. País Vasco: Elecciones Autonómicas 86.*

PP (1990). *Elecciones al Parlamento Vasco 1990. El futuro es popular. Programa Electoral del Partido Popular del País Vasco.*

PP (1994). *Programa de Gobierno. Nuestra tierra tiene otra fuerza.*

PP (1998). *Por un País de todos. Programa de Gobierno. Elecciones al Parlamento Vasco 1998.*

PP (2001). *Elecciones al Parlamento Vasco 2001. El compromiso de un gobierno para todos.*

PP (2005). *Programa Electoral Elecciones Autonómicas 2005. Nuestro compromiso con todos los vascos.*

PP (2009). *Hay solución. Tú decides. Programa Electoral. Elecciones Autonómicas 09.*

PP (2012). *Programa electoral. +900 ideas pensando en Euskadi. Elecciones al Parlamento Vasco 2012.*

Ezker Anitza [Izquierda Unida - Ezker Batua (IU-EB), Ezker Batua Berdeak (EB-berdeak), Ezker Anitza]]

IU-EB (1986). *Compromiso de Izquierda Unida - Ezker Batua con la sociedad vasca. Elecciones Autonómicas del 30 de noviembre 1986. Ezker Batuak euskal gizartearekin duen konprometua.*

IU-EB (1990). *Euskadi 1990. Vota Izquierda Unida - Ezker Batua. Otra forma de hacer política.*

IU-EB (1994). *Programa Elecciones Autonómicas. Euskadi '91.*

IU-EB (1998). *IU El voto solidario EB. Programa Electoral Autonómicas 1990. Por la paz, por el ejemplo. Por Euskadi ezkerraren ordua.*

IU-EB (2001). *IU Ezker Batua. Una con todos. Un de todos. Elecciones Autonómicas 13-V-2001. Programa Electoral.*

Ezker Batua Berdeak (2005). *Programa Electoral Elecciones Autonómicas. Tu decisión, la izquierda vasca. Zure aukera, hemengo ezkerra.*

Ezker Batua Berdeak (2009). *Programa Autonómicas 2009. Euskadi: ante la crisis otro modelo económico, social y productivo es posible.*

Ezker Anitza (2012). *Hauteskunde Programa Hauteskunde Autonomikoak 2012. Proposamena Euskadi Ezkertierra Helburu. Programa Electoral Elecciones Autonómicas 2012. Propuestas para una Euskadi de izquierdas.*

8.3. DOKUMENTAZIO ZUZENA

10/1982 Legea, azaroaren 24koa, *Euskararen erabilera normalizatzeko oinarritzkoa*. In 32 EHAA, 1983ko azaroaren 24ean. Helbidea: http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/euskara_legearen_i_tzulpen%20berria%20IZO.pdf

13/1982 Lege Organikoa, abuztuaren 10ekoa, *Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri Eta Hobetzeari Buruzkoa*. In 106 NAO, 1982ko irailaren 3an. Helbidea: http://www.navarra.es/home_eu/Navarra/Derecho+navarro/lexnavarra/RegimenForalSimbolos/LO131982-00.htm?NRMODE=Published

18/1986 Foru Legea, abenduaren 15ekoa, *Euskarari buruzkoa*. In 154. NAO, 1986ko abenduaren 17an. Helbidea:

http://www.navarra.es/home_eu/Navarra/Derecho+navarro/lexnavarra/IndicesPorDepartamentos/Educacion/Vascuence/LF181986-04.htm

3/1979 Lege Organikoa, abenduaren 18koa, *Euskal Autonomia Erkidegoko Autonomia Estatutua*. In 12. EHAAn, 1980ko urtarrilaren 12an. Helbidea:

http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/e_estatuto.pdf

Constitución Española de 1978. In 311 BOE, 1978ko abenduaren 29an. Helbidea:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>

Europako Kontseilua (1992). *Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna*. Helbidea: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/148.htm>

Euskararen Aholku Batzordea (1983). *Euskararen politikarako oinarriak*. Zamudio: Eusko Jaurlaritza.

Euskararen Aholku Batzordea (1998). *Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia*. Helbidea:

http://www.euskara.euskadi.eus/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/ebpn_eusk.pdf

Euskararen Aholku Batzordea (2009). *Bases para la política lingüística de principios del siglo XXI*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.

Euskararen Aholku Batzordea (2013). *Euskararen erabileraren normalizazioa herri administrazioan. IV. Plangintza (2008-2012). Ebaluazio txostena*. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza.

Euskararen Aholku Batzordea (2013). *V. Plangintza. EAEko herri administrazio eta erakundeetan euskararen erabilera normalizatzeko planetarako irizpide orokorrak*. Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza. Eusko Jaurlaritza.

Euskararen Aholku Batzordea (2014). Eusko Jaurlaritzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko Plan Nagusia: V. plangintzaldia (2013-2017). In *Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkaria*, 16.

Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza (2011). *EBPNren Marko Orokorra. Esparrua Helburua Estrategia Ekintza*. Helbidea: http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/2011_ebpn_deialdia/eu_deialdia/adjuntos/ebpnren_marko_orokorra_eu.pdf

Konstituzio Auzitegiaren 84/1986 Epaia, ekainaren 26koa. In 159 BOE, 1986ko uztailaren 4koa. Helbidea: <https://www.boe.es/boe/dias/1986/07/04/pdfs/T00032-00034.pdf>

Konstituzio Auzitegiaren 337/1994 Epaia, abenduaren 23koa. In 19 BOE, 1995ko urtarrilaren 23koa. Helbidea:

<http://hj.tribunalconstitucional.es/HJ/eu/Resolucion/Show/2854>

La Constitution du 4 octobre 1958 de la République française, 1958ko urriaren 4koa. Helbidea: http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution_01-2015.pdf

8.4. HELBIDE ELEKTRONIKOAK

Euskal Erakunde Publikoa. Helbidea: www.eke.org

Euskal Herria Bildu. Helbidea: www.ehbildu.eus

Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseilua. Helbidea: <http://www.kontseilua.eus/>

Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco. Helbidea: www.eaj-pnv.eus/

Eusko Jaurlaritza. Helbidea: www.euskadi.net

Eusko Legebiltzarra. Helbidea: www.legebiltzarra.eus/

Eustat. Euskal Estatistika Institutua. Helbidea: www.eustat.es

Ezker Abertzalea. Helbidea: www.ezkerabertzalea.info

Ezker Anitza – Izquierda Unida. Helbidea: www.ezker-anitza-org

Hizkuntza Eskubideen Behatokia. Helbidea: www.behatokia.org

Partido Popular del País Vasco. Helbidea: www.ppvasco.com

Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra. Partido Socialista Obrero Español.
Helbidea: www.socialistasvascos.com

Regional Manifestos Project. Blog *Programas al desnudo*. Helbidea:
www.blogs.deusto.es/programasaldesnudo/

Unesco. Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura. Helbidea: <http://www.unesco.org/>

IX. ERANSKINA

Eranskinak legebiltzarrerako hauteskunde programen eduki azterketa burutzeko eraiki dan kodifikazio liburua biltzen dau.

9.1. KODIFIKAZIO LIBURUA

Kodifikazio liburuak honako edukiak biltzen dauz:

AURKIBIDEA

I.	Ikerketa objektua: hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia.....	552
II.	Kodifikazio prozeduraren faseak	552
III.	Kodifikazio prozeduraren 2. fasea: azterketa dokumentuen prestaketa	553
IV.	Kodifikazio prozeduraren 3. fasea: azterketa dokumentuak esaldi-muinetan banatzea...	554
V.	Kodifikazio prozeduraren 4. fasea: esaldi-muinak kodifikatzea	555
A.	Aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazioa	555
a.	Atributuzko aldagaiak.....	556
b.	Hizkuntza politikaren azterketarako aldagai eksklusiboak	556
c.	Hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai eksklusiboak	556
d.	Hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai lagungarri eta partekatuak	556
B.	Aldagaien kode-zerrendak eta euren deskribapena.....	557
a.	Alderdi politikoa (A.P.)	557
b.	Hauteskunde urtea (H.U.)	558
c.	Koalizioa (KO)	559
d.	Hauteskunde ordezkartza esparrua (H.O.E.).....	559
e.	Eduki mota (E.M.)	559
f.	Hizkuntza (H)	560
g.	Alorra (AL).....	562
h.	Azken helburuak (A.H.).....	566
i.	Hizkuntza politika proposamenak (H.P.).....	566
j.	Estatua eta alkarketak (E. A.)	571
k.	Balio euskarriak	574
l.	Aplikazio esparrua (A.E.)	578
m.	Onuradunak (ON)	579

I. Ikerketa objektua: hizkuntza politika eta hizkuntza ideologia

Kodifikazio honen ikerketa objektua alderdi politikoen hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak dira eta azterketa dokumentuak hauteskunde programak. Hizkuntza politika gizarte edo komunitate linguistiko baten hizkuntza jarreran eragiteko nahita eta etorkizunari begira bideratzen diren politika ekimenen multzoa da. Hizkuntza ideologia gizarte eta kultura balio batzuk sostengatutako hizkuntzen gainean konpartitzen diren jarrera eta sinismen sistema da.

II. Kodifikazio prozeduraren faseak

Hauteskunde programen kodifikazio prozedurak 4 fase desbardin biltzen dauz:

1. Hauteskunde programen corpus digitala osatu.

Formato digitalizatuan dagozan hauteskunde programen kasuan, ikerlariaren egitekoa dokumentua formato editagarri bihurtzea izango da. Papelean dagozan hauteskunde programen kasuan, dokumentuak digitalizatu egin beharko dira lehenengo. Horretarako prozedura errazena dokumentuak eskaneatzea eta OCR bidez testu arrunt bilakatzea izango da.

2. Hauteskunde programa osoetatik hizkuntzei buruz diharduen testu zatiak sailkatu eta azterketa dokumentuak sortu.

Kodifikazio honen xedea hizkuntza politikak eta hizkuntza ideologiak aztertzea da. Hortaz, hauteskunde programa osoak ordeztu, hizkuntzei buruz diharduen hauteskunde programa atalak bakarrik izango dira aztergai. Hauteskunde programa bakoitzetik azterketa dokumentu banatu bat sortuko da.

3. Azterketa dokumentuak esaldi-muinetan banatu.

Azterketa dokumentu bakoitzaren edukia esaldi-muin deritzon kodifikazio-unitateetan banatuko da. Gero, eratutako esaldi-muin zerrenda osoa kalkulu orrialde batera pasatuko da. Azterketa dokumentu guztietako esaldi-muin zerrendak kalkulu orrialde bakarrean bilduko dira datu-base bat eraikiz.

4. Esaldi-muinak kodifikatu.

Aldibereko kodifikazioa erabiliz, esaldi-muin bakoitza ikerketa aldagai desbardinaren arabera kodetuko da: atributuzko ikerketa aldagaien arabera – esaldi-muina identifikatzen laguntzen dabenak- eta edukizko ikerketa aldagaien arabera – esaldi-muinaren eduki politiko-ideologikoa edota informazio lagungarria biltzen dabezanak.

III. Kodifikazio prozeduraren 2. fasea: azterketa dokumentuen prestaketa

Hauteskunde programak dokumentu editagarri bihurtu eta ostean (kodifikazio prozeduraren 1. fasea), azterketa corpora prestatzeari ekingo jako (kodifikazio prozeduraren 2. fasea). Hau da, aztergai diren hauteskunde programetako hizkuntzen inguruko testu zatiak sailkatuko dira eta bakoitza dokumentu bereizi batean bildu.

Hizkuntzen inguruko testu zatiak sailkatzeko ondorengo prozedura jarraituko da:

- Hizkuntzei erreferentzia egiten deusien hitz-gakoen zerrenda eraiki.
Hitz-gakoen zerrenda eraikitze bide zehatzena testu idatzien hitz kontaketa burutzen dauan aplikazio edo programa bat erabiltzea izango da. Esaterako ATLAS.ti programaren "wordcruncher" aukera. Honekin testu baten agertzen diren hitz guztien zerrenda osatuko da. Zerrendan hizkuntzei erreferentzia egiten deusien terminoak aukeratuko dira eta hitz-gakoen zerrenda eraikiko da. Hitz-gakoen zerrenda eraikitzerakoan termino bakoitzaren sustraia bakarrik hartuko da kontuan. Esaterako, euskaraz, euskararen, euskararentzako, etab. "euskara" hitz-gakoaren baitan bilduko dira.

lkerketa honetarako eraiki dan hitz-gakoen zerrenda honakoa da:

- *euskera*
- *euskara*
- *vasco (hizkuntza adieran)*
- *vascuence*
- *castellano*
- *español (hizkuntza adieran)*
- *inglés*
- *francés (hizkuntza adieran)*
- *alemán (hizkuntza adieran)*
- *idioma*
- *lengua*
- *lingü(ista/ística/etab.)*
- *euskaldun(izar/ización/etab.)*
- *normaliza(r/ción/etab.) (hizkuntzaren normalizazioari erreferentzia egitekotan)*
- *políglota*
- *parlan(te)*
- *euskaldun (hiztuna)*

- Hizkuntzei buruzko hitz-gakoen zerrenda erabilia, hauteskunde programetako hizkuntzen inguruko testu zatiak sailkatu.

Testu editorearen bilaketa tresna erabiliko da hizkuntzei buruzko hitz-gakoak hauteskunde programetan bilatzeko. Bilaketa bakoitza egiterakoan hitz-gakoa beregain hartzen dauan esaldia ezeze inguruko testu zatia be irakurriko da. Modu horretan, hizkuntzei buruz diharduen testu zati osoa aukeratuko da. Testu zatiok Word dokumentu barri batean gordeko dira (azterketa dokumentua). Hitz-gako bakoitzaren bilaketa egin ahala, barriak diren testu zatiak azterketa dokumentuari gehituko jakoz, beti testu zatiok hauteskunde programan daben ordena errespetatuz. Prozedura hitz-gakoen zerrenda osoa bilatu arte luzatuko da.

Azterketa dokumentu bakoitza zein alderdi politikori, zein hauteskunde motari eta zein urteri dagokion argi egon beharko da. Egokiena informazio guzti hau azterketa dokumentuen izenean gordetzea izango da. Esaterako: "EAJ ELHP 1980" (Euzko Alderdi Jeltzalea. Eusko Legebiltzarrerako Hauteskunde Programa. 1980).

IV. Kodifikazio prozeduraren 3. fasea: azterketa dokumentuak esaldi-muinetan banatzea

Behin azterketa dokumentuak prestatuta (kodifikazio prozeduraren 2. fasea) azterketa dokumentuen edukia esaldi-muinetan banatuko da (kodifikazio prozeduraren 3. fasea).

Esaldi-muinak zuzentasunez bereizteko oinarritzko irizpide batzuk jarraitu beharko dira. Irizpideak honeexek dira:

- Esaldi-muin baten gehienezko luzeera esaldia izango da.
- Esaldi baten azpian esaldi-muin desbardinak bereizterakoan:
  - o Hizkuntza politika proposamen bakoitza esaldi-muin bat izango da.
  - o Hizkuntza politika proposamen baten zergaitia ala justifikazioa esaldi-muin barri moduan joko da, proposamenaren argumentazio ideologikoa dalako, hau da, adierazpen ideologikoa.
  - o Adierazpen ideologiko edukiari erantzuten deutesen testu zatiak esaldi-muinetan bereizterakoan: argumentazio, justifikazio barri bakoitza esaldi-muin bat izango da. Horrela, argumentazio zentralak eta bigarren mailako argumentazio partzialak be esaldi-muin bereiztuetan banatuko dira, helburua testuak eskainitako informazioa maximizatzea baita.

Esaldi-muin bakoitza lerro desbardin batean bilduko da; hau da, esaldi-muinak paragrafo saltoen bidez bereiztuko dira.

- Behin azterketa dokumentu guztia esaldi-muinetan banatutakoan, testu osoa taula bihurtu eta kalkulu orrialde batean gordeko da. Kalkulu orrialdean esaldi-muin bakoitzak lerro bat izango dau. Esaldi-muin bakoitzari atxikiko jakozan aldagaiak lerro berberan baina ondoz ondoko zutabeetan bilduko dira.

Aztergai izango diren aterketa dokumentu guztiak kalkulu orrialde berean batuko dira datu basea eraikitzeko.

Ikerketa honetan Excel softwarea erabili da behin hauteskunde programen kodifikazioa burututakoan azterketa estadistikoak egiteko tresna egokia dalako.

1. irudia: Datu basea Excelen

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1	E.M.	Testua	A.P	U	K	H.O.E.	H	AL	E.M	A.H.	H.P	LOTURAK	BALIOAK	A.E	ON
1		Realizar una adecuada pedagogía social a favor de considerar la promoción y garantía progresiva del uso del euskera													
2															
3	2	como factor de convivencia													
4	3	y cohesión social,													
5	4	y a favor de una efectiva igualdad de oportunidades de uso lingüístico,													
6	5	incrementando el prestigio social del euskera.													
7	6	Todo ello con el objetivo de avanzar con el mayor consenso social posible													
8	7	hacia un bilingüismo social													
9	8	cada vez más armonioso, equilibrado e igualitario.													

ITURRIA: norberak egina.

V. Kodifikazio prozeduraren 4. fasea: esaldi-muinak kodifikatzea

Aztergai izango diren azterketa dokumentu guztiak esaldi-muinetan banatu eta Excel orrialde batean bildutakoan (kodifikazio prozeduraren 3. fasea), esaldi-muinak kodifikatzeari ekingo jako (kodifikazio prozeduraren 4. fasea).

A. Aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazioa

Hizkuntza politika eta hizkuntza ideologiaren ikerketarako eduki azterketak aldagai anitzeko eta aldibereko kodifikazio eredua jarraitzen dau. Hau da, aztergai dan esaldi-muin bakoitzak kodifikazio askotarikoa bereganatuko dau aldagai desbardinak aintzat hartuta. Aldagaiak hiru taldetan bereiztu daitezke: atributuzko aldagaiak, aldagai eksklusiboak (hizkuntza politikarenak eta hizkuntza ideologiarenak) eta aldagai lagungarri edo partekatuak. Aldagaiak honakoak dira eta ondorengo galderei erantzungo deusie:

a. Atributuzko aldagaiak

Atributuzko aldagaiek esaldi-muina eta bere egile dan alderdi politikoa identifikatzeko informazio deskriptiboa eskaintzen dabe:

- **Alderdi politikoa (A.P.):** nork esana da esaldi-muina?
- **Hauteskunde urtea (U):** noiz esana da esaldi-muina?
- **Bakarka ala koalizioan (K):** esaldi-muinaren egile dan alderdi politikoa bakarka ala koalizioan aurkeztu da hauteskundeetara?
- **Hauteskunde ordezkaritza esparrua (H.O.E.):** esaldi-muinaren egile dan alderdi politikaren hauteskunde ordezkaritza esparrua zein da?

Esaldi-muin guztiak atributuzko lau aldagaion arabera kodifikatuko dira.

b. Hizkuntza politikaren azterketarako aldagai eksklusiboak

Hizkuntza politika moduan definitutako esaldi-muinak *hizkuntza politika proposamenak* eta/edo *azken helburuak* aldagaian baitan kodetuko dira:

- **Hizkuntza politika proposamenak (H.P.):** zein hizkuntza politika ekimen zehatz da/dira proposagai?
- **Azken Helburuak (A.H.):** zein da/dira hizkuntza politikaren bidez lortu nahi da/diran azken helburua/k?

c. Hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai eksklusiboak

Hizkuntza ideologia edo adierazpen ideologiko moduan definitutako esaldi-muinak *estatusa eta alkarketa* eta/edo balio euskarriak aldagaian baitan kodetuko dira:

- **Estatusa eta alkarketak (E.A.):** hizkuntza/k zein estatus jasotzen dabe eta/edo zein ideiekin lotzen da/dira?
- **Balio euskarriak (B.E.):** hizkuntza/k eda hizkuntza politika hizpide da/diranean zein gizarte balio aipatzen da/dira?

d. Hizkuntza politikaren eta hizkuntza ideologiaren azterketarako aldagai lagungarri eta partekatuak

Esaldi-muinek informazio politiko-ideologikoa biltzeaz gainera, informazio osagarria biltzen daben aldagai lagungarri eta partekatuen arabera kodetuko dira:

- **Eduki mota (E.M.):** esaldi-muinaren edukia politikoa ala ideologikoa da?
- **Hizkuntza (H):** zein hizkuntza da/dira esaldi-muinean hizpide? Hau da, zein hizkuntza da/dira politika proposamen ala adierazpen ideologikoaren xede?
- **Alorra (Al):** zein alorretara dago zuzendua hizkuntza politika proposamena ala adierazpen ideologikoa?
- **Aplikazio esparrua (A.E.):** zein da hizpide dan hizkuntza politika proposamenaren ala adierazpen ideologikoaren barruti geografikoa?
- **Onuradunak (O):** nori zuzendua dago hizkuntza politika proposamena ala adierazpen ideologikoa?

Behin esaldi-muin guztiak kodetuta datu baseak honako itxura hartuko dau:

2. irudia: Datu basea kodetuta

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1	N	QF	A.P	U	K	H.O.E.	H	AL	E.M	A.H.	H.P	E.A.	B.E.	A.E	ON
2	1	PROPUGNAMOS UNA EUSKADI COMPROMETIDA CON EL EUSKERA	1	2012	1	2	2	10	2				10	3	1
3	2	PROPUGNAMOS UNA EUSKADI COMPROMETIDA CON (...) LA CONVIVENCIA LINGÜÍSTICA.	1	2012	1	2	6	80	2				3	3	1
4	3	EAJ-PNV va a situar la política lingüística en la centralidad de la actuación del gobierno.	1	2012	1	2	1	28	1		2			3	12
5	4	Siendo la convivencia lingüística uno de los pilares de la propia convivencia social en Euskadi,	1	2012	1	2	6	80	2				3	3	1
6	5	vamos a promover un bilingüismo	1	2012	1	2	6	80	1	1	1			3	1
7	6	lo más igualitario y equilibrado posible,	1	2012	1	2	6	80	2		9		2	3	1
8	7	que garantice de manera efectiva la igualdad de oportunidades	1	2012	1	2	6	10	1		9		2	3	1
9	8	y la libertad lingüística de los ciudadanos.	1	2012	1	2	6	80	1		9		1	3	1
10	9	Atendiendo a la actual situación social de las dos lenguas oficiales,	1	2012	1	2	6	80	2				18	3	1
11	10	desarrollaremos una política lingüística proactiva y efectiva,	1	2012	1	2	2	10	2				17	3	1
12	11	que nos acerque a la plena normalidad del euskera.	1	2012	1	2	2	10	1	3	2			3	1
13	12	Por ello, recuperando el lugar central que corresponde a la política lingüística en la agenda política,	1	2012	1	2	1	28	2				10	3	12
14	13	impulsaremos en la totalidad de los departamentos y áreas del gobierno un uso de las dos lenguas oficiales	1	2012	1	2	6	20	1		21			3	16
15	14	que coadyuve a la sostenibilidad de nuestra pluralidad lingüística.	1	2012	1	2	6	20	1		2			3	16
16	15	Por tanto, la política lingüística será una de las líneas de actuación transversales de nuestra acción de gobierno.	1	2012	1	2	1	10	2				10	3	12

ITURRIA: norberak egina.

B. Aldagaien kode-zerrendak eta euren deskribapena

Aldagai bakoitza kode-zerrenda batek osatua dago. Behin esaldi-muina zein ikerketa aldagaien arabera kodetuko dan erabakita, aldagai bakoitzean esaldi-muinaren edukiaren deskribatzaile dan kode bat atxikiko jako.

a. Alderdi politikoa (A.P.)

Aldagai honen bidez kodifikagai dan esaldi-muina zein alderdi politikorena dan adieraziko da.

1. kodea: EAJ

Euzko Alderdi Jeltzalearen (EAJ) esaldi-muina.

2. kodea: Ezker Abertzalea

Ezker abertzalearen esaldi-muina. Ezker Abertzalearen baitan doaz Herri Batasuna (HB), Euskal Herritarrok (EH), Euskal Herrietako Alderdi Komunista (EHAK) eta Euskal Herria-Bildu (EHBildu).

3. kodea: PSE-EE

Partido Socialista de Euskadi - Euskadiko Ezkerra-ren (PSE-EE) esaldi-muina. Kode honen baitan joango dira Partido Socialista Obrero Español (PSOE), Partido Socialista de Euskadi (PSE) eta Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra (PSE-EE).

4. kodea: PP

Partido Popularra-ren esaldi-muina. Kode honen baitan joango dira Alianza Popular (AP) eta Partido Popular Vasco (PP).

5. kodea: Ezker Anitza

Ezker Anitzaren esaldi-muina. Kode honen baitan joango dira Izquierda Unida - Ezker Batua (IU.EB), Ezker Batua Berdeak (EB-Berdeak) eta Ezker Anitza.

b. Hauteskunde urtea (H.U.)

Aldagai honen bidez kodifikagai dan esaldi-muina zein hauteskunde urteri dagokion adieraziko da.

Kodea: 1980

1980ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 1984

1984ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 1986

1986ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 1990

1990eko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 1994

1994ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 1998

1998ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 2001

2001eko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 2005

2005eko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 2009

2009ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

Kodea: 2012

2012ko Eusko Legebiltzarreko hauteskunde programaran bateko esaldi-muina.

c. Koalizioa (KO)

Aldagai honen bidez kodifikagai dan esaldi-muinaren egilea dan alderdi politikoa hauteskundeetara bakarrik ala koalizioan joan dan adieraziko da.

1. kodea: Koalizioa EZ

Alderdi politikoa bakarrik aurkeztu da hauteskundeetara, beste alderdi bat ala batzuekaz koalizioan joan barik.

2. kodea: Koalizioa BAI

Alderdi politikoa beste alderdi bategaz ala batzuekaz aurkeztu da hauteskundeetara.

d. Hauteskunde ordezkartza esparrua (H.O.E.)

Aldagai honen bidez kodifikagai dan esaldi-muinaren egilea dan alderdi politikoaren hauteskunde ordezkartza esparrua zein dan adieraziko da.

1. kodea: EAEn bakarrik

Alderdi politikoaren hauteskunde ordezkartza EAEra mugatzen da.

2. kodea: Euskal Herria

Alderdi politikoaren hauteskunde ordezkartza Nafarroako Foru Erkidegora eta Iparraldean barnean hartzen dauan Pirineo Atlantikoetako Departamentura zabaltzen da.

3. kodea: Espainiar Estatua

Alderdi politikoaren hauteskunde ordezkartza Espainiar Estatura zabaltzen da.

e. Eduki mota (E.M.)

Aldagai honen bidez esaldi-muina hizkuntza politika edo hizkuntza ideologia moduan sailkatuko da.

1. kodea: Hizkuntza politika proposamena

Esaldi-muinak hizkuntza politika ekimen bat edo hizkuntza politikaren bidez lortu nahi dan azken helburu linguistiko bat agertzen dau.

Hizkuntza politika moduan kodetutako esaldi-muinak hizkuntza politikari modu eksklusiboan zuzendutako ikerketa aldagaietan jasoko dau bere eduki zehatzari lotutako kodeketa (*hizkuntza politika proposamenak* edo *azken helburuak* aldagaietan).

Esaldi-muinaren formulazio zentrala politikoa izan arren informazio ideologikoa be biltzen badau, hizkuntza ideologiari modu eksklusiboan zuzendutako ikerketa aldagaietan be izango da kodifikatua (*estatusa eta alkarketak* edo *balio euskarriak* aldagaietan).

2. kodea: Adierazpen ideologikoa

Hizkuntza politika proposamen moduan identifikatzen ez diren esaldi-muin guztiak adierazpen ideologiko moduan kodifikatuko dira.

Adierazpen ideologiko moduan kodetutako esaldi-muinak hizkuntza ideologiari modu eksklusiboan zuzendutako aldagaietan jasoko dau bere eduki zehatzari lotutako kodeketa (*estatus eta alkarketak* edo *balio euskarriak* aldagaietan).

Esaldi-muinaren formulazio zentrala ideologikoa izan arren informazio politiko be biltzen badau, hizkuntza politikari modu eksklusiboan zuzendutako ikerketa aldagaietan be izango da kodifikatua (*hizkuntza politika proposamenak* edo *azken helburuak* aldagaietan).

f. Hizkuntza (H)

Aldagai honen bidez esaldi-muinak zein hizkuntza/k dauan/dauzan hizpide adieraziko da.

Esaldi-muin batean bi hizkuntza edo gehiago badira hizpide eta hizkuntza konbinaketa hori kode zerrendan ez badago bilduta, kodetzaileak erabakiko dau zein hizkuntza kodetu ikerketa objektua eta diskurtsoan hizkuntzetako bakoitzak jasotako lehentasun maila kontuan hartuta.

1. kodea: Hizkuntzak orokorrean

Hizkuntza jakin bat zehaztu barik mintzairak orokorrean dira hizpide: *lenguas, politica linguistica*. Esaldi-muinaren formulazioak *orokorrean* kodeari erantzuten badeutso, baina esaldi-muinaren testuinguru hurbila aztertuz kodetzailea hizkuntza zehazteko gai bada, zehaztearen aldeko apustua egingo da.

2. kodea: Euskara

Euskara da hizpide eta helburu.

3. kodea: Gaztelania

Gaztelania da hizpide eta helburu.

4. kodea: Frantsesa

Frantsesa da hizpide eta helburu.

5. kodea: Ingelesa

Ingelesa da hizpide eta helburu. Baliteke esaldi-muinean ingelesa hitza erabili ordez *lingua franca*, hizkuntza internazionala, etab. erabiltzea. Termino

alternatiboon atzean ingelesa aurkitzen dala argi badago esaldi-muina *ingelesa* kodearen baitan kodetuko da.

6. kodea: Euskara eta gaztelania

Euskara eta gaztelania biak batera dira hizpide eta helburu.

Alderdi politikoak EAEko errealitate soziolinguistikoari, linguistiko-kulturalari, etabarrerri erreferentzia egiten badeutso, hizkuntzok esplizitoki aipatu ez arren, esaldi-muina *euskera eta gaztelania* kodearen baitan kodetuko da. Esaldi-muinaren ingurune testuala irakurrita beste hizkuntza batzuk be tartean egon daitekezala ikusten bada, kodetzaileak beste kode aproposago bat erabiliko dau.

7. kodea: Euskara eta ingelesa

Euskara eta ingelesa dira hizpide eta helburu.

8. kodea: Euskara eta frantsesa

Euskara eta frantsesa dira hizpide eta helburu.

9. kodea: Euskara, gaztelania eta ingelesa

Euskara, gaztelania eta ingelesa dira hizpide eta helburu.

10. kodea: Euskera, gaztelania, frantsesa

Euskara, gaztelania eta frantsesa dira hizpide eta helburu.

Alderdi politikoak Euskal Herriko errealitate soziolinguistikoari, linguistiko-kulturalari, etabarrerri erreferentzia egiten badeutso, hizkuntzok esplizitoki aipatu ez arren, esaldi-muina *euskera, gaztelania eta frantsesa* kodearen baitan kodetuko da. Esaldi-muinaren ingurune testuala irakurrita beste hizkuntza batzuk be tartean egon daitekezala ikusten bada, kodetzaileak beste kode aproposago bat erabiliko dau.

11. kodea: Gaztelania eta frantsesa

Gaztelania eta frantsesa dira hizpide eta helburu.

12. kodea: Atzerriko hizkuntzak

Atzerriko hizkuntzak dira hizpide eta helburu, hau da, alderdi politikoak erreferentziazat hartzen dauan lurraldetik kanpoko hizkuntzak orokorrean (atzerriko hizkuntzak, Europako hizkuntzak, etab.) edo ingelesa ez beste mintzaira zehatzak (alemana, txinera, etab.).

13. kodea: Etorkinen ala gitxiengo etnikoen hizkuntzak

Etorkinen edo gitxiengo etnikoen hizkuntzak dira hizpide eta helburu.

14. kodea: Estatuko, eskualdeko hizkuntzak

Estatu Espainiarreko edota Frantseseko hizkuntzak orokorrean ala eskualdetako hizkuntzak dira hizpide eta helburu.

Alderdi politikoak Espainiar Estatuko lurraldeko errealitate soziolinguistikoari, linguistiko-kulturalari, etabarrerri erreferentzia egiten badeutso, hizkuntzok esplizitoki aipatu ez arren, esaldi-muina *estatuko, eskualdeko hizkuntzak* kodearen baitan kodetuko da. Esaldi-muinaren ingurune testuala irakurrita beste hizkuntza batzuk be tartean egon daitekezala ikusten bada, kodetzaileak beste kode aproposago bat erabiliko dau.

15. kodea: Eleaniztasuna

Eleaniztasuna da hizpide eta helburu.

16. kodea: Hizkuntza gitxituak

Hizkuntza gitxituak dira hizpide eta helburu.

17. kodea: Beste

Kode-zerrendan aipatzen ez dan hizkuntza ala hizkuntza konbinaketaren bat da hizpide eta helburu.

18. kodea: Berezko hizkuntza

Berezko hizkuntzak dira hizpide eta helburu.

19. Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania ala frantsesa

Estatuko eskualdeko hizkuntzak eta gaztelania ala frantsesa dira hizpide eta helburu.

g. Alorra (AL)

Aldagai honen bidez hizkuntza politika proposamena zein esparruri dagokion edo adierazpen ideologikoa zein esparrutan kokatzen dan adieraziko da.

10. kodea: Orokorrean

Alor zehatz batean ezin kodifikatu daitekezan esaldi-muinak edo hizpide dan hizkuntza politika esparrua kodifikazio zerrendan zehaztuta ez badago, *orokorrean* kode zabalaren barruan kodifikatu.

20. kodea: Herri administrazioa

Herri administrazioa modu orokorrean helburu daben esaldi-muinak kodifikatzeko bakarrik erabili. Kode zehatzak lehenetsi *herri administrazioa* kodearen aurretik. Hizpide dan herri administrazioiko esparrua ez badago zehaztuta kodifikazio zerrendan, *herri administrazioa* kode zabalaren barruan kodetu.

21. kodea: Epaitegiak

Epaitegiak helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu.

22. kodea: Ertzaintza

Ertzaintza helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

23. kodea: Osasuna

Osasun sistema helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

24. kodea: Udal eta Foru Aldundi administrazioa

Udal administrazioa zein Foru Aldundi Administrazioa helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

25. kodea: Hizkuntza politika erakundeak

Hizkuntza politika ala hizkuntza normatibizazioa lan esparru daben erakundeak, esaterako, Hizkuntza Politika Sailburuordetza, Euskararen Aholku Batzordea, etab. helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

26. ¹⁹²**27. kodea: Estatuko administrazioa**

Estatuko administrazioa modu orokorrean helburu daben esaldi-muinak kodifikatu. Epaitegiak estatuko administrazio pean egon arren, modu banatuan kodetuko dira *epaitegiak* kodearen azpian.

28. kodea: Ordezkaritza politikoak

Ordezkaritza politikoak helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu: legebiltzarra, alderdi politikoak, gobernua, etab.

29. kodea: Nazioarteko erakundeak

Nazioarteko erakunde desbardinak helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu: Europar Batasuneko erakundeak, etab.

30. kodea: Irakaskuntza

Irakaskuntza modu orokorrean helburu daben esaldi-muinak kodifikatzeko bakarrik erabili. Kode zehatzak lehenetsi *irakaskuntza* kodearen aurretik. Hizpide dan irakaskuntza esparrua ez badago zehaztuta kodifikazio zerrendan, *irakaskuntza* kode zabalaren barruan kodetu.

31. kodea: Eskola

Eskola mintzagai daben esaldi-muinak kodifikatu. Hizpidea irakaskuntza orokorrean izanda be, sakoneko gaia eskola dala ikusten bada, eskola moduan kodetuko da.

32. kodea: Lanbide heziketa

Lanbide heziketa helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

33. kodea: Unibertsitatea eta ikerketa zentroak

Unibertsitatea zein ikerketa zentroak helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

¹⁹² Kode liburua hauteskunde programak kodetu ahala eraiki da eta prozesuan zehar zenbait kode desagertu edota fusionatu egin dira. Horregaitik, kode zerrendan hainbat zenbaki hutsik dagoz.

34. kodea: Hizkuntza eskolak, euskaltegiak

Hizkuntza eskolak edo euskaltegiak helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

35. kodea: Helduentzako eskolak

Helduei zuzendutako eskolak helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu. Helduen eskolak hizkuntza eskola badira *hizkuntza eskolak, euskaltegiak* kodearen barnean kodetu dira.

40. kodea: Komunikabideak

Komunikabideak modu orokorrean helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatzeko bakarrik erabili. Kode zehatzak lehenetsi *komunikabideak* kodearen aurretik. Hizpide dan komunikabide esparrua ez badago zehaztuta kodifikazio zerrendan, *komunikabideak* kode zabalaren barruan kodetu.

41. kodea: EiTB

EiTB, irrati telebista publikoa helburu daben esaldi-muinak kodifikatu. Lehenestu *EiTB* kodea *irratia* eta *telebista* kodeen aurretik.

42. kodea: Prentsa idatzia

Prentsa idatzia (egunkariak, aldizkariak) helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

43. kodea: Irratia

Irratia helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

44. kodea: Telebista

Telebista helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

50. kodea: Teknologia barriak

Teknologia barriak (internet, etab.) helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

60. kodea: Lan-mundua

Lan mundua helburu daben esaldi-muinak kodifikatu: enpresa mundua, merkataritza, ostalaritza, etab.

70. kodea: Kultura eta kulturgintza

Kultura eta kulturgintza modu orokorrean helburu dabezan esaldi-muinak kodifikatzeko bakarrik erabili. Kode zehatzak lehenetsi *kultura eta kulturgintza* kodearen aurretik. Hizpide dan kultura eta kulturgintza esparrua ez badago zehaztuta kodifikazio zerrendan, *kultura eta kulturgintza* kode zabalaren barruan kodetu. Ondare eta identitatearen inguruko esaldi-muinak kode honen barruan kodetu. Kultura eta hizkuntza binomioa adierazten daben esaldi-muinak kode honen barruan kodetu.

71. kodea: Literatura, liburugintza

Literatura zein liburugintza helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

72. kodea: Antzerkia

Antzerkia helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

73. kodea: Musika eta kantagintza

Musika, kantagintza helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

74. kodea: Euskararen normatibizazio-normalizazioaren aldeko erakundeak

Euskararen normatibizazioaren eta normalizazioaren alde lanean diharduen erakunde, elkarte, etabarrak helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu; esaterako, Euskaltzaindia. Euskararen normalizazioa euren egitekoaren parte izan arren erakundeen lan-esparrua gehiago zehaztu badaiteke, esaterako, *euskaltegiak*, *komunikabideak* edo bere azpi-kategoriak, *kultura eta kulturgintza* edo bere azpi-kategoriak, etab., azken kodeok lehenetsi *euskararen normatibizazioaren normalizazioaren aldeko erakundeak* kodearen aurretik.

75. kodea: Zinea

Zinea helburu daben esaldi-muinen kodifikazioa.

80. kodea: Gizartea

Gizartea eta gizarte bizitza modu orokorrean helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu: hizkuntzen egoera soziolinguistikoa deskribatuz, bizikidetzaren linguistikokoaren inguruko adierazpenak eginez, etab. Kode zehatzak lehenetsi gizarte bizitza kodearen aurretik. Hizpidean gizarte bizitza esparrua ez badago zehaztuta kodifikazio zerrendan, *gizartea* kode zabalaren barruan kodetu.

81. kodea: Aisia

Aisia eta aisiazko ekimenak helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu.

82. kodea: Kirola

Kirola eta kirol ekimenak helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu.

83. kodea: Familia

Familia ala familiaren baitan burutu beharreko ekimenak helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu.

84.

85.

86. kodea: Eskolaz kanpoko jarduerak.

Eskola orduetatik kanpo baina eskola testuinguruan ume eta gazteentzako burutzen diren ekimenak helburu dabean esaldi-muinak kodifikatu.

100. kodea: Esparru juridikoa

Hizkuntzak esparru juridiko-legegile mailan hizpide dabezan esaldi-muinak kodifikatu. Hizkuntzen ofizialtasunaren inguruko aldarrien inguruko esaldi-muinak kode honen barruan kodetuko dira, baita estatuaren egituraren inguruko aldarrien gaineko esaldi-muinak. Legedia edota adierazpen juridikoa esparru jakin batera zuzendua dagoenean, esparru zehatza lehenetsiko da *esparru juridikoaren* aurretik. Esaterako, unibertsitate arloan lege aldaketa proposagai bada, alor gisa *unibertsitatea* aukeratuko da.

h. Azken helburuak (A.H.)

Aldagai honetan alderdi politikoei hizkuntza politikaren bidez lortu gura daben azken helburua edota hizkuntza bizikidetzatze ideala irudikatzerakoan desiatzen daben jomuga kodifikatuko da.

1. kodea: Elebitasuna

Euskara eta gaztelania eraikitako elebitasuna (simetrikoa, asimetrikoa edota indefinitua) helburu moduan definitzen daben esaldi-muinak kodifikatu. Elebitasuna orokorrean zein alor zehatzetan izan daiteke helburu.

2. kodea: Eleaniztasuna

Eleaniztasuna (simetrikoa, asimetrikoa edota indefinitua) helburu moduan definitzen daben esaldi-muinak kodifikatu. Eleaniztasuna deritzogu euskara eta gaztelaniaz gainera, beste hizkuntza baten ala gehiagoren ezagutza eta erabilera konpartitua. Eleaniztasuna orokorrean edota alor zehatzetan izan daiteke helburu.

3. kodea: Normalizazioa

Normalizazio linguistikoa hizpide daben esaldi-muinak kodifikatu. Normalizazioa aipagai dan guztietan kodetuko da, nahiz eta esaldi-muinaren oinarritzko informazioa beste bat izan. Normalizazio kodearen barnean kodetuko dira euskararen erabateko indarberritzea, erabateko garapena, euskaraz bizi, etab. hizpide dabezan esaldi-muinak.

4. kodea: Lehentasunezko hizkuntza

Hizkuntzetako bat lehentasunezko hizkuntza moduan ezartzea helburu moduan definitzen daben esaldi-muinak kodifikatu. Hizkuntza lehenestea orokorrean edota alor zehatzetan izan daiteke helburu.

i. Hizkuntza politika proposamenak (H.P.)

Aldagai honen bidez hizkuntza politika ekimen zehatzak kodetuko dira. Ekimenon edukiak honakoak dira:

1. kodea: Ezagutza, euskalduntzea

Hizkuntza baten ezagutza edota euskalduntzea xede daben politika ekimenak kodifikatu. Ezagutza moduan ulertuko da edozein hizkuntzaren ikasketa prozesuaren ondorengo fasea, behin ikasketa amaitutzat emoten danekoa. Euskalduntzea, barriz, ikaskuntza prozesu baten bidez euskeraren ezagutza lortzea izango da.

2. kodea: Hizkuntza babestu, bultzatu

Hizkuntza ala hizkuntza politika baten babesa, sustapena, hedapena, berreskurapena, normalizazioa, etab. lortzeko alderdi politikoaren konpromiso adierazpen eta politika ekimenak kodifikatu.

3. kodea: Corpus plangintza

Hizkuntzaren corpusari zuzendutako politika ekimenak kodifikatu: hizkuntza bateratua sortu, hizkuntza arautu, corpusa aberastu, hizkuntzaren kalitatea zaindu, euskalkiak babestu, onomastika, toponomia, etab.

4. kodea: Ikasketa, alfabetatzea

Hizkuntzaren ikasketa bultzatzeko (hizkuntza eskolak, lan-ordu eskaintza, etab.), zein hizkuntzan hobeto trebatzeko burututako politika ekimenak kodifikatu (alfabetatzea, adibidez).

5.

6. kodea: Legedia: mantendu

Indarrean dagozan lege linguistikoak mantendu edo garatzea xede daben politika ekimenak kodifikatu.

7. kodea: Legedia: aldatu

Indarrean dagozan lege linguistikoak berraztertu, egokitu, aldatu zein hizkuntza lege edota legedia barria sortzea xede daben politika ekimenak kodifikatu.

8. kodea: Ofizialtasuna, estatus juridikoa handiagotzea

Hizkuntzarentzako estatus ofiziala eskatu, berau egikaritzeko konpromisoa adierazi edo hizkuntzarentzako orainaldian dauana baino estatus juridiko handiagoa aldarrikatzen daben politika ekimenak kodifikatu.

9. kodea: Hizkuntza eskubideak

Herritarren edota herritar kolektibo baten hizkuntza eskubideen aldeko aldarria, edota beroneek babesteko nahia eta konpromisoa agertzen daben politika ekimenak kodifikatu.

Esaldi-muinean hizkuntza eskubideak askatasun edo bardintasun balioekaz, inposaketa edo bazterketa kontra-balioekaz konbinatuta agertzen badira, esaldi-muinok *hizkuntza politika proposamenak* aldagaiaren baitan, *hizkuntza eskubideak*

kodeagaz, eta *balio euskarriak* aldagaiaren barnean, kasuan kasu, *askatasun*, *bardintasun*, *inposaketarik eza*, edo *bazterketarik eza* kodeagaz kodetuko dira. Esaldi-muina politika ekimen moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *hizkuntza politika proposamena* kodea jasoko dau; barriz, esaldi-muina adierazpen ideologiko moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *adierazpen ideologiko* kodea jasoko dau.

10.

11. kodea: Bateratze linguistikoaren eredua: euskara hizkuntza nagusia

Hezkuntzan euskara komunikazio hizkuntza nagusi izango dauan bateratze linguistikoaren aldeko aldarria eta beronen antolaketari buruzko adierazpenak burutzen dabezan politika ekimenak kodifikatu. Hezkuntza ere duaren aipamena esplizituki eginda ala argi adierazita egon beharko da; horrela ez egitekotan *ikasketa*, *ikerketa hizkuntza funtzio* kodea erabiliko da.

12. kodea: Bateratze linguistikoaren eredua: marko biele duna ala hirueleduna

Marko biele dunean (euskara, gaztelania) ala hirueledunean (euskara, gaztelania, ingelesa) oinarritutako bateratze linguistikoaren ere duaren aldeko aldarria eta beronen antolaketari buruzko adierazpenak burutzen dabezan politika ekimenak kodifikatu. Hezkuntza ere duaren aipamena esplizituki eginda ala argi adierazita egon beharko da; horrela ez egitekotan *ikasketa*, *ikerketa hizkuntza funtzio* kodea erabiliko da.

13. kodea: Aukeraketa banatuaren eredua

Aukeraketa banatuaren ere duaren aldeko aldarria eta beronen antolaketari buruzko adierazpenak burutzen dabezan politika ekimenak kodifikatu. Hezkuntza ere duaren aipamena esplizituki eginda ala argi adierazita egon beharko da; horrela ez egitekotan *ikasketa*, *ikerketa hizkuntza funtzio* kodea erabiliko da.

14. kodea: Hizkuntza didaktika

Hizkuntzen irakaskuntza arrakastatsua bultzatzeko metodologia barriak bultzatzeko politika ekimenak kodifikatu.

15.

16. kodea: Ikerketa

Hizkuntzen inguruko ikerketara (hizkuntza politika, soziolinguistika, etab.) edota ikerketa hori burutzeko baldintzen sorrerara zuzendutako politika ekimenak kodifikatu. Lehenetsi *ikerketa* kodea *sorkuntza*, *ekoizpen eta eskaintza kulturala* kodearen edota *planifikazioa: soziolinguistikoa, normalizazio planak*. etab. kodearen aurretik.

17. kodea: Hizkuntza eskakizunak: baldintza

Hizkuntzaren ezagutzaren derrigortasuna ezartzen daben politika ekimenak kodifikatu. Hizkuntza eskakizunen plangintza burutzea ala dagoeneko egon dagoena egikaritzeko neurriak hartzea. Erakundeek bete beharreko hizkuntza irizpideak ezartzea, esaterako, kuotak.

18. kodea: Hizkuntza eskakizunak: meritu

Hizkuntzaren ezagutza eskatu ez, ezagutza meritu moduan ezarri edo indarrean dagozan hizkuntza eskakizunak murrizteko politika ekimenak kodifikatu.

19. kodea: Arreta-harreman hizkuntza funtzioa

Arreta zuzena, ahozkoa zein idatzizkoa, hizkuntza batean eskaintzeko konpromisoa eta berau bideratzeko politika ekimenak kodifikatu.

Arreta-harremana hizkuntza batean eskaintzeko konpromisoa hizkuntza eskubideetan oinarritzen bada *hizkuntza eskubide* kodea erabiliko da.

20. kodea: Ikasketa, ikerketa hizkuntza funtzioa

Hizkuntza bat ikasketa edo ikerketa hizkuntza moduan indartzea, bultzatzera bideratutako politika ekimenak kodifikatu.

21. kodea: Komunikazio hizkuntza funtzioa

Hizkuntza baten erabilera handitzeko konpromiso adierazpenak eta hizkuntza bat komunikazio hizkuntza moduan ezartzeko konpromisoa eta berau bideratzeko politika ekimenak kodifikatu.

Kode honen barruan joango dira, hizkuntzari funtzio zehatza atxiki barik (ikasketa-ikerketa, arreta-harreman, edo laneko funtzioa), bere erabilerari eta erabileraren normalizazioari erreferentzia egiten deuten esaldi-muin guztiak.

22. kodea: Laneko hizkuntza funtzioa

Hizkuntza bat laneko (enplegua) hizkuntza moduan erabiltzeko, bultzatzeko politika ekimenak.

23. kodea: Itzulketa, bikoizketa

Jatorrizko hizkuntzan dagoena beste hizkuntza batera itzultzeko (idatzizko edo ahozko komunikazioan) zein bikoizteko (ahozko komunikazioan) politika ekimenak.

Itzulketa, bikoizketa kodea *hizkuntza* aldagaiagaz konbinatzerakoan, itzulketa ala bikoizketaren emaitza dan hizkuntza kodetuko da hizkuntza aldagaian.

24. kodea: Sorkuntza, ekoizpen eta eskaintza kulturala

Sorkuntza, *ekoizpen* eta eskaintza kulturala (literatura, antzerkia, musika, zinema, komunikabide desbardinak, etab.) (herri administrazioak) bultzatzeko eta/edo (ekimen pribatu zein herri ekimenetik burututakoa) babesteko politika ekimenak kodifikatu.

25. kodea: Baliabideak: giza baliabideak, baliabide teknikoak, baliabide materialak, e.a

Hizkuntza batean burututako ekimena egingarri bihurtzeko esplizituki baliabideak eskaintzeko (baliabide materialak, teknikoak, egiturazkoak zein giza baliabideak) eta bermatzeko politika ekimenak kodifikatu. Esaldi-muin batean baliabide zerrenda baten barruan finantzaketa be aipatzen bada, lehenestu *finantzaketa* kodea *baliabideak* kodearen aurretik.

26. kodea: Hizkuntza paisaia

Ekipamendu, establezimendu, kale, etabarretako errotulazio, seinaleztapen eta megafonia bidezko ahozko informazioetan, produktuen etiketetan zein publizitatean, ahozkoan zein idatzizkoan, hizkuntza jakin baten ala batzuen erabilera bultzatzeko politika ekimenak kodifikatu.

27.

28. kodea: Planifikazioa: soziolinguistikoa, normalizazio planak

Hizkuntza politikan edota hizkuntza/k tartean hartzen dauzan eginkizunetan planifikazioa burutu zein egikartzeko politika ekimenak kodifikatu. Besteak beste, normalizazio planak, euskalduntze planak, mapa soziolinguistikoak, etab.

29. kodea: Ebaluaketak eta erreformak

Hizkuntza alorrean orain arte bideratutako ekintzen ebaluaketa, erreforma edota berrikusketa burutzeko politika ekimenak kodifikatu.

30. kodea: Transmisioa

Hizkuntzaren transmisioa, dala familia barruan dala beste bide batzuetatik, mantentzeko eta bultzatzeko politika ekimenak kodifikatu. Sentsibilizazio kanpainen edota plangintzaren helburua transmisioa bultzatzea danean, *transmisio* kodea lehenestuko da *sentsibilizazio*, *kanpainak*, *informazioa* kodearen aurretik.

31. kodea: Sentsibilizazioa, kanpainak, informazioa

Hizkuntzaren egoeraren eta hizkuntza ikastearen garrantziaren inguruko kontzientzia hartzera, zein hizkuntzaren eta hiltunen izen ona eta prestigioa handitzera zuzendutako politika ekimenak (kanpainak, esaterako) kodifikatu.

Kode honen barruan legokez hizkuntza politika eta bere egitekoek beragaz dakarzan ondorioen inguruko informazioa. Informazio kodearen aurretik lehenestuko dira informazio horren edukiaren inguruan gehiago zehaztu daikien kodeak.

32. kodea: Finantzaketa, diru laguntzak eta hitzarmenak

Hizkuntza politikari zuzendutako edo zuzendu beharreko aurrekontu, diru laguntza, salbuespen fiskalen inguruko politika ekimenak kodifikatu. Esaldi-muin batean finantzaketa baliabide moduan aipatzen bada, lehenestu *finantzaketa* kodea *baliabideak* kodearen aurretik.

33. kodea: Tituluak, akreditazioak

Pertsona zein erakundeen hizkuntza titulu eta akreditazioen inguruko politika ekimenak kodifikatu.

j. Estatusa eta alkarketak (E. A.)

Aldagai honen bidez alderdi politikoek hizkuntzei zein estatus atxikitzen deuten eta hizkuntzak zein errealitatez erlazionatzen diren kodifikatuko da.

1. kodea: Hizkuntza gitxitua

Gitxitu, gitxiagotu, etab. terminoak erabiliz zein egoeraren deskribapena burutuz hizkuntzaren/hizkuntzen egoera gitxitua, diglosikoa, gitxiagotua dala aditzera emoten daben esaldi-muinak kodifikatu. Hizkuntzaren egoera gitxitu ala gitxiagotua beronen egoera formala zein erreala aintzat hartuta burutu daiteke.

Inoiz egoera elebidun edo eleanitz bat hizpide danean azpimarratutakoa hizkuntzetako baten nagusigoa bada, *hizkuntza gitxitu* kodea atxikiko jako eta hizkuntza aldagaian gitxiengo egoeran gelditutako hizkuntza izango da kodetutakoa.

Hizkuntza gitxitua kodea *gizarte* alorragaz konbinatuko da esaldi-muinaren formulazioa modu abstraktuan burutzen bada. Hizkuntzaren gitxitu ala gitxiagotu egoera esparru zehatz batean hizpide bada alor zehatza lehenestuko da: juridikoa, hezkuntza, etab.

2. kodea: Nazioarteko hizkuntza

Internazional, *lingua franca*, etab. terminoak erabiliz zein izaera hori deskribatuz hizkuntzaren/hizkuntzen izaera nazioartekoa aditzera emoten daben esaldi-muinak kodifikatu.

Nazioarteko hizkuntza kodea *nazioarte* alorragaz konbinatuko da beti.

3. kodea: Hizkuntza ofiziala

“Ofizial” terminoa erabiliz zein izaera hori deskribatuz hizkuntzaren/hizkuntzen izaera ofiziala aditzera emoten daben esaldi-muinak kodifikatu.

Hizkuntza ofiziala kodea *esparru juridiko* alorragaz konbinatuko da beti. Ofizialtasun eskaera norako burutzen dan aplikazio esparrua aldagaiak eskainiko dau (esaterako: 4 Euskal Herrikoako, 5 Estatu Espainiarrako, 7 nazioarterako, etab.)

4. kodea: Bertoko hizkuntza

“Bertoko hizkuntza” terminoa erabiliz zein izaera hori deskribatuz hizkuntzaren/hizkuntzen izaera bertakoa aditzera emoten daben esaldi-muinak kodifikatu.

Bertoko hizkuntza kodea *gizarte* alorragaz konbinatuko da beti. Bertako hizkuntza izaera zein lurraldetan atxikitzen jakon aplikazio esparrua aldagaiak eskainiko dau (esaterako: 4 Euskal Herrian, 5 Estatu Espainiarrean, 7 nazioartean, etab.)

5. kodea: Hizkuntza nazionala

“Hizkuntza nazionala” terminoa erabiliz zein izaera hori deskribatuz hizkuntzaren/hizkuntzen izaera nazionala aditzera emoten daben esaldi-muinak kodifikatu.

Hizkuntza nazionala kodea *gizarte* alorragaz konbinatuko da beti. Hizkuntza nazionala zein lurraldetan atxikitzen jakon aplikazio esparrua aldagaiak eskainiko dau (esaterako, 4 Euskal Herrikoa, 5 Estatu Espainiarrekoa, 7 nazioartekoa, etab.)

6. kodea: Ama hizkuntza

“Ama hizkuntza” terminoa erabiliz zein izaera hori deskribatuz hizkuntzaren/hizkuntzen ama hizkuntza izaera aditzera emoten daben esaldi-muinak kodifikatu.

Ama hizkuntza kodea *gizarte* alorragaz konbinatuko da.

7. kodea: Hizkuntza – aberastasuna

Hizkuntzak, hizkuntzak ezagutzea eta hizkuntza aniztasuna aberastasunagaz, ezagutzagaz, jakinduriagaz harremantzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

8. kodea: Hizkuntza – ondarea

Hizkuntza/k ondare (kultural) gisa identifikatzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu. Gehienetan atzerabegirako ikuspuntua gailentzen da.

Hizkuntza – ondarea kodea *kultura eta kulturgintza* alorragaz konbinatuko da beti. Ondare izaera zein lurraldetan atxikitzen jakon aplikazio esparrua aldagaiak eskainiko dau (esaterako, 4 Euskal Herrikoa, 5 Estatu Espainiarrekoa, 7 nazioartekoa, etab.)

9. kodea: Hizkuntza – modernitatea

Hizkuntza bat ala batzuk modernitateagaz – orainagaz eta etorkizunagaz- modu esplizituan identifikatu, identifikatzeko beharra adierazi (kasu batzuetan horretarako neurriak ere hartuz) edota hizkuntza/k modernizazio proiektuaren parte bilakatzeko beharra agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

10. kodea: Hizkuntza – gatazka

Gizarte mailan hizkuntzen bizikidetzak edota euskararen normalizazio prozesuak sortarazitako presio, gatazka ala norgehigokak begitaratu zein gatazka hori gainditzeko beharra adierazten daben esaldi-muinak kodifikatu.

11. kodea: Hizkuntza - identitate

Hizkuntza/k talde edo banakakoaren identitatearen adierazle zein taldearen ezaugarri bereizgarri moduan jotzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

12. kodea: Hizkuntza – kultura

Hizkuntza ala hizkuntzen eta kulturaren artean lotura ezarri, hizkuntza/k kulturaren atal moduan identifikatu edota politika kulturalaren baitan hizkuntza barneratzen daben esaldi-muinak kodifikatu. Gehienetan orainaldiko ikuspuntua gailentzen da. Hizkuntza eta kulturaren arteko harremana modu abstraktuan bada hizpide, hizkuntza – kultura kodea *kultura eta kulturgintza* alorragaz konbinatuko da. Barriz, arlo zehatz batean proiektu kultural jakin bat bideratu nahi bada hizkuntza oinarri hartuta, alor zehatza zehaztuko da.

13. kodea: Hizkuntza – kulturartekotasuna

Hizkuntza desbardineta bideratzen diren kulturen arteko harremanak landu, bultzatu edota berau balio moduan jotzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

Hizkuntza eta kulturtektotasunaren arteko harremana modu abstraktuan bada hizpide, hizkuntza – kulturartekotasuna kodea *kultura eta kulturgintza* alorragaz konbinatuko da.

14. kodea: Hizkuntza – integrazioa

Etorkin zein gitxiengo etnikoak euskal gizartean integratzeko hizkuntzaren/hizkuntzen garrantzia azpimarratzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

15. kodea: Hizkuntza – errefus sentimendua

Hizkuntza batekiko sentitzen dan edo sentitu daiteken errefus sentimendua aditzera emotea.

16. kodea: Hizkuntza - komunitatearen eraikuntza

Hizkuntza komunitatearen eraikuntzarako bitarteko nagusi ala bitartekoetako bat bilakatuz, beronen eraikuntzaren aldeko aldarria egin eta berau egikaritzeko neurriak hartzea proposatzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu. Sarritan komunitatearen eraikuntza nazio eraikuntzagaz lotuta joaten da.

17. kodea: Hizkuntza – alderdikeria

Hizkuntzei buruz jarduterakoan alderdikeriari eta alderdi batek bere ikusmoldea inposatzeko burututako ahaleginei kritika egiten deutesen esaldi-muinak kodifikatu. Gehiengoan alderdikeria erabiliko dabenak alderdi politikoak izango diren arren,

posible da kasuren batean ideologia argidun beste talde batzuk be alderdikeriaren sortzaile izatea.

Alderdi batek beste alderdi baten kritika burutzen dauanean bere iritziz diskurtsoan eta ekintzetan darabilzan kontra-balioak aipatuz eta gaitzetzuz, *hizkuntza* – *alderdikeria* kodearen aurretik kontra-balioari dagokion balioa gailenduko da.

18.

19. kodea: Hizkuntza komunikazio tresna

Hizkuntza/k komunikatzeko tresna, bide moduan identifikatzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

Hizkuntza/k komunikazio tresna da/dirala modu zabalean aipatzen bada, hizkuntza komunikazio tresna kodea *gizarte* alorragaz konbinatuko da.

20. kodea: Hizkuntza lehiakortasun tresna

Hizkuntzak ezagutzea lehiakorrak izateko bide moduan jotzen dabezan esaldi-muinak kodifikatu. Normalean lehiakortasuna maila ekonomikoan aipatuko da.

21. kodea: Hizkuntza - nazioartekotzea

Nazioarteko bihurtzeko hizkuntzak eta hizkuntzen ezagutza baliozten dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

k. Balio euskarriak

Aldagai honen bidez alderdi politikoek hizkuntzen inguruko euren diskurtso ideologikoan eta proposagai dabezan hizkuntza politiketan oinarri dabezan balio euskarriak identifikatuko dira.

Sarritan alderdi politikoek euren balio euskarrien aldarria kontra-balioak kritikatzuz burutzen dabe. Kasuotan, kodetzaileak adierazpidearen atzean dagoen balio euskarria identifikatu beharko dau eta esaldi-muina balio horren arabera kodifikatu.

1. kodea: Askatasuna

Hizkuntza bat ezagutu edota erabiltzeko aukera eta askatasuna izateari, zein hizkuntza baten baino gehiagoren artean aukeratzeko askatasunari erreferentzia egiten deuten esaldi-muinak kodifikatu.

Askatasun balioa hizkuntza eskubideen formulazio mota bat da. Horregaitik, esaldi-muinok balio euskarri aldagaian *askatasuna* kodea jasotzeaz gainera hizkuntza politika proposamenak aldagaian *hizkuntza eskubideak* kodea jasoko dau.

Esaldi-muina adierazpen ideologiko moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *adierazpen ideologiko* kodea jasoko dau; barriz, esaldi muina politika

ekimen moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *hizkuntza politika proposamena* kodea jasoko dau.

2. kodea: Bardintasuna

Bardintasun, orobatasun balioaren aldeko aldarria modu zabalean burutzen daben esaldi-muinak kodifikatu. Hizkuntza eskubideak hizpide direnean, hizkuntza desbardinaren artean bardintasuna aldarrikatzea ala bilatzea helburu daben esaldi-muinak kodifikatu.

Bardintasun balioak hizkuntza eskubide moduan jokatzen dauanetan esaldi-muinak balio euskarri aldagaian *bardintasuna* kodea jasotzeaz gainera hizkuntza politika proposamenak aldagaian *hizkuntza eskubideak* kodea jasoko dau.

Esaldi-muina adierazpen ideologiko moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *adierazpen ideologiko* kodea jasoko dau; barriz, esaldi muina politika ekimen moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *hizkuntza politika proposamena* kodea jasoko dau.

3. kodea: Alkarbizitza

Hizkuntzak bizikidetza baketsurako lanabes moduan jo edota hizkuntzen arteko bizikidetza baketsua bultzatu eta horretarako espazioak sortzea hizpide daben esaldi-muinak kodifikatu.

4. kodea: Kohesioa

Hizkuntzak gizartearen kohesio eta integratziorako lanabes moduan jo, hizkuntza desbardinetan komunikatzen diren gizartekideen eta euren komunitatearen arteko kohesioa bultzatu eta horretarako espazioak sortu zein kohesioaren apurtzaile diren politikak ekiditzeko nahia agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

5. kodea: Inklusibitatea

Diferentziak albo batera itzita, pertsona eta talde desbardinak modu integratzailean barnean hartzeko nahia agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

6. kodea: Inposaketarik eza

Hizkuntza baten ezagutzu edota erabilera nahitaezkoa ez egiteko eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

Inposaketarik eza balioa hizkuntza eskubideen formulazio mota bat da. Horregaitik, esaldi-muinok balio euskarri aldagaian *inposaketarik eza* kodea jasotzeaz gainera hizkuntza politika proposamenak aldagaian *hizkuntza eskubideak* kodea jasoko dau.

Esaldi-muina adierazpen ideologiko moduan formulatua badago, eduki mota aldagaian *adierazpen ideologiko* kodea jasoko dau; barriz, esaldi muina politika

ekimen moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *hizkuntza politika proposamena* kodea jasoko dau.

Inposaketarik ezari erreferentzia egiten deutesen esaldi-muinetan hizkuntza aldagaian kodetuko dan mintzaira inposaketa eragiten dagoen hizkuntza/k izango da/dira.

7. kodea: Bazterkeria eza

Hizkuntza bat ez ezagutzeagaitik edota ez erabiltzeagaitik baztertua ez izatea eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

Bazterkeria eza balioa hizkuntza eskubideen formulazio mota bat da. Horregaitik, esaldi-muinok balio euskarri aldagaian *bazterkeria eza* kodea jasotzeaz gainera hizkuntza politika proposamenak aldagaian *hizkuntza eskubideak* kodea jasoko dau.

Esaldi-muina adierazpen ideologiko moduan formulatua badago, eduki mota aldagaian *adierazpen ideologiko* kodea jasoko dau; barriz, esaldi muina politika ekimen moduan formulatua badago eduki mota aldagaian *hizkuntza politika proposamena* kodea jasoko dau.

Bazterkeria ezari erreferentzia egiten deutesen esaldi-muinetan hizkuntza aldagaian kodetuko dan mintzaira bazterkeria eragiten dagoen hizkuntza/k izango da/dira.

8. kodea: Adostasuna

Hizkuntza politika bideratzean alderdi, eragile, herritar, etabarren artean iritzi akordua bilatzea.

9. kodea: Akordioa

Hizkuntza politikak bideratzean alderdi, eragile, etabarren artean hitzarmenak, elkarrizketa sustatzeko beharrianaren adierazpena burutzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

10. kodea: Konpromisoa

Hizkuntzarekiko/hizkuntzekiko edo hizkuntza politikarekiko agente desbardinek (herritarrek, ordezkari politikoek, etab.) daben inplikazioa aditzera emoten edota inplikazioa bultzatzea eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

11. kodea: Borondatea

Herritarren nahia, beharrianak eta eskaera bera-beratara oinarri hartuta, hizkuntza politika beronetara egokitzea eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

12.

13. kodea: Aniztasuna

Askotasun linguistikoa, soziala, kulturala, ideologikoa, etab. aditzera emon edota aintzat hartzea eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu

14.

15. kodea: Alkarlana

Hizkuntza politika bideratzerakon agente desbardenen (publiko zein pribatu) arteko alkarlana, koordinazioa bultzatzeko nahia agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

16. kodea: Irekiera

Jarrera zabal baten aldeko apustua egiten daben esaldi-muinak kodifikatu.

17. kodea: Eraginkortasuna

Hizkuntza politika ekimenetan efikazia bilatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

18. kodea: Errealitatea aintzakotzat hartu

Gizartearen errealitate soziolinguistikoa eta euskalduntze maila aintzat hartuta jardutea eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

19.

20. kodea: Diskriminazio positiboa

Esplizituki hizkuntza bat babesteko diskriminazio positiboa erabiltzeko hautua egin, hizkuntzari beste mintzairekiko tratamendu berezia emoteko nahia agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

21. kodea: Subiranotasuna

Hizkuntzen alorrean zein arlo zabalagoan ahalmen legegilea, autogobernua, autonomia, subiranotasuna, eskumenak modu baikorrean ikusi edota berau bultzako nahia agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu. Gura dan ala bultzatzen dan subiranotasun eskaera erabatekoa ala partziala izan daiteke.

22. kodea: Egingarritasuna

Proposatutako hizkuntza politika bideragarria izateko eskaera burutzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

23.

24. kodea: Progresibitatea

Hizkuntza politika mailaz maila eta modu etengabea, neurriak lortzeko epemugak ezarriz burutzea eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

25.

26. kodea: Subsidiaritate printzipioa

Subsidiaritate printzipioaren alde egiten daben esaldi-muinak kodifikatu.

27.

28. kodea: Errespetua, tolerantzia

Hizkuntza politika bideratzerakoan edota hizkuntza bizikidetzan errespetuzko eta tolerantziazko jarrera izateko eskaera burutzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

29. kodea: Moderazioa

Hizkuntza politiken aplikazio azkarregiaren ordezt, neurritasuna balioesten daben esaldi-muinak kodifikatu.

30. kodea: Kalitatea

Hizkuntza politikan ekimenen ontasuna bermatzeko eskaera burutzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

31. kodea: Malgutasuna

Errealitatearen konplexutasuna eta aniztasuna aintzat hartuta modu moldagarrian jokatzeko eskatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

32.

33. kodea: Erakargarritasuna

Herritarrentzako hizkuntza baten ala gehiagoren ezagutza eta erabilera atsegingarri bihurtzeko nahia agertzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

I. Aplikazio esparrua (A.E.)

Aldagai honen bidez politika ekimenak edota adierazpen ideologikoak zein eremu geografikotara dagozan bideratuak emongo da aditzera.

1. kodea: Lokala

Autonomia Erkidegoa baino esparru murriztagoa helburu daben esaldi-muinak kodifikatu: esaterako, udalak eta foru erkidegoak.

2. kodea: Eremu estrategikoak: herri euskaldunak, hiriguneak

Eremu soziolinguistikoen araberrako sailkapena proposatzen daben esaldi-muinak kodifikatu.

3. kodea: Euskal Autonomia Erkidegoa

Esaldi-muinean eta inguruko testuan esparru jakin bateri erreferentziarik egiten ez bajako politika ekimena edota adierazpen ideologikoa Euskal Autonomia Erkidegora zuzenduko dala ontzat emongo da.

4. kodea: Euskal Herria

Euskal Herria terminoa erabili edota zazpi probintziei erreferentzia egiten jakenean kodifikatu.

5. kodea: Espainiar Estatua edo Espainiar Estatuko Autonomia Erkidegoak

Espainiar Estatua zein Espainiar Estatuko Autonomia Erkidegoak hizpide direnean kodifikatu.

6. kodea: Europar Batasuna

Europar Batasunari erreferentzia egiten jakonean kodifikatu.

7. kodea: Nazioartea orokorrean

Nazioartea orokorrean helburu danean kodifikatu.

8. kodea: Diaspora

Diaspora terminoa erabili edota euskal lurraldetik kanpora dagoen komunitate euskaldunari erreferentzia egiten jakonean kodifikatu.

9. kodea: Iparraldea

Iparraldeari, hau da, Frantziar Estatuan kokatuta dagozan Euskal Herriko lurraldeak hizpide direnean kodifikatu.

10. kodea: Nafarroako Foru Erkidegoa

Nafarroako lurraldea helburu danean kodifikatu.

11. kodea: Estatu Frantsesa edo Estatu Frantseseko eskualdeak, departamentuak

Estatu Frantsesa edo Estatu Frantseseko eskualdeak, departamentuak hizpide direnean kodifikatu.

12. kodea: Hego Euskal Herria

Euskal Autonomia Erkidegoa eta Nafarroako Foru Erkidegoa hizpide direnean kodifikatu.

13. kodea Nafarroako zonalde euskalduna

Nafarroako zonalde euskalduna helburu danean daben esaldi-muinak kodifikatu.

14. kodea: Nafarroako zonalde mixtoa

Nafarroako zonalde mixtoa helburu danean daben kodifikatu.

15. kodea: Nafarroako zonalde erdalduna

Nafarroako zonalde erdalduna helburu danean kodifikatu.

16. kodea: Nafarroa eta Iparralde

Nafarroa eta Iparraldea alkarregaz helburu direnean kodifikatu.

17. kodea: Euskal Herri indefinitua

Pueblo vasco, País Vasco, vasco, etab. erabiltzerakoan Euskal Autonomia Erkidegoaz, Hego Euskal Herriaz ala Euskal Herriaz diharduen jakin ezin daitekenean erabili kodifikatzeko.

m. Onuradunak (ON)

Aldagai honen bidez esaldi-muin ideologikoak helburu dauan edota hizkuntza politika proposamena zuzendua dagoen kolektibo edo erakundea emongo da aditzera.

1. kodea: Herritarrak, gizartea orokorrean

Gizarteari edota herritarrei orokorrean zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu. Kode honen azpian kodetutako esaldi-muin askotan gizartea edota herritarrak ez dira modu esplizituan adieraziko.

2. kodea: Gaztelaniadunen hizkuntza komunitatea “elebakarrak”

Modu esplizituan euskara ezagutzen ez daben gaztelaniadunek osatutako hizkuntza komunitateari zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu. Hizkuntza komunitateen ordez hizkuntzen arteko harremana bada hizpide, esaterako, gaztelera eta euskararen artekoa, onuradun aldagaian *herritarrak, gizartea orokorrean* kodetuko da.

3. kodea: Euskaldunen hizkuntza komunitatea

Modu esplizituan euskaldunen hizkuntza komunitateari zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu. Hizkuntza komunitateen ordez hizkuntzen arteko harremana bada hizpide, esaterako, gaztelera eta euskararen artekoa, onuradun aldagaian *herritarrak, gizartea orokorrean* kodetuko da.

4. kodea: Hizkuntza komunitateak

Hizkuntza komunitatei orokorrean zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu. Gaztelaniadunen eta euskaldunen hizkuntza komunitateak biak era berean hizpide dabezan esaldi-muinak kodifikatu.

5. kodea: Langileria

Mota guztietako langileei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

6. kodea: Irakasleak eta ikerlariak

Hezkuntza sistemako irakasleei zein unibertsitate barruko zein kanpoko ikerlariei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

7. kodea: Hizkuntza ikasleak

Hizkuntza ikasleei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

8. kodea: Umeak eta gazteak

Eskola adineko umeetatik hasi eta unibertsitate adineko gazteei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu

9. kodea: Familiak, gurasoak

Familia edota familia kide zehatzei (gurasoei, adibidez) zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

10. kodea: Etorkinak eta gitxiengo etnikoak

Etorkin zein gitxiengo etnikoei (ijitoei, esaterako) zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

11. kodea: Kontsumitzaileak

Mota guztietako kontsumitzaileei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

12. kodea: Ordezkarikari politikoak

Ordezkarikari politikoei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu: alderdi politikoei, parlamentuari, gobernuari, estatuari, etab.

13. kodea: Kulturgileak

Kulturgileei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu. Adierazpen kulturalak modu zabalean ulertzen direnez, kulturgileen kategoria be zabala izango da: idazleak, musikariak, bertsolariak, zinemagileak, artistak, etab. Kulturgileak zuzenean aipatu ez arren adierazpen kulturalerikiko konpromisoa, babesa, nazioartekotzea, etab. aditzera emoten bada, onuradun gisara *kulturgileak* kodea hautatuko da. Ostera, helburua adierazpen kulturalen kontsumoa, eskaintza danean, onuraduna *gizartea* izango da.

14. kodea: Euskalgintza

Euskalgintzari, euskararen normalizazioa lortzeko lan egiten daben erakundeei, elkarteei, gizarte mogimenduei, etab. zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu: euskalategi, euskara hutsezko komunikabide, hizkuntza politika erakundeak (hizkuntza politika erakunde publikoak salbu, zeinek *herri administrazio* kodearen barnean kodetuko diren), kultura elkarteak, etab.

15. kodea: Erakundeak

Erakunde, elkarte, enpresa, etabarretan barrura begira proposatutako ekintzak edota egindako adierazpen ideologikoak kodifikatu. Ekintza ala adierazpen ideologikoa barrura begira egoteaz gainera kanpora begira be badago (herritarrei, adibidez), kanpora begira onuradun dauanaren kodea lehenestuko da. Modu esplizituan langileria bada hizpide *langileria* kodea lehenestuko da *erakundeen* aurretik.

Herri administrazio kodearen azpian kodetu bako erakundeak, hau da, pribatuak direnak ala publiko edo pribatu diren zehaztu ezin daitekezanak hemen kodetuko dira, besteak beste: hezkuntza erakundeak (eskola, unibertsitate, ikerketa zentru, etab.), komunikabideak, etab.

16. kodea: Herri administrazioa

Herri administrazioan orokorrean, epaitegietan, ertzaintzan, osasun sisteman, udal administrazioan, Foru Aldundietan, estatuko administrazioan, hizkuntza politika erakunde publikoetan (hizkuntza politika sailburuordetza, Euskararen Aholku Batzordea), EiTBn barrura begira burututako ekintzak edota egindako adierazpen ideologikoak kodifikatu. Ekintza ala adierazpen ideologikoa barrura begira egoteaz gain, kanpora begira be badago (herritarrei, adibidez), kanpora begira onuradun dauanaren kodea lehenestuko da. Modu esplizituan langileria bada hizpide *langileria* kodea lehenestuko da erakundeen aurretik.

17. kodea: Diaspora

Diasporaren parte diren pertsonei zuzendutako esaldi-muinak kodifikatu.

Deusto

Deustuko Unibertsitatea